

SACRA
EMBRYOLOGIA
SIVE
DE OFFICIO
SACERDOTUM, MEDICORUM,
ET
IORUM CIRCA ÆTERNAM PARVULORUM IN UTERO EXISTENTIUM SALUTEM.

LIBRI QUATUOR

S. T. ET U. J. D.
ANC. EMANUEL. CANGIAMILA
normitanæ Ecclesiæ Canonico Theologo, & in toto Siciliæ Regno contra hæreticam pravitatem Inquisitore Provinciali,
UCTORE AC INTERPRETE:

EDITIO PRIMA IN GERMANIA.

Videte, ne contemnatis unum ex his pusillis, Matth. 18. 10.

SUPERIORUM PERMISSU.

MONACHII & INGOLSTADII.
Sumptibus Joan. Franc. Xaverii Crätz, Bibliop. Acad. MDCCLXIV.

WELLCOME
HISTORICAL
MEDICAL
LIBRARY

BEATISSIMÆ VIRGINI

MARIÆ,

DEI MATRI,

ANGELORUM, HOMINUMQUE

REGINÆ,

FRANCISCUS EMANUEL CANGIAMILA
Clientum, ac Servorum ejus omnium minimus.

Debebatur quidem, auguſtiſſima Dei Mater, tuis in me beneficiis, quæ & magna ſunt, & plurima, ut opus hoc, qualecumque ſit, Tibi dicatum prodiret, & ſecum obſequentis gratique animi pignus afferret: eoque magis, quod ipſum

libri hujus argumentum, ut cætera desint, id expetere videbatur: quando scilicet ad æternam parvulorum, adhuc matrum utero conclusorum, salutem pertineat. Horum tu siquidem, sicut & reliquorum hominum, parens evasisti amantissima, cum Servatoris nostri Genitrix dicta es, maternaque ipsos complecteris charitate. Cujus profecto rei illud satis apertum erit indicium, quod Unigenito Dei Filio in uterum tuum vixdum illapso, in id ante omnia cogitationem, curamque tuam convertisti, ut ad domum Elisabeth festinares, quo Joannes maternum adhuc ventrem inhabitans, communi macula expiatus, Divinam iniret Gratiam, cælestibus cumulatus beneficiis: licet, & itineris difficultas, & amplissima, qua nuper aucta fueras, dignitas id minime pati viderentur. Nimirum in infantulo tuo Jesu infantes omnes intuens, in eos ineffabili dilectionis impetu ferebaris, Deoque Patri Jesu Christi merita obsecrationesque tuas obferebas, ut tenelluli hujusmodi homunciones primævæ culpæ vinculis aliquando soluti in libertatem Filiorum

Dei

Dei aſſererentur: quo magis enim ab ea labe immunis fueras, ac ſingulari dignatione præſervata, eo clarius damna inde profecta, atque humano generi miſerrime illata perſpiciebas, tantam averſata fœditatem. Illud autem etiam accedebat, quod non exiguum tu ipſa fuiſti ſuſcepti laboris & induſtriæ incitamentum: videbam etenim, fore, ut quotquot infantum ſpiritus vigiliarum mearum contentione, atque adminiculo cœleſti luce ornarentur, totidem ad caput tuum adderentur veluti ſydera, ſyderibus ipſis longe fulgidiora. Quod vero ad officium meum attinet, mihimetipſi adblanditus ſum, in animum inducens, hujus conficiendi operis voluntatem Clementiæ tuæ probatam fuiſſe: quoniam in eo concinnando innumeris pene diſtentus curis, rem omnem ſi non prorſus ex voto, ac pro materiæ ſublimitate; pro modulo tamen meo aliquando extricaverim: quod niſi auxilium tuum adfuiſſet, perficere poſſe merito deſperaſſem. Id igitur tibi aſſignandum eſt, & omni jure tribuendum: nec tamen modicum ex re ipſa, officioque erga

Habitabo in medio Hierusalem, & vocabitur Hierusalem civitas veritatis: & mons Domini exercituum mons sanctificatus. Hæc dicit Dominus exercituum . . . & plateæ civitatis complebuntur infantibus, & puellis ludentibus in plateis ejus. Hæc dicit Dominus exercituum. Zachar. 8. v. 3. & 5.

Cum humanum genus multis, atque innumeris vitiis sit subjectum; Hierusalem cœlestis maximam partem ex parvulis, vel infantibus arbitror posse compleri. Petr. Diac. apud S. Gregor. M. Dialog. l. 4. c. 7.

TYPOGRAPHUS LECTORI BENEVOLO.

Quoniam, laudabili ſane more in Librorum Editione ſervato, favorabilia de ipſis judicia præmitti ſolent: operæ pretium duxi, a conſuetudine iſta nequaquam in hac Embryologiæ Sacræ impreſſione diſcedere. Quo circa primo ſex illa referam, quæ de priori ejusdem Italica editione Anno 1745. *apud me facta loquuntur: deinde alia tria, quæ ad hanc ipſam, quam præ manibus habeo, Latinam, duplo fortaſſe præcedenti copioſiorem, ſpectant. Et quidem*

I.

Sanctissimus in Christo Pater,

Et

DOMINUS BENEDICTUS XIV.

In suo nunquam satis admirando, celebrandoque Opere de Synodo Dioecesana l. 11. c. 7. p. 410. §. 13. de prima, & Italica supradicta Editione praesentis haec ait:

Ad comprobandam vero utilitatem, & necessitatem Sectionis Caesareae, cum praesertim defuncta matre conjicere licet, illius prolem in utero extinctam non esse; peculiarem Librum edidit Franciscus Emmanuel Cangiamila, impressum Panormi Anno 1745. in quo solidis argumentis, & multa eruditione susceptam causam agere non praetermisit.

Et in Epistola ad Auctorem data Romae 7. Cal. April. Anno 1756.

Satis libenter in nostro de Synodo Dioecesana Tractatu Libri tui de Caesareo Partu fecimus mentionem: quippe tum ad temporalem, tum ad aeternam hominum vitam multo conducibilis.

II. FRAN-

II.
FRANCISCI TESTA,

Olim Panormitanæ Ecclesiæ Canonici, in Suprema Generali Sicula Inquisitione Promotoris Fiscalis, ac pro Potestate Sæculari librorum Censoris, nunc vero Archiepiscopi Monregalensis, & Generalis Inquisitoris Operis Judicium.

In hoc libro, qui Embryologia Sacra inscribitur, quemque summo cum studio, ac animi jucunditate perlegi; nihil offendi, quod regiis juribus, patriisque institutis adversetur. Quin imo Auctoris doctrina, ac religione, quibus apud omnes maxime commendatur, dignum existimo. Aggressus enim novam intentatamque provinciam, eam sic pertractat, ut nihil magis elaboratum, magisque absolutum excogitari possit. Quamquam omnia ita sapienter, accommodateque dicat, ut plura dixisse desideres; attamen, quod adjungi possit, difficile occurret. Quidquid enim ex Sacra Doctrina, ex Philosophia, & ex Medicina ad hanc rem illustrandam corrogari unquam poterat, in hoc unum Opusculum derivatum invenies; animique certe pendebis, num Auctor magis Theologum, quam Philosophum, vel Medicum, hic se præstet. Utinam omnes Sacrorum Ministri, maximeque ii, quibus animarum cura concredita est; eruditionem, quam ex profanis studiis sibi comparant, in id conferrent, ut homines eum, ad quem creati sunt, finem consequerentur; quemadmodum clarissimus Auctor in hoc Opere eo laudabilius præstat, quo magis ii, quorum æternæ incolumitati consulere studet, sibi ipsis prospicere nequeunt. Dabam Panormi ad XVI. Cal. Jun. MDCCXLV.

Franciscus Canonicus Testa.

III.

ANGELI SERIO S. T. & U. J. D.

Divi Jacobi ad Mare Panormitanæ urbis Parochi, & in hoc Siciliæ Regno contra hæreticam pravitatem Inquisitoris Censura.

Optime, cumulateque animarum curatoribus consuluisse jam videbantur quam plures non minus doctrina, quam animarum studio flagrantes Viri, plurimis editis nobilibus tum anteacto, cum currente sæculo ingenii, ac pietatis suæ monumentis. Communem hanc autem persuasionem explosit Theologiæ, ac U. J. D. Franciscus Emanuel Cangiamila Panormitani Cleri ornamentum, cujus Sacra hæc Embryologia re ipsa docuit, semper inveniendum aliquid superesse illis, qui res ea, qua ipse est, illimitata charitate, parique ardore atque scientia meditantur. Opus quidem non solum nomine novum est; sed sive materiam ipsam inspicias, sive etiam ac multo magis dicendi ordinem, sive ipsam docti, bonique publici studiosissimi Auctoris mentem, laudabile. Idque ego sine adulationis nota in genere suo facile princips judico: tum quod Eruditorum nemo ex professo hanc provinciam de fœtibus non plene formatis, vel formatis, & in materno utero delitescentibus, ante illum explanaverat; tum maxime, quod in eo litterarum amatores aliquid ex omni scientiarum specie invenient, quod addiscant, & admirentur. Atque hæc singularis est Auctoris hujus, & Operis laus. Enim vero discurrit ipse per naturalem ac experimentis illustratam Philosophiam, Medicinam, Chirurgiam, & Anatomen, Moralem Theologiam, atque

Dogma-

Dogmaticam, Prophanam, & Ecclesiasticam Historiam, Civile Jus, & Canonicum. In quibus, prout res sua postulaverit, tam firmiter, feliciterque versatur, ut singulis peculiari studio tantum vacasse, & in omnibus apprime peritus videri queat: ita limites, quibus ecclesiasticorum hominum doctrina contenta esse solet, vere prætergreditur. Huc accedit ejus laboris necessitas, utilitas, & oblectamentum. Quam enim necesse fuit, animarum curatores excitare, quo enitantur in posterum, tot abortivos sedulò, studioseque baptizare, qui ad hæc usque tempora æternæ addicebantur miseriæ, vel ob parentum incuriam, vel ob quorumdam Medicorum, ac Theologorum sensum, qui animationem forte primis a conceptione diebus contingentem, non nisi post menses evenire opinabantur? Quam illud etiam necessarium, Cæsareæ sectionis ope tot homunculos ad cœlos mittere, vel etiam servare in terris, & interdum gloriose victuros; qui secus periclitantibus, aut etiam defunctis matribus, inexpiati perirent? Utilem denique laborem hunc, ac delectabilem ostendunt, & ejus dogmata, & exquisita eruditio, qua singuli variarum scientiarum Professores alliciuntur. Faxit ergo Deus, ut Ecclesiæ, ac sæculi Principes tanti operis lectionem non dedignentur, illaque permoti ea conferant remedia, quibus ad tam grave negotium indigemus: quæ si desint, inanis erit quæcumque Parochorum indefessa vigilantia, inanes quæcumque ferventes, & assiduæ instructiones. Dat. Pan. Cal. Junii MDCCXLV.

IV.

LAURENTII MIGLIACCII,

Panormitanæ Metropolitanæ Ecclesiæ Regni Siciliæ Primariæ Canonici, & Archidiaconi, S. Officii Qualificatoris, & Consultoris, Judicis, & Examinatoris Synodalis, ac pro potestate Ecclesiastica librorum Censoris Operis Judicium.

Librum, qui inscribitur Embryologia Sacra, Auctore Francisco Emanuele Cangiamila Presbytero Panormitano, haud minori sedulitate, quam mentis voluptate percurri: in eoque nihil omnino, quod vel orthodoxæ Religioni, vel morum disciplinæ, vel in minimo refragetur offendi; quin immo aureum plane opus sacra non minus, quam profana eruditione refertum, Auctoris ingenio, & pietati respondens, perquam dignum existimo, ut publicæ utilitati animarum simul, & corporum consulturum, quam primum in lucem prodeat. Dabam ex meis Ædibus nono Calendas Junias MDCCXLV.

LAURENTIUS MIGLIACCIUS.

V. DO-

V.

DOCTORIS AUGUSTINI GERVASII

In hac Metropoli Protomedici Consultoris, ac in Supremo Generali Sanitatis Magistratu Deputati, Censura.

Non levi, ut ingenue fatear, voluptate, animique oblectatione hujus me libri lectio afficit. Auctor enim doctus æque, ac pius ea, qua pollebat erga animarum salutem charitate, ut parvulis in utero matris æterna vita quandoque periclitantibus consuleret, argumentum sibi proposuit, utile illud quidem, ac necessarium, neque tamen satis obvium, ac tritum, imo, ut melius loquar, a nemine, quem sciam, ex animo, totisque viribus pertractatum. Laudem vero non exiguam meretur, quod in eo Opere adornando eluceat Ecclesiasticæ disciplinæ, Sacrorum Canonum, Conciliorum, Historiarum, Moralis Theologiæ, & Jurisprudentiæ ingens peritia; quodque mireris præcipue, ac laudes, ita se Physica experimentali, Anatome, ac Medicina tum Physica, tum Chirurgica instructum ostendit; ut in eum quadrare possit, quod Stiliconi cecinit Claudianus.

...... Sparguntur in omnes.
In te mixta fluunt, & quæ divisa beatos
Efficiunt, collecta tenes ......

Et sane, quæ ex variis ipse facultatum generibus collegit, ac derivavit, seu lumina, seu documenta, ad replendum opus, ornandum, perficiendumque mire conducunt. Quid

de

de copiosa eruditione? Quid de fideli, constanti, ac multiplici narratione factorum? Quid de nobili methodo? Quid de mirabili perspicuitate, ac nitore? Utinam ejus indolis essent libri omnes, qui lucem aspiciunt! Non esset certe litterarius Orbis tanta inutilium librorum copia pene obrutus: neque problema esset: utrum Typrographicæ artis inventio damnum potius, an adjumentum Reipublicæ attulerit. Illud mihi reliquum est, altissimum bonorum omnium Largitorem junctis manibus exorare, ut Auctorem nostrum in eo dignitatum, & honorum fastigio collocet, quod non vulgari ejus merito debetur: atque per diuturnam annorum seriem felicem, gravibusque curis, ac molestiis vacuam servet vitam illam, quæ tam utiliter in ea, quæ ad majorem Dei gloriam, & animarum salutem spectant, incumbit. Pan. V. Id. Junias 1745.

VI.
IOANNES ANTONIUS ZACCHARIAS
E Soc. Jesu in Histor. Litter. Ital. Vol. 3. l. 1. c. 3. §. 12.

D*Octoris Francisci Emanuelis Cangiamila Panormitani Libri quatuor, in quibus Sacerdotes, Medici, ac Magistratus reperient, quidquid ad eorum officium, ne parvuli materno in utero clausi æternum pereant, attinet; sapienter examinatum.*

VII. EPI-

VII.

EPIPHANII GUARNERA,

Abbatis Ordinis S. Basilii Magni, & Panormi librorum pro Ecclesiastica jurisdictione Censoris, approbatio.

L*ibrum, cui Titulus:* Embryologia Sacra, sive de officio Sacerdotum, Medicorum, & aliorum circa æternam puerorum in utero existentium salutem &c. *jam pridem italico sermone publicatum, nunc latinitate donatum, nonnullisque annotationibus auctum, cum perlegissem; nihil Catholicæ Religioni dissonum, pietatique oppositum in illo observavi; quin imo Clarissimi Auctoris eruditionem, zelum, & charitatem, cunctos, qui eumdem percurrerint, miraturos nullus dubito. Jure merito igitur censeo, novam mereri lucem, ex qua ampliores fructus cœlo præparari, experientia ipsa convincit. Ex hoc Monasterio Sancti Basilii Magni de Panhormo die* 29. *Octobris* 1753.

S. Th. Mag. D. EPIPHANIUS GUARNERA,
Abbas Ordinis Sancti Basilii Magni.

VIII.

ANTONINI MARIÆ GRECO S. T. & U. J. D.

Panormitanæ Ecclesiæ Canonici, & pro Facultate Ecclesiastica Librorum Censoris Judicium.

Cum admirabilis illa translatio a statu, in quo homo primi Adæ filius nascitur, ad statum adoptionis filiorum Dei per secundum Adam Salvatorem nostrum in Evangelica lege sine regenerationis lavacro fieri non possit: Nisi enim quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu Sancto, non potest introire in Regnum Dei: *quapropter si quis dixerit baptismum liberum, id est, non necessarium esse, anathema sit: quam utilissime, ac maxime quidem æternæ puerorum in materno adhuc utero latentium saluti hoc Opere Auctoris pietas, atque doctrina consuluit, qui omnia certe, quæ potuit, in eo accurate perpendit, tum ad abortivos aqua salutari lustrandos, tum ad infantes Cæsarea sectione educendos, tum ad eosdem puerperii tempore, quamquam nulla corpusculi sui parte natos, dummodo aqua per syphunculum saltem attingi possint, baptizandos.*

Hoc equidem Opus non animo notandi, sed ardore addiscendi, ac Auctoris peritiam suspiciendi, percurri. Cumque in ipso nihil offenderim vel a fide orthodoxa devium, vel a Christianis moribus dissonum; sed illud ipso argumento egregium, eruditione præstans, in Philosophicis nobile, in Theologicis vero sublime: ac præsertim in

mora-

moralibus, atque dogmaticis tutum, atque perfectum, atque ita ex omni parte absolutum perspexerim, ut meam superet commendationem; publicis typis jure merito mandandum censeo. Prodeat ergo in lucem singulare opus, multigena lectione collectum, ingenti labore conscriptum, diu multorum votis exoptatum, & plurium, ut spero, plausibus excipiendum. Ad ejus enim splendorem, veritate magis radiante, non solum indocti lucem accipient, sed & eruditorum ingenia novo lumine inaurabuntur: 16. *Kal. Octobris MDCCLVI.*

U. J. & S. T. D. Can. ANTONINUS MARIA GRÆCO,
Librorum Censor.

IX.
REGIÆ PANORMITANÆ MEDICORUM ACADEMIÆ CENSURA.

Præclarissimi, & Reverendissimi Domini D. Francisci Emanuelis Cangiamila in hoc Siciliæ Regno contra hæreticam pravitatem Inquisitoris bipartita Dissertatio, cujus prima pars de nascentibus pueris, qui sæpe vita spoliati apparent, cum revera vivant; deque remediis ad eos ad vitæ officia revocandos, copiosissime disputat: altera vero de submersis diu quandoque in aquis vitam retinentibus, deque iis curandis, quamquam sub mortuorum figura educti sint: quam Dissertationem celeberrimæ suæ Embryologiæ

 nuper

nuper ipse addidit: ita Philosophicis, ac Medicis rationibus, observationibus, & experimentis fulcitur, atque insignium Auctorum Monumentis confirmatur; ut Regalis Jatro-Physicorum Academiæ Panormitanæ Doctoribus serio exposita, summopere illis arriserit, atque probata fuerit: quapropter eam, utpote veritati eximie consonam, unanimi plausu, magno Reipublicæ bono typis omnino vulgandum esse censuerunt. In cujus rei testimonium præsentes, omnium, & singulorum nomine subscriptas, & sigillo ejusdem Regalis Academiæ communitas libentissime dedimus. Panormi die 11. *Novembris* 1756.

D. D. Antoninus de Miceli Regalis Medicorum Academiæ Princeps.

D. D. Carolus Salipegni ejusdem Academiæ assistens.

D. D. Dominicus Rizzone ejusdem Academiæ assistens.

S. T. & A. M. D. Sac. D. Hieronymus Battaglia ejusdem Med. Academiæ Exprinceps, & Censor.

D. D. Petrus Lorito Cancellarius.

PRO-

PROOEMIUM.

Desiderium infantulis iis opitulandi, qui parentum, aliorumque sive incuria, sive impietate, priusquam in lucem prodierint, vitam amittunt, vel cum matre ipsa defuncta vivi sepeliuntur, vel in difficili partu opportunis destituti auxiliis, infelicissime, ac sine baptismate pereunt; ad hoc me opus conscribendum, amice Lector, suasit, & impulit. Cum enim Archipresbyter Palmensi Parochiæ annos ferme duodecim præfuerim; experientia didici, quam utilis commodusque, ne dicam omnino necessarius, futurus esset Liber, quo ea pars doctrinæ contineretur, quæ ad recte instituendam erudiendamque hac in re, præsertim optimi Pastoris industriam, facit. Et sane ut Augustinus ajebat: si pupillis opem ferre præcipimur, quanto magis pro parvulis laborare debemus?

qui destitutiores, & miseriores pupillis, etiam sub parentibus remanebunt, si eis Christi gratia denegabitur, quam per se ipsi flagitare non possunt. (a) *Quamvis autem salutis horum infantium cura ad Parochos præcipue spectet; operis tamen Titulo Sacerdotes universim signandos existimavi: satis enim cuique perspicuum est, ea documenta etiam ad alios ecclesiastici ordinis viros procul dubio pertinere; cum constet, omnes ad unum Sacerdotes in hujusmodi rerum eventibus perinde ac Parochos esse, & ad salutem parvulorum eandem, quam illi opem operamque præstare posse. Accedit, quod non Parochis tantum, sed & Presbyteris omnibus tum inter conciones, & sacram in primis catechesim, tum in apostolicis excursionibus, & in confessionibus excipiendis persæpe occasio se offert, multa rudiores, præsertim conjugatos, edocendi, quæ ad rem, qua de agimus, maximi sunt momenti, & in præsenti codice passim occurrunt. Attamen, quia non raro inutilis esset Sacerdotum zelus, ni quoque suam, & ipsi manum Principes, Medici, Magistratus, Antistites denique admoverent; res ipsa omnino exposcere visa est, ut de his etiam singulatim explicetur, quemadmodum sua quique studia, viresque ad animarum, ac reipublicæ bonum in tanto negotio conferre potissimum debeant. Neque tamen id mihi quidem satis esse putavi, si tantum quasi voce præirem, tantumque si ostenderem, quid unicuique pro ratione sui muneris facto esset opus; verum etiam necessarium*

(a) S. August. de Peccat. merit. *l.* 3. *c.* 13. ***Edit. Maurin.***

rium prorſus reputavi, id ipſum, quod ſingulis faciendum ſubinde moneretur, ita perpendere ac illuſtrare, ut vel inde innoteſceret, nihil hic a me puſtulari, quod plus nimio exquiſitum, aut omnino ſuperfluum videri queat, nihil quod rationi, aut majorum doctrinæ, atque auctoritati non innitatur; denique quod Theologiæ dogmatis, principiisque Philoſophiæ non ſit apprime conſentaneum. Enimvero vix credi poteſt, quam optabile in univerſum, quam vero conducibile eſſet; ut Parochi omnes, priusquam ad ſacrum hoc munus aſciſcerentur, aliquid de Arte Medica delibarent; neque enim raro contingit, in Pagis, oppidulisque præſertim; ut Curialis Presbyter, ad quem unum videlicet in quibuscumque periculis, infortuniisque identidem concurſare populus ſolet; propter inopiam ejusdem Artis Profeſſorum non modo animi, ſed etiam corporis Curatorem, ac Medicum par ſe ipſe agere quandoque adigatur: cui proinde ea inprimis callere utiliſſimum erit, quæ in hoc opere contraduntur: ne ab imperitis Medicis, ac Philoſophis, qui perſæpe non pauca ex præjudiciis, aut ex male intellectis Magiſtrorum ſuorum opinionibus, velut indubitata definiunt; a præſtando miſerrimis infantibus certo præſentique adjutorio, abduci ſe ſinant.

Librum græco vocabulo Embryologiam inſcripſi, latinum enim, quod integram operis imaginem ſatis exprimeret, non habebam. Cœterum Embryon græce fœtum, quamvis perfectum, & animo jam informatum, imo quandoque natum etiam ſignificat: quemadmodum ex

Home-

Homero, Phocylide, Ariſtotele, atque Dioſcoride Lexicographi manifeſte adnotavere.(a)

Forte non probabunt plerique, me ad monita ſubinde minutiora deſcendere. Verum cum praxim ſpectare, ac illam, quam accuratius poſſem, certam omnibus, ac planam facere, id tandem propoſiti mei pars omnino præcipua ſit; nihil, tametſi minimum, prætermittere tutum erat, quod experientia teſte ad præſtitutum mihi finem & ſcopum quoquo modo collineare poſſe videretur: ſatius enim eſſe in rebus magni momenti prudentes autumant, ſi modus in alterutram partem aliquatenus deflectendo, excedendus ſit; per exuperantiam potius, quam per diligentiæ defectum offendere. Cogor equidem nonnulla pro meo inſtituto involuntarie attingere, eaque identidem neque raptim explicare, quæ verecundia detrectaret, quæque omnium oculis legenda parum ſecure ſubjiciuntur. Quapropter fortaſſe non deerunt, qui arbitrentur, convenientius fuiſſe, vel ab ipſa prima Libri editione latine ſcribere. Sed hic natura ſua nequaquam poſtulat, ut omnium manibus deteratur: ipſe enim titulus ſatis per ſe loquitur, quibuscum res mihi ſit, quasque in manus venire ſuopte ingenio liber expoſcat. Viros quandoquidem graves, & cordatos petit, quales ubique Parochos, Medicos, Magiſtratus, Principes, Epiſcopos eſſe credendum eſt. Deinde cum pleraque occurrerent exotica, & a vulgari loquendi conſuetudine aliena; veritus non immerito ſum, ne Sacerdotibus, & Magiſtratibus

(a) Vide Scapul. *in Lex.*

tibus exiguorum pagorum popularibus meis, quibus maxime consultum volebam, difficiliora captu, minusque proinde utilia redderentur: qui tamen æque linguam Latinam, ac Italicam tenet, non indecentius ea leget hoc, quam illo idiomate conscripta. Neque vero, *ajebat Clemens Alexandrinus*, (a) nobis turpe est ad auditorum utilitatem nominare partes, in quibus sit fœtus conceptio, quas quidem Deum fabricare non puduit. *Scribendum ergo primum Italico sermone quam modestissime possem judicavi, meorum popularium gratia: nunc vero eadem, nonnulla sane parte pleniora, atque elimatiora imo novis, variisque tractatibus aucta, latinitate donavi, ad gentium etiam exterarum intellectum, & quod spero, exoptoque utilitatem. Qua in re proinde non ita quidem puritati sermonis, aut elegantiæ deservire studui, ut claritati: ne delectare Lectores potiùs, quam iisdem, causæque a me susceptæ prodesse contenderem.*

Quamobrem etiam litterarum cultores oro, uti pro faciliori etiam rudiorum usu, librum quamvis per se tenuem, si modo ipsis ad animarum salutem aliquid contribuere posse videatur; suæ quisque gentis proprium efficere satagant. Quocirca brevi Orientales populi ejusdem Compendium a me olim editum, & nuper ab Anonymo in vernaculam græcorum linguam translatum, fortasse habebunt. Ea vero quæ, scribo nedum Sanctæ Romanæ Ecclesiæ censuræ, sed

 & mo-

(a) Clem. Alexand. Pædag. *l.* 2. *c.* 10.

& monitionibus, correctionibusque eruditorum lubentissime submitto: qui, si quid hoc in libro deprehendent, quod minus recte assertum, aut pronunciatum putent, meque amice de eo commonere dignabuntur; profecto non tantum id æqui, bonique faciam, sed me ipsis plane devinctum profitebor.

Cæterum, quod ad errores typographicos attinet; ii, ut non sine dolore jam comperi; pluribus, variisque de causis in præsenti editione multiplicati sunt nimis: præsertim quod illi administrationis meæ negotiis præpeditus, per me ipsum incumbere non potuerim. Quapropter graviores quidem, qui sensum immutant vel corrumpunt, in fine signavi: leviores tamen, & cognitu faciliores qui pene innumeri sunt, lectorum prudentiæ discernendos corrigendosque committo.

ELEN-

ELENCHUS LIBRORUM ET CAPITUM.

LIBER PRIMUS.

De Parochi, aliorumque Sacerdotum ſollicitudine pro mulieribus prægnantibus: deque induſtriis ad abortus impediendos, & de baptiſmo abortivorum.

LIBER SECUNDUS.

De auxilio infanti nonnato præstando matre defuncta.

CA-

LIBER TERTIUS.

De Parochorum officio, ac vigilantia pro infantibus in partu difficili, & desperato.

CAPUT

LIBER

LIBER QUARTUS.

De Dei charitate erga nonnatos: deque auxiliis, quæ illis a parentibus, Parochis, Episcopis, & Principibus præstanda sunt.

CAPUT

APPENDIX
AD
LIBRUM QUARTUM.

RELA-

RELATIO

Italico idiomate typis Panormitanis impreſſa, in Latinum traducta.

FRANCISCUS EMMANUEL CANGIAMILA,
Sanctæ Panormitanæ Eccleſiæ Regni Siciliæ primarius Canonicus Theologus, & in eodem Regno Inquiſitor Provincialis.

LECTURIS.

Cum pervenerit ad piam projectorum Deputationem hujus Siciliæ Regni, cui ab utriusque Siciliæ Rege demandatum fuit omne, quod ad infantium naſcentium bonum attinet, quædam relatio Rev. Archipresbyteri urbis Bideni, vulgo Bizzini, tam Exc. Proregi, quam dictæ Deputationi directa; in qua demonſtratur, multos infantes in naſcendo videri mortuos, cum revera vivant: eadem Deputatio mihi, qui ejusdem ſum pars, commiſit, ut eam typis publicarem; utpote quæ multam adfert lucem, ut plurium infantium vita temporalis, & æterna ſervetur. In exequendis igitur his mandatis, mihi quidem pergratis, & ad plene aſſequendum finem, propter quem hæc promul-

gatur relatio; necessarium duxi hæc, quæ sequuntur, Lectores admonere.

Tres deliquiorum classes distinguunt Medici: Lipothymiam, videlicet, Syncopen & Asphyxiam. In primo vitæ signa, scilicet sensus, motus, pulsus & respiratio diminuuntur. In secundo, partim diminuuntur, & partim abolentur. In tertio denique, abolentur omnia, saltem quoad exteriorem speciem: ideoque sub ea homo penitus mortuus videtur. Hæc asphyxia oritur, quoties spiritus cor movere non valent, ut motum systolicum, & dyastolicum, ut solet, efficiat. Hinc cor vel penitus sistitur, ut quamplures cum Harvæo sentiunt; aut, ut cum Piscarnio docent alii, non habet, nisi tremorem quendam, ita diminutum, ut sanguinis circuitus sit penitus insensibilis. Sistuntur prorsus etiam pulmones ita, ut non amplius inspirationem, & exspirationem producant, ut primæ sententiæ Authores docent, vel producant insensibilem, ut volunt Authores secundæ sententiæ.

Hæc eadem asphyxia tres habet gradus. In primo spiritus sunt separati seu disgregati, sed non extincti: sicque homo in ea ad vitæ usum ex se, & absque ullo medicæ artis auxilio, revertere potest. In secundo, spiritus partim separantur, seu disgregantur, & partim extinguuntur: sicque in ea homo exterioribus auxiliis per duas, tres, & quatuor horas perseveranter continuatis, ut ad sensus redeat, indiget. In tertio tandem sunt spiritus in tam grandi numero consumti; ut anima, licet corpori sit adhuc unita ob portionem spirituum, qui supersunt; tamen statim ac illud vitale principium extinguetur, exibit, & mors, licet fatalem ictum non adhuc vibraverit, manum tamen ad

vibran-

vibrandum erexit: ideoque imminet, & omnibus medicæ artis conatibus arceri non potest.

Novum non est, hominem adultum licet, & viribus pollentem, sub gravi aliquo deliquio, ex maximo præsertim labore exorto, creditum fuisse vita functum; & aliquando etiam sepulturæ mandatum, anima nondum a corpore separata. Quod etiam fulmine percussis, laqueo, carbonum fumo, aut aqua subfocatis accidisse, compertum est. Submersos item non semel sub aquis, sub mortuorum specie vixisse, nedum per horas, sed etiam per dies; præter illos, qui sensibus integris, & sub viventium forma, sub aquis vitam servarunt; ætatis nostræ Medici in suis libris testantur. Hoc autem nostræ considerationis in præsentiarum non est.

Quod autem ad infantium nascentium asphyxiam attinet; ea est ipsis frequens, & ob virium tenuitatem, & ob nimium laborem, quem in nascendo substinent; nec non ob commotam maternorum humorum sentinam, ac fœtorem. Hæc quippe tam in abortibus, quam in Cæsareis partubus defunctarum adspicitur; in quibus maternorum spirituum affluxus deest. Sæpe etiam in partubus difficillimis; præsertim si ferrea instrumenta adhibentur; nec non in partu Cæsareo viventium, qui non nisi in partu impossibili fit, ea occurrit. Sed quod majus est, observatur etiam in partubus naturalibus, & facillimis; in quibus nascentis conatus, qui partum facilem reddidit, majori labore nascentem ipsum affecit. Et quamvis ante vegetus erat; statim deinde ob spirituum consumtionem, non quidem vita functum (non enim ab uno ad aliud extremum, sine medio, dantur transitus) sed certe ob asphyxiam, mortuo similis videtur. Interim

autem ſub mortis larva vivit: & tanto facilius hoc in deliquio perſeverant tam naſcentes, quam adulti; quanto certius eſt, fœtum in matris utero aut non reſpirare omnino, aut nimis lente. Sanguis etenim, ut in nonnatis blande circumeat, pulmonum ope non indiget; ſed ejus pars a dextero cordis ventriculo ad ſiniſtrum per foramen ovale; & pars per tubum, ſeu canaliculum arterialem in aortam excurrit. Quod quidem foramen ovale, & tubus ſunt in nonnatis aperta, & in natis ſolum clauduntur, quando fortior reſpiratio incipit. Sanguis itaque in nonnatis fluet, quin pulmones expandantur, & reſtringantur vi aëris introeuntis: ideoque, poſtquam nati ſunt, vitam protrahent ſine illa reſpiratione: ac proinde nobis non cognoſcentibus, ipſos ſenſibile aliquod vitæ ſignum habere.

Hinc ſequitur, infantes ſtatim ac eduntur in lucem, ſi nullum vitæ ſignum habeant, nec corrupti ſint, aut corruptionis initium præ ſe ferant (quod in ipſis eſt unicum ſolum indubitatæ mortis indicium) nec aliquod aliud mortis ſignum in ipſis appareat, eſſe ſub conditione baptizandos, juxta quam plurium (a) *Authorum doctrinam, ac cautarum obſtetricum morem. Deinde eos adjuvari longanimi trium, ac quatuor horarum cura procurandum eſt. Ipſis præſertim humanus halitus in eorum os inſuffletur; mammarum præcipue ſiniſtræ, papillæ ſugantur: pedum plantæ ſetarum peni-*

(a) Bruhier Dell'incerteſſa de ſegn. *t.* 1. *c.* 9. *fol.* 155. Florentinius *de Homin. dub. diſp.* 2. *ſect.* 6. *n.* 5. *fol.* 124. & *diſp.* 4. *ſect.* 14. *n.* 9. & 2. Roncaglia *Theol. Mor. t.* 2. *tr.* 17. *de baptiſ. c.* 4. *q.* 4. *reſp.* 3. Caramuel *Theol. Mor. fund.* 66. *p.* 541. *n.* 14. La Croix *l.* 6. *p.* 2. *n.* 1164. Feiſous *Theatr. Crit. t.* 5. *de ſign. mort.* & *diſc.* 6. *§.* 9. & *ſeq.* Deodatus a Cuneo, & *praxis Prælatorum Siciliæ & Cremonæ in eorum Edictis.*

penicillo titillentur: in calido aromatico balneo laventur, aut aliquando aqua aspergantur gelida: propriæ infantis secundæ & placenta, præcipue si umbilicalis funiculus non est adhuc recisus, prope natum aut crementur, aut in ferventem aquam immergantur, ut eorum fumus, seu vapor in nares infantis insinuetur: Tabacci fumus per fistulam, vulgo pippa, illam præsertim Bartolini in intestinum rectum per anum immittatur, aut saltem viventis gallinæ rostrum iterum, atque iterum in ejusdem anum immittatur: ab his enim remediis effectus mirabiles provenerunt. Ex hucusque dictis clarissime patet, nonnatos nullum certæ mortis habere indicium, nisi solam manifestam putrefactionem. Hinc juste Protomedicus Siciliæ in suo Edicto 2. *die Octobris* 1761. *publicato, hæc mandavit, videlicet: „Quod si ipsi infantes „nati sæpe mortui videntur, licet non sint; quam facillime „decipi poterunt obstetrices, si nonnatos mortuos credant. „Ideoque non facile eos vita functos existiment; & fallaci „hac præsumtione eos in frustra extra uterum trahere, aut „Chirurgum ad eam carnificinam peragendam inducere; „aut partum Cæsareum post matris mortem dissuadere, aut „negligere præsumant.*

Hac de re fusius in meæ Embryologiæ latinæ lib. 2. *cap.* 13. *& lib.* 3. *a cap.* 10. *& deinceps, agitur. At in confirmationem eorum, quæ ibi notavimus, sequens inscribitur relatio; ex qua clare patet, quam frequenter infantes nascentes asphyxiæ subjiciantur; atque ideo quam vigilanter a Parochis monendæ sunt obstetrices non solum, sed etiam populus; ne pereant tot infantes nascentes, qui auxilium recipere possunt, & salvi fieri.*

RELATIO

Ad Excellentissimum Dominum Proregem per piam projectorum Deputationem Bideni, vulgo Bizzini, exscriptam die 13. *Januarii* 1762.

De infantibus, qui sub mortuorum specie nascuntur, & sæpe viventes inveniuntur. Ab Rev. Domino Ignatio Gandolfo civitatis ejusdem Archipresbytero; & olim Liparensis Episcopatus Vicario Generali.

Daturus Excell. Vestræ, ac toti projectorum Illustri Deputationi, quæ id in mandatis mihi dedit, relationem distinctiorem iis, quas hucusque dedi de infantibus, qui sub mortuorum forma nascuntur; eo quod mortali asphyxiæ deliquio oppressi eduntur in lucem; certis tamen remediis, & fomentis vivere comperti sunt: arbitratus sum Exc. Vestræ referre, quod in partubus etiam naturalibus, seu facilioribus solers hic cura adhibetur, ut infantes, qui mortui in nascendo apparent, sintne vere mortui, an apparenter, observetur.

Ab nostratibus obstetricibus accepi, quod inter infantes, qui nascuntur, nonnulli certe vivunt, sed sunt deliquio oppressi; ostendunt enim aliquod vitæ indicium tenui respiratione, aut pulsu, aut alio aliquo vitali motu; & hi absolute baptizantur, ac solitis fomentis restaurantur. Alii sunt certe mortui, nedum enim vitæ signum habent, verum etiam aut sunt corrupti, aut corrumpi incipiunt; atque hi nec ullo modo baptizantur, nec aliquo remedio adjuvantur. Alii denique sunt dubie vita functi: quamvis enim nullum vitæ signum ostendant, ac proinde omnino mortui

appa-

appareant; nihilominus cum nullam habeant corruptionem, nec corruptionis indicium, quod eſt ordinarium mortis infallibile ſignum, dubitatur, an mortui vere ſint, vel an vivant. Obſtetrices igitur noſtrates ob plurima experimenta paſſim hic habita, infantulos, qui in naſcendo mortui prorſus videntur, non derelinquunt; ſed erectis animis quædam adhibent medicamenta, quibus eorum aliqui pedetentim aliquod vitæ ſignum oſtendunt: alii vero poſt plurium horarum laborem ita perfecte ad ſenſus redeunt, ut deinde longius vitam producant. Hoc autem non raro, ſed quotidie accidit; imo numerus infantium, qui in naſcendo vitam dubiam oſtendunt, deinde adjuti, eos certe vivere demonſtrant, eſt major iis, qui vere ſunt vita deſtituti, ut hoc in loco diligentiori cura duorum præcedentium annorum ſpatio obſervatum eſt; & ego ſingulis ſemeſtribus ſpatiis ad Illuſtr. Projectorum Deputationem relationes tranſmiſi. Verum enim vero a Calendis Januarii 1760. *ad ultimam uſque diem Decembris* 1761. *præter magnum infantium numerum, ſub deliquio natorum, qui tamen vitam habere aliquo indicio oſtendebant, ideoque ſine aliqua conditione ſunt baptizati: nati ſunt alii quinquaginta duo infantuli, qui mortui videbantur. Ex his viginti ſex certo mortui prodierunt, qui aut jam corrupti erant, aut corrumpi incipiebant; & hi nec baptiſmo abluti, nec remediis ſunt adjuti. Reliqui vero viginti ſex videbantur mortui, nullum enim vitæ ſignum habebant: ſed nec corrupti erant; nec certum aliquod mortis indicium pro ſe ferebant: atque hi ſub conditione baptizati ſunt, ac fomentis adjuti. Ex his igitur viginti ſex, ſoli-*

 tis

tis adhibitis remediis decem & septem ad sensus redierunt; cæteri vero novem sub mortuorum figura remanserunt. An autem hi novem nati sint mortui: an vero, dum ipsis remedia applicarentur, decesserint, etiam obstetricibus ipsis incertum est; cum in eis nullum observaverint vitæ indicium.

Remedia, quibus uti solent obstetrices nostrates, sunt, quæ sequuntur.

1. Sugunt infantulis fontem pulsatilem in capite situm; scilicet locum, in quo arteriarum nodus existit. Sugunt autem iterato, & per intervalla: & interdum solam frontem sugunt. Insuper si funiculus umbilicalis sit fractus, umbilicum ligant.

2. Funiculum umbilicalem, & secundas in ferventem aquam immittunt, & juxta infantem ponunt; ut vapores illi, spiritibus ejusdem infantis oppleti, eum excitent.

3. Unius, aut plurium gallinarum viventium rostrum in infantis anum immittunt alternatim. Atque hæc sunt tria fomenta, quibus obstetrices nostrates utuntur.

In his igitur semestribus spatiis, quæ a Calendis Januarii 1760. ad ultimum usque diem Decembris 1761. decurrunt, decem & septem infantes, sub mortuorum specie ad lucem orti, salvi facti sunt.

Cum autem hæc de infantibus natis narro, non mihi sermo est de illo deliquio, quod prima facie infantes mortuos credendos efficeret; sed de illo, quod eos in totali mortis specie, etiam obstetricibus ipsis, quæ diligenter eos perscrutabantur, constitueret. Siquidem ipsæ minutatim a me interrogatæ, asserunt affirmantque, eos infantes nullam habuisse respirationem, nequidem tenuissimam; nec ullum omnino mo-

tum

tum in pulsibus, in corde, in temporibus, & in fonte pulsatili, nec ullum dabant vitæ indicium adeo, ut prorsus mortui viderentur.

Ex his autem nonnulli, remediis adhibitis, aliquod vitæ signum dederunt post dimidium horæ; post horam alii, alii denique post duas, aut tres horas. Deinde ad vitæ officia ita perfectissime redierunt, ut potuerint ad fontem baptismalem transferri; ac quidam plures dies; nonnulli plures menses vixere; deinde decesserunt: alii vero adhuc supervivunt.

Ponam hic ego illos tantum, de quibus in mea Parœcia, ejusque adnexis, quæ totam plane civitatem efficiunt, habui notitiam: nam alia Parœcia, Sancto Evangelistæ Joanni dicata, vix quadringentos continet cives. Mea vero, quæ Ecclesia mater est, & duas habet filiales Ecclesias; sanctam Agatham scilicet, & S. Joannem Baptistam, septem millium civium numerum habet.

Primum semestre spatium a Calendis Januarii 1760. ad ultimam usque diem Junii anni ejusdem.

Die 9. Februarii 1760. Anna Giordano, uxor Antonini, nono prægnationis mense partum habuit difficilem horarum octo: infans enim caput porrexit, & brachium. Tunc obstetrix nomine Carmela Blangiardo eum sub conditione baptizavit. Post horam deinde natus est absque aliquo vitæ signo. At cum obstetrix fomenta superius recensita adhibuisset per horam cum dimidia, ad vitæ usum infans rediit, & ad fontem baptismalem deductus, post tres dies, quia lac sugere non potuit, mortuus est.

Die 15. *Februarii* 1760. *Cajetana Ferraro*, *uxor Cajetani*, *puellulam peperit*, *quæ omnino mortua videbatur*. *At postquam obstetrix tria solita fomenta per tres circiter horas adhibuisset*, *ad vitæ functiones rediit*, *ac baptizata est*. *Post dies vero viginti novem vivere desiit*.

Die 27. *Martii* 1760. *alius natus est infans partu quidem naturali*, *sed sub specie mortui*; *sicque per horam cum dimidia moratus est*. *Adhibitis interea ab obstetrice tribus recensitis fomentis*, *ad sensuum munia rediit*, & *ad nonam usque diem Julii vivebat adhuc*.

Circa ejusdem Martii finem Ignatia de Aparo, *uxor Antonini post nonum graviditatis mensem partum habuit difficilem per horas decem* & *octo*. *Fœmella enim exire conata est præpostere porrigens scilicet posteriora*. *Interim Maria li Volti obstetrix eam sub conditione baptizavit*; *ac post horæ dimidium*, *in eodem situ manens*, *venit ad lucem*; *absque tamen ullo vitæ signo*. *Obstetrix umbilicum puellulæ ligavit*; *ac fontem pulsatilem suxit*; & *sic paulatim vitæ indicia præbere cœpit*: *deinde viventis gallinæ rostrum in ejus anum immisit*; & *post horam cum dimidia ad vitæ usum rediit*, *ad fontem baptismalem perlata est*, & *adhuc vivit*.

Die 14. *Aprilis* 1760. *Carmela Blangiardo obstetrix partum Archangelæ Costa*, *uxoris Antonini*, *post nonum ejusdem graviditatis mensem*, *adjuvit*. *Partus multum difficilis fuit*. *Infans enim præposteras partes porrexit*; *ideoque sub conditione baptizatus fuit*. *Exiit tandem ex utero*, *sed monstruosus* & *veluti mortuus*, *nullum vitæ indicium habens*. *Adhibitis ab obstetrice solitis remediis per*

duas

duas horas cum dimidia, imo amplius; tandem ad vitæ officia reversus est; & ad fontem baptismalem adductus, vixit ad ultimam usque diem Novembris hujus anni.

Die 9. *Junii* 1760. *Anna Cutrona, uxor Michaelis Angeli, nono prægnationis mense in partu difficili per horas quatuor, & viginti laboravit; post quas pedes primum, deinde manum præbuit infans; & sic a Maria li Volti obstetrice baptizatus sub conditione fuit. Per aliam horam cum dimidia in situ eodem permansit; & tandem nascitur absque ullo vitæ signo. Adhibuit obstetrix tria solita fomenta; & dum ea adhibebantur, cœpit infans vitæ indicia præbere; & post tres horas ita perfecte ad vitam rediit, ut ad fontem baptismalem perduci potuerit: & post mensem circiter mortuus est.*

Hoc in eodem semestri spatio præter enarratos partus, acciderunt duo alii; in quibus infantes sub mortis larva nati sunt; & per solita remedia revixere. Notam de his scriptam invenire non potui; vel quia id adnotare neglexi, vel quia schedula deperdita est.

Secundum semestre spatium a prima die Julii ad ultimam usque diem Decembris 1760.

Calendis Augusti 1760. *Gratia de Blasi, uxor Michaelis Angeli, septimo graviditatis mense septem horas in in partu difficili laboravit; post quas infantis pedes apparuerunt, & obstetrix Maria li Volti statim conditionate eum baptizavit. Post horæ dimidium editus absque ullo vitæ indicio ita, ut mortuus putaretur.*

Obſtetrix ejus umbilicum ligavit; ac fontem pulſatilem ſuxit; & infans paulatim tenue vitæ ſignum dare cœpit, donec poſt horam circiter ad vitæ uſum rediit; & ad fontem baptiſmalem perductus, domum reverſus obiit.

Die 9. *Auguſti* 1760. *Concepta li Inguanti, uxor Philippi, multum in partu difficiliori paſſa eſt. Infans enim brachium, & pedem porrexit; ſicque per quatuor, vel quinque horas circiter moratus eſt. Interim Carmela Blangiardo obſtetrix dubitavit, an infans viveret, cum nullum in eo motum deprehendiſſet; ideoque ſub conditione eum baptizavit. Deinde puerulus natus eſt ſine ullo vitæ ſigno: obſtetrix tamen duarum viventium gallinarum roſtro viciſſim uſa eſt: infantis ſecundas in ferventem aquam immerſit; aſſidue ejusdem fontem pulſatilem ſugendo. Poſt tres horas revixit puer, & ad fontem baptiſmalem perductus, ubi nomine Viti donatus eſt, quintum poſt diem mortuus eſt.*

Die 7. *Decembris* 1760. *ex Anna Amato, uxore Gregorii, natus eſt infans, cujus collo funiculus umbilicalis erat circumligatus; & mortuus videbatur. Attamen Joanna Ruſſa obſtetrix eum ſub conditione baptizavit, & fomenta ſolita adhibuit; quibus poſt horam ad ſenſus rediit, & ad fontem baptiſmalem perlatus eſt, & adhuc feliciſſime vivit.*

Die 28. *Decembris* 1760. *in quodam partu difficillimo infans, antequam naſceretur, fuit baptizatus ſub conditione. Ut autem editus fuit, mortuus viſus eſt. Joanna Ruſſa obſtetrix ſolita adhibuit remedia, quibus puer revixit, & ad fontem baptiſmalem deductus fuit. At dum domum reverteretur, occubuit.*

Ter-

Tertium semestre spatium a Calendis Januarii ad ultimam usque diem Junii 1761.

Calendis Aprilis 1761. *Anna Ferro, uxor Antonini, nono prægnationis mense parturiit partu inverso difficillimo, labore ac periculis pleno infantem sine ullo vitæ indicio, imo adeo denigratum, ut adstantes derelinquendum putarent. Angela tamen Blangiardo obstetrix pluribus experimentis edocta, dubitans, an viveret, eum prius sub conditione baptizavit; deinde solita tria fomenta incassum per tres horas adhibuit. Sed non multo post vitæ signum dare cœpit vocula ita infirma, ac tenui, ut vix ab adstantibus audiretur. Paulatim deinde nigredinem in album colorem mutans, ejus labia rubedine colorantur, inde aperuit oculos, & ad sensus rediit. Fuit proinde ad fontem baptismalem perductus, & adhuc vivit, infirma tamen valetudine.*

Die 6. *Junii* 1761. *Anna Brugliere, uxor Conradi, post nonum graviditatis mensem partu difficillimo peperit infantem funiculo umbilicali ad collum alligato, ac sine ullo vitæ indicio. Joanna Russa obstetrix dubitans, an viveret, eum sub conditione baptizavit. Deinde manum ad ejus anum applicuit, quo remedio ad vitam restitutus est, & adhuc vivit.*

Quartum semestre spatium a Calendis Julii ad ultimam usque diem Decembris 1762.

Die 11. *Novembris* 1761. *Cajetana Luccala, uxor Michaelis multum laboravit in partu. At Carmela Blangiardo obstetrix videns fœtum partui proximum, nec noscere valens, an viveret, sub conditione baptizavit. Cum autem postea peperisset fæmellam sine ullo vitæ indicio, imo*

sub

ſub mortis figura; ſolita ab obſtetrice præſtita ſunt fomenta, quibus poſt tertium circiter horæ quadrantem, ad ſenſus rediit. Iterum ab obſtetrice baptizata ſub conditione eſt, ſcilicet - - ſi non es baptizata &c. & poſt horæ dimidium obiit.

Die 21. *Decembris* 1761. *Ex Matthæa Fonte, uxore Lucii, poſt duos dies difficilis, ac laborioſi partus natus eſt infans absque ullo motu, ita ut ab omnibus viſus ſit omnino mortuus. Attamen Joanna Ruſſa obſtetrix, eo ſub conditione baptizato, viventis gallinæ roſtrum ejus ano applicuit; frontem ſuxit; ejus ſecundas in ferventem aquam infudit: quibus remediis poſt horæ dimidium infans paulatim ad vitæ munia rediit; & ad fontem baptiſmalem perductus eſt, ubi Michael Angelus vocatus eſt: ſed poſt dies quindecim occubuit.*

Die 26. *Decembris* 1761. *Ex Joanna Ruſſo, uxore Gregorii poſt diem naturalem partus difficillimi, natus eſt infans, qui penitus extinctus videbatur. Joanna Ruſſa obſtetrix experimentis inſtructa, dubitans, an viveret, eum ſub conditione baptizavit. Deinde gallinæ viventis roſtrum in ejus anum immiſit; & frontem fortiter ſuxit; ſicque poſt horæ quadrantem revixit; & perductus ad fontem baptiſmalem, ubi Paulus nominatus fuit, feliciter ad præſens vivit.*

Hæc ſunt, quæ in hoc genere diſtinctius adnotare potui in executionem Mandatorum Illuſtriſſimæ Projectorum Deputationis. De reliquis vero, quæ ad exiſtentiam capſæ rotabilis, ejusque cuſtodiam, ac perſonam, quæ ipſi adſiſtit pro excipiendis projectis; quæ ad auxilia ipſis impenſa; quæ ad abortus impeditos, ac abortivos quæſitos, an ſcilicet baptiſmo capaces ſint; quæque ad partus cæſareos, & monſtra pertinent; remitto me ad ea, quæ in meis aliis relationibus quolibet ſemeſtri ſpatio ſcripſi, aut ſcribam. Interim Excellentiæ Veſtræ meam exhibeo ſervitutem; & me honoribus auctum credo, cum me ſubſcribo

EXCELL. VESTRÆ

Datum Bideni Idibus Januariis 1762.

Humillimus Famulus
Ignatius Gandolfo Archipresbyter.

LIBER

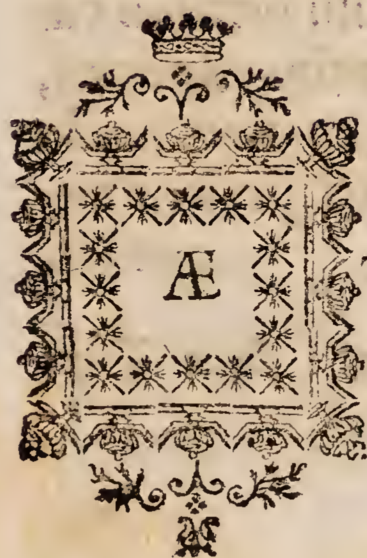

LIBER PRIMUS

De Parochi, aliorumque Sacerdotum ſollicitudine pro mulieribus prægnantibus: deque induſtriis ad Abortus impediendos & de Baptiſmo Abortivorum.

CAPUT I.

De Abortu Involuntario.

I.

ÆTERNAE parvulorum ſalutis maximam prorſus habendam eſſe rationem, cordatorum nemo ignoraverit. Inclytus quidem ille Indiarum Apoſtolus Xaverius, eorum Chriſto lucrandorum ſitientiſſimus fuit: ac de eorum Baptiſmate a ſe per infinitos labores, ærumnas, atque pericula toto Oriente miniſtrato, mire exultabundus, Alumnis ſuis, & Sociis eumdem erga illos præcel-

 lentiſſimi

lentiſſimi zeli ardorem afflare ſæpiſſime conabatur (*a*). Imo cum ipſorum plurimi a ſe baptizati, ante uſum rationis in Cœlum evolarent, non ſolum ſibi eorum expetebat patrocinium; ſed etiam Societatem ipſam Romæ commorantem ut eorum auxilium invocaret invitabat. (*b*) Et profecto ſapienter: Eccleſia enim de hujusmodi parvulorum beatitudine certa, non ſolum eos cum pompa, & lætitiæ ſignis, ac ſummæ Trinitatis glorificatione ad ſepulcrum a cæteris diſtinctum deducit; ſed & in eorum funeris officio ipſorum in communi opem una cum Beatorum Angelorum præſidio expoſcit, quorum conſortio aggregantur (*c*).

2. Quæ cum ita ſint, quis unquam negare audebit, etiam nonnatorum infantulorum æternæ felicitati ſumma cura proſpiciendum? Admiranda ſolis beneficentia ad omnia viventia ſeſe extendit, etiam minima inſecta, aliaque tenuiſſima animalia, quæ ſub humo vivunt, ac terræ latibula inhabitant; nec eſt, qui ſe abſcondat a calore ejus. Simili ergo ratione Sacerdotum Chriſti charitas omnibus hominum generibus conſulere debet, quamvis lucem iſtam nondum aſpicientium, ſed maternis viſceribus incluſorum. Hoc autem præ cunctis aliis de animarum Paſtoribus dicendum eſt: imo vero una e majoribus curis, quæ Parochi animo, qui vere Parochus ſit, inſidere conſuevit, circa nonnatorum ſalutem verſatur. Neque id mirandum: Tridentinum enim docet: (*d*) Parochos *pauperum, & miſerabilium perſonarum curam paternam gerere divino jure teneri.* Porro quis unquam nonnatis pauperior, aut miſerabilior? Hi enim non ſolum exterioribus bonis, ſed & ipſo rationis, & ſenſuum uſu omnino carent. Imo divinæ gratiæ expertes, ad eam conſequendam non modo actibus ſuis cooperari penitus nequeunt:

(*a*) Sanctus Franciſcus Xaverius *paſſim in ſuis Epiſtolis. Item* Turſellinus *in ejus vita.*

(*b*) *Idem* Xaverius *lib.* 1. *Epiſt.* 5.

(*c*) *Rit. Rom. de exeq. Parvul.*

(*d*) Trident. *ſeſſ.* 23. *de Reform. cap.* 1.

queunt: ſed nec ab aliis in ſtatu illo Sacramentorum incapaci auxilium petere, vel accipere poſſunt. Quo fit ut eorum in Spiritualibus præſertim indigentia extrema ſit ac plane ſingularis. At diligit Chriſtus pueros hoſce, ſi non complacentiæ amore, utpote inimicos; intimæ tamen benevolentiæ, quia divino ſanguine ſuo redemptos, ac vere paterna miſeratione erga illos afficitur, cum nulla eos actualis, ac proprii ipſorum peccati macula videat inquinatos.

3. Controvertitur ſane inter Theologos, utrum Nonnati proprio gaudeant Angelo tutelari: Sancti Anſelmus, Thomas, Bonaventura, & Franciſcus Saleſius cum Suarezio affirmant: negant vero cum Sancto Hilario Zumel, Valentia, Vaſquezius, aliique: eosdem usque ad nativitatem materni Angeli cuſtodiæ attribuentes. Illud indubitatum, eos peculiarem alium Sacerdotem, cujus curæ, ac ſollicitudini præcipue commiſſi ſint, non habere quam matris Paſtorem, qui eorum viſibilis & tutelaris eſt Angelus, ad quem tempore debito ſpectabit illorum Baptismatis miniſtratio. Ipſe igitur eos inter ſuos quodammodo Catechumenos a divina Providentia ſibi creditos, ac futuros olim ſpirituales filios, computabit. Hæc autem ſollicita cura in tribus præſertim capitibus continetur. Primum erit abortus præcavere, qui vitæ corporali puerili ſemper noxii, frequenter etiam ſpirituali funeſti ſunt: cum facile infans, vel ante abortum ipſum in ventre, vel ſtatim poſt illum, & ante Baptismum, extinqui ſoleat: invigilare inſuper ut abortivi rite baptizentur, ne originali peccato maculati decedant. Secundum eſt Matre gravida quacumque ex cauſa moriente, diligentiſſime ſatagere, ne Puer in illius ventre cum ea ſepeliendus derelinquatur, ſed partu Cæſareo quamprimum extrahatur, ut vivere poſſit, aut ſaltem Baptizari. Tertium erit, inſtare, & efficere, ut in partu difficili Medici opportunis remediis, & ipſo partu Cæſareo, ſi expediat, periclitanti fætui ſuccurrant.

4. Et quod ad primum attinet, ſcilicet ad curam pro impediendis abortibus; ii duplicis ſunt ſpeciei,

 involun-

involuntarii, & voluntarii. Causæ a quibus oriuntur involuntarii, sunt fere sequentes.

I. Mariti in percutienda, vel vexanda uxore sævitia.

II. Mulierum imprudentia, ac temeritas in arripiendis itineribus, vel elevandis ponderibus, quæ vires pro statu saltem graviditatis, excedant.

III. Non degustati cibi, vel potiones, quorum libentiorem appetitum phantasia excitaverit. Sæpe enim gravidas importuna verecundia, aliæque vanæ rationes a postulanda hujusmodi alimentorm delibatione cum maximo prolis ipsarumque damno retraxerunt.

IV. Intemperantia, & vecordia, qua illæ propriæ sanitatis, & virium conservationem non raro contemnunt.

V. Rixæ, a quibus tristitiæ, terrores, iræ, persequutiones, aliaque infortunia oriuntur.

VI. Immoderata jejunia. Quocirca notandum: Prægnantes, expleto tertio mense, jejunii onere non teneri: nam loco illius sesquilibræ sanguinis, quæ in tributis lunaribus, jam conquiescentibus, emitti solebat; tantumdem chylosæ substantiæ ad fætum dirigitur in ejus alimoniam cessurum. Post tertium vero mensem, fætui grandiusculo & abundantiori nutritione jam indigenti, non sufficit amplius: quapropter ut matres copiosius alimentum communicent, jejunii lege solvuntur: eximendæ etiam vel ab ipsis graviditatis initiis, ubi illud molestæ ferant.

VII. Saltationes, seu choreæ.

VIII. Vestes ad elegantiam affectandam nimis angustæ.

Hæc plerique (*a*) adnotarunt cum Scipione Mercurio (*b*) qui alia etiam a gravidis vitanda recenset. Porro Parochus, cæterique Sacerdotes, qui zelo pro puerulis flagrant, prædicare non omittent, maritum, & uxorem respective peccare, si prædicta mala, causas, & occasiones abortuum non evitent: imo si contra non satagant apta media adhibere, ne

(*a*) Nider *in* 5. *præcept. decal. c.* 1. *lit. f.*
(b) Mercurial. *de morb. Mulier. lib.* 1. *cap.* 4. *&* *lib.* 2. *cap.* 1. *&* *alii.*

ne ſequatur abortus: & coram Deo parricidas eſſe non minus animarum, quam corporum filiorum: atque hoc ſæpius inculcabunt: frequenter enim Chriſtiani ipſi peccatorum iſtorum gravitatem, & conſequentia mala non perpendunt, eorum immane pondus tantum admiraturi, cum illud in ſtatera divini, tremendique judicii periculo ſuo librari conſpicient, ac eo propriam conſcientiam opprimi experientur. *Indubitatum eſt*, inquit Theophilus Rainaudus (*a*), *teneri prægnantem omnia illa præſtare, & omittere jure naturæ quæ ad fœtus, ſive animati, ſive inanimati jam tamen concepti, debitam curam præſtanda, vel omittenda videbuntur.* Idem de Patre ſentiendum. Quocirca Sancti Ambroſius, Hieronymus, Auguſtinus, & Iſidorus cum Clemente Alexandrino, Origene, Burchardo, & aliis (*b*) docent: Parentes primis ſeptem a conceptione diebus, ac tempore partui proximo ad abſtinendum a maritali congreſſu obligari propter abortus timorem. Rainaudus quidem illos a tam gravi onere cenſet eximendos, cæterum illud in concuſſum eſt apud omnes, concubitum, ubi verum abortus periculum acceſſerit, eſſe ſemper illicitum (*c*). Notavit autem Bianchius (*d*) ex variis in uſu conjugii inordinationibus, ac effræni conjugum libidine, quas Moraliſtæ, nunc mortalis, nunc ſaltem venialis peccati damnant; non ſolum abortus frequenter manare, ſed & vitioſas generationes partuum difficillimorum, imo deſperatorum, & cum Matris morte conjunctorum origines.

5. Illud etiam a Parochis, aliisque

(*a*) Theophil. Rainaud. *tom.* 14. *tract. de ortu Infantium per ſect. cæſar. c.* 11.

(*b*) S. Ambroſ. *lib.* 1. *in Lucam in fine.* S. Hieronym *lib.* 1. *contra Jovinianum.* S. Auguſt. *ſerm.* 144. *de temp.* S. Iſidor. *de ſummo bono l.* 2. *c.* 39.
Clement. Alex. *l.* 3. *Strom. & Pædagog. c.* 10. Origen. *tom.* 3. *in Geneſ.* Burchard. 2. *Decret. c.* 5.

(*c*) S. Antonin. *in Summa p.* 1. *interrog. de* 5. *præcept. C. unio.* Tiraquel. *l.* 15. *connub. n.* 41.

(*d*) Bianch. *de natural. & vitioſ. generat. p.* 2. *pag.* 76.

que Sacerdotibus animadvertendum: sæpe mulieres abortum pati propter inopiam, qua vel congruo alimento, si famelicæ, vel opportuno medicamine, si infirmæ, nequeunt adjuvari, vel a laboribus immodicis, si sanitate gaudent, sese subducere. Moneant ergo populum, si nos ullo umquam tempore ad eleemosynam teneamur, in iis præcipue circumstantiis obstringi, ne fætus scilicet, & anima, & corpore pereat: piis proinde largitionibus, & matri, & fætui periclitanti summo charitatis ardore subveniendum. Sed heu quam quotidiani pauperculárum abortus! quamque rari homines, qui propriæ immisericordiæ tantum malum adscribant! Demum prægnantibus inservire, favore præsertim prolis, nobile misericordiæ opus est, a Sancto Ambrosio (*a*) exemplo B. Mariæ Virginis commendatum: quæ cum cæteroqui propriæ domus solitudine maxime delectaretur; tamen ad Elisabeth festinavit.

6. Involuntarii abortus ut & pariendi difficultas, vel impossibilitas ex diabolica operatione interdum, a sortilegorum nequitia proveniunt (*b*). Magus Castri Bottingensis in Lausana Diæcesi fassus est judici, effecisse se, ut septem successive cujusdam mulieris filioli, ac omnes brutorum fætus ejus domus, qui spatio annorum octo concepti fuerant, in utero interirent, & per abortum emitterentur. Contra hos abortus cereæ Icones Agnus Dei nuncupatæ, & similia vere sacra Amuleta, a prægnante gestanda, laudantur (*c*). Maxime autem indeficiens oratio, ac solida parentum pietas, quæ remedia sunt suprema.

Cæterum Latina Ecclesia tres olim quadragesimas fæminis involuntarie abortientibus imposuit. Græca vero nostris quoque temporibus hujusmodi plectit abortus

(*a*) S. Ambros. *l. 2. in Lucam c. 1.*
(*b*) Grilland Jo. Nider. & Martinus del Rio *Disquisit. mag. l. 3. p. 1. q. 3.*
(*c*) *Ex Cerem. Rom. l. 1. sect. 7. c. 8.*

tus, saltem propter præsumptionem causæ remotæ aliorum, scilicet peccatorum, in quorum ultionem Deus fætus ruinam permiserit. Et sane expediret, ut Parochi etiam nostri, abortus involuntarios aliqua moderata castigatione mulctarent: id certe prodesset in posterum ad mulieres ab abortibus absterrendas earumque negligentiam aliquo pacto curandam.

CAPUT II.

Quomodo Parochus voluntarios abortus impediat.

1. ABORTUS autem voluntarii a mulieribus inhoneste, ac furtive concipientibus attentantur: maxime a puellis ob verecundiam, ac propinquorum formidinem. Etnici, & Manichæi videntur hæc scelera tamquam licita ex professo exercuisse. Primis id exprobrat Minutius (a): *& hæc utique de Deorum vestrorum disciplina descendunt.* Secundis vero Augustinus (b). Imo quod magis miraberis, Aristoteles ipse abortum ante fætus animationem concedit (c); propterea a Patribus, aliisque, præsertim Tertulliano (d) reprehensus.

2. Christiana tamen Philosophia, sive fætus sit animatus, sive non, abortum & ipsam conceptionis impeditionem damnat, quomodocumque illa fiat: cum nequaquam liceat, naturam ad dandam Homini vitam sese accingentem disturbare. Nihilominus non raro tanta flagitia inter ipsos Christianos emergunt: atque hæc & sacrilegæ Sacramentorum perceptiones amarissimi sunt fructus impudicitiæ: quæ si a nimia, & licentiosa familiaritate foveatur; mali graminis instar ubicumque germinare potis est, inter ipsos etiam necessarios, fratres quoque

(a) Minut. Felix *in Octav. adv. Gentil. n.* 53.
(b) S. August. *adv. Manich. de morib. eorum c.* 18. *& serm.* 144.
(c) Aristot. 7. *Politic. cap.* 16.
(d) Tertullian. *lib. de exhort. ad castit. & Apolog. c.* 9.

que, ac ſorores, imo parentes, & filios: quod utinam nunquam eveniſſet!

3. Sanctus Hieronymus, qui fæmineæ fragilitatis domeſticum vidit experimentum, enormia mala deplorat, quæ in Eccleſiam ipſiusmet ſæculo invehebat, ſacrarum etiam virginum damno, luxuriæ peſtis exitialis, atque vaſtatrix: en acerbiſſima ipſius verba (*a*). *Ne quis ſibi de ſanguinis propinquitate confideret; in illicitum ſororis Amnon frater arſit incendium. Piget dicere, quot quotidie Virgines ruant: quantas de ſuo gremio Mater perdat Eccleſia: ſuper quæ ſidera inimicus ſuperbus ponat thronum ſuum. Videas plerumque viduas antequam nuptas infelicem conſcientiam, mentita tantum larva protegere: quas niſi tumor uteri, & infantium prodiderit vagitus; ſanctas & caſtas eſſe gloriantur, & erecta cervice, & ludentibus pedibus incedunt. Aliæ ſterilitatem præbibunt, & nec dum ſati hominis homicidium faciunt. Nonnullæ cum ſenſerint concepiſſe de ſcelere; abortui venena meditantur; & frequenter ipſæ commortuæ trium criminum reæ ad inferos perducuntur, homicidæ ſui, Chriſti adulteræ, nec dum nati filii parricidæ.* Simili plane modo conqueritur Tertullianus (*b*) citati Minutii coætaneus. *Quantum autem plures de pluribus ſceleribus ſuſpectas habebis? Dicam, licet nolim. Difficile mulier ſemel fit, quæ timet fieri, quæ jam facta, poteſt virginem mentiri ſub Deo: quanta iterum circa uterum ſuum audebit, ne etiam Mater detegatur? Scit Deus, quot jam infantes & perfici, & perduci ad partum integros duxerit, debellatos aliquandiu a matribus & hæc admittit flagitia coacta, & invita Virginitas.* Atque de his ſacrilegiorum, & abortuum ſpeciebus loquitur, ut Rainaudo videtur; Toletanum Concilium.

4. Si talia ergo crimina pietate olim nitidius florente contingebant; poſſunt etiam procul dubio hac noſtra ætate rationabilius formidari. Celeberrimus Antiſtes Joannes a Palafox

(*a*) S. Hieronym. *ad Euſtoch. de Cuſtod. Virgin.*
(*b*) Tertullian. *de velam. Virg. c.* 14.

Palafox enarrat (a): ſe matrem habuiſſe a pueritia honeſtam, ac virtuoſam; ſed aliquando lapſam: quæ tamen, ad Deum poſtea converſa, rigidiſſimum fundavit rexitque monaſterium, & eximiis vitæ ſanctioris exemplis illuſtravit. Hæc in ſæculo Joannem occulte concepit: quapropter dedecus, & indignationem parentum, & conſanguineorum fortunæ bonis præſtantium pertimeſcens; fætum in utero diſperdere conata eſt: ſed infans vivus, ipſa fruſtra nitente, cum ortus eſſet; in ciſta multis pannis cooperta incluſus, ruri inter herbas, & virgulta per notabile ſpatium temporis jacuit derelictus. Jamque eum inde ſublatum, & quamquam non baptizatum in fluminis gurgitem projiciendum ancilla ad ripam usque perduxerat; cum Dei providentia villici ſenis curioſitatem excitavit. Is inſpicere omnino voluit, quid forte in ciſta illa aſportaretur. Infante igitur detecto, eum a Diabolo faucibus eripuit, ſacro Baptismate ablui curavit, & in ſua domuncula charitate vere Chriſtiana enutrivit.

5. Utinam vero ſola luxuria ad abortus voluntarius impellere poſſet, neque eis ſeſe immiſceret quandoque paupertas, quæ mulieres & in abortum, & in ſimilia facinora præcipites agit.

Sancti Germani Auguſtudonenſis Epiſcopi Pariſienſis Mater, quamvis Viro nupta & genere conſpicua, attamen multitudinis filiorum, & egeſtatis impatientia, ut creditur, nihil intentatum reliquit, quo illum de ventre exturbaret: Deus autem contra impiam genitricis pervicaciam, puerum, ut ex ejusdem actis habemus, tutatus eſt, atque ſervavit. Quid autem dicendum de Juvenculis illis, præſertim nobilibus, quæ, vel ut ſuorum blandimenta captent, vel ut futuros partus dolores evitent, vel inſana quadam levitate percitæ, abortum peramant, choreis, ſimilibusque mediis procurant, eoque obtento gaudent, ac ſtultiſſime gloriantur? Quis hæc reputaret poſſibilia? At frequentiſſima ſunt: ur certiſſima experientia compertum habeo.

(a) Joann. a Palafox *in vita interiore cap.* 3.

O rem deteſtabilem, & divina maledictione digniſſimam!

6. Oportet igitur, ut Parochi apertiſſimis oculis vigilent, hujusmodi attentata coerceant, ac ſæpiſſime præſertim in concionibus doceant: nunquam eſſe licitam procurationem abortus, etiam fætus inanimati: quamvis mater non ſolum ſibi ignominiam, ſed etiam necem ipſam prævideret: quia actio cum ab intrinſeco peſſima ſit, cohoneſtari non poteſt: quare oppoſitam opinionem Innocentius Undecimus ſub excommunicationis Summo Pontifici reſervatæ pœna damnavit (*a*). Quod ſi fætus anima ſit informatus; id erit verum, ac voluntarium parricidium, cum enormi qualitate proditorii copulatum: indignum propterea, etiam ex veteri jure, Eccleſiaſtica immunitate: ac præ ſceleribus aliis, quæ contra proximos, a matre præſertim, committi poſſint, horrendum: cum innocenti filio vitam temporalem ſimul auferat, & æternam: cæteroqui etiam ſæpe cum ipſius parricidæ pernicie conjunctum. Abortus enim non ſolum fætum, ſed abortientem quoque perimere conſuevit. Addent: Sixtum Quintum (*b*), eos, qui quocumque modo abortum, etiam ante animationem procurant, vel ad eum cooperantur, excomunicationi Summo Pontifici reſervatæ, aliisque graviſſimis pænis ſubjeciſſe. Quamvis autem hæc excommunicatio ex Gregorii Decimiquarti indulgentia (*c*) ad abortum fætus animati reſtricta fuerit, ejusque abſolutio Epiſcopis permiſſa; reliquæ nihilominus pœnæ per Sixtum inflictæ, etiam pro caſu fætus inanimati, a Gregorio ipſo confirmatæ in ſuo robore permanſerunt. Propterea delinquentes pro veris homicidis habentur, ac ſi eccleſiaſtici ſunt ordinis; omnibus dignitatibus, & beneficiis acquiſitis, & acquirendis perpetuo privati, degradationis rei conſtituuntur, ut ſæculari

(*a*) Innoc. *prop. damn.* 34.
(*b*) Sixt. Quint *conſt.* 87. *Æffrænatam.*
(*c*) Gregor. XIV. *conſt.* 8. *Sedes.*

ri brachio tradantur, capitali ſententia puniendi.

7. Sixti autem ſeveritas nimia dicenda non eſt: ea enim multo prius Orientali Eccleſiæ, auctore Sancto Baſilio, placuerat, qui in ſua celebri ad Amphilochium canonica epiſtola edixit, ut Sixtus: nullum inter abortus fætus animati, & inanimati, quo ad pænas canonicas, faciendum eſſe diſcrimen; ſed æquo jure cenſendos. *Quæ de induſtria fœtum corrumpit, homicidii pænam luet. Formati autem, vel informis ſubtilitas a nobis non attenditur.* Admonebunt inſuper, non deeſſe inſignes auctores, qui doceant Embryonem animam accipere primis a conceptione diebus, de qua ſententia fuſius infra differemus. Adeo ut qui abortum ſollicitat, ſemper manifeſto ſeſe exponat periculo, infantis animam in Limbum detrudendi, imo etiam forte plures juxta numerum Embryonum.

8. Olim vero antiqua Eccleſiæ diſciplina impudicam mulierem, ex propoſito abortientem, ad publicam, & perpetuam pænitentiam compellebat, vetabatque ſimul, ne ea unquam, niſi in mortis articulo abſolveretur: quod tamen Anciranum Concilium (*a*) ſub Melchiade ad decennium temperavit. Verum multi autumant (*b*) Concilium Eliberitanum (*c*) paulo antea celebratum, Adulteram abortum procurantem, etiam in mortis articulo abſolutione privaſſe, ejus ſalutem efficaciæ tantum contritionis, & divinæ miſericordiæ committens: qua ſeveritate neque in ipſos hæreticos animadvertimus.

9. Quanta autem debeat eſſe matrum charitas erga nonnatos, ex eo ſane colligi poteſt, quod graviſſimi Auctores propugnant; gravidam ſcilicet, quæ parere nequeat, teneri aliquando, ne fætus in utero absque Baptismate pereat, non tantum ſpeculi matricis remedium, ſed ipſam Cæſarei partus inciſionem, cum aliquo propriæ vitæ periculo ſufferre: dummo-

B 2

(*a*) Concil. Anciran. *Canon.* 21.
(*b*) Mendozza & Gonzales *in Comment. ad Concil. Eliberit.*
(*c*) Concil. Eliberit. *Canon.* 63.

dummodo mors quaſi certa non inde ſequutura ſit. Hæc Paſtores animarum explicabunt, nec admonere omittent: Juvenculas, quæ forte illegitime conceperint, & parentes, aliosque neceſſarios metuant, ad Parochos tamquam ad patres debere confugere, ut earum vitæ pratrocinium in ſe ſuſcipiant: ac ſi circumſtantiæ ferant; eas apud honeſtas matronas in tuto reponant, aut alio pacto provideant, ne ipſæ cum earum fætu in ultimum diſcrimen adducantur. Quod ſi parentes, & conſanguinei ob diffamationis metum aliamve juſtam cauſam, puellam extra domum propriam commorari nollent, & Parochi exiſtimarent eorum curæ, ac fidei in conſervanda infelici illa prægnante, ejusque fætu, non eſſe acquieſcendum; ac multo magis ſi probabilibus rationibus adducti vindictam timerent: eo caſu rem ad magiſtratum laicum deferant: ut is aliqua ſecreta, judiciali tamen & comminatoria injunctione, conſanguineis ipſis imponat onus, ut partus tempore de fætu exactiſſime reddant rationem. Magiſtratum ſæcularem propoſui: nam, ut ipſa experientia me docuit, his in caſibus plerumque magis ille reformidatur, ob pænas nempe corporales atrociores, quas delinquentibus infligere poſſet. In clandeſtinis omnibus graviditatibus, quæ in numeroſa Palmenſi Parœcia ſpatio duodecim annorum circiter contigerunt, ubi periculum ſæculari poteſtati delatum eſt, præſervati ſunt ſemper infantes: non ita tamen A. 1737. cum Vicarius Foraneus damnum avertere ſategiſſet: nam impia prægnans, matre adjuvante contemptis Vicarii minis, natum filiolum, etſi non baptizatum, occidit, ac in ſterquilinio ſepelivit; de tanto ſcelere deinde convicta, atque confeſſa. Verum quia non raro hujusmodi matres viventem adhuc prolem terræ mandant; ubi ſceleris habeatur notitia, ſemper effodiendi ſunt quantocitius Infantes: nam Bruhierius duos ex eis illegitimos, & juvenem ex vulnere mortuum creditum perhibet ſepultos, ac terra obrutos: quorum ſecundus poſt ſeptem a ſepelitione horas, tertius poſt totidem cum dimidia, primus autem fortaſſe poſt majus temporis ſpatium vivi tandem eruti ſunt (*a*).

Adſti-

(*a*) Bruhier *de Incert. ſign. mort. l.* 1. *c.* 1. §. 10. & *c.* 3. §. 2.

Adſtipulatur Majerius apud Muratorium, qui in tertia ex literis Indicis conſimile de puerulo recens nato, & ſepulto enarrat exemplum: alteriusque infantis meminit, quem inhumana mater occidere modis omnibus conata fuerat, ac pro vero mortuo derelinquerat. Is quamvis omnino jam gelidus, ac ſine ullo prorſus vitæ indicio, repertus, tandem ſe vivere oſtendit, ac baptizatus, & recreatus, vitam retinuit, & cæterorum more adolevit (*a*). Demum Parochus, ubi conſideratis circumſtantiis expedire judicaverit, efficiet etiam, ut aliqua obſtetrix gravidæ curam ſecreto ſuſcipiat, eam noctu interdum, nec raro viſitando. Profecto niſi miſericors, & ſedula parochi induſtria talibus cautelis utatur; fætus in evidenti perditionis periculo verſabitur. Et vero in eadem parochia Anno 1732. cum quædam mulier illegitime peperiſſet; infantem in cloacam projecerat: at malum opportune ſuſpicatus Parochi Adminiſter, cloacæ parietem cito disjiciendum imperavit, ac vivum puerulum feliciſſime extraxit.

9. Commonefaciendus etiam eſt populus: omnes in univerſum, quantumvis extraneos, quibus innotuerit, mulierem abortum procurare, aut alios illam ad abortum cogere medicinis, itineribus, ponderibus, laboribus, verberibus, aut alio excogitabili medio: ſi per ſe ipſos crimen impedire non poſſint; teneri ſaltem quantocitius parocho denunciare, ut ille provideat.

10. Quod ad medicos attinet, pharmacopolas, ac ſimiles medicaminum venditores; graviſſime peccant, ſi quando remedia præſcribant, aut vendant ad abortum ciendum: aut cum ſuſpicantur, mulieres, præſertim clandeſtino prægnantes, aut alios pro eis illa tam pravo fine poſtulare. Idem dicendum de Barbitonſoribus venam ſecantibus absque medici præcepto & in circumſtantiis, ubi timeri poteſt, fætus ruinam intendi. Ut plurimum antedicti ad hæc vitanda ſeſe obligari non utique ignorant:

(*a*) Murator. *Criſt felic. del Paraguai.*

rant: ea enim omnia ſolent in ipſis prothomedicorum ſtatutis, ut in Sicilia factum eſt, expreſſe prohiberi. Ceterum impoſſibile non eſt, in hæc delicta prolabi aliquos, maxime tyrones: eoque fortius in oppidulis, vel ob inſcitiam, vel quia non ſemper homines juxta conſcientiæ dictamen operantur. Quo circa non inutile erit, etiam prædicta populo explicare, cum is præſertim juxta ſuperius præmiſſa monendus erit, procurationem abortus, etiam fætus inanimati, eſſe prorſus illicitam.

11. Inveniet certe Parochus in prædictis, qui putent licere ſaltem abortum, fætus inanimati, ad puellam, ejusque familiam ab imminenti pernicie liberandam: neque id mirum cum & Ariſtoteles errorem iſtum admiſerit: & Hippocrates in praxim deduxerit (*a*). Maxime vero quia ex moraliſtis, quorum libri omnium manibus proteruntur, ipſum olim nonnulli docuerunt; ejusque erroris damnatio non æque omnibus medicis, ac ſimilibus, qui laici ſunt, nec Theologiam profitentur, innotuit. Sicut ergo facile nimis eſt, mulierculas, aliosque ex indocto vulgo in eadem opinione permanere, ita non impoſſibile eſt, in eam aliquando Medicos ipſos impingere.

12. Quod autem deterius eſt, forte Parochus inveniet, qui ex profeſſo, & quaſi ex charitate munus exerceant medicamina vendendi, ad fætus ſive inanimatos, ſive animatos diſperdendos. Hoc ſcelus frequentatur ab inhoneſtis mulieribus, lenis, ac ſuperſtitioſis: item ab obſtetricibus, ad quas juvenculæ, earumque matres, aut vicinæ confugiunt: ut in hoc immani propoſito adjuventur. Jam dudum plures ex his divina providentia detectæ in diverſis Siciliæ civitatibus & oppidis, Parochis operam ſuam præſtantibus, in ordinem ſunt redacte. Sed heu quam multo plures adhuc deliteſcunt! Parochus ergo, ubi eas deprehenderit, diligenter attendat, ne ſolis privatis correctionibus ſit contentus: etenim diabolicæ iſtæ mulieres ad vomitum redeunt, & numquam emendantut. Magiſtratum igitur ſæcularem imploret, ut

(*a*) Hippocr. *Lib. de Nat. Puer.*

ut efficaciter ejusdem auctoritate coerceantur. Nolo per hoc, ut illas morte, aut mutilatione plectendas curet: unde ipse irregularis evaderet: solum suadeo, ut debitis protestationibus non praeteritorum criminum ultionem petat, sed efficax impedimentum, & quasi aggerem futurorum. In Monteregalensi Metropolitano Tribunali A. 1732. Francisco Antonio Brù Cardinalis Cenfuegos Archiepiscopi Vicario ob egregias virtutes paulo post apostolicae legationis judice; patre meo Assessore, meque promotore Fiscali, hujus criminis postulata fuit muliercula pseudomedica, puella, quae medicamen assumpserat, ejusque mater, ac soror, quae illud ipsi procuraverant. Carceribus ergo mancipatae, scelerisque convinctae, solemniter excommunicatione majori notatae sunt: neque deinde nisi in platea cathedralis ecclesiae supra suggestum, populo inspectante, ac tota curia assistente absolutionem impetrarunt. Imposita reis praeter alias, diuturni carceris paena, quae a similibus perpetrandis caeteros refraenaret.

Verum expedit, ut magistratus civiles ex juris communis auctoritate (*a*) ad paenas duriores, & nonnumquam ad ipsum ultimum supplicium devenirent; quo tantum nefas, ad quod expiandum mors una non sufficit, ab orbe terrarum exterminaretur. In Sicilia ut homicidae non solum abortum procurantes, sed & ei quomodocumque cooperantes, quacumque fori exceptione posthabita nova lege puniuntur. Episcopi saltem Monteregalensis curiae in solemni censurarum irrogatione amplectantur exemplum: ita enim non solum abortus, sed interdum etiam stupra, & similia crimina, quae sub spe abortus tentandi committi solent; vitabuntur. Secus vero constitutiones Sixti V. & Gregorii XIV. magna ex parte optato fine carebunt: excommunicatio enim ab his vibrata, in foro interno non nisi scientes impositam ferit, & plerumque ignoratur: ubi vero Cruciatae Bulla viget, ut in Sicilia, rei ab illa per approbatum Sacerdotem toties quoties absolvi possunt: casus enim non amplius est Papalis, sed Episcopalis evasit.

13. Ve-

(*a*) *L. Cicero D. D. de paenis.*

13. Verum si puella sese in confessione de illicito commercio accusaret; solerter, atque prudenter ab ea indagandum, an forte sit gravida: si autem affirmet, confessarius excommunicationis, aliarumque pænarum in præfatis constitutionibus contentarum comminatione eam ab abortu deterreat: nam nimis proclive erit prægnanti juvenculæ, ut a dedecore & forte etiam a nece sibi caveat, arbortum cogitare.

CAPUT III.

De medicorum in curandis gravidis cautela, ne fætui noceatur.

1 QUid autem si prægnantibus periculum mortis non quidem ab extrinseco, sed ab intrinseco, hoc est, ab aliquo gravi morbo proveniat? Poteritne medicus remedium præscribere, & medicinam præbere, quæ vel abortum, vel pueri mortem, vel saltem proximum periculum trahat alterutrius?

Duo sunt scopuli a Medico in similibus evitandi. Primus est homicidium corporale miseri, innocentisque fætus. Secundus est ejusdem spirituale homicidium: nam si antequam enascatur, intereat; baptizari nequit, & in æternum peribit. His ergo prælibatis, diversa oportet remediorum genera, de quorum licito usu medicus dubitare poterit, accurate distinguere.

3. Primum genus eorum est, quæ matri favorabilia, non tamen fætui natura sua nociva sunt, sed tantum periculosa: uti purgatio, quæ positive ut ajunt, nocere valet fætui: quatenus in matre stimulum producendo, abortus occasio esse potest. Item phlebotomia, seu sanguinis missio, quæ illi damnum negative solet afferre, alimentum scilicet subtrahendo.

Secundum genus ea comprehendit, quæ propter diversas qualitates per se ipsa & matri sunt utilia, & simul graviter nociva proli, eam scilicet occidendo: aut ex utero per abortum

abortum exturbando. Talia sunt medicamina lunaria tributa moventia, quæ tum matri sublevandæ, tum fœtui suffocando, vel etiam a ventre expellendo sunt apta. Tertium denique dicitur illorum, quæ natura sua ad fætus perditionem diriguntur, & solum indirecte, & per accidens matri opitulantur; uti violenta infantis extractio in frusta per ferramenta, partu jam desperato.

4. Sane considerato hic pro modo solo corporali fætus detrimento, ac ipsius temporalem tantum vitam cum vita matris comparando: hæc illi merito præferretur: quocirca si mater in extrema, vel etiam gravi necessitate aliquo indigeat remedio: licite illud assumeret, ac proinde medici, & obstetrices licite ipsum ministrarent: dummodo ad primum, aut secundum genus pertineat; quamquam puero sive negative, sive positive, sive probabiliter, sive certo nociturum: quapropter posset mater proprio sanguine sibi noxio uti, eum extrahendo, quamvis miser puerulus nutrimentum exinde amitteret: dummodo semper hæc medicamenta ex solo fine matrem adjuvandi tribuerentur, qualitate qua præstant ipsi favorabili; licet alia etiam polleant, fætui perniciosa. Quæ vero ad tertium genus spectant, omnino damnantur. Quomodo enim licebit matri vitam propriam conservare innocentem, ac filium trucidando? Hoc est malum ab intrinseco, ac propterea cohonestari nequibit. Imo fatentur omnes, illicitum etiam esse directe simplicem abortum procurare, ubi fætus est animatus, aut de animatione dubitatur. Quod Vasquez, Navarrus, Filiuccius, & Amicus extendunt ad casum, quo constaret fætum non esse animatum: directe enim abortum intendere opponitur naturæ, ac fini generationis. Viva quidem cum aliis aliter sensit: perpendit enim matre moriente, cujus vitæ veluti aggressorem eum reputat; jam amplius animari non posse: hoc autem ille cum suis se docere protestatur, ubi probabile non sit, fætum esse animatum: verum hoc opus, hic labor est: nam hodie maxime de animationis tempore dubitatur, eamque multi statim post conceptionem nullaque mora interposita evenire opinantur. A fortiori

tiori ergo chirurgica pueri extractio erit rejicienda.

5. Inquiramus autem (inspecto solo corporali homicidio uti supra animadvertimus,) utrum possimus chirurgicam extractionem in partubus desperatis aggredi, si certi moraliter essemus neque filio ipsi ullam vitæ spem superesse? Videturque prima facie posse gravidam procurare, ut ille cum moderamine inculpatæ tutelæ tamquam maternæ vitæ manifestus invasor, & parricida occidatur; cum enim nasci conetur, neque ob viæ angustiam valeat; matrem interimit, estque illi vera mortis, & inevitabilis causa. Nec desunt, qui cum Heistero ita sentiant. Alii hoc esse illicitum docent. Infans enim eo casu non est invasor injustus, sed a natura coactus, cujus auctor est Deus: & inhumanum ac ferum videtur matrem velle filiolo tam crudeliter inferri mortem, ut vitæ suæ consulatur. Perpendendum est etiam attentius, quod admissa tamquam licita in praxi hac actione innumeris infanticidiis via aperiretur: facillime namque matres, obstetrices, chirurgi, baptizato quomodocumque infante, sibi persuaderent, hujus vitam non minus, quam matris esse desperatam, eumque censendum parricidam & invasorem: quocirca prima opinio saltem in praxi locum habere non debet; Sancto Ambrosio dicente (*a*): *Si non potest subveniri alteri, nisi alter lædatur; commodius est neutrum juvari, quam gravari alterum.* Non autem improbarem, si chirurgus peritiam suam experiretur in infante a matre etiam ferramentis evellendo, ubi cum spe utrumque liberandi, quamvis cum aliquo filioli periculo, id fieri queat. Præstat in hoc genere Instrumentum Palfinianum a Gregorio emendatum, de quo libro tertio capite primo dicturi sumus: hoc enim sæpissime salutare fuit puerulis: neque enim ad eos discerpendos, sed ad vivos extrahendos adhibetur.

6. Hactenus de solo corporali homicidio disceptavimus: verum si spirituale etiam præ oculis habeamus, quod cum corporali solet

(*a*) S. Ambros. *lib.* 3. *de offic.* c. 9. *relat. in Can. Denique* 14. *q.* 5.

let esse connexum; Theologi pronunciabunt communiter matrem ad æternam Filioli vitam temporali sui ipsius longo intervallo præferendam obligari. Proinde ubi de periculo æternæ salutis infantis agatur; infinita circumspectione incedendum est. Et sane expresse præcipit Christus, ut eo modo proximum diligamus, quo ipse dilexit nos, spiritualem scilicet hominum vitam suæ corporali anteferendo (*a*). *Hoc est mandatum meum, ut diligatis invicem, sicut dilexi vos: majorem hac charitatem nemo habet, ut animam suam ponat quis pro amicis suis.* Atque idem repetitur a Divo Joanne (*b*): *in hoc cognovimus charitatem Dei, quoniam animam suam pro nobis posuit, & nos debemus pro fratribus animas ponere.* Hoc ergo præceptum ne sit inutiliter datum, oportet, ut in aliquo saltem casu vigeat: si autem in hac extrema spirituali miserrimi infantuli necessitate, neque ipsa mater eo adstringeretur, equidem non video, ubi d mum possit vim suam exerere. Vasquez contendit: Matrem huic oneri non subesse, nam dubia est de sua æterna salute, nec incumbit ipsi ex officio aliena. At si maternum officium ad hoc non obligat, quale aliud munus obligaret? Itaque si illa de futura animæ suæ sorte dubitationem patitur; Sacramentis sibi consulat, ac salutaribus actibus magis, magisque satagat, ut electionem suam certam faciat; aliter unusquisque eorum, quos Vasquez ex officio supponit adstrictos, eadem excusatione gaudebit: quamobrem ipse Diana, tam benignus alioqui Doctor, communem appellat sententiam, quæ saltem adstringit matrem, ubi valde probabile sit, fætum extrahi posse vivum, & baptizari (*c*).

7. In dubio autem, utrum fœtus animatus sit, an non; insignes Theologi docent: matrem teneri ita se

(*a*) *Joan.* 15. 12.

(*b*) 1. *Joan.* 3. 16.

(*c*) Dian. *coord. t.* 5. *tract.* 6. *resol.* 41. Laiman. *Theol mor. l.* 3. *p.* 3. *c.* 4. *n.* 4. Less. *l.* 1. *c.* 9. *dub.* 9. *n.* 63. Sanchez *de matr. l.* 9. *disp.* 20. Dicastill. *de just. l.* 2. *tract.* 5. *disp.* 10. *dub.* 13. *n.* 168.

ſe gerere, ac ſi ille certo eſſet animatus. Quare ſive medicamina ſint tertii generis, ſive ſecundi, ſive etiam primi, licet fætui damnum afferant ſolum negativum, ſemper illis erit abſtinendum (*a*). Idem dico, ſi de fætu jam grandiuſculo, utrum mortuus ſit, ambigatur. Sed heu quanta circa hæc quorumdam medicorum ignavia, vel etiam erga matronas adulatio! Emmanuel Aguilera clariſſimus Societatis Jeſu hiſtoricus hæc de Joſepho Scammacca viro piiſſimo ſcribit (*b*): *Vaticiniorum poteſtate maxime claruit: reliquis prætermiſſis, unum referam. Joanna Moncada ducis Montisalti uxor, ſexto jam menſe gerebat uterum; quum fœtus moveri deſiit: quæ res in cauſa fuit, ut medici pronunciarent, partum in utero extinctum remediis abigi oportere. Joanna Joſephum periculi admoneri jubet, & ad ſe quamprimum venire. Ille ſtatim accurrit, & prægnantem reperit metu perculſam, quæ poculum manu tenens ori admovere parabat, ut medicinam ſorberet. Eminus exclamat Joſephus* „quid „agis? ſine, quæſo te; *tum pro-„perans poculum e manibus eripit*, „*atque* vivit Proles, ait, & ma-„ſcula eſt, & maturo partu „naſcitura, & Ignatii nomine nun-„cupabitur: quoniam B. Ignatii „patrocinio, & vitam retinet, & „lucem aſpiciet.„ *Quorum nihil excidiſſe eventus declaravit.* Profecto ſi partu inſtante, ubi uterus patet, & infans contrectari poteſt, nihilominus impoſſibile fere eſt, infantem certe mortuum judicare, niſi vere putrefactio appareat, uti experimentis comprobant Hildanus, Guillemeaus, Heiſterus, aliique celeberrimi Chirurgi, & nos alibi demonſtrabimus (*c*) quantomagis ante pariendi tempus nihil de fætus morte ſtatuere poſſumus?

8. Cæterum in praxi mater ad ſeſe a remediis abſtinendum raro cogetur: non quidem propter Vaſquezii

(*a*) S Antonin. *in Summ.* Natal. ab Alex. *Theolog. Dogm. l.* 4. *Dec. reg.* 14. Pontas *Diction. caſ. conſc. v. abortus.* Genett. *de* 5. *præc. Decal. c.* 1. *q.* 12.

(b) Aguilera *Prov. Sicul. hiſt. t.* 2. *c.* 5. *ad Annum* 1627. *n.* 17.

(*c*) *Infra l.* 3. *a cap.* 10.

ſquezii rationem, ſed quia regulariter modus in promptu eſt, quo & illi ſubveniatur, & pueruli damnum arceatur. Aliam a Vaſquezio terit viam Sanchez (*a*). Aſſerit is matrem tunc teneri a ſimilibus medicamentis cavere, cum ſpes haberetur probabiliſſima, quod illis non adhibitis, ubi deinde ipſa fato cederet, parvulus in lucem vivus educi poſſet. Verum ſubjungit: *Exiſtimo tamen caſum hunc rariſſimum eſſe; ac moraliter impoſſibilem. Matris enim morbo laborantis læthali corrupti humores alimentum, quo puer nutriendus eſt, inficiunt, ut pene miraculum ſit, matre pereunte, fœtum evadere incolumem.* Hæc opinio placet Roncagliæ, ac fortaſſis etiam aliis. At pace tantorum auctorum aliud eſt dicere, *matre pereunte miraculum pene eſt, fœtum evadere incolumem:* hoc eſt absque læſione (nam hoc rigoroſe denotat illud *evadere incolumem*) nimirum, ut quemadmodum cæteri naturaliter orti, *diutius vivere, & adoleſcere valeant, & ad ætatem perfectam pervenire:* aliud eſt poſſe matri tanto tempore ſuperſtitem eſſe, quantum extractioni, ac baptismo ſufficiat. Primum certe difficile eſt, vel quia infantes læſionem aliquam ex morbo matris contrahere ſolent, vel quia immaturi evelluntur. Difficile dixi, non impoſſibile: cum ex hiſtoriis habeamus quamplurimos, partu Cæſareo extractos in celebres Eroes evaſiſſe. Secundum vero facillimum eſt, nec video, quomodo apellari queat impoſſibile, quod innumeris experimentis revera quotidie evenire comprobatur: uti ſuo loco luce meridiana clarius demonſtrabo.

9. Si autem in talibus verſaremur circumſtantiis, in quibus nulla ſpes probabilis effulgeret, fore ut fætus matre mortua vivus eruatur, tunc præberi poſſet medicina matri utilis, etſi per accidens ab ea abortus, vel etiam mors infantuli timeatur. Attamen in praxi non ſolum difficile, ſed fere omnino impoſſibile eſt, absque temeritate judicare, nullam ſpem fætui ſupereſſe, ut matri ſupervivat, ſaltem quousque media inciſione ab utero extrahatur, & baptizetur. Præterquam

(*a*) *Loc. cit. n.* 17.

quam quod dubium ſæpe eſt, utrum mater medicamine illo fætui periculoſo revera liberanda ſit; ſicuti dubium, aut ſaltem non certum erit, in morbis acutis liquidorum, utrum ægrota moritura ſit, ſi eodem abſtinuerit: etenim quam ſæpe quos medici capitis damnaverant, a natura ſunt abſoluti? Quapropter doctrina iſta, quantum ad praxim attinet, fere inutilis eſt.

CAPUT IV.

Juxta hodiernam Medicorum prudentiſſimam conſuetudinem remedia plerumque matri propinata fætui non nocere.

1. Quamvis difficile non ſit, nec moraliter impoſſibile, nec pene miraculum, uti putavit Sanchez, fœtum ſive grandiuſculum, ſive minuſculum, aut minimum tamdiu poſſe matri defunctæ ſupereſſe, donec in lucem educatur, & Baptiſmate abluatur, quod ſupra indicavimus: nihilominus raro in praxi occurrere arbitror, ut peccent, & medici medicamina fætui noxia præſcribendo, & gravidæ illis utendo. Quocirca ſupponendum, quod Theologi, aſſerentes, prægnantem teneri potius mori, quam remedia abortum ciere valentia admittere, loquuntur de periculo abortus, conjuncto cum periculo mortis fætus in utero ſine baptismate. Tunc enim ſolummodo mater tenebitur ſuæ temporali æternam filii vitam præferre: verum ſi daretur caſus, quo ſecuri eſſemus, periculum ſubeſſe tantummodo circa abortum; non vero circa illius mortem in utero, antequam exeat, & baptizetur: qui caſus non eſt impoſſibilis, ubi fætus eſſet maturior, ac tempus pariendi propinquum; tunc mater non teneretur pro conſervanda ſola temporali filii vita, profundere propriam. Suppono etiam, quod quando in hac materia de mortis, vel abortus periculo ſermo eſt; intelligatur ſemper de proximo, non vero tantum de remoto: non enim æquum eſt, propter

pter secundum gravidæ tam grave onus imponi.

2. His igitur præmissis, duo sunt remedia medicis in curandis prægnantibus usitatiora, de quibus etiam ut plurimum loquuntur moralistæ: Phlebotomia scilicet, seu sanguinis emissio, & purgatio: utrumque autem juxta superiorem divisionem, proprie ad primum medicamentorum genus pertinet: hoc est natura sua matri favorabilia sunt, fætui vero non mortifera, sed periculosa: ac neutrum ex illis reguraliter secum affert periculum proximum abortus, conjunctum cum periculo mortis fætus antequam baptizetur. Fateor equidem, Hippocratem dixisse de primo (*a*): *Mulier utero gerens sanguine e vena misso abortit.* Et de secundo (*b*): *Prægnantes medicamentis purgare oportet, si turget humor a quarto mense ad septimum: sed has minus: Juniores autem fætus, & seniores vereri oportet.* Nam quo magis tener, vel maturus est fructus, eo facilius, ut Galenus ait (*c*), ab arbore decidit. Nihilominus Hippocrates hæc scripsit præ oculis habens antiquam medicorum consuetudinem, qua sanguinem auferebant ad libras, ac totum simul: quod idem erat, ac ægrotas exangues reddere: quare prægnanti solida relaxabantur, & ligamenta fætus cum utero solvebantur, cum interea alimentum puerulo deficeret: & ecce inde vel abortus, vel etiam mors ipsius in utero: sicuti accidit in copiosis gravidarum hæmorrhagiis. Hodie vero sanguis non nisi ad uncias, vel ad summum ad semilibram aufertur; adeo ut præfata damna non facile oriri possint. Si autem oporteat in majori quantitate illum extrahere; id fieri solet per intervalla. Quamobrem innumeris jam experimentis constat, sanguinis missionem quæ cæteroqui gestantibus numquam præscribitur in pede, ubi periculosior foret, non esse ut

(*a*) Hippocr. *Aph.* 30. *sect.* 5.
(*b*) *Ibid. Aph.* 29.
(*c*) Galen. *in Aphor.* 5. Hipp. *sect.* 4. Lazar. River. *Instit. Medic. l.* 5. *p.* 1. *sect.* 2. *c.* 4.

ut plurimum adeo noxiam fætibus: imo sæpe accidere salutarem: ac maxime primis mensibus, in quibus adeo abundat alimentum, ut ipsum fætum suffocare valeat, si per venæ sectionem huic malo non occurramus: unde scripsit Riverius (*a*) *a primo mense usque ad quartum venæ sectio tuto administrari potest.*

3. Quod vero ad purgationes attinet, veteres purgantibus fortioribus, & eradicativis utebantur: præsertim helleboro, uti ex Hippocrate ipso videre est. Quamobrem orgasmo in spiritibus, ac liquidis concitato magna laudabilium humorum copia peccantibus admistorum exibat. Solida interea valide constringebantur, & uterum premendo, fætum expellebant: qui propter illatam vim, quo delicatior, eo majus incurrebat periculum non tantum abortus, sed etiam mortis in utero ipso. Nostra vero ætate ars medica purgantium benigniorum satis est dives: puta succi rosarum priscis ignoti, Cassiæ, Mannæ, ac similium, violenta vero obsoleverunt. Audiamus Riverium (*b*). *Si autem aliter sensisse videtur Hippocrates; animadvertatur, quod modo longe diverso nos venam secamus, ac antiqui faciebant, qui ad libras, nos vero ad uncias sanguinem mittimus .... Audaciores in hac parte medicos fecerunt blanda, & innoxia medicamenta, quibus hodie utimur, ut sunt Rhabarbarum, Mirabolani, Cassia, Senna, Agaricus, & similia: attamen perpetuo habenda ratio sententiæ Hippocratis, tutiusque mediis mensibus, non vero primis, & ultimis, purgantia medicamenta erant adhibenda.*

4. Medicus ergo juxta hodiernum morem sapienti œconomia, & matri sanguinis missione, vel purgatione succurrit, & fætui prospicit, ne in proximum abortus aut mortis periculum conjiciatur (*c*): imo

(a) *Idem* River. *prax. medic. l.* 15. *c.* 16.

(b) River. *prax. medic. loco citato* Francisc. Calmette *in River. reform.*

(c) *V.* Ettmuller. *t.* 2. *l.* 4. *sect.* 6. *c.* 3. *art.* 2 & 3. *cum* Zaccuto, & Amato Lusitanis, Panarollo, Castro, Sennerto, Scoultio, & *aliis recentioribus in Celsi doctrina fundatis l.* 1. *c.* 10.

imo facillime remotius reddere poteſt periculum ipſum; ſi nimirum in ſanguinis miſſione miniſtret ſimul cordialia, utatur adſtringentibus, & corroborantibus; ac ubi caſus expoſcit, novam ſubſtantiam prægnanti elargiatur. Quo vero ad purgantia, præterquam quod ea porrigit quantitate, & qualitate leviora, ſcit etiam illa diluentibus, & dulcificantibus ſociare, ac ſi orgaſmus aliquis inde enaſcatur, eum compeſcere (caute tamen) opiatis; atque ita videmus absque gravi damno a veteribus formidato in praxi factitari a peritiſſimis medicorum. Scilicet non omnis ſanguinis emiſſio, vel purgatio abortum inducit: Secus enim in omnium gravidarum manu poſitum eſſet fætum pro libito diſperdere; cum cæteroqui experientia oſtenderit, & bene adnotavit Calmetus Medicus Montepeſſulanus, quasdam in procurando abortu obſtinatiſſimas numquam eum conſequi potuiſſe: quanto magis ergo illum vitatum iri ſperandum eſt, ubi tot cautelæ adhibeantur? Sed adhuc majora ſuperſunt dicenda: Sanguinis miſſio, & purgatio prudenter imperatæ, ſi vere mater iis indigeat, erunt etiam fætui ſalutares, ita ut potius earum omiſſione ſit ille periturus: etenim ſi vera plethora, vel apparenti, ſeu ſpuria laboret prægnans, nonne etiam fætus tenellus ea facillime ſuffocabitur? Item ſi humoribus peccantibus, & turgeſcentibus abundet ipſa, vel etiam excrementitiis (etſi coctis) qui tamen e corpore non expellantur; nonne iſti nutrimentum etiam filio corrumpent, eumque enecabunt? Uno verbo ut plurimum ea omnia, quæ ad matris ægritudinem ſanandam idonea ſunt remedia; illa eadem etiam fætui ſolent eſſe ſalubria: maxime ſi maternus morbus etiam fætum invaſerit: ſaltem proderunt indirecte, quatenus vita prægnantis conſervata, major liquido ſpes concipitur, puerulum fore victurum, ac ſuo tempore naſcendo, Baptismum ſuſcepturum.

5. Quod autem de ſanguinis miſſione, atque purgantibus moderate præſcriptis diximus, prodeſſe ſcilicet potius infanti, quam obeſſe; id etiam ſimilibus aliis remediis æqua proportione aptandum eſt, etiam diureticis; quæ

tamen cum ſint periculoſiora purgantibus, majori cautela indigebunt: damnatis tamen emeticis violentis, ac cæteris, quæ tributa lunaria promovent: ad expellendam enim, aut ſuffocandam prolem nimis idonea reputantur: imo etiam damnata ipſa ſanguinis miſſione, vel etiam purgatione, ubi perpenſis omnibus, proximum periculum ſubeſſet, ne puer in utero ſine Baptiſmo interiret: tunc enim neque ad abortum provocandum, neque ad maternos humores minuendos, vel corrigendos, quamvis ex ſolo fine liberandi matrem, præberi poſſunt: id charitatis, imo etiam juſtitiæ lege vetante. Mater enim conjugale ſtatum eligens omnibus ejus oneribus voluntarie ſe ſubjecit: quamobrem rigoroſe ad ſpecialem filiorum curam adſtringitur, qui ſtatus ejusdem ſunt fructus, & ex D. Thoma conjugii finis omnino eſſentialis: nihil autem magis intereſt filiorum, quam ſalus æterna.

6. Verum quo ſe vertet Medicus in extrema neceſſitate matris, quando ex circumſtantiis medicamen propinans fætum exponeret proximo, ac manifeſto periculo moriendi in utero, & deinde per abortum exeundi? Et nihilominus ubi illud non propinaret, idem fætus in æquali remaneret ruinæ diſcrimine, quam ſcilicet illi morbus ipſe maternus minitatur; a quo facile in utero extingui poſſet? Reſpondeo, ſi remedium natura ſua prægnanti eſſet ſalutare, quamvis per accidens detrimentum pueri ab eo timeatur, licite miniſtrabitur: at ſi natura ſua æque ſit aptum, & matri juvandæ, & filio diſperdendo; res controvertitur. Negat Sylvius poſſe admoveri. Alii cum Roncaglia concedunt: dummodo non directe ad fætus perniciem; ſed ad matris revera ſalutem tribuatur: ſic enim conditio infantis in periculo ex utroque latere æquali eo medicamento non efficitur deterior; maxime ſi ſpes affulgeat gravidam poſſe per illum ſanari, absque filii læſione: tunc enim iſte conditione meliorabitur: quoniam vita matris conſervata, congruo tempore incolumis naſciturus præſumeretur. At contrarium dicendum eſt, ſi remedio prætermiſſo, ſpes probabilis infanti ſupereſſet, fore ut ipſe, matre mortua, baptismum

per

per Cæſareum partum conſequeretur, quæ ſpes remedium dando, evaneſceret. Quapropter in gravidarum morbis curandis nulla cautela, nulla circumſpectio ſuperflua credenda eſt.

7. At dicet aliquis; nimis durum eſſet prægnanti ſeſe morientem agnoſcere omni auxilio deſtitutam, cum tamen ſuppetat adhuc ſalutaris medicina, ipſi vero juxta traditas regulas deneganda. Caſus, ut fateor, arduus eſt: at non propterea animum illa deſpondeat: nam ſi ægrotis omnibus ait Spiritus Sanctus (a): *Fili, in tua infirmitate ne deſpicias te ipſum: ſed ora Dominum, & ipſe curabit te:* quanto magis hoc veluti ſibi ſpecialibus dictum reputare debebit gravida; quæ a præſidiis eidem forte profuturis divinæ legis amore, & charitatis imperio ſe abſtinet? quod innumeris certe poſſet exemplis confirmari. Contra vero timendum valde eſſet, ne ſi ea fiduciam ſuam in pharmacis reponat, iis neutiquam ſuffragantibus, pereat propter id ipſum, ut Aſa Judeorum Rex, qui *nec in infirmitate ſua quæſivit Dominum: ſed magis in medicorum arte confiſus eſt* (b). Se ergo amantiſſimæ Dei providentiæ committat, quæ vel protectione ſua vitam, ubi expedierit, ipſi tuebitur; quia in omnipotenti ſperavit: vel cum æterna, & in immenſum præſtantiore, commutabit.

8. Nolui autem hic diſtincte enucleare, quæ ſint medicamina magis, vel minus fætui nocentia: & quando conveniat, vel formidoloſum ſit ipſa præſcribere, aut quando ea propinata, vel adhibita illi proximum abortus, vel etiam mortis diſcrimen creare conſueverint; hoc enim nimis longum fuiſſet: cum cæteroqui mei non ſit inſtituti de morbis, & curatione gravidarum pertractare: non deſunt quidem in hoc genere inſignes libri, ac notiſſimi: prætenquamquod fere omnia in hac materia a circumſtantiis morbi, ac prægnantis ipſius, tum etiam climatis, aerisque dependent. Mihi ſufficiat innuiſſe, quæ magis neceſſaria

(a) *Eccl.* 38. 9.
(b) 2. *Paral.* 16. 12.

ſcitu ſunt Sacerdotibus, præſertim Parochis, ut regulas theoreticas a Theologis traditas, praxi commode aptare noverint: quæque plerumque a Moraliſtis tacentur. Ad ipſos enim pertinet populum edocere, quanta ſit mulierum erga prolem obligatio charitatis, atque juſtitiæ.

9. Inter officia vero materna illud quoque numeratur: nimirum natæ prolis enutritio. Et hic notandum pauperculas interdum lacte affatim propinato infantes malitioſe præſocare. Hoc autem rarius. Illud vero quotidianum: ditiores nimirum puerperæ ne, ut ipſæ timent, formæ jacturam ſubeant, pueros aliis committunt nutriendos; quod ſæpe matribus ipſis non minus quam filiolis perniciofum. Et filiis quidem, quia initiis fraudat honeſtioris, ac ſanctioris educationis. Deinde quia materno prohibet lacte, quod nutriendis magis eſt homogeneum, magisque ſalutare. Coloſtrum ipſum utpote ſeroſum, tenue, minus oleoſum, & aliquanto ſtimulans, eſt ſaluberrimum: præſertim quia pueros a mechonio purgat, cujus retentio multa generat mala: quo ſane beneficio Principum Filii deſtituuntur. Præterea nutricum intemperantia, præſertim in vino bibendo, lethalis eſt parvulis. Lac denique pro circumſtantiarum varietate in oras nunc optimum, nunc venenoſum evadit, illas autem ſolus maternus amor attente circumſpicit, nutricum vero, præſertim ruſticarum, & rudium non rara ſocordia parvipendit.

Cæterum vice verſa filios lactare matribus utiliſſimum. Eas enim ab inflammationibus uteri, funeſtis febribus puerperalibus, aliisque malis, & incommodis egregie præſervat. Natura enim voluit, ut quod filiis proficuum eſſet, vel damnoſum, id etiam regulariter matribus ipſis quaſi pro prætio, vel pæna ſimili ratione proficeret, aut noceret: ſtatuitque ſimul ut hujusmodi legibus plebejæ mulierculæ, principesque matronæ pari modo ſubjicerentur (*a*).

CAPUT

(*a*) Boerhav. *de Concept. n.* 689. & 690. *ubi* Haller, *aliique apud ipſum.*

CAPUT V.

De inſpectione in omnibus abortibus facienda, ut dignoſcatur, an fætus vivat ac de opinionum circa tempus animationis varietate.

1. Mulier vero, quæ prægnans eſt, & eſſe dolet, ubi concepiſſe animadvertit, abortum ſæpe meditatur: cum vero hoc accidat circa prima conceptionis tempora, in quibus ea ſibi ſuadet fætum nondum eſſe animatum; mirum, quam facile in tantum nefas prolabatur. Imo in univerſum mulieres, etſi tam pravum finem ſibi non proponant; nihilominus putantes primis temporibus fætum anima carere, præcautiones ad illum cuſtodiendum, & conſervandum opportunas, ac ſi unquam alias, tum maxime neceſſarias, non ſolum perſæpe negligunt, ſed & aperte contemnunt. Quo fit ut primo menſe, ut quotidiana docet experientia, frequentiſſimi ſint abortus. Malum hoc ab ea firma credulitate procedit, quod ſcilicet ante quadrageſimum diem maſculi non animentur, fœmellæ vero fortaſſe non ante octogeſimum, aut nonageſimum. Ex hoc etiam aliud notabile malum oriri comperiet Parochus: nimirum abortu eveniente, qui matri aſſiſtunt, ac famulantur, fætui nequaquam attendunt, qui tamen ſæpe vivit, ſed illum interire ſinunt absque baptismate, quandoque in latrinas projicientes: vel in ſterquilinia a ſuibus, ut fit, canibusque devorandum. Quis hæc non fabulas crederet? Attamen hiſtoriæ ſunt heu nimis veriſſimæ! Imo nuper matrona e ſublimioribus tertio prægnationis menſe abortum fecit: at neque medici, neque obſtetrices, neque neceſſarii dignati ſunt inquirere de fætus vita, ſed eum perire permiſerunt.

Vigeſimo Maji A. 1745. dum ſcilicet poſtremum indicis hujus libri folium italice formis excuderetur; Angela uxor Salvatoris Jeracii propter immanes labores, ad quos eam paupertas adegerat,

abortum passa est: fætus minimus, & non bene observatus, creditus est sanguis grumefactus; propterea sepositus, & derelictus. Interim accurrit Catharina uxor Ignatii Cavaretta, qui typographo dabat operam: hæc editionis libri occasione, de diligenti inquisitione facienda in abortibus, etiam fætuum minimorum audiverat: igitur ejectamenta scrutari voluit, ac apertissime deprehendit masculinum fætum completum, & vivum, eumque baptizavit. Is quatuor horaria minuta supervixit, & mortuus ad me ab eodem Ignatio, ut lætitiæ particeps fierem, delatus, deinde in Sancti Joannis Tartarorum Parœcia sepultus est. Alia nuper abortiit, nec curavit inspicere, quid esset enixa; tertia demum die infantem fuisse animadvertit; cum scilicet secundinas emisit vacuatas fætu, quem sive vivum, sive mortuum in immundiciarum locum projecerat.

Perniciosæ autem hujusmodi stultitiæ ubique terrarum grassari videntur. *Quot non fætus abortivos*, quærela est eruditissimi viri (a) *ex ignorantia obstetricum, & matrum excipit latrina, quorum anima, si baptismate non fraudaretur, Deum in æternum videret, & licet corpus informe, esset decentius tumulandum? sed quibus potissimum sub gravi culpa competit hanc expellere ignorantiam; nonne Parochis?*

2. Oportet ergo Pastorem animarum accurate populum suum admonere, satis probabile esse, fætus animationem fieri primis diebus: forte etiam temporis momento conceptionem sequente: ac proinde ubi abortus evenerit; in eo principalem curam esse statuendam: scilicet in observando quam attentissime, utrum embryo, quamvis mole minimus, moveatur, adeoque vita donatus appareat, ut de baptismate cogitetur: insuper numquam licere, illum, etsi monstrosum, occidere.

3. Dixi quamvis fætus sit mole minimus: non solum enim juxta doctissimorum medicorum sententiam, potest multo ante quadragesimum diem esse animatus, quamvis adhuc imperfectissime figuratus; sed etiam, uti fert multo-

(a) Roncaglia *t. 2. tract. 17. c. 4. in reg. pro Praxi.*

multorum opinio, potuit animam illico post conceptionem recipere. Ut autem plenius hujus admonitionis necessitas mente comprehendatur; opere pretium est in hoc capitulo de animationis tempore disceptare.

4. Satis difficile profecto est in physicis quaestionibus veritatem investigare, ac rara sunt, quae in hoc genere certo cognoscere valeamus. Deus ipse hoc expresse testatus est, dicens: homines vix aliquam, eamque minimam partem illius admirabilis oeconomiae, qua universam naturam disposuit, atque gubernat, assequi posse: *Mundum tradidit disputationibus eorum*, hominum, *ut non inveniat homo opus, quod operatus est Deus* (*a*). Voluit enim Adae filios ut plurimum divini operis sui admiratores, ejus utilitatem solummodo persentire, non autem artificium intime perlustrare, ac dignoscere. Peripatetici, etiam Arabes, naturae arcana, quorum pleraque, utpote minus recondita, invenire potuissent, rimari neglexerunt, omnia suis occultis qualitatibus attribuisse contenti; & cum fere numquam ad experimenta descenderent, in indaganda tantum Aristotelis mente laborarunt. At si merito culpantur isti: deteriorem sane viam quidam e recentioribus arripuerunt, omnia per multiformes, ac imaginarias suppositiones ausi fidentius explicare. Erunt certe veritates quamplurimae ad physicam spectantes, usque ad mundi finem prorsus absconditae: quod vero ad reliquas, divinae est providentiae statuere tempora, quibus, tamquam ex gratia, humano ingenio indulgeat, jam una, jam altera nobilissima notitia ditescere: postquam per plura saecula ad illud humiliandum, delassari permiserit. Etenim nisi Deus veluti manu studiosos apprehendens in hos thesauros suos illos introducat, caecutiens mortalium oculus, ac tenebris circumseptus numquam eorum ostium reperire potis erit: imo tanto magis ab eo deflectet, quanto curiosius inquirere satagebit. *Intellexi*, ajebat

(*a*) *Ecclesiastae* 3. 11.

ajebat ſapientiſſimus Salomon (*a*), *quod omnium operum Dei nullam poſſit homo invenire rationem eorum, quæ fiunt ſub ſole: & quanto plus laboraverit ad quærendum: tanto minus inveniet: etiam ſi dixerit ſapiens ſe noſſe; non poterit reperire.*

5. Quid autem de formatione hominis in utero dicam, quæ, & a priſcis, & a junioribus omnibus inter involutiora, & abſtruſiora naturæ arcana recenſetur? *Neſcio*, ajebat illuſtris Machabæorum mater ſanctis, & fortiſſimis filiis ſuis (*b*), *qualiter in utero meo apparuiſtis.* Cæterum ſi de tanta re Philoſophos interrogaſſet, eos parum ſe ipſa doctiores procul dubio deprehendiſſet. Id evidentiſſime comprobat experientia: Carolus Drelincurtius celebris anteacti ſeculi medicus, ac tremendus medicorum cenſor, auctorum etiam inſignium in doctrina generationis delibaturus errores, non minus trecentis quadraginta tribus enumeravit, quorum pauci injuſtam cenſuram non merentur: verum neque ipſe Drelincurtius, cæteroqui ex accuratioribus (ni mea me fallit opinio) eſt immunis a ſorte. Catalogum præterea texuit ille ſexaginta novem quæſtionum, quæ in hac materia Anatomicorum conatus & ſtudia fruſtrarunt. Scitiſſime ergo David ſapientiam divinam admiratus, eamque exaltaturus, Deo attribuit nobiliſſimi hujus opificii ſcientiam, quod Sancti Baſilius, & Nazianzenus adnotarunt (*c*). *Imperfectum meum, hoc eſt* Embryonem, uti legitur in Hebræo textu, *viderunt oculi tui, & in libro tuo omnes ſcribentur.* Et clarius Eccleſiaſtes (*d*): *Quomodo ignoras, quæ ſit via Spiritus, & quomodo compingantur oſſa in ventre prægnantis, ſic neſcis opera Dei, qui fabricator eſt omnium.* Spiritus iſte juxta Caldaicam verſionem, atque Vatabli eſt anima fætum intrans; adſtipulaturque Sanctus

(*a*) *Eccl.* 8. 17.
(*b*) 2. *Machab.* 7. 22.
(*c*) S. Baſil. *homil.* 9. *in Exam.* Naziazen. *orat. de Theolog. Pſalm.* 139. 16.
(d) *Eccleſ.* 11. 5.

Sanctus Hieronymus: nam ita interpretatur: *Sicut nescis viam spiritus, & animæ ingredientis in parvulum.* Via autem hujus Spiritus est ejus ingressus in fœtum, cujus tempus delitescit. *Ignoratur tamen via ejus*, ait Salmeron, *quia nemo certe statuere valet momentum, quo creatur, & infunditur.* Idem, citato Sancto Hieronymo, sentit auctor Dialogi de origine animæ, Hugo, Cajetanus, Tirinus, & alii.

6. Inde factum est, ut excellentiores Philosophi, dum hujus pelagi fundum explorarent; animo, & spe omnino defecerint: propterea sapienter Augustinus (*a*). *Scrupulosissime quidem inter doctissimos quæri potest, ac disputari, quod utrum ab homine inveniri possit, ignoro: quando incipiat homo in utero vivere.* Et alibi (*b*): *Infantiam suam quisque non recolit, & putas hominem, nisi Deo donante, posse cognoscere: unde in matris utero vivere ceperit?*

Verum non ea solum quæstio, scilicet quo tempore vitam exordiatur homo? Augustino, Hieronymo, æterisque veteribus inextricabilis visa est, sed & alia: quæ sit origo animæ? Nimirum per creationem, an per productionem? Atque duplex hæc dubitatio mire illorum defatigavit, ac torsit ingenia. Verum etsi utraque controversia multum apud antiquos fuerit disceptata; attamen hodie constat, animas non educi, sed ex nihilo creari: incertum solummodo est tempus creationis istius: non enim illud usque modo manifestare dignatus est Deus. Igitur postquam varias, quæ de animarum origine viguerunt opiniones, exposuero; ea, quæ de tempore hujus originis, a recentioribus præsertim adducuntur, subnectam: quamvis enim adhuc obscura, nihilominus utilissima erunt Parocho, ut & abortus arcere queat; & in abortibus quid sibi sit faciendum, intelligat.

7. Profecto e veteribus plurimi animam saltem in ejus radice, corpore proprio posuerunt valde antiquiorem. Manes Manichæorum auctor, qui duo principia, bonum

(*a*) S. Augus. *in Enchirid. c.* 85.
(*b*) *Idem de Orig. animæ l.* 4. *c.* 4. *ad Vincent. Victor.*

unum, malum alterum, ſtatuebat, præ cæteris animæ antiquitatem extulit: Auguſtino enim teſte (*a*), ſomniavit, duas quoque nobis ineſſe animas, in unam implexas, bonam ſcilicet divinæ ſubſtantiæ coæternam, imo ejus particulam; & malam coæternam ſimiliter Deo, ſed a tenebrarum principio exortam. Addebat: olim inter bonas animas, & malas ſeu genus tenebrarum obſtinatiſſime dimicatum, & in mira illa conflictus perturbatione bonas malis inexplicabiliter fuiſſe commixtas: ita ut hodie duas unusquisque animas habeamus. Pythagoras autem, quem ſui ſequuti ſunt, nobiliſſimam animæ originem commentus eſt, quippe qui eam divinæ ſubſtantiæ ſcintillam credidit, atque ab uno in alterum corpus tranſire, quod metempſichoſim, ſeu transmigrationem appellabat. Metempſichoſim admiſerunt etiam antiqui Druidæ, & ex Hebræis Saducæi, hodierni quoque Indiarum Bonzii & Talapoi, qui malorum animas in beſtias, quandoque etiam in arbores amandant. Pythagorici tamen ſua numerorum myſteria proferentes dicebant, ubi partus eſt ſeptimeſtris, transmigrationem, ſeu animæ ingreſſum decima ſeptima die, ubi decimeſtris decima nona contingere: aliqui tamen ejusdem ſcholæ in ſeptimeſtri partu quinto ſeptenario, ſexto vero in nonimeſtri.

8. Nec longe a Pythagora diſceſſit Plato, ſiquidem autumavit, animas a Dei ſubſtantia provenire: verum antequam in hæc corpora noſtra deſcendant, cœleſtes orbes inhabitare atque planetas. Stoici, & Priſcilianiſtæ Platoni aſſentiuntur. Idem fecit Origenes, addens in pœnam peccatorum olim in cælo commiſſorum, corporibus alligari, quaſi carceribus, quo naturali, ac perfecta libertate priventur. Is commentum ſuum Davidica fulciebat ſententia: *priusquam humiliarer, ego deliqui* (*b*); quæ autem non de peccato ante generationem, ſed ante punitionem perpetrato, venit intelligenda. Quod ad Rabbinos attinet

(*a*) S. Auguſt. *lib. de Hæreſ. & lib. de duab. Anim. c.* 1. *& lib.* 1. *retract. c.* 15.
(*b*) *Pſal.* 118.

net (*a*), animas omnes creatas quidem aſſerunt: ſed multo ante corpora extitiſſe fabulantur: atque in monte Sinai ad legis promulgationem collectas, ſine qua ad præcepta ſervanda non tenerentur. At ſi legis naturalis indictio, quæ per lumen rationis, atque ſynderesim omnibus ſit hominibus, non ſufficeret: quomodo ante promulgationem legis in Sinai tot infelices aquis diluvii Deo vindice obruti eſſent?

9. Sed miſſis hiſce non ſolum erroribus, ſed manifeſtis deliramentis, ad opinionem traducianorum veniamus, in quam propendit Auguſtinus. Celebris erat eo tempore controverſia, utrum omnes animæ a Deo crearentur ex nihilo, an vero ex Adæ anima, tamquam a ſtipite per ſemen, uti vites propagarentur ex traduce. Occidentales, teſte Sancto Hieronymo, maxima ex parte Tertullianum ſequuti, per traducem derivari, & ideo corpori vel ab initio formationis ejus ineſſe opinabantur. Orientales vero communius docebant, ſingulas a Deo, ut olim Adami anima, ex nihilo creari; quamvis in aſſignando creationis tempore diſſiderent: quidam enim in ipſo principio generationis, alii primis diebus, alii cum Ariſtotele quadrageſimo, vel octogeſimo die arbitrabantur infundi. Sanctus Auguſtinus, Sanctus Hieronymus, & Ruffinus in hac quæſtione ancipites certe fuerunt. At primus poſtquam rem diutius inveſtigaſſet; contra Pelagium peccati originalis transfuſionem in Adami poſteros defendere, & explicare coactus; ad ſubſtinendum animam per ſemen communicari inclinaſſe viſus eſt: ita enim Spiritus noſtri tamquam Adami peccatricis animæ palmites, ejusdem peccati participes neceſſario viderentur. Hic tam magni doctoris ſenſus controverſiam de origine animæ involutiorem, & obſcuriorem reddidit: quamobrem poſteriores patres, uti fuſe oſtendunt Cardinalis Noriſius, & Na-

 talis

(*a*) Calmet. *in ſupplem. ad Diction. v. Anima.* Corſin. *t.* 4. *Phyſic. tract.* 2. *diſp.* 4. *c.* 1. *n.* 10.

talis ab Alexandro (*a*), maxima ex parte circa illam dubii, & perplexi remanserunt, insolubilem esse pronunciantes. Ita Sanctus Eucherius, Pomerius, Sanctus Fulgentius, Episcopi Africani in Sardinia exules in sua Synodica Epistola, Cassiodorus, Sanctus Prudentius Tricassinus, Ugo Victorinus: quodque magis notandum est, Sanctus Gregorius Magnus de tam celebri quæstione consultus: quin imo Sanctus Isidorus Hispalensis ultra processit, inter fidei articulos hoc ipsum accensens; eam scilicet quæstionem decidi non posse.

10. At nihilominus opinio, in quam proclivior fuit Augustinus, post Petrum Lombardum, & Lateranensis Concilii decreta obsolevit: quamvis Cardinalis Norisius, & eruditissimus Carattinius sentiant, eam non propterea hæreticam evasisse, dummodo animæ spiritualitas, & immortalitas admittatur. Idem docet Estius: etsi Carattinius, nescio qua de re, ipsum quasi contrarium admirabundus citaverit.

11. Hodie ergo animam vere ex nihilo creari non amplius ambigitur, postquam Theologi omnes Scholastici tum spiritualitatem animæ, ejusque creationem, tum originale peccatum, ejusque transfusionem magis illustrarunt. Hæc enim declaratur, legem seu pactum supponendo, cujus virtute non physice, sed moraliter voluntates nostræ in Adami voluntate inclusæ fuerint: atque ita reatus in casu ejus in obedientiæ participes esse debuerunt, sicuti Adami gratiæ in casu obedientiæ ipsius participes esse debuissent. Contra vero sine hac lege, seu pacto nequit in rigore salvari hujusce peccati propagatio per animæ propagationem ex traduce. Cum enim Adam longe prius quam gigneret Sethum, per quem ab illo originem ducimus, in Dei gratiam rediisset; anima gaudebat denuo sanctificata: quapropter si nostræ ejusdem non nisi palmites sunt, intelligi non potest, quomodo peccatrices inde,

(*a*) Cardinal. Noris. *t.* 1. *vindic. August. c.* 4. §. 3. Natal. ab Alex. *Hist. Eccles. sæcul.* 5. *c.* 4. §. 10.

inde, ac non potius sanctæ, & Deo amicæ processerint. Itaque nullo modo oportet ob originale peccatum salvandum, ad systema confugere, quod nec illud explicare valet, neque cum animæ spiritualitate, & immortalitate cohærere.

CAPUT VI.

Recentiores quidam, animas cum corporibus in Adamo creatas fuisse docentes, impugnantur.

1. Quamquam hodie philosophi omnes in eo conveniant, animam scilicet proprio corpore non esse antiquiorem, nec ex traduce derivari: attamen recentiores aliqui postquam, uti dicemus, deprehensum est hominem, omniaque alia Vivipera animali non secus, ac Ovipera ex ovo fæmineo fæcundato originem trahere, dixerunt, marem ad ovum fæcundandum, quemdam ei vermiculum animatum tribuere: & hunc esse generationis principium putaverunt: ita Leibnizius, Wolphius, & Duvigerius (*a*). Existimant ergo, spirituales animas omnes cum suis intellectionum, & volitionum actibus, organicisque corporibus jam inde a mundi exordio fuisse creatas, ac in Adami lumbis inclusas, singulis corpusculis alia intra se minora, & minora ordinata serie continentibus. Item sicuti corpus in matris utero complicatum procedente tempore evoluitur; ita etiam animam cum propriis actibus tempore debito emergere ac manifestari. Leibnizius ait: animas istas interea vita animali vivere, usque quo Deus illas ratione donaverit, quod transcreationem appellat. Wolfius inquit, manere in statu idearum confusarum. Duvigerus

(*a*) Leibniz. *Essais de Theodicée sur la bonté de Dieu, la liberté de l'Homme, & l'origine du mal. p.* 1. *n.* 91. Christ. Wolph. *Physicholog. ration. sect.* 4. *c.* 2. §. 719. & *Theolog. nat. p.* 1. *c.* 5. §. 780. Rassiels Duvigier. *tract. de l'Esprit. de l'Homme c.* 14.

vigerius ultra progreditur: existimat enim omnes animas in Adami lumbis ejus peccato aliquem præstitisse consensum, etsi non plene deliberatum: putatque in hoc novo systemate peccati originalis transfusionem valde clarescere.

2. Ad eam opinionem viam straverunt quidam anteacti sæculi philosophi. Antonius Leuvenoecchius, Collegii Londinensis Professor, & Nicolaus Hartzoecher Belga (*a*) primi & eodem fere tempore, ope nobilioris Microscopii: detexerunt in semine volatilium & quadrupedum infinitos natare vermiculos, sive insecta, quæ spermatica nuncupantur, adeo tamen exilia, ut vix eorum centies mille arenæ granulum mole adæquarent. Leuvenoecchius ait: Europam universam tot homines non substinere, quot ex his vermiculis ipse in semine trium ostrearum deprehenderit: ac similia plane admiranda se in quadrupedibus, & volatilibus vidisse testatur. Atque eadem omnino prædictus Hartzoecher sese comperisse narravit: quo factum est, ut nonnulli cum Leuvenoecchio verisimile putantes, hæc insecta esse ejusdem speciei, ac principale animal, in quo vivunt; illa esse verum generationis principium a semine masculino ovo fœmineo participatum crediderint: quæ postea in eodem ovo satis aucta, & ad maturitatem perducta, in magna prorsus animalia evadant: ac proinde quæ virile semen inhabitant esse hominum originem: quamquam reclamaverit præclara dissertatione Listerus (*b*).

3. Post Leuvenoecchium, & Hartzoecherum Andryus easdem observationes habuit: scripsitque, hæc insecta, quamvis in mulieris utero gradatim in infantes transmutentur; attamen dum adhuc virile semine insunt, nonnisi simplices esse vermes: idemque sentiendum de iis, quæ in aliis animantibus inveniantur. Delempatius interea dixit, se deprehendisse, illa, primo intuitu vermes, revera ejusdem esse speciei, ac animal

(*a*) *Actus Philosophici n.* 141. *p.* 1150. *Diar. Eruditor. A.* 1678.
(*b*) *Vide etiam eumdem* Lister. *in tract. de Humor.*

mal principale: imo cum unum ex his grandiusculum, dum exuvias deponeret in humano semine perscrutaretur; plane in eodem crura cum tibiis, pectus, & brachia, qualia in cæteris hominibus, vidisse: caput enim tegumento ad instar cucullæ coopertum, caudam vero quartum vel quinquies toto corpore majorem: denique illud ut alia consimilia mirabili agilitate lusitare, & caude ministerio liquidorum undas percutiendo velocissime pernatare.

4. Omnes vero ut lepide Carattinius, invident oculis, & microscopio Delempatii: ut enim nemo ante ipsum, ita nemo post, perquisitionibus quamvis accuratissimis potuit unquam aliud, quam meros vermiculos conspicari. Porro Delempatius, etsi propria phantasia deceptus: numquam tamen ausus est dicere, suos hujusmodi homunculos anima rationali jam præditos. Quod autem omisit ille, præstitit Wolphius, & cum eo nonnemo, superaddentes cuncta hæc minutissima animalia humanum semen incolentia olim in Adamo creata. Scio celebres Danielem Clericum, & Jacobum Mangeti de ipsorum vermium existentia dubitasse, nimirum suspicatos aliud non esse, quam viscidas ramosasque seminis particulas diversimode configuratas, & inter se complicatas, quæ a vario liquidorum, quibus insunt, perpetuoque motu agitentur: illudi tamen oculum res adeo exiles microscopio intuentem. Verum Vallisnerius, qui etiam vermiculos istos primo negavit: cum eos deinde excellentiori microscopio, a Paulo Beni commodato pervidisset; eorum veritatem confessus est, & ipsorum delineationem exhibuit.

5. Admissis ergo tamquam indubitatis animalibus his, cum de ipsis tot celeberrimi anatomici observatores mire consentiant: novum tamen systema Wolphianum communiter exploditur. Vermes enim seminales nec homines sunt, nec humanæ generationis initium: quod multis, clarisque rationibus comprobatur.

Primo illi non solum natare conspiciuntur in virili spermate, sed etiam in muliebri illa limpha, quam ad unum veteres fœminarum

rum ſemen putaverunt (*a*) imo infiniti vermes in ipſo ſanguine, ac in omnibus humani corporis liquidis, ac membris apparent. Scatet etiam eisdem & aqua, & aer: ubique denique inveniuntur. Bianchi de naturali, vitioſa, & morboſa generatione integrum, qui tertius eſt operis ejus, tractatum de his vermibus conſcripſit, qui unaquaque corporis parte generantur, idemque nonnulli alii effecerunt. Si igitur in virili etiam ſemine exiſtunt, non propterea aliquid cum generatione commune habent; ſed a Deo creati ſunt, ut ſemen depurent, illud nimirum ſuis motionibus attenuantes, ejusque impuritates depaſcentes: quo munere ſimiles vermiculi funguntur in ſanguine, anguillæ vero in aquis vivariorum. Bianchi cum Miſſembrucchio arbitratur (*b*): *Incitamento eſſe, coeundique, ſeu ſemen ejiciendi appetentiam, ſeu naturalem orgaſmum ciere.* Non prætermittendum autem Miſſembrucchium ipſum in ſemine humano diverſorum generum inſecta comperiſſe; idque exemplo ſpermatici vermis aſperi, multisque pedibus celeriter ambulantis, a Plutarcho memorati (*c*), confirmari: ex quo clarum fit, hæc inſecta non ad hominis originem, ſed ad microcosmi perfectionem, & nobilitatem pertinere. Quod ſi hujusmodi vermes principium eſſent generationis, nequaquam ad eam neceſſario maſculinum ſemen requireretur; cum enim illis etiam fæmina abundet: facile ex ejus liquidis in ipſius ova ingredi poſſent, eaque fœcundare.

6. Secundo ſi eſſent humani fætus, ſemper fœcundo in ſemine, numquam tamen in infœcundo invenirentur: & tamen Benius obſervavit oppoſitum, aliqua ſcilicet juvenum ſemina fœcunda carere vermiculis; e contra ſcatere ipſis eorumdem ſemina poſtquam illi ſenuerint, & infœcundi effecti ſint. Bianchi etiam teſtatur, eos non ſolum in fœminis, ſed etiam in caſtratis, atque ſpadonibus perſpici ſolitos.

7. Tertio ſi hæc inſecta homunciones

(*a*) Bianch. *de morboſ. generat. fol.* 334.
(*b*) *Ibid.*
(*c*) Plutarch. *in Sympoſiac. l.* 8. *q.* 9.

munciones essent jam bene formati, ut imaginatus est Delempatius; nihil aliud ipsis in utero reliquum esset, quam crescere: & nihilominus ex innumeris experimentis contrarium constat: nam Embryo quamquam præcipuas partes habeat, vel ab initio, ut infra ostendemus; attamen hæ primo confusæ sunt, & involutæ, neque recte organizatæ, atque dispositæ. Quapropter fœtus gradatim primis præsertim duobus mensibus a natura formatur, non secus ac simulacrum, vel imago delineata, quæ in dies figuram, & perfectionem sensibili mutatione adipiscitur: quinimo vegetabilia imitatur, in quibus paulatim ramorum extremitates cum foliis sese produnt, partesque explicantur. Si tamen ad eludendam objectionem dicant adversarii ab initio meros esse vermes, verum postea in ovulo humanam formam assumere, & in homines verti contendant; consequens erit, eos, dum in patris lumbis versantur, anima rationali non esse ditatos, sed tantum sensitiva, qua abeunte succedat illa: vermiculi scilicet organis, atque structura jam deletis, eoque in hominem plane commutato.

8. Quarto & hoc ipsum creditu difficile est; ita enim homo pluries gigneretur; primo vermis ex ovulo proprio in lumbis paternis, homo deinde maternis in visceribus. Quæ duplex genesis non est temere adstruenda: nam cum nulla alterius animalis generatione congrueret. Quidam dixerunt, convenire cum generatione ranarum: quod, Vallisnerio teste, reputandum est falsum. Discrepat etiam a productione insectorum, quæ transmutantur: puta muscarum, vesparum, apum, papilionum, atque similium. Nam primo in his constanti observatione conspicitur: vermem in nympham, seu chrysalidem transire; in statu autem nymphæ diu perdurare; ejusque conversionem non nisi paulatim fieri: non enim est miraculosa resurrectio, sed naturalis metamorphosis, quæ tempus exigit, si non longius, æquale saltem illi, quod in primaria generatione insumi solet. Quamobrem videmus aliqua ex insectis integros annos in statu nympharum permanere, ipsaque vespa, cujus

vita paucis mensibus concluditur, nihilominus nymphæ conditionem ad quindecim dies producit. Quantum ergo temporis insumendum esset homini, cujus tam major est perfectio, & vita diuturnior?

9. Quinto, quis umquam aspexit humano in ovo, vel etiam in ovis quadrupedum, aut volatilium chrysalides istas? Certe Leuvenoecchius ipse fatetur, se post infinitas, accuratasque investigationes in ovo fœcundato ipsorum animalium irrationabilium, nec vermem umquam reperire potuisse. Initio enim graviditatis Anatomici hoc tantum observant, scilicet quod macula illa obscura, quæ prius in ovulo non fœcundato per solum microscopium cernebatur; quæque est prima, & informis hominis figuratio, incipit paulatim augescere, atque distingui, ac non multo post tempore motum ostendit. Contra vero cum Embryo jam quoquomodo formatus fuerit, apparet quadantenus vermi similis, quatenus brachia, & crura, aliæque partes nondum sunt evolutæ, atque explicatæ, at per microscopium sufficienter facies aliquid humani sese habere demonstrat. Nemo tamen dixit sub his initiis nympham se animadvertisse, aut verum vermem, qui deinde ad nymphæ gradum pervenire sit existimandus.

10. Sexto, hæc insecta in omnium animalium feminibus æquali sunt mole, cum tamen si fœtus essent, necessario principalis animantis magnitudini responderent.

11. Septimo, in hoc systemate vix matris phantasia in fœtum agere posset, is enim pene totaliter a patre dependeret vermem tribuente.

12. Octavo, partus numerosi frequentissime provenirent, nam infiniti ex hujusmodi vermibus virile semen inhabitant: & facillime complures idem ovulum subire, illudque fœcundare possent: cum cæteroqui Gemelli sub ipsis membranulis progigni queant. At contrarium accidit: imo, fatente ipso Leuvenoecchio, animalia, quæ majori vermium numero abundant, unipara sunt; & e converso, quæ minori, multipara.

13. Nono, hujusmodi insecta diversi sunt sexus. Quare ergo perpetuo veluti ritu, columbæ

ex

ex uno ovulorum maſculum, ex alio feminam excludunt? Porro ex fortuita, & perpetua tot vermium agitatione ſæpenumero duo ex illis, ambo mares, vel feminæ ovula ingredi deberent, ac deinde in duos pullos ejusdem ſexus evadere.

14. Verum ſi ex dictis recta Philoſophia ab hoc ſyſtemate evidenter abhorret; luculentius ex dicendis idem averſatur ſana Theologia.

Nam primo contra Origenem, & Priſcillianum ſemper credidit Eccleſia: rationales animas, antequam corpora procreentur, non exiſtere. Conatur Wolphius ſeſe tegere dicendo: Eccleſiam Originem damnaſſe, quod is creationem animarum ſine corporibus aſſereret, qui error in novo ſyſtemate evitatur. Animæ enim in eo dicuntur quidem a principio in Adamo creatæ, ſed non ſine propriis corporibus. Hoc tamen effugium ad Wolphium liberandum non eſt ſatis: nam ex ſanctiſſimis Pontificibus Leone, Gregorio, & Gelaſio, imo ex tota antiquitate clarum eſt, errorem in fide reputatum fuiſſe, opinari, animas alium ſtatum & exiſtentiam ante ſuorum corporum in utero materno generationem habuiſſe. Apparet etiam ex patribus parvulos originali peccato per ipſam generationem implicari, & ante eam nequaquam exiſtere ſupponuntur.

15. Secundo, ſi vermiculi eſſent homines, nuptiæ eſſent præceptæ; illicitum vero, & peccaminoſum votum virginitatis, & continentiæ: cælibatus enim impediret, quo minus ii in lucem venire poſſent: adeoque innumeros perderet innocentes; qui in lumbis incluſi tempore, quo naſci exigerent, brevi ad mortem adigerentur, & in æternum perirent. Imo conſequenter uxores quoque ſteriles repudiari deberent, & matrimonii vinculum omnino diſſolvi; ut vir de fœcunda conjuge, quæ miſellos pareret, ſibi provideret. Eſſet denique lege naturali præcepta ipſa polygamia, tamquam neceſſaria: nec tamen illa ſufficeret, nam neque pro ſingulis viris ſexcenta millia feminarum, & ultra ullo modo ſatis eſſent, ut innumerabiles illi homunciones naſcerentur.

16. Tertio, divinæ repugnat providentiæ (quæ oculatiſſima eſt,

& ad occurrendum necessitatibus paratissima) tot millia miriadum, miriadesque millium rationalium creaturarum sine medio ad vitae usuram prodeundi, adeoque sine salutis aeternae spe, dereliquisse.

17. Quarto ut de insectis taceam quibus, ut supradictum est, mulieres in universum abundant: hoc dato systemate, cum plurimi vermes e virili spermate procedentes multo tempore in utero, atque ovario mulieris delitescant; quid sane obstaret, quominus aliquis ex istis post diuturnam mariti absentiam, vel mortem in aliquod ovulum penetraret, ipsumque redderet plane foecundum? Hoc tamen ab experientia est omnino alienum: impossibile enim erat, divinam sapientiam generationis ordinem ita disponere, ut sub specioso vermium olim relictorum praetextu conjugatarum omnium adulteria, & viduarum impudicitiae tegerentur. Innuptae ipsae licet parientes contenderent sese esse castissimas: dicerent enim paterni seminis vermes ovo, ex quo genitae fuerunt, communicatos, & in earum corporibus manentes, alios ejusdem speciei produxisse, qui maturis jam post pubertatem ovis, in ea subingressi germinarint. Et quidem seminales vermes sese multiplicant: nam Leuvenoecchius ipse alios masculini sexus, alios feminini reputat, cum eos duplicis formae observaverit.

18. Scimus a Senatu Gratianopolitano seu Grenoble absolutam mulierem illustri loco natam, quae cum post quartum a mariti absentia annum peperisset, de adulterio accusata sanctissime juravit, se thalami fidem omnino servasse, tantummodo in somnio cum absente conjuge congredi imaginatam. De qua re consulti medici Montepessulani, inter quos Hieronymus de Revesin, & Eleonorus de Belleval, Senatui Gratianopolitano responderunt, id esse possibile. Rem plures enarrant, & Senatuconsultum typis Parisiensibus A. 1631. editum est. Hoc tamen judicium a quibusdam politicum potius, quam philosophicum reputatur (a). Utut fuerit, nemo ex Medicis Consultoribus ad semina-

(a) Bartholin. *Epist. medic.* 16. *cent.* 1. Carittin. *de origin. & praexist. Anim. c.* 17. *fol.* 145.

nales vermes confugit: creditum porro fuit, graviditatem jam diu coeptam & a marito provenientem ac naturali causa retardatam, lente processisse. Non enim desunt exempla partuum post diuturnum graviditatis tempus. Sane si vermibus seminalibus supradictam praegnationem tribueremus, major insurgeret difficultas: cum enim innumeri vermes soleant cum semine in uterum commigrare, hique vivere pergant, imo sese multiplicent; cur semel tantum casus ille contigerit, qui necessario deberet esse quotidianus?

19. Alia brevitatis gratia praetermitto, solum addens novum hoc systema pro eo ut originalis peccati propagationem explicet, illam mirabiliter involvere. Porro si Deus omnes animas in Adamo creavit: illas etiam non secus ac Adamum gratia sanctificante donaverit; quare ergo tantum, quod possidebant, bonum alieno peccato amiserunt? Duvigerius ait, ipsas insimul cum Adamo praecepti notitiam habuisse: cum enim in ejus cerebro spiritus animales ad praecepti auditionem moverentur; necesse erat moveri etiam per consensum animales spiritus parvulorum: quapropter etiam in eis ob fibrarum teneritudinem ideam praecepti oportuit suscitari: ac similiter ubi ille diabolicae suggestioni assensum praebuit, etiam ipsi homunculi ex praenotata ratione ad consensum commoti sunt, quamvis quia in statu idearum confusarum viventes, actum non elicuerint plane deliberatum, sed ex eorum numero, quos Theologi secundoprimos appellant. At peccatum istud non amplius originale dicendum esset, quod juxta theologicam notionum culpam denotat, quae non ex propria voluntate, sed generatione a filiis Adae contrahitur. Deinde quid ad infantes pertinuisset vetiti pomi comestioni assentiri? Non erat ejus suavitas ad eos perventura: nec ipsi in statu illo similitudinem cum Deo, quam diabolus proponebat, mente comprehendere, & appetere potuissent: nec illa, qua primus homo erga uxorem affectus erat proclivitas, eos in ruinam compulisset: quare ergo (mirabile dictu!) omnes pari modo assensi sunt? Si vero id ita factum est: quia puerorum spiritus cum spiritibus Adami,

mi, tamquam ad unisonum temperati, & concordes pari modo commovebantur: cur ergo cum Adam peccatum suum amarissima contritione deflevit, non illos quoque pœnituerit? tanto facilius gratiam amissam recuperaturos, quanto minus protoparente culpabiles?

20. Mitto quod si omnes animæ cum suis corpusculis, unoquoque eorum alia includente, creatæ olim fuissent; jam inde ab initio scirent dœmones, quot homines nascituri essent, quotque generationibus a mundi fine distaremus: quæ tamen cognitio in Evangelio Divinæ sapientiæ reservatur. Uno verbo opinio, de qua agitur adeo exotica est: ut nequidem uti mera hypothesis venditari queat: cum enim oporteret, ut ea saltem rem declararet, ac perceptibilem redderet, contrario successu omnia confundit, & obscurat: quapropter non solum illam rejiciunt Vallisnerius, & Bianchi (*a*), eamque ex omnibus theologicis locis validissime oppugnat laudatus Carattinius; sed Zwingerius nimis verminosam dicit (*b*); eos vero, qui in illa defendenda laborarunt; *vermiculoso conatu id fategisse*. Alii autem ridiculam appellant. Demum Wolphius ipse, qui modestia, & docilitate gloriatur; eamdem e suis libris in Veronensi editione Ramanziniana expungi permisit.

CAPUT VII.

De opinionibus Joannis Marci, & Aristotelis quoad tempus animationis.

1. Indubitabile igitur censendum est, unicuique nostrum corpori, dum in materno utero existit, creari animam. Illud restat discutiendum, quo nimirum tempore id fiat. Quatuor autem status in fœtu, antequam oriatur, attenduntur.

Primus

(*a*) Vallisner *p.* 1. *Hist. Generat.* & *p.* 1. *oper. diver. de verm. sperm. c.* 13. Bianch. *de morbos. Generat. fol.* 333.

(*b*) Zwinger. *in Physiolog.*

Primus eſt cum, facta conceptione, formari incipit.

Secundus, cum ejus cor, & cerebrum, præcipua vitæ organa, perfecta ſunt.

Tertius, cum partes ſuas omnes jam habet diſtinctas, atque formatas.

Quartus, cum non tantum formatus eſt fœtus, ſed taliter adauctus, & corroboratus, ut aeris impreſſioni reſiſtere, atque e materno utero exire poſſit.

Philoſophi ergo, ac Theologi aliquem dictorum ſtatuum eligentes eidem tempus animationis tribuerunt: nam nihil hic immorandum in explicando ſyſtemate aereo Aſtrologorum ex Ptolomæi fabulis decimam diem animationi aſſignantium (*a*).

2. Joannes vero Marcus Protomedicus Pragenſis probabile exiſtimavit, fœtus omnes dum adhuc maternis viſceribus continentur, anima rationali carere: cum neque ſenſuum uſum, neque organa ad ratiocinandi officium completa poſſideant: ex quo ſequeretur in nullo abortu verum committi homicidium, nec in cenſuras, vel irregularitatem incurſum iri. Hæc opinio duces habebat Platonem, & Aſclepiadem, a Galeno relatos; Protagoram, & nonnullos e Stoicis, dicentes, animam puero infundi, cum naſcitur, & reſpirare incipit. Non defuere tamen e recentioribus theologi, qui eam probarent, neque Univerſitati Lovanienſi diſplicuit. Verum aperte opponitur Sacris Scripturis enarrantibus, Sanctum Joannem Baptiſtam adhuc ſemeſtrem *exultaſſe in utero:* quod evidens argumentum eſt, multo ante nativitatem anima ſanctificantis gratiæ capaci fuiſſe præditum. Si vero ad animæ rationalis immiſſionem prærequiratur completiſſima organorum & ſenſationibus, & ratiocinio inſervientium perfectio; ut Marcus cum ſuis opinabatur; expectandus ad animationem ſeptimus annus foret, quod nemo ridiculum eſſe non videt. Sane a Plutarcho, atque Tertulliano memoriæ proditum eſt, Heraclitum, ipſumque Aſclepiadem cum quibusdam Stoicis, falſo illo principio ductos, eousque

(*a*) *Ex* Richæo *lib. Gynæc. de morb. Mulier. c.* 21. *& Propoſit.* 51. *Centiloq.* Ptolomæi.

que tandem deveniſſe, ut adventum animae rationalis in hominem ad pubertatem ipſam rejecerint. Itaque Joannis Marci propoſitio inter proſcriptas ab Innocentio undecimo vigeſimum quartum locum obtinuit.

3. Secunda ſententia eſt Ariſtotelis. Docet is venire animam, toto Embryone cum ſuis partibus diſtincto, atque formato, etſi non adaucto, corroborato, & ad nativitatem idoneo. Verum de tempore, quo plena formatio contingat, non convenit inter Ariſtotelis ſectatores: aliis tardius, aliis citius perfici putantibus propter obſervationum varietatem. Nam neque fœtus omnes æquali tempore matureſcunt, neque ſemper mulieres in deſignando vero ſuæ graviditatis initio veritatem aſſequuntur: quapropter ex Ariſtotelicis quidam formationem, & conſequenter animationem octogeſimo die poſuerunt: alii vero ſeptuageſimo, ſexageſimo, quadrageſimo tertio, quadrageſimo ſecundo, quadrageſimo, trigeſimo tertio, trigeſimo, quod ex Cardenas, aliisque peripateticis patet.

4. Ariſtoteles tamen, qui hujus ſententiæ princeps eſt, id accidere putat in maribus quadrageſimo die, in femellis octogeſimo, vel nonageſimo, prope finem tertii menſis, & initium quarti: atque deinde feminas tarditatem propriæ organizationis, & animationis cum celeritate creſcendi, florendi, inveterandi, & marceſcendi præ maribus compenſare. Hujus Philoſophi placitum poſt Petrum Lombardum Scholaſticorum Coryphæum, evaſit commune: etenim cum circa eam ætatem jam Theologi conſenſerint animas non ex traduce provenire, ſed ſingillatim unamquamque creari: cumque fere ſimul introducta in ſcholas fuerit lectio, & explicatio librorum Ariſtotelis, qui pene unus audiebatur, ejus opinionem de adeo tarda animatione cum Divo Thoma Scholaſtici omnes amplexi ſunt. Sed ad hæc maxime contulere libri tum de ſpiritu, & anima, tum de eccleſiaſtis dogmatibus, qui eo tempore ſub Auguſtini nomine circumferebantur. In his enim docetur animam in organizata jam corpora infundi. Ariſtotelis etiam ſententiam ſequuta eſt

Gloſſa

glossa cum Juristis, omnes denique Medici, ita ut fere universalis effecta sit, ac in eodem gradu permanserit usque ad annum 1640. quo Thomas Fienus ipsi bellum indixit. Quamquam, ut verius dicam, Medici plerumque nil aliud asserebant, nisi fœtum quadragesimo die, vel tardius conformari, de animatione silentes, utpote quos corporum cura, non vero animarum haberet sollicitos. Peripatetici tamen, qui animationem conformationis tempori alligaverant, Medicos laudabant, quasi in præsenti controversia sibi consentientes. Verum ad Aristotelem redeamus. Scribit ipse, masculinum fœtum quadragesimo die, femineum octogesimo reperiri formatum, & narrat eum discerptis membranulis magnitudine majorem formicam æquare, oculis grandibus, ac genitalibus, cæterisque membris distinctum: itemque ubi in aliquem liquorem immergatur dissolvi, & liquescere, in aqua vero frigida condensari.

5. At summi hujus Philosophi dictum difficultatibus ex omni latere iisque molestissimis premitur.

Nam primo innumera experimenta demonstrant, fœtum non ita sero ad magnitudinem formicæ majoris ascendere. Petrus Gassendus (*a*) quinque retulit abortivos, eorumque mensuras. Primus dierum certo duodecim formatus erat a summo capite usque ad pedum digitos; moles tamen tertiæ parti unius Parisiensis digiti respondebat. Secundus vigintiquinque dierum erat dodranti, seu novem partibus, vel unciis digiti Parisiensis æqualis. Tertius, qui quadraginta dierum, duobus digitis, & unciis octo. Quartus erat merum scheletrum dierum quadraginta duorum duos digitos cum dimidio habens longitudinis. Quintus trimestris, longitudine potitus erat quinque digitorum, unciarum octo, & amplius; nimirum quasi pedis dimidii: ita ut quadragesimo die solum Embryonis caput, saltem ciceris molem æquare necesse sit. Cum Gassendianis concordant Theodori Ker-

G kringii

(*a*) Petr. Gassend. *t.* 2. *Physic. de Generat. Anim. c. de animat. fœtus.*

kringii experimenta; quamvis Drelincurtius (*a*) nimium severa censura putet, ea ex Paræo Chirurgo, qui anno 1598. floruit, exscripta fuisse. Insuper Joannes Baptista Bianchi primus in Taurinensi Universitate Anatomicus innumeros ex omni pene graviditatis die abortivos in suo musæo collocavit, & complurium ex illis exactissimam figuram exhibuit (*b*). Is igitur affirmat fœtum a principio usque ad trigesimum crescere in ratione adaucta; ideoque mensura motus accelerationis gravium erga centrum: id est unum, tria, quinque, septem &c. exinde usque ad finem tertii mensis, crescere in ratione integra: scilicet unum, duo, tria, quatuor &c. Postea usque ad septimum completum in ratione adaucta, sed non æquabiliter, ut in principio: demum usque ad finem graviditatis in ratione imminuta: ita ut si antea trium dierum spatio duos gradus magnitudinis assequebatur; nunc sex diebus tres tantummodo, vel etiam minus acquirat. Ex deducitur, fœtum trigesimo die esse quinquagesies novies majorem, quam primo die visus sit. Porro idem Bianchi, triginta duorum admodum dierum Embryonem, de cujus ætate dubitari non poterat, fere ovo gallinaceo parem ostendebat. Quapropter fœtus ab Aristotele visus paucos fortasse dies, non vero quadraginta numerabat: sed error verisimiliter in calculo temporis intercesserat: & nihilominus humana configuratione jam præditus erat. Ex hac ergo Aristotelis hallucinatione illius Sectatores putaverunt perfectam organizationem compleri in maribus quadragesimo, in feminis octogesimo, vel etiam nonagesimo: at res aliter omnino se habet. Sane præter superius allata, Joannes Riolanus celebris Anatomicus Gallus tres fœtus abortivos refert a se perspectos: primus erat mensis unius, partesque omnes descriptas, atque constructas habebat: ex duobus aliis æque bimestribus, unus plene conformatus, alter vero non ita: adeo verum est, non omnes

(*a*) Drelincurt *de ovis n.* 23.
(*b*) Bianch. *in tract. de nat. Generat.*

omnes fœtus eodem non tempore, nec ſimili ratione perfectionem adipiſci.

6. Secundo magna illa temporis differentia, quam ſtatuit Ariſtoteles inter animationem maſculi, & femellæ, peripatus etiam diſcipulis, e quorum numero Diana, fabuloſa videtur. Diogenes Apolloniates, qui maſculos quarto menſe formari dicebat, feminis, Cenſorino referente, non niſi menſem alium addebat: ſed hoc ipſum rejiciendum: enim vero quis neſciat a muliere gemellos diverſi ſexus eodem partu in lucem effundi? Si autem ſimul maturuerunt, ut una orirentur; cur non æque ſimul ad animationem idonei effecti ſint? Maxime cum id non ſolum in mulieribus, canibus, felibus, ſuibus, ſimilibusque multiparis, ſed etiam in oviparis perpetuo ritu obſervetur: nam cujuscumque ſexus fuerint pulli in ovo incluſi, mares, vel feminæ, pari tempore perficiuntur, & ſimul excluduntur. Quod ſi forte prius in fœtu maſculino ſentiatur motus, quam in femineo, id majori vivacitati ſpirituum tribuendum. Sic etiam ſi quandoque feminilis Embryo nimis tarde compleri viſus fuerit: vel in temporum ſupputatione erratum eſt; vel mora ipſa a particulari cauſa, in generalem regulam non evehenda, originem traxit. Pubeſcunt quidem feminæ ante, quam mares: at ex hoc potius deduceretur, etiam ante organizari. Neque dicas, puerperas juxta Leviticum (*a*) præter gravem immunditiam, quæ in partu maſculino propter ſanguinis fluxum ſeptem diebus, in feminino vero quatuordecim durabat; ob ejusdem fluxus reliquias, in primo caſu usque ad trigeſimum ſecundum, in ſecundo usque ad ſexageſimum ſextum leviter immundas remanſiſſe: nam nihil commune habet terminus durationis hæmorrhagiæ poſt partum, cum termino formationis, ac multo minus animationis. Enim vero naſcitur illa ex parturiendi conatu, qui ſanguinem ad infimas regiones per vaſa diſtenta, & aperta propellit: forte etiam, ut ſuſpicatur Ettmullerus, oritur eo tempore

(*a*) *Levit.* 22. Valdes *de Sacr. Philoſ. c.* 18.

tempore fermentatio ſimilis illi, quæ in menſtruatione contingit: notavit enim Deuſingius ſimilia plane conſpici ſymptomata. Cæterum ſicuti fluxus cauſæ non raro ſunt diverſæ, ac propterea duratio, copia, affluentia, & lentitudo varia deprehenditur, etiam in partubus fœtuum ejusdem ſexus, quod medicis eſt indubitatum: ita nullo modo ad inveniendum animationis tempus facem præbere poſſunt, id enim ab aliis principiis eſt repetendum.

7. Sed validiſſima contra Ariſtotelem eſt objectio deſumpta ex motu, qui, teſte Hippocrate, etiam ſexta die in Embryonibus reperitur, imo etiam ante, ſi recentioribus fidem habeamus. Verum quidem eſt, Ariſtotelem, quem Divus Thomas ſequitur, contendere, Embryonem prius anima vegetante informari, ac vita plantæ vivere: illaque corrupta, ſentientem acquirere, ut vita vivat animali: & hac deſtructa, rationabilem conſequi: quamobrem dici poſſet, motum primis diebus ab anima ſentiente procedere. Sed hoc Ariſtotelis ingenioſum inventum nullo modo usque adhuc majori philoſophorum numero placuit. Sicuti enim tres animas coexiſtentes non habemus (etſi non defuerint Ariſtotelici, qui hoc docuerint) ſed unam tantum, quæ omnia ſimul & vegetantis, & ſentientis, & rationalis munera adimplet; ita dicendum eſt, hanc ſolam animam, quæ rationalis eſt, in Embryonem eo tempore ſaltem infundi, quo is incipit propriam animantis vitam habere, ut functiones omnes, quas juxta præſentem organorum majorem, vel minorem perfectionem exercere valet, exſequatur. Sedulo enim perpendere oportet, hæc duo valde inter ſe diſcrepare; nimirum animam præſentem eſſe rationalem, & animam præſentem ut rationalem operari: ſecus dici poſſet, animam ſentientem usque ad ſeptimum annum, vel ſaltem usque ad nativitatem, perdurare: fœtus enim in utero ſemper dormit: nec ſolum organa ad ratiocinium perfecta non habet, ſed neque objecta exteriora ſenſibus percipere poteſt. Quo circa omnes, una excepta Conimbricenſi, Academiæ Ariſtotelicam animarum ſucceſſionem oppugnant: quinimo narrat Vigerius, Oxo-

Oxonienſem auctoritate Cantaurienſis Archiepiſcopi eousque proceſſiſſe, ut illam proſcripſerit, & a magiſtris ſuis doceri vetuerit.

8. Hodie igitur Ariſtotelici, rejecta communiter anima ſentiente, docent, Embryonem ante animæ rationalis adventum, ab ipſa matris anima informari: (quod tamen aliunde verum eſſe non poteſt, cum in principio prægnationis liber ille ſit, neque adhuc utero matris media placenta alligatus) vel forma volunt inſtructum, quam vocant Embryonalem, vel plaſtica, ſeu formatrice virilis ſeminis virtute, quod Alexandro Alenſi arriſit, vel anima vegetante, quam Galliegus Philippi Tertii, & Quarti medicus propugnabat, quæ omnes, reſpective nimirum, rationali animæ venienti cedant, & evaneſcant. Atque hi tres ultimi rem explicandi modi recte intellecti, ſunt revera valde probabiles, & peripatetico ſyſtemati, ut etiam infra dicturi ſumus, optime cohærentes.

CAPUT VIII.

De ſententia, docente animationem fieri dum membra principaliæ formantur, vel poſtquam formata fuerint. Deque ſententia Zacchiæ animationem, ſtatim, & nulla interpoſita mora poſt conceptionem admittentis.

1. Animæ infuſionem usque ad totalem fœtus formationem non differri, ſed ad ſummum perfectis principalioribus organis contingere, Petrus Gaſſendus atque alii præſertim recentiores opinantur; nec pauci favent ex Galenicis, & peripateticis ipſis. Namque iſti ſupponunt poſt paucos a conceptu dies origanizationem accidentalem compleri: ſcilicet cum juxta eorum loquendi modum, virtus plaſtica, ſeu formatrix præparationem explet materiæ ſeminalis, eam diverſis qualitatibus, & accidentibus, ad conflandas tam multas, easque heterogeneas corporis partes idoneis, perficiendo;

 do;

do: nam, ut ajunt, calidum temperamentum necessarium est cordi, frigidum cerebro, siccum ossibus, humidum sanguini, & carni. Organizatione accidentali completa, natura substantialem aggreditur, id est, membrorum fœtus formationem: ac primo principalium, scilicet cordis, cerebri & hepatis; deinde reliquorum. Atque hæc divisio organizationis in accidentalem, & substantialem apud Peripateticos, præsertim Scotum, Suarezium, & Hurdatum celebris evasit.

2. Itaque non pauci animationem evenire docent circa finem organizationis accidentalis, quæ coincidit cum initio substantialis: vel saltem quando formatis jam principalibus membris, motus systolicus, & diastolicus inchoatur. Pro hac opinione laudantur ex antiquis Avicenna, Philoponus, Hugo Victorinus, & Albertus Magnus: ex recentioribus Rainaudus, Martianus, Cararius, Mercurialis, Garzias, Menas, Mirindolus, aliique a Dandino relati. Quod vero ad tempus, quo dicta organa formata jam sint, vel saltem præparata materia earum formatio incipiat, auctores ad invicem distrahuntur: proinde Thomas Fienus celebris Antuerpiensis Medicus, qui, teste Caramuele, ingentes thesauros ob singularem in arte peritiam sibi comparaverat, animationem statuit die tertio, rem tribus integris tractatibus prosequens.

Primus inscribitur, de formatrice fœtus liber, in quo ostenditur, animam rationalem infundi tertia die. A. 1620.

Secundus de formatione fœtus liber secundus, in quo prioris doctrina plenius examinatur, & defenditur. A. 1624.

Tertius pro sua de animatione fœtus sententia, apologia adversus Antonium Ponce Sancta Crux. A. 1629.

Mirindolus septimo die animationem fieri putavit. Tomai decimo quinto, quanto fœtus, ut ipse ait, respirat. Albertus Magnus, vigesimo quinto. Cæteris vero satis fuit dicere a septimo supra. Horum philosophorum sententia quibusdam Aristotelis verbis innititur: multo magis vero Hippocratis auctoritati; nimirum tam

tam in libro *de natura pueri*, quam in alio *de carnibus*.

3. Profecto quod attinet ad librum de natura pueri, in eo narrat auctor, se Embryonem abortivum puellæ observasse, quæ fidicinæ famulabatur, quæque ipso Hippocrate consilium dante, fœtum saltationibus abjecerat: & quamvis fœtum appellet *futurum animal*, quatenus ad omnes humanæ præsertim naturæ, seu speciei functiones exercendas non adhuc aptum; nihilominus refert, eum reperisse membranis ad instar ovi involutum, quod recentiorum consonat experimentis: additque ipsum jam respirationis usum habuisse: ergo vivus erat, quamquam abortus sexto die a prægnatione contigerit: en ejus verba fideliter e Græco idiomate translata: *In cujus medio tenue quiddam extabat, quod mihi umbilicus esse videbatur; & sane per illum primo spiritum intus, & extra ducere:* hoc est inspirare, & respirare: quod quidem non sine motu Systoles, atque Diastoles, & consequenter non sine manifesta vita in Embryone fiebat.

4. Nec obstat, bis Hippocratem ipsum in libro de carnibus dicere perfectam organizationem in masculis ad summum trigesimo, in feminis item ad summum quadragesimo secundo compleri: quia in quibusdam puerperis notaverat sanguinis plerumque fluxum non ultra trigesimum a partu masculino extendi, nec a feminino ultra quadragesimum secundum. Hoc inquam non obstat: nam hujus fluxus duratio non respondet, uti diximus, mensuræ temporis, quod a natura in formatione fœtus insumitur, ac multo minus ipsius finis tempori animationis. Quo circa perperam aliqui citant Hippocratem quasi docuerit, hanc solum ante trigesimum, vel quadragesimum secundum evenire. Aliud est enim asserere fœtum, ut tardius, perfecte organizari trigesimo; aliud vero animari trigesimo. Primum lego in Hippocrate, non vero secundum: imo potius oppositum: narrat enim in libro de natura pueri, uti diximus, fœtum jam inde a sexto die motu potitum, quo satis indicat, fuisse animatum. Itaque in ejus sententia non est necessarium pro animatione fœtum esse completum, sed sufficit membra magis

magis præcipua esse formata. Sane Bianchius (*a*), quamvis, ut ipse observaverat, conformationem tarde perfici dicat; nihilominus animationem statuit illico, & prorsus immediate post conceptum & in principio motus Systolici, & Diastolici, opinionem de trigesimo, vel quadragesimo secundo die, falso Hippocrati affictam omnino rejiciens. *Theologi*, *Canonistæ*, *Jurisperiti*, *nec Medicorum*, *præterquam vere scientium*, *&* *revera Anatomicorum sententiis fidant*; *nisi velint res sibi imponi*, *vel ineptiores illis*, *quæ de ingressu animæ in masculinum humanum corpus post triginta a conceptu dies*, *in femineum post quadraginta*, *&* *de intima*, *atque ideo nobiliori obtenta in utero sede ab illo ex Gemellis fratribus*, *qui postremus in lucem prodierit*, *sunt creditæ*.

5. Non tamen hic negaverim, Becherum dubitare utrum Liber de natura pueri vere sit Hippocraticus, & Andream Cisalpinum Alcmeoni Pythagoræ discipulo eumdem tribuere: quod in eo quædam sententia doceatur, quam Aristoteles Alcmeonem refert tradidisse: at conjectura plane debilis est. Majori subnixus fundamento Augenius opinatus est, librum esse Polybi celeberrimi discipulorum Hippocratis: primo enim stilus luxuriatur, nec redolet magistri sobrietatem: secundo Hippocrates in suo jurejurando promiserat, abortibus se non cooperaturum: auctor vero narrat se ancillæ, de qua supra, ad abortum dedisse modum: tertio quia Galenus dubitat, utrum sit Hippocratis an Polybi (*b*). Respondetur tamen, librum verisimiliter ab Hippocrate adhuc juniore conscriptum fuisse stilo vivaciori, & ante juramentum: forte etiam jurantis intentio non nisi fœtuum animatorum favorem respiciebat: cum Aristoteles, aliique per id tempus abortum fœtus inanimati licitum arbitrarentur: potuitque Hippocrates ante hoc experimentum credere, fœtum tam recentem anima non adhuc informatum.

Rejes

(*a*) Bianch. *de vitiof. generat. fol.* 221.
(*b*) Galen. *lib. de format. fœtus.*

Rejes, qui Librum vere putat Hippocratis, hunc suspicatur saltationis quidem consilium præbuisse, ut prægnantem falsa spe delusam a se dimitteret, saltationem reputans ad abortum junioris robustæ non suffecturam: sed illam aliis medicamentis sibi ipsi efficacius consulentem rem confecisse. Cæterum Polybus idem jusjurandum præstiterat, sine quo Hippocrates ad medicam artem juraverat se discipulos non admissurum. Si ergo Polybus juramentum effringere potuit, cur non potuerit Hippocrates? qui tandem homo non minus quam Polybus erat. Quod vero ad Galenum (*a*), hic forte dubium suum deposuit, nam pluries librum sub nomine Hippocratis, non Polybi laudavit: forte etiam primus conscripserat, at secundus cum aliqua elimatione, & additione vulgaverat: vel secundus conscripserat sub primi tamen directione, ac magisterio. Macrobius vero, Erotianus, ac prisci omnes Hippocraticum, & Hippocrate dignum existimarunt. Fesius egregius operum hujus medicorum principis, interpres & illustrator judicat Hippocraticum, & certe continuationem Libri de natura hominis, cui in vetustis quibusdam exemplaribus connectitur: addens Librum de natura hominis propter Platonis in Phædro testimonium esse legitimum, atque indubitabile opus Hippocratis. Denique miratur Drelincurtius rem adeo claram in dubium verti: Nam Hippocrates ipse non semel, sed bis in libro de morbis mulierum tamquam suum citat alterum de natura pueri: atque ego ipse viceversa in libro de natura pueri animadverti Hippocratem tractatum de morbis mulierum promisisse.

6. In libro autem de carnibus, quem communiter quoque Hippocrati adscribunt, ita legitur: *Porro vita hominis septem dierum est, & in septem diebus habet, quæcumque corpus habere debet.* Adducitque auctor experimenta a se facta in abortivis meretricum. *Si moleculam*, inquit ille, *in aquam injeceris: re attentius conspecta, deprehendes oculorum regiones,*

(*a*) Galen. *lib. Aphor. & lib. de sem. ac de facult. nat.*

nes, & aures, & digitos manuum, & crura, & pedes, & digitos pedum, & pudendum: & reliquum totum corpus in conſpicuo eſt. Id autem ratione confirmans, ait, propterea ſeptimum diem criticum eſſe in morbis acutiſſimis, atque vulneribus. Idem quoque propter Hippocratis auctoritatem alii docuere. Attamen hujus libri doctrina ei, quam in alio de natura pueri tradiderat, adverſari videtur. Ibi enim dixit articulationem nunquam in maribus ante vigeſimum, nec in femellis ante vigeſimum quintum perfici: ex quo etiam patet, fœtum ſex dierum, de quo Liber de natura pueri loquitur, non fuiſſe articulatum. Aliqui reſpondent Embryones non omnes æquali ſpatio temporis in omnibus regionibus formari, Hippocratem vero complures provincias peragraſſe, ac forte operam variis experimentis in tota ſua longævitate navaſſe: quam quidam ad Annum 85. alii ad 90., 104. 109. extendunt: atque ita ſententiam variare potuiſſe. Inde Proſper Martianus Commentariis in Hippocratem illuſtris autumat (*a*) Librum de natura pueri editum in juventute, de carnibus vero in ſenectute, uti etiam ſtilus utriusque declarat.

7. Alii plane dicunt Tractatum de carnibus eſſe Polybi: at videtur etiam difficile, Polybum ipſum potuiſſe fœtus dierum ſeptem diſcernere completos: niſi dicamus fœtus ejus regionis præmaturius perfici, aut ſaltem citius perfectos fuiſſe, quos Polybus aſpexit: ſicuti etiam ubique inveniuntur, qui ſeptimo menſe naſcantur abſolutiſſimi. Credendum tamen, Hippocratem in hoc libro de carnibus nequaquam perfectam articulationem concedere fœtui hebdomadali, quam eidem in libro de natura pueri negaverat, ſed imperfectam, ac veluti quædam articulationis primordia. His adde aliquem forte errorem in computo prægnationis irrepſiſſe, quod eſt valde veriſimile. Utut ſit, cum ex mole non apparuerint ſeptimo die majores Medico tam inſigni: non multum ab eo termino

(*a*) Proſp. Martian. *in not. ad Hippocr. lib. de Carn. n.* 216. *fol.* 50. & *ſeq. edit. Rom.* 1626.

mino diſtare potuerint: maxime cum Petrus Gaſſendus fidem ſuam de fœtu interponat, qui certe diem duodecimum non excedebat, quamquam, uti capite antecedenti diximus, articulatus. Porro Polybus non circulator erat, ſed dilectiſſimus auditorum Hippocratis, ejusque gener, & ſapientiæ hæres.

8. Hoc autem extra dubium eſt, ſententiam, quæ fœtum animari defendit ſeptimo die, quia jam inde ſufficienti gaudeat formatione, hodie longe magis amari, quam Ariſtotelicam, pene apud Medicos antiquatam, uti Gaſſendus ipſe adnotavit. Cum autem hic inter præcellentiores omnium ætatum Philoſophos merito ſit recenſendus: non hic omittam, eum philoſophicis rationibus adactum in id propendere, ut credat, animam a primo inſtanti conceptionis infundi; (*a*) quæ ſententia, ut ipſe ait, *longe planior eſt; quippe nullum invenitur commodius momentum, cum aſſumpto quolibet alio, incredibile fiat, cur non tantiſper expectari debuerit.* Hoc non obſtante, propter legum auctoritatem, quæ inter fœtum animatum, & inanimatum diſtinguunt, ſat illi eſt dicere: Animam probabiliter infundi ſeptimo die, at incertam eſſe adhuc rei veritatem, ac ſoli creatori perſpectam.

9. Sententiæ autem illi, ad quam ita inclinavit Gaſſendus, libentiſſime, firmiſſimeque adhæſit Paulus Zacchias Medicus, & Juriſconſultus Romanus. Hic in prin[illegible] ſui Operis tomo opinionem eorum amplexus fuerat, qui ex male intellecto Hippocrate animationem fœtus maſculini usque ad trigeſimum, feminini vero usque ad quadrageſimum ſecundum ampliabant. At in tomo ſecundo, qui poſthumus eſt, Alexandro Septimo dicatus, & An. 1661. typis editus, primo dicta revocavit, & multiplici eruditione, ac philoſophicis rationibus adſtruxit: Deum poſt conceptionem creare immediate animas, cum ſcilicet juxta Peripateticorum ſcholam, quam ille ſequitur, virile ſemen, atque femineum commiſta jam

(*a*) Gaſſend. *t. 2. Phyſic. de Generat. Animal. cap. de Anim. Fœtus.*

ſunt. Nondum ejus tempore vulgata, & accepta erat Philoſophis, & Medicis ovarii muliebris doctrina: quapropter juxta antiquum commiſtionis utriusque ſeminis ſyſtema philoſophatur. Nihilominus integro tractatu defendit, non propagari cum ſemine paterno animam, ſed tantum ſpiritus animales, ut maſſam foveant, & animæ pro mero inſtrumento deſerviant: Animam vero nulla temporis intercapedine poſt conceptionem materialem infundi: ut præſentia ſua, vitalique influxu cooperetur non ſolum vegetationi, & augmento, quod per interiorem fit alimenti ſumptionem, ſed & formationi, ac perfectæ organizationi Embryonis, qui gradatim, ut conſtat, vel ab ipſo principio ſuccreſcit: ac denique animam hanc non aliam eſſe a rationali, ut plura, atque graviſſima abſurda evitentur, maxime vero ſucceſſio trium animarum, quæ ſecus absque neceſſitate multiplicarentur. Quamvis autem ad libri finem proteſtetur, ſe probabili tantum ratiocinio ductum ſcribere, & Eccleſiæ judicio cuncta ſubmittere (*a*): nihilominus in ipſa poſthuma editione, ita gravia credit rationum momenta, quibus ejus ſententia ſtatuitur, ut ſibi perſuadeat, de eadem non amplius eſſe ambigendum.

10. Id autem argumento, procul dubio non contemnendo, confirmat. Celebrat Catholica Eccleſia Beatæ Mariæ Virginis Conceptionem, intenditque, ut Alexander Septimus declaravit (*b*), de ejus conceptione formali, hoc eſt, de primo animationis inſtanti, feſtum agere, non de materiali, quæ ſola, uti Theologi dicunt, non eſſet feſti Eccleſiaſtici objectum. Solemnitas cadit in octavum diem Decembris ex divina revelatione a Divo Anſelmo examinata, atque probata, a qua etiam feſtum ipſum in Anglia originem ſortitum eſt; quam Plazza ab oppoſitionibus Gerberoni, & Natalis ab Alexandro præclare vindicavit. (*c*) Si ergo Nativitas Virginis

(*a*) Zacchias *quæſt. Medicolegal t.* 1. *lib.* 2. *q.* 9. *n.* 2.
(*b*) Alex. VII. *conſtitut.* Sollicitudo.
(*c*) Plazza *Cauſa Immacul. Concept. Act.* 2. *art.* 3. *a n.* 56. *ad* 78.

ginis contigit octavo Septembris, ut ex antiquissima Ecclesiæ traditione consentiunt omnes: sequitur Virginem, quæ novem mensium spatio in materno utero mansit, animam semper sanctissimam, & omni macula immunem, eodem Conceptionis suæ corporeæ die accepisse: quod cum ipso Anselmo una voce dicunt auctores alii, a Plazza, & Alberto citati. (*a*) Neque potest hoc ipsum miraculo deputari, sicut in Christi Conceptu. Redemptoris enim generatio, utpote Divinissimi Spiritus opus, prodigiosa fuit in omnibus (*b*); at Mariæ generatio naturæ ordinem sequuta est. Adde quod in hac ultima oporteret miraculum istud ratiociniis adstruere, non vero tantum supponere ad vim argumenti eludendam. Profecto Tyrsus Gonzalez opinatur, animationem die Sabbati, ac septimo die a conceptione materiali, quæ in Dominicam inciderit, contigisse. Sicuti etiam Deus mundi opificium die primo hebdomadæ incepit; septimo vero quievit. Verum præterquam quod hoc ipsum evinceret quoque, animam non expectare nonagesimum, neque sexagesimum, neque quadragesimum diem: sed multo citius advenire; fatendum est etiam Tyrsi cogitationem, quamvis piam, in mera congruentia fundari, & ideo utpote minus firmam ad dissipandam difficultatem minime valere.

11. Martyrologia etiam, & Patres conceptionem Sancti Joannis Baptistæ diei vigesimo tertio Septembris affigunt, quo aliquas Ecclesias de ea festum agere certum est. Sed responderi posset; in Baptista non animationem, sed materialem tantum conceptionem, quæ sola miraculosa fuit, celebrari. Quod si etiam de animatione festum agi debuisset; cum propter controversiam de tempore, quo ea contingat in homine resciri nequiret, quando nam baptistæ anima immissa fuerit, prudenter festum diei illi assignaretur, qua verisimiliter materialis conceptio facta est: quæ responsio festo Conceptio-

(*a*) Plazza *dict. tract. Act. 3. art. 2. n. 325.*
(*b*) Basil. *Hom. de Human. Christi generat.* S. Joan. Damasc. *de fid. orthod. c. 2.*

ceptionis Beatæ Virginis aptari non poteſt. Id enim animationem ipſam reſpicit, celebratùrque eo die, non ex hominum prudenti arbitrio, ſed ex Dei revelatione, diem, & inſtans illius exactiſſime pernoſcentis.

12. Huic tamen Zacchiæ ſententiæ paucis quidem ante annis præluſerat Thomas Fienus, cæterum nullo modo recens erat. Etenim ultra rationes ab intrinſeco ductas, innumeros habebat Suffragatores, & Patres, & antiquos Philoſophos, ac Medicos, ut illos taceam, qui, ut ſupra innuimus, animam corpore valde antiquiorem autumarunt. Adeo ut dicendum ſit Ariſtotelis potius opinionem, quæ nimis a conceptu animationem elongabat, minus olim fuiſſe cognitam minusque receptam.

13. Profecto Sanctus Baſilius, (*a*) quod ante notavimus, nolebat inter fœtum animatum, & inanimatum diſtingui. Unde hoc autem? Niſi quia veriſimillime a principio animam infundi credebat, quamvis aliter aliqui ſentirent? Id ex Balſamone Antiocheno Patriarcha ſæculo duodecimo exeunte colligitur: *Hoc*, ait ille, *dictum eſt propter eos, qui docent, quod quando ſemen matrici advenit, non ſtatim formatur in hominem; ſed prius quidem fit ſanguis, deinde in carnem humanam concreſcit, deinde efficitur &c.* Ex quo apparet, eo tempore paucis opinionem de ſerius contingente animatione placuiſſe: quod autem ea fuerit Magni Baſilii ſententia ex Sancto Gregorio Niſſeno ejus fratre, atque diſcipulo, intelligi poteſt, qui cæteroqui animas creari, non ex traduce propagari judicabat: is enim erat Noriſio teſte (*b*), Græcorum omnium ſenſus. *Enim vero*, ait, (*c*) *poſteriorem eſſe originem animarum, ipſasque recentiores eſſe corporum compoſitione, nemo ſana mente præditus in animum*

(*a*) Baſil. *Epiſt. Canonic. c.* 2. *ubi* Balſamon.

(*b*) Noriſ. *in vindic. Auguſt. c.* 4. *ſ.* 3.

(*c*) Gregor. Niſſen. *in Dialog. de Anim. & reſurrect. verſ. fin. in tom.* 2. *edit. Pariſienſ. Græcolat. An.* 1615. *pag.* 673 *& lib. de Human. opif. c.* 29.

mum induxerit: cum manifeſtum, & perſpicuum ſit, quod nihil ex inanimis habeat in ſeſe vim movendi, pariter atque creſcendi: at eorum, qui in utero nutriuntur, neque augumentum, & incrementum, neque de loco ad locum motus controverſus, & ambiguus eſt. Relinquitur ergo, ut putemus unum, & idem animæ, & corporis conſtitutionis principium eſſe. Quemadmodum in naſcentibus ſeminibus incrementum paulatim ad perfectionem progreditur: eodem modo in hominum quoque formatione, atque conſtitutione pro ratione, ac proportione corporeæ magnitudinis, animæ quoque potentia apparet, & elucet: primum quidem per vim alendi ſimul, utque augendi iis, quæ in utero ſunt, ſeſe inſinuans, atque innaſcens: poſt hæc vero donum ſentiendi in lucem productis inducens: atque ita deinceps quaſi fructum quemdam, aucta jam planta, mediocriter exerens, ac prodens ratione præditam vim &c.

14. Sanctus vero Cæſarius (*a*), *Longe etiam mihi velis ab illa reſilias opinione, quod corpore poſterior ſit anima.* Citantur etiam pro hac ſententia Sanctus Cyrillus Alexandrinus (*b*), & Sanctus Gelaſius Papa (*c*), quatenus aſſerunt, ubi corpus vitæ capax fuerit, illico a Deo animam accipere: cum conſtet cæteroqui ex ipſo Ariſtotele, Embryonem vivere etiam a principio; quod & Divus Thomas admittit: ſed de Gelaſio, & Cyrillo redibit ſermo. Apertius plerique veteres Theologi, aliique Scriptores tum Græci, tum Latini loquuti ſunt, præter eos, qui propagationem ex traduce docuerunt, vel ut problematicam putaverunt.

15. Siquidem M. Aurelius Caſſiodorus (*d*), qui An. 530. floruit, hæc habet: *Hoc nonnulli ſequuti dixerunt, mox ut ſemen humanum coagulatum fuerit in vitalem ſubſtantiam; illico creatas animas*

(*a*) S. Cæſar. *lib.* 6. *Dialog.* 3. *in reſponſ. ad interrog.* 115.

(*b*) S. Cyrill. Alex *l.* 1. *in Joann. c.* 9.

(*c*) S. Gelaſius Papa *lib. de duab. nat. contr. Eutich. & Neſtor.*

(*d*) Caſſiod. *lib. de Anim. c.* 14.

animas corporibus dari discretas, atque perfectas.

16. Similia dixit Nicetas Choniates Græcus, qui sæculo decimo tertio claruit; ait enim (*a*): *Nullum commune dogma super quæstione ista vel ab Apostolis, vel ab ullis aliis Sanctis Patribus accepimus.* Subjungens aliquos Patres putavisse: *Semen animari cum primum in uterum venit: ita ut partium neutra*, scilicet anima, & corpus, *compositionem, aut præcedat, aut subsequatur.* Philosophos insuper addit non deesse, qui idem existimaverint. *Græcorum sapientum nonnullis, Embryones, seu imperfectos in utero fœtus, statim ab illa informi sua forma placuit animari.*

17. Et vero ex Philosophis cum Zacchia sentiere Alexander Aphrodisæus, celebris Aristotelis Commentator, Themistius, atque Galenus. (*b*) *Nam*, ait hic, *sicuti incredibile est, nullum in tanta partium multitudine a fortuita commixtione errorem committi: ita consequutionem motus artificiosam ab aliqua irrationali substantia effici, perinde ac ipsi dicunt, nimis audax est.* Idem docet antiquus Auctor Libri, Galeni nomen præseferentis, cui titulus: *An animal sit, quod in utero est:* (*c*) *Eo perspicuum est, una cum jacto in utrum semine insitam a Creatore universi esse animam, ut gubernandi vim corporis habeat.* Quamquam Auctor hic animam cum semine participari existimaverit. Demum ex Zacchiæ coætaneis ipsius sententiam amplexi sunt Fortunatus Fidelis, Bartholomæus Corte (*d*), Gaspar Bravo, aliique innumeri eosdem sequuti, quos alibi dabimus. Itaque huic sententiæ, neque momenta intrinsecarum rationum, neque extrinsecarum auctoritatum fulcimenta, neque aliquid aliud deest, quo minus, (licet contrarium Viva, & Milante scripserint;) solide probabilis habeatur.

CAPUT

(*a*) Nicetas Choniat. *in Thesauro Orthodoxæ Fidei lib.* 2. *c.* 74. *p.* 91. *t.* 25. *Bibliot. M. M. P. P.*

(*b*) Themist. *lib. de Anima c.* 12. Galen. *lib. de Format. Fœt. c.* 6.

(*c*) *Lib. an Animal sit id, quod in utero est. c.* 4.

(*d*) Fidel *relat. Medic. lib.* 3. *sect.* 6. *c.* 2. Corte *in Epist. de temp. quo infunditur anima.*

CAPUT IX.

Non esse in Jure Canonico decisum, prius perfici fœtum deinde vero creari animam.

1. Quod autem Zacchias ejusque assectæ ædificare conati sunt, ab Innocentii Tertii decretali, variisque Pontificum Bullis, ac sacræ Pœnitentiariæ stilo, pluribusque Canonibus videtur everti. Eminet in his capitulum Moyses in hac materia celeberrimum: En ejus verba:

Ex S. August. quæst. vet. & nov. Testam. c. 23.

Moyses (a) tradidit, si quis percusserit mulierem in utero habentem, & abortiverit; si formatum fuerit, det animam pro anima; si autem informatum fuerit; mulctetur pecunia; ut probaret, non esse animam ante formam. Itaque si jam formato corpori datur anima; non in conceptu corporis nascitur ex semine derivata: nam si cum semine, & anima exierit ex anima; multæ animæ quotidie pereunt, cum semen fluxu quodam non proficit nativitati. Sed si propius respiciamus; videbimus quid sequi debeamus. Contemplemur facturam Adæ. In Adam enim exemplum datum est, ut ex eo intelligatur, quia jam formatum corpus accipit animam: nam poterat limo terræ admisceri, & sic formare corpus; sed ratione informabatur: quia primum oportebat domum compaginari, & sic habitatorem induci. Anima certe, quia spiritus est, in sicco habitare non potest, ideo in sanguine fertur. Cum ergo corporis lineamenta compacta non fuerint; ubi erit anima?

2. At primo capitulum hoc revera non est Canon, neque enim a Conciliis, vel a Pontificibus editum est: omnesque norunt similia documenta a Gratiano decreto suo inserta, vim Legis non habere, cum ipse auctoritate Canonis condendi caruerit. Dices, at aperte in Scriptura, ipsorum Canonum firmissima regula funda-

(a) *Exod.* 21, 22.

tur, quod ſatis ſuperque cenſendum erit. Verum reſpondetur, textum Exodi 21, 22. cui juxta verſionem Septuaginta Interpretum innititur Auctor a Gratiano relatus, aliter ſonare in noſtra vulgata: neque iſta diſcrepat ab Hebraico, uti notavit Calmet: igitur loco verborum illorum *ſi formatum fuerit*, ſcilicet abortivum, *det anima pro anima: ſi autem informatum fuerit, mulctetur pecunia*; in vulgata legitur ita: *Si abortivum quidem fecerit, ſed ipſa vixerit; ſubjacebit damno, quantum maritus mulieris voluerit, & arbitri judicaverint. Si autem mors ejus fuerit ſubſequuta; reddet animam pro anima.* Ubi non diſtinguitur inter abortivum animatum, & inanimatum: ſed ſolum inter prægnantem verberibus occiſam, vel ſuperſtitem. Inſuper formatum, vel informatum, quod apud Septuaginta legitur, non ſignificat animatum, & inanimatum; ſed tantum perfectum, & imperfectum; uti ex eorum textu videre licet: nam τὸ ἐξεικονισμένον valet figuratum, ſeu formatum ab εικον, quod figuram denotat. Abortivi tamen etſi jam animati, imo & quadrimeſtres, recte appellari poſſunt non conformati, utpote non perfecte abſoluti; ac propterea ſi exierint, non vitales. Ubi autem hujuſmodi ſint, auctori abortus minor imponitur pœna: ut diſſimili modo plectatur, qui hominis plene ac omnino formati, atque veriſimilius diu victuri occiſor eſt, quam, qui vitam ſuborientem parvulis minimis aufert: hi enim tanquam non bene accenſæ lucernæ ad omnem exilem auram, levemque motum extingui poſſunt: ita ut, etſi vivi, tamen vitam ſuam precario poſſidere videantur: ac multo magis ante quadrageſimum, quando & abortus frequentiores accidunt, ac fœtus magna ex parte plane mortui emittuntur. Atque ea ratione multi quidem ex Juriſtis tradidere, non inferendam eſſe capitis pœnam propter abortus fœtuum quinto menſe minorum, quamvis certo animatorum, uti Michael Bodouvingerius animadvertit. (a) *Jura autem in foro fori, ſicut explicat*

(a) Bodouv. *Ventilabr. Medic. Theol. p.* 1. *q.* 26.

cat Franciſcus Torreblanca; de tam tenui animatione non loquuntur, hoc eſt de inſtanti, quo anima infunditur; ut quis pro homicida puniatur: ſed animatione perfecta, qua infans maturus eſt ad naſcendum: uti tradunt Theſaurus, Suarez, Plazza, Menochius, Gomez. Id etiam placuit Rejez, & Villalpando cum aliis. Zacchias (*a*) autem hanc addit rationem: primis nimirum temporibus prægnationem exiſtimari dubiam, fœtu vero jam adulto non ſolum fieri certam: ſed & ipſam matris vitam in abortu periclitari: quapropter eum veluti duplex homicidium eſſe reputandum. In Sicilia quamvis ex nova Pragmatica abortus omnes indiſtincte homicidia cenſeantur: attamen majori pœnæ rei ſubjiciuntur, ſi fœtus eſt formatus, & conſequenter certo animatus: ut etiam in recenti ritus praxi notatur. (*b*)

3. Quocirca ſequens Canon *Sicuti* (*c*), cujus verba a Sancto Hieronymo ſunt mutuata, male a Conimbricenſibus pro Ariſtotelica ſententia laudatur: non enim ibi dicitur: imperfectum fœtum carere anima, ſed hominem non reputari.

4. Sed ut ad canonem *Moyſes* redeamus: nec dici poteſt, eum ſaltem auctoritate S. Auguſtini pollere, a quo decerptus fuerit: nam hodie indubitatum eſt, auctorem quæſtionum veteris, & Novi Teſtamenti non eſſe Auguſtinum. Ita ſane Maurini Patres monuerunt. Enim vero auctor ait, ſe ſcribere trecenteſimo anno poſt Hieroſolymitanum excidium: cum Auguſtinus eo tempore nonniſi annum decimum ſextum ætatis numeraret: & pro comperto habeatur, eum tractatus Eccleſiaſticos ante Baptiſmum, quod annos natus 33. matura juventute ſuſcepit, non conſcripſiſſe. Inſuper neque Poſſidius in Indice Librorum Præceptoris ſui de illo meminit: neque Auguſtinus ipſe in

(*a*) Zacch. *lib.* 9. *tit.* 1. *q. ult. n.* 118.
(*b*) *Prax Conſtr Proceſ.*
(*c*) *Canon* Sicuti 32. *q.* 2.

in Libris retractationum : neque in eo elucet singularis illa sapientia, excelsumque illud tanti Doctoris ingenium: imo in permultis quæstionibus opiniones expromuntur cum Augustini doctrina, in aliis ejus legitimis operibus tradita, manifesto pugnantes. Porro Augustinus numquam dixit corpori, jam perfecte formato animam tribui: potius proclivis fuit ad opinandum, eam ex traduce propagari: imo cum sibi ipsi objiceret citatum textum ex Exodo, juxta ipsam Septuaginta Interpretum versionem: respondit, per formatum, & informe non intelligendum esse animatum, & non animatum, sed perfectum, & imperfectum: en ejus verba in quæstionibus in Exodum (*a*), opere sine dubio Augustiniano, & An. 419. conscripto, quæ verba cum Gratianus ipse suo decreto immediate ante Capitulum *Moyses* inseruerit, non minoris certe sunt usus.

Si ergo illud informe puerperium jam quidem fuit, sed adhuc quodammodo informiter animatum; quoniam magna de anima quæstio, hoc est utrum ex traduce propagetur, *non est præcipitanda indiscussæ temeritate sententiæ, ideo lex noluit ad homicidium pertinere; quia nondum dici potest anima viva in eo corpore, quod sensu caret, si talis est in carne nondum formata, & ideo nondum sensibus prædita.* Itaque nequit Augustinus auctor esse eorum, quæ in Capitulo *Moyses edocentur*. Nec prætermittendum, (etiam si versioni Septuaginta, a qua vulgata recedit, inhærere velimus) Gratianum ipsum utramque textus Exodi explicationem aptam probabilemque arbitrari, & illam scilicet quam Augustinianam credens in Capitulo *Moyses* collocavit: & alteram, quam antecedenti capitulo retulit, quæque vere est Sancti Doctoris interpretatio. Quapropter nullo modo Capitulo *Moyses* inniti possumus; multoque minus illud tamquam authenticam controversiæ de tempore animationis decisionem existimare. Insuper auctori quæstionum veteris,

(*a*) S. August. *in Exod q.* 80.

ris, & novi Teſtamenti multi contra ſanam doctrinam errores exciderunt: quos inter Melchiſedechum eſſe Spiritum Sanctum aſſeruit: aliaque habet, Alexandro teſte, barbara, & dura; quapropter Bellarminus aſſerere non dubitavit (*a*): *Librum quæſtionum Veteris & Novi Teſtamenti non eſſe Auguſtini, ſed alicujus hæretici.* A ſtilo, & circumſtantia temporis, quo ſcriptus eſt, Hilario Diacono, Luciferani ſchiſmatis olim propagatori adſcribendum eſſe conjiciens.

5. Fateor in Libris de ſpiritu, & anima, & de Eccleſiaſticis Dogmatibus, qui olim Auguſtini operibus immixti erant, doceri quoque, animam organizato jam corpori advenire: quod ad corroborandam opinionem Ariſtotelicam maximopere valuit. At Critici omnes cum Bellarmino, hunc ſecundum Gennadio eſſe tribuendum, neutrum eſſe Auguſtini demonſtraverunt. Demum ratio, quam profert auctor Capituli *Moyſes*, nimirum Adami animam nonniſi corpori jam organizato infuſam, nihil evincit. Formatio illa miraculoſa fuit, & ex materia indiſpoſita, ac ad componendum humanum corpus inepta: quo circa præparari prius oportuit: naturalis vero aliorum hominum generatio a materia ſatis idonea pendet, ac propterea vel ab initio ab anima ipſa jam informabili. Nec efficacior eſt alia ratio, quam ſubjungit, ſcilicet cum anima ſpiritus quidem ſit, in ſicco manere non poſſe, ſed oportere, quod in humido ſanguinis inſideat: de qua ratione feſtive Gloſſa valere dixit apud ſeptentrionales populos, qui potationibus delectantur.

6. Nunc vero ad Bullas, & Decretales progrediamur. Innocentius Tertius in Capitulo *Sicut* de homicidio; diſtinguit inter pœnam abortus fœtus animati, & inanimati. Sixtus Quintus ſtatuit adverſus utrumque excommunicationem

(*a*) Bellarmin. *de ſcript. Eccleſ. in Ambroſ. & in Auguſt.* Natal. Alex. *ſect.* 4. *c.* 6. *art.* 14. *Vide etiam PP. S. Mauri in Monit. & cenſur. Doct. Lovan. præfix. l.* 4. *op. S. Aug.*

tionem. Gregorius Decimus quartus Sixti Bullam mitigaturus, excommunicationem contra procurantes abortum fœtus nondum animati abrogavit. Clemens denique Octavus eadem distinctione usus est.

7. Profecto animadvertendum primo, objectionem istam ferire tantum posse Pauli Zacchiæ, ejusque sectatorum opinionem, qui dicunt, nunquam dari fœtum, qui anima careat: non vero aliorum systema, qui volunt animam infundi, perfecta jam accidentali, ut ajunt, sive partiali organizatione, cordis nimirum cerebri, & hepatis; quod vel septimo, vel quarto, vel tertio die nonnulli evenire arbitrantur. In hac enim sententia vera etiam esset inter fœtum animatum, & inanimatum distinctio; nec antedicti Pontifices, ut ex eorum verbis est evidens, unquam explicarunt, utrum transitio fœtus ab inanimato ad animatum cito, vel tarde contingat. Sed loquendo etiam de Zacchiæ systemate; Pontificum intentio non fuit contra ejus opinionem definire, animam non immediate post conceptionem infundi, sed tantum illi supponunt dari fœtum, qui non sit animatus. Leges enim solent in rebus ad Philosophiam, vel Medicinam, aliasque humanas facultates pertinentibus, communiori sensui Doctorum, qui eas profitentur, sese accommodare. Cum vero prædictæ Bullæ manarent, Medici, ac Philosophi pene omnes Aristotelici erant; proindeque docebant animas non immitti, sed quadragesimum diem in maribus, in femellis diuturnius tempus ad hoc expectari: nam Zacchias, & Fienus, qui controversiam exsuscitarunt, sunt omnibus illis constitutionibus revera posteriores. Inde factum est, quod iidem Pontifices, excepto Sixto, Legum imperialium clementiæ de more deferentes, majores, gravioresque procurati abortus pœnas non decrevere infligendas; ubi fœtus adeo tenelli essent, ut communiter nondum animati censerentur; vel saltem certo animati dici non possent; maxime cum interdum ante prægnationis progressum de ipsa non immerito dubitandum sit.

8. Hac

8. Hac laudabili æquitate ducta Sacra Pœnitentiaria veterem sane Medicorum opinionem in praxi non dimisit: ea enim fœtum, dummodo non constet esse completum, si ad quadragesimum diem non pervenerat, præsumit inanimem: qui stilus a Gregorii Decimi quarti ætate originem repetit, ac prudenti quidem consilio non immutatus perseverat: nam ubi de pœnis agitur, lex inquit: *In dubiis quod minimum est, sequimur.* Gravissima porro est pœna excommunicationis, & irregularitatis: quæ sicuti jure positivo contra procurantes abortum inflicta fuit; ita mirum esse non debet, si ea in praxi ex rationibus supradictis, ubi graviditas non multum processerat, aliquod suscipiat lenitatis temperamentum. Itaque præfatæ Bullæ, ac sacræ Pœnitentiariæ stilus, etsi æquitate commendabiles, Philosophis tamen veritatis accuratius investigandæ viam non præcluserunt; ac multo minus quidem Sixti V. constitutio: Etenim eandem ipse decernens pœnam sive animatus fuerit fœtus, sive inanimatus; hanc celebrem controversiam præ oculis videtur habuisse, ac tutiorem partem elegisse, excommunicationem contra omnes procurantes abortum sive animati, sive inanimati fœtus intorquens, iniquis nimirum effugium omne intercepturus; quod & Magnus Basilius fecerat: forte etiam Sixtus ad ipsam Sancti Basilii, & Zacchiæ sententiam propendebat. Rem ergo intime consideranti ejus Bulla opinantibus, animationem celerrime fieri, magis prodesse, quam obesse videtur. Cæterum, uti Doctores animadvertunt, non idem est, quærere de animationis tempore ad abortus puniendos, ac de eodem quærere ad abortivos baptizandos. Æquitas enim, quæ in primo casu ad præsumendum, fœtus non esse animatos invitat; in secundo ad rem subtilius indagandam perurget: ne forte sint animati, & baptismo arceantur. (*a*)

CAPUT

(*a*) Thesaur. *decis. Pedem.* 12. *n.* 1. Menoch. *de arbitr. casu* 357. *n.* 7. Florent. *de Homin. dub.*

CAPUT X.

Utrum abortivis primorum graviditatis dierum Baptiſmus poſſit miniſtrari.

1. Poſtquam de Ariſtotelis opinione propter Fieni objectiones, ac nova experimenta ceptum eſt dubitari; plerique Theologi docuerunt: nullum abortivum, etſi imperfectiſſime figuratum, eſſe derelinquendum, ſed perquirendum, utrum aliquis in eo inſit motus, ut ſaltem ſub conditione baptizetur: *Si Dei Vicarius Paulus V.* ait Maximilianus Dezza (*a*), *in Rituali Romano baptizari præcipit fœtum, ſi vivat, ſi vitalem indicet motum: ſolere autem moveri præcipuis membris circa tertium, jam non tam ſuadetur, quam oſtenditur: erit ne trigeſimus dies expectandus nobis, ut de baptiſmo deliberemus?* Horum Doctorum meminit quoque Lacroix. (*b*) *Authores graviſſimi cum Cardenas dicunt: fœtus abortivos mulierum, etiam imperfectiſſime figuratos, eſſe baptizandos, ſi dent ſignum vitæ per motum: quia putant aliqui Medici, quod fœtus humani poſt paucos* v. g. *tres, aut quatuor dies a conceptione, ſtatim animentur anima rationali.* Cardenas vero Dezzæ ſententiam doctiſſimo, & ſtabiliſſimo fundamento ſuperſtructam appellat.

Sed

(*a*) Dezza *in opuſc. in Calce Apolog.* Franciſci Verde *pro Joann. Caramuel.*

(*b*) Lacroix *lib.* 6. *p.* 1. *de Bapt. dub.* 4. *n.* 294. Cardenas *in prima Chryſi diſp.* 14. *c.* 3.

Sed ultra omnes Hieronymus Florentinius Congregationis Lucensis a Matre Dei, vir æque doctus, & zelo animarum incensus progressus est. Hic Zacchiæ dissertationem posthumam, pro festina fœtus animatione, quæ non nisi An. 1660. Lugduni imprimi cepta est, adhuc præ manibus non habuerat: nihilominus An. 1658. Lugduni etiam typis dedit celeberrimum *de hominibus dubiis, sive de Baptismo abortivorum* opusculum. Firmat in eo, tum speculative, tum practice incertum esse verum animationis tempus: probabile tamen esse, animam, nempe rationalem, ab ipso principio immediate scilicet post conceptum infundi. Quare docet, sub peccati mortalis reatu abortivos omnes, quantumvis minimos, etsi phaseolo, vel grano hordaceo non majores, esse baptizandos, quantumcumque breve fuerit tempus a conceptione dilapsum: quamvis etiam vitæ signum per motum non præbeant: dummodo corrupti, vel detriti, seu manifeste mortui non dignoscantur. Et sane accidere potest, ut internum sanguinis motum vitæ necessarium habeant, non autem externum, & progressivum defectu instrumentorum, brachiorum scilicet, coxendicum, & crurum; vel etiam vehementiori deliquio sint defixi. Admonet autem baptismum non nisi conditionate administrandum: tum quia philosophice dubium est, utrum animati sint, an non: tum quia cum adhuc secundinulis involvantur, incertum est, an illæ nec ne validitati baptismatis obstent.

2. Nemo antea rem ex professo pertractaverat: nemo tam longe processerat: attamen liber a pluribus tam Theologorum, quam Medicorum Academiis, insignibusque doctoribus, summo plausu exceptus est, uti ex censuris liquet, ab unoquoque eorum singillatim clareque conscriptis. Facultates autem Theologicæ sunt Parisiensis, Viennensis & Pragensis: & quamvis hæc ultima cum quadam limitatione loquatur: Parisiensis tamen Florentinii doctrinam indubitatam appellat, ac ad pravas mulieres ab abortu deterrendas, quæ illum prætextu nondum factæ animationis facillime procurant, utilissimam. Facultates deinde medicæ sunt Vien-

nensis, & Pragensis: accedit Rector Universitatis Remensis, ac duo celebres Episcopi Caramuel, & Crespus, item Stephanus Luvinschlag, Episcopi Viennensis Generalis Vicarius, & magno numero alii, præsertim, e Collegiis Salmanticensibus (a): eaque occasione in Pragensi Universitate, ut in censura Medicæ facultatis aperte legitur, publica disputatio instituta est, in qua propugnatum, intrare statim rationales animas post conceptionem.

3. Quoniam vero nemo, uti diximus, eousque obligationem baptizandi fœtus omnes extulerat; liber nonnullorum subiit offensionem. Cæteroqui Auctor, cum ante Ovarii systema vulgatum scriberet, juxta opinionem suo tempore communem, dicebat, hominem generari ex mixtione duorum seminum a plastica peripateticorum virtute fœcundatorum atque agitatorum. Notabat etiam, Harveum, propriis experimentis edoctum, narrasse, nihil primis diebus prægnationis in utero quadrupedum apparere, quod Embryo

(a) *Qui sunt octo e Societate Jesu Theologi, scilicet* Bernardus Gejer, Michael Heinz, Maximilianus Reichemberger, Albertus de Albertis, Antonius Casilius, Michael Bassanus, Nicolaus Martinez, & Joannes Tribault. *Quatuor ex Ordine Prædicatorum Magistri:* Rainaudus Pinsger, Christophorus Spies, Vincentius Geitter, & Jacobus Philippus Polini. *E Salmanticensibus ex Ordine Clericali* Petrus Carusus. *E Societate* Joannes Barbianus, & Riccardus Linceus. *Ex Collegio Salmanticensi Divi Bernardi* Magistri Antonius a S. Petro, Franciscus Roys, Petrus ab Oveto, Michael de Fuentes & Ildephonsus Herbas. *Ex Collegio Benedictino* Magistri Maurus Semocoi, Placidus de Puga, Antonius de Castillo, Joseph Gomez, Philippus Raamonde. *Ex Collegio Ordinis de Mercede* Magistri Joannes Baptista de Candanedo, Didacus Villaviciniero, Ferdinandus de Caravajal, Ildephonsus Gondinsalvi. *Ex Collegio Præmonstratensium* Magister Joseph Bravo. *E Luca* Joannes Baptista Cittadella Prior Ss. Joannis, & Reparatæ Theologus. *E Janua* Joannes Baptista Solerius Medicus.

bryo credi poſſit (*a*), quod ex eo provenire deinde compertum eſt, quia ovulum fœcundatum non adhuc in uterum ab ovario per tubas, id eſt, cornua pervenerat. Liber ergo apud Sacram Indicis Congregationem novitatis eſt accuſatus. Ejus igitur examine tribus conſultoribus commiſſo, cum ii doctrinam eſſe probabilem retuliſſent, Purpurati Patres cenſuerunt: librum præfixa ſequenti proteſtatione a Magiſtro Fano Congregationis Secretario ex condicto cum auctore compoſita typis eſſe recudendum.

Auctoris de ordine Superiorum Declaratio.

Hanc ergo ſententiam de baptismo abortivorum tota hac diſputatione comprehenſam, & præſertim ſectione undecima expreſſam, ab Eminentiſſimis Patribus Sacræ Congregationis juſſus explicare, libens, volensque graviſſimo, prudentiſſimoque doctiſſimorum principum judicio, & imperio pareo: & in primis aſſero, me nihil in præſenti materia definiendo dicere, ſed uti rem probabilem, & per modum problematis proponere: deinde adverto, me neminem, quod ad praxim attinet, ſub mortali obligare: ſed tantum rationes ſpeculativas, id ſuadentes, exponere, ac in ſuſpenſo relinquere: ſicuti nec inducere novum aliquem ritum in Eccleſiam, cum id ad Sacram Rituum Congregationem, Summumque Pontificem ſpectet. Ita ſentio, ita ſcripſi, & ita me ſcribere, & ſentire proteſtor, ut æquum eſt, humilem, ac devotum S. Romanæ Eccleſiæ filium, qualem me eſſe, & fuiſſe hactenus, & futurum in poſterum ſancte profiteor.

4. Præceptum eſt inſuper Florentinio (quod & opportuno loco ille præſtitit,) ut explicaret, ſe de iis loqui abortivis, qui omnino ſenſibiles eſſent; ac prima ſaltem oſtenderent humani corporis lineamenta: qui enim Baptismum ſuſcipit, oportet, ut ſit non minus ipſe ſenſibilis, quam ſacra ipſa lotio ſuſcipienda. His adde, quod fœtus baptizandus eſt, nequaquam vero ſemen, neque mola, aut caro excrementitia.

5. Quæ ſapientiſſime ſtatuerat

(a) Harveus *de Generat. anim. exercit.* 66. 67. 68.

congregatio, ea omnia fideliter exequutus est Florentinius, opusculum Lucæ, denuo typis apud Jacobum Pacium evulgans: imo primæ disputationi tres alias adjunxit. In secunda, quam ipse Romæ quoque, se instante, a viris doctissimis, & præcipuis Pontificiæ Curiæ Administris examinatam, atque probatam, publici juris fecerat, iterum urget, & amplificat majora suarum rationum momenta. In tertia argumentum illud a Matris Dei conceptione petitum, inculcat: narratque Alexandrum Septimum, cum declararet, Ecclesiam de tempore, quo Beata Virgo primum animata fuerit, festum agere, expresse judicasse, non oportere, ut dies octavus Decembris immutaretur; solemnitatem ad alium posteriorem puta quadragesimum, vel octogesimum diem transferendo, quod Adversarii fieri debere contendebant, si vere Ecclesia Mariæ animationem celebraret: imo Episcopo Crespos Regis Hispaniarum Legato ipsum Florentinii Librum laudasse, ubi & ab intrinseco, & ab extrinseco probabile satis esse adstruebatur, facta semel materiali conceptione, statim & illico, a Deo immitti animam. In quarta disputatione argumenta omnia sive theologica, sive philosophica, quæ contra doctrinam suam objici possent, dissolvit. Validius erat illud a Rituali Romano depromendum: in hoc enim nulla occurrit mentio baptismi abortivis adeo minimis conferendi. Huic ipse diversis in locis ita respondet: Rituale ne quidem hujusmodi parvulis baptismum denegare: imo aperte præcipere, baptizandos esse fœtus, qui vivi sint: Philosophiæ, ac Medicinæ discernendum relinquens, quinam eorum viventes, qui vero non, sint reputandi: itaque argumentum retorquendo subjungit (a). *Imo, quod est valde notandum, Rituale Romanum Pauli V. præcipit, ut si quando contingat, matrem prægnantem mori, vivo fœtu intra viscera remanente; extractum ab utero esse baptizandum: non tamen obligat ministrum ad baptizandum post triginta dies tantum, sed tunc qualecumque sit tempus*

(a) Florentin. *de Hom. dub. disp.* 1. *sect.* 4. *n.* 12.

tempus periculi, quod prudenti ministrorum judicio determinandum reliquit: quare nostræ intentioni favet ordo ecclesiæ, quatenus mortua matre prægnante, eaque secta, statuit, ut sine aliquo respectu ad tempus, baptizaretur fœtus, si sit vivus. Et alibi (a), *Ponamus igitur argumentandi gratia, hanc matrem mortuam gestare in utero fœtum* v. g. *septem dierum: ex hoc Ecclesiæ ritu fœtus iste septem dierum statim ab utero extrahendus est, & baptizandus. Sed supposita sententia probabili prudenti judicio existimandus est vivus, nisi per accidens, & ex causa alicujus compressionis, aut contusionis evidenter appareat mortuus; ergo juxta Ecclesiæ Ritum fœtus septem dierum baptizandus est.* At hæc alibi commodiori loco tractabimus.

6. Recuso ergo libro jam ad mentem Sacræ Congregationis correcto; hæc paulo post nimirum 1. Aprilis 1666. decrevit. *Disputatio de hominibus dubiis non permittitur, nisi correcta juxta impressionem Lucæ ex Typographia Hyacinthi Pacii.*

CAPUT XI.

Nova circa generationem philosophica inventa indicare, animam citius infundi, olim quam crederetur. At verum infusionis tempus incertum esse.

1. Quamquam Zacchias, aliique animam sine aliquo temporis intervallo, statim post conceptum creari sustinuerint: attamen ii scripserunt, dum adhuc sane communiter putabatur, animalia vivipara, proindeque ipsum hominem ex commixtione tantum virilis seminis, atque seminei, actione virtutis plasticæ, sive fœcundantis, & in masculino semine residentis effingi. Ea res Aristotelem dissuasit, ne citius in humano fœtu rationalem animam admitteret: quoniam concedendum esset virtuti plasticæ virili tem-

 pus,

(a) *Idem disp. 2. sect. 6. n. 8.*

pus, quo transmutationem formationemque moliretur; quare abortus priorum dierum ipſe non abortus, ſed fluxiones denominat (*a*).

2. Verum recentiores infinitis obſervationibus in cuniculis, cervis, ſimilibusque quadrupedibus, demum præterito ſæculo deprehenderunt, quod veteres microſcopiorum, aliorumque inſtrumentorum defectu Anatomiæ non valde dediti, aſſequi non potuerant. Steno ergo primus, deinde Hornius, Drelincurtius (*b*), Greffius, Kerkringius, Malpighius, aliique innumerabiles in apertiſſimam lucem poſuere: ſemen mulierum, & viviparorum quadrupedum illud non eſſe, quod a Priſcis femineum ſperma credebatur; quodque re ipſa non niſi veriſſima limpha eſt: ſed eſſe ovulum quoddam: illasque proprium habere ovarium non ſecus, ac volatiles, piſces, ac cæteræ oviparæ: proindeque viviparas non minus, quam oviparas, ex ovo & per ovum & gigni & gignere. Hoc autem ovarium nihil eſt aliud, quam duo Dydimi ſeu Gemelli, propriumque ſitum retinet ſub abdomine, ſed ſupra, & extra uterum: communicat vero cum utero mediis Tubis, a Fallopio inventore Fallopianis, quæ in quadrupedibus cornua uterina dicuntur: eſtque totum minutiſſimis ovis, quibusdam quaſi veſiculis, refertum. In his ergo ovis, quæ analoga ſunt vegetabilium ſeminibus, omnes Embryonis partes præexiſtunt, quamvis, quodammodo in ſe ipſis involutæ: clauditur etiam in illis fœcundans ac ſeminalis feminæ ſpiritus, & tamquam in centro deliteſcit: qui tamen a virili ſemine non excitatus ad ovi germinationem, & prædictarum Embryonis partium explicationem ſe ſolo non ſufficit. Vallisnerius (*c*) ab ovarii inventoribus circa locum, ubi Embryonis principium, ſeu punctum ſaliens vere ſitum ſit, non nihil diſſentit: arbitratur enim non in veſicula, ſed in corpore

(*a*) *Lib. 2. c. 8. a n. 1.*
(*b*) Carol Drelincurt. *de Feminar. ovis Hiſtoric. & Philoſophic. lucubrat.*
(c) Valliſner. *in Hiſt. Gener. Animal.*

pore luteo, seu glanduloso contineri: convenit autem cum eis, uti ipse protestatur, in rei substantia: docens animalia omnia, incluso homine, ex ovo in ovario sedem habente generari. At Vallisnerium tacito nomine modeste confutat Bianchius (*a*), qui ait, de contraria opinione uti de re jam explorata hodie nullatenus ambigendum.

3. Itaque necessarium est, virile semen, quod spiritibus animalibus turget, & particulis variis ex toto corpore derivatis, Embryonisque partibus respective aptabilibus, abundat, ut istis intime conjunctum Embryonem ipsum ad germinandum, atque succrescendum complere possit (*b*). Hoc autem se ipso exequitur semen per Tubas ascendens, ac poros ovarii penetrans: quandoque etiam sola sua aura efficacissima, parte scilicet sui ipsius nobilissima ventisque omnibus velociori (*c*): quotque invenit ova jam matura, atque disposita, cum partibus videlicet foetus debito modo elaboratis; atque spiritu foecundanti femineo affluentibus, qui v[illegible] si sit homogeneus; tot etiam sua virtute foecundat. Foecundata jam ova per cornua, seu tubas descendunt, aperiente sese ovario ex eo latere, ubi forte continebantur illa: ita Malapunica, propter distentionem granulorum jam maturorum hiatu modico discinduntur: ita etiam gummi exudat e cortice plantarum dilatato. Ubi exierit ovulum, occluditur ovarium, non secus ac haemorrhoidales venae, quae apertae prius, ut turgescenti sanguini egressum pararent, illo jam emisso, iterum contractae obstruuntur. Gauterius contra aliorum omnium experimenta Embryones in virili semine, & in forma liquida se vidisse gloriatur. Verum si in forma liquida, quomodo Embryones fuisse dignovit? Verisimile est igitur

(a) Bianch. *de natural. &c. generat. fol.* 49. *& seq. & in explic. Tab.* 1. *fol.* 418.

(*b*) Campailla *de mot. Anim. n.* 320. *& in Adam. cant.* 15.

(*c*) *Vide* Schurig. *Spermalog. c.* 10. *q.* 1. §. 19. *&* 20.

igitur Gauterianos iſtos fœtus nil aliud eſſe, quam humani ſeminis moleculas, forte quodammodo coagulatas, & inter ſe colligatas.

4. Inſecta autem, in quibus propter ſtructuram plane admirabilem natura magis artificioſam, quam in grandioribus quadrupedibus, ſeſe oſtendit, Peripatetici putabant, ex putri materia procreari: maxime ex putreſcentibus carnibus majorum animalium: at cum miſti corruptio non ſit aliud, quam ejus partium inordinata confuſio, uti ex fœtore, aliisque accidentibus patet; alterius animantis generatio eſſe non poteſt. Hæc enim nequaquam importat comminutarum, ut ita dicam, maceriarum fortuito ſibi occurrentium congeriem, ſed ædificium, juxta Archetypum, eleganti ordine conſurgens, atque perfectum. Porro ſi Ariſtotelica ſententia de inſectorum generatione ſubſiſteret; dici etiam poſſet liberculos, etſi doctiſſimos, non æque ac majores ab auctoribus componi: verum cum poſt grandiorum librorum impreſſionem, æerei caracteres ab invicem diſſolvuntur, ſi dein in propriis cellulis non repoſiti temere, & inordinate projiciantur, a confuſa illa mixtione prodire, ac reſultare. Recentiores autem evidenter oſtenderunt, etiam inſecta ab ovo naſci, quamvis ita minimo, ut in aqua ſupernatet, & per aerem volitet, ac ita inſenſibili, ut ne ipſis quidem lynceis oculis conſpici valeat. Igitur etſi in putredine naſcantur, non tamen propterea originem ſuâm a putredini debent, quæ ſolum fermentationem germinationi prorſus neceſſariam promovet. Ova quoque gallinacea in fimo germinant: at quis unquam dixerit, pullos in fimo excluſos, ex eodem revera generari?

5. Poſt experimenta in animalibus irrationabilibus iterata, idem omnino in mulieribus compertum eſt. Habent hæ ſuum ovarium, Dydimos ſcilicet, quorum quisque nunc duodecim, nunc viginti, vel triginta complectitur ova magnitudinis piſi majoris; figuræ rotundæ, quorum ſingula ex uno latere placentam oſtendunt, quæ medietatem illorum cooperit, more pileoli glandium, & nucum avellanarum. Ovum quodlibet in

in ovario media placenta ſuo calici adnectitur; manetque in eo ſitum, & colligatum, non ſecus ac malipunici granula ſuis ſedibus commiſſa, indeque liquidorum rivulos haurit, quibus enutritur. In ovo autem innatat Embryo, qui eo non dum fœcundato, vix quidem per Microſcopium apparet veluti macula ſemilunaris figuræ, pene centies ovo ipſo minor: nihilominus recentioribus omnibus certum eſt, Embryonem ipſum, vel ante fœcundationem dummodo maturum ſit ovum, omnes in ſe humani corporis partes, etſi mole perexiguas, poſſidere, quæ plantarum inſtar in ſemine abbreviatarum, poſt fœcundationem diſtendantur, atque ſuccreſcant: *Cum vero*, ait Bianchi, (a) *in puncto antea oculis omnium inacceſſo, ſingulæ, diſtinctæque Embryonis partes revera fuerint comprehenſæ; quæ tamen deinde explicentur, conſpicuæ fiant, atque in molem amplificari valeant; an erit adhuc dubitandi locus, naſcendorum hominum ova, atque germina, non quidem in generatione conſtrui, & formari; ſed jam demum elaborata, vegetabilium ad inſtar, explicari, & evolvi?*

6. Porro Bianchius in ſuo Muſæo plurimos abortivos ex omni pene graviditatis die ſolertiſſima exquiſitione adunaverat, & An. 1734. illorum hiſtoriam conſcripſerat, differentiam in fœtibus quinto quoque die obſervatam, pro diverſa eorum ætate, demonſtrans. Igitur tam illuſtris Anatomici labore, ac diligentia hic utar, & nonnullorum ſubjiciam abortivorum figuras ab eodem exactiſſime delineatas, atque declaratas. (b)

Quocirca ovum non adhuc fœcundatum, ſed immaturum prima figura indicatur: in ejus parte inferiori A. conſpicitur ipſius ovi hemiſpherium ubi exiſtit placenta, illamque tegit pileoli ad inſtar. In ſuperiori B. altera medietas a placenta non tecta, ſed libera. Ovum non fœcundatum, jam vero maturum deſignatur figura ſecunda: cernis in ea membranam cho-

L

(a) Bianch *de natural. Generat.*
(b) *Idem ibid.*

chorion in quatuor partes disse-ctam, & super aliam membranam, quæ dicitur amnios revolutam: ovum tamen ostenditur hic a parte lucida, quæ placenta non cingitur.

Figura per Asteriscum notata repræsentat ovarii calicem, in quo maturum ovum ante fœcundationem locatum erat: a lateribus vero designat substantiæ vascularis ipsius ovarii portionem.

In tertia habes ovum maturum non fœcundatum, simplici lente, seu vitro optico inspectum: in eo videtur quidem Embryo sed ad modum semilunaris maculæ, vel corpusculi obscuri, incerti, & complicati, mole centies fortasse minori eodem ovo.

7. Igitur humana hæc ova modo superius exposito fœcundantur per Tubas Fallopianas, ovario non continuas, sed tantum contiguas, & cornibus uterinis quadrupedum similes. A Tubis in uterum prolabuntur nunc unum, nunc plura, prout unum, vel plura fœcundationem sortita sunt: unde gemelli, trigemini, & ulteriores proveniunt. . . . Si duo sub ipsis membranulis ova præexistunt, quod interdum etiam in gallinis videmus accidere; tunc gemelli sub eisdem secundinulis formabuntur: si secus, quod regulariter fit, unusquisque gaudebit propriis. Notandum tamen hic est, quod sicuti, Ettmullero narrante (*a*), gallina olim non ovum, sed pullum enixa est: quamquam hic parienti mortem attulerit: ita ex Bartholini testimonio, (*b*) Hafniensis mulier verum edidit ovum, at verita ne vulgi fabula efficeretur; confregit illud, & confestim abjecit. Adeo verum est & ovipara animalia, & vivipara æque per ovum gignere: atque in eo solum discrepare, quod prima illud extra uterum foveant, ut ex eo fœtus excludatur; secunda vero id ipsum præstent, sed in utero ipso.

8. Quidam existimant auram virilis seminis mirabili vi, & efficacia in instanti ovarium aperire, & ad ovum fœcundatum illico emittendum stimulare: non secus ac fieri constat in elaterio, seu sylvestri cucumero,

(a) Ettmuller. *in Physiolog.*
(*b*) Bartholin. *de Insol. Pert.*

cumero, qui ſtatim diſſilit, ſi tangatur, ac propterea ovum citiſſime deſcendere in uterum: alii vero contra iſtud non ſine mora contingere, naturamque tres dies in hac demiſſione inſumere arbitrantur; certe plerumque obſervatur virile ſemen maxima ex parte poſt tertiam diem ab utero foras emitti. Bianchi primam amplectitur opinionem, additque ovum in matricem delapſum ibi tempore breviſſimo per plurimos canaliculos novum alimentum recipere: indeque Embryonis liquida novum etiam, vitalemque motum adipiſci; ita ut ſanguine ad cordis bullam perveniente, hæc in continenti punctum ſaliens fiat, & conſpicua reddatur; incipit ſcilicet motus cordis in Embryone, curſusque ſanguinis per cor, & ex corde propulſio, ex propulſione autem progreſſus ipſius in partes reliquas, reditusque ex eisdem partibus ad cor; qua propter in eo temporis puncto Embryo, vitam acquirens, jam fœtus evadit. Drelincurtius (*a*) contendit generationis tempore ovum, primo ex ovario in uterum deſcendere, ac deinde in illo fœcundari: communis vero ſententia ovi fœcundationem in ovario ipſo fieri docet, idque Mangetus aſſerit demonſtratum. Ovum ergo poſt fœcundationem, intumeſcit illico: idemque aliquoties in tubis, nonnunquam etiam in ovario ipſo repertum eſt, ab eo nondum penitus divulſum, magnitudine nucis avellanæ, & die tertio, vel quarto ad ovalem figuram propendens. Hoc tempore quamquam ſine microſcopio apparet Embryo ſolutus, liquoribusque innatans, in amnio congregatis: eoque in ſtatu ſimilis eſt vermi, quatenus caput habet, & truncum oblongum, & in caudam veluti deſinens; brachiis tamen, cruribus, & coxendicibus caret. Hæc autem ex quarta figura pateſcunt; abortivum enim repræſentat, a quadam matrona Bianchio traditum, quæ non niſi tertium, vel quartum diem a prægnatione numerabat: nam ante quatuor dies reſtiterant lunaria tributa. Kerkringius etiam in abortivo trium, vel quatuor dierum adnotaverat: *Caput clare a corporis mole diſtinctum, & in capite quaſi per nebulam ad-*

(*a*) *Vide Theatr. anat. l. 2. p. 2. c. 3. in not. ad adverſ.* Drelincurt.

notata organorum puncta; corporis autem reliqui rudis adhuc erat, indigestaque moles. Postquam vero in uterum descenderit ovum, illi media placenta connectitur; eo plane modo, quo vegetabilium semina radiculis suis terræ desiguntur. Quod quidem Bianchi putat citius, alii tardius evenire, nimirum circa tempora organizationis perfectæ.

9. Humanum fœtum septimo post conceptum die commodiori obtutu sub vermis figura longum, levigatum, & acuta cauda finitum intuebimur. Ejus jam collo, & cranio, totoque capite aliquanto grandioribus: ac inspecta facie satis humanus esse discernitur; ut figura quinta demonstrat. Ea est abortivi septem tantum dierum: castissimæ nimirum, & illustris Matronæ Taurinensis, quæ illum septimo admodum die a nuptiis effuderat: in figura tamen sexta idem proponitur fœtus, at optica lente amplificatus, qua media humanæ conformationis indicia in ejus vultu luculentius observantur.

10. Circa duodecimum diem vermis hic humanus more nympharum, seu chrysalidum insectorum, vel vermiculis pulicis, qui crura explicat, & caudam retrahit; partes, quæ antea in se ipso claudebat, foras emittit, duas nimirum papillas, quæ sunt veluti brachiorum radices, ad summi trunci latera; totidemque ad ejusdem trunci caudam adhuc retinentis latera inferiora: ea vero sunt coxendicum, crurum, & pedum primordia: cauda tamen gradatim excicata restringitur, donec omnino dispareat, quæ omnia ex figura septima patefiunt.

11. Fœtus decimo sexto die ut in figura octava, prorsus figuram vermis amittit, & ad humanam accedit. Truncus crassior, & brevior est, initia brachiorum, & crurum plane longiora, & magis acuminata, cauda jam absumpta, & facies ad humanam composita.

12. Vigesimo die, nona figura testante, vultus humanus est manifestior, mandibula tamen inferior adhuc valde deformis: brachia, & crura longiora quidem, sed sine manuum, & pedum extremorum vestigio, & in figuram conicam terminata.

13. Die

Litt: L. pag. 84. Nro 9.

G.S.Rösch. S:El:Bav: Cal:Aul: sc: Mon:

13. Die vigesimoquinto ex figura decima satis clara est conformatio manuum, & pedum, ac prima digitorum rudimenta. Truncus patenter humanus, videnturque in eo & lumbi, & ilia, & partes posteriores: Kerkringius Anglus foetum affert brachiis, cruribus, digitis, cæterisque aliis partibus jam completum, qui vigesimum primum diem non excedebat: ex quo aliqui forte suspicari possent in septentrionalibus regionibus velocius perfici Embryones. Bidlous quoque figuram exhibet fœtus vigesimi quinti diei, in quo non solum omnia membra, licet non dum absoluta, sed etiam plurium ossium initia, & facies egregie venusta cernuntur (*a*). Verum hanc fœtus iste pulchritudinem non a natura, sed ab imprudentia potius cœlatorum accepit.

14. Trigesimo secundo die digiti non apparent perfecte completi: brachia, & crura sunt adhuc manca. Figura quidem undecima abortum ostendit magnitudine ovi gallinacei, quamquam exigui, fœtum decumbentem, & nonnihil inclinatum continentis. Certe is triginta duos admodum dies habebat: erat enim honestissimæ, & primariæ Taurinensis matronæ, cujus vir, & ante, & postea Taurino abfuerat per longa temporum intervalla. Membrana chorion, atque placenta præternaturalem dispositionem præseferebant, quod fortasse hujus abortionis extitit causa: prima enim designata per literam A, omnino sejuncta erat ab amnio, in se ipsa tamen involuta, & corrugata; secunda vero B. B. B. in plures lobos manifeste divisa.

15. In figura duodecima videre licet fœtum triginta sex dierum, cujus brachia, crura, atque digiti non bene adaucti perspiciuntur.

16. Decima tertia abortivum perhibet, quadraginta dierum, in quo partes antedictæ, illarumque extremitates, nondum satis erant adultæ, atque completæ.

(*a*) *Tabul. 79. apud Manget. Theatr. Anatom.*

17. In decima quarta duos habes gemellos quinquagesimo die, tum capite, ac trunco, tum brachiis, & cruribus probe formatos.

18. Decimæ quintæ fætus bimestris est, ac tertia parte præcedentibus grandior, non minus mole, quam tempore: vasaque ejus umbilicalia in funiculum contorta, spectantur.

19. In fœtu decimæ sextæ figuræ menses tres, totidemque computabantur hebdomadæ: repertus ille in situ nonnatis naturali, ac funiculo umbilicali, ut sæpe fit ad collum convoluto.

20. Ex figura tandem decima septima fœtus, habetur in caput revolutus & a matre mortua extractus, qui dimidium graviditatis cursum excesserat.

Hæc est series incrementorum in fœtibus, quæ forte in aliis, etiam Ruischianis, tam exacta propter cœlatorum ignaviam obtineri non potuit: maxime cum in ista omnia in proprio schemate juxta veram sui magnitudinem sint delineata. Sicubi vero quidquam deest, scilicet vel placenta, vel vasa umbilicalia, ea moli fœtus respondentia subintelligenda sunt, cum quo etiam æqua proportione concrescunt.

21. Postquam ergo in apertam lucem deductus est verus, admirandusque naturæ modus, & ordo, quo ipsa in hominis generatione procedit; Zacchiæ sententia nostris temporibus crevit probabilitate: non solum quia videtur anima illico debere infundi post conceptum, ut corporis sui formationi subsidium ferat, quæ ratio Zacchiam promoverat; sed etiam quia corpus ipsum reperit sufficientissime præparatum, ut in eo jam inde ab initio sedem suam figere possit.

Id etiam ordini omnino cohæret a natura in aliorum animantium, & vegetabilium generatione servato. Plantæ enim omnes, ut ita dicam, hermaphroditæ sunt: semina continent in cistulis, more ovorum in feminarum ovario conclusorum: flores vero marium officio quodammodo funguntur: pulvis enim granulorum, dispersus

ſus a ventis, ac poros eorumdem ſeminum ingrediens, aut ſaltem ejus aura vivificans, ſemina ipſa fœcundat. Quod ſi pluviæ pulverem, antequam ad maturitatem perveniat, magna ex parte diſcuſſerint, vel frigus immane ſeminum poros occluſerit; hæc ſterilia remanebunt, futuraque meſſis erit exigua: copioſiſſima vero, ſi ſemina omnia ab eodem pulvere, vel aura fœcundationem acceperint (*a*). Vivere autem incipit planta cum ſemine in terram cadente, hujus vaporoſo calore gemmula excitata germinationem exorditur.

22. Eadem methodo natura in omnibus animantibus uti conſuevit. Ariſtoteles ipſe teſtatur (*b*). Pullum ad tertiam diem, & noctem a gallinæ incubatione, utpote corde, tanquam puncto ſanguineo ſaliente jam præditum, moveri ut animal. Harveus autem expertus eſt idem punctum quarto incubationis die, etſi vaſa pulli adhuc diſcerni oculis nequeant; nihilominus indubie ſenſum habere, nam ad omnem, vel minimum tactum, vario ſane modo commovebatur, quaſi ſtimulo quodam irritatus: ritu propterea ſyſtoles, atque diaſtoles perturbato. Ubi igitur acu tangeretur, aut digito, ſive ad ipſum aliquid nimis frigidum, aut nimis calidum, aut quoquo modo moleſtum, accederet; varias illico ſubibat mutationes, ejusque pulſatio frequentior, & validior elucebat: cumque actiones hujusmodi propriæ ſint animæ ſentientis, procul dubio ex Ariſtotelis ipſius doctrina (*c*) conſequens erit, ipſam adeſſe præſentem, & in actu, utpote illarum cauſam, verumque principium.

23. Quamvis autem quarta dies incubationis gallinarum, quartæ diei prægnationis mulierum non apte reſpondeat; attamen pullus revera, ut Malpighius animadvertit, etiam ante ipſam incubationem creditur animatus: nam & ante illam pulli organa moveri

(*a*) Bianch. *de human. generat.* Pluſc. *Spect. natur. t. 2. dial.* 14.
(*b*) Ariſtot. *Hiſt. Anim. lib.* 6. *c.* 3.
(*c*) *Idem lib. de Animal.*

moveri conſpiciuntur. Cæterum paritas conſiſtit in hoc: Pullus vivit ab eo usque tempore, quo cor ejus formatum dici poteſt; quod ipſis initiis juxta præmiſſa contingit. Idem ergo de homine ſentiendum. Et ſane ſi cor in humano Embryone præexiſtit, & aura virilis ſeminis omnia illius liquida concitatiſſimo agitat motu; ac propterea cor ipſum propriam alternare incipit ſyſtolem, atque diaſtolem: veriſimillimum eſt, eodem tempore Deum animam rationalem infundere, ut ipſa præſentia ſua motum ab eadem aura inchoatum ordinate proſequatur, atque ad perfectam corpuſculi ſui nutritionem, formationemque concurrat: non ſecus ac anima ipſa in natis, & adultis, quamvis ne cogitans quidem, imo & quandoque nolens, digeſtioni, ſanguificationi, augumento, totque aliis functionibus, ignota nobis actione, cooperatur, quæ functiones in humano corpore dummodo illi conjuncta ſit anima, illudque vivificet, naturæ ipſius magiſterio peraguntur. Fœtus ergo accepta jam ab anima vita, ſeſe diſtendere incipit plantarum ad inſtar, quæ animæ vegetantis virtute, quæcumque tandem illa ſit, e cordicibus ramos ſuos emittunt: non enim proprie fœtus per modum compaginationis, ſed potius uti ſupra dictum eſt, per modum diſtenſionis, & explicationis augetur, & creſcit. Ac ſicuti cum ferrum magnete jam tactum fuerit, acus omnes, aliaque ejusdem metalli fragmenta, illi proxima, inſigni, & inexplicabili ſympathiæ vi cum ipſo unionem affectant: ita infuſa jam a Deo anima in membra, quæ delineata in puncto humano ſalienti exiſtebant; confeſtim innumeræ illæ & tenuiſſimæ particulæ, e quibus nervi, oſſa, fluida, caro, totumque corpus conſtare debet, quibusque totum ovum copioſe refertum eſt; a ſpiritu virili cum femineo inter ſe fœderatis, agitatæ, moveri incipiunt, & per varios canaliculos Embryonem ſenſim ingrediuntur, eumque, quamvis communibus nutritionis organis adhuc imperfectis, admirando prorſus ordine gradatim enutriunt, atque ita in dies extollitur ædificium, anima quidem, quaſi fabro modo nobis occulto,

culto, cooperante, a Deo, tamquam primaria causa, omnipotenti dextera sua motum omnem, & actionem tribuente, ac veluti architecto insigne opus dirigente.

24. In hoc recentiorum systemate, magis quam in aliis, perspicuum est, filios non esse nisi verissima cœli dona, imo *neque qui plantat esse aliquid, neque qui rigat, sed qui incrementum dat Deus (a):* etenim juxta illud non infunditur a Deo Spiritus, cum fœtus fuerit revera completus, sed inde ab initio ad hoc ipsum creatur, ut eo agente humani corporis mira formatio consurgat. At si Deus hoc nolit, quod profecto non solet, ubi secundæ causæ ad generationem dispositæ reperiantur; prima illa fermentatio, quam in ovum aura seminis virilis invexit, sistitur, imo citissime extinguitur, & evanescit.

25. His rationibus, & experimentis adducti recentiores philosophi, atque medici maximo numero Zacchiæ sententiam sectati sunt, quos inter Vaterus (*b*). *Fœtus humanus*, inquit, *a primo conceptionis momento animam suam humanam accipit.* Et Michael Alberti Borussiæ Regis medicus non dubitavit inferre (*c*). *Æquidem id firmiter assero, quod a primis conceptionis initiis anima rationalis in fœtu adsit, eo quod sine anima illa conceptio fieri nequeat, quæ tamquam artifex, & architecta sui corporis præsto est; a qua deinde actus formationis dependet.* Citatque longum auctorum catalogum, qui similia dixerunt (*d*), integrisque tractatibus confirmarunt.

M

(*a*) 1. *Cor.* 3. 7.
(*b*) Vater. *disp. th. p.* 9. & *disputat. de Infanticid.*
(*c*) Albert. *in Physiolog. cap de Generat. & in Jurispr. Medic. c.* 7. *de animat. fœtus.*
(*d*) Horstius, Haffreneffer, Museus, Chaventeuer Leschivit Joann. Thomasius, Planerus, Braune, Sperlingius, Stahl, Thomasius *in not. ad Lancellot.* Detardig Gensel. Ammann. Ziegler. Channobboc. Durrius, Daniel Stahl, Scaliger, Sennert. Bohnius, Spenersius, Spenerus & *alii.*

runt. Horum ſane multi, qui ſunt e proteſtantium numero, Tertulliani ſenſum amplectuntur: Animam ſcilicet ex traduce propagari: Verum hoc non ad præſentem, ſed ad aliam controverſiam pertinet: interim vero innumeris e noſtris Catholicæ Scholæ Philoſophis conſentiunt, dum aſſerunt corpus ſine anima formari non poſſe. Nec tamen ſolis Philoſophis, & Medicis Zacchiæ ſententia placuit; ſed plerisque etiam e Theologis noſtris, maxime vero celeberrimo Chriſtiano Lupo: Plazza quoque, Corſinus (a) aliique in eam non obſcure propenderunt.

26. Magis autem illi faverat Florentinius, ab eo ipſo tempore, quo primam edidit diſputationem: quamquam novæ intentionis ovarii adhuc neſcius, de antiquo tantum ſyſtemate mixtionis ſeminum, plaſticæque virtutis meminerit. Videtur is quidem in editione quatuor diſputationum facta An. 1675. aliquam jam femineorum ovorum cognitionem adeptus; non ſolum enim citat Kerkringium, ſed & relationem Academiæ Pariſienſis An. 1672. nihilominus in ea re non immoratur; ovarii enim inventio nondum ſatis erat evulgata, & illuſtrata: multoque minus a philoſophis animadverſum Embryonis partes omnes non poſt conceptum primo formari, ſed generationem præcedere, quamvis poſt eam evolvendas gradatim, atque perficiendas. Quapropter ſi Florentinius hac noſtra ætate vixiſſet; nullatenus dubito, quin acerrimus inter omnes Zacchiæ ſectatores evaſiſſet. Suffragatur etiam quodammodo S. Iſidorus; qui docuerat: *Animam creari cum creatur corpus, cui videtur admiſceri*. Si enim nupera experimenta noviſſet, ex quibus oſtenditur effici corpus, ante generationem, & in ovo reperiri: credibile eſt illum poſt conceptum valde feſtinam animationem fuiſſe aperte admiſſurum.

27. At-

(a) Lup. *t.* 12. *in Apol. de ov. fac. & exam. fortal.* Plazza *lib. cit. Act.* 3. *art.* 2. *a n.* 339. Corſin. *Inſtit. t. Philoſ. to.* 4. *tract.* 2. *diſp.* 3. *c.* 9. *n.* 9.

27. Attamen id ingenue fateri oportet; ſcilicet poſtremis experimentis non obſtantibus, adhuc certo cognoſci non poſſe, utrum anima nulla mora interpoſita poſt conceptionem infundatur. Nam ut de ſyſtemate peripatetico taceam, quod media vegetante anima, vel plaſtica, ſeu formatrice virtute, vel forma Embryonali, ac ſatis juxta propriæ ſcholæ principia congruenter, vegetationem ſalvare contendit; retenta etiam hodiernæ philoſophiæ doctrina, facile poteſt Embryo in ovo contentus usque dum apte præcipua membra conſtruantur; a ſpiritibus ſeminalibus vegetari: facile quoque poſſunt iidem ſpiritus Embryonis liquida movere, quousque in eum anima rationalis immittatur. Videmus certe creſcere plantas, earum nutritivum ſuccum circuire, & animæ vegetantis vi propelli: quæ in plantis, juxta recentiores, nihil eſt aliud, quam ejusdem ſucci vivacior pars a materia ætherea agitata. Imo quam multi ex ipſis autumant, irrationabilia animalia ſentiente principio carere, nec niſi organa eſſe a ſpiritibus mota, qui totum ſanguinem irradient, & animæ nomen, munusque ſortiantur?

28. Poteſt ergo non difficulter, etiam primis diebus deprehendi motus in Embryone, nobis interea incertis, utrum anima rationalis advenerit: poterit ſaltem non prius hæc ingredi quam perfecta ſint organa principalia, & motus cordis ſyſtolicus, & diaſtolicus jam inceptus. Et ſane oporteret haberi non ſolum certa, ſed magno numero experimenta in Embryonibus humanis, ut hujusmodi motus epoca liquido ſtabiliri valeat. Quamvis ergo Zacchiæ ſententiæ multum hodie probabilitatis acceſſerit, ac præ aliis longe veroſimilior, atque acceptabilior effecta ſit: maxime quia dato motu in Embryone, videtur hic reputandus eſſe animatus: nihilominus dubium remanet, utrum Deus animam creet ſtatim ac aura ſeminalis fermentationis motum in Embryonis liquidis excitaverit; an potius quando in ipſius corde motus periodicus, nimirum ſyſtolicus, & diaſtolicus inchoatur? Item quo tempore is incipiat, & an hoc ipſum tempus idem omni-

no ſit, aut fere idem in omnibus Embryonibus? An denique ad completam articulationem animæ differatur ingreſſus? Quapropter hodie quoque veriſſimum judicatur animationis tempus occultum eſſe, ejuſque ſcientiam creatori Deo, ſpiritibusque reſervari.

CAPUT XII.

Monita quædam ad Parochos pro praxi Baptismatis Abortivorum.

1. Quamquam abortus frequentiſſime contingant: non tamen ſemper in hujusmodi caſibus præſto ſunt ſacerdotes: quare Parochos monet Romanus Catechiſmus, ut non tantum obſtetrices, ſed & fideles omnes baptizandi modum perdoceant; idque per totam Siciliam chriſtianæ doctrinæ congregationes in morem induxerunt. Quoniam vero ex Rituali (*a*) ad matrimonium admittendi non ſunt ſponſi, niſi uterque rudimenta fidei didicerit; cum ea deinde filiis ſuis tradere debeant; examinent parochi num illi baptizandi quoque ritum calleant: ſæpe enim fit, ut propter abſentiam miniſtrorum eccleſiæ, parentes ipſi ab abortivos filios hoc ſalutari lavacro abluendos adſtringantur. Duobus ab hinc annis (uti mihi dolens parochus Lercarenſis enarravit) accidit abortus: mulier, quæ forte aderat, infantem baptizavit, ſed invalide: omiſit enim verba illa: *Ego te baptizo:* quæ, ut ex decreto Alexandri Octavi oppoſitam propoſitionem damnantis habemus, erant prorſus neceſſaria. Infelix ergo puer, qui paulo poſt expiravit, æterna beatitudine fraudatus eſt. Errores iſti familiariſſimi ſunt plebi hujusmodi præſertim in anguſtiis, atque preſſuris perturbatæ, & feſtinanti; rudes namque animi, quid ſibi faciendum ſit ignorantes,

(*a*) Ritual. Roman. *de Sacram. Matrim.* & Clement. XII. *Epiſt. Encicl. ad Epiſc. Ital.*

rantes ipsa quoque substantialia variant, vel prætermittunt.

Abortivi autem duplicis sunt speciei, aliqui non solum primariis membris instructi, sed toto etiam corpusculo completi, quod circa quadragesimum diem evenire putatur: alii non completi, nimirum ætate minores. Completi, si vitæ indicium motu præbent, absolute baptizantur, si vero motum non præseferunt, at nihilominus non sunt corrupti, aut laceri, aut contusi (conf. p. 96. col. poster. lin. 11.) quamvis lividi, ac sine pulsu, respiratione, motu, atque sensu, dubium est utrum revera objerint an non. Sæpe enim detectum fuit, eos propter abortus violentiam in immane deliquium incidere, ita ut quamvis re ipsa vivant, omnino tamen mortui videantur (*a*). De fœtibus autem non completis dubium profecto censetur, utrum rationalem animam jam acceperint: incertum est enim tempus animationis: æquitas nihilominus opinionem benigniorem ipsisque favorabilem pro baptismate conditionate ministrando suadet esse amplectendam. Necessarium est igitur in quocumque abortu ante omnia parentes, aliosque adstantes summam adhibere diligentiam in investigando utrum fœtus per motum vitæ prodat indicia, ut saltem sub conditione baptizetur. Facillimum est in Embryonibus motum circa vigesimum diem perspicere. Hippolyti Pagnotta Chirurgi Monteregalensis uxor An. 1727. abortiit, quæ tam brevi tempore utero gestaverat, ut ne quidem se antea prægnantem cognovisset: cum autem sedulo perquireretur quidnam effusum esset; inventus est fœtus minimus a secundinis jam solutus magnitudine apis, ideoque juxta tabulas Embryonum a Bianchio observatorum, die vigesimo nono non major; quinimo juxta tabulas Kerkringianas fortasse minor (*b*). Satis formatus erat pro ætatis ratione: totusque movebatur, vitam ostentans; eum, Susanna Pagnotta, rationali spiritu certo informatum reputans, absolute baptizavit: qui deinde post decem hora-

(*a*) *Vide infra l. 3. a cap.* 10. *p.* 226.
(*b*) Kerkring. *Antropogeniæ c.* 3. *&* 4. *& Tab.* 75. *fig.* 3. *&* 4.

horaria minuta mortuus, in collegiata crucifixi eccleſia ſepultus eſt. Idem omnino matri ſuæ contigiſſe narravit mihi amicus Canonicus Acienſis. Et nuper ego ipſe alterum vidi Embryonem, fere dierum ſexdecim, vel paulo majorem extinctum quidem, ſed qui antea motu ſe vivum exhibuerat, propterea ſub conditione baptizatum. Sed heu quanta in abortibus, prætextu non factæ veriſimiliter animationis, parentum, & domeſticorum ſocordia, & intolerabilis ſtultitia! Profecto pene ſupra fidem videtur, quod Panormi evenit obſtetrici cognomento græcæ. Mulier mane cum abortiret, ſe menſtruum fluxum, etſi abundantiorem, pati credidit, nec quid exiret, inſpexit: ſe enim prægnantem neſciebat. Poſtridie cum obſtetrix eam fortuna inviſeret, atque de fluxu audiret; pulſu tentato pronunciat, illam abortiſſe: quo circa indagine facta folliculum ſecundinarum, certiſſime nonniſi præcedenti die emiſſum, quærit, repertum diſcindit, fœtumque in ipſo poſt viginti quatuor horas, ac forte amplius, vivum deprehendit, atque baptizat: minor hic erat die quadrageſimo, nam Cammari molem non excedebat: eumque mortuum eccleſiæ intulerunt.

3. Dixi genitores, alioſque adſtantes ſumma vigilantia perſcrutari debere utrum fœtus vitæ det ſigna: nam de facili poterit eſſe vivus, imo & ſeſe movere, quin tamen ipſi hoc animadvertant. Panormi An. 1717. æſtivo tempore hora quarta a ſolis occaſu, ſeu circa mediam noctem abortum fecit Urſula uxor Philippi Pedemontii Remigum Tiremis Præfecti. Fætus exiit trimeſtris a ſecundinis excluſus, & in ſpeciem omnino exanimatus. Itaque domeſtici in feneſtræ limine aeri frigido, & humido expoſitum (nam locus erat mari propinquus in ſuburbio) derelinquerunt. Sequenti die, hora circiter undecima ſeu ſeptima matutina conſanguinei cum ad mulierem ſolandam veniſſent, curioſitate ducti abortivum inſpicere voluerunt: & ecce ex umbilici nunc ſeſe attollentis, nunc deprimentis, oſcillatione cognoſcunt ipſum vita non adhuc deſtitutum, quamquam hora ſeptima poſt abortum. Eum ergo ad parochialem eccle-

ecclesiam deferunt; ibique baptizatum, ac deinde post duo minuta horaria defunctum capsulæ includunt, atque sepeliunt. Cathanæ illustris matrona circa quadragesimum prægnationis diem gemellos duos ejecerat. Unus jam putruerat, alter ita certo mortuus apparebat, ut Archiater Tezzana Comes Palatinus cultro ipsum dissecuerit: sed aperto pectore, ex motu cordis periodico viventem comperit, & illico baptizavit.

4. Existimandum tamen est hæc eventa non esse adeo rara. Profecto Mabillonius sub Eusebii monachi nomine conqueritur: nimis frequenter vulgus credere, abortivos ad aliquorum sanctorum, ab universali ecclesia non canonizatorum, invocationem, a Deo baptismi suscipiendi gratia in vitam revocari. *Quot abortivi*, inquit ille (*a*), *excitati ad percipiendum baptismum? Verum illa miracula velim nobis a testibus fide dignis comprobari: nec in ea inquirere mihi privato homini convenit: Episcoporum id officium est, ea auctoritas.* Et quidem sicuti indubium est innumerabiles pueros sanctorum precibus ad baptismi donum recipiendum vitæ restitutos: ut plurimæ testantur historiæ, & nos alibi expendemus; ita credibile est, non raro infantes a muliereulis, vel etiam a viris credulis ac vecordibus mortuos reputatos, qui tamen mortui re ipsa non erant: quorum vita aliquo forte deliquio tantum oppressa, non prorsus extincta subinde in manifestum prodierit.

5. Ubi vero brevissima fuerat prægnatio, multo fallacius mortis indicium erit privatio motus in Embryunculo. Primo propter aliquam syncopem seu spirituum lassitudinem, uti expertus docuit Harveus: secundo quia in eorum sententia, qui arbitrantur animam illicò post conceptionem infundi, statimque vitam inchoari, ubi nimirum spiritus fermentationis motum exordiuntur: forte jam vivit Embryo, quamvis motu systolico, & diastolico non incepto: quia nondum cor, aliaque vasa ad sanguinis circuitum necessaria sunt probe constructa: verum anima jam

(*a*) Mabill. *in tom.* 5. *oper. in Epist.* Euseb. Monach. Rom. *ad* Theoph. Gall. *de Cultu Ss. Ignotor. n.* 18.

jam corpusculum possidet: ut praesentia sua ejus partium inserviat perfectioni, quae deinde ad motum periodicum instituendum ipsius organa sunt futurae: & hujusmodi ergo Embryoni conditionatum baptisma non denegabimus; dummodo Embryo esse dignoscatur, habeatque prima foetus lineamenta: nec laceratione, contusione, vel corruptione constet ipsum vita carere. Medici tamen praeteriti saeculi, olim senserunt, Embryunculum, etsi animatum, primis diebus non esse sensibilem: namque, ut supra innuimus; (in utero nisi semen inveniebant, quod maxima ex parte post tres dies emittitur) cum foetus interim, vel in ovario lateret, vel per fallopianas tubas adhuc descensum suum prosequeretur, nec at uterum pervenisset. Nihilomnus postquam demonstratum est generationem fieri non ex mixtione virilis seminis cum muliebri quadam limpha: sed ex ovo, quod verum est femineum semen, per virile semen foecundato: compertum est etiam Embryonem ipsi foecundationi cum membris suis praeexistere: quamvis obscure, & solo microscopio videndum: post foecundationem vero semper esse in ovo sensibilem. Haec autem omnia, quia nondum perspecta siluit quidem olim Florentinius, hodie vero sunt omnibus explorata. Manifestum insuper est die tertio non solum absque microscopio foetum, vermis instar, inspicientibus apparere; sed & caput ipsius, quod sedes est animae praecipua, discerni. Caeterum etsi sensibilis in se ipso non esset; sensibile saltem esset ovum; quo concluditur hoc vero nihil est aliud, quam secundinae, quae non solum cum foetu continuantur, verum etiam corporis ipsius dicendae sunt partes, ad vitam, quousque in lucem prodeat, omnino necessariae.

7. At dispiciamus hic, uterum casus dari possit, quo Embryo v. g. quatuor, vel trium dierum; vel etiam aetate minor, dato quod anima rationali sit praeditus, vivus per abortum egrediatur, & non potius ante egressionem, ipsum in materno utero mori necesse sit, aut saltem ac egressus, externum aerem senserit? Equidem censeo casum non esse

esse impossibilem: quamvis enim gravis ille tumultus ab abortu suscitatus, facile possit foetum adeo tenellum perimere; considerandum tamen est etiam, horologia, similesque machinas quo pauciori constant numero instrumentorum, eo difficilius labefactari. Et quidem puncta salientia pullorum, tametsi ab ovis extracta, eo ipso tempore, quo necdum aliqua distinctio vasorum in eis valet esse conspicua; nimirum quarto die, vel in fine ipsius, aut sub initium quinti, diutius vivunt; ut infinitis a se factis experimentis asseverat Harveus; imo si quandoque jam mortua videbantur, quia motu carentia; subinde aliquo fomento recreata, vitam denuo manifestabant; en ejus verba (a): *Vidi, inquam, sæpissime, aliique, qui una mecum aderant, ab acus, stili, aut digiti contactu; imo vero a calore, vel frigore vehementiore ad moto, aut cujuslibet rei molestantis occursu, punctum hoc varia sensus indicia, pulsuum nempe varias permutationes, ictus validiores, ac frequentiores edidisse: ut dubitandum non sit, quin punctum hoc, animalis instar, vivat, moveantur, & sentiat: ovo insuper aeri frigidiori diutius exposito, punctum saliens rarius pulsat, & languidius agitatur: admoto autem digito calente, aut alio blando foetu, vires statim, vigoremque recuperat: quin etiam postquam punctum hoc sensim elanguisset, & sanguine plenum a motu omni cessans, nullumque vitæ specimen exhibens, morti penitus succubuisse visum esset; imposito digito meo tepente, spatio viginti arteriæ meæ pulsuum, ecce corculum denuo erectum revixit, & tamquam postliminio ab orco redux, pristinam choream redintegravit. Idque alio quolibet leni calore, ignis nempe, aut aquæ tepidæ, iterum, iterumque a me, atque aliis factitatum est: ut pro libito misellam animam, vel morti tradere, vel in lucem revocare in nostra potestate fuerit.*

7. Similia tradit Christophorus Guarinonius, Rudolphi II. Imperatoris Medicus. (b) Hic non solum enarrat in puncto salienti, quamvis membrana incluso, conspici pulsationes; sed addit eo

 moro-

(a) Harveus *de generat anim. exercit.* 17. *in* 3. *ovi inspectione.*
(b) Guarinon. *Opusc. de nat. human. serm.* 2. *fol.* 58.

morosius Embryonem vita destitui, quo imperfectior est. *Præterea illud indicio certissimum esse quod vivat cor, quoniam avulsum a corpore, & ab omnibus venis abscissum adhuc vivit, & pulsat: quod in adultis jam animalibus videmus, si viventia aperiantur, & cor eximatur: & tamen diutius vivit, quo teneriora, recentiusque nata animalia fuerint, ut expertus sum. In pullis proprie avulsum cor, venis spoliatum, tota fere hora sese movet inæqualibus pulsibus, modo rarioribus, modo crebrioribus &c. Cum vero cor jam moriturum est, per quartam partem horæ, solo altero laterum movetur, & ad finem vitæ solus ventriculus, non etiam cuspis contrahitur, dilataturque. Nona die, qua jam corpusculum pulli obfirmatum consistit, vel propter sectionem duriorem, gravioremque, vel quamvis aliam causam; sæpe vidi, quod cor avulsum non retinet vitam, quin interdum aperto thorace motum amittit. Quod certe eo minus diu vivat, quo grandius, & perfectius factum animal est, habeo exploratissimum, & ratio ea esse potest, quoniam vitæ, & animantis vis primum in sui initio tota comprehenditur. In puncto enim temporis animantis generatio est: postea vero partibus reliquis expressis, ipsa in eas distributa, ut jam illis egens, & sanguine, jam sese in solo corde substinere non potest &c.*

8. Sed ad modum baptizandi abortivos minimos convertamur. Fœtus primorum dierum baptizandus est sub conditione, *si es capax*, quamvis adhuc secundinis involutus, ne tempus absumamus cum periculo ejus mortis, ubi aeri exponeretur: quæ conditio, *si es capax*, respicit æque tam dubium animationis, & vitæ, quam dubium ne baptismatis validitati obstent secundinæ: quo facto aperiantur secundinæ ipsæ, & iterum baptizetur ille sub duplici conditione, *si es capax*, *& si non es baptizatus*, & hoc sive motus in eo observetur, sive non: dummodo, uti supra explicavimus, illum evidenter jam vita spoliatum esse non cognoscamus.

9. Hujusmodi autem abortivi per immersionem in aliqua patina, vel cyatho aqua pleno baptizantur: nec timeat Sacerdos irregularitatem propter mortem ipsis

matu-

maturatam, quamvis essent secundinis exuti: nam, ut ostendemus infra, mos est Embryonibus in quodam liquore, quo altera secundinarum, amnios appellata, plena est, sine respirationis indigentia natare. Itaque propter immersionem Embryo non suffocabitur: quod si casu fortasse id aliquando eveniret; vita ipsius adeo tenuis est, & conservatu prorsus impossibilis; ut in talibus circumstantiis propter formidinem ne mors eidem per paucula momenta acceleretur, baptismus omitti non debeat.

10. Cæterum illud etiam de omnibus abortivis Parochi populos admoneant, eos nimirum, etsi baptizatos, quamvis deformes, aut monstrosos, non esse eo prætextu occidendos, quod vivere, & adolescere nequeant, vel non expediat. (*a*)

11. Restat adhuc, ut cuidam petitioni faciam satis; nimirum dignoscine facile possit, utrum quod per abortum in principio prægnationis ejectum est, vere sit Embryo, an mola, vel sanguis grumefactus, aut aliquid simile? Florentinius in secunda disputatione examinata, & edita Romæ ita respondet (*b*): *Sive igitur primis diebus, sive aliis insequentibus intra trigesimum, aut etiam quadragesimum diem, discernendum sit, quidquid immature ab utero effusum est; sive grani hordeacei, aut minoris phaseoli, sive majoris formicæ, aut nucis avellanæ, sive apis, aut grandioris muscæ, sive etiam minimi digiti magnitudinem exæquet; (hujusmodi enim metaphoris auctores recentem fœtum metiuntur) hanc esse regulam statuo: ut quando internus homunculus ob sui teneritudinem membranam nequivit abrumpere, & seipsum prodere; si involucrum illud effusum appareat membrana circumdatum, quæ sit subalbi coloris; similis intestinis, figuræ ovalis, & quæ digito tacta mollescat, & cedat: quia peritorum observationes, & documenta veri fœtus notas esse contestantur; tunc prudenti judicio pronuntiandum est, fœtum esse, non molam: & quia hoc prudens judicium morali cum certitudine conjunctum est; de subjecto sensibili, & digito demonstrabili,*

(*a*) *Vide etiam lib. 3. c. 9.*

(*b*) Florentin. *de Hom. dub. disp. 2. sect. 7. n. 8.*

ſtrabili, atque ideo de ſubjecto Sacri Baptiſmi capaci jam conſtat: quia ex hujuſmodi ſignis cognoſcimus fœtum eſſe talem, ut in eo prima rudimenta vitæ intus exiſtant.

12. Si vero illud, quod ex utero mulieris abortientis egreſſum eſt; ſit caro informis, nigris venis, & ſanguineis intexta, ad aſpectum ſcabra, ad tactum dura, vel etiam vario colore infecta, procul dubio molam eſſe, & fruſtraneam genituram, non fœtum judicabimus; & nullatenus baptizari oportet, & multo magis ſi ex utero ſanguinis grumi, ſeu carunculæ exierint; molas eſſe non fœtus humanos, eſt aſſerendum: nam etiam hujuſmodi fruſtula carnis, & ſanguinis ad molæ ſubſtantiam pertinere judicavit Hippocrates loco citato: & molæ ſpeciem eſſe cum Avicenna ſcripſit Andr. Chriſt. c. 29.

13. Ad argumentum igitur dico, quod ſi ſupradictam regulam explicent Parochi, eamque edoceant mulieres, etiam montanas, quas de materia, & forma baptiſmi alioquin oportet eſſe inſtructas, licet de iſtis ſine dubio ſint magis incapaces, cum ſint a natura remotiora: illa vero ſigna ſint omnino naturalia; & ſenſibilia: ſequitur non eſſe valde difficile, atque adeo nec in jure impoſſibile, molas a fœtibus dijudicare. Quare ad Excellentiſſimum Dominum meum dico: monendas eſſe omnes mulieres nuptas, & innuptas, imo & quaſcumque perſonas, quæ in caſu neceſſitatis privatum baptiſmum tenentur adminiſtrare: & Parochos poſſe uno verbo absque Medicorum conſultatione prædicta ſigna, & notas ad utrumque, fœtum inquam, & molam, nec non ad alia excrementa dignoſcenda inculcare, & ut veros fœtus ſub conditione baptizent admonere. Illud vero quod additur de ſanguineis excrementis, neſcio an ſecundum conſcientiam ab aliquibus contra me objiciatur. Si quidem obſtetrices, quantumvis rudes, & imperitæ, niſi cæcutire voluerint; optime diſcernunt monſtruum humorem ab humanis fœtibus. Hactenus Florentinius. Hæc eadem diſtinctionis indicia ſimiliter afferuntur a Bianchio. (*a*)

14. Equidem notatu digniſſimum cenſeo, molam a vitio, quo ſecundinæ, & fœtus inæqualiter nutriun-

(*a*) Bianch. *de vitioſa generat. fol.* 118. *ad* 132.

nutriuntur, provenire: hic enim extenuatur, illæ contra immaniter excrefcunt: falfum vero germen vitium fupponit in fœtu ipfo, quod eundem paulatim interimit, & extinguit. Quapropter cum tandem, fœtu penitus abolito, fecundinæ folæ nutriantur; hæ in molam convertuntur. Porro oportet fufficiens tempus interlabi, ut magna hujusmodi mala perfici posfint: quocirca primis graviditatis diebus involucrum, quod exit, verum fœtum continebit: quamquam illud ipfum, in utero fi retineretur: forte curfu temporis vero fœtu primum exanimato, deindeque deleto, in molam, vel falfum germen effet degeneraturum. Primis diebus prægnationis propterea, de quibus, & pro quibus hic fermo eft; vix cafus dari poterit, in quo dubium iftud, cæteroqui extricatu facile, utrum nempe fœtus an mola fit; locum fibi vendicet. Nam in progreffu graviditatis, adulto jam volumine, quod per abortum emittitur, quisnam, etfi ftolidus, fœtum a mola non commodiffime difcerneret? Expedit autem & ipfas molas differcare, & infpicere, num aliquis forte in eis lateat infantulus, quod non femel accidiffe inferius oftendemus. (*a*)

15. Hoc ergo capitulum verba claudant Conftantini Roncaglia (*b*) magna ex parte traditam doctrinam confirmantis. *Filii abortivi, fi non conftet mortuos effe, funt fub conditione baptizandi. Quamvis igitur diu viguerit Ariftotelis opinio, mafculos non animari anima rationali, nifi poft quadraginta dies a conceptione, & femellas poft octoginta; jam ab aliquo tempore non fine plaufa recepta eft opinio; ab initio conceptionis fœtum anima rationali informari, & ex virili generatione ftatim concipi hominem, non brutum. Videatur P. Hieronymus Florentinius, noftræ Congregationis non exiguum decus, in fuo percelebri opere de Baptifmo abortivorum &c. Ex hac igitur, non fine fundamento a pluribus opinione recepta, fequens formatur ratiocinium. Probabile faltem eft, ab initio*

N 3

(*a*) *Lib.* 2. *cap.* 4. *n.* 12.

(*b*) Roncaglia *t.* 2. *tract.* 17. *de Bapt. cap.* 4. *quæft.* 4. *refp.* 3. & *tom.* I. *tract.* 11. *de* V. *Decal. Præcept. c.* 2. *q.* 3. *refp.* 1.

initio conceptionis fœtum anima rationali informari: ſi autem eſt probabile, fœtus eſt ſub conditione baptizandus: cum Chriſtus Sacramenta inſtituerit in remedium animæ, & aliunde appoſita conditione conſulatur reverentiæ Sacramenti. Triplicem autem accidere poteſt, aliquando apponendam eſſe condinem, nempe ſi es capax Baptiſmi; ſi non obſtent ſeu admittant ſecundinæ; *dum ſecundinis eſt involutus:* ſi es vivus: *dum dubitatur, an fœtus ſit vivus, vel mortuus;* Ego te baptizo &c. Ne autem toties conditionalis forma repetatur, animadvertendum quod ſuperius indicavi: ſcilicet conditionem, *ſi es capax*, plura ſimul poſſe reſpicere; nimirum animationis, & vitæ incertitudinem, & circumſtantiam quandoque adjunctam ſecundinarum: ideoque hunc ſenſum habere: *Si actu es animatus, & ſecundinæ non obſtent.*

16. Cæterum videntur Theologi Religioſiſſimæ Congregationis a Matre Dei, ad quorum numerum pertinet non minus Roncaglia, quam Florentinius, ac Dezza, ſemper cauſæ abortivorum ſtudioſe, ac impenſe faviſſe: favet etiam doctiſſimus Benedictus Plazza e clariſſima Societate Jeſu, in ſuo vere inſigni Opere de Immaculata Virginis Conceptione, Panormi anno 1747. edito, ubi Florentinii ſententiam ſequitur, & ſtrenuiſſime tuetur.

PRIMI LIBRI FINIS.

LIBER

LIBER SECUNDUS.

De auxilio infanti nonnato præſtando matre defuncta.

CAPUT I.

Prægnante mortua ſuccurrendum fœtui partu Cæſareo. Præcautiones ut proſpere ſuccedant.

1. Quemadmodum fructus quousque ab arbore pendet, arboris ipſius pars non immerito appellaretur: ita & nonnatus infans dum utero clauſus, & maternis viſceribus manet annexus, matris quodammodo portio dicendus eſt: imo in jure cum illa pro una eademque perſona reputatur. Quamvis enim vita matris reipſa non vivat, communem tamen cum ea aleam frequentiſſime ſubit. Profecto prægnantis mors, ubi chriſtiana charitas ad opitulandum non accurrat; erit etiam fœtui ſine ulla dubitatione exitialis Poſtquam igitur ſatis de abortibus arcendis, abortiviſque juvandis diſſeruimus; exponendum eſt etiam quid pro filiolo

filiolo agendum ſit, ubi mater ante partum occumbat: qua ratione ſcilicet naturalis pueri nativitas per artificialem; quæ partus Cæſareus dicitur, feliciſſime ſuppleatur.

2. Itaque ante omnia neceſſe eſt Sacerdotes, Parochos præſertim, ſedulo in Concionibus, & Catecheſibus populos edocere, quod ubi mulier certo, vel probabiliter prægnans, vita periclitatur; ejus domeſtici, parentes, conſanguinei, affines ipſius morte non expectata rem parocho citius denunciare teneantur, quo ipſa decedente ſtatim, & commode partus Cæſareus ventris inciſione peragatur: ad infantem ſcilicet ab utero extrahendum, & baptizandum: imo ubi ſit ille maturus, vel nativitati jam proximus, qualis interdum erit ſeptimeſtris; ad ipſius corporalem vitam conſervandam: cum in hiſce caſibus non ſecus ac alii, & vivere, & adoleſcere poſſit; expedit autem parochum accerſere, quamvis forte non deſint alii Sacerdotes, qui moribundæ diligenter aſſiſtant.

3. Inciſionem iſtam expreſſe præcipit Rituale Romanum (*a*): *Si mater prægnans mortua fuerit; fœtus quamprimum caute extrahatur: ac ſi vivus fuerit, baptizetur.* Idem ſtatuit D. Carolus Borromæus in Inſtructione pro Baptiſmo. Idem Synodus Colonienſis A. 1280. cap. 4. & Lingonienſis A. 1404. quibus conſonant vetuſta Decreta Cameracenſia, in Synodo A. 1550. renovata, ac Synodus Pariſienſis A. 1557. Senonenſis quoque A. 1524. Idipſum denique docet Divus Thomas (*a*), ac cæteri ſummo conſenſu Theologi.

4. At prægnantis mortuæ ſectio non a jure tantum Canonico, ſed etiam Civili decernitur in Libris Digeſtorum: imo & a Lege ipſa Regia, ab antiquis nimirum Romanorum Regibus lata, & veriſimiliter a Numa. *Negat Lex Regia mulierem, quæ prægnans mortua ſit, humari, antequam partus ei excidatur: qui contra fece-*

(*a*) Rit. Rom. *tit. de Bapt. parvul.*

(*b*) D. Thom. 3. *p. q.* 68. *art.* 3.

fecerit, spem animantis cum gravida peremisse videtur (*a*). Cæterum Numa forte non hujusce sectionis inventor fuit, sed pœnam tantummodo sanxit in eos, qui illam negligerent: nam Tertullianus (*b*) Baccum Cæsonem fuisse perhibuit: certe natura ipsa hunc partum insinuasse videtur, cum, sola ejus operante virtute, plures, matre mortua, fœtus aliquando sponte, ac sine alterius adjumento egressi sint. Frequenter autem in Romanorum Legibus ejus mentio recolitur (*c*). Innumeri etiam traduntur ab historicis hoc remedio a morte vindicati adolevisse, ac magno demum tum ecclesiæ, tum reipublicæ bono illustres evasisse. Nam Sancti Lambertus Vinciennensis Episcopus, (*d*) Drogo, atque Raimundus Nonnatus: item Gregorius XIV. aliique insignes viri, quorum meminit Rainaudus (*e*), hoc modo nati ad lucis usuram prodiere. Id ipsum alii de Scipione Africano dixerunt, qui propterea Cæsar appellatus, Cæsarum cognomen posteris suis transmiserit, a quo nonnulli partus Cæsarei nomenclaturam emanasse opinantur (*f*). Profecto Deus Cæsones istos adeo protegere solitus est, ut inde veterum celebris persuasio ortum habuerit, illos nimirum fore fortunatos (*g*).

5. Hæc reputans Synodus Lingoniensis, de qua supra, quadraginta dierum indulgentiam omnibus partum Cæsareum suadentibus,

(*a*) *L. Negat. DD. de mort. inferend.*

(*b*) Tertullian. *de Anim. c.* 25.

(*c*) *L. Posthumus DD. de inoffic. testam. L. Si Ego DD. de Publician. L. Anniculus, & L. Etiam ea DD. de verb. signif. L. Quod dicitur DD. de Lib. & posth.*

(*d*) *Acta S. Lamberti An.* 1154.

(*e*) Theoph. Rainaud. *t.* 14. *tract. de ort. Infant. per sect. Cæsar. c.* 1.

(*f*) Plin. *Hist. nat l. 7. c. 9. Solin. l.* 4.

(*g*) Plin. *ibid.* Cornel. a Lapid. *in Genes. c.* 35. *n.* 18.

bus, vel ad illum quoquomodo cooperantibus eſt elargita: quod etiam plerique e Siculis Epiſcopis præſtiterunt.

6. At ſi propinqui, & domeſtici Parochum de prægnatione moribundæ monere prætermitterent; ad illam ſub gravi peccato denunciandam vicini, & extranei quicumque, de re forte conſcii, tenebuntur: cum, ut optime adnotavere doctores (*a*), cæteri non minus, quam Parochus ipſe, ad infantem in extrema illa neceſſitate adjuvandum, præſertim ut illi baptiſmus conferatur, charitatis jure adſtringantur. Si autem huic officio deſint propinqui, ac domeſtici, vel extranei, eorumque ignavia fœtus absque regenerationis ſacramento periret; ii non levi pœna eſſent certiſſime puniendi.

7. Sed parochi ipſi numquam in propinquorum prægnantis fide conquieſcent, ab illis graviditatis notitiam expectantes: verum præveniendo, ſolerter, atque ſollicite ſciſcitabuntur, utrum conjugatæ mulieres, quæ ſacro viatico, aut pœnitentiæ ſacramento in periculoſis morbis muniendæ ſint, forte utero gerant: monente Muſſartio (*b*): *Tibi Parocho ex ſingulari cauſa incumbit.* Atque hæc inquiſitio multo magis adhibenda, ubi prudens metus, vel ſuſpicio oriatur occultæ, ac præſertim illegitimæ prægnationis. Ubi vero mulier quamquam ſoluta, & maxime juvencula, ſeſe in ſacra confeſſione de carnalibus lapſibus accuſaret; dextere tali caſu, & caute interrogari oportebit: atque ſi graviditatem faſſa fuerit, inducenda erit ad rem extra confeſſionem detegendam, ut in mortis eventu æterna pueri perditio impediatur; hæc enim infinite, & extra omnem dubitationem cuicumque matris infamiæ præponderat; ita ut ſi ſpirituali filioli

(*a*) Poſſevin. *de offic. Cur. c.* 6. *q.* 10. Muſſart. *in Manual. Paroch. p.* 2. *c.* 2. *n.* 2.

(*b*) Muſſart. *in Manual. loc. cit.* Gobat. *tract.* 2. *de Bapt. c.* 8. *n.* 260. *in Append. ad caſum* 8. §. *Lucæ.*

filioli saluti sufficienter providere illa recusaret, in statum damnationis sese conjiceret, nulloque modo esset absolvenda; uti diserte Sylvius, Pontas (*a*), aliique Theologi docuerunt. *Si contumaciter filia persistat*, ait Sylvius, (*b*), *nolitque ulli extra confessionem aperire; deneget ipsi* (Confessarius) *absolutionem, tamquam ea indignæ prorsus, & indispositæ: cum nolit hoc facere, ad quod sub reatu peccati mortalis obligatur.*

8. Dixi extra confessionem: non expedit enim, quod parochus, seu confessarius facultatem tantummodo obtineat a muliere hujus rei notitiam in confessione habitam illius propinquis, obstetrici, & chirurgo communicandi. Nam in decursu negotii, & ubi ad incisionem veniendum esset, facile ob supervenientes, improvisasque circumstantias, & obstacula inextricabiliter implicatum se sentiet, cum respectu aliorum sacramentali silentio irretiatur. Curandum igitur, ut infirma factum confessario sub solo naturali sigillo, & prorsus extra confessionem revelet: sic enim cuicumque dubitationi, quæ occurrere poterit, via opportune præcluderetur. Pollicebitur tamen ille, sese extra indeclinabilem necessitatem, non nisi pœnitentis morte jam sequuta, propinquis vel domesticis ejus graviditatem indicaturum.

9. Parochus ergo ubi alicujus infirmæ certam, vel probabilem prægnationem resciverit; illam ante obitum ipsum invisat, ejusque consanguineos, & familiares hortetur, ut ea mortua partum Cæsareum adhiberi satagant: omnia interim docens ad felicem exitum assequendum necessaria. Jam vero ad ea, quæ pro partu Cæsareo paranda erunt, veniamus.

In primis diligenter curabit parochus, chirurgum opportune accersiri, ut secum usque ad prægnantis mortem assistat: si autem chirurgus haberi non poterit; ejus

 vicem

(*a*) Pontas *dict. cas. consc. t.* 2. *Confess* 2. *casu* 10.

(*b*) Sylvius *resolut. variar.* v. *sigillum* 1. *Decembris* 1641.

vicem ſuppleat barbitonſor, vel obſtetrix: qui ſi non ſint inciſionis cæſareæ periti; ſignabit eis Phyſicus, cum tempus advenerit, partem corporis incidendam, vel ipſe per ſe præſtabit inciſionem. In diœceſi Catanenſi ex edicto Petri Galletti Epiſcopi (*a*), Parochis ſub excommunicationis majoris latæ ſententiæ pœna onus incumbit curandi, ut omnino peritus advocetur, vel in ejus defectu quivis alius, qui quoquomodo inciſionem inſtituat. Equidem ex obſtetricibus vidi peritiſſimas, novacula utentes, & chirurgis ipſis dexteriores: quare optima erit cautio, ut experientia me docuit, ſi novaculam illæ apud ſe domi retineant, quam neceſſitate urgente illico habere præ manibus poſſint. Oportet autem, ut barbitonſores, & eo fortius obſtetrices aliquam de partu cæſareo faciendo ſcientiam a medicis, vel chirurgis addiſcant, experimenta præſertim in quadrupedibus puta mortuis, canibus, porciſque captantes. Nam in civitatibus populoſis difficile quandoque eſt promptum reperire chirurgum cum volueris. In oppidulis vero, ac pagis perſæpe ſtationarius chirurgus deſideratur: obſtetrices autem frequenter cum gravidis amicitia, interdum etiam ſanguinis neceſſitudine ſunt conjunctæ: atque ita in prægnationibus occultis illis aſſiſtere, ac tempore debito eas incidere ſine arcanæ graviditatis revelatione valebunt. Adde, quod commodius eſſet inciſionem obſtetrici committere: etenim prægnans non ſolum chirurgi aſpectum ſui veluti futuri carnificis, ſed ipſum nomen exhorret: quapropter cavendum eſt ſemper,ac præſertim dum illa ſenſibus utitur, ne in ejus conſpectum veniat, vel cubiculum introeat: ſed ut in alio vicino commoretur. Obſtetricis autem præſentia morienti non erit æque moleſta, cum ob alios etiam fines ad gravidarum, præſertim infirmarum, domum ventitare conſueverit: quod ſi prægnans de futura cogitet ſectione, minus tamen dolebit, ſciens ſe a muliere, cui ſe ipſam fidere ſolita ſit, non ab extraneo viro inciden-dam

(*a*) *Edict. Catanenſe* 1. *Junii* 1743. *n.* 3.

dam: minus quoque maritus, & consanguinei repugnarent. Uno verbo, ex omni parte res & in se ipsa decentior, & prægnanti, ejusque necessariis acceptior esset, & chirurgis ipsis propter honestatem optabilior.

10. Nihilominus, ubi circumstantiæ aliud non exposcant, operatio, ut plurimum chirurgo tamquam tutiori ministro reservabitur. Quicumque vero sit ille, qui secet; infantis consanguinei, hæredesque defunctæ ad mercedem retribuendam tenebuntur: nec nisi perutile esset, si, quemadmodum in Sicilia per Protomedici constitutiones factum est; ii, ad quos ea jurisdictio pertinet, stipendium dilucidissime taxarent, ut in morte gravidarum, omnis altercationis occasio, vel incisionis retardandæ, aut etiam omittendæ periculum amoveatur. Cæterum peritus nequit rem tantam deserere, vel differre propter mercedis defectum, sive prædicti hæredes, atque propinqui egeni sint, sive divites. In primo enim casu patet ex innato charitatis onere ad officium suum sub læthalissima culpa obeundum teneri: & multo magis, ubi jusjurandum præstiterit de adjuvandis pauperibus. In secundo vero adstringeret eum gravissima ejusdem charitatis obligatio erga puerum in extrema tam spirituali, quam temporali necessitate constitutum, & nullo modo consanguineorum avaritiæ participem: qui cæteroqui poterunt ad mercedem exsolvendam congruo tempore compelli. Imo vero cum infantes hi omnium pauperrimi sint; chirurgus interea ad eos extrahendos cogetur ex ipsa indeclinabili obligatione succurrendi pauperibus, etiam præciso juramento: eoque fortius, ubi juramentum præcesserit. Quod autem magis notandum est, peccaret insuper, ubi operam suam sponte non offerret, quamvis non requisitus, tum divitibus, tum egenis, etiam in solo dubio, an fœtus adhuc vivat, uti aperte docet cum Rainaudo Gobatus (a):

 imo

(a) Theoph. Rainaud. *de Ortu Infant. &c. c. 6. n. 22. & 23.* Gobat. *Append. ad tract. 2. de Bapt. casu 8. §. Ita quidem & ff. Sed & alius.*

imo impium, & deteſtabile ſcelus committeret; ſi decoris ſui nimius amator, & gravitatis affectator; ultro ſe promptum non exhiberet ad ſervandam infantuli animam; quamvis hic filius eſſet acerrimi cujuslibet, infeſtiſſimique inimici, qui ipſius operam implorare dedignaretur, vel quia repulſam timeret, vel quia obſtinata ſuperbia refugeret auxilium petere ab adverſario. Hic enim cum de æterna ſalute miſerrimi infantis agatur, chriſtiana charitas, & Divinæ Gloriæ zelus debent de omni prorſus obſtaculo triumphare. Cæterum etſi partus cæſareus viventium peritiam requirat, qui tamen fit in defunctis, cuique facillimus eſt ad peragendum, & penitus ridiculum eſſet, credere ad ipſum omnino neceſſarium eſſe chirurgiæ Profeſſorem, vel ſaltem barbitonſorem, ſive obſtetricem: maxima enim ratio, propter quam illis regulariter utimur, ea eſt, quia ſcilicet alii chirurgicam hanc operationem abhorrent: ſed in eorum abſentia omnes commode poſſent adhiberi, ſi vellent: aliquantulum enim prudentiæ, atque ſolertiæ tum theoreticæ ſcientiæ, tum praxis etiam vices facillime ſupplerent. Si autem chirurgus, vel alius gravidam incidere absque ſtipendio, vel ii ad quos ſpectat illud ſolvere, obſtinate recuſent; certiſſimum eſt, teneri Parochos ad erogandum de proprio: cum nulla prorſus eleemoſyna ſit, unquam magis præcepta. Si enim hæc pueri neceſſitas eſt præ quibuscumque aliis extrema: & in extremis neceſſitatibus omnes ad ſubveniendum adiguntur; quanto magis animarum curator? *Et quidem*, ait Roncaglia (*a*), *ſi in ulla re, in hac maxime diligentiſſimi eſſe deberent Parochi, cum agatur de ſuccurrendo proximo in extrema ſpirituali neceſſitate laboranti: adeoque nullis etiam parcere debent impenſis, maxime ſi parentes inopia laborent.* Profecto Sanctus Paulus ad Corinthios dicit (*b*). *Ego autem libentiſſime impendam, & ſuperimpendar ipſe pro animabus veſtris, licet plus vos diligens, minus*

(*a*) Roncaglia *in Theol. mor. t.* 2. *tract.* 17. *de Bapt. c.* 4. *in reg. pro praxi.*
(*b*) 2. *Cor.* 12. 14.

nus diligat. Si tanta erat Apostoli charitas erga ingratos; quanta esse debebit in pastoribus erga hujusmodi infantes? Id sane praeclare intelligebat Sebastianus Valfre Taurinensis Oratorii Presbyter, cujus Apotheosis causa discutitur: mira enim sollicitudine ad praegnantes post fatum secandas praemature chirurgos acciri satagebat. Nec solum Parochos, ut eorum expensis tantum misericordiae opus urgerent, eique cum administris maxime insudarent, hortabatur; sed & proprias ad hoc pecunias liberalissime, & libentissime suppeditabat: ita ut Deus plurimorum infantulorum salutem, ejus zelo concessisse visus sit (*a*).

11. Ægyptiae leges praegnantes morti dari non expectato partu vetabant. Ab Ægyptiis hanc humanitatem Areopagitae cum reliquis Graecis didicerunt, ab iisque Romani (*b*): quamobrem ex jure communi praegnans capitalium facinorum rea, neque tormentis subjici, ut fateatur illa, neque si convicta fuerit, & ad mortem damnata, supplicio affici poterit ante partum: ne scilicet innocens foetus manifesto mortis periculo exponatur (*c*). *Et sancte quidem*, inquit Chrysostomus (*d*), *neque enim juste legislatores tolli cum peccatrice simul foetum judicassent.* Haec scire oportet Parochum, qui vigilabit proinde, ut salutaris hujus legis providentia ad amussim servetur. Excepto tamen ex Suario (*e*) dumtaxat casu, ubi periculum esset, ne expectato naturali partu, infans interea moreretur: tunc enim propter epichejam, ut matre incisa foetus extrahatur, & baptizetur, supplicium erit anticipandum.

Ethnici ipsi Christianorum persequutores, quamvis in solam temporalem parvuli vitam intenti, cavebant ut plurimum, quod Acta sanctae Felicitatis ostendunt, ne mortis

(*a*) *Vita Venerab. Sebast. Valfre l.* 2. *c.* 4.
(*b*) Plutarch *de ser. Num vind.* Ælian. *lib. var. hist.* 5. *c.* 18.
(*c*) *L. Praegnantem: DD. de poenis.*
(*d*) S Joann. Chrysost. *t.* 1. *homil.* 55. *de Poenit. v. fol.* 594.
(*e*) Suarez *in* 3. *p. q.* 68. *art.* 1.

mortis ſententia ante partum exequutioni mandaretur: *Cum jam octo menſes ſuum ventrem haberet, inſtante ſpectaculi die, in magno erat luctu Felicitas, ne propter ventrem differretur; quia non licet prægnantes pœnæ repræſentare. Sed & Commartyres graviter contriſtabantur, ne tam bonam ſociam, quaſi comitem ſolam in via ejusdem ſpei relinquerent. Conjuncto itaque unito gemitu ad Dominum orationem fuderunt ante tertium diem muneris: ſtatim poſt orationem dolores invaſerunt.* Itaque puellam enixa eſt, quam ſibi chriſtiana mulier veluti filiam educandam ſuſcepit.

Idem habemus ex Actis SS. Agapis, & Sociarum. Ait autem Holſtenius apud Ruinart (*a*): *Moyſem quoque æquiſſimam hanc legem a ſua Republica adeo non excluſiſſe teſtatur Philo (b), ut eam ad bruta etiam animalia extenderit, inquiens:* (Lex fœta animantia templo arcet, neque mactari permittit, priusquam peperint.) *Fœtum utero concluſum eodem loco habens quo editum.* Attamen quod olim religioſe tot populi tuebantur, hodie quandoque negligunt Chriſtiani. Narrat Eber in ſuo Calendario cum Horſtio, & aliis; die 14. Junii 1567. inter Deventriam, & Zeufraniam addictam ſuſpendio mulierem cum viro ſuo, quamquam prægnantem, ex qua poſt quatuor a morte horas duo Gemelli vivi egreſſi ſint. Illicitum eſt etiam gravidas fuſtigare, ad oſtentum circumducere aliisve pœnis vexare, quæ abortum inducere queant.

12. Quid autem ſi agatur de extrahendo, ac baptizando filio infidelium puta Mahumedanorum, vel Hebræorum? Debet ne incidi mater, etiam patre recuſante? Debebit ſane in regnis fidelium. Debebit quoque in regnis infidelium, ſaltem ſi occulte fieri poterit. In extrema enim æternæ ſalutis neceſſitate licitum eſt ex com-

(*a*) *Acta SS. Perpetuæ, & Felicit. & Acta SS. Agap. Chion. & Iren. apud* Ruinart.
(*b*) Philo *lib. Philantrop.*

communissimo doctorum sensu baptizare ubique filios infidelium, parentibus quantumvis invitis (*a*).

13. In universum ergo in quocumque mortis genere, sive naturalis, sive violentæ; sive infirmitas longa, sive brevis præcesserit; sive mater suffocata fuerit manibus, vel aquis, aut veneno, vel etiam fulmine sublata, numquam omittatur incisio. Vivebat adhuc, dum hæc scriberem, a matre veneno perempta puer extractus. Supponere videtur Viva (*b*), matre fulmine occisa, statim interire foetum: at contrarium ab experientia edocemur. Anna enim Ribaudo Monteregalensis, famulæ meæ Neptis, utero gerens tertio nonas Septembris 1743. fulmine percussa est, & illico extincta. Puer autem post binas horas vivus eductus.

Demum quid agendum est Parocho, si prægnatio ipsi post gravidæ sepulturam innotescat? Eam e sepulchro educi præcipiet. Ita se gessit celebris Francisci Civille Pater, qui cum e longinquo, altera die ab uxoris humatione, domum rediisset; Franciscum partu cæsareo liberavit (*c*). Ita etiam nuper Monteregali se gessit Albertus Carolinus Parochus animarum zelo clarissimus.

CAPUT II.

De præparandis ad Partum Cæsareum, deque comprobatione mortis gravidarum.

1. Adveniente mortis tempore in moribundæ conclavi obstetrix cum duabus tantum, vel ad summum tribus feminis prægnanti familiaribus consistent. Alias arcebit Parochus, ne multitudo

P confu-

(*a*) Clericat. *de Bapt. decis.* 42.
(*b*) Viva *in propos.* 4. & 5. *damn. ab Alex. VIII. n.* 16.
(*c*) Bruhier, *de Incert. sign. mort. t.* 1. *c.* 1. §. 10. *fol.* 277.

confuſionem pariat. Ipſe indefeſſus ad fatale æternitatis vadum aſſidebit hortator, atque ſolator. Cæteri, præſertim chirurgus cum propinquis, in vicino cubiculo, roſarium, aliasve preces pro moriente, ejusque fœtu recitantes, commorabuntur. Mulieres præparabunt vitream ampullam aqua plenam pro baptismo, quam convenit eſſe tepidam, ne infantis teneritudini noceat; Item ubi commode haberi poſſint, ſpiritum vini, vel aquam Reginæ Hungaricæ, vel vinum calefactum: ac tantillum lanæ, vel lini, & candelam ceream accenſam. Dixi, ubi commode haberi poſſint: ſola enim aqua erit omnino, & abſolute neceſſaria. Si chirurgus aut alius operationem peracturus, abeſt; expedit etiam ignem accendere; eo enim caſu curandum eſt maxime, ut prægnante mortua lineis pannis ad ignem calefactis uteri calor foveatur, usque dum chirurgus accurrat: Alii monent etiam parandam fiſtulam, ſeu tubulum arundineum, utroque nodo reſecto, ad finem de quo infra.

2. Verum hic oportet ſcire, quod ſæpe gravidæ, dum extremum agunt ſpiritum, pariunt propter naturæ convulſiones: Infante autem exorto, illico expirant. Cum Sambucæ in Diœceſi Agrigentina 13. Novembris 1746. quinto geſtationis menſe diſſecta poſt mortem fuiſſet Alberta Cacioppa; uterus repertus eſt vacuus: quæ res ob prægnationis certitudinem magnæ admirationi adſtantibus fuit. Verum deinde fœtus inventus eſt ſub lecti ſtragulis de ſe quidem natus, at ex indiciis paulo ante defunctus. Idem accidit Montevagi ejusdem Diœceſis oppido ſub Parocho Periconio. Veriſimillimum eſt, infantes hoſce propriæ nativitati fuiſſe cooperatos, ideoque vita comite ortos, deinde tamen operimentis oppreſſos. Quapropter antequam ad matrem incidendam procedat chirurgus, inquirat ſemper, utrum forte puerulus in ultimo illius vitæ anhelitu foras eruperit. Imo cura erit obſtetricis vel alterius feminæ, interdum poſtremi agonis tempore dextere per lectum inveſtigare, utrum prodierit infans: quem ſi negligimus, poterit facillime ſubfocari. Nec muneri ſuo

deerit

deerit obſtetrix, ſi forte ille in ipſo exitu aliquo indigeat adjutorio, quod ipſa opportune conferre poſſe videatur.

3. Synodus Colonienſis An. 1528. & Cameracenſis An. 1550. & Mercatus (*a*) jubent mortuæ prægnantis ori ſtatim, & ante ſectionem immitti fiſtulam arundineam, de qua ſupra: at negant eam eſſe neceſſariam, & quidem rectiſſime Paræus; & Heiſterus (*b*): Infans enim in utero vel non reſpirat, vel ſolummodo aerem ſecundinis clauſum reſpirat: vel ad ſummum, ſi laceratæ ſint illæ; aerem qui utero continetur. Uterus autem, & ſecundinæ, nullam habent communicationem cum matris ore, atque trachea. In Edicto Agrigentino (*c*) probatur fiſtula, ſed tantum ut aer nitidior in maternum corpus admittatur, & viſcera effluvia cadaverica exhalent, quæ tenuem in puero vitæ flammulam, chirurgo ſcilicet moram faciente, reſtinguere poſſent. Guillelmeaus tamen, Carolus Stephanus, & Schenchius Mercati doctrinam ſequuntur, imo præcipiunt non ſolum ut os gravidæ, ſed etiam ut ſimili modo patula uteri vagina ſervetur. Hæc ſane ultima de vagina monitio valde ſalutaris erit, ubi abſente chirurgo, & naturali partu jam inſtante, uterus eſſet apertus.

4. Quod vero ad tempus partus Cæſarei adoriendi; *Si mulier prægnans*, inquit Rituale Romanum, *mortua fuerit*, *fœtus quamprimum caute extrahatur*. Ex quo liquet ad hujusmodi ſectionem expectandum eſſe, ut gravida ex ſe ipſa prius occumbat. Sed heu plures inveni Parochos falſo putantes, inciſionem faciendam antequam illa ultimum vitæ ſpiritum reddat; prout olim falſo docuit Rodericus a Caſtro (*d*). Nonnemo etiam faſſus eſt mihi id ipſum in praxim deduxiſſe. Oportet ergo

(*a*) Ludovic. Mercat. *de Mulier affect. c.* 3. *in fine*.
(*b*) Paræus *lib.* 23. *c.* 31. Heiſter. *p.* 2. *ſect.* 5. *cap.* 113. *in not. lit. c.*
(*c*) *Infra in Append.*
(*d*) Caſtro *de morb. Mulier. l.* 4. *c.* 3.

me alta voce hic exclamare, ne tantum flagitium perpetrare audeant: ea enim barbara carnificina & graviter peccarent, & irregularitatem incurrerent. Dissimilis est casus, ut infra ostendemus, ubi, desperato naturali partu, incisio ad matris non minus, quam foetus liberationem dirigeretur.

5. Mortua vero prægnante quantocitius partus cæsareus faciendus est: nam ubi illa e vivis excedit, infantulus non raro cum morte confligit, saltem in gravi periculo versatur cito moriendi. Primo quia ob teneritudinem facile genitricis morbum contrahere potuit. Secundo quia solitæ carceris molestiæ adduntur; fœtor, & noxii vapores materni cadaveris. Tertio quia in eo statu ipsi jam incommodo arctus jactitat, & omni vi sese extricare, & egredi conatur, quod illum fatigat. Quarto quia etsi matris respiratione non vivat, attamen hac deficiente aeris subfrigidi, ac nitidi in maternum corpus ingressio prohibetur, & consequens inde refrigeratio filiolo adimitur. Quinto quia minuitur ipsi alimentum. Inde est, quod Possevinus, & Rainaudus dixerunt, fœtus non supervivere matris fato, nisi unius horæ spatio, aliquando tamen horæ dimidio, quandoque etiam breviori tempore: quamquam, ut infra demonstrabimus, interdum longe diutius vivant.

6. At hic vitandus erit scopulus: poterit enim gravida videri mortua, quamvis vivat adhuc. Palmæ decimo anno ante Parochi officium a me susceptum, pia mulier Vizzinia dicta, sponte institit, ut sibi, statim ac moreretur, partus cæsareus fieret. Verum cum ante comprobationem ejus mortis chirurgus eam incidere sit aggressus, ex illius oris contorsione, dentiumque stridore cognovit, eam nondum expirasse. Idemque contigit Pauco, & Meryo in arte chirurgica insignibus.

7. Ut ergo similia damna vitentur, disquirendum semper erit, utrum gravida revera decesserit. Quapropter ante omnia sciendum est, hominis vitam tamquam animati Horologii sine motu, seu circula-

culatione ſanguinis, aut aliquo ſaltem juxta plerosque inteſtino ejusdem leviori motu, non poſſe conſiſtere; ubi enim quieverit omnino ſanguis, ac in eam diſpoſitionem devenerit, ut amplius ad priſtinam circulationem reſurgere nequeat; ecce naturæ lege ſubita, & inevitabilis in inſtanti mors.

8. His poſitis, tribus cauſarum generibus ea tribui valet, morbis ſcilicet chronicis, acutis, ac repentinis. Qua ſub ultima claſſe comprehenduntur caſus, vulnera, fulminis ictus, apoplexiæ, ſtrangulationes tum ex laqueo, tum ex fumo carbonum, ac ſimilium, ſubmerſiones, hiſteriæ &c.

In morbis chronicis obſervanda ſunt ſigna mortis antecedentia, comitantia, ac ſubſequentia. Si igitur ægrotus per ſolitos morbi gradus ad extremum agonem, ſimilemve ſtatum pervenerit, ac deinde prorſus quieſcere viſus eſt cum ſignis regularibus, quæ mortem comitari ſolent, ac deinde ſine pulſu, ſine reſpiratione, aliove motu, ac ſine ſenſu remanſit; credendus eſt mortuus: priſtina enim circulatio ſanguinis ceſſavit, & amplius redintegrari nequibit. Mobile namque, ſcilicet ſanguis paulatim in his morbis corrumpitur: viæ, per quas moveri ſolet, notabiliter alterantur: movens denique ipſum, nimirum ſpiritus animales, omnino tandem extinguuntur. Quocirca poſt prædicta ſigna motum omnem in ſanguine tum circulatorium, tum etiam inteſtinum omnino quieſcere neceſſe eſt, & inde mortem indeclinabiliter induci, cujus quidem quietis non obſcura cenſentur indicia frigiditas, rigiditasque membrorum. Neque ſuſpicari licet ea fatalia ſigna, in ultimo agone ab aliqua ſyncope, vel apoplexia, non tamen a morte provenire; clarum eſt enim perniciosiſſimos hujusmodi affectus infirmis adeo labefactatis vitam labentem conſervare, ac retinere nequaquam poſſe; imo potius illam ad celeriorem ruinam impulſuros.

9. Idem dicendum de morientibus ex morbis acutis, & gradatim

tim procedentibus, quamquam propter varia mali symptomata, naturæque motus in iis majori sit opus cautela, quam in chronicis. Indicia vero mortem antecedentia, & comitantia in utrisque habemus ex Verulamio (*a*). *Duo sunt*, ait, *magni præcursores mortis, alter a capite, alter a corde missus. Nam etiam singultus ille læthalis est genus quoddam convulsionis. Labor autem pulsus læthalis habet velocitatem insignem, quandoquidem cor sub ipsa morte ita trepidat, ut systole & diastole fere confundantur. Habet etiam conjunctam debilitatem, & humilitatem, & sæpius intermissionem magnam, labescente motu cordis, nec fortiter, aut constanter insurgere valente. Præcedunt etiam mortem in propinquo summa inquietudo, & jactatio, motus manuum tamquam floccos colligendo, nisus fortiter prehendendi, ac detinendi, dentes etiam fortiter comprimere, glutire vocem, tremor labii inferioris, pallor oris, memoria confusa, sermonis privatio, sudores frigidi, corporis elongatio, sublatio albuginis oculorum, faciei totius alteratio, nasu acuto, oculis concavis, genis labantibus, linguæ contractio, & convolutio, frigus extremitatum, in aliquibus emissio sanguinis, clamor acutus, inferioris maxillæ lapsus.*

10. His addi possunt visus, auditus, aliorumque sensuum amissio, spiritibus animalibus eclipsim patientibus, & fuligo in naribus. Ubi ergo post hæc signa, aut saltem pleraque, ut evenire solet, videbimus ultimum spiritum exhalare ægrotos, una, vel altera lacryma ex oculis, vel spuma ex ore profluente; quæ signa sunt comitantia, statimque sine pulsu, sine respiratione, ac sine omni motu, & sensu illos conquiescere; quæ maxima sunt signa sequentia; pro morte pronunciandum est. Verum cum de sectione agitur, sive cæsarea, sive anatomica, sive ad cadavera balsamis condienda, ut tutius procedamus, observandum diligentius, utrum vere pul-

(*a*) Franc. Bacon. a Verulam. *Histor. vit. & mor. in atriol. mort. n.* 29. 30. 31.

pulſus omnis, reſpiratio, ſenſusque ceſſaverit. Igitur quod ad primum in utroque carpo exploretur: fortaſſe tamen vibratio, quæ in recto, vel declinato carpo deliteſcit, ſeſe prodet in eodem leniter incurvato. Quandoque illam ſentiemus inter pollicem, & os metacarpii, dummodo non valide arteria prematur: cavendum interim, ne arteriolarum in noſtris digitis motum arteriis defunctorum attribuamus. Inveſtigandæ etiam arteriæ axillares, temporales, atque carotides, utpote ampliores, ac recto impetu motæ: preſſione tamen profundiore.

Tentandum eſt etiam cor ipſum tum a latere ſiniſtro, tum dextero: nam a dextero in quibusdam pulſare deprehenſum eſt. Corpus tamen in alterutrum latus declinare oportet: ubi enim ſupinum ſtatuitur, languidus ejus motus percipi non poteſt.

Inveſtiganda eſt etiam reſpiratio. Plerique filum, ſeu flocculum lini, goſſypii, aut lanæ tenuiſſime carminatæ naribus, orique ſuſpenſum adhibent, vel flammulam cereæ candelæ; ut videant an ad aliquam reſpirationis auram deflectant, ac tremula fiant: vel ſpeculum limpidiſſimum antea bene abſterſum, vel conſpicillum naribus, & ori admovent: maculantur enim in viventibus. Alii ciathum aqua plenum cartilagini enſiformi inter pectus, & umbilicum collocant: diaphragmatis namque motus, ſi quis forte reliquus erit, coſtis ſpuriis communicatus, aquam quoquomodo verſabit (*a*).

Winslovius ait, conſultius fore ſi corpus in alterutrum latus convertatur, ita ut extrema coſtæ antipenultimæ cartilago ſupremum ſitum obtineat, eique ciathus imponatur.

11. At hæc experimenta non ſemper fidelia in mortis certitudine detegenda inveniuntur: quandoque enim reſpiratio ita lenis eſt, ut nulla certe ratione innoteſcat: quandoque etiam vapores ex veris cadaveribus emanantes ſpecula comma-

(*a*) Lancif. *de mort. ſubit. l.* 2. *c.* 13. & 16. *aliique paſſim.*

commaculant. Humores etiam in mortuorum abdomen descendentes fallaci motu decipiunt.

Ut igitur firmius evadat judicium, alia hic indicia prædictis addenda, & explicanda sunt, quorum pleraque tutiora existimantur. Præcipuum, ac tutissimum esset putrefactio, saltem partialis, vel ipsius initium: nimirum fœtor cadavericus, qui saltem aperto ore sentiatur, e visceribus corrumpi incipientibus ascendens. Livor item, vel lividæ maculæ, aut nigredo in corpore, ac ejusdem extumescentia. Cæterum cum putrefactio aliquando moram faciat, partus autem cæsareus celeritatem postulet, cætera signa tum ab aliis, tum a Lovisio in opere de certitudine signorum mortis allata, investiganda sunt.

Primum est faciei immutatio. In morte apparente faciei forma consistit, in vera labefactatur, & colorem pallidum, plumbeum, vel croceum induit. Si diuturnæ ægritudini syncope superveniat, squallor erit cadavericus, at membra non erunt inflexibilia. Quod si talia evaderent, necesse erit juxta mox tradendam regulam disquirere, utrum inflexibilitas cadaverica sit, an convulsiva.

Secundum est corporis pondus nimium, evanescentibus spiritibus, qui prius illud mobilius, leviusque reddebant.

Tertium, licet non omnino necessarium, est frigiditas cadaveris, quæ tanta ex Feijoo sit, ut illam rami ab arboris trunco recenter excisi, & in eodem aere, quo mortuus jacet, collocati exactissime indagatam (*a*) coæquet.

12. Quartum, profecto validissimum, est membrorum rigiditas, & inflexibilitas etiam ante calorem deperditum; ita ut nisi defunctus quamprimum indusio, cæterisque mortuariis vestibus de more induatur; ejusque oculi ab adstantibus claudantur; hæc omnia deinde non facile peragi queant. Quoniam vero datur syncope convulsiva,

(*a*) Feif. *Theatr. Crit. t. 5. disc. 6.* §. 8. n. 27.

vulſiva, quæ membrorum etiam inflexibilitatem præſefert; ſciendum eſt, ipſam tunc pro ſigno mortis haberi, cum mortem ſubſequitur: ſi enim cum putata morte pari paſſu venerit, ſymptoma erit convulſivum. Convulſio autem eſt involuntaria ac permanens contra naturam contractio: unde in ſtatu convulſivo, ſi e. g. anteriora brachii ſunt laxa; muſculi bicipites duritie laborant, quæ non obſervabitur in antagoniſtis. At in caſu veræ mortis muſculi, qui ad contrarias actiones a natura deſtinantur, in ſtatu conſimili perſeverant, nullumque argumentum elucet, eorum alterutrum in ſtatu violento reperiri.

Planius, & clarius: ubi rigiditas, & inflexibilitas ex convulſione orta ſit, impoſſibile, vel pene impoſſibile erit, membrum cogere ad motum contrarium illi, ad quem fuit ab actione muſculorum convulſiva determinatum: quod ſi forte compelleretur, nihilominus deinde ſibi relictum ad locum priſtinum magna vi ſubitoque rediret. Contrarium accidit in cadaveribus: coacta enim articulatione membrum ad hunc, vel illum motum, quamquam inter ſe contrarios, more corporum inanimatorum, oſtendet indifferentiam. Hoc præſertim in maxilla inferiori obſervabitur: ſi enim hæc in mortuis a ſuperiore dividatur, ſejuncta, & in eodem loci puncto, in quo poſita fuerit, remanebit; quod ſi deinde ad naturalem ſitum appropinquet; id paulatim faciet, aliqua ſemper intercapedine inter ſe, ac ſuperiorem maxillam relicta. Si vero, quæ mortua creditur, paſſione tantum hiſterica, vel aliquo convulſivo morbo detinetur; inferior maxilla a ſuperiori nonniſi illata vi disjungetur: attamen ſi poſtea dimittatur, ſui juris facta iterum celerrime ad ſuperiorem accedet (*a*). Porro ubi corporis pondus adeſt, maxime cum frigiditate conjunctum, & membrorum rigiditas; patet non ſolum ſanguinis circulationem omnino ceſſaſſe, ſed motum ipſum inteſtinum: ac proinde circulationem prædictam amplius redintegrari

Q

(*a*) Verdier & Caumant. ap. Bruhier. *in præf. oper. de incert. ſign. mort.* Lovіſ. *de cert. ſign. mort. epiſt.* 4.

grari non posse. Verum rigiditas, ac frigiditas non sufficit, ubi malum ex frigore processit. Oportet eo casu hominem in fimo deponere, aliisque præsidiis adjuvare: mox enim clarescet, utrum de eo sperandum, an desperandum sit.

13. Quintum & præ cæteris vehementissimum signum est pannus vitro similis, qui in ipso mortis agone incipit efformari, & in mortuo super oculorum corneam brevi coalescit, ita ut frequenter pupillam ipsam occultet. Is tenuissimus est, & in plures partes discinditur, si cornea, de qua exsudat, abstergatur, & ob illum defunctorum oculi nativum colorem, ac splendorem amittunt: quo fit, ut imaginem eorum, qui in illos adspiciunt, amplius non repræsentent, ut in vivis, quorum oculi pro speculo sunt. Signum tamen hoc fallere tantum posset in certis palpebrarum morbis: verum in istis, ut & in aliis, ubi mors intercesserit, oculi passi, ac flaccidi evadunt, quod nunquam in aliqua ægritudinum circumstantia, sed tantum in vera morte observatur; unde id semper juxta Lovisium (*a*) extinctæ jam vitæ signum reputandum est carecteristicum, & infallibile.

Cæterum ubi solita perspicimus mortis indicia, non necesse erit pannum vitreum esse perfectum, sed sufficiet formari jam cæptum. Itaque dum membra flexibilia sunt, ac oculus in statu naturali persistens propriam servat firmitatem, atque fulgorem; mors certa esse nequibit. Et contra si membra sunt inflexibilia, & simul oculus jam deformatus, ac mollis effectus est, aut saltem panno vitreo decolorari cepit; corruptione cadaveris non indigebimus, ut audacter pro morte pronunciemus. At nihilominus ad uberiorem cautelam flammam supradictæ candelæ naribus defunctæ semper admovebimus, ut in adustione dignoscamus, an aliquem sensum ostendat: incisionem vero adoriemur leniter, & non in modum crucis, ut in sectionibus anatomicis, & condiendis balsamo

(*a*) Lovis. *loc. cit.*

mo cadaveribus, ſed per lineam longitudinalem, ut ſi forte, quod cavit Senatus Venetus, prægnans reſiliat, ac ſe viventem ſubindicet, & chirurgus deſiſtere, & illa ſanari facilius queat (*a*).

14. Major eſt difficultas comprobandæ mortis ex cauſa repentina: in ea enim ſæpe deſunt ſigna antecedentia, & non raro etiam comitantia, quapropter ſola inſerviunt, quæ mortem ſequi ſolent. In his ergo caſibus, ſi capitis abſciſſionem, truncique diſſectionem, ac ſimiles mortis cauſas omnino invincibiles excipias; maxima cautela incedere oportebit. Et ante omnia ſemper, & ſine limitatione mora aliqua prudentum arbitrio & pro variatione circumſtantiarum ex Lanciſio erit neceſſaria (*b*).

In hiſtericis, aliisque ſimilibus plerique tradunt, expectandum eſſe, ut 72. horæ præterlabantur, ſi certa mortis ſigna non appareant, ac multo magis ubi ſigna extent æquivoca vitæ. Idemque alii docent de ſubmerſis, ut alibi diligentius expendemus. Reliquas repentinæ mortis origines jam ſupra indicavimus. Mors autem præſumitur ex repentino malo proveniſſe, ubi chronicus ipſe morbus, vel acutus non usque ad agonem, ſimilemve ſtatum morti proximum proceſſerat: unde infirmi extinctio non adeo imminens timeri poterat (*c*). Nihilominus in cauſis ipſis ſubitaneis, ubi naturalia ſigna jam exiſtentis mortis, videlicet corporis pondus, membrorumque rigiditas, & inflexibilitas adeſt cum panno ſuper corneam extenſo, de morte non dubitandum.

Igitur ſi oculi non ſunt deformati, & membra ſunt flexibilia, hæc vel ideo accidunt, quia qui mortuus creditur, vivit adhuc, vel quia mors nondum mala illa

 pepe-

(*a*) Melli *de art. Obſtetric. Cap. de Part. Caeſ.* Heiſter. *Chirurg. t.* 2. *ſect.* 5. *c.* 113. *n.* 2. *in addit.*

(*b*) Lanciſ. *de mort. ſub. lib.* 1. *c.* 13. & 16.

(*c*) Feiſ. *loc. cit.* ſ. 6. *n.* 22. & §. 11. Bruhier. *dict. tract.*

peperit, quæ gignere consuevit. Cum autem nesciamus, quænam ex his vera sit causa; omnino supersedendum est: & interim omnia tentanda sunt remedia, quibus homo, si forte vivus, ad vitæ munia revocetur. Profecto in aliquo e tribus statibus, qui repentino fato mortuus videtur, constitutus credi potest, vel enim revera mortuus est; vel vivit cum aliqua futuræ incolumitatis spe; vel vivit quidem, sed, desperata salute, mortem habet præ foribus. In primo casu mortis signa solita, & caracteristica moram non facient, sed mox necessario prodibunt. In secundo adhibita auxilia vel salutem infirmo restituent, vel saltem latentem ejus vitam in apertum proferent, ipsum ad sensuum officia reducendo. In tertio remedia carebunt effectu; & mors apparens in veram cito commutabitur: quo facto solita, & caracteristica signa mortis brevi consurgent.

15. Intentio autem curationis in similibus erit spiritus oppressos, & consopitos exsuscitare, motum liquidis restituere, solida ad pristinam functionem liquida propellendi redintegrare. Ad primum conducunt vel maxime spirituosa: ad secundum discoagulantia, & sanguinis emissio: ad tertium cujuscumque generis motiones.

Porro ut spiritus languentes exsuscitentur, sensus omnes percellendi sunt, oculi lumine, aures vocibus, mortuum putatum proprio nomine nunc voce leniori, nunc elatiori compellando, cantu etiam, & sono pertentandæ. Nares acutioribus sternutatoriis, ac spiritu Salis Ammoniaci, vel Sale Ammoniaco volatili, aliisque similibus, maxime vero penicillo ipsis illito irritandæ: os etiam, ac præsertim gingivæ, sæpius ejusdem salibus perfricandæ: organa tactus, nimirum plantæ pedum, volæ manuum, & digitorum extremitates, stimulanda, atque pungenda. Demum summo capiti, vel plantis pedum ferrum candens, vel per instrumentum ignitæ laminæ applicandæ; aliquo interim perito pulsus & cordis motum indagante: in vivis enim aliquem subsultum ille percipiet. Ad motum liquidorum in primis (ubi competit phlebetomia, præsertim in apoplecticis, strangulatis laqueo, carbone,

ac

ac similibus, itemque submersis) vena jugularis, vel respective manus aperienda est, ut sanguis majori acquisito spatio, facilius circulare valeat per oppletum caput, sive pulmones. Vesicantia applicanda, vel potius lapis ad cauteria; nam ultra virtutem sanguinem dissolvendi, sunt Prevotio maximum experimentum ad vitae dubium extricandum: in vivis enim tantum, non autem in mortuis pustulam excitabunt.

Demum ad solidorum motum succussiones, frictiones, verberationes plantarum, totiusque corporis, temperatae tamen, dimotiones. Et hæc sane quasi externa remedia.

16. Calor autem, & principia elastica in corpus ipsum introducenda; proinde hoc aeri frigido illico subductum pannis calefactis, & copioso aromatico spiritu gravidatis foveatur; vel contra nive corpus ipsum obruemus, ut solidorum tonus intendatur, & internus calor torpescens ad adversarii frigoris præsentiam irritetur, & convalescat. Verum si submersum fuerat, vel frigore afflictum; ad ignem, moderatum tamen admovebitur: si vero hypocaustum necessarium judicemus: hoc aromaticis effluviis complebimus.

Ingerendus quoque maxima dosi, paulatim tamen, atque guttatim, per os in ventrem, si fieri potest, Spiritus Ammoniaci Salis, aut similes. Inferiora etiam non deserenda. Competunt propterea clysteres acerrimi, Enemata, fumus Nicotianæ, seu Tabacci per instrumentum a Bartholino, ac Lovisio (*a*) delineatum: mirabilis enim est usus in submersis, & aliis ad motum peristalticum in intestinis, & consequenter sanguinis circulationem, & vitam instaurandam.

Nec si prædicta optatum exitum non cito sortiantur, propterea desperandum est Medico: curam ergo nihilominus strenue prosequatur: multoties enim nonnisi post remedia per duas, tres, imo qua-

(*a*) Lovis. *loc. cit. in exam. rat. de Subm.*

quatuor horas exercita se vita manifestavit (*a*).

17. Cæterum si post omnia tentamina per longum temporis spatium continuata, nihil omnino profectum est; qui jacet, vel vere jam e vivis excessit, vel saltem brevissime indubitanter excedet: quamobrem cito etiam signa mortem consequentia apparebunt. Quamvis enim concedamus, dari posse casum, quo respiratio omnis, omnisque circulus in sanguine, cæterisque liquidis conquiescat, & nihilominus infirmus vitam retineat, dum natura spem aliquam, ut ita dicamus, habeat, fore ut per intestinum saltem sanguinis motum respiratio, ac sanguinis circulatio redintegretur: hoc ipsum tamen doctrinæ traditæ nequaquam obstat: nam homo in tali statu suspensionis nonnisi brevi tempore manere poterit: cessante enim circulatorio sanguinis motu, non diu durabit intestinus; cessabunt etiam, uti optime notavit Offmannus, liquidorum secretiones, ac transpiratio: itaque non solum sanguis, ac alia liquida coagulum facillime contrahent, sed etiam brevi coinquinabuntur, & ad motum, aliasque vitales functiones inepta reddentur. Unde propter hoc ipsum festina mors & indeclinabilis irruet. Quamquam enim dentur Naufragi per plurimos dies ab aquis erepti, & subsidiis antedictis ad vitæ officia reducti, id vel ex eo factum est, quod conservabant adhuc ex particulari corporis œconomia, licet sine respiratione, aliquam saltem tenuem sanguinis circulationem, vel quia si hæc omnino intermissa cessaverat, non subjacebant tamen aeris actioni. Sed ex aquis educti diutius in suspensionis illo statu consistere non possunt: humores enim, aere jam in ipsos vim suam exercente, ob allatas rationes corrumpi necesse est.

Interim vero si defunctæ prægnantis membra sunt adhuc flexibilia, & oculi antedicto panno vitreo non cooperti, nec flaccidi, passi, aut dissoluti, nunquam ad sectionem deveniendum erit, quamvis plures dies ab apparente morte defluxerint.

CAPUT

(*a*) *Idem loc. cit. Ep. 6. in Animad.* Bruhier. *de incert. sign. mort.*

CAPUT III.

Solvitur objectio, ex Bruhierii Opere de incertitudine signorum mortis desumpta.

1. Illud restat, ut cuidam hic objectioni occurramus. Clarissimus porro Winslowius Thesim Aprili mense A. 1740. in Scholis facultatis Parisiensis defendit, & edidit, in qua mortis signa non minus incerta a chirurgicis, quam ab aliis experimentis perdocuit. Hanc Thesim ingenti apparatu Bruhierius commentatus est in suo percelebri opere *de incertitudine signorum mortis:* ibique plusquam biscenta sexaginta refert exempla de vivis reputatis mortuis: imo etiam de sepultis: qui vitæ munia resumpserunt. Existimat propterea Bruhierius non dari certum, & indubitabile mortis signum, nisi solam putrefactionem: ideoque ante ipsam cadavera nec sepelienda, neque exenteranda, ut balsamis condiantur. Ex Bruhierii ergo doctrina tot exemplis confirmata, cui etiam favere videtur Feisous, possent nonnulli deducere, gravidas non esse incidendas, maxime propter hysterici mali suspicionem, nisi post corruptionem, quæ cum per plures etiam dies tardare soleat; fœtus interim necessario periret, tum propter moram, tum propter ipsam matris putredinem, quæ prius puerulum inficeret intus, quam foris erumperet.

2. Verum ad Bruhierii librum varia nonnulli respondent. Ac primo plurima ejusdem exempla esse a primis narratoribus, præsertim gentilibus ad suos Heroes celebrandos conficta; nonnulla ut ipse Feisous observavit (a) esse suspecta, aut saltem non authentica: quædam etiam non obscure comicam fabulam sapere, ab iis tamen vulgata, qui narrandorum portentorum pruritu laborabant, qui morbus & viguit semper, semperque vigebit. Sane quæ de

(a) Feisous *loc. cit.* §. 1. *n.* 11. & 14.

de Joanne Duns Scoto non pauci ſcripſerunt, Wadingus commentitia oſtendit (*a*). Quid, quod alia ſunt forte duplicata, ut fit in ſimilibus? Nimirum unoquoque ex narratoribus ſeſe vidiſſe teſtante, quæ aliis locis, atque temporibus ab aliis viſa ſunt.

Quam facile autem hujusmodi narratiunculæ originem ſuam ducere poſſunt a vulgi rumore, mulierculis præſertim diſſeminantibus, ex aliquo dubio ſigno in cadaveribus animadverſo, puta ex ſudore a fronte, vel toto corpore dimanante, ex calore diu conſervato, ex facie vivida, & rubicunda, ex capillis, unguibus, aut barbæ pilis creſcentibus, ex fortuito motu cadaveris, vel ſaltem ejus capitis non bene collocati, & firmati, muribus præſertim dimoventibus, vel denique ex nimis incenſa, & verſatili adſtantium phantaſia?

His vero non obſtantibus non negabo magnam Bruhierii exemplorum partem me veram reputare: nam & in Sicilia interdum ſimilia contigiſſe non dubia fama vulgavit.

3. Cæterum hæc, aliaque hujus generis facta ut plurimum ad caſus repentinos, ac mala ſubitanea pertinent, puta, ſyncopen, apoplexiam, ſubmerſionem &c. Nos vero ſupra monuimus in his diligentiſſimo examine inveſtigandum, utrum revera prægnans mortua ſit, nec eam incidendam, niſi poſtquam ſigna mortis caracteriſtica illuxerint. Quod ſi apparentes aliquæ mortes, a Bruhierio narratæ, ex morbis periodicis proceſſerant; regulariter, ut ex ipſa patet hiſtoria, in Noſocomiis, vel peſtis, aut graviſſimæ epidemiæ tempore, fefellerunt. Nemo tamen eſt, qui neſciat in hujusmodi circumſtantiis omnia tumultuario geri, ac propter feſtinationem in ſepeliendis mortuis facillime errari. Idemque de iis dicendum, qui in prælio ceciderant. Si qui vero in proprio lecto, & extra prædictas anguſtias viſi ſunt obiiſſe, ac poſtea

(*a*) Wading. *in vita Scoti, quem Feifous, & alii ſequuntur.*

poſtea ſurrexerunt; id ſane tribuendum imprudentiæ, atque ignaviæ domeſticorum. Cum enim iſti ægrorum nonniſi mortem expectarent, ex aliquo ipſorum actu, motuque ac ſubſequente corporis totius externa quiete, primo illos extremum ſpiritum exhalare, deinde anima jam deſtitutos eſſe firma perſuaſione judicarunt: nihil aliud exinde curantes. Quapropter neque ipſorum arterias, neque cor exploravere, nec ſedulo indagavere, utrum tenui ſaltem reſpiratione uterentur. Uno verbo nullam induſtriam, quam potuiſſent, ad mortis veritatem per ſolita ſigna, & experimenta inquirendam contulere, atque ea fuit perniciosiſſimi erroris occaſio.

4. Contra vero apertiſſime obſervari poterit in pluribus exemplis ab ipſo Bruhierio relatis, ægrotos, qui deinde reſtituti ſunt, quamquam primo intuitu ſpiritum emiſiſſe viderentur, habuiſſe tamen quædam ſive certa, ſive dubia ſaltem vitæ ſigna: ob quæ non ſolum eorum ſepultura ad plures dies dilata fuerat; ſed omni ope, & Medici, & domeſtici eos ad vitam revocare nixi erant: quod tandem feliciſſime obtinuere. Alii profecto naturalem calorem conſervabant: aliqui membrorum flexibilitatem, vel tenuem reſpirationem, aut pulſum; nonnulli etiam medicamenta deglutiebant: alii denique dormientibus ſimiles potius, quam mortuis cernebantur.

5. Inſuper aliud eſt, dicere, homines multoties erraſſe, illos reputando mortuos, qui vitam retinebant, aliud eſt dicere, vivos a mortuis internoſci per ſigna non poſſe: ſicuti etiam aliud eſt dicere, ſæpe adulterinam expendi pecuniam pro incorrupta: aliud tamen adſtruere, non dari modum ad diſcernendum in pecuniis aurum probum a vitioſo: primum enim verum, ſecundum omnino falſum exiſtimatur.

Id etiam addendum, in errores iſtos imperitos propter ſcientiæ, & experientiæ defectum, non vero Medicos impingere; quamquam, etſi Medici ipſi ob incuriam, imprudentiam, præcipitationem, vel ſi mavis inſcitiam, propter

quam generales regulas particularibus circumſtantiis aptare quandoque neſciant, fallerentur, id artis regulis, quæ certæ ſunt, ac ſtabiles, fraudi eſſe non debet, ut aperte monuit Celſus Latinorum Hippocrates (*a*). *Adverſus quos*, ait, *ne illud quidem dicam, quod notæ poſitæ non bonos, ſed imperitos medicos decipiunt; quod Aſclepiades funeri obvius intellexit, eum vivere, qui efferebatur: ne protinus crimen artis eſſet, quod Profeſſoris ſit.* Idem ſentit Magnus Lanciſius (*b*) idemque fatetur ipſe Winslowius: *Sæpe numero incerta fallunt incertæ mortis ſigna non tam artis crimine, quam aut imperitia, aut negligentia artem profitentium, atque exercentium, ut & adſtantium vel incuria, vel inopia, imo quandoque malitia.* Nam quale probrum eſſet medicinæ, ſi mortem, quam adventantem a longe ſubodorari gloriatur, præſentem jam, & ob oculos poſitam diſcernere non valeret?

6. Inde factum eſt, ut Bruhierii Librum, quamquam cæteroqui ob publici boni ſtudium, ac eruditionem, valde laudandum, impugnaverint viri egregii Abbas de la Fontaine, atque Loviſius, oſtendentes, non opus eſſe corruptione, ut mortem indubitanter agnoſcamus. Loviſius quidem docet decolorationem, ac flacciditatem oculorum panno vitreo adnaſcente, maxime rigiditati, & inflexibilitati membrorum, modo ſupra explicato conjunctam, eſſe mortis characteriſticum, ac tutiſſimum ſignum. Profecto nullum a Bruhierio exhibetur factum, in quo hæc oculorum deformatio aliquando deceperit. Verum præſcindendo etiam a quæſtione inter Bruhierium, & Loviſium agitata, utrum præter putrefactionem dentur ſigna mortis indubitata: imo dato etiam, & non conceſſo antedictam oculorum deformationem eſſe notam per ſe fallibilem; adhuc fidenter dicam omnes eos, qui cuncta mortis ſigna præ ſe ferunt, nullum vero quam-

(*a*) Celſus *de re medic. l.* 2. *c.* 6.
(*b*) Lanciſ. *de mort. ſubit. l.* 1. *c.* 16. Winslow. *in Theſi An mort. incert. Apr.* 1740.

quamvis æquivocum vitæ, si omnia facta sunt a peritis tentamina per competentem temporis moram, ut ad vitæ officia redeant, & nihilominus in eodem statu permanent, certissime defunctos esse; quamvis enim aliquando, etsi raro, hoc, vel illud signum singulariter consideratum fefellerit; ac similiter hoc, vel illud remedium ad suscitandum, qui mortuus videbatur, non suffecerit, quod tantummodo ex allatis a se exemplis ad summum contendere posset Bruhierius: attamen neque apud ipsum, neque apud alios reperiri queunt casus, ubi tota signorum mortis collectione suffragante sine ullo vitæ saltem dubiæ indicio: omnibus item remediis ad excitandum decumbentem serio per congruum temporis spatium adhibitis, Medico præsertim observante, & pro morte decidente, sit unquam erratum. Nam quo pacto falsa poterit esse mors tot naturalibus notis contestata? Quomodo autem vera vita, quæ nullo prorsus nequidem æquivoco signo sese indicaret? Quibus tandem abdita, & retrusa penetralibus illa delitesceret? Cæterum quamquam his non obstantibus arbitraretur aliquis, mortem sine putrefactione non esse physice indubitatam, nemo tamen negare poterit, eam saltem summum in hypothesi certitudinis moralis gradum attingere, tantoque clariorem ex ipsis Feifoi principiis futuram, quanto plura erunt indicia comprobantia (*a*). Profecto mentiuntur quandoque & mulieres, & viri non solum ignobiles, sed & sublimi loco nati, Philosophi quoque, vel pietatem profitentes. Quis autem pernegare auderet factum, quod omnes illi uno ore contestarentur? Quod enim singuli certum non facerent, certissimum redderent universi.

7. Si autem cum hac morali saltem certitudine mortuos incidere, vel sepelire non liceret, atque ad putrefactionem expectandam cogeremur; ut alia omittam, quomodo unquam ad anatomicas sectiones medicinæ, atque ideo saluti hominum tam necessarias devenire

(*a*) Feifous *loc. cit.* §. 8. *n.* 31.

venire fas esset? Cadavere enim corrupto neque chirurgus intolerabili fœtore prohibitus posset incidere, neque incisio intentum obtineret: corporis nimirum vasis a putredine ipsa jam destructis, liquoribusque confusis: quodque deterius est, (ut ipse Feifous (*a*) ingenue fatetur) humationis retardatio periculosa esset viventibus: nam ex ea, & morbi, & lethales epidemiæ, & pestilentiæ in humani generis perniciem orirentur.

8. Quod si generaliter ex prædictis ad judicium de morte ferendum non expectanda putrefactio est; in negotio, de quo agitur, eamdem prævenire prorsus oportet; cum infantulo de vita non minus æterna, quam temporali periclitanti succurrendum sit, cui tanta mora sine ullo dubio fatalis esset futura. Quapropter etsi supponeremus, non obstantibus quibuscumque mortis indiciis, evenire posse, ut aliqua prægnans viva dissecaretur, nihilominus eo periculo neglecto, sub gravissimi criminis reatu ad partum cæsareum efficiendum omnino teneremur. Cum enim periculum illud esset remotissimum; non deberet chirurgos a sectione absterrere, vel eos tardiores reddere, quam par est: ac multominus sacerdotes quasi irregularitate irretiendos, ubi gravida forte vivens secaretur. Nam si putabat Heisterus (*b*), vix e centum millibus, quos prudens, vel etiam mediocre vulgus mortuos credidit, unum inventum esse, qui vere vivus extiterit: quid ille diceret, si in usum superius expositæ cautelæ, ac experimenta venirent?

Cæterum etsi aliquis aliquando subreperet error; dummodo illi prudenter se gesserint, non eis a Deo imputabitur matris infortunium, quod aversantur, sed pueri liberatio, quam intendunt. Prudenter autem sese gerunt, si prius ea signa in prægnante perspexerint, quæ communiter in mortuis observari solent, sique omnia simul præstiterint, quæ ab arte medi-

(*a*) *Idem loc. cit. §. 7. n. 26.*
(*b*) Heister. *Chirurg. t. 2. sect. 5. c. 113.*

medica in his circumſtantiis præſcribuntur. Neque enim tandem in agibilibus exigere ſemper poſſumus certitudinem metaphyſicam, vel mathematicam: imo interdum nec phyſicam, ſed ea ex Ariſtotelis monito (*a*) contenti erimus quam materia ipſa permittit. Corruerunt quandoque terræ motu furente firmiſſimi pontes cum morte viatorum, parietes etiam dormientes in cubiculis oppreſſerunt. At quis ab hoſte impetitus per pontem fugere non feſtinaret? vel ſub dio cubare vellet brumali tempore? Nimirum proxima pericula declinanda ſunt: valde autem remota, & mere poſſibilia contemnenda: maxime ſi neceſſitas ad operandum urgeat, ſecus irrationabiliter ageremus. Cum igitur cavenda ſit ſpiritualis parvuli ruina, partum cæſareum imprudenter differre non licet, aliter enim innumeri infantes, priusquam ſerum illis, & inutile adveniret auxilium, vita ſpoliarentur, & in æternum perirent. Porro ſi teſtimonium hominum, qui tam ſæpe falli, & fallere poſſunt, ad pœnam capitis infligendam ſatis eſt, quare conſueta, & bene diſcuſſa finitæ jam vitæ ſigna, quorum teſtimonium, utpote a natura ipſa profectum, multo tutius eſt, ad liberandum per ſectionem pueros non ſufficere judicabimus?

9. Majorem eſſe oportet mortis certitutinem ad approbandum reſurrectionis miraculum in Beatificatione, ſive Canonizatione Sanctorum; tum quia hujusmodi cauſæ ſunt ex majoribus, & arduis: tum quia, ſi miraculum non approbetur, nulli damnum infertur, tum quia cum miraculum natura ſua ſit rarum, non præſumitur. Quare niſi clariſſime, & evidenter probetur mors antecedens; credendum eſt potius hujusmodi mortem fuiſſe apparentem, quam reſurrectionem fuiſſe veram. Et nihilominus adſtrui poterit mors; imo & phyſice quoque certa vel ante corruptionem exiſtimari per ſigna propria in ipſis Apoplecticis, Hiſtericis, ac ſimilibus, in quibus, qui expectandam eſſe quartam diem tradunt, intelligendi veniunt, uti Ss. Pater Benedictus XIV. docet,

R 3

(*a*) Ariſtot. 1. *Etich. c.* 5.

docet, ubi a ſignis, & experimentis præſcindatur, & in ſolo temporis lapſu probatio conſiſtat: quanto magis ergo probatio per ſigna, & experimenta in cauſa noſtra erit admittenda, quæ revera e vulgaribus eſt, & moralem tantum expoſcit certitudinem? Profecto damnum infantis in dilatione Cæſarei Partus eſt ſummum, neque hic agitur de miraculo, ſed tantum de morte adfirmanda; quæ cum non ſolum naturaliter ſit poſſibilis; verum etiam tandem aliquando neceſſaria; ſi cautelæ omnes adhibitæ fuerint, & ejus caracteriſtica ſigna intercesserint; non ſolum prudentiſſime præſumi, ſed omnino pro certa haberi debet.

10. Illud tandem ſummopere animadvertendum eſt, Bruhierii Librum nihil aliud intendere, quam ſepelitiones, & balſamationes, in quarum dilatione, ut ipſe putat, nihil eſſet incommodi, vel ad ſummum alias non neceſſarias cæſuras ante putrefactionem eſſe vetandas: & nihilominus id ipſum Gallis popularibus ſuis nequaquam perſuadere potuiſſe, non tamen docuit, partum Cæſareum, ad ſalvandos pueros profus neceſſarium, tanto tempore differendum. Hoc enim idem eſſet, ac illum abſolute damnare. Contra vero eumdem valde commendat, efficaciter probans, nonnatum filiolum extinctæ jam matri poſſe in utero ſupervivere, pluribusque rationibus, & exemplis firmat, nefas eſſe pueri extractionem omittere, conqueriturque maxime Romanorum de partu cæſareo ſanctionem in Galliis parvipendi (*a*). Imo quod magis notandum eſt, porrecto libello in delineatione condendæ conſtitutionis apud Regem inſtat aperte, ut legem ille ferat, qua hujusmodi ſectio in mores omnino inducatur: *Statutum*, ait, (*b*) *etiam obviare deberet crimini illi, quod Romanorum Leges inter homicidia computabant, quodque magis quotidianum experimur: nimirum ante cæſaream inciſionem, ſaltem poſt mortem faciendam, ſepelire prægnantes. Hæc prava conſuetudo non minus naturali, quam poſitivo juri adverſa-*

(*a*) Bruhier. *de Incert. ſign. mort. t. 2. cap. 4.*
(*b*) *Tom. 1. in fine fol. 581.*

verſatur, *& ipſe in mea diſſertatione plura parvulorum attuli exempla*, *qui poſt plures a morte matrum dies adhuc vivi exorti ſunt.*

Exoptat denique, ut in partubus deſperatis fiat incifio vivente matre: quo ſcilicet & ipſa, & fœtus una liberentur: neque illius mortem expectemus, ne dilatio utriusque ruinam afferre valeat.

11. Ad hæc Bruhierius tres non exigui certe momenti errores merito reprehendit. (*a*)

Primus eorum eſt, qui charitate frigeſcente domeſticos ſuos ægros extrema unctione jam expiatos non amplius medicaminibus juvant: imo quod ipſe olim interdum obſervavi, nec alimento reficiunt, ſed prorſus derelinquunt veluti victimas indeclinabili morti devotas. Etenim ſi ex illis ipſis, qui falſo mortui crediti ſunt, non pauci ad ſe redierunt; quænam erit amabo te vecordia, atque ſtultitia, indubie adhuc viventes ita deſerere?

Secundus aliorum eſt, qui hominem ſimul ac expiraſſe putatur, arcæ mortuariæ includunt: ita enim ſi forte ille ſyncope opprimitur, aeris recentioris ingreſſu prohibito, neceſſario ſuffocabitur; aut ſaltem ſi deinde vitæ aliqua indicia præbeat; ab adſtantibus ea percipi nequibunt.

Sed irriſione certe non minus, quam execratione dignus eſt tertius. Noſocomiorum leges vetant, ne defuncti, dum calorem adhuc retinent, ſepulturæ mandentur, propter ſuſpicionem ſcilicet vitæ latentis. At quid excogitarunt egregii quidam Noſocomiorum Præfecti? Cum calor ille diligentiſſime foveri potius deberet, quam data opera extingui; utpote qui aliquoties vitam denuo accendiſſe perhibeatur; marmoream tabulam ſtatuere, ubi mortui deponantur, quousque omnino frigeſcant: atque præclara iſta legis interpretatione certiſſime occidendo (ſi qui forte ſunt) vivos, revera cavent clientulis ſuis, ne calidi,

(*a*) Bruhier. *de Incert. ſign. mortis t.* 1. *c.* 1. §. 6. *obſerv.* 2. *fol.* 146. *&* *ſſ.* 13. *fol.* 313. *&* *tom.* 2. *c.* 1. *fol.* 77. *&* *ſeq.*

lidi, imo etiam ne vivi unquam sepeliantur. (*a*)

Alia etiam utilissima in hoc genere admonet Bruhierius: quorum sane plurima pro majori cautela in praxim deduci expediret; ac præsertim in mortibus repentinis nequaquam omitti. Ea quidem ab instituto nostro aliena præterimus: at parochus in laudato auctore legere non dedignabitur, & quo ad ejus fieri poterit, in paræcia servari curabit. (*b*)

CAPUT IV.

Praxis partus Cæsarei defunctarum.

1 Jam vero gravidæ, morte satis explorata, sectio sequenti modo instituenda est. Duæ ex astantibus feminis illico eam convenientiori situ supinam supra mensam, vel ipsum utique lectum collocabunt, eamque manibus firmiter, ne commoveatur, detinentes, commoditatem chirurgo præbebunt, ut munus suum exequatur. Incisionem is ergo præstabit non ad modum crucis, at linea longitudinali, ut si forte prægnans mortua non sit, ac sensum, ideoque vitam ostendat; facilius sanari valeat. Antequam sectionem aggrediatur chirurgus, manu tentans diligenter inquirit, ubi sit foetus, & utrum proximus peripheriæ, seu parti extimæ ventris inferioris, tum ut sciat prudenter se gerere circa majorem, vel minorem vulneris profunditatem, tum propter alia prope hujus capitis finem exponenda. Utitur autem scalpro chirurgico recurvo, dicto Gambaut, vel cultro, vel novacula, incipiens a parte, quæ substat cartilagini ensiformi, id est, paulo supra umbilicum, sed

(*a*) *Idem t.* 1. *c* 1. §. 12. *fol.* 292. & §. 13. *fol.* 312. & 322. & *cap.* 2. §. 3. *tom.* 2. *cap* 2. *fol.* 26. & *seq.* & *cap.* 5. §. 3. *fol.* 526. & 544. & *in memoria fol.* 513. & *in idea constit. faciendæ fol.* 577.

(*b*) *Idem t.* 1. *in memor. fol.* 547. & *in Idea constit. faciendæ fol.* 576.

ſed parumper a latere, ut umbilicus ipſe, quia ſecatu difficilis, evitetur: deſcendetque inferius usque ad ſuperiorem partem pubis, cæſura ſufficienti ad diſcindendum non ſolum pellem, verum etiam muſculos rectos, qui ſubtus latent, videlicet carnem. Pellis nomine intelliguntur tegumenta a Medicis appellata communia, nimirum cuticula, corpus reticulare, cutis, & membrana adipoſa, ſeu celluloſa, ſub quibus exiſtunt muſculi recti, ſeu caro prædicta. Hæc omnia ſimul juncta profunditatem conſtituunt unius digiti cum dimidio: tegumenta namque ſimul unita ut plurimum paria ſunt lato dorſo cultri, muſculi vero uni digito circiter: quamvis non ſemper eamdem ſervent menſuram, ſed pro diverſa magnitudine, ac pinguedine corporis uni, vel pluribus digitis interdum adæquentur. Exigit vero prudentia, ut Chirurgus craſſitiem ſemper ſupponens eſſe minorem, in incidendo cautiſſime ſeſe contineat.

2. Diſciſſis ergo tegumentis, ac muſculis, in conſpectum ſeſe dabit magna abdominis membrana, dicta peritonæum, quæ ex duabus aliis membranulis coaleſcit, ut plurimum craſſitiem habens veli firmioris, quo paſſim utimur ad cribrandum. Chirurgus illam leniter incidit, nam tenuis eſt; & digitum aliquem ſiniſtræ manus introducit, ut eodem inſtrumento, vel etiam forbicibus, peritonæi cæſuram dilatare commodius poſſit. His peractis, & inteſtinis manu a parte diſſecanda tantiſper amotis, apparet uterus: ejus vero ſitus eſt medius inter veſicam urinariam, & rectum inteſtinum, ſed in gravidis magnitudine auctus diſtenditur, comprimitque veſicam, quare ad illum inveniendum non opus eſt eam diſcindere: quod ſi prægnatio non multum proceſſerit, cura erit periti, veſicam pro utero non accipere, ſed hunc in ante dicto ſitu invenire, & ad ipſius inciſionem deinde pergere. Si autem ſectioni matricis veſica, urina tumens, obſtaret: aperienda primum hæc eſſet; ut urina diffluente ſubſidat, & impedimentum evaneſcat. Uterus nunc majori, nunc minori eſt longitudine, ac latitudine, pro graviditate magis, aut minus antiqua ipſum diſtendente, & pro numero, & magnitudine fœtuum,

 in

in eo contentorum. Mauriceaus advertit (*a*) ipſum eſſe tenuem, ac in fine prægnationis nunquam excedere craſſitiem dorſi, quod eſt in cultro, ſive monetæ argenteæ, quam *Piaſtra* vulgariter appellamus. Contrarium alii ſcribunt: ut ut autem ſit, leviter, nec totus unico inſtrumenti ictu eſt incidendus, ne forte vulneretur infantulus. Itaque hic ſeſe offert ſecundinis circumveſtitum, quæ facile dignoſcuntur: videntur enim ex confuſa venarum ſuarum multitudine ſanguinem veluti emittere, & manu ipſa lacerantur, vel ſi duriuſculæ ſcalpro, vel forbicibus, aut alia ratione ſcinduntur. Non deſunt vero Chirurgi, qui, poſtquam manu tractantes, ubi ſit fœtus, invenerint; longitudinali lineæ in Cæſareo partu faciendo latitudinalem præferant. Mauriceaus vero primam ſuadet, utpote commodiorem: in ea enim nonniſi muſculi recti, ſeu tendinoſæ illorum extremitates inciduntur, in altera vero, ſeu laterali, perſecari debet intima caro obliquorum, & transverſalium muſculorum, quorum cum unus alio ſit ſuperſtratus; craſſitiem habent valde notabilem: atque inde cruor, qui majori copia exundat, impedimento erit, quominus chirurgus diſtincte, ut oportet, quid agat, inſpiciat.

3. Nihil hic dicendum de omento, id eſt reticula, ea enim quamquam ſub peritonæo, ut plurimum tamen in ſuperiori parte abdominis latet, nec ad inferiorem usque niſi raro caſu protenditur. (*b*) Quocirca opponere ſeſe non ſolet, cum uterus eſt ſecandus: incidenda tamen & ipſa, ubi fortaſſis occurreret.

4. Infante igitur ſecundinis jam dilaceratis detecto; ſi Chirurgus morti proximum reperit, non illum extrahit, ſed in ipſo ventre adhuc exiſtentem curat illico baptizari: at ſi vivacem agnoſcit, reſecto funiculo umbilicali ab utero tollit, & Parocho præſentat. Puerum baptizandum una ex mulieribus in eo ſitu detinet, quo ab aqua baptiſmatis ejus reſpi-

(*a*) Mauriceaus *de morb. Gravid lib.* 2. *c.* 33.
(*b*) Heiſter. *in Compend. Anatom.*

respiratio turbari nequeat, scilicet pronum, altera interim aquæ ampullam porrigente. Sacramento statim collato, Chirurgus funiculum ligat umbilicalem in distantia duorum digitorum ab umbilico: eumdemque funiculum ad dimidium digiti supra ligaturam ipsam denuo recidit, ac diligentissime os parvuli aperit, nasumque detergit, ut respiratione utatur faciliori: eo interea prope ignem substentato. Inde ipsum refovet, ori ejus, & naribus vinum, vel aquam vitæ, similemve liquorem admovendo: tum calefacit halitu suo, vel simplici, vel etiam vino, aut spiritu vini ore detentis roborato, illiusque faciem vino calido lavat: demum obstetrici, vel alteri expertæ mulieri tradit, mandans eum pannis calefactis involvi, & antedictis auxiliis confortari.

5. Si vero de infantulo jam extracto dubitetur, utrum vivat, an mortuus fuerit; manus capiti imponatur, ubi fontanella, seu fons pulsatilis reperitur, & arteriæ valde micant, vel sinistræ parti pectoris circa cor, vel temporibus, vel umbilico: ac si pulsatio percipitur, subito, & absolute baptizetur, utpote certe vivus: at si non sentiatur pulsatio, & nec respirationem, nec motum, neque sensum ostendat; attamen desit putrefactio, aliaque indubitabilia mortis signa; ejus exanimatio certa non erit, sed ambigua. Itaque ne temporis momentum amittatur, quo mors infantis apparens in veram commutari possit; illico sub conditione, uti mos est in dubiis, baptizetur: Fœtus enim ex nimia debilitate sæpe mortuus omnino videtur, qui nonnisi æger est, vel ad summum moribundus. Et vero si hoc in ipsis adultis multoties accidit; a fortiori in infantibus abortivis, vel partu cæsareo, aut difficili editis, imo quocumque modo nascentibus, ut alibi clarissime probabo (*a*), remedia quoque proponens, quibus ad vitæ officia revocentur.

Cavendum tamen erit, ne matris ejusque sanguinis, aliorumque liquorum in utero putrescentium fœtorem cum cadaverico

(*a*) *Lib.* 3. *a cap.* 10.

filioli fœtore, ac ne gangrænam viventis fœtus cum ejus putrefactione confundamus. Distinctionis vero signa dabimus alibi (*a*).

Porro si fœtus certo vivus esset, monstrosus tamen, servanda erunt, quæ Romanum Rituale præscribit. Cum autem monstra facilius in partubus cæsareis viventium occurrant: dubia de illis baptizandis, vel non, ad caput nonum libri tertii rejicimus.

6. Diximus, Parochum debere statim baptizare infantulum: non enim expedit, eum ad ecclesiam deferre. Nam cum partus non fuerit naturalis, periculum subest, ne interea inopinato decedat.

7. Sed ut ad Chirurgum redeamus: animadvertat is, infantes non semper in utero inveniri: conceptio enim quandoque non naturalis est, sed vitiosa. Celebre quidem est factum Tolosanum. Prægnante nonimestri mortua, & a Chirurgo dissecta, visus est uterus gravidarum more grandis, verum scirrhosus, & crassitudine quatuor digitorum transversorum: ejus tamen cavum exiguum, & sine ullo fœtus vestigio, sed sanguine plenum grumoso, & nigricante. Chirurgus itaque jam in animum induxerat, graviditatem fuisse imaginariam: at cum defunctæ necessarii asseverarent, eam vere gravidam: totum abdomen aperuit, & in sinistro latere sub omento, seu reticula infantem adinvenit, atque Courtiali egregio medico, rem testanti, conspiciendum ostendit. Ubi ergo nota prægnatio est; si Chirurgus in utero infantem non reperit, ulterius inquirat, ventrem ampliori vulnere dissecando, ut illum deprehendat, vel in abdomine, in quem forte prolapsus fuerat, & creverat; vel in Tubis Fallopianis, vel in ovario ipso, ubi fœcundata ova quandoque subsistunt: etsi enim casus isti rariores dicendi sint, attamen accidunt aliquando, uti recentiores omnes admittunt. Mangetus fuse plures enarrat vitiosas conceptiones a celebrioribus antecti sæculi scriptoribus oculatis testibus, cum earum circumstantiis

(*b*) *Loc. cit. cap.* 15. *n.* 10. *& seq.*

tiis relatas (*a*): nimirum tres in abdomine, quatuor in Tubis, ac tres etiam in ovario. Imo Ephimerides Germanæ, cum Heiſtero, (*b*) puerulum afferunt in veſica urinaria detectum.

8. Si vero pro fœtu mola inveniatur, non ideo deſperanda Chirurgo res eſt, & deſerenda. Molam ipſam diſſecet: fortaſſis enim in ea exiſtit fœtus. Id olim in Nobilis Venetæ ſectione perſpectum auctor eſt Alexander Benedictus (*c*). Simile quoque vidit exemplum Amſtelodami v. Idus Februarii 1669. Kerkringius: (*d*) quod cum aliis etiam obſervationibus confirmari poſſet; omnes pariter molas exiſtimo ſemper diſcindendas.

9. Item Chirurgos moneo, ut ſedulo inveſtigent, utrum alius forte ſuperſit in matre puer, ſive Gemellus, ſive ex ſuperfœtatione extrahendus, vel etiam plures. Cæterum de hoc argumento poſtremo capite hujusce Libri copioſius diſſeremus.

10. Denique ſi quando gravida in partu obierit, fœtus autem baptizatus fuit in utero per ſyphunculum, aut ſine illo; vel ſi baptizatus fuit in pede, manu, vel alio membro foras emiſſo, quod non ſit caput: nihilominus partus Cæſareus in defuncta peragendus erit: Primo quia baptiſmi valor, niſi miniſtratus ille ſit in capite jam ex utero egreſſo, apud nonnullos Theologos eſt dubius: quapropter nato deinde infanti a Rituali Romano ſub conditione iterandum eſſe præcipitur.

Secundo, quia parvulus, quam-

 vis

(*a*) Manget. *Theatr. Anatom. p. 2. lib. 2. c. 3.*

(*b*) Ephimer. Germ. *Nat. cur. A.* 3. *obſerv.* 318. Heiſter. *in Append. ad Comp. Anat. in Orat. de increment. anatom. fol.* 104.

(*c*) Alex. Benedict. *lib.* 25. *de morb. cur. c.* 29.

(*d*) Kerkring. *Anatom. obſerv.* 25. Bonet. *Medic. Septentr. t.* 2. *in Miſcell. c.* 7. *in Schol. ad Bartholin.*

vis baptismum acceperit, educendus eſt, ut a corporis morte liberetur.

Tertio, quia forte alii ſunt fœtus in utero ex ſuperfœtatione geniti, ſimiliter etiam extrahendi, ac baptizandi.

CAPUT V.

Vitandas quidem eſſe moras in Cæſareo partu: eum vero, etſi notabile tempus a morte matris effluxerit, non eſſe omittendum, cum fœtus etiam per dies integros ſupervivere poſſint.

1. Dictum eſt ſupra partum Cæſareum eſſe matre mortua quam citius adhibendum, ne forte infantis vita, tot obnoxia periculis, interim evaneſcat. Cæterum omnino falſum eſt, & ab univerſali experientia improbatum, quod ſcripſit Sanchez ab aliquo forte ſui temporis Medico deceptus: maternos ſcilicet morbos adeo fœtui in utero participari, ut prius ipſum præ teneritudine, quam matrem occidant: ita ut pene miraculum ſit, fœtum matre mortua vivum reperiri.

2. Falſum eſt etiam, quod docuit Rodericus a Caſtro (*a*): Matre nimirum expirante, nullo temporis intervallo etiam puerum interire. Tribuit is vitalem infantis motum contractioni, & expanſioni arteriarum umbilicalium, quem motum tranſpirationis appellat, a ſyſtole & diaſtole materni cordis dependentem, & conſequenter neceſſario reſtiturum, quandocumque illæ reſtiterint: ac proinde autumat, matre deficiente, fœtum illico, & inevitabiliter extinguendum. *Qui motus*, ait, *ubi ceſſet in matre, e veſtigio ceſſat in infante: qui non ante umbilici ſciſſionem ſpiritum per os trahit,*

(*a*) Roderic. de Caſtro *l.* 4. *de morb. Mulier. c.* 4.

trahit, nec in utero per os respirare potest. Idem sentit Varandeus (*a*) aperte substinens, infantulum, dum est in utero, non sua, sed matris vita vivere. Zacchias (*b*) vero, Castri, & Varandæi sententiam valde emollivit: innumeros enim fatetur fœtus longe post matris obitum vivos repertos: & partum Cæsareum docet esse faciendum: at cum quædam physicæ veritates ejus ætate, non satis essent elucidatæ; Castri, & Varandæi principium admittit, infantem scilicet vivere vita matris: quocirca putat fœtus ad nascendum non adhuc maturos, quales ut plurimum sunt ante nonum mensem, si ad incisionem veniretur, mortuos fore semper inveniendos: quod omnino falso pronunciatum esse inferius demonstrabo. Additque Cæsareo partu extractos omnes fuisse nonimestres, vel decimestres: quod solum eorum robur cum morte confligere valeat, quousque ad eos eruendos Chirurgus accurat. Verum quis crederet? Castri, & Varandæi opinio fœtibus adeo perniciosa, & communiter etiam Zacchiæ temporibus a Medicis, Theologisque rejecta, periculum est, ne hoc ipso præsenti sæculo, a quibusdam Parochis in praxim deducatur. Porro duos ex his novi. Primus quamvis medicinam profiteretur, illa tamen opinione delusus nullam, ut mihi fassus est, de hujusmodi fœtu liberando sollicitudinem gerebat. Alter cæteroqui zelo sine dubio insignis, nec indoctus nonimestrem gravidam cum fœtu probabilissime adhuc vivente sepeliri permisit: certo enim putabat, fœtus eodem temporis momento matribus morientibus commori: ac proinde incisionem faciendam esse, antequam gravidæ ultimum spiritum emittant, quasi licitum sit, matrem ad servandum filiolum immolare: omittendam vero existimabat incisionem, ubi casu aliquo ante gravidæ mortem nequisset adhiberi. Cum autem illi ejus errorem detexerim, impossibile dictu est, quem exinde animi angorem, amaritudinemque de pueri perditione conceperit.

3. Ut

(*a*) Varand. *de affect. Mulier. c. 7.*
(*b*) Zacch. *t. 2. l. 9. tit. 2. q. unic. n. 14. & seq.*

3. Ut ergo ſimilia damna evitentur, operæ pretium duxi, rem in propatulo conſtituere, ac propterea Sanchezii, Caſtri, atque Zacchiæ opiniones. Romani Ritualis auctoritate ſatis de falſitate convictas, primo experientia, deinde etiam ratione profligare.

Et quod ad experientiam attinet; innumerabiles pueri a Romanorum ſaltem Regum ævo uſque ad præſens e matribus defunctis vivi extracti ſunt. Dicere autem omnes iſtas ad unam lethargo, vel hiſterico morbo detentas, & oppreſſas, non vero mortuas contra fidem omnium Chirurgorum, & Medicorum, qui uti bene adnotavit Rainaudus, ad cæſuram devenire non ſolent, niſi de prægnantis morte ſeſe reddiderint certiores; ſtulta eſſet cavillatio, ac temeritas manifeſta: ita enim ſub paſſionis hiſtericæ, vel lethargicæ prætextu poſſemus cunctas mortuorum reſurrectiones ab eccleſiaſtica hiſtoria narratas perfricta fronte pernegare.

4. At illud contra Caſtrum, & Varandæum certe mirabilius: Fœtus nimirum multo poſt tempore genitricibus mortuis quandoque ſupervivere.

5. Profecto Sanctus Gildas Junior Tremorus etiam appellatus, virtute, & miraculorum gloria celebris, ut ex hiſtoria conjicere licet, poſt diem circiter a matris nece vivebat (*a*): Alium ſimiliter puerum poſtera die a matris morte ſe moventem in utero, ac propterea vivum ſeſe vidiſſe refert Dolæus (*b*). Infinita his accenſere poſſem exempla, paſſim a ſcriptoribus narrata, quorum multa Scurigius adunavit (*c*). Dabo tamen recentiora, & a me examinata, quorum priora quatuor hic Panormi contigerunt.

6. Cum xv. Kalendas Julii A. 1732. honeſta matrona mihi nota obiiſſet; accurrere confeſtim duo Medici, totidemque obſtetrices, omneſque aſſeverarunt, omittendam eſſe inciſionem, quod neque calor

(*a*) Bolland. 29. *Januar. in S. Gildæ vita c.* 4. *& in not. ad lit.* d.
(*b*) Dolæus *in Encyclop. Chirurg. l.* 4. *cap.* 5. *in fin. fol.* 370.
(*c*) Scurig. *in Embryolog. a pag.* 118. *ad* 147.

calor in uteri regione, neque motus in fœtu, neque aliud vitæ signum in ipso cerneretur. Nihilominus cum forte deinde supervenisset Chirurgus & reclamasset; post quindecim ferme horas incisio facta est: Puer tamen vivus extrahitur, & baptizatur: qui demum post quatuor horas defunctus, una cum matre ecclesiasticæ sepulturæ contraditur. Hæc autem a pluribus fide dignis tum voce, tum scriptis habeo comprobata.

7. Celeberrimus Panormitanus Archiater Augustinus Gervasius de Sicilia a Messanensi peste servata optime meritus, cum audiisset gravidam, quæ Sanctæ Claræ Gynecæo famulabatur, ante viginti quatuor horos defunctam, Chirurgum ad illam adduxit, & obfirmato animo secari præcepit. Infantulus, ut ille mihi narravit, vivus repertus est: deindeque baptismate donatus.

8. Emmanuel Carusus nobilis ex Ordine Ministrantium infirmis concionator in domo erat mulieris ante viginti tres horas defunctæ, cum, sicuti ex ore ipsius accepi, casu vidit illius ventrem commoveri: eam ergo esse prægnantem inclamans; incidi curavit. Puer vivebat, & sacram lotionem adeptus est.

9. Xaverius Henricus in Sancti Bartholomæi Nosocomio Chirurgus, mortuam prægnantem, ut ipso testante didici, post viginti quatuor horas dissecuit, & infantulam vivam extraxit, deinde baptismi gratia expiatam. Hæc exempla in prima editione retuleram; cæterum alia duo mirabiliora subnectam.

10. Neapoli Juvencula quatuordecim annos nata suspicionem graviditatis ingessit, quæ ut ipsa interrogata respondit, quadragesimo quarto die non erat antiquior: mortua deinde, nescio quo casu, non nisi post triginta novem horas incisa est. Fœtus tamen vivus inventus, ejusque moles, figura & conformatio quadragesimum quartum diem non excedere confirmabant (*a*).

T 11. Mu-

(*a*) *Ex Relat.* Gerlandi Fasuli *Medici ad me missa nono Kal. Sept.* 1746

11. Mulier Calatahieronensis circa A. 1737. Caltanissectam cum viro suo profecta erat; is eam in itinere pluribus sicæ ictibus in mammis, & utero crudelissime interfecit. Post quadraginta octo horas filiolus adhuc vivus, quamvis in pede per uterum confossum vulneratus, inventus est; & horæ quadrantem extractioni supervixit (*a*). Nam translatio cadaveris a territorio in civitatem, illius recognitio a magistratibus facta, aliaque impedimenta sepulturam retardaverant: quod fœtui saluti fuit, matris interim graviditate animadversa. Nulla fuit circa mulieres istas de vera morte dubitatio: neque caldamenta ipsis ad uterum applicata.

CAPUT VI.

Fœtus remanere matre mortua quandoque tam vegetos, ut etiam sponte oriri possint.

1. Quamquam quæ diximus ad intentionem gravissima sint, majora tamen legimus hic recensenda: Infantulos nimirum non solum vivos post notabile tempus per incisionem erutos, sed etiam suis ipsorum conatibus ortos. Monet etenim cum Bartholino celeberrimus Bonetus (*b*) hujusmodi spontaneas nativitates etiam sepulta matre non raro accidisse; atque ex eis originem ducere popularem illum morem gravidas divaricatis cruribus quasi ad faciliorem prolis exitum sepeliendi, cum forbicibus tamen filo, & acubus: veluti matris anima istis indigeat ad recidendum, ligandumque puerulis umbilicum, si quando nascantur. Quorum rituum primus parum utilis, secundus vero superstitiosus, & stultus; in

(*a*) *Ex Relat.* Petri Cummarani *Presbyteri. ac testis oculati* XIII. *Kal. Sept.* 1748.

(*b*) Bonet. *Medic. Septentr. t. 2. lib. 4. sect. 7. observ.* 30. *quæ est Bartholini.*

in diligentissimam partus Cæsarei ante matris humationem faciendi curam commutari deberent.

Profecto Gorgiam Epirotam, auctore Valerio Maximo (*a*), novimus natum, dum defuncta mater in feretro ad sepulchrum deferretur: atque ad illius vagitus stetisse Vespillones.

Item ex florilegio epigrammatum, interprete Lublino (*b*) tres habemus Gemellos a matris cadavere egressos.

E mortua matre vivus partus: unus sane Deus
Ab hac vitam sustulit: his vero dedit.

2. Sed ut ad nostra tempora descendamus. In Saxonia, Salmutho narrante, duo Gemelli e matre abscisso penitus capite in campis derelicta, similiter vivi prodierunt (*c*). Cum in Anglia gravida mulier occubuisset; puer vivus ex Harvei testimonio postridie venit in lucem (*d*).

Vitam etiam retinebat in Olavia IX. Kal. April. A. 1665. secunda die a matris fato infans: itemque alius tertia die: uti Bonetus, & Germanæ Ephemerides meminerunt (*e*).

Alium dat infantem Riolanus (*f*) A. 1633. ortum Bruxellis, altero die a morte matris. Eum quidem adstantes exanimem deprehenderunt: at certo vivus creditur fuisse, cum oriretur: qua enim vi mortuus ex mortua prorumpere potuisset? Delassatus ergo a nascendi conatibus, post egressum vivendi finem fecisse dicendus est.

Tertia vero die natus erat pridie Kalen. Novemb. 1609. ac vi-

(*a*) Valer. Maxim. *lib.* 1. *in Gorgia.*
(*b*) Florileg. *Varior. Epigram. lib.* 3. *c.* 12. *n.* 42.
(*c*) Salmuth. *cent.* 2. *observ.* 1.
(*d*) Harv. *de Generat. Anim. exercit.* 72. *de Partu.*
(*e*) Bonet. *Medic. Septentr. t.* 2. *l.* 4. *sect.* 7. *observ.* 29. *in Schol.* Ephem. German. *locis infra citandis.*
(*f*) Riolan. *in Antropol. ult. lib.* 6. *c.* 8.

vus ex allata ratione parvulus, de quo Salmuthus, (*a*) quamquam deinde mortuum invenerint. Idemque omnino accidit alteri menſe quoque Novemb. A. 1673. in Pago Tronningen, cui proxima erat Bartholini narrantis habitatio (*b*). Villica prægnans ex partu difficillimo, nil ſuffragante trium obſtetricum auxilio, deceſſerat. Domeſtici nullam exinde de fœtu ſeptimeſtri curam ſuſceperunt: qui totus in utero latens biduum ſupervixit, matris interea humatione dilata. Demum tertia die facto impetu exivit certo vivus, quamquam paulo poſt ingentibus naſcendi laboribus fractus animam efflaverit: adhuc enim calorem conſervabat. Quod quidem admiratione dignum exiſtimo: quamvis enim ſecundinis laceratis, ac liquore, qui in eis continebatur, quique nutrimentum fœtui præbebat, jam effuſo; attamen ipſe, ut auctor ait, *vitam propriam ut ante vixit, alimento antea per os in ventriculum congeſto, ſicuti cochleæ ſuo ſucco victitant.* Puerum etiam die tertia ſimiliter natum ex Domina Annebergica, Vinclerus enarrat (*c*).

3. Feliciori tamen ſorte uſus eſt hiſpanus infans, de quo Rejes aliique (*d*). Segoviæ Franciſci Arevallii longe abſentis uxor diem ſupremum obierat: cum autem ſpecialis tabellarius marito rem detuliſſet; ille Segoviam rediit, nimis tamen ſero, conjuge nimirum ſepulturæ jam tradita! ſed amoris œſtu impellente, rogat reſerari ſibi ſepulchrum, quo mortuæ ſaltem aſpectu, dolorem aliquatenus temperaret. Dum igitur petitione impetrata, defunctam deploraret; ecce Deus novi, & inſperati gaudii cauſam ſuppeditat: ex motu enim circa ventrem animadverſo, atque vagitu intelligit defunctam parere: factaque inquiſitione filiolum plane vivum caput e materno ſinu emiſiſſe deprehendit: qui propterea extractus, tandem procedente tempore Seriſiam gubernavit.

4. Duos

(*a*) Salmuth. *cent.* 2. *n.* 36.
(*b*) *Apud* Bonet. *Medic. Septentr. t.* 2. *l.* 4. *ſect.* 7. *obſerv.* 30.
(*c*) Vincler. *apud. Bonet. Medic. Septentr. t.* 2. *l.* 4. *ſect.* 7. *obſerv.* 29.
(*d*) Rejes *Elyſ. jucund. quæſt.* 79. *n.* 11.

4. Duos alios e matre mortua vivos ortos Bruhierius pariter subministrat (*a*).

Sed innumeri quidem his addi possent asseveranter, ac summo plane consensu relati ab auctoribus gravissimis ac nostri ævi celeberrimis Medicis, & Anatomicis, quorum hic nomina saltem recensebo: (*b*) ut & res plurium auctoritate, ac testimonio firmata ad socordium pudorem indubitabilis ostendatur; & qui cæsaream incisionem prætextu longioris temporis elapsi turpissime negligunt, omnino reddantur inexcusabiles.

CAPUT VII.

Fœtus quamquam decimo, vel nono mense minores vivos reperiri.

1. Experientia ergo, contra quam sibi vulgus persuadet, clare demonstrat, non solum fœtus matri morienti non commori, sed etiam ipsi diu supervivere posse. Porro eadem experientia contra

(*a*) Bruhier *de Incert. sign. mort. tom.* 1. *c.* 1. § 2. *n.* 5. *&* §. 10.

(*b*) Marcell Donat. *l.* 7. *ubi* Gregor. Horst. Paulus Eber *in Kalend Hist.* Cornar. *Histor. admirab.* 14. Hildan. *in lit. ad During* Cornel. *Prog. de Generat. Hom. prope finem fol.* 72. Nimann. *de vita Fœtus in utero q* 29. Rolfinc. *disput. Anatom. l.* 6 *c.* 33. *p.* 1195. Matth. *in quæst. medic.* Zuvinger. *in Theatr.* Ronsc æus *ep.* 1. *fol.* 9. *& seq.* Bohnius *exercit. Physiol.* 26. §. 1. *Acta Haphn. vol.* 2. *observ.* 35 *p.* 92. Vesling. *late observ.* 7. 48 *& seq.* Helmont. *tract. de concept.* §. 16 Ephem. German. Curios. *dec.* 1. *ubi duo exempla referuntur, & dec.* 2. *A.* 3. *cum Schol. Lucæ Schrecchii.* Deusing. *in Genes. Microcosm. p* 3. *sect.* 2. §. 83 *fol.* 257. Riolan. Antrop *l.* 6. *c.* 6. *p.* 398. Lucas Tozzi *p.* 1. *medic. tit.* 1. *de Partu n* 49. Georg. Franch de Franchenau *Satyr. Medic.* 2. *n.* 5. Stephanus, Sennertus, Le Bruyn, Vincelius, Polisius, Hartmann. *& Alii.*

contra Zacchiam idem accidere docet (a), five fœtus jam partui fit maturus, decimo nimirum, vel nono menfe, five etiam immaturus: ut ipfe in puero trimeftri olim vidi, quem a matre ex pleuritide mortua extractum baptizavi Marci nomine impofito. Nec valet objectio illa Zacchiæ: fcilicet auctores de partu Cæfareo agentes, ut Rouffetum, ac fimiles, femper de pueris nonimeftribus non autem de minoribus mentionem facere. Oporteret enim, ut illi narrarent fe, vel alios ante nonum menfem gravidas incidiffe: atque adderent infantes exanimes repertos; aut faltem rei exitum præterirent: nunc vero cum tantum referant Berta, vel Paula nono menfe diffecta vivum filiolum extractum; non inde legitime inferri poterit, eum neceffario mortuum fuiffe inveniendum, ubi ante nonum menfem diffectio contigiffet. Deinde auctores ifti fere de partu Cæfareo viventium loquuntur, qui nequaquam fit, nifi poft feptimum faltem menfem completum, naturali fcilicet partu jam defperato. Fruftra ergo in eorum libris fœtus immaturi a matribus viventibus eruti exquiruntur. Poftremo non facile quidem perfpexerit Zacchias in Heroum hiftoriis virum illuftrem ante nonum menfem partui Cæfareo exortum. Fœtus enim immaturi, licet baptismi capaces, vitales nequaquam funt, ut exinde adolefcere poffint & evadere infignes. Cæterum neque ipfe ullibi præterquam in Zacchia legi, Cæfones ante tempus partui deftinatum extractos, neceffario mortuos inveniri. Profecto Romanum Rituale fine diftinctione maturæ, vel immaturæ graviditatis, in univerfum prægnantes præcipit incidendas.

2. Quod autem rariores accidant Cæfareæ Sectiones in graviditatibus a partu remotis; non valde mirandum eft.

Nam primo, hujusmodi graviditates Parochis, etiam diligentioribus, non facile innotefcunt.

Secun-

(b) Zacchias *t. 2. l. 9. tit. 2. q. unic. n. 14. & feq.*

Secundo, quia ſi defunctæ neceſſarii tanta ſunt ſocordia in providendo fœtibus majoribus, ac nativitati jam proximis: quanta credendum eſt eos laborare ſtultitia in eruendis minoribus?

Tertio, quia quarto menſe nondum incepto abortus frequentiſſimi ſunt, ita ut lethali ægritudine afflicta mater ante obitum ſæpe abortum faciat, atque adeo partus Cæſarei neceſſitas evaneſcat. Nam fructus adhuc tenerrimi, atque floricomi ab arbore nullo negotio decidunt: robuſtiores tenacius, ac firmius pediculo adhærent, usquequo ſponte ſua tandem exhiliant maturitatem adepti.

Quarto, quia ſæpe etiam vice verſa Divina Providentia gravidas primis menſibus a morte præſervat in gratiam tenelli fœtus: quem ſecus domeſtici perire ſinerent, ſectione prætermiſſa. Poſtremo; quia facilius revera prægnantes a ſexto menſe ad finem graviditatis quam poſt hujus initia moriuntur: quamvis enim prægnatio effectus naturalis dicenda ſit, non vero morboſus; attamen mulieres præſertim in principio, & fine divexat. Et quidem ſicut in principio mutato naturæ ſtatu, & œconomia prægnantes variis incommodis afficiuntur; ita quo magis ad finem illa properat, eo magis earum valetudo, ac robur debilitatur, ac frangitur; eoque minus illæ ſupervenienti morbo reſiſtunt: maxime cum non omnia remedia, ſcilicet ne fœtui noceant, poſſint gravidis exhiberi.

3. Hæc omnia in cauſa ſunt, cur numeroſiores videantur Cæſarei defunctarum partus ultimis graviditatis menſibus, quam primis: at non ideo Parochi teneriores fœtus negligere debent; imo erga eos peculiarem adhibere tenentur induſtriam propter hoc ipſum, quia nemo eſt, qui eorum extractionem ſollicitet. Cum cæteroqui ſi qui per ſectionem Cæſaream quæſiti ſunt; vivi non minus ac robuſtiores inventi ſint.

4. Illud vero *Zacchiæ* non ſatis percipio, quomodo ſcilicet aſſerat, auctores non loqui de fœtibus, qui vivi ante nonum menſem extrahantur? cum contrarium

trarium pateat ex quæſtione per illos inſtituta de ſucceſſione Cæſonum. In qua quidem Juriſtæ ſequuti Medicos ita diſtinguunt: Si enim Cæſones naturali jam partui ſunt idonei (ſcilicet ſaltem ſeptimeſtres) & ita validi, ut vitæ diu retinendæ ſpem præſeferant; admittentur ad legata, & hæreditates tamquam vere nati, etſi tales grammatice non ſint: ſecus nullo modo pro natis habebuntur. In Hiſpaniis vero, Carranza, & Rainaudo teſtibus (*a*), neceſſe eſt etiam eos, & baptismum ſuſcepiſſe, & per viginti horas extractioni ſupervixiſſe.

5. Certe obſtetrices omnes uno ore teſtantur, plurimos abortivos circa 40. diem, imo & multo ante, uti ſuperius dictum eſt, ſeſe viventes oſtendere. Medici autem ſcriptores non ſolum ſupponunt poſſe puerum etſi quinquemeſtrem, aut etiam quatrimeſtrem oriri vivum; ſed & quandoque adoleſcere, & ad maturam ætatem pervenire; idque Rejes, & Schenchius pluribus exemplis fuſe comprobarunt (*b*): imo quod magis omnino miraberis, hoc ipſum, quinto ſaltem elapſo menſe, quamquam veluti rarum, ipſemet Zacchias admittit (*c*); auctoritate preſſus Rotæ Romanæ, Avicennæ, Cardani, Valleſii, Augenii, & Torreblanca: *Quibus*, inquit, *fidem derogare*, *cum magni alioquin*, *& veridici viri extiterint*, *piaculum fortaſſe eſſet.* Cæterum non deſunt recentiores hiſtoriæ fœtuum minimorum, qui vivi partu Cæſareo in lucem venerint: nam præter Monteregalenſes non paucos (*d*), unus Neapoli quadrageſimo quarto a conceptu die uti ſupra (*e*), & alius Caltaniſſectæ quadrageſimo, ut infra (*f*), educti ſunt.

6. At relatu digniſſimum cenſeo,

(*a*) Carranza *lib. de Part. Natur. c.* 1. 5. 6. *n.* 14. Rainaud. *loc. cit. n.* 2.
(*b*) Rejes *Elyſ. Jucund. c.* 90. Schench. *t.* 2. *lib.* 4. *obſerv.* 181.
(*c*) Zacch. *t.* 1. *tit.* 2. *q.* 2. *a n.* 6.
(*d*) *Hoc lib.* 2. *c.* 9. *in fine Relat.*
(*e*) *Hoc lib.* 2. *c.* 5. *n.* 10.
(*f*) *C.* 9. *n.* 3.

ſeo, quod mihi Marcellus Muſcella vir clariſſimus, & Civitatis Sanctæ Luciæ nullius Diœceſis Abbas, & Præſul ordinarius enarravit. Hoc opere perlecto præceperat ipſe Parochis, ut partum Cæſareum gravidarum pro re nata curarent. Cum ergo VIII. Kal. Sept. 1745. Cæſarea Schepiſi Dominici uxor occumberet; hæc ſe prægnantem eſſe patefecit: currere autem vigeſimum, vel vigeſimum primum graviditatis diem, ut ex nauſea carnium, ſolito ipſi geſtationis indicio, aliisque adminiculis conjiciebat: ea igitur poſt mortem diſſecta, inventus eſt fœtus pro temporis ratione formatus; caput nimirum habens, oculosque bene diſtinctos, attamen in figuram conicam, prout hujusmodi ætatis Embryones, deſinebat (*a*). Illum ex motu jam animatum, & vivum Medici, & Presbyteri præſentes judicarunt. Baptizatus eſt ergo; deindeque extinctus, cum matre in Capuccinorum Eccleſia tumulatus. Rei novitas maxima lætitia civitatem affecit, & admiratione defixit; populus vero optare ſe, ut in poſterum partus Cæſareus defunctarum prægnantium in morem abiret prompto, & alacri animo proteſtatus eſt: quod & ſedulo factum: ipſis exinde gravidis moribundis ultro expetentibus.

Complures hac de re ejusdem Abbatis epiſtolas habeo, inſuper teſtimonia juramento firmata Franciſci Mariæ Rizzo Parochi, & Protomedici egregii, qui infantem baptizavit, Michaelis Angeli Sterrantini Chirurgi, qui gravidam ſecuit, & Franciſci Merullæ ejus adminiſtri. Hæc autem omnia vera eſſe, & in ſui præſentia contigiſſe Rainerius de Raineriis Archidiaconus, & Vicarius Generalis ſubſcriptione ſua comprobavit, & authentica reddidit Kalendis Octobris 1745. Teſtatus eſt etiam mihi pluries Rainerius, Protomedicum ex notatis conjecturis arbitratum, revera fœtum ad vigeſimum circiter diem pertinuiſſe, ut in Præſulis Epiſtolis adfirmatur: quamvis in documento infra trigeſimum diem conſtitutum dicere

U

(*a*) Bianch. *figura* 9. *relata ſupra lib.* I. *cap.* II. *n.* 12.

re satis sibi duxerit: ne rem admirabilem ostentare, & legentibus velle obtrudere videretur.

7. Duo hic objici possent: nimirum vel fœtum illum forte rationali spiritu nondum animatum fuisse, vel majori ætate potitum, quam tradatur.

At vero sive spiritu rationali animatus fuerit, sive non; certum tamen est, eum, etsi tenerrimum, a materno morbo non fuisse corruptum. Ubi enim quis diceret illum anima sentiente solum, vel etiam simplici vegetante, juxta Aristotelicorum placita, informatum; si matris infirmitas, & subinde mors, vitam ipsi non abstulit, multo minus eidem ad quadragesimum diem perducto, magisque roborato abstulisset. Quamvis autem ex figura, & circumstantiis longe verosimilius sit, fœtum istum vigesimum diem non prætergressum; supponamus nihilominus fuisse quadragenarium, & solum ex errore in tempore graviditatis computando reputatum vicenarium; longe tamen distabat a nono mense, quem Zacchias ad matris incisionem requirit. Insuper admisso computationis errore, aperte consequitur, non multum in diminuenda Embryonum ætate fidendum esse relationibus gravidarum: nam juxta objectionem fœtus hic multo major fuisset, quam parentes crediderant: sæpe ergo & vivi, & certo anima rationali jam præditi erunt fœtus illi, qui per errorem perquam minusculi reputantur.

8. Zacchiæ igitur opinio falsa est, attamen cum rationi aliquatenus innitatur, quod scilicet fœtus nono mense minores adeo sunt debiles, ut vix possint esse vitales: valebit quidem ad partum Cæsareum quantocitius accelerandum, non tamen ad ipsum propter felicis eventus desperationem omittendum. Fœtus enim quantumvis minimus, poterit saltem vitam retinere, quousque eruatur, & baptizetur. Porro quoties ipsi miramur in moribundis vitam in longum protrahi, licet mente assequi non valeamus, quomodo in tot angustiis, tantaque lucta persistat? Videmus quoque in exanimi corpore viva diutius con-

conſervari pleraque inſecta, quorum vita exigui ſane momenti eſt, & interim negabimus, Divinam Providentiam res humanas ita diſpoſuiſſe, ut multi ex minimis his infantulis vivi remaneant, quantum ad eos extrahendos, baptizandosque ſufficiat? Cura profecto a Deo creaturis ſuis ratione utentibus præ irrationabilibus impenſa adeo præcellens eſt, ut comparatione facta, dicere non dubitarit Apoſtolus (*a*): *Numquid de bobus cura eſt Deo?*

CAPUT VIII.

Utrum incidendæ prægnantes, graviditate incipiente, vel ubi ea ſolitum tempus exceſſerit.

1. Verum ſi probabile quidem eſt, Embryonem primis diebus eſſe animatum, peccati mortalis damnabimusne Parochum, qui negligeret matrem principio graviditatis mortuam diſſecari? Et ex ratione, ac verbis Florentinii alibi allatis (*b*) videretur affirmandum: ſi enim Parocho ſatagendum eſt, ut innumeræ prægnantes, quarum graviditas in longum proceſſerat, incidantur; quare illas excipiemus, quæ ſub initium graviditatis intereunt? Præterquam quod cum caſus iſte ſit rarus, parum oneris Parocho videtur accedere, ſi tot gravidis absque dubio ſecandis unam, vel alteram prægnationis initio deficientem ſuperaddamus. At nihilominus reſpondeo, me in praxi neminem ad partum Cæſareum ſub graviditatis exordiis obligare.

2. Et primo, quia conceptio usque ad quadrageſimum diem dubia eſſe conſuevit, adeo ut in innumeros errores Medici, & obſtetrices, ipſis ultro fatentibus, prolabantur. Non enim certum ſignum, uti Zacchias docuit (*c*),

(*a*) 1. *Cor.* 9. 10.
(*b*) *Supra lib.* 1. *c* 0. *n.* 5.
(*c*) Zacch. *t.* 1. *l.* 1. *tit.* 2. *q.* 1. & 2.

haberi ſolet: imo ipſæ mulieres ante menſem raro aliquid circa propriam graviditatem indubitanter affirmant, exceptis quæ pluries illam expertæ ſint, & hæ quoque fallibiliter: non enim prægnationis indicia, cognitu cæteroqui difficillima, ſemper exacte adnotarunt.

Secundo admiſſa etiam tamquam certa prægnatione; remanet adhuc dubium, utrum fœtus animatus fuerit, an non: & utrum ad animationem neceſſe ſit eſſe completum, atque perfectum, quod circa quadrageſimum ſane contingit.

Tertio etiam ſi ſupponeremus primis temporibus animationem fieri: dubium tamen eſſet, utrum genitrice mortua vivus remanſerit adhuc fœtus: cum enim ſit adeo tener, ac delicatus fallicime potuit maternum morbum contrahere, illoque etiam ante matris obitum corrumpi: & hæc eſt cauſa, propter quam gravidæ lethaliter infirmæ, præſertim ſub his initiis, antequam vita decedant ſæpiſſime abortant.

Quarto primis diebus incertus eſt etiam locus, ubi fœtus exiſtit: ſcilicet utrum jam in uterum deſcenderit, an adhuc ſit in tuba, vel in ovario; ac propterea minus faciliter invenitur.

Quinto dubitandum eſt, utrum in graviditatibus infamibus, & occultis mulieres inciſioni, licet poſt mortem faciendæ, aſſentirentur: prudentia autem prohibet, ne morientium conſcientiæ laqueos liberius injiciamus: timendum eſt enim, ne dum fœtus animam liberare cupimus, matris animam incaute perdamus: imo & ejus etiam propinquorum, qui tot, tantiſque dubiis perturbati, Parochum odio haberent, atque deteſtarentur: periculum quoque ſubeſſet, ne hac occaſione ingentia alia mala ſubinde provenirent.

3. Porro ſi prægnans ipſa partum Cæſareum ſponte mandaſſet, vel conſanguinei poſtularent; poterit in praxim ſine aliqua dubitatione deduci, maxime a vigeſimo die graviditatis, & ultra: optarem vero, ut inciſiones primis diebus graviditatis in Noſocomiis fierent,

ut

ut ita variis obſervationibus hujusmodi res plenius illuſtrarentur. Cæterum ſicuti in abortibus conditionato baptismo libere utimur favore fœtuum, quantulumcumque minimorum: quia nihil inde metuendum eſſet abſurdum: ita ubi de partu Cæſareo ſermo ſit; usquequo Deus rem clariori luce non affundat, ac aliud eccleſia non præcipiat, curandæ inciſiones obligatio ante quadrageſimum diem imponenda non erit: rationes enim huc usque allatæ ſpernendæ non ſunt: ita ut ad ſummum quis opinari poſſet, illam a vigeſimo geſtationis urgendam.

4. At ſi contra graviditas nonimeſtre ſpatium magno intervallo ſit prætergreſſa, non propterea, mortua prægnante, partus Cæſareus omittendus eſt. Tarde enim quandoque ſtructuram fœtus natura molitur: ipſe etiam interdum in utero ſatis capaci commorans, alimento abundans, & ab excrementorum propriorum copia vel uteri contractione non moleſtatus egreſſum ſuum non ſollicitat. Medici Montepeſſulani referunt graviditatem aliquando usque ad menſem duodecimum, vel decimum ſextum, aut vigeſimum quartum protractam. Schenchius multa recitat prægnationum exempla, quæ ad menſes 13. 15. 23. & 24. imo & ad quatuor annos perdurarunt (*a*): quamquam hoc ultimum non admittat Mercurialis (*b*): ſaltem prægnantes facili negotio in temporum ſupputatione decipiuntur. Hippocrates, & Ariſtoteles adnotarunt flatus mulieribus ſæpe illudere, graviditatem ſimulantes, multo antequam illæ revera concipiant: quocirca poſtea veram, recentemque prægnationem antiquiorem arbitrantur. Itaque ſi ea conſuetos terminos præterlabitur; non ideo morbus exiſtimanda eſt. Bouchardus, & ex eo Bonetus narrat (*c*) repertum præterito ſæculo in ventre fœtum mortuum, ac penitus incorruptum,

U 3 poſt

(*a*) Schench. *t.* 2. *l.* 4. *de fœtib. ab obſerv.* 155. *ad* 160.
(*b*) Mercurial. *conſult*. 85.
(*c*) Bonet. *Medic. Septentr. t.* 2. *lib* 4. *de Mulier. affect. ſect.* 6. *obſerv.* 10.

post sexdecim gestationis annos: alium dant memoriæ Academiæ Chirurgicæ Parisiensis post quadraginta sex annos incorruptum, & integrum (*a*): & quamvis indubitatum sit, nequaquam eos tanto spatio vivos permansisse; attamen quo tempore vere mortui fuerint, qui tamdiu servari absque corruptione potuerunt; quis unquam divinabit? Quis naturæ arcana comprehendere se posse gloriabitur?

CAPUT IX.

Raro fœtus mortuos inveniri.

1. Satis usque adhuc ostendimus vivos posse reperiri fœtus multo etiam prolapso tempore ab interitu gravidarum. Addendum hic experientia teste, eos, contra quam sibi persuaserat Riolanus (*b*), ut plurimum vivos, raro tamen mortuos educi, nimirum si tempus inutiliter non teratur. Ad hoc evincendum, ante omnia Ignatii Amati Chirurgi Monteregalensis relationem ad me transmissam de partubus Cæsareis a se factis exscribam: ea igitur, in qua plerumque sub masculino genere utriusque sexus infantes indicantur; ita se habet:

Francisco Emanueli Cangiamila

Ignatius Amatus Chirurgus S. P. D. Mitto tibi Reverende Pater distinctam prægnantium a me dissectarum adnotationem, quibus nonnullas a collegis meis incisas adjunxi. Ex hac porro intelligi potest, quam falsum sit, fœtus nonnisi ultimo graviditatis mense vivos inveniri. Equidem fateor, me ad paucas numero prægnantes ante quintum mensem mortuas accitum: sed ubi opera mea requisita est, Fœtum semper deprehendi viventem: quo circa in ea sum sententia, me

(*a*) Memor. *Acad. Reg Chirurg. t. 2. in Hist. Acad fol. 2.*
(*b*) Riolan. Antrophol. *l. 6. c. 8.*

me vivos etiam alios fuisse inventurum. At in isto negotio propinqui non adeo sunt diligentes, ac perspicaces. Parochi vero facile primorum mensium graviditatem ignorant. Perquam igitur necessarium esset, ut ipsi occasione ministrationis extremorum sacramentorum, mulieres, quæ prægnantes esse possint, de graviditate sciscitarentur. Illud autem notatu dignissimum reputo: me nempe in tot incisionibus, tametsi non omnibus, illico post matris fatum peractis, nullum usque modo infantem vidisse præmortuum: atque id ipsum similiter Chirurgo Corleonensi in tredecim circiter incisionibus ab eo factis contigisse. Verum si in alio tibi me obsequi necessarium duxeris, liberrime præcipias, velim: nam præter voluptatem, qua in mandatis tuis exequendis afficior: ut etiam ipse ad animarum salutem aliquid conferre valeam, ardenter exopto. Itaque sacras tibi manus osculatus, me tuum perpetuo studiosissimeque profiteor.

Monteregali Idibus Maji 1744.

2. *Gravidarum series quas ego Ignatius Amatus, vel Collegæ mei Monteregali, eique adjacentibus campis dissecuimus: cum duratione prægnationis, nomine baptizantis, ac tempore, quo fœtus extractioni supervixerunt.*

I. *Tertio nonas Novembris 1719. Margarita Bruno uxor Francisci, septimestris. Canonicus Parochus D. Franciscus Turdo baptizavit infantem, qui vixit per horam circiter.*

II. *Decimo nono Kalendas Septembris 1724. Antonia Monte, seu Vignuzza Uxor Josephi, semestris. Canonicus D. Joseph Falcus baptizavit puellam, quæ vixit per horæ quadrantem.*

III. *Octavo Kal. Octob. 1724. Anna Maria Calcagno uxor Josephi, septimestris. Idem Canonicus Falcus baptizavit fœtum, qui post quadrantem extinctus est.*

IV. *Tertio nonas Martii 1725. Augustina Smiriglio uxor Damiani, quinquemestris. Idem Canonicus Falcus infantem baptizavit, qui per quadrantem in vita permansit.*

V. Octa-

V. *Octavo Idus Octobris 1725. Sancta Agnelli uxor Jacobi, octimestris. Antedictus Canonicus Turdus baptizavit fœtum, qui vixit horas quinque cum quadrante.*

VI. *Decimo octavo Kalendas Februarii 1728. Antonina Mini uxor Antonini, octimestris. Idem Canonicus Turdus baptizavit puerum, qui vixit parumper.*

VII. *Quinto Idus Novembris 1728. Rosalia Mariscalca uxor Joannis, quinquemestris, vel semestris. Canonicus D. Dominicus Pupella baptizavit fœtum, qui paululum vixit.*

VIII. *Sexto Kalendas Maji 1730. Julia Demetrii uxor Josephi, trimestris, quasi post horæ spatium a morte incisa. D. Franciscus Emmanuel Cangiamila, inde Archipresbyter Palmensis baptizavit infantulum, cujus vita non ultra quadrantem duravit.*

IX. *Octavo Kalendas Decembris 1733. Laurea Augustini uxor Isidori, semestris circiter. Canonicus D. Xaverius Colelli baptizavit puerulum, qui vixit horæ dimidium.*

X. *Octavo Idus Augusti 1734. Heleonora Li Manni uxor Antonii, nonimestris. Prædictus Canonicus Turdus baptizavit fœtum, qui aliquantulum vixit.*

XI. *Quarto nonas Octobris 1734. In pago Parci prope Montemregalem Vincentia Græco uxor Nuntii, tertio mense cum paucis diebus transacto. Magister Antonius Paruta Prior Cisterciensis baptizavit infantem, qui vixit duabus horis.*

XII. *Eodem die quarto nonas Octobris 1734. Vincentia Vetrano uxor Francisci, septimestris. Canonicus D. Laurentius Carolinus baptizavit infantem, qui vixit paululum.*

XIII. *Eodem die quarto nonas Octobris 1734. Illustris D. Josepha Graffeo uxor Marchionis de Mira il Rio, semestris, incisa fuit a D. Josepho Calafato, me præsente. Canonicus D. Xaverius*

Colelli

Colelli baptizavit fœtum, qui vixit non nihil.

XIV. *Eodem die quarto nonas Octobris 1734. Rosaria a Judice uxor Bartholomæi, nonimestris, incisa a Doctore D. Hippolyto Pagnotta. Sacerdos D. Philippus Seggio baptizavit infantem, qui vixit paululum.*

XV. *Septimo Kalendas Martii 1736. Rosaria Biondo uxor Georgii nonimestris. Canonicus D. Dominicus Pupella baptizavit puerulum, qui paulo post obiit.*

XVI. *Quarto Idus Januarii 1739. Joanna Daidone uxor Petri, septimestris. Canonicus D. Antonius Costarellus baptizavit infantem, qui vixit horis quasi duabus.*

XVII. *Decimo octavo Kalendas Octobris 1741. Agata Laurelli uxor Pauli, quinquemestris, á prædicto Doctore Pagnotta, me præsente, quasi post quinque dies, quibus egerat animam, incisa. Sacerdos D. Franciscus Maranus baptizavit puerculum, hujus vita per horæ quadrantem prorogata.*

XVIII. .... *1722. N. N. septimestris. Canonicus Parochus D. Albertus Carolinus baptizavit puerum per quadrantem deinde superstitem.*

XIX. *Decimo nono Kalendas Septembris 1743. Rosaria Bracco uxor Dominici, octimestris. Prædictus Canonicus Turdus baptizavit fœtum, cujus vita quadrantis terminum non excessit.*

XX. *Tertio nonas Septembris 1743. Anna Ribaudo uxor Petri, octimestris fulmine in campis prope Montemregalem percussa, & post tres horas cum dimidia incisa. Sacerdos D. Emmanuel .... Panormitanus baptizavit infantem, qui dimidia circiter hora supervixit.*

XXI. .... *N. N. trimestris circiter. Canonicus D. Dominicus Pupella infantulum baptizavit, qui paulo post migravit e vita. Cæterum etsi de hujusmodi minimis infantulis plures invenerim vivos, non tamen adnotavi. Hi baptizati & in matris utero a me repositi, & insuti, una cum ea sepulti sunt.*

Monsregalis etsi Civitas Archiepiscopalis, rusticis computatis,

numerum circiter novem millium animarum non superat: nihilominus paucis annis tot ibi factæ incisiones, præter eas, quæ hic non describuntur: imo uti ex numero undecimo, duodecimo, decimo tertio, & decimo quarto videre licet, quatuor uno die contigerunt, ea nimirum computata, quæ Parci vicino in Pago peracta est. Quid ergo de illorum Parochorum diligentia judicandum, qui dicunt in suis civitatibus, vel oppidis nunquam sibi procurandi Cæsarei partus necessitatem occurrisse? O Parochos vere fortunatissimos, quos cœleste numen a tanta sollicitudine exemit. Huc usque Amatus, qui post evulgatum hunc librum mihi enarravit, se non multo post aliam secuisse gravidam quinquemestrem, Antoniam nempe Venturellam uxorem Petri, Sacerdotem vero D. Castrensem Costa puerculum baptizasse.

Monendum hic tamen censeo, fœtum a me baptizatum, de quo numero octavo fit mentio, multo minorem fuisse fœtu illo trium mensium, totidemque hebdomadarum, quem dedit Bianchius numero suo decimo sexto. Itemque me olim Parcum, & Montemregalem adiisse, ut præsens incisiones numero undecimo, & vigesimo primo locatas discuterem. Putasse tamen earum fœtus bimestribus minores, quod posset ex Bianchi decima quinta figura, & ex aliis fœtibus a Bidloo, atque Gassendo relatis confirmari.

2. Chirurgus autem Corleonensis, de quo in Epistola, Doctor est Joseph Ciminus, qui humanissimis ad me decimo octavo Kalendas Decembris 1744. datis litteris testatus est, se tredecim incisiones usque ad eum diem perfecisse; easque omnes viventibus adhuc fœtibus felicissimas. Nihilominus quinque dumtaxat cum circumstantiis exposuit: in quibus tamen & octimestres & septimestres, & quinquemestres inveniuntur.

3. At post primam hujus libri editionem Petrus Cummaranus Presbyter Caltanisectensis, cujus supra meminimus, quique zelo puerorum nonnatorum ab ipsa juventute fervebat, hæc mihi die tertio decimo Kalendas Septembris 1748. significavit:

I. Cal-

I. Caltanissectæ partum Cæsareum ab antiquo in moribus esse: ac propterea mulieres ipsum nullo modo abhorrere.

II. Se ab An. 1704. scilicet ante quadraginta quatuor annos, partus Cæsareos Caltanissectæ solerter procurasse, & calumnias ab Emulo sibi ea occasione intentatas, Anselmo la Pegna Episcopo Agrigentino protegente, & hortante, superasse, imo sprevisse.

III. Sexaginta partus Cæsareos a se promotos: ex his quinque tantum, vel ad summum sex, fœtibus ante demortuis, fefellisse.

IV. Ex omni ætate vivos reperisse fœtus, in his vero unum, qui quadragesimum diem non excedebat.

V. Demum inventionem narrat viventis pueruli, de quo supra(*a*), post horam octavam supra quadragesimam a prægnantis occisione.

4. Consonat hæc relatio alteri ab Henrico Ricca Victoriæ Archipresbytero, & Siculorum Parochorum ornamento, mihi communicatæ. Victoria civitas est Syracusanæ Diœcesis, septem millibus habitatoribus frequens: ibi a sexto Kalendas Octobris 1734. ad septimum Idus Septembris 1752. viginti partus Cæsarei visi sunt: in his sexdecim parvuli, quos inter duo gemelli, vivi omnes extracti, ac baptizati. Alius vivebat adhuc post matris mortem, at propter tonsoris incidentis, & rem extricare non valentis imperitiam interea defunctus baptizari non potuit. Quatuor vero duntaxat mortui, ex maligna epidœmia matribus suis perniciosa.

Item Sambucæ Diœcesis Agrigentinæ, oppido fere decem millium animarum, novem annorum spatio, Mariano Panepinto egregio loci Parocho testante, viginti duæ gravidæ occubuerunt; ex totidem infantibus incisione erutis decem & octo vivi reperti, & baptizati: tres multo antea, quam mater, obierant: & revera jam corrupti cernebantur, & pessime olebant. Alius utero discisso

(*a*) *L. 2. c. 5. n. 7.*

fessio non comparuit, postea tamen exanimis sub lecti operimentis inventus est: itaque vivum verisimiliter in postremo genitricis agone ortum stragulæ suffocarunt.

CAPUT X.

Philosophice ostenditur, fœtum gravidæ morienti non præmori.

1. Fœtum genitrici præmoriturum ex eo nonnulli cum Sanchez (*a*) putaverunt, quod eidem maternus morbus necessario communicetur. At hanc morbi communicationem fieri semper, morbumque in æquali gradu filium, ac matrem inficere, a veritate est alienum. Etenim si prægnans aneurismate, vel apoplexia ex vasorum ruptura perimitur: quid hæc ad fœtum? Item si pleuritide, peripneumonia, aut vesicæ, aliorumque viscerum inflammatione: aut internis ulceribus, abscessibus, ac similibus affligatur; non propterea iisdem malis vexabitur infans. Quod si vitium existat in liquidis; fateor in puerum facillime traduci, maxime si mutua detur sanguinis inter fœtum, & matrem derivatio, & permixtio, ac alterna per utriusque vasa circulatio, quam tamen plerique negant. At circumeat, ut placet; ex hoc non sequitur humores necessario fœtui tantum damni allaturos, quantum genitrici intulerunt: nam, ut videmus in natis, sanguis quantumvis vitiatus, qui prava sua qualitate in aliqua nostri corporis parte solidi morbum induxit: etsi totum circumeat corpus; non ideo similem ubique morbum ingenerat: non enim loci sunt æque dispositi. Imo, quod magis notandum est, sæpissime liquida firmiores, atque robustiores lædunt ipsius corporis partes, debilioribus, at delicatioribus interea prorsus intactis.

2. De-

(*a*) Sanchez. *de Matr. l.* 9. *disp.* 20. *n.* 17. & 18.

2. Decumbunt nec raro duo eodem die, eadem febri, quamquam pestilentiali, iisdemque urgentur symtomatibus. Sorbent alii idem venenum, æquali dosi ac iisdem remediis uterque munitur: & tamen alter ex his, vel illis saluti restituitur, dum alter occumbit: quod si ambo deficiant, ob circumstantias tamen personales plane diversas non eodem temporis momento extinguuntur. Porro circumstantiæ matris, & fœtus interdum toto cœlo distabunt: est quidem fœtus tenerior, at non propterea magis a peccante humore contaminari necesse est: maxime cum multis ille naturæ privilegiis gaudeat, quæ matri denegantur.

3. Porro fœtus aeris, tempestatisque molestiæ non eodem modo, quo mater subjicitur: usus alimentorum in eo exactissimus, & castigatissimus: nullos ipse admittit errores, in quos nati, vel ob arbitrii libertatem, vel ob morbi impatientiam prolabuntur. Liber ab animi passionibus, vita solum vivit animali, & in omnibus a natura, quæ deviare non potest, perpetua directione movetur. Cibus, quo alitur, ad eum valde subactus, præparatus, & propemodum digestus deducitur: quare, ut Anatomici adnotarunt, cum vix egerat excrementa; præcipua illius excretoria, præterquam in extrema necessitate, otiantur. Sanguis insuper, qui forte a matre in ipsum derivatur, antequam ad vitalia ejus organa perveniat, per placentam primo, deinde per vasa umbilicalia permeando depuratur. Præterea membranas habet, in quas morbificum venenum, amandare, ac deponere consuevit.

Addatur his, flammulam, ut ita dicam, ejus vitæ esse vivaciorem, ejusque spiritus alacriores. Nihil ipse perfecti, ac nobilis, quod a principio cum semine sibi transmissum fuit, quodque jam natis in dies ad senectam, & mortem usque minuitur, hactenus amisit: & nihilominus liquidorum motus in ipso tardior, ac lenior est: cum ob defectum præsertim aeris exterioris minor in eo sit fermentatio, & minor agitatio.

4. Licet igitur possit infans e vivis cum matre simul proficisci,

vel

vel eandem præcedere; attamen regulariter illi superstitem observamus. Quod ex innumeris exemplis clarissime demonstravi, in quibus quamplurimi fœtus per notabile temporis spatium post baptismum vivi perstitere: quamquam plerique nimis immaturi, & exteriori aeri expositi aliquid inde nocumenti necessario subierint: etsi etiam nemo eos foverit, aut quoquomodo recreaverit. Eadem ipse in pluribus, me præcipiente, extractis infantibus perspexi, quamvis diverso lethi genere matres obiissent, uno scilicet dempto, cujus genitricis occisio nonnisi post duodecim horas innotuerat: quo casu objectio Sanchez, quæ in gravidis interno morbo, non autem externa vi pereuntibus duntaxat locum habet, aptari non posset. Imo Sanchezii opinio neque in ipsis fœtibus tertio mense minoribus, etsi tam exilibus, vera credenda est: præsertim si jam completi sint, nimirum circa quadragesimum diem: innumeræ namque feminæ tertio, secundo, vel etiam primo gestationis mense ad extremum vitæ a febribus malignis, mortalibus, venenatis adactæ, ac deinde sanitati redditæ, gravidæ nihilominus remanserunt, ac tempore debito fœtum optime valentem ediderunt. Cum igitur possit ad extremum usque genitricis cum morte luctamen vitam retinere puerulus: quare non poterit aliquanto diutius vivere, quoad, illa jam defuncta, protinus extrahatur, & baptizetur? Nec mihi respondeas matris, & fœtus liberationem in casibus antedictis, nonnisi medicamentis matri datis adscribendam: nam quod ista efficere valent, plerumque sola natura, etsi majori cum difficultate, præstare potis est. Porro quot prægnantes ob egestatem congruis præsidiis caruerunt? Quot ea cum haberent, obstinatissime respuerunt? Quot etiam accipere nequiverunt lethargo, vel phrenitide miserabiliter impeditæ? Quot aliis errore Medicorum remedia salutaria denegata, & propinata nociva? Et nihilominus tum ipsæ, tum fœtus, etiam tenerrimi, prorsus incolumes evaserunt.

5. Cæterum, & si supponeremus metum, & spem de mortuo, vel

vel vivo fœtu inveniendo, invicem collatas videri pares, & exitum ancipitem; bonum æternæ salutis filioli est ordinis tanto superioris præ vita matris corporali; ut cum ea æquis lancibus libratum, mirum quam longe præponderet. Profecto in alio dubio, an fœtus videlicet sit animatus, præcipiunt Doctores, matrem ab omni eo, quod fœtui nocere valeat, eodem modo abstinere, ac si certo illum animatum esse sciretur. Quanto magis ergo ubi dubitatio animationem non respicit, sed illa supposita, solummodo incerti sumus, utrum fœtus post animationem obierit, vel etiam, antequam possit baptizari, si obiturus? Hic enim aperte possessio stat pro infantuli vita, quæ propter hucusque dicta in ipsius favorem omnino erit præsumenda.

CAPUT XI.

Ex statu fœtus in utero ostenditur, eum una cum Matre ob defectum respirationis non extingui.

1. Innuimus quidem supra Castrum, & Varandæum scripsisse, nonnatos infantes, matre mortua, una simul interire: quod ab ea motum, alimentum, inspirationem, & omnia mutuentur. Oportet ergo ad eos refellendos, quæ sit vita fœtus in utero ex anatomicis observationibus magis, quam ex ratiocinio desumere, atque describere.

2. Sciendum igitur, Embryonem duas inter membranas gradatim efformari, quarum prima exterior, & crassior Chorion, secunda interior, & delicatior, in qua ille sedem habet, Amnios appellatur. Nihil hic differendum de membrana Allentoyde, quæ in animalibus ruminantibus & cornigeris inspicitur. Habent ista Vracum, seu Caniculum in ipso umbilicali funiculo, qui tamen inter Amnium, & Chorion in quemdam expanditur veluti sac-

cum

cum, Allentoydes dictum, & ab Heiſtero illuſtratum: qui ſaccus ad recipiendam urinæ fœtus portionem, toti enim veſica non ſatis eſſet, inſervit. Equidem ſcio aliquos etiam accuratiſſimos noſtri temporis anatomicos: puta Joannem Munnicks, Van Horne, Graas, Littre, & Bidloo, quos Taurri ſequitur clari nominis vir, in humano fœtu Allentoydem ſeſe obſervaſſe narrantes. Mangetus (*a*) quoque eam pluries Genevæ comperiſſe teſtatur, liquore plenam, ab eo, qui in Amnio reſidet, diſſimili, quem Allentoydis liquorem ipſe urinam putavit. Alii vero cum Drelincurtio, & Aldeſio membranam illam nequaquam dari in homine docuerunt, quibus concinit Chriſtophorus Jacobus Trew in erudito, quem Norimbergæ A. 1736. edidit, Libro de differentiis inter hominem natum & naſcendum. Hic ex propriis experimentis concedit quidem Vracum, eumque deſcribit veluti corpus rotundum, conicum craſſitie calami palearis, & in acum tenuiſſimum deſinens: at addit ſe neſcire, utrum per illud humor aliquis meare valeat: ejusque uſum a natura intentum, neque ratiocinio, neque experimentis conjici usque modo potuiſſe. Ne igitur falſitatis tam inſignes Anatomicos, Allentoydem adſtruentes, vel negantes, arguamus; dicendum: Naturam quandoque ludere, & ab ordinario curſu deflectere: ita ut duo peritiſſimi obſervatores contraria interdum ſine alterutrius mendacio aſſeverent. Quidquid igitur ſit de Allentoyde; Chorioni adnaſcitur Placenta, ſubſtantia glanduloſa, vel potius ut Ruyſchio, aliiſque recentioribus placet, vaſculoſa, & chyloſo liquore abundans, a Veteribus Hepar uterinum appellata, quæ poſtquam Embryo pene formationem adeptus eſt; utero adnectitur. Hæc ab ipſo initio cum ovo congenita, in hujus cordice reperitur, creſcit autem ſanguine per vaſa umbilicalia fœtus ad extremitatem Chorii propagato, ibidemque coagulato. In ea implan-

(*a*) Manget. *Theatr. Anatom. l.* 2. *p.* 2. *c.* 3. *in Obſervat. ad Drelincurt. n.* 49.

implantatæ conſpiciuntur vena, & arteriæ umbilicales, e quibus arteriis copioſi per Chorion, & Amnion rami derivantur, qui tandem verſus cavum ab eisdem membranis efformatum, & humore limpido, & lactiginoſo plenum, cujus eſt veluti receptaculum, aperiuntur.

3. His præjactis, ratio, qua vulgo creditum eſt, prægnante mortua, infantem ſubito interiturum, ea ſane profertur, quia, matre non reſpirante, videtur etiam filiolo ſpiritus intercipi: ita ut neceſſario ſit ille extinguendus: quare nonnulli fiſtulam arundineam, reciſis nodis, parare feſtinant: eamque ſtatim ori defunctæ matris immittere, ut ipſo patulo manente, aer libere introire, fœtusque reſpirationem proſequi poſſit.

Utut ſit, certum eſt, defectum hujusmodi reſpirationis fœtui mortem non inferre. Etenim ille dum adhuc in utero vivit, ad ſanguinis circuitum, contra quam in natis accidat, reſpiratione non indiget: neque inter fœtum, & organa, quæ reſpirationi matris inſerviunt, vera intercedit communicatio. Profecto placenta duplici munere fungitur, primum eſt antedictæ ſubſtantiæ lactiginoſæ partem ſorbere, eamque cum ſanguine ab arteriis fœtus umbilicalibus allato miſcere, ut ipſam cum eodem ſanguine ad cor demum redeunte transmittat. Aliud, ab antiquis ignoratum, at ex Majow, & Ettmullero maxime ſpectandum, eſt vices implere pulmonum: idem enim præſtat in nonnatis miniſterium, ac pulmones in natis: quare dicitur etiam pulmo uterinus. Et quidem cum plena ſit albicante ſucco, particulis nitroaeris referto; iſtæ illius nitri abſentiam ſupplent, qui cum aere media reſpiratione ingredi deberet in corpus: ac ſanguinem probe attenuant, & incidunt: ac multo magis quia placenta ipſa organum absque dubio eſt circulationi ſanguinis deſtinatum, quo fœtus inſtructus reſpiratione non eget, ſine qua vitam nati vix ad breviſſimum tempus retinerent. Quod ut clarius intelligatur, oportet ſyſtema circulationis ſanguinis, primo in natis, deinde etiam in nonnatis brevi delibare.

4. Prisci respirationem homini necessariam ad cordis refrigerationem, pulmonesque veluti flabella, putarunt. Deprehensum vero tandem, eos appellandos esse potius folles: præcipuum enim ipsorum munus in natis est, motum sanguinis perpetuum, & consequenter naturalem calorem promovere (*a*). Admittebant sine dubio veteres motum in hoc liquorum nobilissimo, at simplicis fluctuationis ad maris utique similitudinem: sed errorem istum nupera experimenta undequaque explosefunt: patefactum est enim, sanguinem per totum corpus fluminum instar perenni fluxu circuire. Harveus, qui cum Coringio novum hoc systema evulgavit, principio ipsius auctor est habitus: postmodum vero detectum est, Paulum Sarpi Venetum Servitam, manuscriptum in Bibliotheca Sancti Marci librum reliquisse, ubi circulationem sanguinis, olim quidem a Columbo, & Arantio subodoratam, & a Cesalpino confirmatam, demonstrabat: ejusque operis exemplum Harveo Hieronymum Fabritium ab Aquapendente (*b*) misisse.

5. Profecto recentiores experimentis, & rationibus edocti sentiunt communissime, plantas ipsas succi nutritii circulatione vigere, qui eis pro sanguine est: gaudere etiam juxta Malpighium propria inspiratione & respiratione tum trachæarum, & fistularum lignearum ministerio, tum etiam vasorum spiralium, & pororum in frondibus. Idipsum a fortiori de cunctis animalibus venit asserendum: etsi enim piscibus Aristoteles respirationem negaverit; attamen Plinius (*c*), quem multi sequuntur ætatis nostræ Philosophi, etiam ipsos tradidit per branchiarum organa respirare, quibus ad se, aquam simul, & aerem attrahunt (*d*), deinde rejecturi.

6. San-

(*a*) Pitcarn. *de caus. diu. mol.*
(*b*) Theodor. Zuinger. *Comp. Medic. univ. in Physiolog. c.* 11. *n.* 13. Purchot. *p.* 3. *Physic. sect.* 4. *c.* 1. Corsin. *t.* 4. *tract.* 2. *disp.* 3. *c.* 5. *n.* 4.
(*c*) Plin. *Hist. natur. l.* 9. *c.* 7.
(*d*) Purchot. *p.* 3. *Physic. sect.* 2. *c.* 3.

6. Sanguis ergo non ſolum agitatur, ut aqua in lacubus, aut mari, ſed motu progreſſionis, & æquabili per totum corpus excurrit, venis illud, arteriisque irrigans, & inundans fluminum inſtar, quæ deinde ad locum unde exeunt, revertuntur, ut iterum fluant (*a*). Quo magis etiam clareſcit inter mundum parvum, & magnum admirabilis analogia. Et quidem ſanguis a peripheria ad centrum, & a centro movetur ad peripheriam: imo potius ab omnibus humani corporis partibus ad unum cor magis, magisque perficiendus regulari greſſu contendit; & viciſſim ab uno corde ad omnes ejusdem corporis partes auctus perfectione revertitur. Sicuti autem ex rivis dilabentibus, & ſubinde inter ſe unitis minora flumina, ex his vero collatis aquis majora coaleſcunt: ita ſanguinis venulæ ab unaquaque corporis parte profectæ, aliisque conſimilibus in decurſu conjunctæ in venas poſtremo convertuntur. Totus igitur ſanguis ex toto corpore ad venam cavam, quæ maxima eſt, tandem aliquando pertingit. Porro qui a ſuperioribus regionibus, tamquam a ſcaturigine profluit; in venæ cavæ ſuperiorem truncum, ſeu deſcendentem ingreditur, & e contra qui ab inferioribus regionibus venit, per ejusdem venæ truncum inferiorem, ſive aſcendentem infertur. Ex vena igitur cava in dexteram cordis auriculam irruit, & inde in ventriculum ſimiliter dexterum: ex eo media pulmonari arteria ad pulmones usque commigrat, atque per illos diſpergitur, novam ibi perfectionem acquiſiturus. Verumtamen propter ingentem ſui copiam, & canalium anguſtias ad cor iterum remeare nequiret, ſed cum irreparabili, & ſubita hominis morte ſubſiſteret; niſi pulmones per aeris, media reſpiratione, preſſionem, cito eum tamquam duo torcularia exprimendo, ſeſe illo exonerarent; eumque quamplurimis canaliculis in venam pulmonariam deponerent. Per hanc redit ad cor, ſiniſtram auriculam intrans, indeque deſcendens in ventriculum pariter ſiniſtrum

(*a*) Eccl. 1. 7.

ftrum; quo facto in aortam, five magnam arteriam tranfit, ut poftea in hujus utrumque ramum, afcendentem fcilicet, & defcendentem derivetur, ab his fubinde aliis atque aliis corporis arteriis mirabili œconomia diftribuendus. Poftquam ergo fanguis totum corpus ita irrigaverit; influit in venas, quæ motu curfui arteriarum contrario ipfum ad fupradictam venam cavam afcendentem, & defcendentem impleta circuitione reducunt. Hæc autem vena, quæ capaciffima eft, fanguinem, ut diximus, tum a fuperioribus, tum ab inferioribus partibus venientem, in fe ipfa conjungit, ac totum dexteræ cordis auriculæ repræfentat, ut iterum perpetuo, celerrimoque motu circuitum jam abfolutum inftauret.

7. At in fœtu, etfi fanguis æque circumeat, fecus enim illius vita defineret; nihilominus hoc diverfo ritu peragitur ac in natis: & ecce quomodo poft innumeras, exactiffimasque obfervationes communiter a recentioribus defcribatur. Primo, fanguis totus, ut in natis fit, five e partibus fuperioribus, five ab inferioribus, proveniens in venam cavam defcendentem, & afcendentem ingreditur: fcilicet, qui furfum per afcendentem fertur, intrat foramen ovale, quod in folis nonnatis confpicitur, in natis tamen occluditur: atque per illud in pulmonariam venam excurrit, deinde in finiftrum cordis ventriculum tranfiturus. In hoc autem ovali foramine valvula obfervatur, quæ de more regreffum fanguinis vetet. Qui vero a partibus fuperioribus per venam cavam defcendentem deorfum labitur, ab ea per dexteram cordis auriculam in ventriculum cordis dexterum emanat: inde non totus, ut in natis, pulmones adit: fed arteriam pulmonariam inundans in tres alias deinde portiones, quafi rivos dividitur. Primus, & major in canalem intrat dictum arterialem, quo medio fefe in ramum inferiorem Abortæ intromittit, qui in fœtu amplior eft, atque majorem continet fanguinis copiam, quam truncus ipfe.

8. Alii duo rivuli utrumque ramum arteriæ pulmonaris ingreffi

pulmones

pulmones petunt, qui rami quamvis conjunctim considerati, capacitatis aliquanto majoris existant præ solo canali arteriali; minus tamen sanguinis vehunt: forte quia cum pulmones adhuc sint graves, utpote non distenti, sanguifera comprimunt vasa: ita ut per eos sanguis tam magna copia permeare non possit. Porro Verheyenius prædicta vasa terræ meatibus assimilat, pressione aliorum corporum desuper corruentium semiobstructis: canalem vero arterialem dicit esse veluti aquæductum patentem, & liberum. Cum ergo prædicti duo rivuli ad pulmones pervenerint: ac per illos dispersi, eos irrorarint; sanguis, qui ob præcedentes binas diramationes non multus est; pulmonum pressione non eget, ut ejus impetu propellatur, atque, sicuti contingit in natis, transmittatur ad cor: sed ad circuitum suum prosequendum, suavi decursu innumeras penetrat venulas ad venam pulmonariam confluentes: deinde vero in sinistram cordis auriculam, & ex ea in sinistrum pariter illius ventriculum trajicitur.

9. A cordis igitur sinistro ventriculo in Aortæ truncum progreditur. Ab Aorta denuo in totum corpus derivatur, ac præsertim non modico affluxu in ramum externum arteriæ Iliacæ ab Aorta provenientis: deinde ab umbilico in duas arterias dividitur, ut ad placentam, versus eam pulsando, discurrat, ibique nova perfectione potiatur.

10. Ad placentam cum venerit, in innumeros propemodum ramusculos dispergitur, illam irrigantes: non secus ac in natis ex arteria pulmonari procedens, & in infinitos deinde rivulos divisus pulmones ipsos irrigare consuevit. Ab eadem quoque placenta, quamplurimæ, & variæ venarum ramificationes ad pulmonarium similitudinem oriuntur. Hæ porro venulæ sanguinem resumunt ab arteriolis allatum, & in venam umbilicalem unitæ deponunt, quæ solito venis more prope arterias pariter umbilicales, etsi contrario motu, profluens, ad umbilicum usque contendit. Et hæc est ratio, quare mortui nasci soleant fœtus, ubi multo prius placenta jam ab utero divulsa egressa sit,

vel funiculus umbilicalis fuerit illis contortus: ita nempe sanguinis circuitus per vasa umbilicalia impeditur. Sanguis ergo ad umbilicum excurrit, indeque ad sinum venæ portæ, a quo per canalem, qui fœtui proprius est, (*a*) ad venam cavam commigrat; quæ, ut in natis consuevit, sanguinem totum ab arteriis, per omne corpus antea dispersum, restituit: illo nimirum, qui a partibus inferioribus provenit, per venam cavam ascendentem saliente: contra vero eo, qui e superioribus per venam cavam descendentem illabitur, descendente: ut ab eadem vena maxima cordi redditus novum deinde a corde circulum iterum, iterumque exordiatur.

Atque hic a medicis putatur esse ordo perpetuæ sanguinis circuitionis in fœtu, recentibus in dies observationibus illustratus. Porro notandum est, in fœtu sanguinem, qui a partibus superioribus per venam cavam descendentem labitur, & inde in canalem arterialem, eoque medio in Aortam inferiorem discurrit, iter suum pariter ad corporis inferiora dirigere, e contra vero illum, qui a partibus inferioribus per venam cavam ascendentem saliendo elevatur, (nimirum & qui ex ea immediate per foramen ovale in pulmonariam venam intraverit: & qui primo per pulmones circumfluens, ac deinde in dictam venam excurrens, totus in auriculam, & ventriculum sinistrum cordis ingreditur) majori ex parte ad superiores corporis regiones proficisci: Aorta enim descendens sanguine per canalem arterialem adducto præoccupata, non multum sanguinis capit.

11. A descripto communi systemate nonnihil discedit Meryus, docens foraminis ovalis officium esse potius, sanguinem ab auricula sinistra ad dexteram transmittere, quam vice versa: at sicuti hoc ipse contra omnes, qui se præcesserant, Anatomicos excogitavit, ita & ab omnibus, qui post eum scripserunt, oppugnatur; puta de Verney, Taurri, Sylvestre, Bussiere, Bernar-

(*a*) Heister *in Comp. Anatom. de fœtu & in Præfat.*

Bernardo, Albino, Trew, Listero, & præ aliis Verheyenio. Winslovius vero media incedit via, (*a*) & valde naturæ consonum arbitratur sanguinem per foramen ovale in diastole auricularum a sinistra ad dexteram, & a dextera ad sinistram, ac si utraque unum sint, vicissim transire, ac ita reddi uniformem. In systole vero earumdem auricularum in duos ventriculos pariter, ac si uterque sit unus, intromitti, quo deinde per pulmonarem arteriam, canalem arterialem, & aortam in totum corpus diffundi possit: valvulam etiam foraminis ovalis ante nativitatem nullius usus existimat: initium tamen esse muri illius intermedii, qui post nativitatem perficitur, ut ejus obstaculo sanguinis ab una in alteram auriculam transitio impediatur; pulmonum vero in nonnatis officium usque modo ignorari.

Cæterum sive communis, sive Mery, sive media Winslovii sententia vera sit; indubitatum semper erit, sanguinem fœtus proprium habere circuitum, & ab eo, qui in natis conspicitur, plane diversum.

12. Illud autem notatu dignissimum ab Anatomicis traditur: nimirum, puero jam nato, pulmonesque ad validum respirationis motum adhibere incipiente, pressione aeris occludi ovale foramen: claudi etiam propter eandem pressionem canalem arterialem, ac tendinosum ligamentum evadere.

13. Ex his igitur manifeste patet, fœtum in utero respiratione, natorum instar, non indigere: nam etsi Medici olim respirationem necessariam existimaverint, ad sanguinem nitro aereo pro fermentatione gravidandum, eumque purificandum, fibrasque motrices contrahendas: hodie compertum est, præcipuam saltem hujus necessitatis causam esse sanguinis circuitum, qui respiratione deficiente cessaret. Præterquam quod nonnatorum sanguis qui defæcatissima pascuntur alimonia, tanta non indiget fermentatione: ipsaque circuitio plane sufficit ad illam vel tenui, si quid forte insit, recremento purgandum: fibræ vero

(*a*) *Vide* Memor. Academ. *Regiæ scient. An.* 1717. & 1725.

vero motrices moderato prorſus, ac blando motu exercentur. Dices, reſpirationem ſaltem neceſſariam eſſe ad figenda ſulphura, nimiumque calorem propter ipſum ſanguinis circuitum æſtuantem recenti aere compeſcendum. At hæc in fœtu locum non habent: liquidorum enim in ipſo motus omnino lenis eſt, ac maxime temperatus, ita ut ſulphura in eo non exaſperentur, nec figi requirant.

14. Nihilominus tamen valde probabile cenſeo, fœtum modulo ſuo reſpirare: ita natura diſponente, ut ille aeris reciprocationi aliquatenus aſſueſcat, ipſa deinde validius uſurus, cum in lucem prodierit: cum ſcilicet neceſſitate ceperit premi reſpirationis liberioris: ſtatus enim infantis nati, ejusque corporis, jam per omnia perfecti œconomia perfectum exigit cum aeris elemento commercium; quæ cauſa fuerat, cur ille vim faceret ad naſcendum; ut ita ſcilicet aere copioſiore frueretur.

15. Fœtus inſuper, uti dictum eſt, in utero manens liquori chyloſo innatat, quo ſine dubio nutritur. Hoc autem fieri omnino nequiret, niſi puer liquorem ipſum ore ſugeret, ac ſorberet; uti e recentioribus docent Vualterus, Carleton, Cornelius, Bahuinus, Ettmullerus, & alii. Eademque ex Hippocrate confirmantur, qui ait (a): *Fœtus in utero comprimens labia alimentum, & ſpiritum cordi attrahit.* Porro is nec ortus illico mammas quæreret, niſi ad ſugendum conſuetus: neque ſtatim ſe meconio egeſto levaret, ſcilicet excrementis in inteſtina retruſis: quorum utrumque ſimiliter in brutis etiam obſervatur: atque hæc ſunt ipſa plauſibilia Hippocratis argumenta. Si autem parvulus in utero alimentum ſugit, quomodo iſtud fieret absque preſſione, & circumpulſione aeris uterini? Certum eſt etiam infantes non raro, imo & aliquando altius, materno in ventre vagire: vagitus autem fieri non poſſet ſine aeris preſſione, atque motu; ut puerulorum taceam expreſſas voces, & clare articulatas, quæ a quibusdam ſupernaturali cauſæ tribuuntur. Neque aer

(b) Hippocr. *lib. de Carnib.*

aer ad respirandum infanti deest; membranæ enim, quas inhabitat, sufficienti abundant aere, ipsis ab utero communicato. Sane quamvis hic omnino sit clausus, non propterea est aeri impervius, qui si non alia via, per minimos ipsius uteri tubulos penetrabit: per eos enim uteri clausura non obstante, aura seminalis quandoque ingrediens, conceptionis in Atretis est causa, & forte superfœtationis in aliis: per eos descendunt etiam interdum liquores, ut patet in fœminis, quæ chylosi laborant: quanto magis ergo & ingredi, & egredi posse dicendus est aer, qui super cætera liquida subtilissimus est, quique poros ipsos Termometri permeare consuevit? Saltem sese insinuare non desinet æther, qui effluviis humorum terraqueorum in Amnio existentium adjunctus, jam aerem conflaret. Pulmones cæteroqui textura sua rari sunt, ac spongiosi, & infinitis vesiculis orbicularibus, & hexagonis, favorum mellis instar, ad continendum aerem aptissimis, insigni opificio compacti: quod Malpighius duabus epistolis Alphonso Borello conscriptis ostendit.

16. Porro aer uterum subiens, & ad placentam, quæ spongiosæ pariter est naturæ, perveniens, Amnio communicatur; deindeque in pulmonibus pueri propter naturalem calorem membranarum, & uteri, elatherem suum adauget, ac multo magis rarescit: hic enim juxta Cartesii observationes per æolipilam factas, est naturalis propriusque caloris effectus. Boyle quidem expertus est aerem usque adeo rarefieri, ut spatium 14000. majus consueto requirat: insuper locum minimum, quem occupat in statu condensationis, respectu maximi in statu rarefactionis, habere proportionem ut unum ad 500000. Imo Stancarius cum Mariotte, Newtono, & aliis demonstrat, sphæram aeris nuci æqualem in tantum dilatari posse, ut regionem omnem planetariam impleat: dummodo raritatem illam adepta sit, qua præstat aer spatio unius terrestris semidiametri a terra distans. Autumant enim spatia, in quibus continetur aer, esse ad spatia comprimentia reciproce proportionalia. Utut sit; Utero, & amnio nunquam deerit aer ad fœtus re-

ſpirationem plusquam ſufficiens: quandoquidem hæc in illo nonniſi tenuis eſſe poteſt.

17. Poſitio quoque humani fœtus in utero faciliorem reddit reſpirationem: membranæ etenim, quibus illæ tamquam pullus in ovo concluditur, ſitæ ſunt ad inſtar ſacci, vel veſicæ ab utero pendentis, & huic media placenta alligatæ: Parvulus vero in eis moratur genibus verſus abdomen directis, cruribus in poſteriora flexis, pedibus decuſſatis, manibus vel ante pectus item decuſſatis, vel ad caput applicitis, una ſcilicet ad alterutrum tempus, vel auriculam: altera tamen ad genam: ſedetque ſupra internum uteri orificium, figuram exhibens quaſi rotundam, quo minorem occupet locum; & albicanti ſubſtantiæ innatans: membranæ autem, quæ uteri fundo adnectuntur, quamvis per ſe figuræ ſint orbicularis, propter pueri tamen pondus, eas in parte oppoſita prementis, ovalem induunt: ita ut ſuperior amnii medietas, vel tertia pars ejusdem omni liquore ſit vacua, & aere tantum plena. Nam poſt aliquot incubationis dies obtuſa ovorum extremitas e ſuperiori parte magis magisque abſumpto liquore ſenſim exinanitur: & ad uſum reſpirationis pulli, ab aere ingrediente occupatur: ovum autem in ſuperiori parte repleri aere, per poros, ſeu per canaliculos, in illius cortice ſitos, admiſſo, celeberrimus Bellinius clariſſime demonſtravit. Dato itaque aere non videtur, cur eum ad reſpirandum pulli non adhibeant, cum reſpiratio præcipuus hujus elementi ſit uſus: & plane aere utuntur: pipiunt enim in ipſo ovo: quod in anſeribus præſertim, & anatibus, tertio vel quarto die, antequam illud roſtro infringere ceperint, ſæpius obſervatur.

18. Bianchius tamen docet, humanum fœtum, graveſcente capite, gravitatis ſuæ centrum mutare, & in caput ipſum cadere ſexto circiter menſe, quandoque etiam tertio: idque illi nativitatem absque dubio faciliorem reddere: quæ frequentius, & commodius capite deorſum revoluto contingit. Communiter vero

Anato-

Anatomici revolutionem iſtam in ultima graviditatis tempora rejiciunt: parvulum vero tradunt ut plurimum ſeſe in ſtatu ſupra deſcripto continere: quod ſi aliquoties contrarium ſit obſervatum; id eveniſſe dicunt, quia forte infantulus vita exceſſerat, ideoque in ſtatu præternaturali manebat: vel inſolitæ, & accidentali cauſæ tribuendum. Verum etſi cum Bianchio ſentire vellemus; credendum nihilominus, fœtum non ſemper inverſo capite, poſitione ſcilicet homini tam incongrua, perſiſtere, ſed moveri ſaltem interdum, atque in tali ſitu ſe componere, quo reſpirare valeat, cum eum vagientem ſæpe audiamus: quod facere non poſſet, ſi ſemper os ejus in liquore illo demiſſum permaneret: ſic anates, & anſeres in aquis conſident; ſubinde vero caput attollunt, aeris, & reſpirationis beneficium captaturi. Utut ſit, ſi tam magno tempore, ut opinatur Bianchius, infans capite revoluto, & in eum liquorem immerſo duraret; facilius probaretur, eum, matre mortua, non neceſſario ſimul interiturum: etenim ſupponeretur, dum in utero exiſtit, naturæ ipſius ordine in tali eſſe ſtatu, ut non ſolum reſpiratione careat ſine incommodo, ſed eum etiam ſitum atque figuram afſectet ac teneat, qui reſpirationi proſus adverſantur.

19. Ex hoc multo clarius pateret, quam male a natis ad nonnatos arguatur: quoniam ſi nati quidem infantis, & reſpirationi jam aſſueti, caput inverſum in aliquem liquorem immitteremus, hoc illi mortem velociter inferret, & tamen hoc ipſum, quamquam diu continuatum, utpote naturale, prorſus innoxium, & amicum nonnati experirentur. Dixi reſpirationi aſſueti: nam ſi puer, tametſi ortus, perſiſtat adhuc membranis incluſus, vitam, Scurigio teſtante (*a*), retinebit. Harveus quidem narrat, ſeſe infantem hujusmodi vivum poſt aliquot horas perſpexiſſe. Idemque probant bina alia exempla, quæ Bohnius ſubminiſtravit (*b*). Equidem ſcio Ettmullerum, aliosque recentio-

(*a*) Scurigius *in Embryo. pag.* 147.
(*b*) Bohnius *in Circ. Anatom. Progr.* 3. *p.* 40.

recentiores tradere, pulmonem pueri ante nativitatem demortui, ubi in aquam demittatur, fundum petere ſolitum: ſi vero vivus ab utero exierit, vitamque deinde amiſerit, ſupernatare: atque eo experimento detegenda eſſe infanticidia. Verum hoc indicium, præterquamquod interdum fallit, id ſolum evincit, puerum jam natum majori libertate reſpirare, ejusque pulmones poſt partum magis rareſieri. At ex eo non ſequitur, pulmones latentis in utero prorſus otiari: poſſunt enim, quamquam minori cum dilatatione, & rareſactione, reſpirationis munere fungi, ut ſæpe ſit in illis, qui Aſphixia detinentur. Propterea ſupra dixi, nonnatos pueros pro modulo ſuo reſpirare. Atque ita ex celebrium auctorum ſententia, (*a*) cum plauſu docuit, & publicis diſputationibus propugnavit Petrus Milatius Panormitanus Medicus in primis clariſſimus.

20. Ex dictis evidens judicamus, nequaquam fœtui lethalem eſſe ceſſationem maternæ reſpirationis: nam ſine illa ſanguinis motus in eo perſeverat: vel enim, dum in utero manet, reſpiratione penitus caret; vel ſi pro modulo ſuo reſpirat, hujusmodi ejus actio nil commune habet cum reſpiratione genitricis, ejusque ſyſtole, atque diaſtole: maxime cum fœtus circulatione ſanguinis gaudeat omnino ſpeciali, & ab illa natorum clare diverſa, quæque per peculiaria organa perficitur: nam præter cor vaſa habet umbilicalia, atque placentam, quæ perpetuo ſanguinis motui mirifice opitulantur. Hic autem motus incipit ab ipſis prægnationis initiis: ovo nimirum adhuc libero: neque a matre ſanguini Embryonis impertiri potuit per placentam: hæc enim nondum erat utero alligata: ſed originem trahit altiorem a ſpiritu ſeminis virilis, qui ſcilicet in ovum primitus fermentationem invexit.

21. Cæterum etſi ſupponere velimus, motum hunc a matre olim

(*a*) Carleton *de Oeconom. Anim. exercit.* 8. *de reſpirat.* *a n.* 15. *ad* 22. *&* *Alii.*

olim impressum, (quod omnino negandum est) idipsum nihilominus parum refert: poterit enim deinde ab alterius moventis virtute, ab anima nempe fœtus, animalium spirituum ministerio, continuari. Rivus quidem canali dirupto, motuque amisso, quem ei tribuerat aquæ subsequentis, & a fonte procedentis impulsio; poterit hoc non obstante cursum inceptum ulterius prosequi motu ab alio principio, puta ab aere in ipsum inducto: aqua similiter fluminum propter naturalem gravium ad inferiora propensionem, in mare prolabitur, at mare jam ingressa, ejusque undis commixta, non ideo quasi in centro conquiescit, sed moveri nihilominus pergit, quamquam alia prorsus directione, a ventis nimirum, ab æstu marino, ab interioribus Euripis, aliisque caussis agitata: pila denique ab unius manu projecta cursum suum non intermittit, si ab alterius lusoris impetu interea propellatur. Idem naturæ ordo elucet in oviparis: Pullus enim vivit in ovo, matre ad ejus respirationem non cooperante: sicuti ergo vivipera non minus, quam ovipera generantur ex ovo, & vivunt in ovo, cui membranæ Chorion, & Amnios pro cortice sunt, cum non alia inter ipsa, uti diximus, intercedat differentia, nisi quod illa in utero, hæc vero extra uterum foveantur: ita non magis secunda, quam prima respiratione matris indigebunt.

22. Negant propterea quidam e recentioribus materni sanguinis cum sanguine fœtus mixtionem, & alternantem mutuo fluxu, & refluxu circulationem, veluti fabulosam (*a*): exemplo canum prægnantium, quæ multis, & justa interposita mora, factis venæ sectionibus, exangues, & mortuæ remanserunt: at nihilominus excisi earum catuli inventi sunt vivi, ac sanguine in propriis vasis de more abundantes. At circumeat nonnatorum sanguis cum matrum sanguine, quod alii non inferioris subsellii Anatomici

(*a*) Bartholin. *de Ovar. Mulier. & generat. hist. t.* 1. *Biblioth. Anatom.* Bianch. *de Nat. generat.*

contrariis experimentis instructi contendunt (a). Hoc nihil obstabit: cum enim parvuli sanguis, quantum par est, modum habet in suomet corpusculo media placenda circuendi; matre mortua, breviorem sane cursum conficiet, ad se ipsum depurandum, ac perficiendum revera imparem, sed ad vitam foetui aliquandiu conservandum sine ulla dubitatione suffecturum: praesertim cum praegnante mortua partus Caesareus brevi perfici possit. Si enim Chirurgi pauculorum minutorum spatio sectionem ad calculum extrahendum absolvunt, quanto minori tempore defunctae sectionem credimus absoluturos?

CAPUT XII.

Foetibus etiam matre mortua non deficere nutrimentum.

1. Quemadmodum foetus, uti demonstratum est, non illico propter defectum maternae respirationis occumbunt; ita neque necessario brevi ad mortem propter nutrimenti defectum adiguntur: quae sane ratio est, cur saepe post dies integros vivi reperti sint. Et veteres quidem Hippocratis dicto non attendentes, purissimum amnii liquorem, in quo foetus, in utero permanens, natat, urinam, aut sudorem esse crediderunt: ex eo decepti, quod ruptis a foetu partus tempore secundinis, aliis ignobilioribus commixtus egreditur, qui naturae mirabili providentia, vias, per quas infans delabatur, humectant, atque ita exitum parant jamjam nasciturо faciliorem. Profecto liquor is in eo statu nativam puritatem non servat, sed alteratus existit: sive quia tunc ad secundinarum diruptionem aquae excrementitia diffluant forte inter Chorium, & Amnium congregatae: sive quia ex foetus vesica relaxato sphinctere, ejus

(a) Heister. *in Comp. Anatom. nota* 36.

ejus urina decurrat: ſive quia urina pariter ab Allentoyde cadat, uti Allentoydis aſſertores opinantur: ſive quia denique humores alii a materno corpore in eo naturæ conflictu deſcendant. Utut ſit, frequentibus, exactisque Anatomicorum obſervationibus certiſſimum eſt, ſubſtantiam, quæ in amnii cavo continetur, eſſe limpidam, nunc magis, nunc minus albicantem, lacteam, chyloſam, ſaporisque ſuavis. Hic cibus eſt, ſuccusque nutritius fœtui in eo reſidenti ab amabili creatoris providentia præparatus, quæ pullis oviparorum ſimile alimentum in ovi ipſius vitello repoſuit: hac ſola differentia intercedente, quod cum incubatio, & excluſio pullorum in oviparis extra uterum fiant; cibus illis totus a principio adunatur. At in viviparis cum incubatio, & excluſio perficiendæ ſint in utero ipſo; ac propterea neceſſe non ſit ibi totum cibum ſimul, & ſemel includi; mater eumdem in dies recentem ſegregat, & ſubminiſtrat. Quod autem dicta ſubſtantia per os ingeſta fœtus alatur, ex eo plane conſtat, quod ipſa tum in ore, tum etiam in ventriculo fœtuum ad uſum anatomicum inciſorum reperiri ſoleat: quo circa patet etiam ex ea originem habere meconium. Et quidem narrat Heiſterus (*a*): Altphortii frigida in hyeme oblatum ſibi fœtum vaccinum membranis adhuc circumſeptum, & utero incluſum: ſeque in eo inſpexiſſe non ſolum amnium hoc liquore fœtum circumdante, & jam congelato plenum; ſed etiam ipſius congelati liquoris partem per os, totumque œſophagum, atque ventriculum, tamquam corpus continuum, craſſitudine digiti unius extenſam. Atque id ipſum in ſimili fœtu hyeme pariter ſæviente ſeſe obſervaſſe teſtatur: quamobrem communicatio liquoris amnii cum eo qui in ventriculo inveniri ſolet, cenſeri debet manifeſta. Cum autem hæc albicans ſubſtantia perfectiſſimus vere ſit chylus per tot canales antea præparatus, ac ſanguini faciliime aſſimilabilis; fœtus nonniſi pauciſſima congerit excremen-

(*a*) Heiſter. *in Comp. Anatom. nota* 37. *pag.* 315.

excrementa, quæ propterea in inteſtinis absque ullo detrimento ad nativitatem usque retinentur. Deponit autem in antedictis membranis, quidquid forte impuritatis habuerit: quo fit, ut illæ in partu violacei coloris appareant: uti præſertim de Allentoyde ipſius defenſores notavere: cum enim glanduloſa dicatur; in ea ſunt opinione, ramuſculos nempe arteriæ umbilicalis lentorem aliquem excrementitium in eam demittere: eodem plane modo ac arteriæ meſeraicæ faciunt in glandulas inteſtinorum Pejerianas.

2. Porro lactiginoſus liquor, de quo paulo ante: juxta Hippocratem, & Carletonium fœtui a matre per tranſudationem ſuppeditatur, vel ab ipſis prægnationis initiis: pars enim ab illa in uterum diſtillat, & inde per membranas fœtum involventes percolatur, ut iſti per os ingeſta cedat in alimoniam, pars vero eumdem ingreditur per umbilicum: quandoquidem placenta jam formata, cum texturæ ſit ſpongioſæ, non ſolum de eodem attrahit liquore, qui aliunde in uterum diſtillaverat; ſed præterea non modicam illius portionem immediate recipit a matre ipſa, nimirum per vaſa uteri ſibi cohærentia.

3. A placenta ergo ſubſtantiæ hujus pars diffunditur in Chorium per canales forte Sigerianos: pars vero ſorbetur a vena umbilicali, & ſanguini, eodem ab arteriis item umbilicalibus allato, commixtus, ad venam cavam decurrit, ut in perfectum ſanguinem deinde convertatur. Ex hoc pateſcit veterum Arabum hallucinatio, qui credebant, fœtum materno ſanguine tantum, quem placenta exugeret, enutriri. Error hic a plerisque inſignibus recentioribus, quos inter Ettmullerus, aperte confutatur: is etiam docet, placentam, qua media fœtus cum utero adnectitur, non formari, ſcilicet integre, niſi eodem fœtu quaſi per omnia completo; atque ideo Embryonem primis graviditatis diebus manere liberum, & a matrice ſolutum. Bianchi vero dicit, placentæ alligationem fieri ab eo ipſo tempore, quo ovum deſcendit in uterum: quamquam fatea-

fateatur, in apris; equis, porcis, canibusque marinis eam nonnisi circa ultimos prægnationis menses alligari: quod tamen Ettmülleri sententiæ suffragatur. Utut sit, pro certo habendum, in principio per aliquod saltem breve spatium temporis, ovum humanum manere liberum, fœtúmque non solo materno sanguine sustentari: idemque dicendum esse de brutis. Profecto ex propriis inspectionibus narrat Harveus (*a*), aliique cum eo, ex placentæ carunculis, ubi premantur, elici tamquam ab uberum orificiis lacteum liquorem ad cochlearis mensuram: cæterum etsi validissime constringantur, non inde tamen vel stillam sanguinis extorqueri: emunctas vero carunculas, & jam vacuatas desiccari, & more spongiarum commode comprimi posse: tum illas multis foraminulis undique perforatas conspici: quamobrem clare pateat, eas uterina ubera rectissime appellari. Adnotatum est etiam placentam, qua media prisci docebant sanguinem a matre in fœtum derivari; ultimis graviditatis temporibus, non solum illius vel guttam non emittere, sed etiam in duas veluti laminas discindi. Demum quod mater filio non sanguem, sed chylosam substantiam largiatur, Ettmulleri experimentum facile confirmat. Si enim prægnans crocum comederit; statim eo tingitur fœtus: quod indicat, crocum, cum a matre in illum transiret, nondum fuisse materno sanguini aggregatum, cujus nondum colorem induerat.

4. Ex his saltem indubitatum est, nonnatum infantem non solo sanguine, qui motu systolico, & diastolico matris ab ipsa per placentam in eum diffundi supponitur, enutriri: & ideo vitam tueri poterit, eumdem liquorem, qui sibi usque ad obitum genitricis pro cibo fuerat, exsugendo; quique utpote nitro aereo gravidatu; ad sanguinis motum in fœtu ipso non parum forte conducit. Certum est etiam alimentum istud eidem non posse tam cito deficere. Primo, quia infans in eo natat circumfuso: deinde quia prægnanti;

(*a*) Harveus *exercit de Generat. 72. de uter. membran.*

morte non obſtante, poteſt illi a placenta ſuppeditari: Placenta etenim præterquamquod eo tota referta eſt, poterit & immediate ipſum ex canalibus uteri ſibi reſpondentibus imbibere, & ex aliis tubulis in uterum demiſſum attrahere. Cæterum quod adhuc in uterum non pervenit, ſed in via deſcenſionis eſt, poterit, quamvis mortua prægnante, motum ſuum deſcendentem aliquandiu proſequi, ac ſic in uterum profluere a placenta ſorbendus.

5. Porro quo magis confectum, & debilem ſupponimus fœtum; eo minori alimonia opus habet: quamdiu enim durant nec raro lucernæ, dum parciſſimo illo oleo, quo ellychnium fuerit intinctum, nutriuntur: propter hoc ipſum, quod moribunda hujus flammula pabulo abundantiori non eget? Quanto magis ergo in fœtu, qui natura ſua in omnibus liquidorum ſuorum motibus remiſſus, ac lentus eſt, id ſibi locum vendicabit? Hominem diu ſine cibo, & potu vivere divinæ virtuti regulariter eſt tribuendum: attamen quot adulti etiam absque miraculo, ex prædicta, ſimilibusve cauſis menſes, & annos ſine potu, cibisque traduxere? Certe id ex quamplurimis experimentis infiniti medici tradunt: quocirca Fortunius Licetus librum conſcripſit de his qui diu vivunt ſine alimento. Videnda etiam nobiliſſima Academicorum Bononienſium, præſertim Beccarii, & Bazani de eodem argumento diſſertatio celeberrimo operi de Canonizatione Sanctorum Benedicti decimiquarti nuper feliciſſime regnantis inſerta (*a*). Nonnatus infans in eo manet ſtatu, in quo perſpicuum eſt, non ei tantam ex inſenſibili tranſpiratione ſpirituum, & ſubſtantiæ diſſipationem eſſe ſubeundam: liquor enim, in quo verſatur, ſuo pondere, preſſione, & glutinoſa qualitate illam coercet, ac multo magis ſubſtantia illa caſeoſa, qua fœtus idem totus inunctus, imo & incruſtatus apparet: quod autem per tranſpirationem emittit, id ipſum iterum ſorbet: quamobrem perpetuo circuitu, quod egreditur, iterum in corpuſculum ejus perpe-

(*a*) Lambertin. *de Canonizat. Ss. in Append. ad l. 4. p.* 1. *c.* 27.

perpetua quadam circuitione regreditur. Hoc autem præter Bartholinum Clericus, ac Mangetus ex quibusdam Stenonis experimentis confirmarunt (*a*). Simili quidem rationi immortalem lucernarum perpetuarum vitam tribuere earumdem Aſſertores. Præterquamquod cochleæ diutius nutrimento aliquando ingeſto viventes, quæ multis huc usque defendimus, aperte demonſtrant.

6. Profecto Joannes Schenchius, & Horatius Augenius (*b*) retulere, mulierem gravidam, & nono menſe, cum nempe fœtus copioſiori indiget alimento, infirmam ex ventriculi ulcere interiiſſe. Hæc poſtremos viginti dies absque potu, & cibo transegerat: nam propter ulceris moleſtiam quidquid ſumeret, evomebat illico: nihilominus ea poſt mortem diſſecta, puer vivus, imo, & vitalis eductus eſt. Similem quoque hiſtoriam dat Fernelius, in qua tamen matris inedia ex impedita deglutione bimeſtris extiterat.

7. Mirandum eſt etiam, quod habet Fridericus Hoffmannus (*c*). Parvulum nempe vivum, atque perfectum exiiſſe, toto tamen funiculo umbilicali a putredine corrupto. Porro impoſſibile ipſi fuiſſet vivere, ſi non aliunde quam a matre ac per hujusmodi funiculi ductum, alimentum recipere debuiſſet. Ex hoc autem deſumitur, neque ad fœtus vitam neceſſariam eſſe ſanguinis ipſius, cum materno circulationem: qua ſcilicet ille ſanguinem a matre per placentam, & deinde per venam funiculi umbilicalis accipiat, & vice verſa matri per arterias umbilicales media placenta remittat: quoniam in allato caſu pueri ſanguis neque per matris venas, arteriasque, neque per placentam, & vaſa umbilicalia, quæ cæteroqui propria ſunt fœtui, circuibat. Quod tamen ab alio non diſſimili facto confirmatur: Petitus enim refert (*d*) vivum infantem, in cujus funiculo umbilicali nodus cernebatur: manifeſta vero indicia declarabant ipſum

(*a*) Manget. *Biblioth. Anatom. t.* 1. *in obſervat. ad Bartholin.*
(*b*) Augen. *de Sanguin. miſſion. l.* 6. *c.* 15.
(*c*) Hoffmann. *diſſertat. de ſingued. p.* 10.
(*d*) Petit. *in Hiſtor. Acad. Reg. A.* 1718. *pag.* 40.

jam diu clausum, atque ligatum, sanguinis circuitioni obstitisse. Repertum denique tradunt alii, (*a*) quod multo mirabilius est, vivum fœtum, etsi funiculo umbilicali omnino carentem.

8. Parvulus itaque ex recentioribus omnibus, etiam respiratione, ac nutritione spectatis, nequaquam genitricis vita, sed propria omnino vivit, ac fruitur. *Fœtus*, ait Ettmullerus (*b*), *in utero non vivit vita matris, hauriendo ab eadem spiritus vitales, sanguinemque; sed propriam degit vitam, elaborando ex solo humore albugineo, seu succo suo nutritivo, intra conceptum concluso, sanguinem, & spiritus pro sui substentatione: simili namque ratione, atque pullus in ovo propriam vitam eodem modo instituit, nec alio opus habet gallinæ adjutorio, quam blando ejusdem fotu, & incubatu, ut caloris beneficio exsuscitetur vis genitalis in ovo latens: idem præstat mater fœtui, dum etiam uterum fovet sinu suo, & fœtum hoc modo servat & tuetur.*

9. Ex huc usque dictis duæ satis firmæ conclusiones manifeste oriuntur.

Prima est: quamvis certo mortua prægnante, non idcirco mortuum credendum esse fœtum, imo præsumendum potius vivum: ac propterea contra Castrum, & Varandæum matrem ad liberandum filiolum juxta communem Medicorum tum veterum, tum recentiorum sententiam esse omnino incidendam (*c*).

Secunda est: Fœtum, etsi ut plurimum brevi, genitrice mortua, extinguatur; attamen posse non solum per horam, & amplius, sed

(*a*) *Acta Nat. Cur. Dec.* 2. *A.* 7.
(*b*) Ettmuller. *in Physiolog.*
(*c*) *Præter Auctores cap.* 6. *n.* 4 *hujus libri laudatos*, Timæus, A Gundenclee, Gefranus, Schelammerus, Mauriceau, Roonhuis, Albinus, Viardel, la Motte, Brundelius, Schaccherus, Guillemeau, Paræus, Sculterus, Peu, Voecherus, Deventerus, Melli, Heisterus, & *alii innumeri.*

ſed & per integros dies, infinitis etiam exemplis comprobantibus, manere ſuperſtitem. Ita ut quocumque demum tempore poſt matris obitum elapſo, partus cæſareus nunquam ſit omittendus. Varandæum olim partum Cæſareum viventium improbantem pie excuſaverat Henricus Gras (a), diſcipulus, ut Bartholinus ait (b), præceptore major: quod dies diem doceat: quis autem ejusdem Varandæi partum Cæſareum defunctarum negantis errorem, hoc tam illuminato ſæculo undique profligatum, in coætaneis noſtris aliquo pacto excuſabit?

CAPUT XIII.

Quamvis obiiſſe fœtum aſſeverent Medici, & obſtetrices, attamen partum Cæſareum non eſſe prætermittendum.

I. Quid tamen agendum, ſi poſt longas profecto moras Medici, & obſtetrices fœtum ventre contentum jam plane mortuum conteſtentur? Adhibebitur, eo non obſtante, Cæſarea ſectio: nemo enim certo reſcire poterit, illum revera deceſſiſſe. Et ſane vel de fœtu loquimur ante partus tempora extrahendo, vel de fœtu inſtante puerperio & utero jam aperto. Si de primo, ejus mortem dignoſcere impoſſibile omnino eſt. Si de ſecundo plusquam difficillimum. In primo quidem caſu defectus motus nimis leve ſignum, & fallax reputatur: quoties enim matres ipſæ usque ad ſeptimum menſem in fœtu motum non perceperunt? Id olim accidit matri meæ, dum utero geſtaret infantem, quem deinde incolumem edidit. Bartholinus addit: (c) Matronam, cum toto novem men-

(a) *In Præfat. novæ edition. ad Lectorem.*
(b) Bartholin *de inſol. Part. cap.* 19. *n.* 8.
(c) Bartholin. *de inſol. Part. cap* 2.

mensium spatio fœtum moveri non sentiisset, graviditatem suam non agnovisse, nisi puerperii hora jam adveniente. Quam facilius autem obstetrix falli poterit, quæ ante partus horam infantes nonnisi mediate, & ad breve tempus attrectat?

Porro nati ipsi, & adulti dies totos quamquam vivi sine apparenti pulsu, sine motu, sine respirationis indicio perstiterunt. Quot autem ex illis propterea sepulchro illati sunt? Quanto ergo frequentius id in nonnatis evenire necesse est, qui vita fortasse destituti non sunt, etsi motu carere videantur? Quis enim eos manibus contrectare? Quis oculis perscrutari? Quis eorum pertentare arterias? Quis denique in eis vitæ mortisve indicia contemplari valebit? Et quidem quamvis maritus in regionem longinquam profectus, tamdiu perseveraverit absens, ut verisimiliter mortuus existimari debeat: solumque commercii defectum ejus mortis indubitatum nuncium impedire; attamen Canonicæ leges, (*a*) viventem præsumunt, semperque uxori secundas nuptias interdicunt. A fortiori ergo puerculos hosce præsumere debemus vivos, ut eos liberare tentemus. Quis ignorat divinam misericordiam in impertiendis ad hominum salutem copiosissimis, aptissimisque mediis præsertim elucere? Hæc sane misericordia mente captis, ut peccata confiteantur, lucida sub vitæ finem intervalla concedere consuevit. Hanc ipsam igitur misericordiam admirabili dispositione inferiores causas moderantem pie credendum est hujusmodi infantulorum vitam sæpissime tueri, quousque partu Cæsareo facillimo quidem remedio extracti, baptizari possint. Quanta sit autem in natis pueris hujus providentiæ celsitudo Sanctus Franciscus Xaverius olim sese observasse testatur. *Hic*, scilicet in Insula Amboino, ait ille (*b*), *oppida sunt Christianorum omnino septem, quæ ego circumiens infantes omnes, ac pueros nondum baptizatos rite lustravi,*

(*a*) *Cap. in præsentia de Sponsal.*
(*b*) S. Franc. Xaver. *l. 2. epist.* 3.

vi, ex quorum numero complures sub baptismum excesserunt e vita: ut satis appareret, vitam illis suppeditatam divinitus usque eo, dum ad æternam vitam patefactus aditus esset. Profecto legimus in fide dignis historiis, Deum sæpius ad vitam, & infantes, & pueros, & adultos jam extinctos revocasse, ut baptismi salutaribus aquis abluerentur.

Historiis dixi, nam probe scio quamplures infantulorum abortivorum resurrectiones fuisse muliercularum inventa, quæ variis modis illos calefacere audebant, atque movere, ut vivos ostenderent, ac baptismate initiarent (*a*). At hæ fraudes fidem veris resurrectionibus non derogant. Siquidem Sancti Stephanus, (*b*) Martinus, Hilarius, Raimundus Nonnatus, Ignatius Loyola, Franciscus Xaverius, Franciscus Salesius, Camillus de Lellis, ac Beati Benedictus a Sancto Philadelpho, & Marcus Bononiensis, & alii publicis Ecclesiæ honoribus celebres, mortuos pueros, ut hi baptisma susciperent, ad vitam suscitasse perhibentur. Ac Beatus quidem Benedictus tribus pueris; Sanctus vero Ignatius quatuor, aut quinque id beneficium contulisse (*c*). Addenda prædictis, quæ de Martino a Valentia, Josepho Anchieta, Aloysio la Nuza, Bernardo Corleonensi, aliisque innumeris Dei famulis tradit historia (*d*). Multos item pueros ab Abacuis in Brasiliam irruentibus crudelissime sagittis confossos, Joannes Almeida singillatim spiritu suo fovens, vitæ restituit, quoúsque baptismate mun-

(*a*) Euseb. Monach. Rom. *in Epist. de Cultu Ss. Ignotorum apud Mabillon. tom.* 5. *Præf. ad sæc. Benedict.* Statuta *Synod. Philipp. & Guidon. Episc. Lingon. A.* 1452. *& A.* 1455.

(*b*) Auctor Augustino Coævus *de mirac. Sancti Stephani inter oper. ejusdem Sancti Augustini tom.* 7. & S. August. *serm. de divers.* 323. *&* 324.

(*c*) Mariani *vita S. Ignatii l.* 5. *c.* 7.

(*d*) *Legantur* Acta *prædictorum Sanctorum, ac Servorum Dei.*

mundarentur: pluribus idoneisque teſtibus juramento adactis rem confirmantibus (a).

2. Mirabilis item in hac materia fuit Germani parvuli ad baptismum recipiendum vitæ redintegratio, aut ſaltem conſervatio, a Juſto Lipſio, veluti maxime authentica, deſcripta. Ille A. 1428. ſine vita, ſaltem apparenti, natus, & defunctus poſt varia ab adſtantibus facta experimenta judicatus; ac propterea ſepultus, & humo compreſſus; poſt decimum quintum ab humatione diem Beatæ Mariæ Virginis ope, vivus erutus eſt; & aliorum quinque miraculorum auxilio, & ornamento baptizatus, in cœlum evolavit (b). Aliud valde conſimile miraculum refert Robertus Hautport (c) & ex eo Bagatta (c). *A. 1582. Eliſabettæ Joannis de Ferin conjugis fœtus, quod mortuus ex alvo materno prodiiſſet, in remoto horti margine defoſſus fuerat. Itaque dies ſeptimus ſupra decimum agebatur; cum mater, dolore mitigato, id unum ſpe nova concepta extorſit a marito, ut infantis corpuſculum effoderet, hac lege, ut ſi computruiſſet, relinquerent; ſin reſtitiſſet integrum, aſſumeretur: forte ſpe haud dubia, ut B. Virgo vitam ei reſtituat. Paret ille Uxoris importunis precibus, incorruptum reperit, adfertque ad matrem. Hæc iter ad divam virginem Cervienſem ingreditur, cui a fonte nomen eſt, a fonte, inquam vitæ. Vix ibi diſpoſitus infans jacuerat; cum roſeo colore in genis tingi, calere, reſpirare, aliaque vitæ ſigna præbere. Baptizatur ergo ſumma cum omnium lætitia; perſtititque vivido formoſus colore, donec Cervienſi ex ditione efferretur: tum enim ſenſim palleſcere: prorſus, ut quo longius a vitæ fonte abiret; hoc propius morti eſſe videretur. Tandem inter mortales eſſe deſiit, cœlitibus convicturus.*

3. Si

(a) Anton. Macedo. *in vita Joan. Almeid. l. 1. c. 7.*
(b) Hautport. c 142. *de Mirac. B. Virginis Cervienſis.*
(c) Bagatt. Admirand. Orb. Chriſt. *l.* 8. c. 2. §. 1. *n.* 10.
(d) Juſt. Lipſ. *de Virg. Hallenſi c.* 21.

3. Si autem de fœtu instante jam partu sermo fit; negari non potest, rationes paulo ante allatas maxima ex parte pro ejus quoque mortis incertitudine militare & innumeris experimentis roborari. Heisterus enim, ut ipse fatetur, viventem puerum, quem extinctum putaverat ferramentis extraxit (*a*) in eumdem omnino errorem incidit Peu, qui se in partu difficili quamplurimis enarrat signis delusum, non solum mortui, sed putrescentis fœtus qui tamen vivebat: Illustrius ferme videtur exemplum, quod celeberrimus Fabritius Hildanus Bernensis, pridie nonas Septem. A. 1605. sibi contigisse testatur his verbis: (*b*) *Murati matrona quædam honesta, Judica nomine, per dies sex parturientium doloribus laboraverat, signaque nonnulla, fœtum in utero mortuum esse, aderant. Præcedenti enim die cum rigore quodam matris, fœtus moveri cessaverat: ita ut postea neque parturiens ipsa, neque obstetrix, & adstantes matronæ, motum ullum perceperint. Vertex quoque capitis hujus fœtus, cum paulatim in conspectum sese dedisset; sphacelatus conspectus erat: fœtor quoque aderat. Ex his, & nonnullis aliis signis, fœtum mortuum esse conclusimus, sed male: vivum enim tandem eum extraxi. Sed quia caput per dies aliquot propter angustiam genitalium, (erat enim ea triginta annorum, ætatis constitutione corporis sicca, nec antea utero gestaverat) graviter compressum; atque ex illa compressione inflammatio, atque corruptio sequuta fuerat tertio post die e vita decessit.*

Si infantis magnus, & irritus sex dierum labor, ut ex utero exiret, si motus cessatio cum matris rigore, si fœtor, atque sphacelus ipse visu, & tactu cognitus in puero jam pene orto fefellerunt, quodnam erit signum illud, quo tuto partum Cæsareum defunctarum ommittamus?

 4. Ca-

(*a*) Heister. *p.* 2. *sect.* 5. *c.* 113.

(*b*) Wilhelmus Fabrit. Hildan. *cent.* 1. *Epist.* 3. *ad Amandum Polanum, & in Respon. ad Epist. Michael. Doring.*

4. Casum non valde quidem dissimilem ipse vidi tertio nonas Octob. 1636. cum enim pauperrima villica in mea Palmensi Parœcia occubuisset; senior obstetrix cognomine Spina & Lucianus Talbi Chirurgus insignis, in Nosocomio Romano Sancti Spiritus pluribus annis eruditus, asseverabant, fœtum ante duos dies obiisse; at ego nihilominus obfirmato animo omnino incidi fœminam jussi, & infantulam inveni viventem. Eam propterea baptizavi, Placidam appellans: dies enim erat Sancto Placido Martyri sacra: nec nisi post quadrantem discessit e vita. Igitur, ut cum pompa sepulchro inferretur, præcepi, & funebre officium ipse celebravi, ut his artibus rei fama evulgata, cuncti ad infirmarum graviditates mihi denunciandas inflammarentur: quod exinde semper felicissime sum consequutus. Incredibile enim est, quantam alacritatem, & spirituale gaudium inspirent fidelibus populis hæc publica de æterna nostrorum parvulorum salute lætitiæ signa. Quamobrem Parochos moneo, ut in hujusmodi eventibus eadem præstent. Clerum scilicet invitent, ac in Ecclesiam, veluti cum quadam triumphi specie, fortunatos hosce Agniculos deducant, Boni Pastoris Evangelici exemplum imitando: qui recuperatam ovem, in humeros proprios impositam, tanta cum exultatione reportat (*a*).

5. Hæc a me scripta cum legisset Joseph Timpanellus Mazzarinensis Parochus, omnimodo incidi gravidam præcepit, frustra renitente Chirurgo; qui fœtum esse mortuum judicabat. Is autem vivus inventus est: cumque paulo post baptismum obiisset; solemni pompa elatus fuit, populusque jucunditate maxima expetiit, ut jam imposterum partus Cæsareus, in eo oppido usque modo invisus, frequentaretur (*b*).

Cura

(*a*) Matth. 18. 12. *& seq.*
(*b*) *Epistola* Josephi Timpanelli *ad Episc. Syracus.*

Cum pompa etiam Dominicus Barberius Parochus Jojosensis infantem alium extractum sepelivit, rei fama vicina oppida complente, omnibusque plaudentibus. Quapropter foetus, etsi minimi, jam extracti & baptizati, non sunt denuo matris utero includendi, atque suendi: sed aperte ad populi undequaque intuentis laetitiam in ecclesiam deferendi: quo nimirum omnes perdiscant, defunctis gravidis, aeternam parvulorum salutem esse incisione procurandam.

6. Verum nihil magis arguit Medicorum, & Chirurgorum in detrectanda quandoque sectione imprudentiam, quam sancti Raimund. nonnati, qui ad annum 1200. obtigit, mirabilis ortus (a). Raimundi mater post infelicissimam graviditatem, cum partui proxima in lethale deliquium ex morbo incidisset; a Medicis per horas viginti quatuor acerrimis remediis divexata, & demum expergefacta, suprema sacramenta recepit, mandavitque sui corporis, postquam decederet, incisionem, ut foetus liberaretur. Ea igitur mortua, necessarii pro partu Caesareo institerunt, sed incassum: nam Chirurgi, atque Medici obstinatissime sunt reluctati: statuebant enim matris morbum foetui communicatum utrumque certo extingere debuisse, aut saltem violenta illa medicamina, quae matri nequaquam profuerant, filiolum enecasse: magnisque clamoribus jactabant crudele, & impium esse, mortuam trucidare, cum conservatio vitae in ejus foetu juxta omnem artis medicae rationem omnino impossibilis videretur: neque sine divina revelatione miraculum expectandum, cujus nullum indicium, nequidem dubium appareret. Tribus itaque diebus integris haec eorum resistentia perduravit, cum totidem diebus defuncta insepulta jacuerit: expectabatur enim Cardonae Vicecomes, illi sanguine conjunctus, quem maritus, instante uxoris morte, advocaverat. Hic tandem cum venisset, & rem didicisset, Medicos, atque Chirur-

(a) *Mirabilis vita S. Raimundi nonnati cap. 4.*

gos graviſſime reprehendit: nulla jactura, inquit, in partu Cæſareo ſi puer mortuus eſt: creditis illum periiſſe? Cernamus oculis utrum revera ita ſit. Maternæ ultimæ præces non ſunt ſpernendæ: forte argumenta veſtra valida ſunt: verum providentiæ divinæ conſilia non attingunt, quæ de tenebris lucem ſplendeſcere jubet. Cunctantibus illis pugionem exerit, ad cadaver accedit, & lateri vulnus infligit, ex quo infantulus vivus brachium actutum emittit: eum igitur educunt incolumem, atque jucundum, ſtupendibus omnibus, patre tamen præ gaudio vix credente. Raimundus autem adultus Cardonæ Vicecomite veluti altero, & ſane amantiſſimo patre perpetuo uſus eſt. Neque factum iſtud miraculo adſcribas, nam primo gratis id faceres. Age vero ſit illud miraculum; cum tamen ipſius nulla ſpes antea Medicis, adſtantibusque præluxerit; an non poterit Deus eodem conſilio ad aliorum parvulorum ſalutem ſimilia portenta patrare; quæ neque tu ſperas? Numquid abbreviata eſt manus Domini, vel exſiccata forſan abyſſus miſerationum ipſius?

Concludendum eſt ergo nihil nos detrimenti ſubituros, ubi fiat inciſio, quantumvis omnia ſigna fœtum mortuum eſſe conclament: poſſe tamen contra ſpem omnem totum negotium lucrifacere; ut cum Heiſtero, Gobato, Alberto, Nymanno, admonet Hildanus (*a*). *Præſtat itaque*, is ait, *centum cadavera prægnantium fruſtra incidere, quam ſemel permittere fœtum vivum in utero materno tam miſere perire, atque ſuffocari: hoc profecto eſſet crudelem, atque inhumanum ſeſe erga proximum exhibere: imo & juſtiſſimam iram divinam in genus humanum provocare.*

CAPUT

(*a*) Hildan. *in dicta reſponſ. ad Michael Doring.* Gobat. *in Append.* 3. *ad tract.* 2. *de Bapt. n.* 30.

CAPUT XIV.

Parochus neque defunctæ necessariis, neque Chirurgis, neque suis adjutoribus, neque aliis fidere debet, si vere salutem cupit infantulorum.

1. Onus curandi, ut partus Cæsareus administretur, procul dubio præcipue in marito defunctæ, ejusque consanguineis, hæredibus affinibus, atque domesticis residet. Nihilominus hi omnes, sive ne mercedem chirurgo debitam erogent, sive ne mortuam suam viventium extraneorum oculis subjiciant; opus adeo salutare non urgent, neque sollicitant illud potius difficultatibus involventes. Non diffiteor pios etiam, & prudentes propinquos interdum reperiri: at hi ipsi non raro sibi persuadent fœtum in utero jam vita destitutum, & facile inveniunt ex obstetricibus, imo etiam ex Chirurgis adulatores, qui eos in hac perniciosa opinione confirment: sive quia & isti operationem Cæsarei partus, quæ in speciem fera est, & nauseam movet, aversentur: sive quia nimis timeant, ne ipsis infauste cedat, & eorum existimatio minuatur: sive quia mercedem sibi rependendam fore desperent: sive quia tandem id ex humani generis hostis occulta instigatione procedat.

2. At pejora dicemus: non desunt magno numero propinqui, atque domestici, qui non solum partum Cæsareum negligunt, vel subdole declinare satagunt, sed ei aperte, ac inhumane reluctantur. Deficiunt mihi verba ad exprimendam sceleris hujus atrocitatem: vere inimici hominis domestici ejus. Panormi circa Kalendas Augusti Anno 1743. Consanguinei gravidam sepelire festinarunt: ne scilicet ejus prægnatione a Parochi aures interea perveniente ipsi ad sectionem compellerentur. In Agrigentinæ Diœcesis oppido, mortua prægnante, animarum pastor (qui rem in Congregatione Parochorum Anno 1739. mihi narravit,) accurrerat, ut puerulo cæteroqui jam partui maturo

extractionem pararet; at a consanguineis defunctæ repulsus est: certe reprehensibilis, quia non audacter, fortiterque se gessit, neque, uti debebat, sæculare brachium invocavit. Idem quoque me præsente contigisset Monteregali, quæ tertia Siciliæ Metropolis est ecclesiastica pietate, ac litteris florens: domestici enim defunctæ Chirurgum rejecerant nunquam admissuri, ni casu pertransiens ad incisionem pœnarum metu compulissem. Grassus Aragoniæ Archipresbyter in eadem Congregatione retulit, sibi olim ignivomis armis obstatum, ne defunctæ dissectionem curaret: se autem divino fultum præsidio a præclaro facinore non destitisse, & infantem feliciter liberasse.

3. Verum hæ legitimæ prægnationes erant: quid ergo augurandum de infamibus, & occultis? In his absque mora, sine consultatione propinqui fœtum cum matre ad sepulchrum quam citissime deducunt, rem totam altissimo silentio prementes, neque propterea conscientiæ angore crucientur. Sedulo igitur mala ista prævertant Sacerdotes, maxime Parochi: nam ex edicto Agrigentino (*a*): *Quamvis in occultis graviditatibus omnis, quantum fieri potest, circumspectio, quam suggeret christiana prudentia in usum venire debeat; nihilominus nunquam æterna infantis perditio erit permittenda.* Idem onus ex charitatis lege quibuscumque graviditatis consciis incumbere, non est ambigendum. Sed o casus vere deplorabiles, & simul nimium, heu nimium frequentes, qui zelum Sacerdotali pectore vere dignum exposcunt! Parochi administer fassus est, mihi in ejus Parochia 24. millium incolarum, habita ratione infantium tum abortivorum, tum etiam cum matre sepultorum, viginti circiter animas quotannis perire solitas. Tam enormem vero circa Cæsareum partum vecordiam plurimis in regionibus grassari non dubito. Bartholinus (*b*) eamdem in sua Dania vigere deprædicat, meminitque

(*a*) *Edictum* Laurentii Jojenii *Episc. in Append. huj. oper.*
(*b*) Bartholin. *de insol. Part. c.* 12.

nitque gravidæ Friburgi enectæ dolens de infantis, qui vivum sese motu indicabat, perditione, ac de homicidio negligentium culpa duplicato: detestatur inde funestum casum Olbeccæ, ubi carnifex gravidam occidit, ex qua dum sepeliretur, duo canes hinc inde binos geminos, quos ea gestabat utero, discerpserunt. Joseph Coppula, Episcopus Aquilanus (*a*) testatur in sua provincia, si civitates excipias; vel ipsum partus Cæsarei nomen ignorari. Mauriceaus e Galliis scribit (*b*), se defunctam prægnantem incidere a patre illius impeditum. De Germaniæ incuria videndus Gobat (*c*), & Heisterus (*d*): hic autem jam a prægnantis viro, jam a fratre vel igneo tormento a sectione prohibitus, aperte dicit: scelus hoc vivos humandi cum matre pueros longe, lateque in toto terrarum orbe dominari.

4. Verum quis crederet? nonnunquam Cæsareum partum impediunt illi ipsi magistratus, qui maxime urgere tenerentur. Instabat pro nonimestris gravidæ incisione Parochialis Oeconomus in Syracusana Diœcesi: at vetuit oppidi Gubernator, ne quid novi, ut ipse effutiebat, in loco fieret. Igitur fœtum vivum cum mortua sepelierunt. Oportet ergo in his Parochum apostolica libertate Dei causam agere, nulli vero fidere neque Chirurgis, neque propriis adjutoribus, quamvis defunctæ consanguinei sectioni assentiantur. Chirurgi enim, ut verbo rem absolvam, non sunt animarum curatores: Parochorum vero administri (multorum venia dixerim) non semper eodem zelo, eademque scientia ornantur, quibus persæpe fulget primarius Pastor: certe nunquam eadem auctoritate pollebunt: quapropter semper minus obser-

(*a*) *In Epist. ad clarissimum Georgium Guzzetta Orat. Panorm. Presbyt.*

(*b*) Mauriceau *observ.* 345.

(*c*) Gobat. *de Bapt. tract.* 2. *cap.* 8. *n.* 260. *& seq.*

(*d*) Heister. *p.* 2. *Chirurg. c.* 113. *n.* 3. *in not. ad litt.* C. *& c.* 154. *n.* 1. *in not. ad litt.* A.

obſervantur, minusque timentur: ita ut periculum non raro ſit, ne ſi res tanta eorum curæ permittatur, ob improviſum aliquod, & intempeſtivum obſtaculum infeliciſſime ſuccedat. Recta bene gubernandi ratio poſtulat, graviora negotia eorum tractari manibus, qui a domino ſunt ad ea gerenda præcipue conſtituti, quibusque præ omnibus animarum onus incumbit. Cura autem Cæſarei partus, ut ipſe poſt duodecim Parochatus annos videnter dicam: tum propter ipſam rei magnitudinem, & impedimenta, quæ paſſim interponuntur, tum propter celeritatem, quam exigit: non ſolum graviſſima cenſenda eſt, ſed longe cunctis aliis antecellit.

5. Antequam Parochus A. 1736. neceſſarium iter inſtitueret, diligentiſſime commendavit Vicario ſuo, cæteroqui pio, de nonnatis ſollicitudinem. Hic autem poſtquam moribundæ prægnanti cum Chirurgo aſtitiſſet; in domum ſuam, quæ non longe diſtabat, paululum quieturus diſceſſit: admonens tamen illum, ut adveniente inciſionis hora, ſe per nuntium revocaret. Muliere mortua, nuntium mittit Chirurgus: at Sacerdotis domeſtici non intelligentes quanta feſtinatione opus eſſet, eum a ſomno excitare neglexerunt. Chirurgus igitur ob Sacerdotis abſentiam animo concidit, & re infecta recedit. Cum autem Vicarius tandem expergefactus Chirurgum alio digreſſum audiiſſet, credidit puerum repertum ab eo ſine dubitatione defunctum. In ſumma negotium implicatur: mortua mater ad ſepulchrum una cum fœtu adhuc indubitate vivo defertur: ut ex ventre ſeſe nunc attollente, nunc deprimente quædam femina animadvertit: quæ tamen rem ſibi reſervans, Presbytero funeris officium celebranti non aperuit; nec niſi poſt biennium Parocho revelavit, eum inſanabili animi vulnere ſaucians. Dolebat enim vehementiſſime, quod inter tot infantes a ſe liberatos, hic miſer aliorum incuria, & ſtultitia periiſſet.

6. Parochus igitur aliis Sacerdotibus, præſertim qui moribundis auxiliari conſueverunt, ſignificabit, velle ſe ad gravidarum mortem,

mortem, & quidem præmature advocari: monens tamen, quod si forte se absente prægnans expiraverit: ad incisionem procedant, ne ipsum expectando tempus cum infantis periculo delabatur.

In Catanensi edicto sub excommunicationis pœna præcipitur Parochis, ne morientem gravidam deserant, sed chirurgis præsentes ad finem usque operationis immineant. Et profecto tamquam sibi dicta recogitare debent Davidica illa verba, quæ sæpe cordis sui auribus pro pueris innotari persentiebat B. Joseph Calasanctius. *Tibi derelictus est pauper, Orphano tu eris adjutor.* Nam in aliis, præsertim defunctæ necessariis, fidem reponere, intolerabilis ignaviæ est, atque dementiæ.

CAPUT XV.

De officio Magistratuum Ecclesiasticorum, & Sæcularium in promovendo partu Cæsareo, cogendisque defunctæ propinquis ad illum permittendum.

1. Cum certissimum sit, defunctæ propinquos, ac domesticos, ubi incisionem negligerent, vel prohiberent; peritos vero, ubi exequi recusarent, vel differrent, peccare lethaliter, ac necis pueri tum temporalis, tum æternæ reatum incurrere (*a*): Parocho omni ope nitendum est, ne mortua ante sectionem sepulturæ mandetur: secus agens, ubi saltem fœtus potuerat esse vitalis; equidem non video, quomodo ab irregularitatis pœna sit eximendus: nimirum propter infantis mortem culpabilem, etsi non intentam,

(*a*) Possevin. *de Offic. Curat. cap.* 6. *de Bapt. n.* 10. Manual. Paroch. *par.* 2. *c.* 2. *n.* 2. Gobat. *de Bapt. tract.* 2. *c.* 8. *n.* 260. *& seq.*

tentam, quam ex officio tamquam miſerabilium pater impedire tenebatur. Inde eſt, quod in variis Siculorum Epiſcoporum Edictis contra prædictos omnes excommunicationis latæ ſententiæ pœna ſtatuitur.

Parochus ergo, ſi quando repugnantes offenderit domeſticos, vel Chirurgos, primo Divini Judicii ſeveritatem interminabitur, quo parvuli quidem baptismate non expiati perpetuo a cœleſti patria exilio mulctabuntur: qui vero eorum perditionis cauſa quomodolibet extiterint, in tartarum cum apoſtatis angelis ſempiterno igne cruciandi tradentur. Secundo, ſi pertinaces viderit, ad epiſcopum, aliosque magiſtratus eccleſiaſticos, aut ſæculares confugiat illico (nam ſæculares ipſi arctiſſima obligatione, ac ſub peccato mortali, & ſyndicatus cenſura ad auxiliare brachium impertiendum adſtringuntur;) quo tam conjunctos, quam Chirurgos, atque alios tempeſtive compellant. (a) Attamen, quod rei caput eſt, interea luſtralis aquæ aſperſionem, quam ultimum vale appellamus, denegabit; ne qui licet regulares cadaver efferre audeant, certe graviſſimas pœnas alioquin ſubituri. Agrigenti vir primarius inciſioni uxoris obſtabat; verum civilis poteſtas, cujus brachium Vicarius Capitularis invocaverat, militum probatorum turmam immiſit, quæ circumdatis ædibus, illum coercuit. Deferet autem Parochus ad Epiſcopum contumaces, non ſolum ut hos ille re integra omni contentione cogat ad officium; ſed ut pœnis canonicis puniat, ſi propter ipſorum obſtacula partus Cæſareus omiſſus fuerit: vel ſi forte peractus quidem, ſed incaſſum, parvulo ſcilicet propter moram interea defuncto. Infra tamen indicabimus pœnas alicubi ſtatutas, vel quas ſtatuere poſſit Epiſcopus, nimirum ſpirituale homicidium, eccleſiæ injuriam, & Chriſti ſanguinem vindicaturus. Teſtes igitur ſibi rogabit Parochus de diligentia, & exhortationibus a ſe adhibitis, uti Gobatus docuit ac

(a) *L. Negat. DD. de mort. inferend.*

ac Manuale Parochorum: *Quare ſi opus eſt, auctoritate Magiſtratus, aut comminatione delationis ad Epiſcopum, quoquomodo rem urge, hujusmodi diligentiæ teſtes adhibe: ut de præſtito tuo officio conſtet. Multa inquies mandas: verum eſt, ſed tanti eſt infanti periclitanti Parochum non defuiſſe.* Parochi namque in his negligentes criminali judicio ſiſtendi ſunt, atque plectendi, tamquam in munere ſuo enormiſſime delinquentes.

3. Et hæc quidem animarum Paſtores. Magiſtratus autem laici jure communi a priſcis Romanorum Regibus emanante, eos, qui gravidam non facta prius exciſione ſepeliunt, veluti ſi matris ſimul, & fœtus eſſent homicidæ, ſupplicio addicent: (a) *Spem enim animantis cum gravida peremiſſe videntur.* Quam legis profecto ſententiam, cæteroqui juri naturali apprime conſonam, Judices, qui parvipendunt, graviſſime peccant.

4. Neque tantum ad fœtum liberandum ſæculari Poteſtati partus Cæſareus promovendus eſt: ſed propter alia quoque bona ſine dubio non contemnenda: nam (quod bene animadvertit Heiſterus) multum proderit ille, ut Medici, Chirurgi, atque obſtetrices figuram, magnitudinem, & conſtitutionem inſpiciant abdominis, & uteri, ſitum quoque fœtus in eo, ſecundinarum diſpoſitionem, earumque cum utero ipſo medio funiculo umbilicali, & placenta connexionem. Quæ notiones ad alias puerperas adjuvandas erunt utiliſſimæ. Deventerius addit, Cæſareis inciſionibus deprehendi, utrum inepta obſtetricis, vel Chirurgi manus cauſa fuerit mortis in parturiente: quo caſu a Magiſtratibus mulctari poſſent, aut ſaltem ſerio moneri, ut accuratius artem addiſcant. Videndi etiam Jurisconſulti, præſertim Fæltmannus, (b) ac Wilduogelius in celebri diſſertatione, quam An. 1716. Jenæ edidit de Jure Embryonum. Quæ tamen

 ad

(a) *L. Negat. DD. de mort inferend*
(b) Fæltmann. *de non humanda muliere, quæ utero gerit. L. de Cadav. inſpic.*

ad excutiendam Magiſtratuum, & Medicorum, aliorumque, ad quos attinet, ſocordiam in partu Cæſareo omittendo ſcripſit Heiſterus, aureis litteris mererentur exſcribi.

CAPUT XVI.

Peritis, cæterisque deficientibus charitatem urgere quemlibet alium, etiam Sacerdotem, ac maxime Parochum, ad partus Cæſarei miniſtrationem.

1. Diximus eum, qui oculum, manum, & novaculam, vel ſimile aliquod habet inſtrumentum (perito abſente, vel forte nolente) quamvis uſu non edoctum, poſſe in extrema neceſſitate inciſionem adoriri. At ſi poteſt, charitatis lege tenebitur. Quo circa in caſibus his Magiſtratus eos cogere debent, quos aptiores huic operationi arbitrabuntur: puta ſolertem virum, vel mulierem animoſam, & dexteram: publica namque auctoritas poterit etiam, uti Juriſtæ omnes monuere, ubi deeſſet carnifex, quamvis vel ſolum hujusmodi nomen ipſi naturæ horrificum ſit, & abominabile, alium compellere carnificis vicem ſuppleturum. Et quidem id officii hodie lanionibus alicubi deſtinatur (*a*) Imo nobiles olim ipſi neutiquam dedecori ducebant, reipublicæ in tali quoque miniſterio deſervire: quod ex ſacris ipſis Bibliis plane manifeſtum adnotavere eruditi. (*b*) Quanto magis ergo poterunt Magiſtra-

(*a*) Bartholus, Baldus, de Benedictis, Clarus, aliique cum Muta *in Pragm. Reg. Siciliæ tom.* 1. *tit.* 52. *n.* 7.

(*b*) 2. Reg. 1. 15. & 4. 14. *Item* 3. Reg. 2. 25. & 34. Caſſaneus *in conſuet. Burgund. tit. de Ruſt.* §. 7. *n.* 42.

giſtratus quempiam adigere, qui miſericors, & honorabile Chirurgi munus adimpleat, ad infantulum periclitantem a morte temporali, & æterna vindicandum? Publicæ tamen auctoritatis ad ejusmodi finem imploratio prægnantis mortem præveniat; ne forte dum tempus huc, illucque diſcurrendo, dilabitur; infans interea moriatur, & auxilium evadat ſerum, & inutile.

2. Si obierit ergo prægnans, & nemo reperiatur, qui inciſionem exequi poſſit, vel exequi velit, non Chirurgus, non obſtetrix, non Barbitonſor, non alius; quid tum conſilii capturus erit Sacerdos, maxime Parochus? Sinetne fœtum vivum, nec baptizatum cum matre ſepeliri? Tanto erit ille animo, ut æternæ perditioni derelinquat puerum ſuæ charitati, & curæ commiſſum? Tanta certe magnanimitate fuerunt nuper duo Parochi, Monteregalenſis quidem Diœceſis unus, Panormitanæ alter, qui mihi rem ingenue faſſus eſt. Quid conſilii capturus erit Sacerdos, præſertim Parochus? Ipſe novacula armatus inciſionem aggrediatur. Ita monent Edictum Catanenſe numero tertio, & Agrigentinum num. 4. & Pactenſe num. 9. quæ dabimus in Appendice. Hisque conſonat Vaneſpen (a), cujus verba in Edicto Catanenſi afferuntur.

3. Superfluum forte videri poſſet, quod in his Edictis Parochi admoneantur, ne propter ſcrupulos a facienda per ſe ipſos inciſione deſiſtant. Etenim quis neſciat, ſi de præcepto non exercendi Chirurgiam ſermo ſit; illud non obligare in tam extrema, & inevitabili animæ, corporisque neceſ-

Tholoſan. *Syntagm. p. 3. l. 31. c. 38. n. 3. & ſeq.*
Bobadilla *Polit. l. 2. c. 3. in fine.*
Jo Hensler. *in tom. 3. Jur. Publ. var. Theſ.* 49.
Latiſſime Ricciulli *de Perſon. Reprob. l.* 12. *c.* 7.
Didac. Perez *ordin. Caſtell. l.* 2 *tit.* 14. *leg.* 38. *lit.* A.
(b) Vaneſpen *p.* 2. *tit.* 2. *de Bapt. c.* 4. *n.* 25.

necessitate? si vero de irregularitate, quam ex defectu lenitatis appellamus; hanc non habere locum, nisi in occisionibus, vel mutilationibus vivorum corporum? Nihilominus prudens, atque laudabilis est monitio: suboriri enim facile poterat hic scrupulus ruralibus saltem Sacerdotibus. Equidem Parochum doctum, & zelo præditum novi, qui prægnante mortua cum Chirurgus non suppeteret, ejusque Vicarius sese promptum ad sectionem offerret; hunc a cæsione metu irregularitatis absterruit, fœtu interim pereunte. Adeo verum est in improvisis, gravioribusque casibus, plerosque omnes navigantibus tempestate jactatis evadere similes, de quibus scriptum est: (a) *Turbati sunt, & moti sunt sicut ebrius, & omnis sapientia eorum devorata est.* Ea ipsa, quæ scimus, obliviscimur, & a subitaneis, contrariisque cogitationibus confusi, atque implicati pejora sæpe deligimus; quod viris etiam doctissimis non raro contingit.

4. Verum ne quod edictis comprobantibus proposuimus, durum atque indecens aliquibus fortasse videatur; non abs re erit, id ipsum theologicis rationibus illustrare. Supponendum est itaque novum nullatenus esse: charitatis legem compellere nos, ut proximi vitam spiritualem nostræ corporali vitæ anteponamus. Id enim ex ipsius Christi Domini Redemptoris nostri doctrina, atque exemplo validissime firmatur. Propterea Augustinus (b): *Plus debemus*, ait, *diligere proximum, quam corpus proprium.* Id ipsum docuit cum schola sua Divus Thomas. (c) *Et ideo proximum, quantum ad salutem animæ, magis debemus diligere, quam proprium corpus.* Profecto sicuti divina quadam luce, ac subtilitate argumentatur Angelicus Doctor. Societas in plena beatitudine, quæ est ratio amandi animam proximi, cui,

(a) *Psalm.* 106. 27.
(b) S. August. *de Doctr. Christ. l.* 1. *c.* 27.
(c) S. Thom. 2. 2. *q.* 26. *A.* 5. *per tot.*

cui socii destinamur; major est participatione beatitudinis per meram redundantiam, quæ ratio validissima est proprii corporis amandi. Quocirca etsi plerumque propriam vitam pro proximo contemnere, spectet solum ad perfectionem charitatis: ubi tamen casus eveniat, quo ad providendum saluti animæ ipsius teneamur; tunc ad indeclinabilem tam præclaræ virtutis necessitatem pertinebit.

5. His ergo præjactis, sciendum etiam, Doctores docere communiter, onus sese in mortis periculum conjiciendi, majus esse onere sese alicui molestæ, atque gravi tentationi exponendi: eo, quod primum insuperabile a nostro libero arbitrio supponatur, secundum vero ab eodem libero arbitrio cœlesti auxilio roborato satis vincibile sit. Quotiescumque igitur ad subeundum etiam mortis periculum Lege Divina tenebimur: a fortiori ad subeundum ingentis tentationis periculum teneri necesse est. Porro obligatio conferendi baptismum puerulo, qui in extremis existit, adeo urgentissima creditur; ut non solum illam Theologi imponant, etiam in conspectu vehementioris tentationis, quæ inde patenter immineat: sed eorum plurimi ipsam extendant ad casum, in quo Sacerdos, ut infantem moribundum in regionibus infidelium baptizet, propriæ occisionis manifesto discrimini subjacere cogeretur. Ita Bannez, Ochaga, Ledesma, Choninchus. Quamobrem Armilla, cum Thoma Sanchezio (*a*) docet, ut si parvulum morientem sum baptizaturus, inimici vero me interfecturi superveniunt, effugere ad evitandam mortem non possim. Quod etiam alii morales Theologi, cæteroqui ex benignioribus Probabilistis, quos brevitatis amore prætereo, voluere.

6. Fateor, Joannem Sanchez (*b*) opinari, non esse præceptum, adire mortis periculum, ut quis infan-

(*a*) Armilla *v. Defensio n.* 3.
Thom. Sanchez. *de Matrim. l.* 9 *disp.* 20. *n.* 17.
(*b*) Joan. Sanchez *in select. disp.* 10. *n.* 9.

infantem baptizet: at hoc non obstante concedit, præceptum ipſum urgere, ubi periculum tantum eſſet defectionis a fide: propter ſuperius allatam ſcilicet rationem: primum enim diſcrimen humanæ voluntati erit inſuperabile, ſuperabile vero ſecundum: & hanc doctrinam ampliat, Chirurgum adſtringens, ut nequidem cum peccati periculo a curatione muliebrium verendorum poſſit excuſari: quod certe notatu dignum exiſtimo: comprobat enim, eamdem vigere obligationem in ipſo ad obſtetricis munus exercendum, ubi neceſſitas poſtularet. Imo nequaquam negat idem Sanchez, debitum iſtud ipſammet vitam contemnendi, ut parvuli ſacra lotione abluantur, habere locum in Parochis. *At licet*, inquit, *cum periculo amittendi fidem conſtrictus ſit fidelis puerum baptizare, quando ſolum inductione, ſeu precibus metueret illam amittere: credo tamen non teneri, quando mors eſſet illi inferenda, niſi fidem negaret: quia in primo caſu nulla infertur vis ad negandam fidem, & poterit fidelis illam non amittere absque detrimento: non ſic in poſtero caſu, unde credendum eſt Scoto, & Sà cenſentibus neminem cum periculo vitæ teneri infantem baptizare, niſi forte in caſu, quo pactum interceſſiſſet de non omittenda cura animæ proximi: qua ratione Parochos obnoxios reddi, ſacramenta miniſtrare ſuis ovibus cum periculo vitæ, præcipue pœnitentiæ, cum ob id decimas, & cætera emolumenta percipiant; tenent Doctores. Eodem igitur modo vitam Mariæ erit adſtrictus Joannes conſervare, licet adſit periculum lapſus, & Chirurgus tenebitur verenda feminæ curare, licet cum periculo conſenſus in peccatum; & ſi in domo eſſet parvulus, qui ſine baptismo moreretur; tenetur ingredi domam; etſi ſequatur ſcandalum.*

7. Hoc vero temperamentum non placet Gobato, Doctori cæteroqui blando, & duris opinionibus nequaquam aſſueto. Is quamvis (*a*) acutam laudet Sanchezii differentiam inter periculum peccati, quod eſt malum ſatis ab humano

(*a*) Gobat. *tract.* 2. *de Bapt. caſu* 7. *n.* 237.

mano arbitrio evitabile, ac periculum mortis, malum nempe quod ab eodem arbitrio evitari non poteſt; nihilominus cenſet, non ſolum adeſſe obligationem baptizandi infantem cum periculo tantum peccandi, ſed etiam vitam ipſam profundendi, tum ſi baptizaturus ipſe ad æternam parvuli ſalutem procurandam ex juſtitia teneatur, ut accidit in Parochis; tum etiam ſi ſolummodo ex charitate, uti contingit in aliis.

8. At nihil eſt in Gobato lectu dignius his, quæ de Conſtantienſi eventu perſcripſit, quæque Stephanus a S. Paulo probavit, in eumdem Auctorem cæteroqui non admodum propenſus.

Caſum alterum, ait ille (*a*), *comprehendit reſolutio notabilis quæſtionis, propoſitæ mihi non ita pridem. An ſcilicet vir teneatur ſub mortali fungi obſtetricis officio tunc, quando nequit aliter ſalvari mater, & fœtus. Rationem quærendi dedit Sacerdos hujus Diœceſis defunctus ante plures annos, qui perſæpe coram multis narravit, (& inter cæteros Sacerdoti alteri, ex cujus non bilingui ore habeo:) ſe vero iter agentem fuiſſe a puerpera jacente non procul a ſemita conſpectum, ac lamentabili voce rogatum, ut ſibi actutum ferret opem: cum accurriſſet, dixiſſe illam: mi Domine, ſæviſſimi dolores partus me obruerunt hic ex improviſo: niſi mihi obſtetriceris, peribo ego, prolesque in utero meo. Te igitur per Deum rogo, & per extremum judicium, ut extremam neceſſitatem præſertim prolis præponas meo, tuoque pudori. Paruit ille precibus, atque utrumque ſervavit invitus in vita. An licite? An neceſſario paritum? Et quid ſi ejusmodi eventus repeteretur; repetendumne foret hoc heteroclitum exemplum charitatis?*

9. *Reſpondi, factum illud neceſ-*

 ſario

(*a*) Stephanus a S. Paulo *in edit.* 3. *Theolog. Moral. tract.* 3. *diſp.* 3. *n.* 5.

Gobat. *dicto tract.* 2. *de Bapt. caſu* 5. *n.* 195. & *ſeq. facit etiam* Cupetiol. *in defenſ. Guald. Bapt. infant. n.* 9.

sario imitandum, si ferat occasio. Primo ratione prolis alioquin periturae anima, & corpusculo: probabimus quippe casu sexto, vitam ipsam quoque esse discrimini exponendam pro illa. Secundo ratione matris: etenim pro conservatione vitae alienae subeundam esse hujusmodi molestiam, animo casto consideranti illud Apostoli, omnia munda mundis, gravissimam, haud difficulter conficies ex iis, quae commentatores Sancti Thomae 2. 2. q. 26. art. 4. & 5. edisserunt de obligatione succurrendi proximo versanti in extrema necessitate corporali. Suppono autem, Sacerdotem illum prudenter credidisse, imminere tale periculum. Vide doctrinam adferendam num. 237. (estque omnino illa, qua Sanchezii distinctionem a nobis numero sexto capitis hujus allatam reprobavit.) *Et si forte obtingat tibi similis casui hic descripto, cogita, an non possis sine periculo parturientis, aut foetus imitari quemdam eximia doctrina prudentiaque Parochum, qui prope pagum Wolmedingam, urbi huic Constantiensi vicinum, cum incidisset in ejusmodi parturientem, rogareturque opem; respondit: se fortasse potius obfuturum, quam profuturum, si tentet; at vero celeri cursu perrecturum ad pagum, missurumque peritiores.*

10. Ex his igitur omnibus clare patet, Gobatum juxta theologica principia, & maxime juxta divi Thomae scholam a fortiori Sacerdotem, & multo magis Parochum ad partum Caesareum defunctarum peragendum obligare. Quis enim non immaniter periculosius judicabit obstetricis officium exercere in vivente, quam mortuae tantum incidere abdomen? Idque tum spectatis actionibus ipsis, tum etiam duplici spectato peccandi periculo praesenti scilicet ac futuro tam adjuvantis, quam adjutae: a quibus tamen periculis mortua erit procul dubio immunis.

Urraca Navarrensium Regina praegnans, confosso a Mauris per lanceam ventre in proelio ceciderat (*a*) ejusque cadaver a suis dereli-

(*a*) Roderic. Tolet. *Hist. Hisp. l.* 5. *c.* 22. Marineus *lib.* 8. *Rer. Hisp.* Vasaeus *in Chron. A.* 860.

relictum jacebat in sylva. Post aliquot nihilominus horas cum insignis Guevara gentilitii hujus cognominis princeps, eo pertransiret; animadvertit parvulum, qui utero gestabatur, manusculam ex vulnere protulisse, atque inutilibus conatibus, quasi opem instanter exposcere: Magnanimus heros gladio vulnus confestim ampliavit, & extraxit infantem. Atque hic fuit Garsias ille, regium deinde thronum adeptus, & bellorum gloria percelebris. Animo ergo sibi fingat Sacerdos nonnatos infantes, qui in eodem discrimine versentur, simili modo ac olim Garsias, ad se quoque tremulam manum, veluti auxilium præstolantes extendere, imo recogitet Christum ipsum puerulum sibi dicere: quod uni ex his vere minimis meis feceris, mihi facies.

11. Urgente itaque partus Cæsarei necessitate Sacerdos charitate, & fiducia in Deum armatus ad gloriosum facinus sese accingat. Græca Ecclesia in Cathecumenis baptizandis, etiam mulieribus, plures corporis partes inungit. Ritus iste nimis erat durus pio Presbytero Cononi (a): quare de baptizandi officio dimittendo serio cogitavit: verum ad ejus animum erigendum, solator astitit ipsi divus Joannes Baptista dicens: *Ego te ab hoc bello liberabo.* Cum tamen hoc non obstante ab Ecclesia Conon aufugeret; ei denuo Christi præcursor se visibilem præbuit, & fugam reprehendit: adeo verum est, eum, qui divinæ voluntati obtemperando, ut suo muneri satisfaciat, periculum subit, Dei omnipotentiam semper, & ubique propitiam experiri, cujus tutela, & auxilio gloriosum de inimicis suis triumphum reportabit: præsertim ubi non solum necessitas extrema patenter est, sed magnum inde speratur divinæ gloriæ incrementum. Sacerdos igitur currat ad pueros istos, etiam incisione, liberandos: iniquorum vero hominum, qui mundo numquam deerunt, quique uti divus Thaddæus Apolus ait, quæcumque ignorant, blasphemant, sibilos atque latratus mente secura contemnat.

(a) Joann. Mosch. *in Vitis Ss. PP. apud Eribert. Rosweid. lib. 9.*

12. His, quæ hic olim ſcripſeram, animatus Parochus e Mazarienſi Diœceſi amiciſſimus, propter Barbitonſoris imperitiam partum Cæſareum nuper ipſemet aggreſſus, puerum ſervavit. Sed ne Parochi ad hujusmodi anguſtias redigantur; expoſcit prudentia, ut præmature ſatagant, juxta prædicta, plerosque habere in Parœcia, operationis Cæſareæ peritos, obſtetrices nimirum, Barbitonſores, & maxime Chirurgum aliquem ſincera præditum charitate, qui ad parvulorum nonnatorum piam hujusmodi venationem ſeſe paratum ſemper exhibeat. Hunc in ritu baptizandi ſedulo erudient pro eventibus, in quibus miniſtri eccleſiæ præſto eſſe nequirent: eumque interea præcipui amoris affectu, omnibusque officiis proſequentur, ac ſibi devincient. Præterea ſtudebunt Parochi, præſertim oppidulorum, ut ipſimet aliquam partus Cæſarei efficiendi notitiam adipiſcantur; neque eam dedignabuntur, aut negligent magnarum urbium paſtores: in his enim, ſi neceſſitas eſt improviſa, difficilius per diem inveniuntur Chirurgi, huc illucque diſperſi. Quocirca periculum eſt evidens, ne, dum eos circumcurſando quæramus, puer interea ſine baptismo decedat. Habebit etiam animarum curator pro caſibus inopinatis novaculam, qua uti poſſit obſtetrix, aut alius, qui Chirurgi defectum erit ſuppleturus. Ubi tandem a vera, & inevitabili neceſſitate ſe adſtrictum omnino conſpexerit, ne infelicem animulam in æternum interitum ruere permittat, ipſe in nomine Domini inciſionem aggrediatur, duplici mercede pro duplici labore, & extracti, & baptizati infantis a Deo remunerandus: Pater vere ſpiritualis, quia illum Chriſto regenerat, & corporalis quodammodo mater, quia videlicet eumdem artificioſo partu edit in lucem: quem etiam brevi, ſi mox ille uti contingere ſolet, obierit, acerrimum in cœlis habebit advocatum. Profecto etſi complures forte ab æterna morte animas eripuerit, de nulla tamen potiori jure valebit in Deo gloriari, vere miniſterio ſuo liberatam. Adulti enim ſalutaribus actibus ad propriam juſtificationem cooperantur. Pueris jam natis non deerunt

deerunt Sacerdotes, pro Parocho baptizantes, ubi laborem ipse refugiat: sed infantium defunctæ matris utero conclusorum salus tota pendet a Parocho, ejusque charitatis est fructus. Si autem S. Jacobus Apostolus pro admirabilium documentorum suorum coronide ad Epistolæ finem dixit: *Qui converti fecerit peccatorem ab errore viæ suæ, salvabit animam ejus*, (id est propriam juxta Græcismum,) *& operiet multitudinem peccatorum.* Quid sentiendum erit de Parocho, qui non viam dumtaxat ad superos demonstrabit puero, per quam is propriis, ut ita dicam, pedibus incedat; sed suis ipse manibus arreptum in æternæ beatitudinis throno collocabit?

CAPUT XVII.

Abortum procurantes, partumque Cæsareum negligentes, vel impedientes, plurium nonnunquam homicidiorum reatu fœdari. Monitiones ad obstetrices, & Chirurgos, ut inquirant, utrum fœtus sit unus, an multiplex.

1. Heu quam sapientissime rex, & phropheta conqueritur. *Delicta quis intelligit?* Quot, enim, & quanta sæpe in uno facinore sunt scelera! Sane qui abortum procuravit, vel incisionem defunctæ prægnantis neglexit, vel prohibuit, nonnisi uni parvulo se nocuisse arbitratur: cum tamen si forte multiplex erat proles, pluribus re ipsa mortem intulerit. Idem ex S. Augustini doctrina (*a*) judicandum de iis, qui conceptionem præpedirent. *Mulier autem quæcumque fecerit hoc, per quod jam non possit concipere: quantoscumque parere poterat, tantorum homicidiorum ream se*

(*a*) S. Augustin *serm.* 224. *de temp.*

se esse cognoscat. Virile semen, uti diximus, vel ejus quandoque aura fœminea ova fœcundat: quotque ex illis invenerit matura, totidem fœcundatione complebit; totidemque fœtus propterea germinabunt. Cum igitur in unoquoque duorum Dydimorum, ex quibus muliebre constat ovarium, nunc duodecim, nunc viginti, nunc triginta ova servari soleant; si duo ex illis fœcundationem fortiantur, Gemelli nascentur, si tria Tergemini &c. Insuper si bina forte ova sub eisdem existant pelliculis, communibus quoque sub secundinis fœtus ipsi necessario formabuntur: si singula tamen ova proprias habeant pelliculas, uti regulariter fit: Gemellorum quisque propriis certe membranis continebitur. Succrescentes enim pelliculæ in membranas evadunt: his ita positis,

2. Fœtuum multiplicitas ut plurimum conspicitur in abortibus, cum difficilius natura fœtus ipsos ad perfectionem perducat, ubi sint plures. Prisci non minus, ac recentiores infinita narrant exempla abortuum numerosorum. Plinius uni duodecim tribuit infantulos. Faber alteri septem, Borellus octo (*a*). Peredia novem, Albucasis quindecim, Avicenna uni viginti duos, alteri septuaginta, Bonacciolus tandem septuaginta sex. Imo, ut Albertus, aliique tradiderunt, Matrona nobilis fœtus 150. simul effudit secundinulis inclusos: hi primo pro vermibus habiti: at cum Medicus advenisset, ruptis ad investigandum membranulis, homunculos revera fuisse compertum est; quorum multi vivebant adhuc, baptismi proinde capaces.

3. Cæterum non tantum in abortu, sed nonnunquam etiam in legitimo partu, congruo nimirum tempore contingente, potest fœtuum multiplicitas observari. Non oportet hic immorari quidem in Gemellis, cum sint quotidiani. Verumtamen prætermittendum non est in hoc genere, quod Clauderus

(*a*) Joann. Fab. *in not. ad hist. mexic. pag.* 475.
Borell. *Observ. Medic. cent.* 2.
Pered. *in Schol. ad Paschal. l.* 1. *c.* 19.
Bonacciol. *in Ennead. Mulieb.*

derus & ex illo Bonetus (*a*) enarrat. Retzgendorphii prope Naumburgum An. 1672. Piſtrinarii uxor difficillimo partu femellam edidit, quæ poſt octo dies magnis contorſionibus, & ejulatibus circumſtantes adegit, ut ipſius faſces diſſolverent. His apertis puellam cernunt aliam puellulam digito noſtro medio parem cum ſuis plane ſecundinulis, conſuetisque lochiis emiſiſſe: quæ baptismate ſuſcepto, poſtridie ſimul cum altera grandiori defuncta eſt. Aliud omnino ſimile apud Danos portentum, licet non ſatis undique comprobatum, tradit Bartholinus (*b*).

4. Equidem Fabri, & Malebranchii ſupra indicatam ſententiam; fere infinitam ovorum ſeriem per gradus in ovario contentam admittentium non ſequor. Tamen ſi facta iſta pro veris habenda ſunt, dicerem, naturam, quæ ſpecioſis etiam luſibus delectatur, in primo ſeu grandiori ovo jam maturo, ex quo prima puella oritura erat, jam formaſſe pariter, imo & ad maturitatem, tametſi minimam, perduxiſſe ſecundum. Item virile ſemen cum primum fœcundaret, ſecundum etiam aura ſua intime penetrante fœcundaſſe. Itaque ſecunda infantula, quam vere Pygmæam diceres, unicum patrem: duas tamen matres habebat. Major ex his erat illi & mater & Avia. Minor autem erat ipſi & ſoror, & mater: quod quidem non hiſtoricum factum, ſed commentitium ænigma & inſolubile videretur, ſi emunctæ naris viri, ut Bartholinus, & Deuſingius (*c*) nullo modo fabularum bibuli, tamquam verum non crederent, & variis experimentis poſſibile eſſe non confirmarent. Profecto narrat Bartholinus in Muſæo Regis Danorum oſtenſum ſibi ovum altero minori ovo gravidum. Meminit quoque Mulæ, quæ

(*a*) Bonet. *tom.* 2. *in Analect. ad ſect.* 9. *l.* 4.

(*b*) Bartholin. *cent.* 6. *Hiſt. Anatom. obſerv.* 100. *Idem de Inſol. Part. c.* 16.

(*c*) Bartholin *loc. cit.* Anton. Deuſing. *in fœt. muſſip. ſect.* 6.

quæ Nierimberghio, & Torquemada referentibus orta fuerat prægnans. Item vituli masculini sexus in quo, cum proscinderetur, duo vitelluli apparuerunt. Demum cervi pariter masculi, in quo hinnulus inventus est, quod etiam alii tum veteres, tum recentiores contestantur (*a*). Similia monstra visa tum in muribus Europæis a Castro ipso diligenter inspectis, tum in vermibus, & cancris maribus; Auctore Franchenau (*b*), qui hoc ipsum aliis exemplis, non solum e vegetabili regno, ut in piris, aurantiis, limonibus, cedris, caryophillis, quæ sunt vulgaria; verum etiam e minerali, ut in filicibus, Belzoarticis, ac gemmis comprobavit.

5. Quod vero ad Tergeminos, ii rari non sunt. Nam tres Horatii, totidemque Curiatii ad hanc speciem, teste Livio, pertinebant. Nostra vero ætate nobilis Siculus a conjuge juniore discesserat, ne, quæ duodecim annis duodecim filios genuerat, familiam nimis multiplicaret. At eo post biennium ad uxorem reverso, hæc nono mense tres peperit femellas quo significari visum est populo, divortium istud, quod non castitatis amor suaserat, sed fiduciæ in superna providentia defectus extorserat, Deo displicuisse. Illæ tamen deinde adultæ nupserunt: earumque vivunt nepotes. Panormi An. 1655. Tergemini uno partu provenerunt: unus porro senem capillis albis, alter juvenem, tertius æthiopem referebat, quales Magi Christi adoratores pingi mos est (*c*). Atque idem omnino An. 1749. contigit ibidem, parvulis baptizatis non multo post morientibus.

6. At ista procul dubio minora sunt. Infinitos partus valde numerosos perhibent auctores. Plinius quidem refert mulierem viginti olim pueros enixam, quinos tamen

(*a*) Jul. Obsequen. *de Prodig. cons. C. Val. & M. Herenn.* Langius *Epist.* 70.

(*b*) Franchenau *Satyr. Medic.* 4. *n.* 4.

(*c*) Mongit. *Sicil. Ricerc.*

tamen ſingulis vicibus (*a*). Idem narrat Aulus Gellius de Auguſti Cæſaris ancilla. Paulus Diaconus, & Sigibertus ex Lamiſii Longobardorum Regis matre ſeptem una filios tradunt prodiiſſe.

Venio ad exempla recentiora, præſertim indigena. Cara Lombardo Erice 15. Julii 1613. quatuor peperit: alia ſimiliter Mylis An. 1710. femellas tres & marem (*a*) Joanna Pancica in Agrigentina civitate circa An. 1530. ſeptuaginta tres filios triginta partubus procreavit. Meſſanæ circa finem ſæculi ſuperioris Marcus Antonius Troja, Vir Patritius, ſeptem una ſortitus eſt filios, qui deinde uxores, & filios habuerunt. Ibidem An. 1442. Ranzano teſte, mulier novem edidit mares. Cæterum ſimilia de aliarum regionum partubus apud Schenchium, Bartholinum, Schottum, Bonetum (*c*), aliosque perlegere poteris. Copioſior fuit proles Irmertrundis ComitiſſæAltorphienſis: hæc enim cum temere mulierem, quæ tergeminos ediderat, adulteram reputaſſet, duodecim & ipſa deinde filios unico partu enixa eſt.

7. At longe celebrius eſt Margaritæ Comitiſſæ Flandriæ puerperium. Hæc An. 1275. pauperculam duos geſtantem filios, ſtipemque petentem, a ſe repulit, & adulterii inſimulavit. Verum anno ſequenti, juxta illius imprecationem, tercentum ſexaginta quinque filios utriusque ſexus effudit, qui a Guidone Epiſcopo baptizati paulo poſt una cum matre interiere (*d*). Imprecatio enim

Ee fuerat,

(*a*) Plin. *l.* 7. *c.* 3. *ubi Delecamp.* Tertull. *l. de Anim. c.* 6.

(*b*) Mongit. *Sicil. Ricerc.* Fazell. *Hiſt. Sicil. Dec.* 1. *lib.* 6.

(*c*) Schott. *Phyſic. Curſ. l.* 3. *c.* 29. §. 1. Bonet. *Medic. Septentr. t.* 2. *l.* 4. *ſect.* 4 *obſerv.* 3. 4. 5.

(*d*) Junius *in Batavia c.* 20. *Epitaph. Lousdun. Mejer. Guiccardin. & alii innum.*

fuerat, ut quot unus annus continet dies; tot etiam filii uno partu a Margarita ederentur.

Factum hoc irridet Bianchius post Vallisnerium, quia cum muliebre ovarium non plura, quam quinquaginta contineat ova, quæ successive maturescunt: mulierem toto vitæ spatio non amplius, quam quinquaguinta filios gignere posse arbitratur.

Dicendum tamen est primo, hæc ova temporis decursu aboleri, ac subinde renovari: proinde male filiorum numerus intra quinquagesimum veluti ex necessitate concluditur. Secundo non deesse arbores, aliis ejusdem speciei in fructificando multo fœcundiores, quæque etiam interdum fertilioribus annis adeo exuberant, ut se ipsas valde superare videantur. Deinde Bianchii ratio locum in hoc casu nullatenus habere posset: cum supponatur, factum divinitus contigisse.

8. Cæterum, etsi eventus omnino extraordinarios mittamus innumeri sunt partus, & abortus numerosi, quos Historici, & Medici retulerunt; omnesque animadvertunt, certis locis perspici frequentiores: præsertim in Ægypto: ubi, ut Aristoteles ait, *quinque quamplurimum nascuntur.*

Sane Hebræi numero septuaginta, ut e sacris litteris edifcimus, regionem illam ingressi; & mire deinceps adaucti, juxta textus hebraici vim (*a*): *Ebullierunt, & in morem ranarum, & piscium maxima copia effusi sunt:* ita ut post biscentum quindecim annos, cum inde regrederentur; numeratis duntaxat ad bellum idoneis, ab anno vigesimo, & supra; exclusaque Levitica Tribu; ad summam 603550. ascenderint: quæ quamquam divinæ potissimum benedictioni Patriarchis promissæ tribuenda veniat; non tamen desunt, qui judicent, non esse illam rigoroso miraculo adscribendam (*b*).

9. Nunc

(*a*) Exod. I. 7.
(*b*) Tirin. *in Exod.* I.

9. Nunc de ſuperfœtatione breviter. Eas nonnulli negant: (a) nam prima ſuppoſita graviditate, clauditur uterus, & clauſus ad partum usque perſeverat: quamobrem putant ſecundum puerum, qui tertio puta menſe poſt primum puerperium exoritur, eſſe primo nati pueri gemellum, tardiori vero naturæ opere ad perfectionem adductum. Communiter tamen Medici rigoroſas etiam ſuperfœtationes admittunt: ad rationem autem contrariam ſatis firmæ reſponſiones tum in Hippocrate, tum in Zacchia (b) tum in aliis inveniuntur, quas hic examinare non vacat. Parum quippe ad intentum noſtrum refert disquirere, utrum dentur veræ ſuperfœtationes. Sufficit enim ſæpe contingere quod uno fœtu jam nato, alius remaneat in utero maturandus, & poſt menſem alterum, imo duos, vel tres etiam naſciturus: quod quidem epidemice aliquando, ut & monſtrorum generationem, evenire tradidit Schenchius (c).

10. Indubitabile eſt igitur, in aliquo ſaltem ſenſu dari ſuperfœtationem. Ego ipſe matronam inſigni loco ſcio, quæ quinto poſt primum partum menſe pepererat, quæque tanta erat fœcunditate, ut poſt quinquageſimum ætatis annum genuerit: etſi aliud ab ipſa majori admiratione dignum audierim: in ejus nimirum Parochia ante decem annos vetulam ſeptuagenariam ipſi notam peperiſſe.

Nonnumquam priori fœtu vere mortuo, ejusque cadavere manente in utero, matres denuo conceperunt, cujusmodi exempla dant Albucaſis, & Primeroſius (d).

(a) S. Auguſt. *de Civit. Dei l. 5. c. 6.*
Valverde *Anatom. l. 4. c. 14.*
(b) Hippocrat. *lib. de Superfœtat.*
Zacch. *quæſt. Medicoleg t. 1. lib. 1. tit. 3. q. 3. n. 18. & ſeq.*
(c) Schench *t. 2. l. 4 de Fœtu obſerv. 127.*
(d) Albucaſ. *l. 2. Chirurg c. 76*
Primeroſ. *de Morb. Mulier. l. 4. c. 7. cum obſervat. Mainald.*

Aliud vero illustrius Harveus (*a*), in quo fœtus tempore debito vivus editus est; tria huic similia Schenchius (*b*); primum de vacca, secundum de muliere, tertium item de muliere, quæ bis, vel ter quamvis parvulo jam demortuo, & retento, conceperat, vivosque deinde posteriores infantes emiserat.

11. Cum ergo conceptus juxta prædicta possit esse duplex, vel etiam numerosior, necesse est sequentia animadvertere a Parochis, aliisque Sacerdotibus populo pro re nata tradenda.

Primo abortum procurantes, vel partum Cæsareum impedientes, imo etiam tantum negligentes, plurium nonnunquam homicidiorum tam respectu animarum, quam corporum rei sunt procul dubio judicandi.

12. Secundo, in abortu familiares de baptismate infanti collato plane contenti, non amplius perscrutantur, quid mater effundere prosequatur. Neglectus autem iste valde periculosus est: poterit enim in ejectamentis aliquis jacere gemellus, vel superfœtationis Embryo, tanto facilius eorum oculos fugiens, quanto mole minutior.

13. Tertio, in partu Cæsareo Chirurgus præmonendus est, ut dum Parochus baptizabit infantem: perquirat ipse, utrum alius forte in utero lateat, gemellus nimirum, vel ex superfœtatione. Id vero præstabit Chirurgus diligenter non solum in extracti jam pueri secundinis, sed & per totum uterum: Gemelli enim ipsi regulariter sub diversis membranulis procreantur.

14. Quarto, Parochi hæc omnia perdoceant obstetrices, ut post naturalem etiam partum, juxta Schenchii monitionem, caute puerperam fascia constringant, eam prius interrogantes, utrum aliquid pondus in ventre sen-

(*a*) Harveus *exercitat. de Partu.*
(*b*) Schenchius *t.* 2. *lib.* 4. *de Fœtu observ.* 173. 174. 183.

ſentiat: ne forte alius remanſerit fœtus, & detrimentum accipiat. Narrat idem (*a*) de gravida, quæ cum obſtetrice olim litigaverat: prima infantem eſſe vivum, ſecunda tamen defunctum, ſeſeque illum præ manibus habere aſſeverabat. Demum utrumque verum detectum eſt: nam duplex erat fœtus, vivus unus, mortuus alter, qui ad uteri orificium venerat: exanimis enim ſolet in exitu viventem præcedere.

15. Quinto, hæc omnia documenta conferunt maxime, tum in locis, ubi partus multiplices paſſim, tum ubi rarius obſervantur. In primis quidem, quia frequentioris certe ſunt uſus, in aliis vero quia magis neceſſaria: ubi enim periculum eſt infrequens, dimiſſis per incuriam cautelis, poſteriorum fœtuum ruina facilius permitteretur.

16. Librum denique horribili facto claudamus, quod in inſigni Siciliæ oppido circa ſæculi præſentis exordium contigiſſe a locupletiſſimis teſtibus accepi: comprobat enim nonnulla ex antedictis, poteritque a Parochis in funeſtum exemplum adduci. Nobilis matrona ſeptem filiorum parens, cum utero gereret, fato proxima, filiis convocatis, duo tamquam ſibi gratiſſima poſtulavit. Primum ne ſibi partus Cæſareus poſt mortem fieret. Secundum ut ſe nuptialibus, ac maxime pretioſis veſtibus indutam ſepelirent. Decedit, ac filii nimis religioſe ſtultis præceptionibus obtemperant: cum enim oppidi Archipresbyter cum Chirurgo ad eam incidendam accurriſſet: neque precibus, neque rationibus eos flectere quoquo modo potuit, ut cæſuram permitterent: imo præ cubiculi foribus nudis enſibus adſtantes, & minas Parocho intentantes, eumdem ad diſceſſum coegerunt: matrem vero ſplendido prorſus ornatu veluti ſponſam ſepulchro intulerunt. Paucis poſt diebus rumor exoritur: Viros Religioſos, ad quos eccleſia pertinebat, defunctam prædiviti veſte clam expoliaſſe: eos itaque filii magnis clamoribus

(*a*) *Idem tom. 2. obſerv.* 190.

compellunt ad ſepulchrum reſerandum. At o luctuoſiſſimum ſpectaculum! Matrem aſpiciunt nuptiali quidem habitu indutam, ſed putrem, & horridam, ac prope illam infantulos duos aureis crinibus, ex utero jam egreſſos, deinde vero miſerrime defunctos. Cernunt itaque propriis oculis duplex parricidium a ſe patratum: ſeſeque mirantur Caino ipſo crudeliores. Exinde domus illa primo illuſtris, & opulenta divinæ iræ ſcopus effici viſa eſt. Tremenda enim ſpiritualia, ac temporalia mala, in quæ defunctæ filii cum patre inciderunt, manifeſta cœleſtis vindictæ ſigna putata ſunt. Minimus ætate filius mundus quidem ille fuerat a fraterculorum ſanguine: at nihilominus nec ipſe a paupertate, aliiſque ærumnis evaſit immunis.

FINIS LIBRI SECUNDI.

LIBER

LIBER TERTIUS.

De Parochorum officio, ac vigilantia pro infantibus in partu difficili, & desperato.

CAPUT I.

De partu difficili, & Cæsareo gravidarum viventium.

1.

Nec raro quidem, neque difficulter eveniet, navem expleto jam penitus itinere in ipso portus ingressu illidi ad scopulos, atque ibi reperire naufragium, ubi quietem, securitatemque sperabat. Infortunium vero nimis facile, & frequens est nonnatis infantulis, post emensum jam prospere tempus formationis, & corroborationis in utero; cum deinde in lucem nituntur egredi, propter insuperabile aliquod nascendi obstaculum pro vita jucundiori in mortem dolorosiorem, & pro cunis in sepulchrum incidere.

2. Pro-

2. Profecto maturus infans, five ob alimenti defectum, ut quidam voluere, five ob excrementorum copiam, ut alii, five ob neceffitatem, qua premi incipit, aeris amplioris motu valido, & calcitratu, matre quoque impulfu fuo obfecundante, extra maternum clauftrum profilire conatur. Qui negotium parturitionis rectius callet, ab auctore disfentit, & fœtum ad partum fuum prorfus nil facere affeverat. Id autem parturiens ipfa nonnunquam fuis tantum viribus, ac fine externis auxiliis ægerrime quin plane non, confequi valet. Propterea ante omnia valde prodeft parturientem locare in fcamno, feu fede partui deputata. Verum hæc fæpe defideratur in pagis: quocirca non leve opus effet mifericordiæ, fi Parochus huic commoditati provideret, vel, ut alii provideant, procuraret: quod quidam Parochorum, primam hujus operis editionem legentes, præftiterunt. Obfervat Heifterus (*a*) feminas non raro eniti ftantes, etiam fine obftetrice, quo fitu juvenculæ furtive prægnantes utuntur. Abiffinas autem mulieres genuflexas absque alicujus adjutorio paffim cito, ac feliciffime parere, tradit Pitavallius (*b*). Attamen fedes, de qua fupra, in partubus difficilibus, quos quidem perfæpe contingere videmus, prorfus neceffaria judicatur. In ejus autem defectu præcipit Heifterus duas invicem vulgares, commodasque fedes funiculis uniri, fpatio inter easdem fex, vel octo pollicum relicto.

In Germania apud rufticos, & plebejos, deficiente fcamno, parturiens in finu alterius robuftæ mulieris, in fede ordinaria fedentis, eamque complectentis federe confuevit (*c*).

3. Verum hic animadvertendum eft, in oppidulis, imo & in civita-

(*a*) Heifterus *Chirurg p.* 2. *fect.* 5. *c.* 153. Bonet. *Medic. Sept. t.* 2. *l.* 4. *fect.* 7. *obferv.* 12.

(*b*) Pitavall. *Cauf. celebr. cauf. S. Ciran.*

(*c*) Heifter. *p.* 2. *fect.* 3. *c.* 141.

civitatibus perſæpe obſtetrices, non inſtitutas, nihil magis ignorare quam artem obſtetricariam; ne dicam, nonnullas perdendis potius, quam juvandis ad ortum infantibus videri deſtinatas: tanta eſt earum ſocordia, atque inclementia. Hæc ſane ut plurimum ab imperitia, quandoque vero a nefaria malignitate procedit, qua & parvulos non collato baptismate & matres ipſas crudeliſſime interdum occiderunt (*a*). Feliciores in hac parte ſunt Indæ mulieres, quibus familiare eſt ex Boerhavii teſtimonio absque ulla obſtetricis arte, ac miniſterio, imo pauco etiam cum dolore ſaniſſime parere: additque laudatus auctor, partum integri ovi, fœtus nimirum ſecundinis incluſi, cæteroqui maxime naturalem, communem cenſeri (*b*) apud Indas. In eo quidem partu atque uteri & fœtus ſitu naturali recto, matura jam placenta, & ſponte ſua ex utero ſoluta, ovum uteri orificium æqualiter premit: mater vero conatus edere valet commodiores, atque vehementiores. Quocirca male ſe gerunt obſtetrices, quæ membranas dilacerant: excepto caſu, quo parvulus jam jam moriturus baptizandus eſſet, vel ob chorii craſſitiem ipſum nequiret abrumpere: hoc enim obſtaculum naſcenti propter continuos, inanesque impetus viribus tandem deficientibus mortem afferre conſuevit (*c*).

In plerisque tamen Americæ Provinciis ubi neceſſarium videatur: obſtetricandi officium exhibent parturientibus mariti (*d*): quod quidem ad eas ab immiti obſtetricis manu eximendas forte ſatis eſt non tamen ad ſalutare, optatumque adjumentum. Prudentiori ſane conſilio, in partu difficili Valentini, Paſchaſio teſte (*e*),

 majo-

(*a*) Ex Proceſſ. *Magnæ Curiæ Sicil. in cauſa Villafrat. An.* 1753.

(*b*) Boerhav. *de Concept. n.* 685. *in Not. v. Vertice. Parturientes Inoquenſes brachiis ſuis appendunt ſe arbori, & ſic fœtum excutiunt.*

(*c*) Doleus *Encyclop. Chirurg. l.* 4. *c.* 5. *fol.* 354. *Chorii craſſities partum impedit nunquam.*

(*d*) Joann. Ler. *Hiſt. Nav. in Braſ. c.* 17.

(*e*) Mich. Joann. Paſchaſ. *l.* 2. *de cur. morb.*

majores natu pastores advocant propter peritiam in adjuvandis ad partum oviculis acquisitam. Alii tamen populi, etiam e cultioribus, ut Itali, Galli, Germani, Chirurgis utuntur, quod aliquando, me suadente, Palmæ similiter factum est. Verum etsi quandoque id omnino necessarium, ac propterea laudandum sit; præstaret nihilominus, & valde decentius esset, si mulieres obstetrices, juxta clarissimi Ludovici Muratorii monitum (*a*), a Chirurgo artis obstetriciæ gnaro præceptore, speciatim a magistratibus designato, exactissime edocerentur: quo munus suum, ut etiam optavit Bartholinus (*b*), excultiori arte, ac feliciori eventu exequi possent. Plurima certe a medicis ad partum remedia præscribuntur. Notandum tamen, (ut in Sicilia multoties visum est) aquam gelidam affatim assumptam a parturiente, præsertim quæ nive ad vivam carnem circumsepta sit; partum fere infallibiter extricare. Cum his tamen auxiliis omnibus, mulier interdum parere nequit: vel ob culpam ex parte vel parturientis matris, vel fœtus, vel obstetricis latentem: vel ob infantis crassitudinem, vel ob canalis angustiam, vel ossis femoralis luxationem erga internam uteri partem, osse scilicet uterum comprimente: præsertim vero sæpissime ex mala ossium pubis, & ilii conformatione. Insuper ob circatricem, cancrum, vel gangrænam: item ob vitiosum tumorem, phimosim, callum, lupiam, scirrhum, lapidem, molam carneam, ac similes denique præter naturam concretiones: quæ impedimenta omnia communiter tum a veteribus, tum a recentioribus describuntur. (*c*) Medici quidem in partu difficili ad orificium superius, inferiusque, vaginamque uteri dilatandam, instrumentum adhibere solent, quod speculum matricis appellant: & prægnans, ubi felix exitus

(*a*) Murat *della publica felicit. c.* 11.

(*b*) Bartholin. *de Insol. Part. cap.* 17.

(*c*) *Hi sunt* Moschio, Avicenna, Theodorus Priscianus, Achachias, Harveus, Claudius de la Coryée, Bartholinus, aliique veteres. *Hodie ars obstetricia est optime exculta in Gallia.*

exitus inde ſperaretur, ſub gravi chirurgicam iſtam dilationem, ſubſtinere teneretur. Heiſterus tamen (*a*) eam non ſemper utilem reputat, & nonnunquam propter læſionem, quam utero inferre poteſt, periculoſam.

4. Celebratur merito in his circumſtantiis inſtrumentum ad infantem vivum extrahendum, dictum capitis Tractor, vulgo Tirateſta. Illud Palphinus Gandavenſis Chirurgus excogitavit: at cum exitus voto non reſponderet; Gregorius Pariſienſis in meliorem formam deinde redegit. Ipſum igitur deſcribam, prout a Gregorio emendatum; qui ſpatio duodecim annorum, ultra ſeptuaginta fœtus viventes eo uſus extraxit (*b*).

Figuram refert forcipis calculariæ, & undique elimatæ: ejus uterque ramus in anteriori parte ſuum veluti cochleare comparat ad cardinem fere productum, fiſſuram habens oblongam, ac a parte ſuperiori valde amplam, & quæ gradatim diminuitur verſus inferiorem, ac deſinit prope cardinem. Hæc duo cochlearia infantis caput complecti debent, fiſſura tamen ut id commodius, ac ſine læſione capitis fiat, inſervit. Cardo fixus in altero inſtrumenti ramo locatur, in altero vero foramen exiſtit cardinem recipiens cum quodam veluti annulo mobili, ac ſuperannexo. Manubriorum, ſeu crurum extrema in uncinorum formam inflectuntur, ut facilius manus ad prehendendum aptentur, imo ut operatio unica etiam manu perfici poſſit. In operatione ramus uterque ſeparatim immittitur ad utrumque infantilis capitis latus: deinde ſupradicti cardinis, atque annuli mobilis adjumento firmatur. Petitus vero Pariſienſis in altero crurum obicem, ſeu peſſulum roſtratum adjecit, quod cum elevari, aut demitti valeat canalis ope, & in ſulcos in oppoſito crure inciſos impingat; forcipem ipſam pro capi-

 tis

(*a*) Heiſter. *p.* 2. *ſect.* 5. *cap.* 153. *n.* 10.

(*b*) Ex quæſt. Medic. Chirurg *Pariſ* 25. *Junii* 1744. Winslow. *Veriſſimum eſt, quod de forcipe gallice prædicat auctor.*

tis educendi mole ſufficienter detinet, & conſtanter apertam.

Major latitudo ſingulorum cochlearium fere duos pollices Pariſienſes habet: videlicet lineas viginti duas.

Fiſſuræ major latitudo eſt undecim linearum, ideoque ad pollicem accedens, latitudo minor eſt duarum linearum.

Definit fiſſura duos pollices ſupra cardinem: nimirum in diſtantia linearum fere vigintiſeptem.

Cardo tamen fere undecim pollices diſtat ab extremitate anterioris partis inſtrumenti.

Cavum a duobus cochlearibus, ubi invicem committuntur, efformatum eſt pollicum duorum, & quatuor linearum.

Totius autem inſtrumenti longitudo, non computatis uncinis, menſuram quindecim pollicum cum decenti craſſitudine implebit.

5. Si vero neque iſtud proderit inſtrumentum, ut in mala oſſium conformatione, quo caſu, notante Bartholino (*a*), inutile quoque, & nunc & ſemper, & in ſæcula ſæculorum, ſpeculum matricis Chirurgi experiuntur; profecto infanti evidens mortis periculum impendet. Nam præterquam quod ex alimenti diminutione, ac inutilibus egrediendi conatibus in magnam incidit debilitatem; accedit violenta cordis æſtuatio: cum autem hoc præcipuum vitæ organum nequeat refrigerari, parvulus parvo negotio veluti ſuffocatur.

Voelterus (*b*) mulierem perhibet, quæ cum ſepties concepiſſet; nunquam tamen parere, nec Voelterus juvare potuit, fœtibus ex ea fruſtatim ſemper excerptis. Ne ergo in deſperato partu infantuli pereant; Medici viventis gravidæ inciſionem ventris atque uteri, ſicque extractionem fœtus per latus ventris inciſum proponere auſi ſunt: quæ quamvis matri valde periculoſa, nihilominus ſem-

(a) Bartholin. *de Inſol. Part. cap.* 3.
(*b*) Voelter. *l. de Art. Obſtetric. Chirurgus Stutgardienſis fuit.*

ſemper ad filiolum ſervandum, ſaltem ne ſine baptismo decedat; ſæpe etiam ad ipſam matrem ab indubitata morte liberandam erit neceſſaria. Omnes fere veteres ab hac operatione abhorrebant, quod ipſis parum fauſte contingeret: ſcribit enim Alexander Maſſaria, ſe tres vidiſſe incidi mulieres, quæ omnes morti ſuccubuerunt. Major propterea Theologorum pars cum Soto, Sa, Zambrano, & Raguccio Lucernæ Parochorum auctore prægnantes ab ea ſectione excuſabant: & revera ſi ſupponamus, gravidæ mortem inde certo, vel quaſi certo conſequuturam; idem eſſet illam incidere, ac barbarum in morem occidere: quod nulla prorſus ratione ſub quocumque prætextu, vel honeſtiſſimo fine licebit: *Non enim ſunt facienda mala, ut eveniant bona.*

6. Cæterum ſicuti mater, ubi de ſectione ad ipſius tantum favorem inſtituenda ſermo eſt; puero ſcilicet jam demortuo in utero; nunquam ad eam ferendam compelli debet; quamvis vitam inde ſibimetipſi ſperare poſſet, cum remedium iſtud, & ſævum ſit, & extraordinarium: ita a majori Theologorum recentiorum numero ad eamdem ſectionem adſtringitur, ubi de procuranda vita ſpirituali fœtus agatur: quoniam hodierna Chirurgorum peritia, & matrem ſimul, & fœtum liberari poſſe patefecit: excepto caſu, quo illa propter virium debilitatem, ac mali vim, inciſioni ſubſtinendæ ſit impar. Hoc autem ex particularibus circumſtantiis pendet, quorum judicium ſpectat ad Medicos. Interim ſi ab illis præſcindatur; ſententia, quæ partui Cæſareo favet, medicis procul dubio effecta eſt communiſſima. (*a*) Demonſtratum eſt enim non ſolum muſculorum abdominis, & peritonæi, ſed ipſius etiam uteri vulnera non eſſe lethalia.

7. Sectionis hujus inventor, aut ſaltem noſtris hiſce ſæculis reſtitutor, (non enim deſunt, a quibus antiquiſſima conjectetur;) fuit Jacobus Nufer in oppido Steigershofen in Turgravia Caſtrator

 ſuum,

(*a*) *Vide Auctores infra citandos n.* 13.

ſuum, qui An. 1500. cum uxorem Eliſabetham Aleſphachin ex impoſſibili partu jam jam obituram agnoſceret; petita a magiſtratu venia, etſi Chirurgiæ inexpertus, illius inciſionem aggreſſus eſt. Et quamvis vulnus ita profundum aperuerit, ut ad primum ictum infantem eduxerit; vulnusque ipſum male deinde conſuerit; his non obſtantibus, mulier diſſecta convaluit, nec fœcunditatem amiſit: duos enim poſtea gemellos peperit, quos alii quatuor ſingillatim ſequuti ſunt, nec niſi ſexagenaria deceſſit. Filius attamen cæſo Judex Patriæ tandem creatus ad An. 1583. usque pervenit. Refert hæc Bauhinus in hiſtoria Hyſterotomachiæ.

8. Felix hic eventus alios nequaquam diſſimiles poſt ſe traxit: quocirca hujus operationis utilitas, atque neceſſitas inter Medicos ventilari cœpit, probantibus aliis, & in praxim deducentibus, aliis tamen magna contentione reprobantibus. E reprobantium numero fuit olim Ambroſius Paræus, qui tametſi operationem a Chirurgo Vincentio in Nicoletta Beranger An. 1542. peractam fauſte contigiſſe, negare auſus non fuerit; nihilominus matribus, ubi evaderent, ſterilitatem ſaltem augurabatur (*a*). Quod etiam Caſtrus, Vionius, Varandæus, aliique fecerunt. Arbitrabantur enim cicatricem ſuperſtitem impedituram ipſius matricis in partu dilatationem, imo vulnus ipſum præ conatibus iterum apertum iri. Cum autem Scipio Mercurius, ut ipſe narrat, in Galliis A. 1571. & 1572. verſaretur; primo de partu Cæſareo, per Italiam prorſus adhuc ignorato, maxime admirabundus audivit: binas videlicet prope Lugdunum mulierum inciſiones, aliaque ſimilia nactus experimenta. Illumque deinde tradidit adeo pernotum Gallis, ut Italis miſſio ſanguinis in capitis dolore. Hinc fortaſſe nata deinde fabula, mulieres alicubi non parere, niſi latere diſſecto.

9. Attamen Franciſcus Rouſſetus primus eam operationem vere

(*a*) Pareus *lib.* 23. *cap.* 31.

re illuftravit: etenim poftquam Paræus fcripfiffet; celeberrimum illud An. 1581. Gallice edidit opus, cui titulus: *Tractatus novus de Hifterotomachia, feu partu Cæfareo, feu extractione infantis per incifionem lateralem ventris, & uteri mulieris gravidæ, ubi aliter parere nequeat: & hoc absque præjudicio utriusque, & fine impedimento fœcunditatis matris in pofterum. Parifiis An. 1581.* Et omnia in eo certiffimis experimentis adftruxit. Ejusdem vero tractatus, hodie fane rari, compendium habes apud Scultetum (*a*). Paræus Rouffeti librum ingenue probavit, ita illi fubfcribens. *Ego Ambrofius Paræus teftor quæ fupra:* nec exinde amplius partum Cæfareum impugnaffe vifus eft. Anno fequenti 1582. Cafpar Bauhinus Rouffeti volumen in latinum vertit, aliisque fimul exemplis communiit. In primo narrat Buneum Tonforem Chirurgi munus feliciter implevifſe. Secundum legebatur in Rouffeto, Bahuinus tamen circumftantiis amplificavit: alia demum quatuor addit: eadem a Saguierio, Albofio, Cordæo, atque Platero mutuatus. Rouffeti cum appendice Bahuini antiquiffimam editionem Bafileæ A. 1592. factam præ manibus habui. In hac mulieres incifæ decem numerantur, quarum plures denuo femel, & bis concipientes profpere deinde pepererunt. Mulier autem Vaftinetenfis fexies cæfa fuit a Nicolao Guilletto Barbitonfore: quo mortuo cum in feptima prægnatione fectore caruiffet, cum fœtu extincta eft: ex altera vero tres filii hac operatione fimiliter educti funt. De relatis autem incifionibus octo a Barbitonforibus, duæ tantum miniftratæ a Chirurgis: quamquam iftorum unus alias quoque ultra defcriptarum numerum perfecerit.

10. Ve-

(*a*) Scult. *in Expofit. Tab. feu Armamentario chirurgico de Partu Cæfareo, quæ in Edit. Francofurt. eft* 42. *in Amftelodam. Act.* I. *eft* 11.

10. Verum interea Rouſſeti intentum, & librum damnabat Jacobus Marchantius: quamobrem ille An. 1590. contra obtrectantem novum opuſculum ſub hoc titulo evulgavit: *Dialogus Apologeticus pro partu Cæſareo in malevoli cujusdam Pſeudoprothei dicteria.* Acrius excanduit Marchantius, ediditque: *In Franciſci Rouſſeti Apologiam Jacobi Marchant Regii, & Pariſienſis Chirurgi declamationes.* In his Willemeai ad Rouſſetum contra Cæſareum viventium partum epiſtolam inſeruit. Marchantius detrimenta hujus ſectionis obtendebat: nam plures ex ea mulieres occubuerant: cum enim usque ad id temporis non ſatis declaraſſet experientia, quando illa ſalutaris, quando nociva, quando vero periculoſa; mirum non eſt, interdum cum ſectione mortem prægnantium fuiſſe conjunctam. Pluries cæteroqui eam, ut ſupra notatum eſt, pro Chirurgis Barbitonſores adminiſtrabant. Quodque magis miraberis: tonſorem narrat Bahuinus, qui multas diſſecuerat gravidas, a ſe interrogatum, neſciſſe, quid abdomen, quid peritonæum, quid uterus eſſet.

11. Hæ igitur impugnationes diſſeminatæ ſegniores reddiderunt Chirurgos, quorum plurimi ſectionem averſabantur, & Marchantio ſtudebant. Facilius enim homini ſemper fuit deſtruere, quam ædificare, & timori, quam fortitudini parere. At Rouſſetus eodem anno Marchantio iterum reſpondit in diſſertatione, quæ inſcribitur: *Cæſarei partus aſſertio Hiſtorico-Logica Pariſiis An. 1590.* Opusque ſuum novis rationibus, & quinque aliis exemplis adauxit: in quorum quarto duas alias perhibet Cæſareas operationes ab uno Chirurgo peractas; in quinto vero ſic ait: *Hæc femina ſecta fuit a Joanne Luca tunc parum ſobrio,* (hic Tonſor erat) *cui tunc bene poto, ſi hoc non male ſucceſſit, quid ei non ſperandum, qui ſobrius, & mentis compos, arte duce, eo accedet?*

12. Tot porro experimenta Chirurgorum jacentes animos denuo erexerunt: quapropter Cæ-

ſarei

ſarei partus utilitas novis ſubinde factis in dies colluſtrata iterum celebrari cœpit. Nam Panhoto, & Fereto enunciantibus Joanna Mathevierre prope Lugdunum An. 1627. nonniſi partu Cæſareo mortem declinavit. Similia narrabat e Sabaudia Pellaire (*a*), ſcilicet Maupam quamdam ſexies feliciter inciſam in Caſtro Auſectenſi, aliam Aquis, aliam præterea in oppido Sancti Joannis.

13. Jam ergo ſparſis undequaque Rouſſeti libris, recentium exemplorum acceſſione roboratis, profundiores egit illius doctrina radices: veritas enim omnia vincit. Quapropter Theophili Raynaudi ætate circa annum 1637. communis erat Medicis, & Chirurgis. (*b*) Raynaudus tamen aliis experimentis Rouſſeti ſententiam confirmavit. Ac primo de matre Jacobi Bituricenſis ex Ordine Minimorum, qui Raynaudo narraverat, ſe quintum eſſe de filiis cæſonibus ejusdem, quæ Brunetto celebri Chirurgo ſoporiferis antea propinatis dolorem allevante utebatur. Secundo de muliere Flexienſe prope Andegavum tertio inciſa, Jeſuita olim Chirurgo, qui eam viderat, referente. In his autem non ſecus ac in præcedentibus fœtus incolumes educti, ac ſalvæ puerperæ. Incivile itaque, ac temerarium dicit de tot factis ambigere, & veteres Medicos tamquam timidos, inexpertosque ſugillat. Quid autem Raynaudus dicturus fuiſſet, ſi ſequentia experimenta noviſſet? Nam ex Tenſelio Olaus Rubdechius celeberrimus in Suecia Medicus propriam uxorem incidit. Bartholinus ait, ſe Pariſiis degente, idem quinquies in conjuge præſtitiſſe Chirurgum alium. Roonhuſius vero tradit, Songium Medicum Brugenſem ſepties eodem remedio uxorem liberaſſe. Gobat (*c*) matronam addit bis non a Chirurgo, ſed a mera obſtetrice prope An. 1670. eodem auxilio liberatam. Jobertus (*d*) aliam bis

Gg

(*a*) Pellaire *in Epiſt. ad Amand. Gentil.*
(*b*) Raynaud *Oper. t. 14. lib. de Ortu Infant. per Sect. Cæſar.*
(*c*) Gobat *t. 1. tract. 2. de Bapt. caſu 8. in Append. poſt num. 259. lit. D.*
(*d*) Le Journal. de Sçavans.

bis etiam diſſectam in Caſtro Thierri. Alteram dat Cyprianus (*a*), dicens ſe illi abdomen, ac tubam ſecuiſſe. Innumeri autem Cæſarei partus hic ſubnecti poſſent, ſuppeditati a Ruleau, Mizaldo, Schenchio, Saviardo, Vatero, la Motte, Lanchiſchio, & aliis, quæ non ſecus, ac ſupra recenſitæ, omnes etiam fauſte ceſſerunt, quamplurimis quoque ex hujusmodi mulieribus poſt ſectionem iterum, ac ſæpius parientibus. Quocirca præter citatos, ac præſertim Ruleau, qui copioſe partum Cæſareum viventium defendit, eidem patrocinantur Acta Eruditorum Lipſiæ, ac Ephimerides Naturæ Curioſorum: præterea Duvallius, Veicardus, Marinellus, Ronchinus, Hildanus, Breslevifchius, Riedlinus, Horſtius, Camerarius, Albertus, Fienus, Scultetus, Rullonius, Teichmejerus, Govèus, Welſchius, Heiſterus, & nuperrime Winslowius (*b*), qui probat, uſum ferramentorum uncinatorum cum Chirurgica iſta operatione collatum, neque reſpectu matris minus eſſe periculoſum, neque reſpectu filii æque innocentem.

14. Verum ſuperioribus exemplis noviſſima aliqua etiam feliciſſima congeramus, multiplicibus, ac certiſſimis documentis, interdum publicis, communita, & a Simonio memoriis Regiæ Academiæ Chirurgicæ Pariſienſis inſerta, in quorum pluribus etiam fœcunditas poſt Cæſareum partum illæſa permanſit. Mulieres quidem inciſæ fuere ſequentes.

Prima ex iſtis Magdalena Gordain, quæ deinde quatuor alios peperit filios.

Secunda ponitur alia, bis ex teſtimonio Amiralis, & Peyroniæ diſſecta.

Tertia, quarta, & quinta unius Chirurgi Thiſe peritia liberatæ: quarum prima plures, tres vero tertia poſt ſectionem filios edidit.

Sexta Maria la Roche a Chirurgo Brou de mortis faucibus erepta.

Septi-

(*a*) Cyprian. *in Epiſt. ad Millington. An.* 1700.
(*b*) Winslov. *in quæſt. Medico-Chirurg. Pariſienſ.* 25. *Junii An.* 1744. *defendente Roulan, Præſide Winslow.*

Septima Maria Expirat a Nojerio diſſecta, cujus deinde abſentis ope cum in alia prægnatione deſtitueretur, fato ſuccubuit.

Octava Margarita François A. 1723. inciſa Flandrinæ obſtetricis miniſterio.

Nona alia in pago Turris de Tresme ex Hiſtoria Academiæ A. 1730.

Decima Margarita de Storeaux Domini de Præſſaux Medici Spaenſis uxor, Kalendis Januarii 1738. quæ anno poſtea nondum elapſo naturali via enixa eſt.

Undecima Domina Desmaulins parvo corpore mulier, menſe Aprili An. 1740. diſciſſa a Soumain, Medicis Burgeois, Puzzis, Souchaes, Verdier, Gervais, Gregoire, Jardi, Chavin, & la Fitte conſulentibus.

His inciſionibus dein laudatus auctor *in tom. 2. Memor. Acad. Reg. Chirurg.* alias adjunxit. Prima facta fuerat a Couré, ſecunda, & tertia a Guercinio, quarta, & quinta in eadem femina ſcribente Gobenio, ſexta a Buſierre, ſeptima tandem a Cequé: & hæc quidem Simonius.

15. Joſephus vero Maſtianus inſignis Chirurgus Panormitanus Epiſtola ſeptimo Kalendas Martii A. 1744. Pariſiis data mihi ſignificavit, ſe duos ibi Cæſareos viventium partus vidiſſe; quorum primum ex modicæ maternæ ſtaturæ circumſtantia ſuſpicor eumdem fuiſſe, ac undecimum in præcedenti numero memoratum A. 1740. a Soumain confectum, de quo etiam Elias Col de Villars (*a*).

Addidit his Maſtianus mulierem in Burgundia ſemel, & iterum diſſectam: nam prima inciſione ſuperata, denuo conceperat: demum poſt ſecundam ſectionem Pariſios An. 1743. profectam incolumem perdurare. Ex quibus demonſtratur omnino, vanum fuiſſe nonnullorum timorem, ne mater inciſa fœcunditatem ſaltem amitteret: evidens enim eſt, mu-

(*a*) Col de Villars *Chirurg. t. 3. c. 13.*

lieres poſt partum Cæſareum, & concipere, & parere ſolitas (*a*).

16. Etiam quadrupedibus conſtat, partum Cæſareum viventium eſſe ſalutarem. In monte Peregrino prope Panormum A. 1749. circiter, ac vere currente, vacca propter malam oſſium conformationem parere nequibat. Antonius Campiſius tum in Phyſicis, tum in Chirurgicis peritus, qui mihi rem & voce & ſcripto enarravit, quique venationis cauſa eo pervenerat, poſtquam incaſſum obſtetricationem expertus eſſet; bubulco perſuaſit, ut illam ſibi incidendam permitteret. Humi jacebat vacca, eamque ligari juſſit Chirurgus: inde circa horam decimam Horologii Italici inciſionem aggreſſus, diſſecuit primo abdomen, deinde uterum, fœtumque eduxit viventem, qui alteri vaccæ ad nutriendum tributus, aliorum more adolevit. Chirurgus a conſuendo utero abſtinuit, ſperans naturam ipſam eum contracturam, atque aliquo balſamico humore unituram: deinde aqua lavit abdomen, abſterſit, & expurgavit, ac acu demum conſuit, ægre tamen propter corii duritiem: deinde balſamo, quod in pera venatoria geſtabat, linivit, faſciolas panni linei ſuperimpoſuit, & equina cingula conſtrinxit.

Vacca ſub dio jacens perſeveravit usque ad horam vigeſimam ſecundam ſequentis diei, cum illam bubulci erexerunt: ſtetit ergo jam erecta usque ad ſolis occaſum: inde iterum ſponte decubuit.

Tertia die Chirurgus eam inviſit, cumque nonnihil puris in abdominis vulnere reperiſſet; ipſum a filo tamquam extraneo illuc attrahi arbitratus: detracto filo, in ſauciata parte balſami unctionem iteravit.

A tertia die usque ad octavam ſitum alternavit vacca, nunc ſtando, nunc decumbendo.

Quod

(*a*) Rouſſet. *de Part. Cæſar. ſect.* 7. *per totam.*
Duvall *de Hermaphr. c.* 24.
Raynaud. *loc. cit.*

Quod ad cibum attinet; primis tribus diebus cibo, potuque prorſus abſtinuit, quamvis bubulci alimenta circum poſuiſſent: a quarta vero die, & deinceps veſci paulatim cœpit, & gradatim convaleſcere: cumque poſt duos menſes Chirurgus Bubulcum de vacca interrogaſſet: is eam perfectæ ſanitati reſtitutam reſpondit.

Similem inciſionem Panormi olim peregit Joachim Pariſius nobilis Chirurgus in Capra: ei ad pariendum impotenti abdomen, uterumque diſcidit, & fœtum extraxit. Cæterum non poſt multos utique dies ab illius paſtore audivit ipſam optime valere, & cum ſociis per prata diſcurrere.

17. Non injuria ergo conqueſtus eſt Bartholinus: *miror patriæ noſtræ*, Daniæ ſcilicet, *averſum ab hac ſectione animum, quo multi pereunt, qui ſalvari poſſent* (*a*). At ſi Italicas Regiones hodie peragraret, vereor ne eamdem, & majori cum ratione, geminaret querelam: utilitas enim Cæſarei viventium partus, præſenti ſæculo eſt prorſus exploratiſſima, & nihilominus non adhuc ſatis in uſum deducta: cui tamen malo, ut occurreret hujus regni Protomedicus perpetuo edicto ſancivit, ne in poſterum Chirurgi ad exercendam artem; niſi prius de naviter adminiſtrando in viventibus partu Cæſareo ſedulo examinati, admitterentur.

CAPUT II.

Joannis Baptiſtæ Bianchi opinio contra partum Cæſareum viventium, ubi conceptus fuerit uterinus, impugnatur.

1. Quamvis hodie medicinæ ſcriptores Cæſaream inciſionem communi voce collaudent in partu deſperato; eam nuper ex

(*a*) Bartholin. *de Inſol. Part.* c. 12.

parte oppugnare nisus est Joannes Baptista Bianchius in suo elegantissimo, & peregrino de naturali, vitiosa, & morbosa generatione tractatu. Gloriatur ille, se rem tanti momenti, praecedentium Medicorum hallucinationes detegendo, in claram lucem protulisse. Quae autem ille fusius prosecutus est; ego hic in epitomen redigam, posterius discutienda.

2. Sciendum est ergo, ait Bianchius Medicorum veteres qui muliebre ovarium penitus ignorarunt, omnes generationes in utero tantum fieri credidisse, ubi mixtionem utriusque seminis masculini, & feminini contingere judicabant: verum id post ovarii tubarumque fallopianarum inventiones, illustrata jam anatomia, falsum demonstrari. Dantur enim binae generationis species, naturalis una, quae fit in utero, descendente scilicet in ipsum per tubas ovo jam antea foecundato in ovario: alia vitiosa, quae fit extra uterum: & haec ipsa multiplicis item speciei. Prima nimirum ovi maturi, & in intimo ovario, ubi situs est, foecundationem recipientis: tunc enim in eodem crescit ovario, ipsum dilatando: secunda ubi maturum ovum existit quidem in extremitate, seu margine ovarii, & prope ipsius membranam; verum quamvis foecundatum, ibidem remanet: cum inde forsitan exilire, & in tubas intrare non valeat. Tertia quando etsi prolapsum in tubam, in hujus tamen haeret principio, nec ultra descendit, aliqua tubae obstructione impeditum. Quarta cum ingreditur tubam, at in illius medio subsistit eo, quod progredi, & usque ad uterum transire non possit. Quinta si ovum foecundatum in ipso exitu ab ovario tubam ad se bene excipiendum aptatam forte non reperiens, & in abdomen deflectens, sedem in superiori abdominis cavea seu regione, sortitur. Sexta denique si in lapsu a tuba situm occupet in ejusdem abdominis pelvi. In omnibus hisce casibus placenta, quam habet ovum, sive quia adhuc ovario ipsi manet annexa, ut in primo, vel secundo casu: sive quia tubali membranae, vel alicui abdominis parti, ut in caeteris, deinde adnectatur: nutrimentum exugit ex ipsis respecti-

respective partibus, quibus adhærescit: simili plane modo, quo in naturali generatione utero alligaretur, in eo veluti radices defigendo: quapropter ovum in eodem ovario, abdomine, vel tuba, nequaquam vero in utero germinabit, fœtusque gradatim locum, in quo residet, pro incrementi sui ratione, distendet; non secus, ac uterum in ordinaria generatione ampliare consuevit. Sane uterus ipsius cavo spectato, in statu naturali faba non est major: nec nisi sensim in gravidis crescit juxta Embryonis incrementum. Igitur si conceptio fuerit vitiosa; sive extra uterum, uterus non dilatatur, sed in propria quantitate, & situ consistit: interim graviditas procedit, omnesque putant fœtum de more in utero vivere, & augeri, cum tamen alibi existat. Propterea partus non solum erit difficilis, sed prorsus impossibilis: ut enim ex utero nascatur infans, oportet eum esse prius in utero ipso: cumque non possit in eo statu magnitudinis, ad quem natura jam illum perduxit, intrare tubam; ac multo minus per inferius tubæ orificium, quod est angustissimum, in uterum discurrere: necesse est, ut in abdomine moriatur, idque matre ipsa commoriente: nisi provida natura aliquem abscessum in hujus abdomine moliatur: quo deinde rupto, ex eo sponte sua ossa demortui fœtus egredi: vel saltem a perita manu erui possint: utrumque enim cum matris liberatione interdum accidisse non dubitatur.

3. Posita ergo tali generationum diversitate, naturalis videlicet in utero, & vitiosæ extra illum, permonet Bianchius incisionem nequaquam competere, si conceptio fuerit naturalis; competere autem aliquando si fuerit vitiosa, nimirum in ventre: quocirca vel solum abdomen, vel saltem cum abdomine sola ovarii tunica, vel sola extremitas tubæ secandæ sunt. Enarrat autem plura graviditatum ventralium exempla, præsertim de germana militis uxore, quæ novies partum Cæsareum semperque felicissime substinuerat.

4. Autumat proinde incisionem in praxim deduci non posse, ubi conce-

conceptio fuerit naturalis: quando ſcilicet fœtus in utero exceptus, ibidem creverit: quia tunc neceſſario incidendus eſſet uterus ipſe. Porro hic innumerabilibus intertexitur venis, quarum plures ultimis prægnationis menſibus craſſitie ſcriptoriis pennis æquales, magna ſanguinis copia turgent. Venis præterea magnitudine ſimiles arteriæ quatuor in utero numerantur: nimirum duæ ſpermaticæ, totidemque hypogaſtricæ: ita ut impoſſibile ſit, inciſione ſemel facta, non inde protinus oriri inſuperabilem ſanguinis hæmorrhagiam, convulſiones, aliaque atrociſſima ſymptomata, mortem denique gravidarum. Quæ cauſa fuit, ut univerſi poſt celſum Medici uteri vulnera mortalia conclamaverint.

5. Diſtricte autem in pleroſque partus Cæſareos ab auctoribus allatos inquirit: aitque hos vel facta referre, quorum ipſi teſtes oculati nequaquam fuerunt; & ideo non ſatis probare, conceptionem fuiſſe naturalem; & conſequenter cæſum revera uterum: vel ſi aperte inciſi uteri meminerint: hoc non ſine matris morte contigiſſe: imo ex quibusdam circumſtantiis, quas ille ſubtilius expendit in caſibus, ubi a morte mater evaſerat, adſtruere nititur, in his nullatenus uterum, ſed ſolum abdomen fuiſſe diſſectum. Arbitratur igitur, Medicos ex æquivocis relationibus tandem ad partus Cæſareos viventium audaciores factos, nec attendentes diverſitatem inter conceptus ventrales, & uterinos, falſo credidiſſe, uterum revera vulneratum, ſeſeque demonſtraſſe, quod fauſtum, felixque ſit contra veterum documenta, & præjudicia, poſſe illum impune diſcindi.

6. At quamquam erudituſſimi viri argumentatio primo intuitu ſpecioſa, & plauſibilis videatur; evertere nihilominus nequit communem ſententiam in ſolidiſſima experientia fundatam, cum hæc in phyſicis, cuicumque ratiocinio ſit ſemper anteferenda: neque ei ſatis ille reſpondet, uti capite ſequenti ſole clarius oſtendemus.

CAPUT

CAPUT III.

In Cæſareo viventium partu non ſolum abdomen, ſed & uterum feliciter incidi ſolitum.

1. Ante omnia monendum cenſeo, me non diffiteri, pleraſque inciſiones a Medicis enarratas, fuiſſe tantum ventrales; itemque de aliquibus non admodum conſtare, utrum fuerint revera uterinæ. Id ſolum contendo, ſæpe etiam certo, ac feliciter ſectum uterum, contra quam Bianchius opinatus eſt. (*a*) *Cum nunquam*, ait ille, *partus Cæſareus, ut internus, & uterinus; ſed potius, ut externus & ſimplex deſcriptus videatur*; & alibi: (*b*) *Hiſtoriæ, ventrales ſolum ſuperiores, aut inferiores graviditates, ſine ulla uteri læſione, aut conſpiratione revera deſcribunt.*

2. Sane Franciſco Rouſſeto conſulente (*c*) diſſecta fuit, ut ipſe narrat, Bernardina Arnolda a tonſore, cui nomen Lucas. Hic poſtquam abdomen, & peritonæum ſecuiſſet; *uterum ſeparatim incidit, facto ſatis magno vulnere, quo fœtui viventi, uti & ſecundinæ, facilis per vulnus pateret exitus*.

De Nicoletta Beranger clare item aſſerit, ſectum ipſi fuiſſe uterum, ſed non conſutum.

Ex eodem: Joanna Michel An. 1578. infantem mortuum gerebat in utero, cujus manum Chirurgus præcidit. Poſtea quia totum educere non valebat, prægnantem diſſecuit: cum autem uteri vulnus anguſtum feciſſet, eam valde in extractione fœtus divexavit: quæ tamen ſaluti nihilominus reſtituta bis deinde concepit.

(*a*) Bianch. *de vitioſ. Generat. pag.* 198.
(*b*) Idem *ibidem pag.* 206.
(*c*) Rouſſet. *de part. Cæſar. cap.* 5.

In incisione, quæ tertia legitur apud eumdem, in assertione Historico-Logica expresse traditur, infantulus fuisse in utero, quamvis uncino extrahi non potuerit; Chirurgus vero post uterum visum, & sectum in eo mortuum fœtum reperisse.

Cæterum Roussetum dimittamus; omnino tamen durissimum videtur, tot alios Chirurgos, ac Medicos, qui toties inciderunt, vel incisioni interfuerunt; quibus, si forte senibus, conspicilla certe non deerant; omnes ad unum ante Bianchium per duo integra sæcula cum dimidio cæcutientes, nunquam animadvertisse, abdomen solum, non tamen uterum fuisse dissectum: cum aperte contrarium referant, modumque multi præscribant, quo uterus jam cæsus denuo sit consuendus. Tanta eorum stupiditas profecto neque veniam, neque commiserationem mereretur. Juvat autem aliqua hic experimenta ab aliis Auctoribus excerpta perpendere, ne ullum clarissimo Bianchio effugium relinquamus.

3. Chirurgus circumforaneus Anno 1540. Schenchio teste (*a*), in Castro Pomponischi mulierem secuit; duos illa gestabat fœtus, mortuum unum, qui matrem valde torquebat, viventem alterum. Chirurgus abdomen primo, deinde peritonæum, tertio uterum discidit, mortui cadaver eduxit, viventem fœtum reliquit, uterumque expurgavit. Gravida tamen convaluit, ac stato tempore vivum infantulum peperit. Si ergo fœtus isti non in utero, sed in abdomine sedem fixerant, quomodo qui reliquus fuerat, nasci sine nova sectione abdominis potuisset?

Saviardus narrat, prægnantem An. 1692. mortuam, atque dissectam, quæ, quod ante annos quatuordecim partum Cæsareum passa fuerat, adhuc in utero antiqui vulneris cicatricem ostendebat.

Partus quoque Cæsareus a Lanchischio factus, & ab Actis Eruditorum Lipsiæ ad An. 1693. relatus, fuerat procul dubio uterinus: id ex ipsa quidem Historia satis liquet; naturali enim partui magnus vaginæ tumor obstiterat.

4. Idem

(*a*) Schench. *tom.* 2. *lib.* 4. *de Fœtu observ.* 174.

4. Idem dico de cæsione, quam habemus a Vatero (a): etenim simile* fuit pariendi impedimentum. Mulier profecto adeo habebat callis occlusam vaginam ex ulcere, ut vix extremitatem digiti auricularis admitteret.

Par esto de Cæsareo partu An. 1702. a Ruleau Chirurgo Santensi facto judicium: cum enim is comperisset in muliere, de qua supra, malam ossium conformationem artis tentamenta frustrari, ad incisionem devenit.

5. Infans, La Motte referente, brachium ad orificium obstetrici præsentaverat, quæ brachium discerpsit: ex quo patet infantem fuisse in utero. Chirurgus deinde prægnantem secuit, nec ultra eam invisit, cum aliqua tantum remedia marito reliquisset, ut ipse conjugi mederetur. Infirma nihilominus pene solius naturæ adjutorio evasit incolumis.

6. Margarita François, uti suo loco (b) innuimus, An. 1723. dissecta est: obstetrix infantem sibi ad orificium uteri occurrentem jam manibus contractaverat: conceptus ergo fuerat uterinus, uterinaque incisio.

7. Magdalena Gordain, de qua etiam supra, Parisiis anno 1739. examinata deposuit: se sponte Cæsareum partum postulasse, horrente Chirurgo, cui hæc operatio prorsus erat ignota: is a prægnante animatus primo abdomen secuit, deinde mariti auxilium postulavit, qui intestina subjecta manibus retineret: postea uterum incidit. Cum autem consuto ventre, deinde suturæ diruptæ fuissent; infirma eas iterum consui recusavit; pristina tamen sanitate recuperata, quatuor deinde filios naturali partu enixa est.

8. Margarita de Storeaux a Blierre, marito suo adjuvante, incisa fuit: postquam enim infans ad orificium convenienti situ se obstetrici tractandum præbuisset: in alium conversus posteriora dabat; uti pater infantis professione Medicus

(a) Vater. *dissert. de part. Cæs. edit. Wittemberg. A.* 1695.
(b) *Hoc lib. c.* 1. *n.* 14.

dicus obſervavit. Itaque deſperato partu cum ſectis abdomine, & peritonæo, veſica urinaria ſeſe objiceret; hanc pupugit Chirurgus, ut urina diffluente obſtaculum tolleretur: quo facto diſcidit uterum. Prægnans intrepida detineri noluit, de Chirurgi tarditate, & cultro hebetiore tantum conqueſta. Sectionem hanc non ſequuta fuit hæmorrhagia: purgamenta vero, & via ordinaria, & minora, quam in partu naturali, ejecta ſunt. Puerpera tandem incolumis poſt duos annos puellulam edidit. Erit hic forſitan, inciſus, nec ne fuerit uterus, ambigendum?

9. Inſuper Domina Desmoulins ex peſſima oſſium conformatione, & corporis exiguitate, altitudinem trium pedum cum pollice non excedentis, fœtum emittere non valebat. Soumain retulit, ſe inciſa pelle, muſculis, ac peritonæo, inteſtina offendiſſe; quæ a ſocio detineri curavit; inde ſecuiſſe uterum; additque illius hæmorrhagiam parciorem fuiſſe, quam in cæteris puerperis a naturali partu etiam feliciori: Ægram denique ſaluti reſtitutam, quamquam infante poſt decem dies, at nutricis incuria, pereunte. Quid ad hæc reſpondebit Bianchius? An diſcernere neſciebat uterum Soumain? Neſciebant quoque peritiſſimi novem illi Medici, quos ante nominavimus (*a*), quique ſectioni adſtiterunt? Mirum certe, tot Medicos, ac Chirurgos una ſimul fuiſſe deceptos.

10. Joſeph denique Maſtiani, de quo ſupra, bis propriis oculis partum Cæſareum non ſola abdominis, ſed uteri etiam inciſione peractum in mulieribus valde modicæ ſtaturæ, unde veriſimiliter partus impoſſibilitas proveniebat, ſeſe vidiſſe teſtatur. In primo filiolus inventus eſt vivus, etſi non multo poſt obierit nutricis indiligentia: Mater vero, quamquam pluribus exactis annis, perſeverabat incolumis. In ſecundo fœtus eductus eſt mortuus, mater autem ex alia potius infirmitate illum decimo ſexto die ſequuta eſt.

Capræ

(*a*) Ibid. *n.* 14. *&* 15.

Capræ denique, atque vaccæ partu Cæſareo, ut ſupra (*a*), liberatis uterus diſſectus fuit, ut mihi ſectores ipſi a me interrogati aperte retulere.

11. At inquit Bianchius, uteri vulnus lethale judicandum. Tale profecto eſſet, ut omnia aliorum viſcerum vulnera, in quibus, & partes diſſectæ difficilius a ſola natura curantur, & a Chirurgo tractari, balſamiſque liniri, & purgari non poſſunt. Sed in partu Cæſareo non ita: nam & uterus jam diſcoopertus tractari valet, & cruor abſtergi, & balſama immitti, inciſæque partes mutuo ad compactionem commodiſſime aptari.

12. Non inficior quidem tempore partui vicino uteri arterias, atque venas fieri tumidiores, & ſanguine pleniores: at is virtute illa præſtat, qua cætera carent viſcera: Fœtu enim ablato ſuopte ingenio contrahitur, & in modicam figuram redigitur, quod ad partes iterum uniendas ergregie conducit. Nam Heiſterus menſuram dans uteri in matronis actu non gravidis, *Longitudo*, ait, (*b*) *eſt trium pollicum, latitudo in parte ſuperiori duorum, in inferiori unius: craſſitudo vero ſesquipollicis: in virginibus adhuc minor.* Quamobrem recentiorum conſilium eſt, ne poſt Cæſaream inciſionem ſuatur ille; ſed ut ſibi ipſi potius naturaliter uniendus relinquatur. Quod ſi ſub initiis, nimirum antequam natura uterum conſtringat, aliquanto copioſior obtingat hæmorrhagia: Medicus ob terriculamenta iſta ne concidat animo: cum novum non ſit in partubus ipſis naturalibus puerperas enormiſſimos ſanguinis fluxus & pati, & ſuperare.

13. Cæterum uteri vulnus imo & amputationem, ex ſe non eſſe omnino mortiferam, Celſus, atque Galenus docuere (*c*), ac variis

(*a*) Ibid *n.* 16.
(*b*) Heiſter. *Comp Anatom. de utero.*
(*c*) Celſus *lib* 5. *Cap.* 26.
Galen. *in* 6. *de Loc. affect.*

riis exemplis ad partum Cæſareum non pertinentibus, & Bianchio non ſuſpectis dilucide confirmatur. Mitto, quod veteres ex Athenæo more ab Arthemiti Rege Lydiæ inducto, mulieres caſtrabant: etſi enim Rainaudus, Brodæus, & alii, id per inciſionem abdominis, & reciſionem Dydimorum, ſcilicet ovarii contigiſſe, arbitrentur; Delecampius factum cenſet, non ſectione, ſed fibulis ad inſtar equarum. Attamen dubitari nequit, priſcos matricis extirpatione caſtraſſe porcas, Galeno apertiſſime dicente (*a*), ſues tum in Aſia, tum in aliis Provinciis ultra Cappadociam cæſione caſtrari: qui addit operationem in mulieribus fore periculoſiorem, etſi non explicet, utrum re ipſa in mulieribus caſtratio venerit in uſum. Utut fuerit, Soranus eſt auctor ad præſens etiam in Galliis uteri abſciſſione caſtrari ſues, eoque habitiores, & valentioris alimenti prædicari. Idem quoque in Sicilia, matrice, vel ſaltem ejus medietate reciſa, factitatur. Idem denique tum de ſuibus, tum de gallinis: imo de canibus, & equabus tradidit Rouſſetus (*b*); addens peritiores caſtratores de induſtria uterum totum excindere graviditatis ipſius tempore, quod ita ſecuriores accidant caſtrationes, utero nimirum valde conſpicuo: ſeſeque proſpere tali pacto canem caſtrari feciſſe. Porro matrix arteriis, veniſque non minus in animalibus antedictis, quam in mulieribus abundat.

14. Nec deſunt certiſſima facta, id ipſum de mulieribus comprobantia. Prætereo quidem illa, quibus infans lacerato utero abdomen ingreſſus, ibique mortuus non niſi apoſtemate facto extractus eſt. Plurima hujusmodi exempla, matre ſemper liberata, Rouſſetus, Bartholinus, & alii tradiderunt. Verum ne dicat Bianchius, conceptus illos a principio fuiſſe ventrales; ad alia tranſeamus. Sane variis de cauſis utero procul dubio dirupto, ſuperſtites fuere mulieres. Fernelius

(*a*) Galen. *lib.* 1. *de Sem. cap.* 15.
(*b*) Rouſſet. *de Part. Cæſar. ſect.* 5. *cap.* 1. & 2.

nelius (*a*) oculatus teftis puerperas perhibet incolumes, quamquam propter immanes parturiendi conatus matricem integram a corpore divulfam ejecerint. Infans, Hollero obfervatore (*b*), die ante partum decimo quinto, lacerato a fe genitricis utero, ex materno umbilico brachium emiferat: deinde tamen via naturali, puerpera falva, eft egreffus: ex quo patentiffime liquet, eum nec in ovario, nec in tuba, nec in abdomine germinaffe.

Præterea fi Langio (*c*) oculato itidem tefti fidem tribuimus, Andreas Rempter uxoris ventrem adeo profundo vulnere confoderat; ut etiam puerum ipfum fauciarit: hic autem propterea mortuus, via ordinaria tandem exivit, ejusque vulnus adhuc in dextera caluariæ parte, quæ callofa erat, usque ad finiftri oculi fupercilium cernebatur: nec tamen mater interiit.

Rungius Bremenfium Chirurgus Heiftero (*d*) narravit, fe fœtum per folitam nafcendi viam eduxiffe, qui antea matricem difciderat: at quamvis ille *per rupturam uteri inteftina mulieris manu perfpicue tetigerit, eaque aliquandiu reprefferit, ne in uterum irruerent; donec hic fe multum conftringeret; ægra tamen feliciter convaluit.*

15. Quot vero medici gangrænæ caufa matricem fine mulierum morte reciderunt? Legantur Vega, Mercurius, aliique. Profecto Rouffetus de uteris, qua violenter abfciffis, qua fponte cadentibus, novem repræfentat exempla, fexdecim tamen Bauhinus, quibus aliud fuperaddo Panormitanum, & in matrona etiamnum vivente celeberrimum. Quocirca Soranus ait (*e*): *Minime exiftimandum eft, uterum principatum ad vitam tenere: quia is non folum procidit; fed etiam in quibus-*

(*a*) Fernel. *lib.* 3. *Phyfiol. cap.* 11.
(*b*) Holler. *lib.* 1. *de Morb. inter. fub fin.*
(*c*) Lang. *lib.* 2. *Epift.* 39.
(*d*) Heifter. *part.* 2 *fect.* 5. *cap.* 113. *n.* 14.
(*e*) Paræus *lib.* 23. *cap.* 41.

quibusdam præciditur, nec tamen mortem affert, ut litterarum monumentis Themiso commendavit.

16. Præ cæteris autem Paræi auctoritas est attendenda (*a*). Is cum eodem Bianchio, & Guillemeau olim putaverat, uterum absque gravidæ occisione vulnerari non posse: nihilominus necessitate compulsus, ut ipse narrat, (*b*) ad id devenit, ut feminæ infirmæ non solum totum uterum, qui putruerat, frustatim; sed etiam unum ex duobus Dydimis extirpaverit. Testibus non solum Gaudino, Feureo, & Violaneo Medicis; sed & Veaux, & Guillemeau ipso Chirurgis; illa tamen egregie restituta est: sed cum post trimestre tempus ex pleuritide obiisset, eam incidit Paræus, qui subdit: (*c*) *Dissectæ a me, & sedulo singula exquirenti, nusquam comparuit uterus: sed ejus loco callosum quoddam corpus, quod natura, quæ nunquam in nobis otiatur, jacturam ejus partis quasi reparatura vel lacunam potius repletura substituerat.* Credendumne Paræum, & Guillelmeaum, uteri sectioni cæteroqui satis adversos, in utero dignoscendo cæcutisse?

Similem tamen observationem Roussetus adduxit de muliere post mortem secta, in qua uterus, quo jam diu privata fuerat, non est inventus. Cæterum uteri vulnus imo & amputationem non solum recentioribus, verum etiam priscis Medicis, ad quos Bianchius provocavit, non esse omnino lethale, Celsus, Galenus, Avicenna, Æzius Avenzoarius, ac Paulus Ægineta clarissimi veterum tradidere. Audiamus Paulum Æginetam, qui apertissime scribere non dubitavit: *Constat tota ablata matrice mortem inde non subsequi (d).*

Quocirca Pareus (*e*) & sua, & aliorum tum veterum, tum recentiorum experientia edoctus eodem loco

(*a*) Æginet. *Lib. 6. cap.* 88. *& lib. 2. cap.* 72.
(*b*) Soran. *de loc. Mulieb.*
Primerof. *de Morb. Mulier. lib. 4. cap.* 7.
(*c*) Paræus *lib.* 16. *cap.* 76. *lib.* 24. *cap.* 48.
(*d*) Æginet. *lib.* 2. *c.* 72. *& lib.* 6. *c.* 88.
(*e*) Paræus *libr.* 23. *cap.* 41.

loco ſic habet: *Si uterus procidens remediis reſtitui nequeat, & vulneratus computruerit; jubemur veterum præſcripto, illum amputare, caute tamen ipſum vinciri volunt: ejusque id tantum, quod neceſſe ſit reſcindi: reliquum cauterio inuri, & ex artis regulis curari. Viſæ ſunt enim permultæ mulieres, quibus totus ferme uterus exciſus fuerat nullo vitæ diſpendio: quemadmodum teſtatur Paulus. Joannes Langius Comitis Palatini Medicus ſcribit: ſe præſente Chirurgum Carpum mulieri Bononienſi uterum extirpaſſe, ipſa ſuperſtite, & incolumi. Antonius Benevenius Medicus Florentinus ſcribit: vocatum ſe a Medico Ugelio ad curandam mulierem, quæ, cum ei uterus fruſtatim corruptus procidiſſet, decennium totum ſupervixit.*

17. Equidem ſcio, Bianchium, ut ab auctoribus, qui abſciſſiones uteri retulerunt, ſeſe expediat, reſpondere; non eſſe credendum, illos matricem integram amputaſſe, ſed aliquam tantummodo partem ipſius propendentem. Item aliud eſſe tandem uterum diſtentum, & ſanguine turgeſcentem ſecare in gravidis: aliud ipſum incidere, ſed contractum in non gravidis. Verum Paræus ait, ſe uterum integrum abſtuliſſe, non ejus partem. Rouſſetus, ac Bauhinus ſemper in exemplis de toto utero abſciſſo, vel ſponte decidente, non autem de illius portione loquuntur. Rouſſetus ipſe ait, canem ſuam gravidam uteri amputatione caſtratam; addens Peritos tempore graviditatis caſtrare ſolitos. Fernelius inquit, gravidas, non autem feriantes, conatibus in partu elicitis, uterum a corpore divulſum emiſiſſe. In ſumma, quæ tum ipſi, tum Hollerius, Langius, Soranus, & Ægineta ſupra citati dixere, ingenioſas iſtas Bianchii reſponſiones, interpretationesque penitus ac luculenter excludunt.

Mortuæ ſunt quidem nonnullæ poſt partum Cæſareum uterinum feminæ, quod urget Bianchius. At cum illæ ut plurimum nonniſi poſt dies aliquot fato ceſſerint; exiſtimandum eſt, mortem non ex venarum, arteriarumque hæmorrhagia, ut ipſe arbitratur,

Ii ſed

ſed aliunde proveniſſe; nam ſecus multo citius expiraſſent.

18. Inſuper, ut prætereamus totalem genitalium amputationem in veris Eunuchis Gynæceorum cuſtodibus; habet etiam crudeles alias, & periculoſiſſimas Chirurgia inciſiones, ad quas nihilominus, extrema urgente neceſſitate, confugitur, talis eſt exempli gratia brachii, vel manus aſſideratæ reciſio, Paracenteſis in hydrope, pectoris item ex celebri noſtro Ingraſſia ad pus educendum aperitio, Laringotomia quoque in ancinis: hanc veluti lethalem damnarunt veteres; qui tamen ab Heiſtero carpuntur, cum exploratum hodie ſit, eam licet valde gravem, non eſſe propterea inſuperabilem.

19. Summi denique diſcriminis eſt etiam Lithotomia, ſeu ſectio pro calculi extractione: maxime ſi veſica ſit incidenda. Goveus quidem Gallus e recentiorum claſſe Chirurgiæ ſcriptor cum Rouſſeto, Scipione Mercurio, & Velſchio, quamquam exempla illius felicia adducentibus, eam putat præ matricis inciſione non minus difficilem, atque periculoſam. Cæterum ſæpiſſime in illa votis reſpondere ſolet eventus. Multiplex autem eſt, quo ad modum Lithotomia: & primo præter illam, quam vocant majoris apparatus a Franciſco de Romanis An. 1520. inventam, in qua licet veſica non cædatur; attamen graviſſima incommoda, atque pericula occurrunt, a quibus tamen ſæpe infirmi ſeſe feliciſſime expediunt; quis non pertimeſceret Lithotomiam cum veſicæ diſſectione, quam circa An. 1698. Jacobus Bealieu Heremita de Belfort prope Veſantionem invexit? Hæc initio propter illius imprudentiam plurimos aut vita ſpoliabat, aut ſaltem perpetuis, gravibuſque malis implicabat; at emendata methodo ab ipſo inventore, ac deinde a Rauleo, ipſam quotidie ſalutarem infirmi experiuntur. Profecto Esbachius, & Heiſterus enarrant (*a*) e viginti, quos Jacobus poſt correctionem diſſecuit, vix unum eſſe deſideratum.

20.

(*a*) Heiſter. *p.* 2. *ſect.* 5. *c.* 143. *n.* 10.

20. Nec levis existimatur incisio vesicæ alti apparatus, sive Franconiana per hypogastrium: eam Petrus ipse Francus adinventor, quamquam ex sententia in puerulo successerit; cito tamen ut maxime periculosam, ac pene temerariam damnavit, prosperum exitum, quem propriis oculis viderat, fortunæ adscribens. Verum hoc nostro sæculo innumeri plane doctores & exempla utilissimam, probavere, ubi infirmus triginta annorum ætatem non sit prætergressus. Id copiose cum aliis prosequitur Heisterus (*a*): qui postquam distincte gravissimas hujus incisionis difficultates, atque pericula perpenderit; addit tot inter ægros, quibus ipse hac operatione calculum exemit, nullum puerum vel saltem trigesimo anno minorem e vivis ereptum.

21. Demum Lithotomia peragi potest minori apparatu per Perinæum: tunc vero discrimen est valde majus, quam in antedictis: etenim præter illud, quod ex vesicæ vulnere, & ab insignibus venis, arteriis, musculis, tendinibus, & ligamento ejusdem Perinæi incidendi provenit: atque ex inflammatione, & gangræna, quæ facile inde consequi possunt: in considerationem etiam venit tum læsio musculi sphinter, vicinorumque vasorum spermaticorum, tum ex parte privatio genitalis virtutis; metus denique, ne rectum intestinum forte incidatur: at illa nihilominus a bis mille annis ad hæc usque tempora in usu fuit, dicta propterea antiquæ methodi, & a Celso commendata. Ea creditur sectio proposita olim Arnulpho Flandriæ Comiti, qui, cum periculum in aliis fieri jussisset, antequam in se ipso illam admitteret; ex viginti infirmis unum tantum obiisse deprehendit, reliquis superstitibus, & a calculo liberatis.

(*a*) Heister *p. 2. sect. 5. c. 142. n. 8.*
Ro[illegible] Hildan. Pietreus, Riolan. Toletus, Solingenius, Probi, [illegible] Dionysius, Greemfieldius, Garengeot, Tibauthus, D[illegible], Choseldenius.

22. Porro Medicis propter Hippocratis, & Celſi (*a*) auctoritatem non minus formidoloſum ſemper fuit veſicæ, quam uteri vulnus: eoque non obſtante ad tot incidendæ veſicæ methodos excogitandas adacti ſunt. Adeo certum reputatum ſemper eſt omnibus, extremis malis extrema quoque remedia eſſe adhibenda; quæ tamen ipſo uſu, & obſervationibus miteſcunt ſenſim, ac veluti cicurantur. Quocirca mirum non eſt partum ipſum Cæſareum, qui antiquos maxime perterrebat, ab hodiernis Chirurgis, utpote peritioribus, tamquam vere propitium frequentari.

23. Itaque ſicuti valde commendo Bianchii monitum tanto viro digniſſimum de Cæſarea ſectione ſecure, ſaltem aliquoties, miniſtranda, ſi fœtus non in matrice, ſed in abdomine deliteſcat; ita ei aſſentiri non poſſum, ubi abſolute vetat, extrahi fœtum per uteri inciſionem, ſi quando in utero maneat. Et profecto Simonius reputat rectiſſime, magis tutam eſſe uteri ſectionem in Cæſareo partu, quam ſolam abdominis: nimirum propter placentæ, ac forte ſecundinarum cum maternis viſceribus adhærentias, quæ in ſecundo caſu eſſent metuendæ.

24. Verum quis unquam niſi experientiæ crederet, in partu Cæſareo neque ſpaſmos oriri, neque dolorem eſſe tam vehementem, neque hæmorrhagiam adeo ſemper copioſam, ut vulgo putatum eſt? Profecto Rouſſetus (*b*). Ruleus, Winslovius, & alii perhibent, dolorem, ac ſanguinis fluxum non ſolum in eo minores exiſtere, quam in partu difficili, vel abortivo, ſed etiam naturali, & non difficili: hanc autem reddunt rationem: nimirum pariendi tempore partes omnes ampliantur, ac propterea muſculi, & alia omnia extenuantur, & gracileſcunt: quo fit, ut cum minoris evadant molis, minus etiam abundent ſanguine; minorem proinde doloris quoque ſenſum inferat ipſa ſectio, quam

(*a*) Celſ. *lib.* 6. *c.* 6.
Hippocrat. *ſect.* 6. *Aphor.* 18.

(*b*) Rouſſet. *ſect.* 2. *c.* 4. 9. 11. & *ſect.* 5. *c.* 3. & 4.

quam conatus naturaliter parturiendi, qui maximam habet convulſionem. *Perpenſis hiſce*, inquit Winslovius (c), *non adeo miraberis e Sectione Cæſarea minus doloris, ac minus cruoris alios obſervaſſe.*

25. Ab illa etiam eruditiſſimi Bianchii doctrina diſſentio, qua nimirum aſſerit, magnam fœcundatorum ovorum partum, quæ in exitu ab ovario tubas intrare debet, ſæpe caſu deviare, & in cavum abdominis ejusque pelvim decidere, ibique deperire. Hoc, ut ipſe opinatur, evenit primo: quia tubæ, quæ non ſunt admodum firmæ ſtructuræ, ovario non alligantur, nec eorum ſuperiora orificia perpetuo illi applicata cohærent: ſed ab eo ſoluta, atque libera ſolent divagari: ita ut facile contingat, ut quo tempore ovum ab ovario egreditur, tuba ſit forte ab illo remota, vel convenienti modo ipſi non aptata, & ovum propterea excipere non poſſit. Secundo; quia cum quandoque, nec difficulter, ipſius tubæ orificium, quamvis ovario applicatum, obſtructum reperiatur, ovum depellit, quod proinde in abdomen cadere neceſſe eſt. Id autem ex eo confirmat, quia in muliebri ovario reperti ſint calices vacui majori numero, quam fuerit ſumma filiorum a muliere productorum; quod ipſi evidens eſt ſignum, aliqua ex ovis fœcundatis ad uterum non perveniſſe. At huic opinioni, & experientia, & ratio contradicit. Ratio quidem, quia penitus eſt inveriſimile, naturam, quæ nulla in re ſeſe magis providam, atque artificioſam, quam in hominis generatione demonſtrat: ita demum hujus organa diſpoſuiſſe, ut major humanorum fœtuum pars neceſſario ſit peritura, cui damno, Bianchio ipſo fatente, irrationabilia animantia non ſubjacere, compertum eſt. Dicendum igitur obſtructa tuba, neque virile ſemen, neque ejus ſpiritum in ſufficienti quantitate per eam ad ovum fœcundandum aſcendere: quod ſi obſtructa non ſit, ſicuti ea generationis tempore virtute ſpirituum generationi in-

 ſer-

(a) Winslov. *in Quæſt.* 25. *Martii. An.* 1749.

ſervientium, & adjumento plexus nervorum in eadem ab ipſomet Bianchio obſervatorum, ſemper verſus ovarium contorquetur ad ſemen, vel auram vivificantem illi deferendam: ita divino quodam naturæ magiſterio, & ope ſympathiæ, quæ inter tubam, & virile ſemen intercedit; cum ſemen, vel ſaltem ejus aura in ovo fœcundato vim ſuam exerendo, illud ad egreſſum diſpoſuerit, & concitaverit; ipſa tuba iisdem nervis ſuffragantibus ovario ſeſe applicat, ut ovum ab illo demittendum complectatur. Hoc autem experientia, & ejusdem Bianchii doctrina clareſcit: ſi enim infinita eſſent ova fœcundata, in abdominis cavum prolabentia, infiniti eſſent conceptus quoque ventrales: etenim ipſo docente, abdominis non minus calor, quam uteri in muliere ad ovorum germinationem ſatis eſt; cum nihilominus vel propter allatam rationem, vel propter aliud usque modo non reſeratum naturæ arcanum rariſſimi ſint: vix enim inter decem centena millia una prodit ejusmodi conceptio: quod vero plures vacui calices conſpici ſoleant, quam partus extiterint; poſſet in dubium forte revocari: nam alii, quos inter Purchotius, (*a*) contrarium evenire teſtantur. Concedimus tamen, ita rem eſſe, ut aſſerit Bianchius: verum quid inde? Ova temporis decurſu (prout obſervatur in vetulis) congrui liquoris irrigatione deficiente ſiccantur, atque delentur. Quædam vero maturitatem aſſequuta, in ipſo ovario naturæ calore ſolvuntur, vel ob internam fermentationem ex ovario ſponte ſua, quamvis a virili ſemine, vel ejus aura prorſus intacta prorumpunt: ita ut quamquam non fœcundata in abdomen quidem: imo ſi tuba forte ovario ſit adplicata; in uterum ipſum, ſed infructuoſa deſcendant, eodem utrobique naturæ calore deſtruenda: quibus caſibus tamen ſæpe juxta Drelincurtium (*b*) putreſcentia, difficilium

(*a*) Purchot. *p.* 3. *Phyſ. ſect.* 2. *c.* 2.

(*b*) Drelincurt. *Syſtem. de human. Fœtu perioche* 18. *&* *de fem. ov. car. ſecund. n.* 10. 14. 19. 21.

lium evadunt morborum origines. Certe fructus partim manu carpuntur ab arbore, partim vere maturi, nemine prorſus excutiente, labuntur, partim tempore debito non collecti paullatim in ramis ipſis areſcunt. Idem quoque in gallinis notare licebit, quæ ova ſubventanea non minus, quam fœcundata paſſim ab ovario, uti videmus, demittunt. Cæterum in mulierum ovis, etſi non fœcundatis, nec fermentationes re vera deſunt, nec exſpumationes liquidorum, quæ illa ſtimulant ad aperiendum ovarium, ut inde diſcedant. Naturam autem ſoli fœtuum humanorum indemnitati non ſatis providiſſe, quod ex Bianchii doctrina conſequeretur, omnino eſt incredibile.

26. Sed neque verum puto, quod ipſe addit, ſcilicet non tantam tubas fallopianas cum ovario connexionem habere, quantam habent in quadrupedibus oviductus. Id potius de volucribus dici poſſet, quarum oviductus, id eſt infundibulum magna ſane debilitate, ac mollitudine laborat: & nihilominus per quam ſufficientiſſimum eſt ad impediendum, ne ovum fœcundatum fortaſſe deviet, ac deviando diſpereat. Verum in hac materia mulieres quadrupedibus aſſimilantur, ut in Theſi Medica Pariſienſi 25. Januarii 1695. numero quinto adnotatur (*a*). *Longe major eſt proportio ovi muliebris, aut quadrupedum, ad uteri tubas, quam in volatilibus vitelli ad oviductum. Oviductus in his nusquam ovario annexus, libere in abdomine huc illuc fluctuat. In homine vero, & quadrupedibus tubarum expanſio per unam, aut alteram laciniam ovario connexa, parum ab ea recedere, ac divagari poteſt. Oviductus denique in pleriſque volatilibus undique indiviſus, in homine autem, & in quadrupedibus tubarum expanſio in varias hinc inde lacinias diviſa, ac quodammodo lacera, longe facilius conceptionis tempore, aut forſitan aliquot a conceptione diebus, ovario applicari poteſt, illudque amplecti.*

27. Ce-

(*a*) *Apud* Purchot. *loc. cit.*

27. Celeberrimus autem Verhejenius docet, tubas non in ſola conceptione ovario applicari, ſed ipſi ut plurimum adhærere. *Earum ſitus*, inquit (*a*), *varius*, *ſæpius autem inveniuntur teſticulis incumbentes*, *qui ſitus videtur illis magis naturalis*: *quia dum ſurſum*, *deorſumque reponuntur*; *apparent circa uterum contortæ*. Drelincurtius tandem (*b*) etſi contra communem opinionem, quam ſequitur Bianchius, ovum exiſtimet ante fœcundationem deſcendere in uterum; mechanicis tamen, elegantibusque ſimilitudinibus oſtendit, illud cum ab ovario egreditur, tubas ingreſſurum; non niſi rarius in abdomen defleētere. Tubæ enim ſuo corpore fimbriato, ſuisque plurimis, exilibusque muſculis, tam arcte ovario ſeſe annectunt: ut ovi in abdomen lapſus pro naturali ſtatu plane ſit impoſſibilis.

CAPUT IV.

Quando partus Cæſareus in vivente probandus, vel improbandus.

1. Derelicta ergo Bianchii opinione, æquum erit ut communem fere Medicorum omnium transacti, præſentisque ſæculi amplectamur: eo quod innumeris jam experimentis pateat, Cæſaream inciſionem non ſolum, ſi conceptus in ventre, ſed etiam ſi in utero acciderat, feliciſſime contigiſſe. Cum autem partus Cæſareus non indiſcriminatim, ſed eximia cum cautela, & circumſpectione, nec niſi naturali partu deſperato, ſit adhibendus; reſtat,

(*a*) Verhejen. *Anatom. l.* 1. *tract.* 2. *c.* 27.

(*b*) Drelincurt. *in Epiſt. ad D. Baſnag. t.* 1. *Biblioth. Anat. & in Syſtemate de fœtu.*

restat ut breviter ex Heistero, Simonio, aliisque (*a*) primi ordinis Medicis, & Chirurgis, videamus quibus in casibus administrari eum oporteat: verendum est enim, ne inopportune fructum colligere contendentes, arborem ipsam succidamus.

2. Igitur ante omnia distinguere necesse est, utrum fœtus in matre vivente sit mortuus, an vivere pergat.

Si mortuus est parvulus, & in utero solum cadaver ejusdem supponamus, non incidenda mater est: sed ille potius ubi nihil obstat, vel uncinis, vel aliis instrumentis educendus. Cavendum est autem quam diligentissime Chirurgis, ne illum, ut frequentissime fit, conatibus nascendi debilitatum, ac deliquio labefactatum facile mortuum credant, qui forte vivat adhuc. Instrumenta enim ipsum vel discerperent, occiderentque, vel saltem læderent. Porro, uti supra dictum est, signa mortis in utero sunt fallacissima: præsertim si puer, vel in axillam, vel in dorsum, vel in alterutrum capitis latus conversum se præbeat. Quapropter moneant Chirurgos Parochi, ne unquam arripiant ferramenta, nisi prius infantis mors omnino sit exploratissima.

3. Cum vero fœtus mortuus in tuba manet fallopiana, vel in ovario, vel in abdomine: competit Cæsareus partus, absque quo fœtus cadaver in matris visceribus relictum putresceret, eamque communicata corruptione perimeret. Libentius vero hæc sectio esset administranda, ubi abscessum aliquem natura ipsa promoverit.

(*a*) Heister. *p.* 2. *sect.* v. *cap.* 113. *de part. Cæsar.* & *c.* 152. *de partu difficili.*
Simon. *in tom.* 2. *Memor. Acad. Reg. Chirurg. in Perquisit de partu Cæsar p.* 2.
Bianchi *de Vit. Generat per tot.*
Videndi Rousset. Bauhin Math. Cornac Sennert. Hildan. Cyprian. Saviardus, Rulou. & Acta Anglican. Gallic. & German.

4. Si vero cadaver eſt quidem in utero, at modus alius non ſuppeteret, illud per uncinos eruendi (quod forte nunquam eveniet, niſi ubi in aliqua uterina hernia adhærentias habente reſideret) matris liberatio in ſolo partu Cæſareo conſiſtit. Idcirco Heiſterus non ſolum monet, eum gravidæ ſuadendum, ſed etiam adhibita vi, quamvis illa diſſentiat, faciendum: ſi modo in eo ſtatu ſit ipſa, ut cum vitæ ſpe acerbum iſtud remedium ſufferre valeat: nam etſi ea illud expeteret; at viribus eſſet omnino proſtratis, frigefacta, & ſudore frigido manans; Partus Cæſareus absque ulla pueri jam defuncti utilitate ad mortem tantummodo prægnanti accelerandam conduceret, ac fruſtra infamiæ, vulgique calumniis exponeretur.

5. Et hæc profecto, ubi matre vivente fœtus e vivis exceſſerit. Si vero vivant ſimul & mater, & fœtus: accuratiori criterio opus erit, caſuumque circumſtantiæ diſcernendæ.

PRIMUS CASUS.

Mala oſſium confirmatio.

6. Si quando in matre pubis os eſt nimis planum, ſeu compreſſum, vel profundius, quam par eſt, ſitum; vel os ſacrum nimis exporrectum, ſeu prominens, aut ſi tuberoſitates oſſis Iſchii ſunt invicem, vel erga coccigis os nimis vicinæ: ſive id naturaliter, ſive ex aliqua luxatione ſit factum: tunc inter puerum jam partui maturum, ideoque grandiorem, & viam, per quam tranſire neceſſe eſt, debita proportio manifeſte deficeret; proindeque partus erit impoſſibilis. Huic malo ſæpenumero obnoxiæ ſunt mulieres modicæ ſtaturæ, ac male conformatæ, quamquam non deſunt ex iſtis, quæ ſatis capacem habeant pelvim, & partui ſint ſatis idoneæ. Sicuti e contra non deſunt aliæ optime in reliquis conſtructæ, quæ tamen ſufficienti pelvis amplitudine careant.

In ſupra dicta ergo mala oſſium diſpoſitione tota ſalutis ratio, matris non minus quam filioli, ex ſolo Cæſareo partu, veluti ſacra quadam anchora, pendebit.

7. Sectio autem ſemel ac naturalis

ralis partus impoſſibilitas, ex inemendabili hujusmodi cauſa innotuerit; ſine ulla mora facienda eſt: nec mortalia ſymptomata, & accidentia erunt expectanda: mora enim fatalis eſſet, & remedium tardum evaderet inutile: nam ex compreſſione, quam uteri collum pateretur, inflammatio, & gangræna oriretur: proinde redimendum eſt tempus, nec fruſtra in dilatatione orificii inſumendum: partus enim impeditio aliunde procedit. Idem dicas, ubi pelvis quidem conformatio non prava fuerit, attamen oſſa pubis, & iſchii exoſtoſes habeant prægrandes, & inſuperabiles: propter eas enim æque impoſſibile erit puerperium.

SECUNDUS CASUS.

Vaginæ anguſtia ob tumores: & ſimilia obſtacula in uteri orificio.

8. Vaginæ anguſtia vel ex naturali ipſius conſtitutione provenit, quod ſcilicet minorem ſortita ſit diametron: vel ex cicatrice, duritie, calloſitate ob ulcus, aut lacerationem in partu antecedenti: vel ex tumoribus, magnam colli partem occupantibus: vel ab aliqua prænaturali membrana procedit.

9. Si anguſtia ex primigenia conſtitutione ſit, non facile ad partum Cæſareum currendum erit: cum enim magna ſit vaginæ ad ſeſe extendendam naturalis aptitudo: naturalis hujusmodi extenſio ſperanda eſt.

10. Cicatrices, & calloſitates tunc partum Cæſareum poſtulabunt, cum alia artis remedia nihil profecerint: in quibus etiam computantur inciſiones, & locorum vaginæ, ubi forte obſtaculum reſidet, expeditio: deinde ſpeculi applicatio, vel denique callorum ipſorum extirpatio.

11. Tumores ad matricis orificium ſi ſint ingentes, ac ſcirroſæ duritiei, omnem quandoque ſpei pariendi aditum præcludunt: neceſſe eſt enim, ut proportio inter puerum exiturum, atque oſtium intercedat. In hac igitur circumſtantia præſtat inciſione uti, quam extirpatione tumorum, quæ nimis eſſet periculoſa.

12. Verum ſi tumores non ad orificium uteri ſint, ſed in vagina; difficiliorem ſolito, ac lentiorem reddunt partum; ſed non deſperatum: imo ſi ſint duriores, & craſſiores, commodiſſime, & ſine periculo extirpantur.

13. Calloſitates autem, & colli uterini reſtrictio propter ulcera, & lacerationes ex partu antecedenti difficili, non ſemper juſtam Cæſarei partus efficiendi cauſam ſubminiſtrant. Poterit enim naturalis partus eſſe quidem difficilis, quin ſit abſolute impoſſibilis. Expediendum eſt itaque matricis collum per inciſiones, ſi ſint indicatæ: incidendæ ſunt quoque aliæ præternaturales membranæ, ſi obſtent.

TERTIUS CASUS.

Uteri diruptio.

14. In maxima partus difficultate ob inſolitos parvuli matriſque conatus, uterus quandoque dilaceratur, ac fœtus ipſe toto corpuſculo genitricis ventrem ingreditur, quo ſemel facto, naſci deinde omnino nequibit. Si igitur poſtquam ille ad orificium venerat, dolorifici pariendi impetus repente conquieſcant, ac puerpera ſolitum pondus, atrociſſimumque dolorem, quem in utero patiebatur, in ventrem mutata ſede tranſire ſentiat; pulſu præſertim intermittente; neque infantulus amplius tangi queat; uterum jam dilaceratum, ac totum puerum in abdomen commigraſſe judicabimus.

15. In hoc ergo infortunio quam celerrime partus Cæſareus adhibendus eſt. Secus non ſolum puer, ſed mater ipſa brevi peribit: ob inſignem ſcilicet, internamque hæmorrhagiam, ſanguine inferiora ventris latibula inundante.

16. Quocirca merito caſum iſtum ex urgentioribus ad partum Cæſareum accelerandum Chirurgi reputant. Inde eſt etiam, quod Willemeaus, ubi in partu vere arduo puerperam convulſionibus laceſſiri videamus, monet, infantem eſſe extrahendum, propter formidinem ſcilicet, ne uterum ille diſrumpat.

17. Cum

17. Cum vero interdum contingat, ut uteri raptura non magna ſit, utque hæmorrhagia nec enormis videatur, nec interna, ſeu ad ventris caveam vergens, at externa: cumque poſſit idcirco puer ſolita via, quamquam lacerato utero, nonnunquam oriri, quod nonnulla comprobant exempla; partus Cæſareus non ſemper, ſed in duabus tantum circumſtantiis indicatum cenſebimus: nempe ſi totus infantulus in abdomen intraverit, vel ſi pro parte quidem eo ingreſſus eſt, pars tamen reliqua in utero manens non ſufficientem, ut ita dicam, præbet anſam, qua Chirurgus illum foras educere valeat.

18. Si quamvis utero non rupto magna naſcatur hæmorrhagia, quæ ſiſti fortaſſe nequeat; ſalus in partu Cæſareo ſita eſt. Dum enim infans uterum inhabitando ipſum expandit, cruoris effuſio coerceri non poſſet: contra vero poſt Cæſaream inciſionem utero ſua ſponte contracto minuetur (*a*).

QUARTUS CASUS.

Vitioſa extra uterum conceptio.

19. Ventralis conceptus, ut ſupra innuimus, multiplex eſſe poteſt: nimirum primo in intima ovarii ſubſtantia. Secundo inter iſtam, ac tunicam ſuccingentem. Tertio in extremitate, ſeu tentorio alterutrius ex tubis fallopianis. Quarto in ipſius tubæ medio. Quinto in ſuperiori abdominis cavea. Sexto in inferiori, quæ pelvis appellatur.

20. Generatim conceptus ventrales ab uterinis, ideſt vitioſi a naturalibus, non difficile internoſcuntur. Nam in naturali tumor apparet ſubrotundus, planus, æqualis, ac veluti levigatus, & plerumque in medio Hypogaſtrii. In præternaturali vero tumor acuminatus, rudis, ac durus, ut plurimum ſitu altior in alterutra iliacarum regionum, & pro ratione temporis minor. Naturalis in principio nauſea, & vomitibus moleſtus in progreſſu miteſcit:

(*a*) Boerhav. *de Concept. n.* 685. *in not.* Haller. *ibid. n.* 40 *cum* Galeno, & Rouſſeto.

præternaturalis in principio mitis in progreſſu exaſperatur, matri variis, gravibusque ſymptomatis acerbiſſimus, ac maxime doloroſus, præſertim ad tactum: quæ ſane mala creſcunt in dies, creſcente fœtu: tum quia hic partes natura ſua ad diſtentionem ineptas magis, magisque diſtendit; tum quia viſcerum functiones interturbat: niſi forte in inteſtinorum anfractibus veluti ſepultus jaceat: tunc enim vix tumor ejus ab aliis, ac dolor a matre percipitur.

21. Partus autem tempore adveniente, facilius vitioſa generatio a naturali diſcernitur: nam in illa contra quam accidat in iſta, ſecundinæ obſtetricibus non ſe præſentant, nec aquæ ſolitæ, nec aliquid glareoſæ materiæ ex utero deſcendit; hic enim absque ſenſibili mutatione clauſus perſeverat. Doloris impetus non utique in utero, ſed per totum abdomen, ubi fœtus exiſtit, & unde egreſſum ſuum ſollicitat, vim ſuam ferociter exerunt: niſi inter uteri collum, ac rectum inteſtinum domicilium ſibi fixiſſet.

22. Notas etiam deferunt vitioſæ generationes, quibus inter ſe ipſas diſcriminentur. Nam in graviditatibus ventralibus caveæ ſuperioris, lac ex mammis non erumpit, neque ſymptomata, ſeu læſiones veſicæ, vel inteſtini recti nimirum propter diſtantiam; ſed reſpirationis difficultas obſervatur: contra vero ſi graviditas in ovario, vel tubis, vel abdominis pelvi contigerit; inferiorum viſcerum functiones turbantur: organa tamen reſpirationis, utpote remotiora, moleſtiis eximuntur.

23. In conceptionibus, quæ ad ovarium, vel tubas pertinent, purgationes menſtruæ ſupprimuntur, nec ſuperfœtationes emergunt: contra vero in prægnationibus abdominis, & menſes fluere pergunt, & aliquando advenit ſuperfœtatio.

24. Cum puer in inferiori abdominis cavo latet, magis dolorifica erit prægnatio, quam ſi in cavo ſuperiori: nam in ſecundo fœtus ab intimis ſedibus diſtat, ac veluti ſubcutaneus tactu ipſo dignoſcitur, quandoquidem rari ſunt conceptus ventrales ſuperiores

res intimi, ac viſceribus immerſi: denique infantis motiones in ſuperiori cavo, loco nimirum ampliori, utpote non coerciti, vagantur, maxime ſi placenta parti alicui fluctuanti ſeſe alligaverit: qua in circumſtantia fœtus nunc huc, nunc illuc transfertur; eaque loci variatio in cæteris prægnationibus, quæ fixam habent omnino ſtationem, percipi non poteſt.

25. Difficile tamen graviditas ovarii a tubarum graviditate diſcernitur, propter horum viſcerum propinquitatem, & unius extenſionem ſuper aliud. Medici nihilominus cruciatus eſſe minores adnotarunt, ſi prægnatio in principio tubæ facta fuerit, quam ſi in ovarii margine: atrociores vero perſentiri, in intima ovarii ſubſtantia, quam ſi in ejusdem ovarii extremitate contigerit.

26. Jam vero ſi pariendi tempus inſtet, doloresque ſoliti irruerint, puer tamen ſuperiori abdominis cavo contineatur; qui caſus in ventralibus graviditatibus eſt maxime obvius; & omnium ad cæſaream operationem tutiſſimus; absque ulla prorſus exitatione, nullaque interpoſita mora, partus Cæſareus ad matris, ac filii liberationem; vel ſaltem matris, ubi filius interierit, eſt uſurpandus.

27. Manum autem huic inciſioni admovere oportet, quo tempore ad ortum nititur infans: tunc enim placenta, & ſecundinæ a maternis viſceribus, quibus ante adhærebant, natura in primis agente, ſolvuntur: quæ enim Chirurgi ars, qui culter eas tam apte, atque innocue diſſociare valeret? Eam tamen circumſtantiam excipit Bianchius; nempe ubi fœtus licet immaturus, exitum fruſtra moliretur, ac matri propterea eſſet omnino intolerabilis: tunc enim ejus antea inveſtigata manſione, partu Cæſareo præcipit extrahi, ne genitricem occidat: & conſequenter ne ſe ipſum perimat cum ſalutis æternæ jactura: ſi vero mortuus jam ſit, nec matri moleſtus, quia forte incorruptus, vel exſiccatus; prohibet Bianchius illum per ſectionem educi: videtur enim adeo firmiter matri annexus, atque conglutinatus

tus, ut nequaquam veluti corpus extraneum reputandum veniat: quamobrem propter adhærentias partus Cæſareus non tuto efficeretur: duas tamen hæc regula patitur limitationes: prima quidem eſt, ſi natura per aliquem abſceſſum inciſionis neceſſitatem, ejusque faciendæ locum indicaret. Secunda, ſi aliqua ſuccedat ſuperfœdatio: tunc enim, niſi extirpetur mortuus; recentioris fœtus extenſionem præpediet, eumque diſperdet: matremque ipſam acerbiſſimis malis, ac ſymptomatis involvet, & in certum vitæ diſcrimen conjiciet: quocirca monet eſſe accelerandum.

28. Cum conceptio ventralis fuerit, ſed in pelvi; fœtus nonniſi usque ad certum tempus ibidem creſcit; ſed ad maturitatem perduci non poteſt, a loci anguſtia coarctatus, atque compreſſus: ac multo ante partus tempora e vita diſcedit: ſtatimque corrumpitur ob loci, qui totius corporis eſt ſentina, impuritates. Itaque partus Cæſareus ad hujusmodi fœtus a morte ſervandos miniſtrari non ſolet: niſi cum ipſi in cavo ſuperiori abdominis concepti, & adaucti, deinde a priſtinis ligamentis naſcendi impetu ſoluti, ſeſe in inferiora loca inſinuaverint.

In eo tamen eventu ſectio ex Bianchio ad perinæum: (ſicuti quandoque Lithotomia in calculoſis) erit inſtituenda.

29. Si fœtus in intima ovarii ſubſtantia germinaverit, parum ibi ſubſiſtet; ſed inde per internum abortum cito egreſſus, & in abdomen prolapſus: in abdomine peribit, matre interim ex interna, & immedicabili hæmorrhagia etiam pereunte. Igitur in interiori ovarii conceptu cæſarea ſectio viventi quidem matri fieri non conſuevit: mortuæ tamen facienda eſt, ut parvulus, qui forte vivat, baptiſmi aqua mundetur.

30. Vero cum in ovarii margine, vel in tubæ principio ad maturitatem usque ille creverit: (nam utrumque aliquoties evenire non ambigitur,) & ſolet, & fauſtiſſime adhiberi ſolet viventis matris inciſio.

31. Non

31. Non eadem eſt fœtuum ſors in medio tubæ germinantium: conſtat enim, eos maturitatem non adipiſci: quippe qui, teſtante Bianchio, tubam diſcindant, fatali hæmorrhagia, quæ inde ſequitur, matrem enecantes: hujus vero morte comprobata, Cæſareus partus omitti non debet. Cæterum ſi & hi, raro quidem caſu, ad proprium nativitatis tempus pervenerint; ex Heiſtero, aliisque Medicis, atque Chirurgis mater ubi vivat, erit omnino cæſarea operatione adjuvanda: quamvis enim hæc tali loco periculoſa ſit; remedium tamen eſt unicum, ac prorſus indeclinabile.

QUINTUS CASUS.

Uteri hernia.

32. Si hernia cum vicinis partibus adhærentias fecerit, & adeo ſit ingens, ut puer in locum debitum intromitti nequeat; adhærentiæ poterunt contractioni matricis obſtare: ac tunc infantis corpus, quod in naturali partu ſuper uteri orificium incumbit, ſuper ipſius fundum gravitabit: proinde ad Cæſareum partum deveniendum eſt. Si tamen adhærentias non habeat hernia, ſed libera ſit; quantumvis magna, ingredi ſane poterit: quocirca ſectione cæſarea non opus erit, ſed ſolitis artis præſidiis infantulus adjuvabitur.

SEXTUS CASUS.

Naturalis infantis magnitudo.

33. Hactenus de partus difficultatibus a matre provenientibus: nunc aliqua de iis, quæ ipſi filio imputantur. Itaque ſi puer prægnandis eſſet, mater autem in pelvis oſſibus bene conformata, & in mollibus partibus obſtaculis libera: quæcumque profecto fuerit naſcituri moles, laborabit ille quidem, ſed tandem naturæ mechaniſmo, & maternarum partium extenſibilitate prodibit: quamobrem non facile ad partum Cæſareum ſeſe accinget Chirurgus, verum ad pariendi difficultatem vincendam, aliis artis remediis utetur: quot enim parvuli obſtetricibus poſteriora dantes voluменque ſuum ea configuratione duplicantes, nihilominus apprehenſi extracti ſunt? Quoties

etiam duo parvuli quamvis invicem uniti, matre incolumi aliquando tandem educti?

34. Cæterum si puer quacumque ex causa capite impacto in superiori uteri orificio, vel vagina immobilis hæreat; quæ rerum constitutio, e difficilioribus, quæ obstetricantibus occurrere possunt, merito reputatur; quid agendum? Heisterus (*a*) non laudat incisionem, nisi parvulus regni sit hæres, & paci publicæ necessarius, aut mater incidi optaret: docet autem, illum syphunculo, aut aliter baptizatum, & aliis artis remediis diligenter adjutum, sibi ipsi derelinquendum esse, ut tandem ex se demortuus ferramentis evellatur: quod si mater fato sit proxima, & anxie quærat auxilium: putat infantem veluti ejusdem invasorem instrumentis, a se descriptis, esse trucidandum.

35. At in his circumstantiis partum Cæsareum omnino proponerem genitrici non minus, quam filio, principibus item, ac ignobilibus æque salutarem: fœtus autem viventis carnificinam non opus est hoc in loco refellere, cum sæpe damnaverim.

SEPTIMUS CASUS.

Morbosa ex hydrope infantis magnitudo.

36. Si puerulus hydrope, non tamen hydrocephalo, laboraret; posset illi quidem in ipsa matrice sine puerperæ sectione, paracenthesis id est punctio adhiberi: nam qui capitis hydrope taliter extumuit, ut propterea oriri non possit; vitam ipse jam ante finire consuevit: quare si mortuus vere fuerit, uncinis erit extrahendus (*b*).

OCTAVUS CASUS.

Monstra.

37. In conceptu monstroso, puta bicipiti, vel bicorporeo, quamquam partum impossibilem supponamus, denegat Heisterus (*c*) ad hujusmodi parricidas liberandos

(*a*) Heister. *loc. cit. cap.* 152. *n.* 27. & *cap.* 113. *n.* 17. & *in not. ad lit.* A.
(*b*) Simon *loc. cit. casu* V.
(*c*) Heister. *loc. cit. cap.* 113. *n.* 8. & *cap.* 152. *n.* 27.

randos incisionem; quod nec vitales esse soleant, nec nisi inutilia, & horrida sint orbis terrarum pondera. Vult igitur eos (utique modo aliquo baptizatos, quod expresse de aliis admonet) mori sinamus, deinde ferramentis extirpandos. Et optime quidem si solam fœtus corporalem vitam intueri oporteret: si enim ad spiritualem quoque, uti necesse est, attendamus, cujus discrimen, etsi dubium, corporali genitricis discrimini prævalet; Heistero assentiri non possumus: etenim cum monstrosorum homunculorum animæ non sint aliis, formosorum nempe ignobiliores; eadem erit pro æterna utrarumque salute matris obligatio: imo pro monstrosorum quandoque major: nam primo, ut in reliquis infantibus, pensandum esset, utrum baptisma existenti prorsus in utero collatum, de quo disceptabitur infra, sit validum; nonnulli enim doctores aperte refragantur: deinde si monstra sunt bicipitia, vel bicorporea, & in utero per syphunculum baptizantur; præter cætera oportet ut certo sciamus, utrumque corpus, aut unumquodque eorum caput aquæ immissione lavari. Idemque dicas, ubi duo gemelli foras prodire, quamvis ab invicem separati, nequirent: cum certum sit, unumquemque ipsorum esse necessario abluendum.

38. Et hæc sane de Cæsarei partus pro variis circumstantiis necessitate, atque opportunitate; quod autem ad methodum ejusdem in viventibus exequendi pertinet, fere eadem est, ac in mortuis: nisi quod sanguis perpetuo a vasis incisis distillans, accurate, & indesinenter, ne in visceribus infirmæ stagnans, ibidem corrumpatur; spongiis, vino vel decocto vulnerario calido madefactis, expurgandus est: ora majorum venarum digitis comprimenda, applicitis etiam linamentis spiritu vini rectificatissimo imbutis: quibus paulo post exemptis, abstersoque spongiis iterum sanguine; balsama partibus vulneratis immitti oportebit (*a*). Dionysius incisionem non ab umbilico ad inferiora

(*a*) Heister. *p.* 2. *sect.* 5. *c.* 113. *n.* 8.

& linea longitudinali faciendam optat; ſed a parte laterali ventris, ac per lineam ſemilunarem: jubet etiam cum Veteribus uterum non minus, quam partes alias inciſas pro coagmentatione conſuendum. Heiſterus autem, qui latiſſime, ac minutatim partum Cæſareum viventium deſcribit, probat quidem lineam lateralem; ſed eam poſtulat rectam: ſuturam vero cum recentioribus prohibet, ejus partium unionem naturæ ipſi committens: cum eæ ſponte ſua contrahi ſoleant, glutinari, ac feliciſſime uniri.

39. Explicatis igitur juxta Medicorum ſententiam caſibus, quibus partus Cæſareus in vivente conveniat; diſcutiendum hic eſſet, utrum mater illum ſubire teneatur; ne infantulus absque baptismate pereat, ubi diſſectæ ſpem vitæ poſt cæſionem remanere ſupponamus: ad cum Theophilus Rainaudus tractatum *de ortu infantium per ſectionem Cæſaream* eruditiſſime conſcripſerit, in quo aliquibus de diſſectione defunctarum delibatis, totus in eo eſt, ut ad Sanctuarii lances examinet qualis, & quanta ſit in matre vivente, pro filii baptismate procurando, ſubſtinendæ inciſionis obligatio; ne, quod accuratiſſime actum eſt, agamus iterum; ſatis mihi feciſſe videbor, ſi ſummam hic ejus doctrinæ ſubjunxero: præmonens interea, nonniſi raro contingere, ut & infra dicemus, caſum, quo puer ſyphunculo ſaltem in utero baptizari nequeat: ſi modo talis baptismi validitas admittatur.

40. Itaque Rainaudus ex hodierna Medicorum ſententia, perdocentium: Poſſe matrem, nec difficulter, uteri cæſuræ ſupervivere; juxta D. Thomæ principia probat, eam pro æterna filioli ſalute non ſolum ſub gravi peccato ad inciſionem tolerandam, ſed ad ipſam etiam expetendam obligari. Hanc ampliat concluſionem ad caſum, in quo dubium quidem eſſet, utrum inciſa matre filius juvaretur, an non: adſtruens ſpiritualem pueruli vitam, etſi tantum probabilem, certo dolori, ac probabili mortis periculo in matre præponderare ſemper: Joannem vero Sanchez reprehendit, quod is,

is, ut a Divi Thomæ auctoritate ſeſe extricaret, ridiculam illi interpretationem affinxerit: additque, eum ipſi tam diſtorta commentatione illudere conatum, ac minus culpabilem futurum fuiſſe; ubi manifeſte tantum Doctorem impugnaſſet. Cæterum Rainaudi ſententiæ contra Sanchez, maxime favent Paulus Vecchi, Pelbartus, & Brianſonus, qui licet hujus materiæ dilucidatione antiquiores, ad inciſionem tamen propenderunt; dummodo absque magno matris periculo, uti jam hodie ſcilicet experimur, ea peragi poſſit: quibus accenſendi ſunt etiam omnes illi, (& plane innumeri) qui obligationem baptizandi infantes, vel cum vitæ periculo clariſſime propugnant.

41. Ad alium etiam caſum doctrinam traditam Rainaudus extendit, quo nimirum poſſet quidem parvulus absque matris inciſione baptizari, at ſupervivere non poſſet: ſi tamen ejus vita publico bono eſſet neceſſaria: puta ſi unicum eſſet ille regalis familiæ germen, & regni hæres.

42. Denegat autem, poſſe incidi matrem capitis damnatam, ad baptismum filiolo miniſtrandum: Leges enim jubent naturalem partum expectari: nam aliter fœtus innocens cum ſit immaturus, ubi tempore improprio, & natura non præordinato ederetur in lucem; vitalis non eſſet, aut ſaltem graviſſimo, & manifeſto mortis diſcrimini exponeretur. Negat propterea, prægnantem morti adjudicatam ad uſum Anatomiæ incidi poſſe: idque ſolum permittit, ubi ejusdem ſupplicio retardato magnum aliquod reipublicæ periculum immineret: modo tamen octavo menſe, aut ſaltem ſeptimo, inſtitueretur inciſio.

43. Poſtremo docet cæſones, qui gemelli fuerint, diviſis bonis pro æquali portione ſuccedere, cum reſciri non poſſit, uter eorum ſit primogenitus: nec enim favore primo extracti præſumendum ullatenus eſſet: cum hujusmodi extractio nativitas quidem ſit, verum non a natura, ſed ab arte procedens.

44. At ſi quæſtio de indiviſibili hæreditate agitaretur, puta de

jure ad regnum; tunc ad patrem regem prædilectionem, ad alterutrius electionem pertinere: & in illius defectu ad populum, cui novus ille princeps esset dominaturus. Admonet autem ex Carranza (*a*) cæsones istos, ut circa jura civilia, successionum scilicet, hæreditatum, ac legatorum, attendantur, oportere esse maturos, & partui naturali jam aptos: aliter si postea decedant, eos veluti si nunquam orti fuissent, procul dubio reputandos: in Hispaniis tamen requiri etiam baptismum recepisse, ac partui Cæsareo, (quod supra satis innuimus,) per horas viginti quatuor supervixisse.

CAPUT V.

Doctrina Rainaudi a Michaelis Bodowingerii objectione defenditur. Et Chirurgorum obligatio in partu desperato, vel difficili explicatur.

1. Rainaudum vero Michael Bodowingerius Medicus Antwerpiensis impugnat (*b*), dicens, Cæsaream viventium incisionem, etsi licitam, & salutarem, spectare tamen ad nobiliorem speciem fortitudinis: non ad præceptum charitatis. Studetque non minus, quam Joannes Sanchez D. Thomæ textum emollire, sed frustra: hujus enim satis perspicua, & aperta sunt verba (*c*). *Non est de ratione charitatis, quod homo proprium corpus exponat pro salute proximi, nisi in casu, quo tenetur ejus saluti providere: sed quod aliquis sponte ad hoc se offerat, pertinet ad perfectionem charitatis.* Nos utique non in casu regulæ, sed exceptionis adjectæ versamur: agitur enim de extrema proximi spirituali necessitate, cui si unusquisque

(*a*) Carranza *lib. de Part. natur. c.* 6 §. 1. *n.* 14.
(*b*) Bodowing. *in Ventilabr. Medico-Theolog. p.* 2. *§.* 20.
(*c*) D. Thom. 2. 2. *q.* 26. *art.* 5. *ad* 3.

quisque providere communi quidem jure, ac ratione tenetur; multo magis id in matre verum esse oportebit, quæ arctissimo vinculo ad æternam filiorum salutem diligentissime procurandam obligatur. Nequit igitur juxta D. Thomam partus Cæsarei admissio in ea tamquam actus meri consilii ad heroicam perfectionem pertinentis existimari, sed tamquam necessarius, & ab inviolabili charitatis lege imperatus.

2. Nil autem hujus doctrinæ firmitatem, contra Bodowingerium, supposita in prægnante spe vitæ, luculentius ostendit, quam Gobati Palinodia. Docuerat is, matrem ad incisionem tolerandam non teneri: sed cum deinde Rainaudi tractatum perlegisset, primo dicta commandabili certe ingenuitate, in appendice revocavit, additque (a): *Omnes Doctores, quos ipse sequutus fueram, negans sectionem, approbaturos sententiam Rainaudi, si judicia Medicorum perspecta habuissent.* Recentiorum scilicet, qui utilitatem Cæsarei partus demonstrarunt.

3. Parochus ergo ubi ex Medicorum judicio gravidæ incisionem esse necessariam, ejusque pericula superari posse cognoverit; partum ipsi Cæsareum laudare, & efficaciter suadere non omittat: ostendens, quod supra monuimus, hujus sectionis dolorem non esse adeo vehementem, neque cruoris effusionem adeo immanem: nemo etenim unquam negabit, prægnantem hujusmodi tolerantia excelsum saltem, eximiumque magnanimæ charitatis actum exercituram: cum cæteroqui ad officium pastoris animarum pertineat, non solum sibi creditas oves per præceptorum adimpletionem a noxiis peccatorum graminibus, & æternæ ruinæ baratro arcere; sed etiam per sublimiora consilia, quoad fieri poterit, ad heroicarum virtutum saluberrima pascua ducere, ac invitare. Cæterum non indifferenter, nec facile substinendæ incisionis debitum sub gravi peccato prægnanti Parochus denunciabit, sed tantum ubi ex christiana illius virtute, atque circumstantiis confidat, illam assensuram. Si tamen ipse pro certo habe-

(b) Gobat. *in Append.* 2. *ad tract.* 2. *de bapt. casu* 8. *n.* 257.

haberet, se nihil suasionibus suis consequuturum; partum Cæsareum prudentiori, atque convenientiori modo, quo poterit, proponet quidem: de stricta vero obligatione diligentissime silens, orationi fervidius insistet: ac totum negotium divinæ providentiæ committet: quod non obscure Edictum Catanense numero tertio præmonuisse videtur. Verendum est enim Parocho, ne dum unam animam servare contendit, duas insimul, & infantis nimirum, & genitricis amittat.

4. Verum quia rationum momenta ab amore, qua erga nos ipsos afficimur petita, sæpe facilius, quam a vera erga proximos charitate deprompta, perpendere consuevimus; Parochi, aliique Sacerdotes prægnanti demonstrabunt, hic ejus quoque rem agi, quæ ipsius maximopere intersit: nam fœtu intra viscera moriente, illam quoque mori necesse est: aut saltem ad fœtus mortui extractionem, substinendam adigetur: quæ chirurgica operatio merito sævissima, & horrenda creditur. Profecto formidinem creant solummodo visa instrumenta ad eam ordinata, & graphice a Paræo, Aquapendente, Rousseto, aliisque descripta: vel saltem frustatim, ac sponte sua egredietur infelix puerulus: quæ res matri periculi plena contingit, doloribusque intolerabilibus fœcunda, nec minus atrocibus Cæsarea ipsa incisione, quæ brevi perficitur, quamque demum lætitia subsequitur, vel quia novus homo, juxta dominicam sententiam natus est mundo, vel saltem si forte accepto ille baptismate protinus extinguatur, quia natus est cœlo, qui beatorum numerum ampliavit: hæc autem infantis beatissima sors, parentum lacrymas tergit, doloremque vertit in gaudium: contra vero ubi parvulus exeat mortuus, ejusque proinde anima in æternum pereat, mœror nulla propemodum consolatione lenietur.

5. Cæterum sicuti revera hæc incisio, uti supra statuimus, locum non habet, nisi in partubus desperatis, in quibus mater absque alia vitæ spe in ærumnarum, ac cruciatuum pelago jactatur; sic

ſic ipſa ſæpius ardenter, imo & impatienter exoptat, & petit incidi: ſi non ut mortem ſibi jam imminentem declinet; ſaltem ut a ſymptomatum ferocia, tremendisque doloribus eximatur: quod pluries obſervatum Heiſterus, & alii notaverunt (*a*). Profecto germana mulier eo tandem devenit, ut Chirurgi munus temere arripiens, ſemet ipſam ſecuerit (*b*).

6. Quid autem de Chirurgis, Medicisque dicemus? Tenentur ne ipſi Cæſareum viventis partum præcipere, ac reſpective ſimiliter exequi, ubi expedire cognoſcant? An omittere poſſunt ob vanam formidinem, ne, ſi forte infeliciter ille ſuccedat, famæ jacturam patiantur? Si periculum ipſum peccandi, uti ſupra dictum eſt, ab hac cæſione Chirurgum non excuſaret; multo minus futilis exiſtimationis propriæ minuendæ metus eumdem excuſabit. Qui vera virtute præditus eſſe cupit; (ajebat Philoſophus) oportet, ut interdum ſeſe criminoſum iniquorum oculis apparere non dedignetur: ſcilicet ubi prævidet, in malam partem eos accepturos, quæ ipſe optime geſſerit: nam eſſe quidem procul dubio majus omnino eſt, quàm videri. Quando magis eligendum eſt aliquando ſapienti viro, ab inſipienti vulgo, qui nonniſi ex eventibus judicat, imprudentem, ac temerarium falſo reputari, ſi modo in veræ temeritatis, & imprudentiæ delictum impingere vereatur?

7. Chirurgus autem, vel Medicus, qui ſalutare hoc remedium, ſi convenire arbitraretur, non proponeret; mortali peccato ſeſe contaminaret, ac cenſoria magiſtratus virga mulctandus eſſet: ac multo magis, ubi optante infirma puerilibus ex cauſis munere ſuo fungi renueret. Id late quidem, ac ſcitiſſime docet Heiſterus (*c*); qui ulterius putat, recuſantem gravidam, ubi neceſſarium judicabitur, etiam adhibita

(*a*) Hildan. *Centur.* 6. *obſerv.* 63.
(*b*) Ephemer. Germ. Curioſ. *dec.* 3. *An.* 1. *Obſerv.* 59. *pag.* 84. & *ſeq.*
(*c*) Heiſter. *p.* 2. *ſect.* 5. *c.* 113. *n.* 6.

vi detinendam, & incidendam. Cæterum tentur Medici, & Chirurgi hujusmodi operationem congruo tempore insinuare: id est antequam ægra ad eum statum redigatur, quo amplius tantum remedium experiri non liceat.

8. At respondebis, in pagis, oppidulisque ignobilioribus sæpe desiderari Chirurgos. Hoc equidem scio: sed locorum Domini (quod iisdem suggerere debent Parochi,) eos, ut ibi sedem figant, perpetuo, competentique honorario conducere tenebuntur. Necessarii quidem sunt Medici, saltem ut opportune suprema sacramenta præscribant; ac letargo, similibusque affectionibus oppressos aptis medicaminibus ad sensuum officia revocare contentant, quo illi saltem a culparum labe Sacra Confessione mundentur. Attamen æque necessarii sunt Chirurgi, ut in permultis aliis, ita & præsertim in partubus difficilioribus, ac desperatis. Oportet igitur, ut in locis minime populosis Medici saltem Chirurgiam non minus, quam Physicam profiteantur: & utrique simul incumbant.

9. Debebunt autem, qui Chirurgiam exercent ex conscientiæ lege, non solum libros chirurgicos diligentissime sibi comparare, maxime qui de partu Cæsareo, partuque difficili disserunt, ac miri sane sunt usus; v. g. Heisterum, aut similes: verum etiam propriæ artis instrumenta conquirere, præsertim magis præcipua, & utiliora. Inter hæc autem eminet supradictum Palphinianum ad vivos infantulos extrahendos, quod Siculi Chirurgi domi suæ perpetuo habere novo jure tenentur (*a*) Albucasis quidem ait: *Ne ergo despicias ullum instrumentum, quin sint omnia apud te præparata: inexcusabilis est enim, qui hanc artem profitetur, & non habet in promtu, quæ ad hanc artem requiruntur* (*b*). Si namque idoneis careant instrumentis, infinitæ ab eis præstandæ operationes ignotæ remanebunt: vel ipsi de iis efficiendis requisiti, tergiversabuntur, variis sese

(*a*) Mandat perpet *Protomed. Siculi in Append. Mon. v.*
(*b*) Albucasis *lib. 2. meth. c. 67.*

sese prætextibus excusantes. Hæc sane Toparchæ omnes, quibus populorum gubernatio, atque tutela commissa est, in primis curabunt: at quæ si non attendant, nescio quibus unquam rebus providentiam, ac sollicitudinem suam impenderint.

CAPUT VI.

In partubus difficilibus posse ut plurimum in utero ipso parvulum baptizari; & hujusmodi baptismum esse validum.

1. Nemo, ait Rituale Romanum, *in utero matris clausus baptizari debet: sed si infans caput emiserit, & periculum mortis immineat, in capite baptizetur, nec si postea vivus evaserit, erit iterum baptizandus. At si aliud membrum emiserit, quod vitalem indicet motum, in illo si periculum pendeat, baptizetur: & tunc si natus vixerit, erit sub conditione baptizandus. Si vero ita baptizatus deinde mortuus prodierit ex utero; debet in loco sacro sepeliri.* Hæc itaque certissima sunt (*a*). Porro uterus figura sua inversam phialam imitatur, & duo habet in collo, quod etiam vagina dicitur, orificia superius, & inferius. Et superius quidem cum adhuc parturiendi tempus non advenerit, adeo valde constrictum manet, ut ex Hippocrate, Galeno, Bartholino, Medicisque omnibus, ne cuspidem sane acus admittat: est enim ex Bianchio (*b*) non solum clausum, verum etiam dense rugosum, & tenacissimo insuper glutine obsignatum. Cum autem parvulus in eo degens duplici etiam membrana sit involutus; impossibile est ipsum physice aquis baptismalibus abluere, nisi maternum corpus lavando filium baptizare

(*a*) Rit. Rom *in Rubr. de Bapt. Parv.*
(*b*) Bianch. *de Nat. Vit. & Morb. gener.*

zare affectemus: quod profecto ad intentum non sufficit, & ab Ecclesia damnatur. Difficultas ergo vigebit solum pro circumstantia, in qua partus adesse noscatur. Scilicet pariendi tempore imminente, licet fœtus in utero totus adhuc persistat; neque caput, vel manum, aut pedem, neque aliam sui partem emiserit; patescit nihilominus jam superius matricis orificium. Quin imo tandem ex valida musculorum contractione, solet orificium superius cum inferiore conjungi, unumque videri, collo, seu vagina intermedia disparente. Prætera infantulus sese agitans, atque vim faciens, ut ab eo carcere, jam sibi molesto, se expediat; secundinas disrumpit, quibus involvebatur: si vero hoc ille fortasse nequeat: id ipsum in extrema necessitate præstabit obstetrix: quoniam ex duabus membranis prima, seu chorion modicæ crassitudinis est, ac firmitatis: altera vero, seu amnios tenuissima, & proptera pellucida: quocirca forbicibus, vel etiam unguibus facile discinduntur. Velschius autem Scipionis Mercurii Illustrator novum scalpellum, vulgo *lanceolam*, qui absque periculo adhiberi possit, invenit (*a*). Dani pro scalpello frusto salis acuminati, sicuti narrat Bartholinus, (*b*) utuntur, at Bassana celebris obstetrix Patavina sali acuminato simile sacchari frustum substituebat.

2. Instante igitur partu, ac secundinis jam laceratis; certum profecto est, infantes physice baptizari posse: ut omnes hodie Medici, atque Chirurgi asseverant. Id etiam, referente Pignatello Parocho urbis, testatæ sunt Romanæ obstetrices Congregationi, ad eas examinandas a Cardinali Vicario designatæ: & idipsum ego ab expertis Panormitanis obstetricibus accepi. Baptizantur autem non difficulter vel aqua cavo manus imposita, dextere, ac diligenter immissa, quod a nostris hisce obstetricibus fit: vel spongia aqua plena, vel parvo cochleari,

(*a*) Velsch. *l.* 2. *cap.* 26.
(*b*) Bartholin. *de Insolit. Part. c.* 19.

ri, vel tandem in casibus difficilioribus syphunculo, uti late docuit Franciscus Mauriceau, qui propterea partum Cæsareum in vivente damnabat, quia matri scilicet periculosum, & filiolo non necessarium: cum possit hic saltem prædicto modo baptizari. *Nequit casus aliquis reperiri*, ait, (*a*) *in quo baptismus conferri non possit: dum infans adhuc in matris utero moratur: cum facile sit aquam syphunculo probe mundo supra quamlibet ejus corporis partem adducere: & inutile quidem esset dicere, aquam ad eum non posse perduci: quia membranulis propriis, quæ propterea obstaculo essent, manet involutus: etenim optime sciunt omnes, posse eas, ubi jam ruptæ non sint, facile rumpi: quo facto corpus facillime syphone tangi potest. Si autem ponamus, orificium internum matricis non esse sufficienter apertum: facile respondere etiam poterit: nam oporteret supponere, puerperam non esse in actione, & labore: nam si ita quoquomodo sit, poterit illud sufficienter dilatari, ut puer baptizari valeat: etsi forte necessarium esset, aliquo instrumento vim inferre: cum id certe matri non adeo periculosum, uti Cæsarea sectio videatur*. Deinde schemata exhibet plurium instrumentorum pro partubus difficilibus: ac præsertim ad litteras J. K. L. tria dilatatoria diversa figuræ, quibus matrix aperiri solet, ad litteram vero N. syphunculum cum plurimis foraminulis in globulo ad finem rostri, quo syphunculo Medici ad injectiones, usque ad uteri fundum faciendas, utuntur. Is autem ut a Mauriceau descriptus curvum habet rostrum: sed curvo rectum omnino substituendum existimo. Quoniam vero, ubi puer in aliquo matricis latere hæreret, utilius esset curvum, ut facilius pro lavando pueri capite ad eum locum dirigatur; expediret duo consimilia habere instrumenta rectum unum, curvum alterum, vel unum quidem instrumentum cum duobus tamen rostris ab eo separatis, quorum alterutrum pro libito adnecti valeat.

(*a*) Franc. Mauriceau *de Morb. Gravid. l. 2. c. 32. pag. 254.*

3. Verum in hoc auctore absolutam Cæsarei partus prohibitionem laudare non possum. Etenim quamvis ut plurium, utero aperto, secundinisque discissis, fœtus valeat syphunculo baptizari; nihilominus dantur, uti supra dictum est, conceptiones tubales, atque ventrales, in quibus infantulus nullo pacto baptizari, nec nisi partu Cæsareo extrahi poterit. Imo quamvis conceptio uterina, & naturalis fuerit; adeo interdum difficilis est partus; ut obstetricis manum, nec ad secundinas lacerandas, nec ad puerum lavandum admittat. Prætereo, quod aliquando certo scire impossibile erit, eum fuisse rite baptizatum: maxime quia dignosci nequibit utrum caput, an vero eo illoto sola manus, aut pes ablutus fuerit, quo casu ex prædicta ritualis doctrina baptismus alicui dubitationi esset obnoxius.

4. Cæterum in universum controvertitur, utrum hujusmodi baptismus, quod physice posse frequenter administrari non ambigitur, theologice sit validus. Nullum esse plerique Canonistæ, ac Theologi substinent, vel substinere creduntur. Ex his Riccardus, Maironus, Astesanus, Biel, Suarez, Enriquez, Anglez, Tiraquellus, Graffius, & præ omnibus Comitolus, opinionem suam aliquibus Sanctorum Patrum dictis constabilire conatus. Profecto si verum esset, quod Rainaudus asseruit, horum scilicet opinionem jam esse antiquatam; hujusmodi controversiæ ventilationem omitterem: at Joannes ab Aranthon Episcopus Gebennensis in Synodalibus decretis,* & Martinus Orellius in opusculo An. 1710. typis edito quamquam Rainaudo posteriores, pro nullitate steterunt, eisque tum Pontas, tum Natalis ab Alexandro patrocinari videntur. Quocirca non inutile quidem, neque superfluum erit, eam quæstionem pro loci hujus opportunitate discutere. Sentio igitur, Baptismum, de quo agitur, esse validissimum: ita Medicis, atque Chirurgis omnibus jam suffragantibus innumeri sane Theologi docuere (*a*): præ cun-

(*a*) *Theologi sunt* Hiquæus, Præpositus, Alstenghain, Victoria, Valentia, Maldonatus, Diana, Zambranus, Ledesma, Vivaldus, Pasquali-

cunctis vero Gabriel Gualdi Clericus Regularis, qui egregio libro, cui titulus baptisma puerorum in utero existentium, non modicam sibi gloriam in hac materia comparavit. In Gualdum scripsit præcitatus Orellus; hunc vero Antonius Boverius, & Alexander Bountirius, nimirum celebris Emmanuel Aguilera e Societate Jesu protinus impugnarunt. Quamvis autem Boverium, & Bountirium, quorum dissertationes præ manibus habere non potui, hoc baptisma strenue defendisse non dubitem: aliqua nihilominus ad eorum sententiæ corroboramentum huc afferenda existimavi.

5. Baptismum hunc ergo validum fore, non difficulter adstruitur theologica ratione. Etenim cum hujusmodi parvuli, quamquam in utero materno existentes, ut & cæteri omnes, rei sine dubio sint culpæ originalis; in cujus remedium Christus baptismum instituit; non apparet, quo pacto soli ab hujusce Sacramenti beneficio sint arcendi, dum ipsis non minus ac aliis cum debita materia, forma, & intentione possit administrari.

6. Sane scripturæ omnes dilucide clamant, Dei Filium ad omnes homines liberandos e cœlis descendisse. *Obsecro igitur*, ait Apostolus Paulus (*a*), *primum omnium fieri obsecrationes*, *orationes*, *postulationes*, *gratiarum actiones pro omnibus hominibus: hoc enim bonum est*, *& acceptum coram Salvatore nostro Deo*, *qui omnes homines vult salvos fieri*, *& ad agnitionem veritatis venire. Unus enim Deus*, *unus & mediator Dei*, *& Hominum Homo Christus Jesus*, *qui dedit redemptionem semetipsum pro omnibus.* Id ipsum de parvulis inculcare non omisit

squaligus, Filiarcus, Bonacina, Laiman, Capeaville, Pignatelli, Reginaldus, Lambertus, Lezzana, Naldus, Mollesius, Lessius, Coninch, Dicastillus, Tannerus, Auctor Candelabri Aurei, Veisiner, Viva, aliique.

(*a*) 1 ad Timoth. 2. 1.

omisit S. Augustinus (*a*). *Numquid parvuli homines non sunt, ut non pertineant ad id, quod dictum est, vult omnes salvos fieri?* Porro si pueri quamvis in utero existentes non minus vere sunt homines, quam ii, qui ex utero egressi sunt: præcitata Apostoli verba ex Augustini ratione pertinent ad utrosque. Idem repetit ipse Apostolus ad Corinthios (*b*). *Si unus pro omnibus mortuus est; ergo omnes mortui sunt, & pro omnibus mortuus est Christus.* Quo loco aperte docet Christum pro iis omnibus corporaliter fuisse defunctum, qui spirituali vita carebant: & ex Christi pro omnibus morte, mortem omnium argumentando deducit. Cum autem evidens omnino sit nonnatos pueros, utpote originali peccato inquinatos, esse divinæ gratiæ vita destitutos; clarum est etiam ipsos in universali redemptione penitus includendos. Quod autem scripsit Apostolus, prædicaverat antea salvator ipse (*c*). *Euntes ergo, docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti.* Et sicuti pueri jam recens nati, quamquam usu rationis expertes, & propter ætatem Christianæ doctrinæ, seu veritatis percipiendæ incapaces; non ideo ab hoc Evangelico verbo *Omnes*, nec ab Apostolico D. Pauli supra expresso eodem vocabulo excipiuntur: ita & nonnati pueri excludi non poterunt, cum utrisque sufficiat, si pro modo baptizati cum habitibus charitatis, & spei, habitum quoque fidei assequantur; quo adulti in veritatis agnitionem aliquando perveniant: vel si citius ex hac vita demigrent; in cœlesti saltem gloria per claram visionem intueantur, quod hic tenerrimæ adhuc ætatis obstaculo impediti per actualem fidem cognoscere nequiverunt.

7. Huic sane ratiocinio, quacumque demum ex parte illud consideremus, nihil opponi posse videretur. Verum adversarii celeberrima illa objiciunt Christi verba (*d*). *Nisi quis renatus fuerit denuo*

(*a*) D August. *lib.* 4. *contra Julian.*
(*b*) 2. ad Cor. 5. 14.
(*c*) Matth. 28. 19. & Marc. 16. 15.
(*d*) Joann. 3.

denuo, non potest videre Regnum Dei. Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu Sancto, non potest introire in Regnum Dei. Non mireris, quia dixi tibi, oportet vos nasci denuo. Ex his autem desumunt, eum, qui natus non adhuc est, non posse per baptismum dici renatum. At respondetur. Christum in his verbis *nisi quis renatus fuerit*, & sequentibus, per similitudinem corporalis nativitatis, baptismatis effectus, quod primum est inter cætera sacramenta, nobis aliquo pacto declarare voluisse. Per illud enim *Deo nascimur*, ejusque, & ecclesiæ filii constituimur. Præterquam quod verbum hoc *nasci*, ex communissimo loquendi usu, omnem rerum, etiam inanimatarum originem significare consuevit. Dicimus enim cogitationes in mentibus nasci, passiones in animis: Lunam, sidera, cometas ab horizonte, flumina e terræ visceribus nasci: cæteroqui ex Rhetorum documentis non est necesse in metaphoricis loquutionibus, qualis ea Christi sententia fuit, ut figura in omnibus, per omnia, & semper prototypo suo adamussim respondeat: satis est, inter utrumque aliquam analogiam, proportionemque intercedere. Porro ut similitudo sit vera, sufficit hanc nativitatem dici secundam respectu corporalis generationis, quæ juxta sacrarum scripturarum in ipsa vulgata loquendi modum, nativitas etiam appellatur. Ita enim D. Josepho humanam Christi generationem revelaturus ait Angelus (*a*). *Quod enim in ea natum est, de Spiritu Sancto est.* Quapropter Doctores communiter duas distinxere hominum nativitates, unam *in utero* denominatam, aliam vero *ex utero*. Primam videlicet, in qua spiritus humanus a Deo creatur, & simul corpori satis disposito infunditur: cujus quidem spiritus ratione Deum ipsum quodammodo agnoscimus patrem. Secundam cum in materno utero jam plene perfecti, ex eo in hujus mundi lucem effundimur. Quod autem Christus voluerit baptismum priori magis assimilare, quam posteriori nativitati; illud sufficien-

(*a*) Matth. 1.

sufficienter ostendit, quod nimirum prima, quæ idem est ac generatio, principalior est præ secunda. Per generationem enim ex non esse hominis ad esse hominis pervenitur; cum in secunda nativitate homo, qui jam existebat, ex occulto in apertum prodiens, tantummodo aliis manifestetur. Quamobrem apparet primam sine ulla dubitatione dicendam esse veram, ac propriam hominis originem. Insuper inconcussum est Theologis, peccatum originale non in secunda nativitate, sed in prima derivari. Generatio enim filios Adæ nos facit, cujus culpa veluti lues animam nostram, dum creatur, & corpusculo unitur, secunda nativitate non expectata, veneno suo inficit, atque deturpat.

8. Id autem sole ipso clarius elucet, præsertim ex operibus Divi Augustini, qui eo usque processit, ut ad eam opinionem, a veritate cæteroqui alienam, propensus fuerit, qua putabantur homines originali pravitate corrumpi, non solum quod eorum corpora per carnalem concupiscentiam ex damnata massa, & in sua radice, id est in Adamo, vitiata, generentur; sed etiam quod animæ nostræ sint veluti animæ Adami propagines. Baptismus ergo, qui nos dein secundi Adami, scilicet Christi, filios gignit; magis primæ nativitati, quam secundæ assimilatur: etsi possit utrique indifferenter, & sufficienti verborum proprietate comparari.

9. Id ipsum vero ex intima ejusdem evangelici textus inspectione luculentius patescit. Supponendum ergo, Nicodemum cum Christum nocte convenisset, ita loquutum: *Rabbi scimus quia a Deo venisti Magister: nemo enim potest hæc signa facere, quæ facis, nisi fuerit Deus cum eo* (a). Per hæc satis indicans, optare se ab eo edilcere, quid tandem sibi agendum esset, ut animæ salutem, ac perfectionem consequeretur. Respondit Christus, quod ad videndum regnum Dei, nimirum ut divinorum mysteriorum in terra, divinæ-

(a) Joann. 3.

vinæque gloriæ in cœlo participes efficiamur, necesse sit, ut aliam a carnali diversam originem habeamus, dicens: *Amen, Amen, dico tibi, nisi quis renatus fuerit denuo, non potest videre Regnum Dei.* In originali tamen græco legitur: *Nisi quis natus, vel factus fuerit superne, seu cœlitus, non potest videre Regnum Dei.*

Nicodemus hic probe animadvertit, quod etsi propositio generalis erat, ad ipsum specialius dirigebatur; cum ejus tamen genuinum, verumque sensum non percepisset, ait, hoc sibi videri penitus impossibile: *Quomodo potest homo nasci, cum sit senex? numquid potest in ventrem matris suæ iterato introire, & renasci?* Græce vero: *Quomodo potest homo nasci, seu fieri cum sit senex? numquid potest in ventrem matris suæ iterato introire, & nasci, seu fieri?* scilicet *nova constructione formari?* Tum Christus legem universalem esse respondit, ut omnes id est, senes, non minus, quam pueri ex aqua, & Spiritu Sancto novam originem sortirentur. *Amen, Amen, dico tibi, nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu Sancto non potest introire in Regnum Dei.* Græce: *Nisi quis natus, seu factus fuerit ex aqua, & Spiritu Sancto; non potest introire Regnum Dei:* & hujus dicti rationem subjunxit: *Quod natum est ex carne, caro est, quod natum est ex spiritu, spiritus est: non mireris, quod dixi tibi, oportet vos nasci denuo:* Græce autem *quod natum, seu factum est ex carne, caro est, quod natum, seu factum est ex Spiritu, Spiritus est: non mireris, quia dixi tibi, oportet vos nasci, seu fieri superne, seu cœlitus &c.* Facile intelligere potuisset Nicodemus hunc de cœlesti, superna, & spirituali nativitate sermonem esse allegoricum; cum tamen Christi mentem non adhuc assequeretur, inquit: *Quomodo possunt hæc fieri?* Quapropter a Christo sequentibus verbis reprehenditur: *Tu es Magister in Israel, & hæc ignoras? . . . . Si terrena dixi vobis, & non creditis, quomodo si dixero vobis cœlestia, credetis?* Id est si res minus abstrusas, & per similitudines, pro faciliori captu a me traditas, non intelligitis; quomodo vos difficiliora, & sublimiora docebo?

 10. Animad-

10. Animadvertamus igitur Chriſtum, juxta vulgatam ipſam, cauſam neceſſitatis renaſcendi in prima vitioſa nativitate reponere: ſcilicet in origine illa carnali, per quam carnales, & peccato infecti naſcentes, nova proinde alia divina indigemus origine, & ſpirituali, quæ damna ab anteriori nobis illata reſtauret. *Quod natum eſt ex carne, caro eſt, quod natum eſt ex ſpiritu, ſpiritus eſt.* Atque hic eſt germanus hujuſmodi Chriſti verborum ſenſus, ut ex Auguſtino ipſo in expoſitione textus, Theophilacto, Gloſſa, Lirano, Calmet, Maldonato, aliiſque clariſſime oſtenditur. Porro ſicuti prima nativitas, quæ nos carnales efficit, eſt nativitas in utero, non ea, quæ ex utero dicitur: nam in prima, & non in ſecunda peccatum, propterea originis appellatum, incurrimus: & ex eo tempore carnale eſſe recipimus; ita cœleſtis ex ſpiritu nativitas, quam Chriſtus commendat, ſecunda quidem reſpectu illius rectiſſime cognominatur: nec eſt neceſſe, ut etiam talis dicenda ſit reſpectu nativitatis ex utero, quæ ad productionem originalis peccati non attinet: cum iſtud jam inde a prima in utero nativitate pleniſſime ſit contractum.

11. Tria tamen hic ex Græco fonte, quem propterea delibavimus, cenſemus adnotanda.

Primo verbum τὸ γεγεννήμενον ſignificare poſſe non ſolum natum, ſed genitum, factum, formatum, conceptum; & hoc eſt ipſum verbum, quod habetur in D. Matthæo ad ſignificandum *genitum*, ſive *factum*. *Quod enim in ea natum eſt, de Spiritu Sancto eſt.* Eodem verbo utuntur pro verbo *fieri*, S. Marcus *c.* 12. *v.* 50. & S. Lucas *c.* 5. *v.* 17. imo & Propheta *in Pſ.* 117. *v.* 21. *Lapidem . . . . . hic factus eſt in caput anguli.*

Secundo nativitatem, ſeu originem ſpiritualem, ſeu ex aqua, & Spiritu Sancto, ut ejus nobilitas præ carnali dignoſcatur, in græco textu dici ἄνωθεν: *Supernam*, ſive *Cœleſtem*: hoc autem in latino deficere.

Tertio in textu originali non legi

legi verbum compositum ἀναγεννηθῆναι nimirum *renasci*, seu *denuo fieri*, sed verbum simplex γεννηθῆναι, quod significat simpliciter *nasci*, vel *fieri*. Attamen in latino particulam *re*, & adverbium *denuo* ab interprete, propositionem hanc non ad verbum traducente, vocabulo *superne*, seu *cœlitus*, veluti æquivalens quoddam revera substitui. Profecto sicuti spiritualis ista nativitas, & cœlestis est, & propterea secunda, seu altera nativitas in supradicto sensu, dici potest; ita & alibi a S. Paulo regeneratio denominatur (*a*). Concilia vero, & Patres hæc duo vocabula, scilicet regenerationem, & iteratam nativitatem, communissime pro synonymis habent: utraque nomenclatura in eumdem scopum collineante: idque ab ipso Divo Petro didicerunt, qui nunc ait baptizatis fidelibus (*b*): *Regeneravit nos in spem vivam*. Nunc vero eosdem admonens dicit (*c*): *Sicuti modo geniti infantes, rationabiles sine dolo lac concupiscite.*

Quocirca S. Innocentius primus contra Pelagianos Augustino cum aliis Afris Patribus instante decrevit: *Ut parvuli, ex Christiana etiam muliere nati, per baptismum renasci deberent: ut in eis regeneratione mundetur, quod generatione contraxerunt.* Ita etiam idem Augustinus (*d*); nimirum ad illud ipsum: *nisi quis renatus fuerit &c.* alludens, Neophytis dicit: *Ad omnes quidem pertinet sermo, quos cura nostra complectitur: verumtamen hodie terminata sacramentorum solemnitate, vos alloquimur novella germina sanctitatis regenerata ex aqua, & Spiritu Sancto.*

Demum Tridentinum (*e*) comprobare volens, baptismum esse regenerationem, eadem attulit sacra verba, in quibus iterata nativitas nominatur. *Parvuli*, inquit,

N.n 3

(*a*) Ad Tit. 3. 5.
(*b*) 1. Petr. 1. 3.
(*c*) 1. Petr. 2. 2.
(*d*) S. Augustin. *serm.* 1. *in oct. Pasch.*, *qui est* 157. *de temp.*
(*e*) Trident. *sess.* 5. *in Decr. de pecc. orig.*

quit, .. *ideo in remissionem peccatorum veraciter baptizantur, ut in eis regeneratione mundetur, quod in generatione contraxerunt. Nisi enim quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu Sancto; non potest introire in Regnum Dei.*

12. Praeterea etiam a Graeco Textu originali praescindendo, & sola vulgatae latinae versionis lectione prae oculis habita; respondetur: quod tametsi velimus dicere, Christum omnino, atque dumtaxat, contra quam huc usque probavimus, de iterata nativitate respectu nativitatis ex utero fuisse loquutum; id ipsum non necessario evinceret nativitatem istam semper, sed tantum regulariter, praecedere debere baptismum; cum ut plurimum nemo antequam de matris ventre oriatur, baptizari possit. Sane si de adultis est sermo, isti jam antea nati supponuntur, & ideo in eis baptismus erit semper secunda nativitas: & quidem cum adulto, scilicet Nicodemo, Christus colloquebatur, cum necessitatem secundae nativitatis enunciaret, atque subjungeret: *Non mireris, quia dixi tibi, oportet vos nasci denuo:* quamquam nihilominus haec, & similia verba, utpote generalia, etiam parvulos absque dubio comprehendant. Si tamen de parvulis agamus; hi certe in triplici sunt differentia. Vel enim orti jam sunt, & tunc verissime non minus, quam adulti renascuntur. Vel contra omnino sunt utero conclusi; & his baptismus ministrari nequibit: neque enim satis esset, praegnantem pro ipsis baptizari. Vel denique non sunt prorsus utero circumsepti: & his etiam egressio e materno carcere necessaria dicenda est: nam ante regulariter baptismus illorum esset illicitus.

Christus etenim, divino prorsus consilio, speciales in ecclesiastica hierarchia ministros ad hoc sacramentum tribuendum ordinavit, ut in templis cum solemnitate, mysticisque caeremoniis celebraretur. Propterea nefas est, ab obstetricibus absque pompa, & ritu debito in circumstantiis valde impropriis, & sacramenti majestati minime congruentibus, nonnatis ministrari: nisi aliud vera necessi-

necessitas, quæ legi non subjacet, aliquando postularet. Eo scilicet casu, quo infans gravi periculo premeretur: ne ante nativitatem ipsam intereat.

13. Ordinario itaque rerum cursu considerato, in quo parvulus non baptizatur, imo neque potest, aut saltem non debet baptizari, antequam oriatur, bene hoc sacramentum secunda, necessariaque nativitas dicitur: at cum tali denominatione insignitur, ea necessitas nativitatem ipsam spiritualem respicit, non autem circumstantiam ordinis, quo necessario debeat esse secunda: id enim dumtaxat supponitur quidem juxta communem rerum seriem, non tamen idcirco requiritur. Parum enim ad Christi Domini intentum in responsione data Nicodemo, hic prioritatis, & posterioritatis ordo referebat: cum in hoc tantum rei substantia, & negotii cardo consistat: nimirum recipiendum esse omnino baptismum, si salus æterna quæratur: quia præter carnalem & ex Adamo ductam originem, aliam oportet spiritualem a Spiritu Sancto provenientem, quæ primæ detrimenta reficiat, adipisci.

14. Sic idem Christus alibi auditoribus suis intonuit (a). *Qui non renunciat omnibus, quæ possidet; non potest meus esse discipulus.* Hæc profecto renunciatio possessionem præsupponit rerum temporalium, quibus humana mens inordinato amore agglutinetur: privatio enim juxta philosophos habitum supponit: at non ideo, ut quis perfectus Christi discipulus evadat, necesse est, eum plura fortunæ bona prius habuisse, eisque tenacius adhæsisse, ut inde proprie, & in omni grammaticæ loquutionis rigore, ac proprietate vere omnibus renunciare dicatur. Sed textus, quod frequentissime consuevit accidere, spectat: solemus enim, & aliqua exteriora bona possidere, & iis miserrime implicari, quibus propterea, saltem affectu, renunciare præcipimur. At si nihil omnino habeamus, vel plurima quidem possi-

(a) Lucæ 14. 52.

possidentes, eis tamen vitiosa illa adhæsione non alligamur; non ideo a Christi schola tamquam indigni repellimur, quia proprie renunciare nequimus: abunde enim sufficeret in ea ipsa libertate consistere, qua felicissime frueremur. Sicuti ergo Christi propositio, renunciationem jubentis, est hypothetica, id nimirum supponens, quod plerumque contingere non dubitatur: ita ejusdem quoque naturæ, ac hypothetica est altera de necessitate videlicet secundæ nativitatis. *Nisi quis renatus fuerit &c.* Vocatur in ea quidem baptismus iterata nativitas, quia frequentissime post ortum accidit, ut per similitudinem corporeæ nativitatis mirabiles, ac spirituales hujusmodi sacramenti effectus explicentur. At non propterea oportebit semper esse secundam: maxime cum, sicuti supra notavimus, solemne sit omnibus metaphoris, similitudinibus, & allegoriis, ut non necessario in omnibus, & per omnia duo invicem collata æquiparentur, sed satis omnino sit, aliquam inter se analogiam, atque proportionem plerumque servare.

15. Fortior quidem est, uti consideranti patebit, Divi Pauli ad Hebræos, non prætermittenda loquutio: *Statutum est*, ait, *hominibus semel mori* (*a*). In ea namque nulla similitudine usus, plane ac absolute pronunciat, cunctos homines divino decreto semel tantum esse morituros, totamque vim argumentationis in verbo *semel* manifeste reponit, ad probandum nempe convenisse, ut Christus quoque semel dumtaxat, non vero pluries moreretur (*b*). *Neque ut sæpe offerat semetipsum, quemadmodum Pontifex intrat in sancta per singulos annos in sanguine alieno: alioquin oportebat eum frequenter pati ab origine mundi. Nunc autem semel in consummatione sæculorum, ad destructionem peccati, per hostiam suam apparuit: & quemadmodum statutum est hominibus semel mori: post hoc autem judicium; sic & Christus semel obla-*

(*a*) Ad Hebr. 9. 27.
(*b*) Ibidem *a v.* 25. *ad fin.*

oblatus est ad multorum exhaurienda peccata: secundo sine peccato apparebit expectantibus se in salutem. At nihilominus clarum est, S. Paulum hic de naturali tantum, & consueto rerum ordine fuisse loquutum. Et sane quis unquam si semel occubuit, ac deinde, quod innumeris legitur accidisse, divino miraculo resurrexit; sibi ex hoc textu blanditus est, suasitque, se non amplius moriturum?

16. Tertio respondetur, quod ubi puer sibi maternum uterum reseraverit, conatibusque suis sese a secundinis expedierit, & in procinctu est ad exeundum, imo attingi potest aqua, & baptizari: moraliter jam inter natos ex utero potius, quam in utero tantum numerabitur. Profecto quis nesciat diem, rigorose loquendo, ab ortu solis incipere, & ad ejus occasum terminari? Nihilominus nonne dicimus & ortum solem, & inceptum propterea diem, non tantum cum ejus discum in sua refractione conspicimus; sed etiam cum extrema culmina montium radiis suis inaurat, nondum oculis nostris directa luce se prodens? *Si quis ambulaverit in die*, Christi sunt verba (a), *non offendit: quia lucem hujus mundi videt: si autem ambulaverit in nocte, offendit: quia lux non est in eo.* An non ita evidens sit, Christum non solum supradicta tempora, sed matutinum ipsum crepusculum; finem scilicet noctis, vel si mavis principium diei albicante jam aere, inter diurna tempora computare? Quamvis enim nondum sol ipse ortus fuerit, ortum tamen est lumen ejus, quantum satis re vera sit, ut nobis ostendat, quibus in locis pedem tuto, ac sine titubatione figamus. Sol etiam in Psalmis (b) natus dicitur, cum leonibus, aliisque feris foveas suas repetentibus, homines ad opera diurna egrediuntur. *Ortus est sol, & congregati sunt, & in cubilibus suis collocabuntur. Exibit homo ad opus suum, & ad operationem suam usque ad vesperum.* Hæc omnia cum fiunt, sol natus re ipsa

(a) Joann. 11. 9.
(b) Psal. 103. 23.

non est: sed eo jam appropinquante, sub crepusculo matutino contingunt.

17. Sed ne exempla remota quæramus, præcipit juxta superius dicta Rituale: Puerum, qui extra uterum, vel solum pedem, aut manum emittat, in illis esse baptizandum (*a*). At vero dicendusne erit infans re ipsa natus, cum major ejus corporis pars, & principalia membra etiamnum in utero delitescant? Quare igitur baptizatur? Certe non alia de causa (quod adversarii ipsi fateantur, necesse est,) nisi quia oriri jam cepit, quantum sufficiat, ut in se ipso, id est, in aliqua sui parte abluatur.

18. Demum perpendi debet, quod cum tres baptismi species numerentur, aquæ, sanguinis, & flaminis: pro certissimo habetur apud Theologos: Infantes in utero per duas ultimas bene salvari posse: scilicet per baptismum sanguinis, si forte una cum matre in odium fidei, perimantur (*b*). Flaminis vero, si actum fidei, spei, & charitatis eliciant, Deo rationis usum per miraculum accelerante. Si ergo capaces credimus illos baptismorum sanguinis, & flaminis, quæ cæteroqui remedia sunt extraordinaria: quare ordinarii remedii, scilicet baptismatis aquæ, judicabimus incapaces? Quocirca animadvertendum est etiam, baptismum flaminis votum continere baptismi per aquam, & hujuscemodi voti charitate informati, & baptismatis aquæ defectum supplentis virtute, pueros justificari. Si ergo sacramenti desiderium esset eisdem procul dubio salutare; cur sacramentum ipsum in re susceptum non prodesset? At si adversarii contendant illud *nisi quis renatus fuerit &c.* absolutissimam importare necessitatem, quod omnino, & in toto rigore parvulus antea mundo sit natus; ut cœlo deinde per baptismum renasci possit: atque ita vere dicatur secundo nasci; inde a fortiori per infallibilem, & inevitabi-

(*a*) Rit. Rom. *rubr. de Parvul. baptiz.*
(*b*) Scot. *in 4. dist. 4. p. 3. & alii passim.*

tabilem consequentiam deduceretur, puerum neque posse in utero justificari per charitatem, quamquam desiderio ejusdem sacramenti conjunctam.

19. Porro quod possit Deus accelerato rationis usu infanti materno in utero adhuc existenti gratiam sanctificantem elargiri, prorsus extra controversiam est; idque Divus Augustinus (a) ad Dardanum de S. Joanne Baptista disserens manifeste supponit. *Quamquam etiam si usque adeo est in illo puero acceleratus usus rationis, & voluntatis, ut inter viscera materna jam posset agnoscere, credere, consentire, quod in aliis parvulis ætas expectatur, ut possint; etiam hoc in miraculis divinæ potentiæ, non ad humanæ trahendum est exemplar naturæ: nam quando Deus voluit, etiam jumentum rationabiliter est loquutum.*

CAPUT VII.

Diluitur objectio ex S. Augustino.

1. Etsi nostram sententiam rationibus ex doctrina ipsa Divi Augustini depromptis corroborare studuerimus; nihilominus opponunt adversarii quædam Sanctorum Patrum, & insignium Doctorum dicta in ipsa celebri ejusdem S. Augustini laudata epistola fundata, ubi non solum baptisma, de quo agimus, reprobare videtur: sed etiam distinctionem inter nativitatem ex utero, & nativitatem in utero, qua evangelicam sententiam nostri explicavere, a fundamentis evertere. En ejus verba (b): *Illa sanctificatio, qua efficimur singuli templa Dei, & in unum omnes Templum Dei, non est nisi renatorum, quod nisi homines nati esse non possunt. Nullus autem vitam, in qua natus est, bene finiet, nisi renatus, antequam finiat.*

(a) S August t. 2. nova edit. epist. 187. ad Dardan.
(b) S. August. t. 2. dict. Epist. 187. ad Dardan. c. 10. n. 33.

Quod si quisquam dicit jam esse natum hominem, dum adhuc in utero est matris, testimoniumque adhibet ex Evangelio Matthæi primo, quia dictum est ad Joseph de prægnante Virgine Domini Matre: quod in ea natum est, de Spiritu Sancto est: *numquid nam huic nativitati accidit secunda nativitas? Alioquin jam non erit secunda, sed tertia. Dominus autem cum sic loqueretur:* nisi quis, *inquit*, renatus fuerit denuo. *Eam scilicet computans nativitatem, quæ fit matre pariente, non concipiente, atque prægnante: quæ fit ex ea, non quæ fit in ea: nec enim renatum dicimus hominem, quem mater peperit, tamquam iterum natus sit, qui jam semel natus fuerat in utero: sed illa nativitate non computata, quæ gravidam facit, natus dicitur homo partu, ut possit renasci ex aqua, & Spiritu: secundum quam ex matre nativitatem etiam ipse Dominus in Bethleem Judææ dicitur natus. Si igitur homo regenerari per gratiam spiritus in utero potest; quoniam restat adhuc nasci, renascitur ergo, antequam nascitur, quod nullo modo fieri potest.*

2. Idem alibi repetit verbis infra in medium adducendis (*a*). Imo nonnulli Patres, atque Doctores, nimirum Sancti Isidorus, Thomas, & Bonaventura, B. Albertus Magnus, & Scotus ejusdem Augustini sensum amplecti videntur, & hujusmodi baptismo in speciem adversari.

3. Verum cum Augustinus merito habeatur eorum sententiæ Princeps, eo quod cæteri quidem ipsius doctrinæ manifeste innitantur: operæ pretium existimo, ante omnia ejusdem eximiæ auctoritati satisfacere. Gualdus in suo libro de baptismo puerorum in utero existentium, toto capite octavo sese ab illo expedire nititur dicendo: non teneri nos eum in omnibus sequi, & in hac præsertim quæstione, in qua tot Catholici Doctores, tot ac tantis rationibus fulti contrarium sentiere. Sane ipse Augustinus ajebat (*b*). *Nemi-*

(*a*) S. August. *de Peccat. merit. & remiss. c.* 7.
(*b*) Ibidem *de Dono persever. c.* 21.

Neminem velim sic amplecti omnia mea, ut me sequatur, nisi in iis, in quibus me non errare perspexerit. Nam propterea facio libros, in quibus opuscula mea retractanda suscepi, ut nec me ipsum in omnibus me sequutum fuisse demonstrarem. Et hoc ipsum de aliis Ecclesiæ Patribus ad Sanctum Hieronymum repetit (*a*), Divo Thoma, & Melchiore Cano probantibus (*b*). Quapropter Alphonsus Tostatus ait (*c*): *Non ergo necesse est nobis, quæcumque dixerit Augustinus, concedere.* Et Alexander Octavus Jansenistarum propositionem trigesimam confixit asserentem. *Ubi quis invenerit doctrinam in Augustino clare fundatam, illam absolute potest tenere, & docere, non respiciendo ad ullam Pontificis Bullam.* Cæterum firmissimi sum judicii, Magnum Augustinum per verba prædicta nullo modo hujusmodi baptismum reprobare voluisse. Ejus enim intentione profundius investigata, & ipsius, & sectatorum genuinum sensum comperiemus a nostro nequaquam alienum.

4. Sciendum est ergo, Sancti Doctoris tempore Pelagianorum hæresim ortam. Qui præter alios istum etiam errorem effutiverunt: Pueros nimirum originali peccato non inquinari: cum vero textu illo vehementius premerentur: *Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu Sancto, non potest introire in Regnum Dei:* ubi nulla reperitur exceptio puerorum; tertium quemdam locum inter damnatorum infernum, & cœlorum regnum excogitarunt, in quo docebant beatitudine donandos parvulos, quamquam sine baptismate decedentes: Ecclesiam vero eo fine ipsis regenerationis Sacramentum conferre; ut ita Christi filii per adoptionem effecti, in cœlorum etiam regnum, ingredi possint cum illo convicturi. Catholici tamen hoc novum quoque hæreticorum istorum commentum non secus, ac præceden-

(*a*) Idem *ad Hieron. Epist.* 82.
(*b*) D. Thom. *p. p. q.* 1. *art.* 8.
Melchior Canus *de loc. Theol.* 7. *c.* 3.
(*c*) Tostat. *in defens. p.* 2. *c.* 18.

tia damnabant. Quapropter Pelagiani retrocedentes docuere: Baptismum saltem non esse necessarium pueris, qui a matre jam baptizata, atque ideo sanctificata nascantur; illud Genesis praetendentes. (a) *Ut sim Deus tuus, & seminis tui post te.* Et Apostoli Pauli: (b) *Filii vestri immundi essent, nunc autem sancti sunt.* Postremoque dixerunt, saltem hoc locum habere, si baptismus matri collatus fuerit, dum infans in ejus utero gestaretur: cum enim foetus eo tempore sit quaedam matris veluti portio, illa baptizata, puerum quoque ipsius baptismo consecratum iri existimabant: quasi una revera esset anima, & vita utriusque. Caeterum hanc eandem primi Pelagianorum deliramenti modificationem clarissimae Neocaesariensis Concilii definitioni opponi constat. (c).

5. Ad hos itaque errores disperdendos, cum scriberet Augustinus: Propugnavit, pueros, etiam a Christianis parentibus genitos, indigere baptismo: cum etiam ipsi, media generatione, originali peccato inficiantur: & ita Innocentius primus, eodem Augustino praesertim instante, ac deinde Tridentina Synodus in suis Anathematismis decrevere. Hoc ergo, nec aliud, in celebri illo textu voluit Augustinus: uti ex his, quae dicturi sumus, luculentius innotescet: quamvis interea supponat, baptismum ei, qui in utero existit, & natus adhuc ex utero non est; physice administrari non posse: quam quidem suppositionem pro statu ordinario graviditatis verissimam, & indubitabilem esse nemo unquam negaverit. Juvabit hic autem ipsum audire Augustinum. (d) *Renovati Parentes non ex principiis novitatis, sed ex reliquiis vetustatis carnaliter gignunt: & filii ex reliqua vetustate toti vetusti, & in peccati carne propagati, damna-* tionem

(a) Genesis 17. 7.
(b) 1. Cor. 7. 14.
(c) Concil. Neocaesar. c. 6.
(d) S. Augustin. *de Bapt. Parvulorum,*

ctionem veteri homini debitam Sacramento spiritualis regenerationis evadunt.

6. Animadvertamus hic etiam, ut Augustinus, prout & alii Patres baptismum generationi carnali, & ideo nativitati in utero comparaverit. Eamdem doctrinam de necessitate baptismatis in filiis Christianorum inculcat alibi. (a) *Sicuti generatio carnis peccati per unum Adam in condemnationem trahit omnes, qui eo modo generantur: sic generatio spiritus gratiæ per unum Jesum Christum ad sanctificationem vitæ æternæ ducit omnes, qui eo modo prædestinati regenerantur.* Ecce ut hic etiam baptismum spiritualis regenerationis modum appellans, eum ad carnalem generationem potius, quam ad nativitatem relationem habere demonstrat: nam in illa quidem, non tamen in ista originali culpa fœdamur. *Baptismi porro Sacramentum,* prosequitur Augustinus, *Sacramentum regenerationis est: quocirca sicut homo, qui non vixerit, mori non potest: & qui mortuus non fuerit, resurgere non potest; ita qui natus non fuerit, renasci non potest. Ex quo conficitur, neminem in suo parente renasci potuisse nonnatum: oportet autem, ut si natus fuerit, renascatur. Quia nisi quis renatus fuerit denuo, non potest videre Regnum Dei. Oportet igitur, ut Sacramento regenerationis, ne sine illo male de hac vita exeat, etiam parvulus imbuatur.*

7. Profecto locus iste; qui primo aspectu nimis favere creditur adversariis, ubi deinde intimum ejus sensum penetrabimus, ad nostram responsionem, ac solutionem declarandam, confirmandamque valebit. Etenim primo ubi S. Doctor ait: *Qui natus non fuerit, renasci non potest*, non de nativitate ex utero, sed de nativitate in utero, seu generatione loqui videtur: cum ipse, non minus quam alii patres nativitatem, & generationem pro synonymis habeat. Quod autem revera illud *natus* hic in significatione simpliciter

(a) Idem *l. 2. de Peccat. merit. & remiss. c. 7.*

ter geniti accipiat, ex toto ejus orationis contextu rectissime infertur. In ea enim semper de generatione, in qua originalis macula inuritur, sermo est: & consequenter de nativitate in utero, & non ex utero. At demus etiam Augustinum τὸ *natus* hic posuisse ad significandam nativitatem ex utero, ut adversarii contendent; nihilominus id parum refert, & contra nostram opinionem nihil evincet: nam indubitabile semper erit verbum *natus* ab eo adhiberi quatenus nativitas ex utero supponit, imo connotat, & includit generationem ipsam, & quodammodo unum, & idem cum illa constituit, a qua suppositione tota vis ejus argumenti dependet. Efficacia enim validissimæ rationis, quam Augustinus intorquet, in hoc sita est: nimirum baptismus, inquit ipse, est Sacramentum regenerationis: ergo aliam generationem antecedentem, & maculatam in infante supponit, per quam Adæ filius jam factus fuerit: ut inde renatus Christo, sive regeneratus dici queat. Ergo baptismus matri collatus antequam ille in utero concipiatur, ac propterea antequam contrahat originale peccatum, imo ejus contrahendi sit capax; nullum in puero ipso effectum creare poterit.

8. Hic est verus, & genuinus Augustini sensus: aliter si Sanctus Doctor, quod certe negamus, ex suis præmissis inferre voluisset, necessarium esse, quod puer jam ex utero natus sit; argumentatio ejus enervis esset: cum enim ipse dicat, peccatum inficere per carnalem generationem, & sic per nativitatem in utero: solum inde legitime deducitur: Puerum, si nondum culpæ genitus fuit, nullum ipsius culpæ remedium consequi posse: sicuti, qui mortuus non est, ut ipse etiam dicit, revivifcere nequibit Non tamen hoc aliud inferretur: ergo necesse est infantem esse natum ex utero, ut vere dicamus eum Christo renasci. Nam facile respondebitur sufficere, quod Christo regeneretur, si secundum Adam genitus tantum erat: nec oportere necessario illum renasci Christo, si non adhuc mundo sit natus. Hic autem Sanctus Doctor argumentando

do procedit, ut ex conjunctione illativa *quocirca* evidens eſt: quod profecto non facit in Epiſtola ad Dardanum, de qua ſupra.

9. Certiora fiunt, quæ dicta ſunt, ſi perpendatur, errorem Pelagianorum, quem hic Auguſtinus confutabat; non fuiſſe circa tempus, in quo baptiſmus poſſit, aut debeat pueris adminiſtrari: ſcilicet utrum ante, an vero poſt ortum: ſed alius erat, & circa ſubſtantiam; nempe utrum eſſet neceſſarius an non, ex ſuppoſitione, quod puerorum parentes Chriſtianorum ſacris eſſent initiati. Auguſtinus itaque a controverſia noſtra omnino præſcindit: quamvis principia nobis referet, in quibus ejus oratio, atque argumentatio fundatur, & ipſemet facem præbeat, qua commode ipſius mentem in celebri ad Dardanum Epiſtola ſcrutari valeamus. Et ſane Auguſtinus non ſolum illum oppugnavit Pelagianorum errorem, prodeſſe videlicet parvulo baptiſmum parentibus ante conceptionem ejus conceſſum; ſed contra Julianum (a) docuit: nequidem prodeſſe illi baptiſmum graviditatis tempore a matre ſuſceptum: ſcilicet concepto jam puero, & materna viſcera inhabitante. Quod aſſumptum ſuum probat ex eo, quod puer non ſit revera pars matris (phyſica nimirum,) ſed ab ea diſtinctus & per ſe homo, & conſequenter per ſe baptizandus: & ex eccleſiæ praxi confirmat, quæ baptizare parvulos non omittit, quorum matres antea ſacram ablutionem geſtationis tempore perceperunt. *Si ad matris corpus id, quod in ea concipitur pertinet, ita ut ejus pars deputetur; non baptizaretur infans, cujus mater baptizata eſt aliquo mortis urgente periculo, cum eum geſtaret in utero: nunc vero cum etiam ipſe baptizetur; non utique bis baptizatus habetur; non utique ad maternum corpus, cum eſſet in utero, pertinebat.*

10. Ex his omnibus ergo Auguſtini locis inter ſe collatis, quinam ſit verus Epiſtolæ ad Dardanum ſenſus, eruitur. Aliud ſcilicet ipſe adſtruere non intendit: quam quod aliis in libris pervincere

(a) S. Auguſt. *contra Julian.* l. 6. c. 5.

re se velle apertius indicavit, nimirum puero, quamquam Christianorum filio, baptismum ad vitam æternam esse necessarium: cumque necessarium sit etiam, ut in se ipso baptizetur, nec sufficiat baptismus matri administratus, quamvis ista filiolum utero gereret: neque plerumque possit in propria carne lavari materno in corpore subsistens: docet etiam requiri nativitatem parvuli ex utero, ut Sacramentum in se ipso recipiat. Quæ omnia quamquam certissima, sententiæ nostræ nullatenus opponuntur.

11. Quamobrem etsi Augustinus in dicta Epistola, ad Pelagianos magis opprimendos, illud Christi Domini effatum inculcans: *Nisi quis renatus fuerit &c.* Verbum illud *renatus* ad nativitatem ex utero, non vero ad simplicem generationem referat: hanc interpretationem dat obiter, eam solummodo ad probabile argumentum adducens; non veluti firmissimum ecclesiæ dogma proponens. Neque enim rationes omnes, quibus ad errores confutandos aliqui Patres utuntur, vel eorum responsa ad incidentes quæstiones æque sunt etiam certa, & indubitabilia; ac ipsa dogmata, ad quæ comprobanda ab iisdem assumuntur. *Profundiores vero, difficilioresque partes incurrentium quæstionum*, ajebat S. Cœlestinus Pontifex, (*a*) *quas latius pertractarunt; qui hæreticis restiterunt*, scilicet Augustinus, aliique, *sicuti non audemus contemnere; ita non necesse habemus adstruere.* Hoc probe norunt & illi, qui Dogmaticam Theologiam vix leviter attigerunt. Distribuuntur ad profligandum adversarium a perito, ac sapienti oratore, tamquam in acie, argumenta omnia, quæ possunt, demonstrativa, & probabilia, similitudines quoque, & congruentiæ: nescit enim orator utrum hostis, qui fortioribus obstinato animo restitit; cedat forte minus validis, victasque det manus.

12. His addo Augustinum, quamvis ad Dardanum Sancti Joannis Textum de nativitate ex utero

(*a*) Cœlestin. I. *ep. c.* 12. *apud Labbe t.* 3.

utero exponat; ipſum tamen in alio (*a*) de ſimplici nativitate in utero, hoc eſt, de ſola generatione interpretari, Neophytos enim appellat: *Germina ſanctitatis regenerata ex aqua, & Spiritu Sancto.* Ubi evidens eſt ad eumdem Sancti Joannis locum alludere. Cum cæteroqui hæc ſecunda explicatio, Sancti Doctoris in hac materia principiis magis conſonare videatur.

13. Verum quorſus iſta? Jam enim ſupra Evangelici Textus elucidandi occaſione, ſatis abunde, clareque probavimus, ex ſimilibus ſacræ ſcripturæ loquutionibus, puerum ubi membranis exemptus januam ſibi aperuerit, egreſſum tentans, ac ſenſibilem ſeſe, atque tractabilem obſtetrici præſentaverit, ut poſſit ab ea in ſe ipſo lavari, quod eſt Auguſtini veriſſimum intentum; non ſolum proprie, atque in toto rigore naſci cœpiſſe; verum, quod ad rem attinet, inter vere natos eſſe recenſendum.

14. Profecto quis non apertiſſime videat, caſui noſtro aptari non poſſe Auguſtini doctrinam; cum is nunquam dixerit, baptiſmum parvuli nonnati eſſe nullum, quamvis in ſe ipſo lavari poſſit: imo ſemper illum ſupponat utero circumdatum? Cæterum ſi omnino requireret id, quod in toto grammaticæ rigore verbum *naſci* ſignificat; conſequens eſſet, invalidum quoque fore baptiſmum infantium a diſſectæ matris viſceribus extractorum: hi enim proprie nati non ſunt: ac propter hoc ipſum nonnati communiſſime appellantur.

15. Atque hæc eſt differentia, quæ inter neceſſitatem nativitatis ex utero, & neceſſitatem nativitatis in utero, etiam a Sancto Auguſtino, uti ſupra notavimus, requiſitam, intercedit. Nativitas in utero præſupponi debet omnino, ut homo vere dicatur exiſtere: ſicuti autem ſine hac exiſtentia incapax eſt cujuſcumque peccati ſive actualis, ſive originalis; ita etiam incapax erit cujuſcumque

(*a*) D. Auguſt. *ſer.* 1. *in Octav. Paſch.*

cumque remedii, quo a peccatorum inquinamento, & miseria liberetur: ineptus quoque gratiæ acquirendæ, aut recipiendæ, etiam per extraordinariam justificationem, qua dignatus est olim Domini Præcursor. Nativitas vero ex utero necessaria tantum est, ut puer in se ipso possit baptismatis aqua perfundi, ad quod sufficiet non esse penitus materno in utero clausum. Profecto si quis diceret, infantis corpusculum, dum in utero manet, si a Dæmone, Dei permissu, vulneraretur, nulla posse chirurgicæ artis operatione sanari: (Hujus, a Dæmone petiti exempli horribilis loco substituatur exemplum supra citatum, pag. 247. sub finem columnæ posterioris, ex Christiani Joannis Langii Oper. Med.) hujusmodi propositio in sensu congruo, uti par est, accepta, verissima censeretur: supponeret enim puerum curationi topicæ impervium, quia prorsus utero circumseptum, qualis esse toto prægnationis tempore consuevit. Cæterum si instante partu, jam jam nasciturus, maternum sinum aperiet; ita ut obstetrix ejus vulnus tractare posset; quis unquam jure dubitabit, posse illi quoquomodo salutare balsamum applicari? Atque hæc ipsa explicatio valde naturalis, ac facilis Augustini verbis aptanda erit, si corporale vulnus a diabolo inflictum, cum spirituali, scilicet cum peccato originis, balsamum vero cum baptismate conferamus.

CAPUT

CAPUT VIII.

Satisfit aliis Patribus, atque Doctoribus, & proponitur quæstio de baptismate parvuli secundinis involuti.

1. Quæcumque ad Augustini Textum exponendum huc usque tradidimus, ad aliorum patrum, atque Doctorum interpretationem æque, ac sine ulla variatione deserviunt. Ac primo quidem occurrit Sanctus Isidorus (*a*). Ejus verba, a Petro Lombardo suis distinctionibus inserta, sunt hæc: *Qui in maternis sunt uteris, ideo cum matre baptizari non possunt; quia, quia natus secundum Adam non est, secundum Christum regenerari non potest: neque enim dici in eo regeneratio potest, quam generatio non præcessit.*

2. Facilis est ad hunc locum ex ipso contextu responsio. Docet ergo solummodo contra Pelagianos Isidorus, baptismum genitrici collatum, filiolo non prodesse. Videtur quidem nonnato infanti negare absolute, ac sine ulla distinctione baptismum: at de eo loquitur, qui nec natus sit, nec nasci ceperit: ita ut eum non in ipsius corpusculo, sed tantum in matre, & cum matre: hoc est per matris baptismum baptizare aliquis auderet. Cæterum ille non minus, ac alii patres generationem, & nativitatem pro synonymis habet.

3. Albertus vero Magnus (*b*) duas aperte distinguit nativitates, unam in utero, ex utero aliam. Deinde statuit posse Deum mere natos in utero ab originali peccato mundare, eos immediate ad Præcursoris Christi similitudinem sanctificando: at asserit, baptismum, quod est remedium ordinarium, esse

(*a*) S. Isidor. *lib.* 2. *Sent. c.* 21.
(*b*) Albert. Magn. *in* 3. *Artic.* 9.

esse tantum Natorum ex utero. Hoc autem nemo vertit in dubium. In eodem tamen sensu erit intelligendum, quem Isidoro attribuimus ex ipsius verbis expromptum.

4. Id etiam ex D. Thoma B. Alberti discipulo, quamvis contra nos allegato, & nunquam a Divi Augustini sententiis discedente, magis, magisque illustrabitur. *Non debet*, ait, (*a*) *aliquis baptizari, priusquam ex utero nascatur.* Hanc autem dicti sui rationem designat. *De necessitate baptismi est, quod corpus baptizandi aliquo modo aqua abluatur, cum baptismus sit quædam ablutio, ut supra dictum est. Corpus autem infantis antequam nascatur ex utero, non potest aliquo modo ablui aqua: nisi forte dicatur, quod ablutio baptismalis, qua corpus matris lavatur, ad filiolum in ventre existentem perveniat; sed hoc esse non potest, tum quia anima pueri, ad cujus sanctificationem ordinatur baptismus, distincta est ab anima matris: tum quia corpus pueri animati jam est formatum, & per consequens a corpore matris distinctum: & ideo baptismus, quo mater baptizatur, non redundat in prolem in utero matris existentem: unde dicit Augustinus contra Julianum &c.* Et hic Augustini verba superius allata recenset. (*b*) Attendamus autem ad rationem, quam D. Thomas in textu luculenter expressit: *Non potest aliquo modo ablui aqua*, quod etiam alibi docuerat. (*c*) Ex illa enim patet, eumdem impossibilitatem Sacramenti, quo ad nonnatos, in impossibilitatem refundere physicæ lotionis.

5. Nec dissimilis est Divi Bonaventuræ sententia: (*d*) docet is, parvulum in utero baptizari non posse: sed tantum extra ordinem a Deo immediate sanctificari: deinde varias pro data doctrina confirmanda rationes adducens, ac

(*a*) S. Thom. 3. *p. q.* 68. *art.* 11.
(*b*) *Hoc Lib.* 3. *c.* 7. *n.* 9.
(*c*) S. Thom. *in* 4. *dist.* 6. & *dist.* 24. *a.* 2. *q.* 1. *ad* 2.
(*d*) S. Bonaven. *in* 4. *distinct.* 6. *p.* 2. *Art.* 1. *q.* 1.

ac ſtatim improbans, illam quoque proponit: nempe quod parvulus nondum ſit ortus. Hanc autem ipſam etſi prima facie congruam videri dicat; attamen invalidam putat: ex ea enim ſequeretur, nonnatum puerum neque a Deo per baptiſmum flaminis juſtificari poſſe: quod & ſupra notatum eſt: (*a*) ac ſoli denique impoſſibilitati phyſicæ ablutionis innititur. *Et hæc quidem*, ait, *ratio bona eſt: maxime quia conſonat, & ortum habet a verbis Sanctorum: tamen adhuc per iſtam rationem poſſet oſtendi, quod parvulus non deberet ſanctificari in utero, ſicut non baptizari. Et propterea eſt dicendum, quod ratio deſumenda eſt ex parte ſacramentalis remedii, quia enim ſacramentale remedium reſpicit operationem eccleſiæ, & operatio eccleſiæ non ſe extendit ad parvulum, niſi extra uterum. In primo ſtatu, hoc eſt, in utero, cum ſoli Deo notus ſit; poteſt per ejus voluntatem ſanctificari, non per noſtram cooperationem, cum non cognoſcat eum eccleſia, nec ſit de foro ejus.* Aſſerit ergo D. Bonaventura baptiſmum non eſſe nonnatorum, quia cum eccleſiæ cognitioni, & operationi non ſubſint, ad illius forum pertinere non poſſunt. Hoc vero ad ordinarium nonnatorum ſtatum referendum eſt: ignorat enim eccleſia, utrum qui tunc in utero latet, ſit irrationabile monſtrum, an homo: imo utrum prægnatio ſit vera, vel illuſoria. Operatio quoque Eccleſiæ, ablutio ſcilicet, in eo ſtatu erit impoſſibilis. In noſtra tamen hypotheſi hæc omnia procul dubio ceſſant. Utero enim reſerato, obſtetrix, quæ miniſtri eccleſiæ munus gerit, & fœtum cognoſcit, & ipſum contrectat, & abluere valet: proindeque is ad forum eccleſiæ pertinebit. Cæteroqui veriſimile nequaquam eſt, Sanctum Doctorem parvulos noſtros a baptiſmate repuliſſe; qui erga pueros tanta fuit miſericordia, ut etiam alibi dixerit: *Quando puer deficit in manibus Sacerdotis, credendum eſt, quod divina miſericordia, & Summus Sacer-*

(*a*) Cap. anteced. n. 18.

cerdos non dimittat imperfectum, quod inchoatum est. (*a*). Quod assertum non ideo refero, quia verum existimem: sed ut Divi Bonaventuræ profusiorem erga pueros benignitatem ostendam.

6. Male autem contra nostram opinionem laudatur Scotus, cum potius ipsi favere videatur. (*b*) *Ad quæstionem*, ait, *dico*, *quod vel puer secundum omnes sui partes est in utero matris*, *vel secundum aliquam partem apparet extra uterum. Si primo modo: dico, quod non potest baptizari*, *non propter rationem priorem*, *quia conjunctus est causæ conceptionis:* maternæ scilicet carni, secus enim, (ut ille subjungit, fusiusque perpendit;) anima pueri, cum propriæ carni, (quæ contrahenti peccati causa immediata censetur,) magis unita sit, nunquam posset justificari: *Sed quia baptismus est lotio, vel ablutio in aqua: sed parvulus sic in utero non potest lavari; quia nec immediate tangi aqua.* Ecce quomodo Scotus totam obstaculi caussam in physica lotionis impossibilitate reponit; porro id animadvertit insignis ejus. commentator Iquæus. *Ratio autem est*, ait, *quia nequit ablui*, *aut tangi aqua: quod si contrarium posset fieri*, *& salvari sufficiens ablutio:* atque hic est casus de quo loquimur: *valide baptizaretur a contrario sensu.* Quodque illationem istam Iquæus legitime deduxerit, clare liquet ex his, quæ Scotus ipse immediate subnectit: *Ex hoc sequitur corollarium; quod si parvulus corio includeretur*, *ita quod aqua non tangeret corpus; non esset baptizatus: sed si tangeret; bene.* Vide quoque pro majori hujus illationis dilucidatione Cavellum. (*c*) Scotus itaque nullam statuit differentiam inter natum, & nonnatum: etenim juxta illum, si neuter ablui poterit, nullum profecto erit in utroque sacramentum: si vero ambo, quamvis corio, vel utero circumsepti, lavari possint; æque valide baptizantur.

7. Cæteri vero Theologi, præsertim ex antiquis, negantes baptis-

(*a*) S. Bonav. *dist.* 3. *p.* 1. *a* 2. *q.* 2. *ad* 2.
(*b*) Scot. *in* 4. *dist.* 4. *q* 3.
(*c*) Cavell. in Scot. Report.

baptismum administrandum esse nonnatis, pari modo veniunt explicandi: scilicet pro statu ordinario, quo pueri lotio est physice impossibilis; non enim loquuntur de impossibilitate sacramentali, ac Theologica. Hoc patet in Gabriele Biel celeberrimo sæculi decimi quinti Theologo: asserit is quidem, nec inficior, infantulum in utero baptizari non posse; quod autem deinde subjungit, omnia cumulate restaurat. *Si vero, ut aliquibus placet, puer adhuc latens in utero matris, quamvis matri conjunctus, aqua corpus ejus tangente, ablueretur, vel aspergeretur, cum debita intentione, & forma; vere baptizaretur.* Nota hic, hujus Doctoris ætate physicam infantium in utero lotionem communius existimatam fuisse impossibilem, quamvis nonnulli (quod hodie certum est omnibus) possibilem adfirmarent: quod sane mirum videri non debet: nam Theophilus ipse Rainaudus, nonnatorum salutis amantissimus, quamquam proximo sæculo scripserit, nimirum controversia jam apertius, & diligentius agitata, expresse quidem docet, baptismum istum fore sine dubio validum, si posset administrari: at nihilominus esse physice impossibile manifeste arbitratur. Ita quondam antipodas plurimi, Augustino duce, non dari putaverunt: at hodie illos existere amplius non ambigitur; innumeri proinde Apostolici viri ad eos currunt illuminandos, & baptizandos.

8. Venio ad eximium Suarium, cui omnino eadem, ac Bielio tribuenda erit expositio: en ejus verba. (*a*) *Respondetur in primis expectandum esse, ut infans sit perfecte natus ex utero matris; nam qui omnino natus non est, ita ut aqua contingi non possit; nullo modo baptizari potest: quia ut recte dicit Augustinus (b) nec per se ablui potest, ut per se constat: nec per matrem: cum revera sit persona ab illa distincta, & animam habeat propriam, & distincta peccati macula affectam. Qui vero na-*

(*a*) Suarez. *in* 3. *p. q.* 68. *art.* 10. *Sect.* 2. *&* *art.* 11.
(*b*) S. August. contra Julianum *lib.* 6. *Cap* 15.

ſci incipit, baptizari interea non debet, donec integre, & perfecte naſcatur: quia ordinarie non renaſcitur, niſi qui jam ſemel natus eſt, ut Auguſtinus dixit Epiſtola quinquageſima ſeptima, quæ eſt ad Dardanum. Hoc autem intelligendum eſt extra caſum neceſſitatis; tunc enim, & ad reverentiam Sacramenti, & ad corporale commodum ipſius infantis pertinet, ut aliquantulum differatur baptiſmus, & commodius tempus expectetur. Propter neceſſitatem vero baptizari poteſt, & debet infans ante perfectam nativitatem ex utero, ut dicemus in commentario articulo undecimo.

Et in loco indicato dicit. *Hic articulus fere expoſitus eſt in ſuperioribus: nam ſi parvulus omnino clauſus eſt in utero matris; conſtat non poſſe baptizari, quia neque aqua tangi in ſe poſſit, neque per matrem baptizari: nam cum ſit perſona ab illa diſtincta, ablutio matris non poteſt ablutio filii reputari, ut bene notavit Auguſtinus contra Julianum lib. 6. c. 1. & 6. & habetur* C. Si quidquid 35. *diſt.* 4. *de conſecr. Et ideo in Concilio Neocæſareenſi c. 6. dicitur, baptiſmum mulieris prægnantis non communicari, nec prodeſſe filio. Oportet ergo ut prius aliquo modo egrediatur ex utero: & quidem extra caſum neceſſitatis jam ſupra diximus expectandum eſſe, ut perfecte naſcatur: in neceſſitate vero baptizari poteſt, ſtatim ac ex utero exiit pars corporis, quæ ad baptismum perficiendum ſufficit, ut ſuperius lect. 2. dictum eſt.*

Hic vero ſolum addendum occurrit, cum dicitur debere hominem prius naſci ex utero vel omnino, vel ex parte, quam baptizetur; non oportere intelligi de propria nativitate: quacumque enim ratione fieri poſſit, ut abluatur, id ſatis eſt ad valorem baptiſmi, etiamſi propria nativitas humana non præcedat: quia ſubſtantia Sacramenti conſiſtit in ablutione cum debita forma verborum. Unde ſi mortua ſit mater habens infantem in utero, & aperiatur, & detegatur puer; illa non eſt propria corporis nativitas, & tamen circa illum perfici poteſt baptiſmus: nec ſolum poteſt, ſed etiam debet, quando mater prius mortua eſt.

9. In verbis *detegatur puer*

Suarez

Suarez ad eorum praxim alludit, qui, Dionyſio approbante, parvulum ſecundinis detectum, antequam a diſſecto genitricis ventre tollant, illico baptizant: decentius tamen eſt, eum a parocho non baptizari, niſi prius extractum, dummodo imminentis mortis periculum deſit. Suarez igitur totam quæſtionem in eo tantum collocavit; utrum ſcilicet infans poſſit necne phyſice ablui: quapropter ſententiæ noſtræ fautoribus, non autem contrariis eſt accenſendus. Demum quod attinet ad Natalem ab Alexandro, Pontas, & alios, qui contra nos afferuntur, eos lubenter omittimus: loquuntur enim non ſecus ad veteres de ordinario ſtatu nonnatorum in utero: cum ipſis curæ non fuerit exactius a Medicis, & obſtetricibus indagare, utrum aliquo ſaltem caſu poſſit aqua ipſos abluere: quo factum eſt ut hypotheticæ hujus quæſtionis circumſtantias nequidem attigerint.

10. Ex hactenus dictis in aperto eſt, non bene rem trutinaſſe Comitolum, (*a*) cum docuit: *Sententia contraria videtur ſola poſſe defendi, quam Sotus in 4. diſp. 5. quæſt unica art. 11. ait ſacris eſſe Canonibus definitam: infantem non eſſe capacem baptismi, niſi in lucem editum, & vitam cum reliquis degentem hominibus, a quibus juvari poſſit..... Nam licet aperiatur oſtium uteri, quanto paritura eſt mulier, & manibus tangi poſſit obſtetricis, qui in eo incluſus eſt infans; cerni tamen oculis nequit, ut mihi pro certo narravit perantiqua, & expertiſſima obſtetrix.* At bona tanti Doctoris venia neceſſe non eſt puerum conſpici, ſi uti jam ipſe fatetur, tangi revera poteſt: nam quis unquam affirmavit, ſacramentorum ſuſceptorem debere omnibus quinque corporeis miniſtri ſenſibus exponi, fierique ſenſibilem? ſufficit procul dubio, hujus operationi ſubjectum eſſe, ita ut a miniſtro, exempli gratia in baptismi collatione, lavari valeat. Porro quod parvuli quandoque in puerperio non ſolum tangi, ſed & ablui poſſint, pro comperto habendum eſt: quid ergo prohibet, eos

(*a*) Comitol. Reſponſ. moral. *l.* 1. *q.* 13.

eos baptizari? Propterea Siculæ obſtetrices pueros nulla membrorum parte ex utero adhuc emiſſa baptizant. Illud vero non laudo, quod paſſim factitatur ab imperitis: iſtos videlicet infantes abſolute baptizari: adjicienda enim eſt conditio propter contrariorum Doctorum auctoritatem: quam nulla ſane infregit ſedis apoſtolicæ definitio, cum cæteroqui puerorum ſaluti, quam intendimus, eadem conditio nequaquam officiat. Miniſtrari etiam hujusmodi parvulis baptismum in Galliis tradunt Bodowingerius, & Riolanus. Et id ipſum in aliis regionibus uſu frequentari, nullatenus ambigitur. Adeo verum eſt litteratis viris de aliqua inter ſe quæſtione digladiantibus, praxim ſæpe quid veritati magis conſonum ſit, præjudicata quodammodo ſententia indigitare. Et profecto ſanctiſſimus Dominus noſter Benedictus XIV. cujus apoſtolici zeli, atque doctrinæ ſublimitas faſtigium tantæ dignitatis adæquant; in ſuo celeberrimo de Diœceſana Synodo tractatu, tribuendum eſſe docet, quamquam ſub conditione baptismum. *Ad parochos vero*, ait, (a) *pertinebit, obſtetrices inſtruere, ut cum caſus evenerit, in quo infantem nulla adhuc ſui parte editum mox deceſſurum prudenter timeant, illum baptizent ſub conditione: ſub qua pariter erit iterum baptizandus, ſi periculum evadat, & foras prodeat. Quemadmodum poſt alios faciendum monet Tournely de Sacram. Bapt. q. 3. art. 3.*

11. Poſt hæc autem magna ex parte in prima operis editione conſcripta incidi in Hyacintum Serryum, (b) qui noſtræ ſententiæ defenſores Scilderium, Gobatum, Clericatum, Bendunium, novatores pluries appellat, variis dicteriis aperte deridet, & acerrime inſectatur. Propriam tamen aſſertionem ſub his verbis conceptam, probandamque proponit: *Baptisma puerorum in matris utero omnino, & ex integro incluſorum impoſſibile, illicitum, & contrarium*

(a) Benedict. XIV. De Synod. Diœceſ. *l.* 7. *c.* 5. *n.* 6. *fol.* 194.
(b) Serry Prælect. Theol. *t.* 4. *prælect.* 19.

rium ecclesiæ probatur, & *evincitur.* Adstruit itaque impossibile, quia dum uterus manet clausus, & glutine constipatus, infantulus nequit in seipso lavari. At hæc uteri clausura, quam ponit Serryus, ordinario nonnatorum statui solummodo congruit ante partum incœptum, non vero tempori partus, de quo tantum Scilderius, ac Socii loquuti sunt: non enim isti, ut Pelagiani, sacramentum hoc pueris, quamquam in seipsis baptizari nequeant, ministrari posse somniarunt. Immo expresse clarissimeque supponunt, uterum puerperio adveniente reserari. Id autem contemnit Serryus; & nihilominus distinctionis hujusmodi vim declinare cupiens addit: *Ego quidem Medicis, ac Chirurgis judicandum relinquo, num ita, instante partu, os uteri dilatetur, ut vel manus intromitti, vel saltem clysteridium admoveri facile possit: mihi viro Theologo, ac Religioso non licet esse tam curioso. Sit ita tamen, ut volunt curiosi isti exploratores, hoc dico tamen, ne sic quidem ablutionem, ad baptismum necessariam, fieri posse: ac triplici quidem ex causa.* Nimirum primo quod hanc ablutionem impediat superioris uterini orificii ab inferiori distantia. Secundo quod copiosi humores ab utero profluentes in descensu aquam baptismatis, ne intrare possit, valide repellant. Tertio quod saltem, utpote fœtidi aquam ipsam inficiant, adeo ut lotioni faciendæ sit impar.

12. His positis illicitum, immo nullum fore baptismum ex Rituali Romano, Augustino, aliisque Patribus firmare contendit. At optassem, ut vir, cui certe neque præstans ingenium, neque abundans eruditio deerat, a conviciis abstinens pacatiori animo saltem Ritualis Romani verba, adversariorum suorum dicta, immo statum ipsum controversiæ considerasset. Nam duo hic quæri possunt. Primum, an puer imminente partu lavari physice queat? Secundum an etiam sacramentaliter, ac valide? Prima quæstio esset chirurgica, secunda tantum est theologica. Utramque autem miscet Serryus atque confundit. Nam auctores nostri, baptismi quidem validitatem propugnant, sed posteaquam pro cer-

to ex Chirurgorum, & obſtetricum experientia præmiſerint, parturiendi hora uterum eſſe apertum, & ablutionem phyſice, & commode perfici poſſe, Serryus vero extra lineam haſtiludii currens, in eos, veluti in hoſtes ardentius invehitur; ſed incaſſum; totus enim eſt in probando ex Patribus, baptismum parvulorum in utero prorſus concluſorum, qui nimirum in ſeipſis ablui nequeunt, eſſe procul dubio nullum; idque neque Scilderus, cum ſociis, nec alius unquam ſanæ mentis huc usque negavit. Et patribus quidem ſuperius abunde ſatisfecimus. Illud vero nequaquam hic puto diſſimulandum; Serryum ſcilicet ſibi ipſi contradicere. Et profecto ejus doctrinæ ratio eſt, quia baptismus, juxta ſancti Joannis notiſſima verba, eſt ſecunda nativitas; ideoque manifeſte repugnat naturæ baptismatis ante nativitatem conferri . . . deinde ſubdit: (*Neque obeſt locus evangelicus de virgine prægnante:* quod in ea natum eſt de Spiritu Sancto eſt:) *arbitraria quippe verſio illa eſt, qua parte Chriſtus conceptus in utero natus dicitur: maxime cum græca phraſis ambigua ſit, & anceps* τὸ γὰρ ἐν αὐτῇ γεννηθὲν ἐκ πνεύματός ἐστιν ἁγίου: *hoc eſt quid in ea conceptum eſt, formatum eſt, factum eſt, animatum eſt de, Spiritu Sancto eſt. Hæc etenim, omnia perinde ſonat vox græca* γεννηθὲν.

At miror Serryum non animadvertere, ſe dum adverſariorum reſponſionem eludere tentat; propriæ ſententiæ fundamentum ex imo divellere. Si enim verbum γεννηθὲν ſignificat *factum*, ſeu *natum* ſimpliciter, non vero *renatum;* & æque poteſt ſignificare *natum*, vel *factum*, vel conceptum, ſeu genitum; quomodo ex verbis Divi Joannis, qui eodem prorſus vocabulo utitur, demonſtrabit, nonnatorum baptismum fore invalidum; eo quod non eſſet proprie, & rigoroſe dicta ſecunda nativitas, & a generatione diverſa? Deinde Romani Ritualis Pauli V. verba non ea ſunt, quæ recitat Serryus: nimirum: *Puer in ventre matris exiſtens, nec apparens extra, non eſt baptizandus;* Sed hæc alia: *Puer in utero prorſus clauſus non eſt baptizandus:* quod non cadit in controverſiam.

Laudat

Laudat etiam Serrius Rituale editum A. 1585., & aliud A. 1598. Hæc præ manibus habere non potui: conſtat autem, ea privata quidem, non publica auctoritate, fuiſſe confecta.

13. Cæterum quæ ipſe ablutionis opponit poſſibilitati, ſunt prorſus evanida. Nam tempore, de quo agitur ex Chirurgorum, & obſtetricum teſtimonio non ſolum uterus aperitur, ſed propter muſculorum contractionem bina uteri orificia in unum rediguntur, vagina intermedia mire abbreviata. Quamobrem puer ab obſtetrice manibus tractari poteſt, atque lavari. Inſuper aperto utero, ac diruptis reſpective ſecundinis, humores utrobique contentos deſcendere, ac protinus exire neceſſe eſt. Egreſſi proinde obſtare nequeunt, quo minus aqua ſyphunculo, vel manu ipſa introducatur. Nec aquam iſtam ullatenus conſpurcare valebunt.

14. Hæc ergo ante omnia, Chirurgos, & obſtetrices interrogando, Serryus trutinare debuiſſet, ſi verum quæſtionis theologicæ ſtatum, ut oportebat, exacte ponere voluiſſet, nec hoſtem fingere, quem feriret. *At*, inquit, *mihi Viro Theologo, ac Religioſo non licet eſſe tam curioſo.* Credendum ergo erat aliis Doctoribus æque Theologis, & Religioſis, qui eadem a peritis didicerunt; quosque per injuriam ipſe *curioſos exploratores* appellat. Fundamentum enim ſunt illa theologicæ controverſiæ, & ad eam elucidandam penitus neceſſaria.

15. Et profecto, quod incredibile omnino videretur, ipſemet Serrius tandem aliquando non diffitetur, momenta a ſe contra hujusmodi baptismum allata, ejus validitati non officere: ex quo ſequitur illum fore validum, ſi modo puer in ſeipſo baptizari queat. Quapropter ex eodem Serryo controverſia iſta jam non ad Theologos, ſed ad Chirurgos pertinebit. En ejus verba: (*a*) *Quamquam quid ego cum larvis depugno? Si vera ſunt, quæ ab iis novatoribus ſuffugia*

(*a*) Loc. cit. vide etiam *t.* 3. *diſp.* 1. *prælect.* 3.

suffugia quæruntur, ut puerum in utero materno prorsus inclusum baptizari posse defendant: ab ipso quæstionis statu desiliunt, aliudque probant, quam quod illis probandum incumbit. Si enim instante partu os uteri ita apertum est, ac dilatatum, ut manus de facili possit intromitti, fœtusque attrectari: si secundinæ aut naturæ impetu, aut etiam arte dilaceratæ sunt; tunc certe puer non censetur vere, ac proprie inclusus in utero, sed in actu potius egrediunti ex utero. Uti profecto reus non censetur clausus in carcere, dum stat ad ostium carceris apertum, ut egrediatur, quamquam nondum pedes foras extulerit. Nos porro de pueris in utero matris prorsus inclusis in præsentia disputamus, & numne in eo statu baptizari possint, inquirimus: a statu itaque quæstionis procul abscedunt. Manifeste hic aberrationem a scopo Serryus adversariis suis appingit. Cæterum lector ex dictis facile judicabit, num revera nostri, an Serryus a quæstionis Theologicæ statu procul abscesserit?

16. Sed Bodowingerium audiamus: *Hanc etiam sententiam*, ait ille, (*a*) *ex Sorbonicorum Doctorum consensu, in praxi esse receptam, patet ex his Joannis Riolani Galliarum Reginæ, & Academiæ Parisiensis Medici Primarii verbis.* (Ut extinctæ matris superstes infans baptismi particeps fiat, & ad cœlos rediens in beatorum sedibus Dei conspectu fruatur; nunc Parisiis consuevimus in moribundis, atque etiam in mortuis gravidis, si digito in sinum pudoris intruso, caput infantis hianti osculo matricis oppositum deprehendatur; (hic enim situs maxime naturalis est, & obvius,) aqua benedicta aspergere, vel digito intincto rigare, prolatis verbis baptismi.) Improbat nihilominus Bodowingerius & Syphunculi usum, & chirurgici cujuscumque instrumenti; lotionem semper manibus perficiendam esse contendens: at cum nullam adducat differentiæ rationem; quæ certe inveniri non poterit; non est, cur in eo quoque impugnando diutius immo-

(*a*) Bodowing Ventilabr. *p.* 2 *q.* 20.
Joann, Riolan, Anthropol. *lib.* 6. *c.* 8.

immoremur. Ex adverso tamen Roncaglia baptismum per instrumentum dilucide ac fidenter admittit. *Placet omnino asserere puerum existentem in utero matris esse saltem sub conditione baptizandum, si aliquo modo, saltem mediante instrumento, ablui aqua possit.* Vide etiam Sorbonæ responsionem ad Chirurgum obstetricantem, & inventorem novi instrumenti pro pueris in utero baptizandis, quam Jacobus Joannes Bruhier ab Albaincourt Parisiensis Facultatis Doctor integram edidit in adnotationibus ad Deventerium.

17. Si liquet ergo licere sub conditione modo prædicto baptismum periclitantibus pueris ministrare; sequitur inde peccari lethaliter si ministratio hæc omitatur. Et revera Divus Thomas, ubi nihil aliud præter pedem lavari posset infanti; docuit in pede saltem esse baptizandum, quamvis ipsius ævo, uti Sanctus Antoninus retulit. (a) Scholastici Theologi communius hujusmodi baptismum invalidum esse censerent: *quoniam*, ajebat ille, *non nocet ..... & divina misericordia non est arctanda.* Imo hodie baptismus in pede, vel manu apud omnes pro fere certe valido reputatur, postquam Romanum Pauli Quinti Rituale ad illius validitatem maxime propendit. Res enim decursu temporis & concertatione magis, magisque clarescunt.

Ecclesiæ vero sive Græci, sive Latini ritus, quæ in baptizando trina utuntur immersione; probe sciunt hanc non esse de substantia Sacramenti: quare parum interest, an in hujusmodi casibus; ubi parvulus nullum membrum emisit, immersio, & multo magis trina, sit impossibilis: sufficiet physicam ablutionem, unam vel ternam eo modo, quo potuerit, adhiberi.

18. Quæres utrum valide baptismum suscipiat puer secundinis involutus? Affirmant profecto multi qua veteres, qua recentio-

(a) S. Antonin. 3. *p. tit.* 14. *c.* 15. §. 1.
S. Thomas *in* 4. *dist.* 6. *art.* 1. *q.* 6. *ad* 3.

centiores Theologi, (*a*) qui membranas has tamquam ipſius infantuli partes agnoſcunt: cum eodem enim connectuntur, imo continuantur, cum eo vegetant, ejus arterias, venaſque continent, & ad ipſius vitam, ſanguiniſque transmutationem, atque circuitum neceſſariæ demonſtrantur. Quocirca vaſa umbilicalia, placenta, & ſecundinæ *unum quid* cum fœtu ipſo conſtituunt: maxime quia eorum adauctio; & motus non a matre, ut priſci Medici ſentiebant; ſed ab infanti anima dependet. Baptiſmum tamen ſub conditione tribuendum admonet Roncaglia (*b*) propter multorum etiam Theologorum diſſenſum. Attamen quæſtio pro caſu præſenti, in quo non de fœtibus minimis, ſed de maturis, & nativitati proximis agitur; eſt pure ſpeculativa, & ad praxim nullius pene momenti. Etenim ſi ſupponimus infantem jam natum; non video quare ſub conditione baptizare debeamus membranis involutum, & non potius his ante diruptis, abſolute. Si tamen adhuc in ventre manet, apertum eſt autem ſuperius matricis orificium; & tunc vel ipſe puer jam ſecundinas dilaceravit; vel facillime (nimis liberale eſt hoc aſſertum, experto credas Ruperto) eas dilacerabit Obſtetrix. Conditionato itaque baptiſmate, non opus erit, niſi cum aperto jam utero, membranæ diſcindi non poſſent, & periculum inſtaret, ne infans interea moriretur: qui caſus, cum non niſi ſemel Bergomi eveniſſe noverimus, (*c*) rariſſimum fore arbitramur.

CA-

(*a*) Sylveſter. v. Bapt. 4. *qu.* 1.
Vaſquez. *in* 3. *part.* *t.* 2. *diſp.* 145. *c.* 4. *n.* 31.
Diana *tom.* 1. *tract.* 1. *reſol.* 76.
Caſtropal. *p.* 4. *tract.* 19. *pun.* 4. *n.* 8.

(*b*) Roncaglia *t.* 2. *tract.* 17. *de Bapt.* *c.* 4. *q.* 4. *n.* 1.

(*c*) Bartholin. apud Bonet. Medic. Sept. *t.* 2. *l.* 4. *ſect.* 7. *obſerv.* 30.

CAPUT IX.

De Monſtris baptizandis.

1. De nonnatis in partu difficili adjuvandis agentes, oportet ut aliqua ſaltem breviter de monſtris addamus: ea enim non tantum in abortu verum etiam in partus difficultate frequentius prodire conſpiciuntur: cum ipſa ſæpe abortum, & Partuum deſperatorum, & mortis gravidarum cauſæ cenſeantur.

2. Monſtra quidem prolixe Paræus, Licetus, Palfinus, Tulpius, aliique deſcripſerunt. Plures autem ſunt illorum ſpecies: nam alia ſunt bruta, etſi a muliere orta, alia ſemihomines, & ſemibruta, alia homines, at membris aliquibus redundantibus, vel deficientibus, vel deformibus, turpia: v. g. Caudati, Auriti, Elingues, Aſtomi, Brachiſtomi, Hermaphroditi, Monoculi, ſine ſexu, vel anu: alia duplicia, ex pluribus nempe fœtibus inter ſe unitis coagmentata.

3. Diverſæ quoque ſunt cauſæ monſtrorum. Et primo virilis ſeminis pravitas. Secundo Embryonis in ovo femineo, natura ludente, inſolita conformatio. Tertio mulierum phantaſia tenellum Embryonem immutans. Quarto uterus ipſe, qui cum non bene diſtenderetur, illius partes confudit, & implicavit, ne rite germinarent. Quinto aliorum animalium ovula forte in mulieris matricem pervenientia. Sexto varia molarum vel corporum polypoſorum, in utero configuratio. Septimo inordinati concubitus, ac nimia conjugum luxuria, ex quibus monſtra certis in regionibus frequentiora naſci creduntur. Octavo demum divina miracula.

4. Non vacat omnia expendere: ſatis erit duas tantummodo quæſtiones extricare ad baptiſmum pertinentes. Prima eſt quandonam monſtrum reputari debeat anima rationali informatum, ut

illud legitime baptizemus? Altera quandonam anima sit una, vel duplex, ut unum, vel plura baptismata conferamus? In utriusque, scilicet quæstionis, casibus ex Ritualis doctrina baptismo vel absoluto, vel conditionato, juxta rei certitudinem, vel incertitudinem utentes.

5. Et quod ad primum attinet; pro regula statuimus: id, quod ex utero muliebri, & ex ovulo humano generatum oritur; ubi sufficiens ratio contrarium non suadeat; Anima rationali præditum esse præsumendum: mandavit enim Deus ab initio plantas ipsas, & arbores unamquamque juxta suum genus fructum, sementemque producere. Nihilominus impossibile non est, bruta in mulieris utero interdum generari: Etenim poterit alterius animalis ovulum, cum cibis ingestum, illius corpus intrare: quod si forte non corruptum, neque alteratum, sed motu sanguinis ad inferiora propulsum in matricem descenderit; poterit ibi tamquam in loco satis idoneo, quandoque saltem germinare: præsertim cum in ipsis marium visceribus aliquando serpentes, aliaque animalia procreentur. Si igitur ex muliere nascatur animal, quod brutum esse deprehendatur; de baptismo, cujus est plane incapax, cogitare non oportebit. Quid tamen si quod nascitur ex parte homo, ex parte brutum videatur, maxime si ex copula cum bestiis originem ducit; Profecto ex his damnatis congressibus prisci Centauros suos, Hippocentauros, Onocentauros, Satyros, & Faunos derivabant: quos aliqui dæmonum præstigia, alii fabulosa monstra opinantur. Quidquid tamen de illis fuerit; in Indiis mulieres quandoque ex Simiis concepisse tradunt Recentiores. Item in Italia ex muliere, & cane A. 1493 Volaterranus, Cardanus, atque Paræus natum enarrant monstrum semihominem, & semicanem, ab ejusdem Volaterrani fratre Pontifici Romano relatum. (a) Aliqui suspicantur hujusmodi monstra casu quidem, seu natura ludente, fuisse generata: copulam vero cum bestia deinde subsequutam erroris occa-

(a) Philolog. *l.* 24. *in fin.* Paræus *l.* 25. *c.* 12.

occasionem præbuisse: vel post conceptum ex viro hominem, in secundo cum bestia congressu mulieris phantasiam Embryonem immutando tantam deformitatem effecisse. In his tamen casibus, ubi monstrum caput habeat humanum, & in ejus corporis idea conformatio humana prævaleat; saltem sub conditione *si es homo* baptizabitur. Homo enim videtur esse, atque ab Adamo ex parte media concupiscentia carnali descendens.

6. Difficilior videtur casus, in quo mater bellua ex viro concipiat, cum enim humani Embryones ex mulieris ovo a semine virili agitato, oriantur; nequaquam elucet, quomodo ex belluinis ovis homunculi emergere unquam possint. Cæterum eruditissimi Auctores testantur & id aliquando evenisse.(a) Mitto Nefrendem Semihominem, & Semisuem tradente Licostene A. 1110. in Eburonum Pago natum: similemque A. 1564. Bruxellis, cujus figuram habes apud Paræum, ac tertium, sed ex capra, & homine, referentibus aliis: Licetus narrat Nefarium quemdam se vaccæ commiscuisse, & ex ea puerum generasse,(b) qui baptizatus pietatem coluit, quamquam solitus prata pascere, herbasque ruminare. Si facta hæc vera sunt; dicamus necesse est, virile semen, quod cæteroqui particulis ad humanam configurationem aptabilibus abundat; tanta fuisse efficacia, ut brutini ovuli partes ad humanam ideam ac similitudinem transtulerit: vel Deum in sceleris vindictam, et indelebilem Auctoris infamiam eodem tempore ovulum suo miraculo immutasse, vel illud antea humanæ generationi aptum sua præscientia præparasse. Quo vero ad baptismum idem esto, ac in casu, præcedenti judicium: scilicet si caput est humanum, & in corpore humana forma prævaleat; adjecta conditione tribuetur.

7. Verum si monstrum biforme nascitur ex muliere; per virile semen genitum fuisse præsumitur: in eo autem si caput humanum, reliqua vero membra sint belluina, quod pluries evenisse Licetus est Auctor;

(a) Paræus *loc. cit.*
(b) Licet. de Monst. *l.* 2. *c.* 68.

Auctor; probabilius quidem creditur, animam inesse rationalem. Cæterum cum humana forma respectu totius corporis non certo prævalere videatur, baptismus sub conditione ministrabitur. (*a*) Idem dicendum si viceversa corpus est humanum, caput vero belluinum, ut in Cynocephalis, (*b*) id est capite Canino formatis: qui, eodem Liceto perhibente, (*c*) multoties visi: fortassis enim interna cerebri textura humanæ similis erit, & animæ rationalis functionibus accommodata.

8. Hæc tamen ad marinos homines, seu Tritones, atque Sirenes, quamvis hominibus superne simillimos, non extendimus: Baptismi enim capaces non sunt, utpote non Adæ filii, imo nec homines: quod si cum hominibus coirent; (nam extra aquas dicuntur aliquandiu in vivis perdurasse,) & ex eis animal, formam ex parte humanam ostendens, nasceretur; baptismus conditionatus omitti non debet. Cæterum an illud unquam acciderit nescio: quæ enim in hac materia circumferuntur exempla, partim suspecta judicamus, partim ad apertas fabulas merito rejicienda.

9. Narrant quamplurimi pueros fœdissimos ex muliere succuba, & dæmone incubo, medio tamen virili semine aliunde scilicet allato, progenitos; quod quidem rectæ philosophiæ nequaquam repugnat. Alii hæc facta reputant commentitia, vel ad exempla respondent. Mulieres illas, dæmonibus quidem incubis assuetas, ex alia tamen copula cum viro concepisse. Quidquid sit: si fœtus est humanus, quamquam adeo monstrosus, baptismo fraudandus non erit; ac multo magis si non ope dæmonis, sed ex naturali cum viro congressu ortum fuisse credamus.

10. Monstrum, ubi humana sit ipsius idea, quamvis membra habeat maxime turpia, etiam si diabolicam figuram referat, item si aliquibus

(a) Ritual. Rom. *tit. de Bapt. Parvul.*
(b) Clericat. de Bapt. *decis.* 46. *dub.* 5. vide etiam *decis.* 51. *dub.* 20. *n.* 5.
(c) Licet. de Monst. *l.* 2. *c.* 58.

aliquibus partibus careat; dummodo non desit caput, sine dubitatione baptizetur: apparet enim certo natum ex ovo muliebri, a virili semine foecundato. Defectus autem vel deformitates frequenter a matris phantasia, vel alia causa mechanica oriuntur. Uteres enim quandoque, foetu crescente, non satis, aut saltem non aeque distenditur: quapropter aliquae embryonis partes non germinant, vel non bene sese explicant, quae deinde cursu temporis abolitae, vel deformatae ipsum mutilum, aut distortum, ac turpem reddere consueverunt. Ita quamvis frumenti granum plurimas habeat gemmulas; non tamen omnes pullulant, saepe a circumjacentium glebarum lapillis compressae, & impeditae.

11. Acephala monstra dicuntur, quae capite sunt manca: hujusmodi nonnunquam dari ostendit Licetus, (a) aliique. Paraeus ex illorum numero quoddam exhibet natum Villaefrancae A. 1562. (b) Acephalum igitur quamvis reliqua humana membra possideat; non absolute baptizatur: cum desit caput prima nimirum sedes animae rationalis. At non denegatur illi baptismus conditionatus; res enim est dubia: (c) nam forte internam aliquam habet corpusculi partem, quae cerebri vice fungatur. Praeterquam quod poterit forte rationalis anima in corde principatum, si non ad ratiocinium, ad vitalia tamen munia, motumque Systolicum, & Diastolicum promovendum exercere. In Acephalis non computantur quae caput habent, quamquam sine oculis, & naribus, levigatum, & planum: quale fuit illud a D. Francisco Paulano miraculo reformatum. (d) Celeberrimum autem inter vere Acephala est monstrum Bononiense, quod adhuc visitur, humanum quidem, at sine capite, sine Thorace, sine Corde, sine Pulmonibus, Sanguiferisque vasis majoribus, imo & nonnullis aliis parti-

(a) Licet. *Ibid. c.* 10.
(b) Paraeus *l.* 23. *c.* 7.
(c) Cleric. de Bapt. *decis.* 51. *dub.* 10. *n.* 5.
(d) Perrimezzi vita di S. Fran. *l.* 2. *c.* 2.

partibus; a Vallisnerio, Bianchio, & aliis memoratum, quod vivum ad nonum usque mensem pervenerat. (*a*) Hujusmodi quoque, si viva egrediantur, baptizanda erunt præmissa conditione: cum ex idea corporis ad humanam speciem clare pertineant: quamvis, quomodo vivant, nesciamus.

12. Si vero quod nascitur omni forma deficiat; baptismum non tribuemus: mola enim, vel falsum germen, vel polypus, non fœtus erit. Mirabile tamen est quod in Sancti Elzearii historia traditur. (*b*) Amphibisia Elzearii propinqua, & Grimoaldi Viri Principis uxor, post efferatissimos dolores monstrum effudit, quod continuo motu suo astantes perterrebat. Humanum non videbatur, cum humana specie careret; sed neque belluinum, quia bruti similitudinem non præseferens: erat enim omni forma destitutum. Elzearius, qui forte aderat, conjugum lachrymantium miseratione commotus, ac fervidissime flexis genibus orans, carneam hanc molem in infantem insolitæ pulcritudinis convertit, ad cujus vagitum cæteri divinam potentiam admiraturi accurrerunt. Prædixit insuper olim fore, ut infans ad summum Pontificatum assumeretur: & revera Pontifex ille factus Urbani V. nomine celebratur. Simile prorsus miraculum de informi carne in venustissimum parvulum conversa a D. Vincentio Ferrerio patratum, ejus vitæ Scriptores enarrarunt. (*c*) Itaque asserere oportet, massas illas aliquam, internam saltem, configurationem habuisse, vel casus fuisse penitus extra ordinem, nec trahendos in exemplum: massæ enim carneæ informes molæ sunt, vel concretiones polyposæ, vel similia, non autem homunculi; dissecandæ tamen ut appareat num forte in se ipsis

(*a*) Bianchi *de nat. generat. p.* 245.

(*b*) Borelli vita S. Elzearii *cap.* 7.
Prinsivall. vita ejusdem *l.* 1. *c.* 13. *n.* 4. & *lib.* 4. *c.* 10.

(*c*) Valdec. *l.* 3. *c.* 44. Soveges *in vita.*
Tioli in vita *l.* 3. *tract.* 2. *c.* 16. *n.* 6.

ipsis fœtum contineant, quod plu-ries evenisse notavimus. (a)

13 Sed ad principalem alteram quæstionem descendamus: utrum scilicet anima sit una, vel plures. Hic autem in memoriam revocandum est, quod alibi diximus: nimirum, ubi duo quidem ovula maturitatem simul fuerint assequuta; utrumque eodem tempore a virili semine fœcundari: quapropter gemelli nascentur. Itaque si ovulis his tenuissimæ secundinulæ casu rumpantur; Embryones, quamvis uterque propriam animam forte prius acceperit, viciniores inter se fiunt, & quandoque ob uteri pressionem conglutinantur, atque invicem inseparabiliter concrescunt. Id etiam accidere potest in fœtibus, quorum alter superfœtatione sit genitus. At majus est hujus mali periculum, si duo veri gemelli sub iisdem membranulis germinent: eo enim casu de facili monstra duplicia oriuntur: ita duo seminum vegetabilium granula in avenacea fistula, vel simili tubulo inclusi cohærent, & uniuntur, floribus inde duplicatis enascentibus. Ita etiam ex diversarum arborum insitione fructus monstrosi, & duplices pariuntur. Equidem ea ratione palmæ amygdalas vidi, quarum nucleus amygdalinus, cortex vero male persici, seu duracini. Imo nonnumquam vulneratis, decorticatisque digitis, ac balsamo illitis, ligamenta imposita id effecerunt, ut ipsis deinde solutis, ex duobus inter se cohærentibus unus jam digitus evasisse videretur.

14. Si ergo monstrum duo habet corpora, quamvis unita, quorum unumquodque propriis gaudeat membris; qualia sane apud Paræum observare licebit; duplici baptismo, eoque distincto, donatur: (b) cum certo duo sint homines, ac duæ similiter animæ: nisi imminens mortis periculum, dum utrumque lavamus, unicam formam adhibere nos cogat, dicendo: *Ego vos baptizo &c.*

15. Aliquando in monstro duo capita, duoque pectora conspiciuntur, etsi cætera membra non

Ss sint

(a) Lib. 1. c. 12. n. 14. & lib. 2. c. 4. n. 12.
(b) Ritual. Rom., & S. Carol. Instr. pro Bapt.

ſint duplicata. Et hic tamen duplex adminiſtratur baptiſmus: (*a*) cum ex Rituali Romano ambigi non poſſit, duos eſſe homines principalibus membris inſtructos.

16. Ubi vero in uno corpore duplex eſt caput, quod animæ ſedes eſt maxime præcipua; probabilius quidem cenſetur, duos eſſe homines. Verum cum inter Philoſophos de hoc non conveniat; unum ex capitibus abſolute, alterum cum conditione, *ſi es alius homo*; baptizatur: quod ſi duo illa capita eſſent inæqualia; principalius abſolute, alterum adjecta conditione luſtrabitur. (*b*)

17. Si tamen ſub uno capite plura ſint pectora, vel etiam corpora; unus eſſe videtur homo, ut Divus Carolus docet: (*c*) Cæterum cum etiam Acephali vivi aliquando reperti ſint, ejus opinio dubitationem patitur. Igitur, ut plerique alii Theologi ſentiunt, baptizandum eſt primo abſolute caput, deinde ſub conditione pectus illud, quod capiti non correſpondet, quodque fortaſſe poterit ad alterum hominem pertinere. (*d*) Idem dicendum de Polycephalis, ſeu plusquam duo capita habentibus. (*e*) Hujusmodi monſtrum cum ſeptem capitibus, totidemque brachiis Novaræ natum An. 1587. Aliudque ſimile Pordenone apud Forum Julium An. 1625. dedere Schottus, & Aldovrandus. (*f*)

18. Atque hæc de baptiſmate monſtrorum ſummatim dicta ſint: id tamen moneant Parochi: monſtra non occidenda, ſed Parochis ipſis accerſitis oſtendenda: ut ii de baptiſmo adminiſtrando decernant:

(*a*) S. Carol. ibidem.

(*b*) Clericat. de Bapt. *deciſ.* 51. *dub.* 9. *n.* 6. & *dub.* 20. *n.* 5.

(*c*) S. Carol. in Inſtr. pro Bapt.

(*d*) Cleric. de Bapt. *deciſ.* 51. *dub.* 20. *n.* 5. Roncaglia de Bapt. *c.* 4. *cum Bonacina*, & *aliis*.

(*e*) Ex Gobat. de Bapt. *n.* 276. & *Cleric. deciſ.* 47. *dub.* 9. *n.* 6.

(*f*) Schott. in Phyſ. *cur. c.* 5. §. 1. 2. & 3.

nant: & si opus fuerit peritos, imo etiam si tempus forte suppetat, Episcopum consulant. Ubi autem illa rationali anima informata credantur; neque post ipsum baptismum interimenda erunt: imo si vitalia appareant, ut nani, gibbosi, ac similes, ea Parochi educari jubebunt: si autem omnino turpia visu, & prorsus horrifica, sponte sua morientur: hujusmodi enim vitalia esse non solent: ad summum ergo hæc ultima jam baptizata de se mori sinantur, cum ea positive perimere nequaquam liceat. In perillustri hujus Regni Civitate bis mihi contigit eorum admirari sævitiam, qui monstrosos occiderant fœtus, nihil interea de eorum baptismate cogitantes. Profecto Romani, ex Lege duodecim Tabularum ab Atheniensibus mutuata, monstra in Tiberim projiciebant. Proclive ergo erit etiam nostræ ætatis hominibus, præsertim rudibus, qui ob institutionis catechisticæ defectum, sæpe vix ab Ethnicis, nisi charactere, ac nomine Christiano discriminantur, ea ipsa factitare, quæ olim honesta videri potuerunt legislatoribus tam sapientibus, ac a populis tam cultis pro lege servari. Atque ea ratio fuit, cur in novo Siculi Regni Statuto, nuper condito, (*a*) expresse de monstris non occidendis, sed Parocho præsentandis misericordi, ac salutari providentia sancitum sit.

(*a*) In Append. Monum. IV. *n*. 13.

CAPUT X.

Nascentes pueros frequenter Asphyxia corripi, & mortuorum specie apparere.

1. Etsi quamplurima huc usque pro æterna infantulorum salute dixerimus; nescio, utrum aliquid majoris momenti adduci poterit, quam quod præsenti capitulo monituri sumus: eos nimirum in partu præsertim difficili nascentes plane defunctos interdum videri, & aliquando diutius, quum tamen reipsa vivant, nec nisi continuatis auxiliis ad se redire. Ita Facultas Medica Vittembergensis, (*a*) ita Bohnius, ita Bruhierius, ita Deventerius: ita demum innumerabilibus adacti experimentis obstetrices omnes, Medici, atque Chirurgi, qui de partu scripserunt. Juvabit hic aliqua ex Bruhierio collecta exempla summatim attingere. Is tomo primo infantulum habet, qui nullum vitæ signum præbuerat, quamvis per tres a nativitate horas multa in eo excitando pertentata fuissent experimenta, & nihilominus deinde recuperatus est. Secundo vero tomo septem alios recenset: his autem quatuor addit in supplemento, & alibi plures, quamquam in genere, tum ab Hannemanno, tum a Grubelio memoratos. (*b*)

2. Hæc præterea perfecta mortis imago non solum in nascentibus, verum etiam in pueris aliis, licet adultioribus, non raro consurgit. Et sane qui a sexto ætatis anno, & infra tantum ab eodem Bruhierio referuntur, id satis evincunt. Nam tomo primo (*c*) quatuor indicat parvulos, qui submersi fuerant: quorum unus deinde solo linteo coopertus, ac intensissimo

(*a*) In consult. *sup. Procefs. apud Bohnium de Relat. diss.* 1. Bruhier. *t.* 2. *c.* 4.

(*b*) Hanneman. in Miscellan. *Nat. Cur. Decad.* 2. *Anno* 7. *Observ.* 67. Grubel. in Miscell. *Nat. Cur. Decad.* 2. *Anno* 10. *Observ.* 44.

(*c*) Cap. 1. §. 8.

ſiſſimo frigori] expoſitus, per decem horas pro vere defuncto eſt habitus: quibus alios quinque pueros adjungit, variis morbis labefactatos. In ſupplemento vero hiſtoriarum ejuſdem tomi, quos antea retulerat, iterum deſcribit, ac tres alios præterea ſuper addit. Ex his unus annieulus erat, ac ſub mortui figura tredecim horis vita omnino latente permanſit. Alius, ut videbatur, a frigore enectus, quindecim horis in feretro perduravit.

Mirabiliora tamen alibi exempla ſubminiſtrat, pueri ſcilicet ex Valentino, (*a*) qui nonnullos plane dies atrociſſima Syncope detentus ſub mortui figura tranſegit. Aliud ex Chergerio, (*b*) in quo parvulus putabatur extinctus a frigore, qui tamen poſt quatuor dies ad ignem calefactus tandem aliquando revixit.

Demum hæc ipſa prodigia in aliis quoque tradit obſervari animalibus tenerioris ætatis. Germanus enim Scriptor de arte revocandi ſubmerſos ad vitam, ab eo relatus, duos gallinaceos pullos aere inſuflato vitæ muneribus reſtituit, qui penitus mortui æſtimabantur. Et hæc ſane Bruhierius.

3. At ipſe nonnulla hujuſmodi facta, nequaquam contemnenda teſtabor. Et quod attinet ad pueros non recenter exortos; Conſobrinus quidam meus triennis jam de more compoſitus fuerat, & in feretro pro jam exanimi collocatus, cum tamen, uti poſtea detectum eſt, interea certiſſime viveret.

Alius Palmæ, quo in oppido Parochus olim fui, ad ſepulturam cum biennis deferretur, inopinato gemitu edocuit, quam male ipſius humationem domeſtici falſa ducti opinione decreverint. Tertius Monte-Regali, non multo antequam ibi Generalis Vicarii munus iniiſſem; in ſepulchralem foveam

 immiſſus

(*a*) Acta Nat. *Curioſ. t.* 1. *Obſerv.* 30. *Valent.* Bruhier. *t.* 2. *c.* 5. *fol.* 303.

(*b*) Cherger. de Ferm. *ſect.* 1. *c.* 6. Bruhier, *tom.* 2. *c.* 5. *fol.* 313.

immiſſus fuerat, qui vagitu deinde ſe plane viventem oſtendit.

Item Palmæ infantulus ad Eccleſiam ante delatus, & in ſede confeſſionibus deſtinata poſitus, quouſque divina pſalmodia perſoluta, ſepulturæ tempus adveniſſet; vivus tandem ab æditu invenitur. Populari errore putabat iſte, mortuos, qui fortaſſe reſurgant, eſſe cruce protinus occidendos, vitali ſcilicet ſigno in ferale mortis inſtrumentum commutato. Verum hic dubitavit, utrum grandiori cruce, quæ adultorum, an minori, quæ parvulorum funus ducere conſuevit, infantem occidi oporteret. Itaque mirabilis hujuſmodi ſcrupulus infantuli mortem remoratus eſt. Æditus enim de re conſulturus, ad parochum anteceſſorem meum feſtine cucurrit, qui eum a nefario facinore deterruit.

4. De pullis vero domeſticum exhibebo experimentum. Mures duorum pipionum nidum, ante dies octo natorum, invaſerant, eoſdem ſauciaverant, exanimesque reliquerant. Famula gelidos, rigidos, immobileſque, ac ſine ulla vitali functione repertos, ad quiſquilias dejecerat. Sed ſorore mea jubente denuo recepti, & ab ea ad ignem admoti brevi revixerunt. Ex his unus perfecte convaluit, adolevitque: alter qui a muribus variis fuerat in partibus fœde corroſus, etſi balſamo linitus, atque curatus, poſt menſem obiit, lenta emaciatione conſumptus.

5. Nunc venio ad parvulos in ipſa nativitate conſideratos. Panormi non multis ab hinc annis puerulus cum ortus eſſet, viſus eſt omnino mortuus. At Paulus Puccius Presbyter & Medicus arte magiſtra de hujuſce mortis veritate nihilominus dubitans, ipſum ſub conditione baptizavit: & ecce aqua frigida ſacræ lotionis aſperſa, eumdem continuo revocavit ad vitam.

Aliæ Diœceſis Cephalædenſis oppido Margarita de Michaele accelerato ex terrore partu, ac doloribus per biduum productis 16. Cal. Octobris Anno 1756. infantem peperit. Is aliquas habebat corpuſculi partes plane lividas,

das, pedes vero, atque crura excoriata: imo ubicumque ipsius cutis attingeretur, dehiſcebat, & a carne ſeparabatur. Cum autem nullum interea vitæ argumentum ſuppeditaret; mortuus obſtetrici non minus, quam adſtantibus creditus eſt. Verum quia Stephanus Berardi Parochus, me inſinuante, obſtetrices antea permonuerat, ne parvulos naſcentes, quamquam in ſpeciem defunctos, negligerent, ſed adjuvare ſtuderent; Parochum accerſivit. Accurrens ille domeſticorum animos erexit, & ſiniſtram parvuli papillam exugi præcepit. Ad hoc ille colorem pro majori corporis parte album in obſcurum, & nigreſcentem convertit, deinde in balneum calidum depoſitus brachia diſtendere cepit, ac motibus indicare præſentis animæ vim. Parochus igitur illum cito baptizat, & umbilicalem funiculum adhuc ventri adhærentem torreri jubet. Quo facto infantulus vitæ munia recuperavit: deinde poſt 12. horaria minuta mortali ſarcina liberatus. In eodem Aliæ oppido Nuntia Salerno 17. Cal. Maji Anno 1757. tergeminos enixa eſt. Primum ex his, atque ſecundum valentes ac vegetos, tertium vero duobus quidem dentibus in ſuperiori maxilla, totidemque aliis in inferiori præmature inſtructum, ſed macrum, ac lividum. Eum obſtetrix diligentiſſime perſcrutata omni pulſatione, motuque, ac omnibus vitæ indiciis deſtitutum reperit: proinde jam antea materno in ventre demortuum & baptiſmatis incapacem judicavit. Cum tamen accurati Parochi objurgationes pertimeſceret, poſt horam fere dimidiam rem illi denuntiari mandavit. Venit ille, tentataque parvuli jam gelidi arteria, pulſum in ea quamvis debilem, redeuntem tamen adinvenit; cumque aliud non haberet ad manus, corpuſculum aqua frigida inſpergit. Exinde parvulus os, & oculos aperire, artubusque moveri, ac paulatim convaleſcere viſus: deinde in eccleſia cum ſociis baptizatus, non ante 12. Calendas Maji defunctus eſt: & fraterculi quidem etſi vividi exorti, quartum nihilominus vitæ diem non exceſſerunt: ipſe quinto etiam ſuperato, poſt trigeſimam ſcilicet horam ab ultimi deceſſu, evolavit ad ſuperos.

6. Nea-

6. Neapoli 3. nonas Maji Anno 1755. infantulum a moriente matre manu Chirurgica extractum, cum per omnia exanimis videretur, nudum in ſtabulum domeſtici projecerant: Medici enim, Sacerdotes, obſtetricesque duos ante dies vita ſpoliatum fuiſſe judicaverant. At eum Cajetani Bonanni Equitis Hieroſolymitani, quem nominaſſe laudaſſe eſt, eximia charitas ab Euſtachio Staſutio de animarum ſalute benemerito, mihique amiciſſimo conquiri, & iterum examinari curavit. Staſutius in ejus corde duas vel tres tantum pulſationes obſervavit, corde poſt eas penitus quieſcente. Ipſum igitur baptizavit, ſed ſub conditione, veritus ne forte poſt ultimam pulſationem infantulus animam exhalaſſet. At ejus vitæ, dum baptizaretur, duratio non ita multo poſt evidenter eluxit: nam ex ipſius fonte pulſatili breviſſima oſcillatio emerſit, quæ tamen poſt pauciſſimos ictus diſparuit numquam amplius reditura. Tria hic poſſem ſubjungere exempla Panormitana, duorum ſcilicet puerorum in ſtabulo, alterius vero alio in loco projectorum; ſed cum præcedenti ſint valde ſimilia, quartum ſane relatu dignius expromam.

7. Agrigenti Benedicta Ingrao Villica ex Parochia Cathedralis Eccleſiæ 14. Cal. Aprilis 1757. temporanei partus dolores per horas ferme 21. toleraverat, ac ſolitæ jam aquæ manaverant; cum tertia Italici horologii hora ſiniſtrum brachium infantulus emiſit. Obſtetrix illud in uterum retrudere conata, cum nihil conſequeretur, & ex hoc ipſo difficulatem partus conjiceret; ac ex motu manus, & digitorum, ex calore, ſenſu, ac pulſatione arteriæ illius vitam aperte cognoſceret, ipſum baptizavit.

Reliquum exinde noctis, at fruſtra, in dirigendo partu, etſi juvenis, ac robuſta conſumpſit: nam pueri brachium in uterum reponere nequaquam valuit: ſed circa horam nonam, cum parturiens rigoribus, vomitu, contorſionibusque ſæviſſime divexaretur: brachium vero parvuli pulſationem, ſenſum, calorem, & motum amiſiſſet, imo gelidum, ac tumidum effectum eſſet; puerum quidem jam

jam penitus defunctum, puerperam in vehementi mortis discrimine constitutam censuit. Igitur eam ultimis Ecclesiæ Sacramentis muniri jussit: quod summo Dominicæ diei mane factum est: deinde pro violenta fœtus extractione Chirurgum Antoninum Riccium advocari mandavit. Is qui artem suam in quindecim aut sexdecim hujusmodi extractionibus insigni civitati probaverat; hora 15. præfatæ diei venit, & brachii retrusionem iterum, iterumque tentavit, at semper incassum: præsertim viis jam alteratis, & aquis ad faciliorem reddendum partum destinatis multo antea delapsis. Brachium interea ipsum observavit gelidum, ac omni sensu, motu, pulsatione privatum; quocirca, & ipse mortuum judicavit infantem. Nihilominus quo situm illius & latentem forte vitam diligentius exploraret; manum propriam summa tamen cum difficultate intromisit: eamque retulit mechonio consparcatam: ac propterea de pueri morte judicium fidentius confirmavit. Mater interea vomitibus, rigoribus aliisque symptomatibus adauctis ad interitum properabat. Igitur Chirurgus ad violentam parvuli extractionem devenire decrevit: ac primo hora 16. sinistrum illius brachium ad scapulam usque præcidit, ex quo non multo plus, quam duæ cruoris unciæ defluxerunt: sanguine scilicet ex motus defectu ad coagulationem disposito. Deinde ut reliquum corpusculum convenienti situ componeret, quo postea vel totum simul uncino, vel manu, vel in frusta demum erueret, non parum temporis insumpsit. Defassatus autem obstetricis alternam operam petiit, & cum illa tandem aliquando post duas contentionis horas, licet ægerrime, infantulum extraxit.

Egressum omnes, cum nullum in eo motum vidissent, certissime defunctum putavere: quamquam ex materno uteri calore adhuc tepidum, & in cubiculi angulo sepositum dereliquerunt. Chirurgus in ea domo per dimidiam horam puerperam, ut fit, solaturus permanserat, sed hora 18. cum dimidia dum discessum inde pararet, casu circumspicit, ac motum in scapulis jacentis parvuli cernit.

Quapropter vivum intelligens, pannis calefactis illico fovet. Exinde aperte ille respirare cepit. Igitur a Chirurgo iterum sub conditione baptizatus est, ac vulnere curato, adeo paulo post se vividum, & florentem exhibuit; ut modico temporis intervallo, nimirum ipsius diei hora 20. eum ad Ecclesiam pro cæremoniarum suppletione deduxerint. Deinde sensim languescens, ad horam duodecimam feriæ tertiæ sequentis æternum victurus occubuit: eodem die cum pompa, & populi acclamatione sepultus. Ex quibus constat, parvulum istum sub vere demortui veste per horas ferme novem cum dimidia perstitisse: nimirum ab hora nona Dominicæ, usque ad decimam octavam ejusdem cum dimidia; quamvis interim hora 16. brachio ipsi truculenter amputato, quod illi mortem creare, vel saltem accelerare debuerat: nec nisi post quadragesimam secundam ab extractione horam obiisse: quæ omnia Petrus Antonius Cicero Cathedralis Ecclesiæ Agrigentinæ Canonicus, & Parochus, puerpera, obstetrice, Chirurgo, atque Presbytero adjutore suo, quam diligentissime, ac minutissime pluriesque examinatis, mihi de scripto vehementer mirabundus pro veteri amicitia communicavit.

8. Consonat autem his quotidiana obstetricum, præsertim diligentiorum experientia, & non improbabile testimonium. Plures enim ex istis mihi sunt fassæ, infantes, qui primo intuitu veluti exanimes prodeunt, ac deinde sive naturæ solius beneficio, sive adjumentis externis, quamquam leviter, ac veluti superficie tenus fere semper adhibitis, ad se revertuntur; si putrefactos a computo excipias; majori esse numero præ iis, qui nequaquam amplius ad usuram vitæ resurgunt. Præterea totum hoc opus consimilibus undequaque scatet historiis, quæ hallucinationis facilitatem in hac materia lectorum prudentiæ comprobabunt. (*a*)

9. Et

(*a*) Embryol. Sacr. *lib.* 1. *cap* 2. *n.* 3. *&* *c.* 3. *n.* 7 *&* *cap.* 12. *a n.* 3 *ad* 7. *&* *lib.* 2. *c.* 1. *n.* 14. *&* *cap.* 3. *per tot.* *&* *c.* 4. *n.* 9. *&* *cap.* 13. *n.* 1. *&* 3. *&* *lib.* 3. *cap.* 4. *n.* 1.

9. Et quidem communia, & regularia mortis indicia ſunt privatio motus, reſpirationis, & ſenſus. Hæc autem non raro in apoplexia, lethargo, catalepſi, extaſi naturali, ſimilibusque decepere: præſertim vero in ſyncope ſeu deliquio. Tres hujus revera ſpecies a Medicis numerantur: quamquam omnes communi etiam ſyncopis vocabulo ſoleant appellari. Prima eſt Lipothymia, ſeu Lipopſychia, in qua ſenſus, calor, pulſus, corporisque vigor valde homini affecto minuuntur. Secunda proprie dicitur ſyncope, in qua prædicta omnia cum ipſo motu propemodum delentur, frigidi ſudores emanant, & infirmus magis mortuo, quam viventi ſimilis evadit. Tertia demum Aſphyxia, ſive perfecta, & validiſſima ſyncope, quæ totalem, & periculoſiſſimam infert antedictarum facultatum, & reſpirationis ipſius privationem; adeo ut æger defuncti ſimilitudinem penitus referat. (*a*)

10. Hoc malum nihil eſt aliud, quam ceſſatio motus in corde, ex qua ſequitur ceſſatio motus arteriarum, & reſpirationis: pallet pro inde vultus, ad cadaveris formam, (*b*) calor præterea fugit, ſubintrat frigus, & in corpore univerſo perfecte quieſcente mortis imago depingitur: quocirca rectius Acineſia, quam Aſphyxia diceretur. Ita motu horologii quamvis integri, & bene compacti, ob aliquod, etſi tenue, obſtaculum intermiſſo, rotæ omnes, & inſtrumenta ſiſtuntur, ac ſi confractum illud eſſet, ac labefactatum: ad levem nihilominus tactum priſtinum curſum quandoque inſtauraturum.

11. Profecto tertiæ ſpeciei deliquio detenti, uti celebres Boerhavius, & Hoffmannus (*c*) cum innumeris aliis noſtri ſæculi Medicis docuere, inter vitam, & mortem in ſtatu veluti medio conſiſtunt: nimirum vivunt quidem, quod

(*a*) Sylv. *l.* 17. *Prax. c.* 345. §. 68. *Ettmuller. t.* 2. *ſect.* 16. *c.* 3. *f.* 751. *de Lipot. Syncope &c.*
Boerhav. Patholog. *n.* 829. *ubi Haller.*
(*b*) Nimann de Apoplect. *c.* 31.
(*c*) Boerhav. Phyſiol. *n.* 42. *ubi Haller. fol.* 54.
Hoffmann. Medic. rat. *l.* 1. *ſect.* 1. *c.* 2.

quod eorum anima etiamnum corpori ſit unita, & mortui quodammodo ſunt, quia nullum habent, ſenſibile ſaltem, vitalium facultatum exercitium; revera deinde morituri, ſi cor adipe ſuo interim condenſato, mobilitatis jacturam faciat, (*a*) vel ſi illi nimis diu in Aſphyxia perſeverant. Cum enim in eo ſtatu ceſſet quoque tranſpiratio; particulæ excrementitiæ non amplius e liquidis ſegregantur: quidquid igitur impuri ſtagnat in vaſis, non ſolum liquida incipit vitiare, ſed etiam ipſa organa motus ad ſanguinis præſertim circulationem ordinata, quæ propterea impoſterum redintegrari nequibit.

12. At vero ſi nondum perniciosi hujuſmodi effectus conſecuti ſunt, vita reſurgere poterit: ac multo magis, quia cor, quod primum eſt mobile, ac præ omnibus corporis partibus irritabile, motum ſuum facillime reſumere, eumque ſanguini, pulmonibus, inteſtinis, totique machinæ comunicare ſolet: quod non ſolum Harvæi, & Guarinonii experimenta, ſed ultima etiam ab Hallerio facta, & in ſuo opuſculo de Irritabilitate, & ſenſibilitate partium relata confirmant. (*b*)

13. Deliquium ſi cauſa ipſius inquiratur, Ettmullero adnotante, paſſim oritur ex diſſipatione, vel concentratione ſpirituum: ſi enim iſti non amplius ad machinæ corporalis regimen, cordisque ſufficiant; cor ipſum ſiſtitur, & cum eo motus, & actiones omnes: ideoque arteriæ, ſenſus, reſpiratio conquieſcunt, indeque frigus, ac mortis pallor exoritur: & eo facilius, ut is Auctor admonuit, in moleſtiſſimum hunc paroxyſmum incurrit homo, quo rarioris eſt, ac delicatioris texturæ, & quo mobiliores habet ſpiritus, magisque propterea diſſipabiles.

14. Cæterum Aſphyxia & ipſa tres habet gradus: primus eſt, cum ſpiritus diſſipati non ſunt, ſed

(*a*) Haller. de irrit. & ſenſib. part. *p*. 2. *fol*. 120.
(*b*) Haller. ibid. *p*. 2. *fol*. 120.
Voulvar. apud ipſum.

ſed concentrati, quod ſæpe accidit in Exſtaticis: aut ſaltem non in magna copia diſſipati: & in hoc ſtatu infirmus a ſemetipſo ad vitæ functiones regredi poteſt: ſive quia ſpiritus concentrati ſe expediant, ſuique juris evadant, ſive quia ſpiritus illi, qui poſt aliorum diſperſionem, ac fugam in ſanguine perſtiterunt, vim ſuam aliquando exerentes novum impetum faciant: præſertim ſi liquida, ut in quibusdam fit, ad priſtinum curſum reſumendum ſint proniora. Atque ita contigiſſe credendum eſt infantibus illis, qui pro mortuis derelicti, denique ſine aliorum auxilio redierunt. Idemque dicendum de plurimis adultis non ſolum aſphyxia proſtratis, vel Apolecticis; ſed carbone, ſimilibusque, vel etiam, quod certe mirabilius eſt, laquei conſtrictione præfocatis; (*a*) quibus præter obſtaculum, quo reſpiratio, cordisque motus intercluditur, violenta ſupervenit Apoplexia. (*b*) Secundus gradus eorum eſt, qui recuperari non poſſunt, niſi artis medicæ induſtria, & adjumentis, & quandoque diu continuatis. (*c*) Ex his quamplurimos, omnis ætatis, præſertim vero naſcentes parvulos perire neceſſe eſt, cum enim eos conſanguinei ac familiares absque dubio defunctos exiſtiment: propter inſcitiam cum incuria conjunctam derelinquunt: imo ſi parvuli ſint, & paulo ante nati, etiam nudos eo interdum abjiciunt, ubi a domeſticis canibus diſcerpuntur. Tertius tandem gradus ad eos pertinet, in quibus, animalibus ſpiritibus jam conſumptis, coagulari cœpit ſanguis, & in procinctu eſt, ad vaſa propria quam citius alteranda. Hi phyſice vivi, moraliter mortui cenſendi ſunt, veluti qui lethale, & inſanabile vulnus acceperint, vel qui

(*a*) Bruhier. *t.* 2. *c.* 3. *fol* 247. *& ſeq.*
Ranchin *de morb. ſubit.* c. 1.
Lanciſ. *de morte ſubit. lib.* 1. *c.* 13.
(*b*) Loviſ. *de cert. ſign. mort.* memor. de Subm.
Bruhier. *t.* 2. *c.* 6. *fol.* 378.
(*c*) Eſſais & Obſerv. de Medic. de la Societ.
di Edimb. art. 77. apud Bruhier. *t.* 1. *c.* 1. §. 12. *f.* 325.

ab altiſſima turri dejecti per aerem irreparabili ruina volutantur. Infantulos autem in nativitate huic tertio Aſphyxiæ gradui præ omnibus natis frequentiſſime obnoxios infra luculenter, & abunde probabimus.

15. Interdum vero magna deliquia naturæ ſunt artes, quæ peritiſſimi ducis more ſpiritibus disgregatis, atque diſperſis, receptui veluti canit, ut eos iterum congreget, quo majori deinde impetu inimicum invadat atque debellet. Conſtat enim, ipſam poſt graviſſima deliquia, quod etiam quandoque obſervatum eſt in Exſtaticis, perfectam de morbo victoriam ſæpe retuliſſe.

CAPUT XI.

Quomodo vita ſine reſpiratione, & ſanguinis circulatione, ſaltem apparenti, quandoque ſubſiſtat?

1. At indagandum, quonam pacto homo in Aſphyxia quamquam cordis motu, vitalibusque functionibus, quæ ab hoc motu pendent, ac præſertim ſanguinis circulatione privatus, vita non cadat? Nonnulli Galeno duce (*a*) putant, hominem, vel in violentiſſimo hujusmodi Paroxyſmo, cordis motum prorſus non amittere: manere tamen in hoc organo exiliſſimum quaſi tremorem, qui ſenſus noſtros omnino fugiat; & conſequenter proſequi etiam debiliſſimam reſpirationem, & circulationem ſanguinis inſenſibilem, ſine qua æger a morte inſtanti opprimeretur. Atque ita quidem Pitcarnius. (*b*) Alii vero nexum inter circulationem, a cordis motu procedentem, & vitam non adeo inſolubilem arbitrantur, ut prima ſemel intermiſſa, illico & in inſtanti ceſſet neceſſario ſecunda: ſed

(*a*) Galen. de. præſag. ex pulſ. *l.* 1. *c.* 3. *fol.* 106.
(*b*) Pitcarn. *p.* 2. *diſſert. de cauſ. div. mol.* §. 20. & 21.

ſed rem eſſe moraliter accipiendam. Itaque poſſe per aliquod temporis ſpatium, in quibusdam ſaltem circumſtantiis, durare vitam, quamvis circulatione interrupta: tum vero ligamen inter corpus & animam naturæ lege diſſolvi, cum non ſolum quieverit ſanguis, ſed in eam quoque diſpoſitionem deciderit, ut ad motum ſuum repetendum aſſurgere deinde non poſſit. Cæterum ſi, quamvis modo ipſe non decurrat, poſſit nihilominus iter ſuum brevi reſumere; hominem non prorſus exanimari, ſed inter vitam, & mortem veluti pendere ſuſpenſum, quousque ſanguis vel ad ſolitum curſum redeat, vel in fatali illa quiete relictus, & corrumpi jam incipiat, & circuli ſui organa corrumpere, motusque harmonici reſtaurationem impoſſibilem reddere; ideoque tunc, & non ante humanæ vitæ ſtamina penitus infringi.

2. At quis non videat, ad hæc omnia notabile ſpatium temporis requiri? Quapropter in malis hujusmodi repentinis non difficile contingit, ut non ſolum antedicta motus organa, ſed ipſa liquida illibata remaneant, quo poſſit in poſterum circulatio interrupta reſtitui: ſecus ac accidit in ejusdem circuli ceſſatione poſt morbum graviorem, qui per gradus infirmum ad mortem usque perduxerit: eo enim ſæviente, mobile, ſcilicet ſanguis, paulatim corrumpitur, viæ, per quas movetur, notabiliter alterantur, ac ipſum præterea movens (animales nimirum ſpiritus) omnino tandem extinguitur; quocirca priſtina circulatio nequibit iterari. Harvæus cum aliis pro hac ſecunda ſtat opinione, atque arbitratur, motum cordis in Syncopticis, eorumque reſpirationem penitus intercipi. Crederem, quod ſicuti in quibusdam cordis motus, nobis licet occultus, perſeverat; ita veriſimillimum ſit, in aliis omnino intermitti. Ut ut ſit, id non admodum intererit: quandoquidem fere idem eſt pro dignoſcenda hominis morte, vel vita, eum vitali motu prorſus carere, vel habere quidem illum, ſed nobis penitus imperceptum.

3. Hoc autem in comperto eſt apud omnes, manere ſcilicet vitam

quousque maneat lenta ſaltem, & inſenſibilis circulatio; & bene poſſe hanc ipſam in ſyncopis, licet efferatioribus, perdurare, quamquam nullum ejus veſtigium internoſcatur. Ponamus, ut bene perpendit Pitcarnius, (*a*) pectus ad inſtar ſphæroidis, habere in ſua minori diametro quindecim digitos, viginti vero in majori; ſed minorem dilatari ſaltem pro centeſima parte digiti; ejus cavum ad tres digitos cubicos procul dubio augebitur: quia vero eodem tempore non ſolum major pectoris diameter ad abdomen protenſa non minuetur, ſed etiam neceſſario excreſcet propter motum diaphragmatis verſus abdomen; eo caſu, quamquam ſtatuamus, hanc aliam dilatationem fieri pro tenuiſſima parte prædictæ majoris diametri: poterit nihilominus in thoracem ſatis magna moles aëris irruere; ac tantillum proinde pulmones ampliare, nullo interim motu in pectore obſervato: ita ut poſſit etiam inſenſibilis reſpiratio, ac tenuiſſima ſanguinis circulatio conſervari. Et profecto ſi in vitreo canaliculo includantur piſciculi, quamvis primo intuitu plane demortui cenſeantur, & motu deſtituti: deprehendetur nihilominus per microſcopium eorum ſanguinis circulatio. (*b*) Cæteroqui non dubitatur Syncopticos, Hiſtericas, Apoplecticos, Catalepticos, hisque ſimiles absque minimo arteriarum ſenſibili motu per tempus valde notabile in vivis perſiſtere; hanc vero eorum vitam tenuiſſimæ ſanguinis circulationi ab occultiſſimo cordis tremore dependenti eſſe adſcribendam. Cor enim in affectionibus repentinis, ac violentis non facile motum ſuum penitus amittit. Id Caramuel (*c*) in corde porcelli expertus eſt. Hoc ſane quamvis a corpore divulſum, attamen ſyſtolem ſuam, atque diaſtolem per horæ dimidium languidius, ac languidius alternabat. Et Joannes Baptiſta Hodierna (*d*) in corde viperæ ſimili modo exciſo per duas horas tremu-

(*a*) Pitcarn. *p.* 2. *Diſſert. de Cauſ. Diu. Mol.* §. 21.
(*b*) Bruhier. *t.* 2. *c.* 5. *fol.* 521.
(*c*) Caramuel *in Theol. fundam. Moral. fundam.* 66. *n.* 14.
(*d*) Joannes Bapt. Hodierna *Anatom. dent. viper. fol.* 10.

tremulam pulſationem obſervavit. In ranis tamen vidit Baglivus non ſolum per ſemihoram, & aliquando per horam extirpati cordis ordinatum ſyſtoles, atque diaſtoles motum; ſed etiam corde avulſo, & in fruſtula diſſecto, in fruſtulis ipſis: quod ſi aliquoties elangueſcerent motiones; ipſo corde, vel ejus fruſtulis acu punctis, vel halitu, ſolisve calore confotis, brevi renovabantur. (*a*)

4. Verum ſupponamus, cordis organum ne quidem lente moveri, ſed ex toto quieſcere; nihilominus tum in natis, tum in nonnatis poterit ex ſolo arteriarum, & venarum mechanismo perdurare lenta ſanguinis circulatio. Arteriæ namque juxta Verhejenium (*b*) ab earum tunica muſculari, ſeu fibrata, quandam periſtaltici motus veluti ſpeciem recipiunt, qui proprius illarum eſt, neque a cordis ſyſtole, atque diaſtole mutuatus; ac ſimili motu exercentur venæ æquali tunica inſtructæ, & ad ſanguinem ulterius in ſua circulatione ſemper propellendum comparatæ. Nam ſola ſyſtolica, atque diaſtolica vis cordis nequaquam ſufficeret, ut ſanguinem ad cor ipſum a corporis extremitatibus venæ reportarent. Et quidem nonnulli reperti ſunt monſtroſi fœtus, qui corde penitus carebant, cum nihilominus ipſis circulatio ſanguinis non deeſſet: quandoquidem creſcentes ad nativitatem usque vixerunt. Ita ſane accidit non ſolum Bononienſi monſtro a Valliſnerio deſcripto, ſed & aliis tribus a Winslovio memoratis. (*c*) In his igitur ſanguinis circulus ex ſola tunicarum muſcularium virtute procedebat. Haller etiam in quodam piſce ſanguinis curſum, quamquam cordis motu prorſus finito, permanentem ſe vidiſſe auctor eſt. Idemque in alio piſce, atque in rana, quibus ipſe cor extirpaverat, perſpexiſſe. (*d*) Rana vero Baglivo teſte, atque obſer-

(*a*) Bagliv. *diſſert. de exper. Anatom. exper.* 11.
(*b*) Verhejen. *Anatom. t.* 1. *tract.* 1. *cap.* 4. *&* *tom.* 2. *tract.* 4. *c.* 4. *&* 6.
(*c*) Valliſner. *de Gener. anim.*
Winslov. *t.* 6. *Opuſc. obſerv. Anatom. fol.* 202.
(*d*) Haller. *de partib. irritab. & ſenſib. ſect.* 2. *fol.* 101.

obſervatore, quamquam corde, ac viſceribus omnibus naturalibus exciſſis, non ſolum vivit ad horas aliquot, & capite, ac toto corpore movetur; ſed & ſaltat, & natat: & interea in ejus ſanguine ſolita circulatio clariſſime, commodiſſimeque ſpectatur. (*a*)

5. Quod ſi ſupponere placeat ſyncopen, aliudve ſimile malum fuiſſe atrociſſimum, & ſanguinem omni motu circulari ſenſibili, & inſenſibili ſpoliaſſe; non ideo neceſſario, ac ſtatim hominis vita ceſſaret: poſſet enim, his non obſtantibus, in eo conſervari motus ille, quem Medicinæ Scriptores inteſtinum appellant, quique a blanda, & naturali particularum ſanguinis heterogenearum fermentatione procedit: isque ſufficiet ad naturalem calorem, & vitam ſaltem in intimis corporis partibus interea conſervandam, (*b*) & ad circulationem per idonea remedia revocandam. Uno verbo, manet non raro in humani corporis liquidis, cum ſpes omnis abſumpta eſt, quoddam operationis animalis occultum reſiduum, ac veluti vitæ ſemen, atque ſcintilla, quæ tempeſtive confota ad vitæ lumen iterum accendendum, & ad vitales omnes functiones in integrum reſtituendas aliquando valebit. Semen etiam, ſive ſcintilla vitæ dicendi ſunt reſidui ſpiritus animales, præſertim in tubulis cerebri remanentes: indeque fit interdum, ut ægri ad ſe redeuntes mirabilia, dum mortui crediti ſunt, ſeſe vidiſſe, teſtentur: quod ſicuti quandoque ſupernaturali cauſæ merito adſcribitur, ita & non raro ab ipſius animæ virtute phantaſiæ imagines perlegentis, & contemplantis proveniſſe dicendum eſt: quamvis enim ſpiritus antedicti ad circulationis, & reſpirationis inſtrumenta movenda pro eo ſtatu ſint plane impares; ſufficiunt nihilominus ad idola illa efformanda, vel ſaltem revolvenda & diſponenda, quæ menti eo tempore obverſantur. Cum autem anima poſſit etiam in his circumſtantiis aliqua ſaltem cogitare, quod

(*a*) Bagliv. *Diſſert. de exp. Anatom. exp.* 11.
(*b*) Peclin. de Aër. & alim def *lib.* 1. *c.* 1. & 3. Verhejen. *Anatom. l.* 2. *tract.* 4 *c.* 5. & *alii.*

quod eſt ejus præcipuum, & maxime naturale munus; & non ſolum integra quoque maneant reliqua vitæ organa; ſed & ſanguis ad circulum reſumendum idoneus; non eſt, cur illa de corpore migrare compellatur. Itaque ſive aliqua ſuperſit adhuc, etſi lenta ſanguinis circulatio, ſive ſaltem ejusdem motus inteſtinus, & quædam animalium ſpirituum cerebro præſertim inſidens portio; æger quamvis in ſpeciem defunctus, interea vivet; adeo tamen abſcondite, ut ad ſenſus deinde rediens a mortuis reſurrexiſſe videatur. (*Manent interdum ſpiritus*, ait Fulgoſius, *corporibus humanis incluſi, ſed motus occulti ſunt, devinctique ſenſus adeo, ut, vivantne, an non ejusmodi corpora, non facile intelligatur* (*a*).) Quod quidem, ut luculentius percipi queat, variis obſervationibus ex toto naturæ regno collectis confirmabimus.

6. Profecto quot plantæ, quot arbores, hyeme ingraveſcente, ſiccantur, ac veluti mortuæ cernuntur? Cum enim frigus nutrivi ſucci ad ſuperiores partes aſcenſum prohibeat; illas areſcere neceſſe eſt, foliis decidentibus. Interim vero ipſarum vita in radicibus, & bulbis incluſa, & circumvallata ſervatur.

Papiliones quoque hyemem veluti exanimatæ ſub chryſalidum figura traducunt, verum atmoſphæræ frigus nunquam ſatis erit ad earum liquores ita coagulandos, ut ſaltem circa valde modicum centrum agitari non poſſint: quo certe fit, ut vel exiguus veris calor ultimam in ipſis metamorphoſim efficaciter deinde moliatur.

7. Idem notare licet in aliis tum terreſtribus, tum aquaticis inſectis: ac præſertim in ranis, atque bufonibus: qui aëre frigeſcente in ſtagna ſeſe demergunt, ibique manent per hyemem tamquam vita deſtituti, nec niſi ad mitiores auras aliquando ſurrecturi. (*b*) Idem-

(*a*) Fulgoſ. *lib. de Mirac. tit. de Mort. ad vit. ſuſcit. c.* 6.
(*b*) Plin. Hiſt. natur. *l.* 12. *c.* 25.
Kircher. mund. ſubterr. *l.* 8. *ſect.* 4. *c.* 1.

Idemque Hiſtorici tradunt de piſcibus illis, qui marinas ingreſſi cavernas, per idem tempus ibidem veluti mortui deliteſcunt: exanimes quoque apparent fluviatiles, ſi quando a congelatis fluminibus eruantur.

Theophraſtus addit in ponto piſces, præſertim Gobios, de ſub glacie tamquam mortuos eductos, & igni approximatos vitam reſumere: at hanc intempeſtivam quaſi reſurrectionem ipſis veram, & inevitabilem ſane mortem afferre.

8. Nec ſimilia naturæ miracula in volatilibus deſiderantur. Hirundines temperatis in regionibus hyeme appetente in cavernarum penetralia, fiſſurasque arborum, ac montium, vel ſaxorum mari vicinorum, uti Ripariæ ſolent, ſeſe obtrudunt. Ibi exutæ pennis, ac veluti exanimes, atque conſepultæ amicum veris adventum, ad vitam ſeſe revocaturum, expectant: quod eſt etiam aliis volucribus uſitatum. At Vicelinus paſſer contrario plane ritu æſtate ſæviente roſtri aciem arbori infigit, ex eoque veluti cadaver ad autumnum usque dependet. (*a*)

9. Serpentes vero, & multi quadrupedum, Harvæo (*b*) referente, prædictas hirundines imitantur, ac motum cordis & ſanguinis circulationem, & quæcumque alia vitæ munia dimittunt: quæ ſimiliter alii de gliris, herinaciis, & alpinis quoque muribus tradidere. Nec prætereundum eſt hoc Harvæi teſtimonium, tanto gravioris ponderis exiſtimandum, quanta majori cura egregius hic auctor pro ſanguinis circulatione vulganda, ejusque neceſſitate ſtabilienda pugnavit.

10. Porro, quod natura in prædictis animalibus, hoc in hominibus Aſphyxia, ſimilesve morbi, aut circumſtantiæ operantur. Et quidem de cæteris morbis, puta Apoplexia, Catalepſia, & ſimilibus

(*a*) Piſon. Hiſt. medic. *c.* 21.
Cardan. *l.* 7. *de rer. variet. c.* 36.
(*b*) Harvæus *lib. de Gener. anim. exercit.* 50.
Bruhier. *t.* 2. *c.* 2. *fol.* 144.

libus innumera possem hic exempla congerere; sed his omissis, aliud referre placet materiæ nostræ propinquius: vel enim ad statum prædictorum animalium profundiori somno similem, vel ad Asphyxiam pertinet. Puella (*a*) a parentibus male habita, desperationeque agitata in sylvam sese proripuit. Ibi post septem dies in terra jacentem, omnique motu vitali prorsus orbatam repererunt. Vultus viscosa pituita, & mucore oblinitus, & coopertus, cui folia ab arboribus delapsa inhærebant: narices, & os occlusa penitus mucco siccissimo: sensus nullus, pulsus nullus, respiratio nulla: omnia demum solita ostentabat cadaverum signa. Sed Medicus cum ejus membra flexibilia deprehendisset, latere vitam suspicatus, detergit illi, aperitque nares, & os, & aquam vitæ faucibus instillans, ad vitæ officia magna omnium gratulatione reducit.

CAPUT XII.

Asphyxiam ex defatigatione in parvulis, quocumque modo nascantur, frequentissime observari.

1. Asphyxia quidem, seu perfectissima syncope nequaquam rara credenda est in adultis, quamquam robusta eorum constitutio validius aëris tempestatibus, morbisque resistat. Certe Lancisius cum Platero eam sæpe homines invadere affirmat: (*a*) Forestus (*b*) autem compluries illam sese observasse testatur. Et vero illa in causa fuit, quare, ut omnes Medici perhibent, quamplurimi revera viventes, non solum mortui reputati, sed sepulturæ con-

(*a*) Daniel Ludov. Miscel. Nat. cur. *A.* 8. *observ.* 67.
(*b*) Lancisius de Mort. Sub. *l.* 1. *c.* 13.
Plater. apud Bruhier. *t.* 2. *c.* 2. *fol.* 113.
(*c*) Forest. apud Bruhier. *t.* 2. *c.* 6. *§.* 5. *fol.* 432.

contraditi fuerint, de quibus tamen animadvertit Missonius (a) plures nihilominus esse, qui lateant. Propterea innumeri docent, ne quos in hujusmodi morbum ruisse credimus, aut subdubitamus; propter solum sensus, respirationis, motusque defectum, nisi post 72. horas, humemus.

2. Quod vero ad infantes, dum in lucem progrediuntur, supremus deliquii gradus est maxime obvius. Diximus jam supra cum Ettmullero, syncopen ex dissipatione, vel concentratione spirituum oriri, & eo facilius hominem in ipsam delabi, (uti vidimus in feminis) quo flaccidioris, rarioris, ac delicatioris erit ille texturæ, vel quo spiritus habebit mobiliores, ideoque magis dissipabiles. Et sane patet omnibus, quod sicuti nemo tenerioris texturæ, spiritibusque agilioribus præ pueris nascentibus dici potest; ita difficile est, majorem defatigationem mente concipere præ illa, quæ ipsos labefactare solet, cum per abortum emittuntur, vel proprio nisu in lucem prodeunt, vel chirurgica manu extrahuntur. Quocirca quæ causæ in adultis non nisi forte aliquam lipothymiam inducerent, non difficulter in nascentibus vel syncopen, vel etiam Asphyxiam generabunt.

3. Duæ profecto sunt graviores luctæ, quas natura cogitur sustinere, mortis nimirum, & nativitatis. In natis quidem, ne vita cadant: in nonnatis, ut oriantur vita liberiore fruituri. Certe nativitas est suprema, & præcipua, imo & unica functio nonnatorum, in qua omnes eorum vires quodammodo exhauriri necesse est. Et ecce quare Asphyxiæ paroxysmus locum sibi vendicare valet in omnibus nascendi modis, etiam in partubus, qui vulgo faciles appellantur.

4. Sex autem numerantur modi, quibus infantes oriri possunt: nimirum vel primo per abortum, vel secundo per partum difficilem, sed naturalem; vel tertio per extractionem Chirurgicam, sive manu, sive instrumento aliquo factam; vel quarto per viventis matris Cæsaream sectionem, vel quinto per simi-

(a) Misson. Iter. Ital. *t.* 1. *ep.* 5.

ſimilem ſectionem, ſed matris defunctæ, vel tandem ſexto per partum naturalem ac facilem.

5. Igitur ut ex abortu exordiamur, quis non intelliget, hanc nativitatem eſſe præmaturam, [ac violentam, ac in ingenti illo corporis tumultu miſero fœtui neceſſario maximam ſpirituum ſubeundam eſſe jacturam? Recolite quæ ſupra de fœtu illo quadragenario diximus, (*a*) quem Medicus omnino mortuum, ut apparebat, reputans, diſſecuit, & ritmico motu cordis præditum invenit, ac baptizavit. Idcirco hic repetendum cenſeo, quod alibi cum Florentinio de abortivis animadverti, nimirum quo imperfectiores iidem ſunt, eo diutius quandoque in his deliquiis vitam retinere, idque ex rationibus, & experimentis tum Guerinonii, tum Harvæi, qui addit, illos nunc omni motu carentes videri prorſus extinctos; mox vero cum motu vitales functiones repetere; quod etiam cum experimentis ab Hallerio nuperrime vulgatis plane concordat.

6. Si vero partus, quamvis naturalis, difficilis tamen extiterit; accidet interdum, ut infans in oriendi conatibus mechonium totum demittat, & hæc ipſa evacuatio ad inducendum deliquium, licet ſola, ſufficiet: id enim ex Ettmulleri doctrina generale eſt in dejectionibus copioſis.

7. Verum etſi non omnes parvuli mechonio ante ortum exonerentur, evidens tamen eſt, omnes propter immanem defatigationem ex partu difficili, parvo negotio, ut habet Stephanus (*b*) in pernicioſiſſimam ſyncopem labi poſſe, & exanimes ſeſe oſtendere: ac multo magis ubi tanta fuerit difficultas, ut ad operationem chirurgicam ſive manu, ſive inſtrumento, ſive etiam matris viventis ſectione faciendam confugere oportuerit: quod ex propriis experimentis & Horſtius, & Schenchius expreſſe monuere.

8. Quod ſi de partu Cæſareo matris defunctæ ſermo ſit; quis ignoraverit, ea moriente, deficere

(*a*) Embryol. *l.* 1. *c.* 12. *n.* 3.
(*b*) Steph. *de Partu diffic. l.* 3. *c.* 1.

re illi maternorum ſpirituum adjumentum? Cum igitur ipſe aliquatenus ſaltem prægnantis morbo debilitatus merito ſupponatur, facile delabetur in ſyncopen.

9. Id & ego alio loco præmonui, & Mauriceaus, aliique Doctores cum Paræo paſſim adnotarunt. (*a*) (*Hunc fœtum*, ait hic, *ſæpe immotum intueberis*, *ac tanquam mortuum*, *non quidem quod vere mortuus ſit*, *ſed quod*, *matre mortua*, *ſpirituum affluxu deſtitutus imbecillitatem magnam contraxerit.*) Quid ergo mirum ſi deliquium iſtud quandoque in completiſſimam Aſphyxiam convertatur? Id etiam admonitum legitur tum in edicto perpetuo Protomedici Siculi de partu Cæſareo, tum in edicto Pactenſis Epiſcopi de eadem quoque materia ſtatuentis. (*b*)

10. Quid vero dicendum, ſi puer naturali, ac facili partu egrediatur? Et prima facie videtur, eum, ubi mortuus appareat, pro vere mortuo judicandum; ſed contra: nam eo caſu multo magis, quam alias, cum fundamento ſperandum erit, illum reipſa vivere.

11. Et profecto præterquam quod aliquando etiam in partu facili putato infans naſcendi in impetu mechonium dejicit, quod ſummi laboris indicium eſt; conſiderandum eſt etiam, puerperii actionem magis a filiolo, quam a matre pendere. Et quidem parvulus eſt, qui juſta magnitudine adauctus, & perfectis jam reſpirationis inſtrumentis, materni carceris anguſtia premitur, & aërem quærit liberiorem: ille eſt, qui copioſiori indiget alimento: ille tandem eſt, qui a mechonio inter ejus viſcera congeſto ſollicitatus, ad egreſſum feſtinat: qua propter januam vi ſibi adaperit, & effræni ſe jactans impetu ſecundinas dilacerat, viam ſibi parat, & foras erumpit. Non negamus, matrem quoque puerperio cooperari; ſed quidquid egerit illa, hoc ab impulſu, & conatibus filioli, qui eam doloribus vexat, & urget laceſſita

(*a*) Paræus *lib.* 23. *c.* 13.
Mauric. de morb. Gravid. *l.* 2. *c.* 32.
(*c*) *Hic in Append. ad lib.* 4.

ceffita molitur. Contra vero fœtu in utero moriente, partus difficillimus, & quandoque impoffibilis evadit.

12. Porro quoties puerperii dolores, extincto fœtu, ceffarunt, matre quiefcente, quousque tandem putrefcens parvulus illam denuo ftimulaverit? Si quando tamen infantes a corruptione fuere immunes, uti alias dictum eft; in matris ventre fine illius detrimento ad plures annos innoxii permanferunt. Parvulum Bonetus (*a*) retulit fexdecim annis in maternis vifceribus incorruptum; fed illuftrior hac noftra ætate fuit Vittembergenfis fœtus absque moleftia per 46. annos a matre geftatus. (*b*) Imo nonnulli temporis decurfu lapidis naturam induerunt: puta Muffipontanus a matris abdomine poft plurimos annos erutus; Tolofanus poft quinque luftra, & Senonenfis a Simonio (*c*) relatus, poft 38. annos ab utero tandem eductus. (*d*)

13. His præmiffis, ubi fupponamus, partum fuiffe facilem, ac propterea brevi perfectum; oportet dicere, fœtum proprio egreffui operam fuam contuliffe: unde neceffario fequitur, eum usque ad tempus, quo poftremos edidit conatus, fuiffe in vivis. Igitur fi paulo poft in ortu apparet exanimis, verifimillimum quoque eft, ejus labefactationem a fyncope, non a morte provenire; cum enim non fiat ab extremo ad extremum tranfitus absque medio; credendum eft pueros a vita ad mortem non traduci fine aliquo ftatu intermedio perfecti deliquii, de utraque nimirum participante.

Xx 14. Ne-

(*a*) Bonet. Medic. Septen. *l.* 4. *de Mulier. affect. fect.* 6. *obferv.* 10. Boucardi.

(*b*) Simon. Memor. R. Acad. Chirurg. *p.* 2. *in hift. Acad. in princip. fol.* 2.

(*c*) Simon. Memor. R. Acad. Chirurg. *p.* 2. *fol.* 149. *Memor. Lovis.*

(*d*) Ruifch. *Adv. Anat. dec.* 11.
Bianch. *de Natur. & vit. gener. p.* 2. *fol.* 101. & 138. & *apud ipfum* Strauffius, Baile, Barthol. Schench, Mauric. Acouch. Augen. Hertoghe, Gaffarus, & alii.

14. Neque objicias, facilem partum non debuisse tam gravem syncopem inferre nascenti: nam in quibuscumque puerperiis, etiam si particulares matris circumstantiæ illa reddant faciliora, fœtus laborare, non est negandum. Quapropter juxta varias eorum dispositiones & poterit labor in seminor infantem omnino spiritibus depauperare, & effectum adeo funestum post se trahere, qui fortasse in aliis a conatu valde majori non traheretur: ita impensæ quamvis tenuissimæ, quæ a divitibus contemnuntur, pauperes in extremam quandoque miseriam sine ulla dubitatione conjiciunt. Præterea & alia subest ratio pro partu regulari: in hoc enim infans, dum lucis ostia pulsat, prono capite in exitum nititur, ejusque cranium cæteroqui molle a viarum angustia ita interdum initio premitur; ut quamquam partus e facilioribus existimetur; tumido, & veluti contuso capite nihilominus oriatur. Presso capite comprimi simul potest nervorum paris octavi seu vagi truncus, qui juxta sinus laterales duræ matris egrediens & æsophago adhærens, per collum, & thoracem ramulos suos ad laryngem, & pharyngem, & ad pulmones, & cor, cæteraque majoris usus organa distribuit, quæ consequenter debita spirituum, seu succi nervei irradiatione fraudantur, & ecce Asphyxiæ paroxysmus. Cæterum semper erit intellectu facilius a partu minus laborioso fœtum in Asphyxiam fuisse dejectum, quam vita repente spoliatum.

CAPUT

CAPUT XIII.

Speciales exponuntur causæ, ex quibus parvuli nonnati magis, quam nati Asphyxiæ subjiciuntur.

1. Verum præter antedictas rationes a depauperatione spirituum, ex nascendi nisibus, & capitis pressione desumptas, aliæ quoque sunt causæ fœtibus omnino propriæ, quæ maximopere conferunt, ut illi non solum in syncopem, sed & in Asphyxiam quandoque ruant, quam, uti dictum est, sensuum, pulsuum, & respirationis destitutio comitatur.

2. Et sane infantes, dum in utero manent, respiratione, vel nulla quidem, vel ea admodum tenui, & insensibili utuntur. Itaque si respirationis saltem sensibilis privatio in ipsis naturalis est: non opus erit syncope, ut mortis in iisdem similitudo consurgat.

3. In natis certe, cum sanguis a dextero cordis ventriculo ad pulmones fluere debeat, ut inde ad sinistrum cordis ventriculum reducatur, necessarius est pulmonum motus, & respiratio. Ea igitur intermissa, intermittitur etiam sanguinis circulus; & ecce præ foribus mors: quo circa mortem designat respirationis cessatio, quia mortis est causa. At in nonnatis ex communi Anatomicorum omnium sensu diverso itinere, ac modo circulatio procedit. Magna enim sanguinis copia ex dextero cordis ventriculo ad sinistrum per foramen ovale commigrat: alia vero magna quoque ipsius portio ab eodem ventriculo dextro primo in arteriam pulmonarem ingressa, deinde per canalem arterialem in Aortam illabitur, omisso Pulmonum diverticulo: cumque in fœtibus tum prædictum foramen, tum etiam canalis, tubi sint satis amplæ capacitatis; liberrime per eos discurret sanguis, respirationis impedimento nequaquam obstante.

4. Atque haec est ratio, quare nonnati quamquam syncope non oppressi vel penitus non respirant, vel solum respiratione insensibili agitantur: atque inde fit etiam, ut foetus juxta Boileana experimenta in machina pneumatica, licet vacua positus, vitam retineat. Quod etiam Meryus in fele, (*a*) Pitcarnius in catulo perspexerunt. (*b*) Ex quo patet respirationis defectum, qui in natis est mortis indicium, quamquam coeteroqui in syncope, similibusque morbis valde fallibile; in nonnatis nullo modo inter vera mortis argumenta esse recensendum. Si eos igitur syncope demersos arbitramur, quid vetat, quominus vitae cursum paroxysmo durante, quamquam sine respiratione prosequi possint, quemadmodum sine illa vivebant, cum primum in utero a paroxysmo impeterentur?

5. Inde est, ut si in nascentibus parvulis, quamvis deliquio non detentis, apertum sufficienter maneat foramen ovale, & canalis arteriosus; vitam interdum retinere queant, etiam respiratione interrupta: idque sentiendum etiam, si prius aëris reciprocatione jam gaudere coepissent. Ita Boerhavius experientia edoctus. Hic autem casus multo censendus est difficilior. Sane aër semel pulmones ingressus eos illico eximie distendit, tantam illis expansionem tribuens, quantam sustinere valebunt: quapropter adeo in posterum dilatati remanent, ut foramen ovale, & canalis arteriosus inde comprimantur. Sanguis itaque per eas vias magna, uti solitus erat, copia pertransire nequibit: quae causa est, cur illae occludi exinde incipiant: ac propterea deinceps necessaria omnino evadat respirationis continuatio. (*c*) At non defuere infantes, qui non solum sine syncopes vestigio, sed etiam sani, ac vivaces nati

(*a*) Apud Hall. in Boerh. *t.* 5. *p.* 2. *n.* 691. *in not. versu mutatur n.* 13. Pitcarn. *p.* 2. *de Caus. div. mol. §.* 5.

(*b*) Verhejen. Anat. *t.* 2. *tract.* 5. *c.* 20. Pitcarn. *p.* 2. *de. Caus. div. mol. §.* 13 & *seq.*

(*c*) Verhejen. Anat. *t.* 2. *tract.* 5. *c.* 20. Pitcarn. *p.* 2. *de Caus. div. mol. §.* 13. & *seq.*

nati, postquam etiam aëris affluxum, & refluxum delibassent; ab inhumanis matribus vivi sepulti sunt, ac terra cooperti, & ideo prædictæ alternationis usu prohibiti: & nihilominus post plures, ac plures horas adhuc vivere deprehensi. Bina ex istis illustria exempla debemus Bohnio, quæ alibi exposuimus: (*a*) aliud recentius Muratorio: aliud Boerhavio, verum quot alia forte, illustriora delitescunt?

6. Quod autem ad sanguinis circulationem spectat; hæc in nonnatis natura sua lentior est. (*b*) Si spiritus igitur paulo magis minuantur, evadet insensibilis. Duæ sunt causæ, propter quas in natis bona valetudine fruentibus circulatio sanguinis emicat in pulsibus. Prima est cordis eximia vis nunc sese aperientis, nunc sese claudentis, ac sanguinem per diastolem recipientis, & per systolem expellentis. Secunda est aëris affluxus, qui media inspiratione pulmones ingreditur: complet enim sanguinem activis, elasticisque principiis, ejusque motum adauget. At has ipsas causas in nonnatis vix locum habere perspicuum judicamus: Et sane quod ad ultimam, si fœtus, dum uterum inhabitat, respiratione saltem plena, & sensibili non gaudet, jam deerit sanguini libera exterioris præsertim aëris inundatio: quocirca ex hac parte sanguinis motus nequit esse robustus: quod tamen ad primam causam, sanguis in natis influit totus in Aörtam, & a sinistro tantum cordis ventriculo: qui cum præ dextero sit majori numero fibrarum motricium instructus, majori quoque vi, & efficacia sanguinem impellit. (*c*)

7. In fœtu vero magna sanguinis pars a dextro ventriculo egrediens arteriam pulmonariam intrat, deinde pertransit in canalem arteriosum,

(*a*) Bohn. *tract. de relat. vuln. lethal.*
Boerhav. *Prælect. t.* 5. *p.* 2. *n.* 691. *in not. v. mutatur. n.* 13.
Muratori Stor. del. Perag. *t.* 2.
Pitcarn. *loc. cit.* §. 18.
(*b*) Verhejen. *t.* 2. *in resp. ad. Mery cap.* 2.
(*c*) Verhejen. *Anat. t.* 2. *n.* 4. *c.* 6. *fol.* 214.

riosum, postremo influit in aörtam. Porro quamvis ventriculus dexter in fœtu sit mole major sinistro; nihilominus, quia minori pollet fibrarum motricium numero, motum sanguini tribuit multo minorem illo, qui similiter sanguini a ventriculo sinistro impertitur: nam juxta Anatomicos hic proportionem servat unius ad tria. (*a*) Propterea si forte sanguis in natis vigeat sex admodum gradibus, motus in nonnatis non nisi quatuor gradibus vigebit: nimirum tres habebit ob impetum communicatum rivo, qui a ventriculo sinistro descendit, unum vero impressum rivo, qui emanat a dextero. Ex quibus omnibus evidens est, sanguinem in nonnatis minori vi, & impetu, quam conspiciamus in natis, impelli & currere.

8. Quapropter si naturali huic lentitudini spirituum dissipatio accedat, quis dubitabit, circulationem necessario evasuram esse tardiorem, ac propterea insensibilem? Si ergo pueri cor deliquio fortasse opprimatur; sicque in totum vel in partem a motu desistat; consequens erit, ut in illo sanguinis quoque motus & cursus valde remaneat diminutus vitæ quidem substentandæ, in infante præsertim, sufficiens, nobis tamen interim occultus.

9. Demum quod attinet ad sensuum amissionem, pueri non nati, vel recens nati, quamquam sani, propter perpetuam ad somnum propensionem ex humidi abundantia procedentem, sensus naturaliter habent non admodum vigiles, sed quodammodo stupidos: quocirca sæpissime vel dormiunt, vel saltem dormitant. Quam facilius ergo a sensuum usu cessabunt, si spirituum adjumento, ac ministerio deserantur? Quod si omnes asphyxia detenti, ac nonnulli ex Catalepticis, Apoplecticis, Hystericis, ac similibus, quamquam sen-

(*a*) Verhejen. *Anat. t.* I. *n.* 3. *c.* 8. *de Cord. & tom.* 2. *n.* 4. *c.* 6. *& in Resp. ad Mery. cap.* 2. *ad* I. *& cap.* 3. *& cap.* 6. *ad prop.* I. 2. *&* 12. *& tract.* 5. *c.* 21.
Winslov. *Anat. tom.* 6. *in Opusc. fol.* 85.
Bohault, & alii.

ſenſibus deſtituti, vivere nihilominus pergunt; quanto magis infantuli noſtri, ſi quando in aſphyxiam delabantur, vivere poſſe dicendi ſunt; quos cæteroqui ad ſenſuum privationem natura ipſa diſpoſuit? Quomodo ergo ex hac ipſa privatione eorum mortis certitudinem ſtatuemus?

Cæterum quis unquam nos fide ſua certos eſſe jubebit, parvulum ſyncope defixum, quamquam neque clamore, neque gemitu, neque motu mala ſua indicare valeat, revera interno ſenſu carere? Quoties contrarium in ipſis adultis accidiſſe compertum eſt? (a) Sorbonicus Doctor, qui ſenſu, reſpiratione, motuque deſtitutus, & quaſi omnino mortuus jacuerat, cum demum rediiſſet; adſtantibus retulit, ſe eo tempore ſenſibus fuiſſe præditum, quamvis id oſtendere nequaquam poſſet: imo tanta mentis claritate, ac voluntatis libertate valuiſſe, quantam fortaſſe numquam antea expertus eſſet. (b)

CAPUT XIV.

Præſumendum potius, naſcentes parvulos eſſe Aſphyxia correptos, quam vita defunctos, eosque in Aſphyxia vitam præ natis facilius retinere.

1. Ex particulari ergo corporis œconomia nonnatos frequentiſſime in Aſphyxiam ruere neceſſe eſt. Plus vero dicam: præſumendum eſt infantem, qui naſcendo ſub ſpecie mortui egreditur, ſi a putrefactione, ejuſque principio comparet immunis, & nullo valde lethali vulnere ſaucius: ſique nullum aliud indubitabile mortis ſignum intercedat; præſumendum eſt, inquam, potius eſſe profundiori deliquio ſeu ſyncope abſorptum, quam vere defunctum.

2. Et

(a) Bruhier. *t.* 1. *c.* 1. §. 7.
(b) Bruhier. *tom.* 2. *in ſupplem.*

2. Et profecto possumus vel a causis repentinis, vel a morbis regularibus vita spoliari. At infantes dum in utero latent, huic secundæ malorum speciei, quæ scilicet ab intrinseco manant, non admodum obnoxii reputantur: maxime si perfectionem adepti, jam partui sunt maturi. Nam si causa fuerit ipsis intrinseca, usque ad nativitatis tempora non pervenient, sed per abortum multo prius exibunt: uti quotidie in conceptionibus vitiosis, & prava solidorum, & liquidorum fœtus constitutione videmus.

3. At si parvulus jam a natura corroboratus, usque ad puerperii diem creverat; neutiquam timendum est, eum ab intrinseco lethalem ægritudinem contraxisse, ac talem ægritudinem, quæ pari pássu cum graviditate semper incesserit; ita ut, & ista infirmo nativitatem, & illa mortem una simul attulerit. Et profecto, quod supra notavimus, nonnati aëris inclementiæ, ac tempestatum variationibus non subduntur: in dieta non errant, ab animi pathematibus eximuntur; alimenta ingerunt adeo ante præparata, imo digesta, ut excrementis fere careant: liquidorum in ipsis motus blandus, ac temperatus: per omnia denique naturæ magisterio gubernantur: qua propter ubi vita deficiunt, id non ab interno aliquo malo, sed potius ab externo, & a matre saltem proveniente contingit: puta ex ejus ab alto ruina, ex terrore, vulnere, aut alia simili calamitate, vel ex ejusdem gravi morbo, seu morte naturali, aut violenta. Quæ cum ita sint, verosimilius est, infantes hosce non esse mortuos, etsi tales videantur, sed potius ex nascendi anxietate, & contentione in durissimam deliquii speciem fuisse prolapsos.

4. Neque dicas, forte parvulum ex labore quidem in Asphyxiam, ex Asphyxia denique in mortem incidisse: nam si nati, atque adulti pluries, ut communiter Medici experientia dictante scripserunt, in Asphyxia vita comite per 72. horas quandoque perdurant: quanto facilius vivus manere poterit infans per solum puerperii tempus, quod regulariter bre-

breviori ſpatio concluditur? Porro nonnati non ſolum antedictis privilegiis gaudent, quorum præſidio ægritudines ab intrinſeco ſuborientes facilius evitant, ſed aliis etiam, quibus in lethalibus ipſis deliquiis multo commodius a mortis jaculo, quam nati proteguntur.

5. Et primo in natis, uti ſupra dictum eſt, reſpiratione ceſſante, ceſſat etiam ſanguinis circulatio, cum hic tranſire per minima pulmonum vaſcula ſine aëris ope nequaquam poſſit: quapropter ſyncope, quæ reſpirationem prohibet, eos facillime præfocabit. Non idem eſt in nonnatis, in quibus ejusdem ſanguinis circulatio, pulmonibus prætermiſſis, aliis omnino viis manifeſte peragitur: per ovale ſcilicet foramen ductumque arterialem.

6. Poterit ergo in nonnatis, qui Aſphyxia occupantur, facilius quam in natis, circuitum ſuum proſequi ſanguis, lentiſſimo ſaltem decurſu, reſpirationis defectu nequaquam obſtante. Cæterum etſi morbus iſte adeo vehemens ingrueret, ut non ſolum omnem cordis motum, omnemque licet inſenſibilem ſanguinis circulationem a ſyſtole, & diaſtole cordis dependentem interrumperet; ſed illam etiam, quæ per arteriarum, atque venarum fibras muſculares fieri poſſe dictum eſt; nihilominus in his ipſis circumſtantiis, nonnatorum vita diutius, quam natorum cum morte confligaretur. In natis quidem aëris rigiditas cito corporis calorem, & conſequenter inteſtinum ſanguinis motum reſtinguit: nec ſolum humorum ſegregationem prohibet; ſed & inſenſibilem quoque tranſpirationem naturæ a particulis excrementitiis exonerandæ prorſus neceſſariam: imo paulatim liquores ipſos coagulat, ac ad intermiſſam circulationem reſumendam reddit ineptos: quodque pejus eſt, in eosdem præternaturalem, & vitioſam quamdam fermentationem corruptionis, & mortis genitricem inducit. Verum in nonnatis, quamquam deliquio afflictis, maternus uteri calor motum ſanguinis inteſtinum conſervare potis eſt: nec ipſi aëris actioni ſubjiciuntur, ex qua funeſti hujusmodi effectus emanant. Quocirca diutius, & facilius in vita

poterunt conservari præ natis. Aër est enim ex Verulamio, aliisque Philosophis tum consumptionis, tum corruptionis insigne maximumque principium: compositi nimirum particulas deprædando, & agitando. Et hæc est causa, cur aliqui fœtus, uti supra narravimus, in matris ventre, quasi balsamo, vel oleo immersi, quamquam vere mortui, mire incorrupti permaneant, alii vero in lapidem convertantur.

CAPUT XV.

Signa mortis in nascentibus esse regulariter incertissima.

1. Cum igitur tam rationabilis, ac fundata suspicio subsit, infantem, qui nascendo mortuus appareat, esse tantum Asphyxia oppressum; pro comperto censeri debet, communia mortis signa ad exanimationis dubium extricandum nequaquam sufficere. Si enim in adultis hac suprema syncope defixis tam sæpe fallunt, quanto magis in hujusmodi infantulis ambigere licet, esse mendacia? ad omnem igitur dubitationem elimandam, necessarium omnino erit, ut ad alia indicia disquirenda dirigamus obtutum.

2. Bruhierius in suo celebri libro generatim opinatur, solam putrefactionem esse mortis characteristicum signum: præsertim in Syncopticis, Apoplecticis, Catalepticis, suffocatis aqua, laqueo, vel fumo carbonum. Item in Exstaticis, de cœlo tactis, ac similibus, quibus expresse adjungit infantes, qui sub ortum omnino exanimes videantur. (a) Tota Medicorum schola fatetur quidem in Syncopticis, aliisque memoratis regularia extinctæ vitæ signa pro incertis habenda esse. Non omnes tamen Medici Bruhierio adstipulantur in affirmando putrefactionem esse unicum indubitatæ mortis indicium. Profecto ejus antagonista Lovisius, cujus sententiam

(a) Bruhier. t. 1. in Idea Statuti in fine *fol.* 180. & *t.* 2. *c.* 4. *fol.* 282.

tiam superius amplexi sumus, etiam pro repentinis morbis adstruxit, alia quoque signa mortis characteristica inveniri. Verum hæc ipsa regulariter in parvulis, dum oriuntur, pro certis judicari non possunt. Idcirco nisi aliqua specialis urgeat circumstantia, puta enormis corpusculi contusio, vitalis partis mortifera vulneratio, vel quid simile, quod cum vita componi sit impossibile; tenenda erit favore parvulorum Bruhierii doctrina, cui quo ad hanc partem, neque Lovisius, neque alii refragantur.

3. Sane alio in loco diximus, natorum mortem in subitaneis post aliquod temporis spatium ex membrorum rigiditate, præsertim frigori, & ponderi conjuncta; ex panno vitreo oculis innascente, ac ipsorum oculorum flacciditate posse procul dubio comprobari. Ea enim, juxta Lovisium, sunt certissimi veræ mortis effectus; quapropter si in infantibus cum privatione sensus, motus, ac respirationis copulata invenirentur; pro morte sententia ferenda esset. Verum etsi supponamus, parvulum pluribus ante ipsius ortum horis fuisse in utero exanimatum, hæc ipsa in eo deprehendi nequirent. Et quidem nequit in eo observari frigiditas; materni enim uteri calor infantis cadaveri calorem conservat, & certe impedit, quo minus frigus, nisi post nativitatem, & cum aliqua temporis mora subintret: atque hic ipse calor communicatus a matre simili ratione rigiditatem, nimiumque pondus impediet: immo corpusculo flexibilitatem, mollitiemque tuebitur: & profecto hujusmodi parvuli mollitie gossipium imitantur.

4. Scripsit quidem nonnemo, fœtum in utero mortuum ibidem frigescere, sed præter allatam rationem ei contradicit experientia. Francisca Diez obstetrix mihi narravit, se quinque parvulos non solum extinctos, sed putrefactos quinque partubus enixam: nunquam vero, (etsi satis in arte perita & sagax illa sit) hujusmodi frigus percepisse. Quocirca si quando pueri exanimes certe nati, frigidi observati sunt; hoc frigus non in matris utero, nec in ipsa morte contraxerunt, sed extra, & cum aliquo temporis intervallo: paulatim

latim scilicet calore ipsis a matre communicato defervescente. Cæterum etsi aliquando frigidus ab initio exiret infans: nihil impediret, quo minus ejus frigiditas Asphyxiæ similiter, ut in natis, attribui possit. Quia vero fœtus clausis oculis vivere solitus est, nequibunt oculi sub ipsum ortum passi flaccidique apparere, neque tam cito vitreum pannum exerere, qui natis in ipso mortis agone formatur. Præterea nonnati sive in abdomine, sive in utero manentes, vel ex toto, vel magna saltem ex parte, ab aëris actione proteguntur, quod ab ipsis corruptionem, aliquando saltem, arcere consuevit.

5. Porro ex Bianchio (*a*) fœtus Catharinæ Rubeæ Taurinensis in utero defunctus, inde circa decimum quintum mensem a morte, incorruptus egressus est: *Hujus universum ferme corpus sanum, & integrum*, ait Bianchius, *mollesque velut in recenti mortuo carnes erant, optimeque servata integumenta singula: solus venter ad recentem livedinem vergere videbatur: quodque magis etiam notandum, post mortem ipsam materni caloris ope quatuor jam dentes, iidemque incisores, emerserant.*

6. Alium fœtum Margaritæ Galeratæ dat Bianchius (*b*) in proprio Musæo conservatum. Post mortem ille prope 15. annos in matris ventre delituerat: adeo tamen flexibilis eductus, ut si paulo ante expirasset: imo, quod viventis est, oculi adhuc sua luce fulgebant. *Splendentes oculi, & quamvis aquoso humore destituti, aliorum tamen humorum supplemento pleni, & convexi, nares apertæ, lingua flexibilis, mollis, & rubra. Summe mirandum est, hoc fœtus cadaver ultra 14. annos in matris ventre incorruptum, humidum, flexile, molle, & carne plenum extitisse, ac si fœtus hora, antequam extraheretur, extinctus esset.*

Porro, quæso te, si fœtus isti, aliique memorati post mortem illico ex utero exiissent; quam spem habuisses, in eis characteristica mortis indicia reperiendi? Quo-

(*a*) Bianch. de Natur. & vit. generat. *p.* 2. *f.* 142.
(*b*) Bianch. *loc. cit. fol.* 168. 173. & 235.

Quomodo ergo nisi notabile aliquod tempus a nativitate labatur, & corruptionis initium, aut aliud infallibile signum sese prodat, pro certa exanimatione pronunciabimus?

7. Dices, Paræum (*a*) existimasse puerum, ubi moriatur, propter calorem, & humiditatem facilius in utero corrumpi, quam extra. Verum respondeo, id ex antedictis videri falsum, aut saltem non semper esse verum: cum non semper, ipso instante partu, aëris actio in corpuscula propter variam eorum dispositionem ad corruptelam excitandam sufficiat. Sit autem perpetuo verum; quid inde? Ex hoc ipso propositio nostra validissime firmaretur. Si enim corruptio in nonnatis tam prompte sequitur mortem, ii, qui neque corrupti sunt, neque aliquod habent corruptionis initium, de quibus tantum assertio nostra procedit; probabilius censendi sunt vivi. Nigredo ipsa, scilicet livor, qui in natis vehementissimum inceptæ putrefactionis est argumentum, in his, qui nascuntur, non nisi omnino æquivocum reputatur.

8. Nam ut de violenta uteri compressione taceamus; ingens exeundi conatus, ac viæ tentandæ inverso capite labor, satis est ad magnam sanguinis copiam in ipsum caput congregandam: ex quo livor in facie necessario consequitur. Id certe non dissimili ratione quotidie experimur in iis, qui laqueo suspenduntur. (*b*) Sane ego ipse plures inspexi parvulos, funesto illo colore deformatos, qui tamen certissime clarissimeque vivebant.

9. Panormi 3. Cal. Decembris Anno 1756. abortivum fœtum dedit septimo nondum completo mense Rosa Balestrina morbo regio ante sex dies lacessita. Filiolus emissus est vivus: totus tamen ulceribus, ac livore vestitus cum pustula in genitalibus, qui recepto illico baptismate per horam deinde supervixit. Præterea Maria Vesca eodem Anno, & ibidem ante sextum graviditatis mensem hæmorrhagiam passa est a 13. Cal.

 Maji

(*a*) Paræus *l.* 23. *c.* 25.
(*b*) Bruhier. *t.* 2. *c.* 3 *fol.* 239.

Maji ad tertium Cal. Mensis ejusdem: qua deinde maxime adaucta, ligatis venis, Ecclesiasticis munita fuit Sacramentis: Medicis interea fœtum periisse judicantibus. Attamen Calendis Maji exivit puellula. Hæc tota livida erat, ac tumefacta, fronte insuper excoriato, & bubunculo sub axilla sinistra elato, etsi non maturato: & quamvis fœtore cadaverico revere careret, ventrem tamen ostendebat variis lineis ulceratis distinctum, quasi jam ex putrefactione dirumperetur. At quamvis ex his omnibus mortua videri posset, ex pulsu tamen arteriarum umbilicalium, totiusque corporis motu manifeste vivens agnita, & baptizata non nisi post horæ quadrantem excessit e vita.

10. Hic vero duo prorsus necessaria monenda ducimus: Primum est, quandoque fœtorem a materno sanguine liquoribusque uteri putrescentibus, non a fœtu corrupto provenire. Idque in causa est, cur interdum obstetrices mortuum fœtum arbitrentur, qui deinde vivus egreditur. Quod certe maxime præ oculis habere oportebit.

11. Secundum est, partialem vivorum Gangrænam, qua ex aliquo casu forte laborat puer, quæque ad fœtorem inducendum satis est, & olim fefellit Hildanum, (a) esse a mortuorum putrefactione distinguendam. Porro ex Lovisii doctrina sunt illæ penitus diversæ. *Gangræna enim sicca in mortuo dari non potest: nam neque calor in eo viget, neque vasorum actio, quibus humores durescere, & in massam solidis homogeneam converti valeant, quæ crustam gignit, quam escharam nuncupamus. Putrefactio vero mortuorum corpora invadens est semper Gangræna humida, species nimirum, sive initium dissolutionis, ac valde differt ab illa, quæ vivum corpus aggreditur. In vivo enim observatur quædam tumefactio, tensio, ac rubedo, quæ mortuam partem separat a vivente. Cuticula a cute divellitur, vesiculasque producit serositate refertas. Contra tamen in mortuis neque tensio, neque rubor apparet; cuticula crispatur, cutis initio pallet & coloris*

(a) Supra *l.* 2. *c.* 13. *n.* 3.

coloris evadit cinericei, albi scilicet obscuri. Mutationes deinde subit majores; cæruleum enim obscurum induit, & vergentem ad viridem: postea cæruleum obscuriorem, & ad nigrum inclinantem, qui sese visibilem ex cute præbet, quæ & ipsa tandem hunc ultimum colorem assumit. Hæ notæ a naturæ ipsius observatione desumptæ sunt: huc usque Lovisius. (*a*)

12. Ex defectu igitur distinctionis hujusmodi gangrænarum Fabritius Hildanus infantem ulcere in capite infectum, ac fœtidum pro mortuo extraxit, quem deinde vivum invenit.

CAPUT XVI.

Remedia tentanda pro parvulis, qui mortuorum speciem imitantur.

1. Si parvulus igitur veluti exanimis apparet, non idcirco derelinquamus ipsum, sed omni contentione, & industria recreare tentabimus. Plurima sunt remedia, usitata obstetricibus ad pueros, qui moribundi exeunt, confortandos: ea ipsa illis, qui mortui omnino videntur, putanda sunt æque salutaria. Item quæ ad mulieres passione histerica vel simili subitaneo malo depressas restituendas jam supra notavimus, magna saltem ex parte, etiam in casu, de quo nunc agimus, experienda censemus. His nihilominus nonnulla subjiciam, quæ pro parvulis mortuorum figuram præ se ferentibus efficacissima existimantur.

2. Atque ante omnia insufflari poterit per tubulum in puerorum os humanus halitus calidus: (*b*) obturandæ sunt vero interim nares, ne immissus aër per illas er[illegible]pat, ac fugiat: aër enim calidus, & a

(*a*) Lovis. de cert. sign. *Ep.* 5. *fol.* 164.
(*b*) Grubel in Miscel. Nat. cur. *dec.* 2. *A.* 10. *observ.* 44. Bruhier. *t.* 2. *c.* 4 *fol.* 291.

& a pulmonibus, hominis bene valentis exclusus virtute præstat instaurandi motum cordis, atque pulmonum: spiritibus enim est plenus, ad spiritus in corpore puerorum torpentes exsuscitandos, propter naturæ similitudinem aptissimis. Hoc remedium ob felicissimos eventus valde carum, & familiare habent germanæ obstetrices, præsertim Altemburgi: sed egregium est etiam in adultis, ac maxime in suspensis: imo ex Academiæ Londinensis experimentis a Croone Hoochio, & Needamio factis, celebratur in brutis. (*a*)

2. Secundo prodest mammarum papillas in parvulo sugere: sensu enim sunt exquisitissimo, ac mirum in modum spiritus animales irritante: nervi præterea mediate cum plexu cardiaco, & pulmonario communicant; & consequenter cum ramificationibus nervorum paris octavi, seu vagi, fibrationesque proinde suas cerebro transmittunt, universi corporis machinæ quamdam veluti concussionem inferentes. Hannemannus (*b*) obstetricem perhibet, quæ prospero successu hoc subsidium in duobus infantibus, quorum vita nullo indicio prodebatur, adhibuit. Alteram addit, quæ paucis ante diebus consimili artificio duos puerulos pene mortuos recreaverat, quæque narrabat, se generaliter eo uti solitam in infantibus, qui prorsus exanimes viderentur: de alia demum tradit, infantulos tres ad vitæ usuram tali adjumento revocasse. Hannemanno concinit Ledelius (*c*) bina similia exempla de pueris, quorum nulla erat præsentis vitæ suspicio, subministrans. Sinistram papillam ultra montes exsugere solent

(*a*) Transact. Philosoph. R. Societ. Londin. *n.* 28.
Borell. Histor. *Centur.* 3. *observ.* 59.
Haller. dissert. de Part. irritab. & sensib.
Bruhier. *t.* 2. *c.* 3. *fol.* 245. *ubi citat. Becher. &* c. 4. *fol.* 291.
Ranchin. *de morb. subit. c.* 12.

(*b*) Hanneman. Ephim. Nat. cur. *dec.* 2. *A.* 5. *observ.* 121. *& Miscell. dec.* 2. *A.* 7. *observ.* 67.

(*c*) Ledel. in Miscell. Nat. cur. *dec.* 2. *A.* 6. *observ.* 69.

ſolent obſtetrices: arbitratur autem Bruhierius dexteræ ſuctionem pari modo profuturam.

3. Tertio plantas pedum ſollicitare penicillo: quod etiam in adultorum deliquiis medici laudaverunt. (*a*)

4. Quarto calentis aquæ balneum additis aromaticis malorum Aſſyriorum vulgo Aurantiorum, roſmarini, lauri, ac ſimilium herbarum frondibus, vino, aliisque ſpirituoſis liquoribus: in quo balneo collo tenus puerulus immergatur. (*b*) Juvabit etiam ſimplicis aquæ frigidæ, præſertim gelidæ, aſperſio: ea enim non ſolum quotidie Syncopticos excitat; ſed non ſemel & infantulos, & adultos vere defunctos creditos a veterno illo mortis excuſſit.

5. Quinto prope parvulum ipſius placentam, ſecundinas, funemque umbilicalem comburere: cum enim fœtus paulo ante fuerint partes, quæ illius venas, arteriasque in ſe implantatas ac ejusdem ſanguine, ſpiritibusque refertas, continebant: ſi ſpiritus iſti jam ignis virtute acuantur, & exaltentur, infantem exſuſcitabunt. Præſtat autem funiculum umbilicalem ab infante non recidere: ita enim propter immediatam vaſorum communicationem remedium celerius, ac tutius operabitur.

6. Sexto fumus tabacci in inteſtina (uti fit in ſubmerſis, & apoplecticis) introductus: irritat enim eorum periſtalticum motum, qui diaphragmati, pulmonibus, & cordi participatur: & ecce ſanguinis circulum, aërisque alternum acceſſum, & receſſum brevi reſtitutos. Peculiare inſtrumentum coriaceum ad id Britanni excogitarunt: cujus imaginem dedere Bartholinus atque Loviſius: utilius autem, commodiusque reddidit Muſſembroecchius: nam quo calidior intrabit fumus, eo (*c*) erit effica-

(a) Deventer apud Bruhier. *t.* 1. *c.* 4. §. 2.
(b) Chundeman. Acta Nat. cur. *t.* 2. *obſerv.* 150.
Bruhier. *t.* 1. *c.* 1. §. 8. *n.* 11. *fol.* 205 *&* *n.* 12. *fol.* 206.
(c) Joly apud Bruhier. *tom.* 2. *c.* 1. *fol.* 188.
Et Bruhier. *dicto t.* 2. *c.* 6. *f.* 383.

efficacior. Huic inftrumento, fi defit, aliud valde fimile fubftituetur, nempe tubulus, quo ad tabacci fumum infpirandum utuntur, vulgo Pipa: fed tunc afflabit obftetrix ex parte foci, papyro forata cooperti: potuerunt quoque fubrogari duo hujusmodi tubuli, unus integer, alter vero detracto foco. Primus etenim ad fumum attrahendum, fecundus ad eumdem in inteftina immittendum adhibebitur.

Siculæ obftetrices gallinæ viventis roftrum in infantis inteftinum introducunt, eam, ne fugiat, detinentes: quod fortaffe a ciconiis, juxta relata nimirum a Fulgofio, defumptum eft. (*a*)

7. Porro Francifca Diez obftetrix, de qua fupra, fextum filium pepererat fine motu, fine refpiratione, fine pulfu: gallinam nihilominus modo prædicto applicuit, fecundinas, placentam, & umbilicalem funiculum non refectos a foetu in Tegano aptavit, & frixit, eumque mirabiliter liberavit.

8. Propterea pro re habeo indubitata, majori numero detegendos fore vivos foetus, qui fub mortuorum larva oriuntur, fi in ufum prædicta, & fimilia tentamenta venirent. Oportet autem (*b*) (quod Medici de fubmerfis monere folent) animum non remittere, fi quando res non cito fuccedat ex voto, fed per duas, tres, imo quatuor horas remediis infiftere, fi vere infantulorum falutem inquirimus. Non enim defunt exempla id egregie confirmantia: (*c*) imo Bruhierius ad octo dies, & amplius curationis tempus extendit, eamque dimitti prohibet quousque infurgat putrefactio, quæ ipfi, uti diximus, unicum eft amiffæ vitæ indubitabile fignum.

9. Extraxerat manu 6. Id. Augufti 1748. a matre, mortua putata, Chirurgus Riguardus (*d*) infantem,

(*a*) Fulgos. *l.* 1. *c. de Avib. mirab.* Bruhier. *t.* 2. *c.* 2. *f.* 132. *&. feq.*
(*b*) Miffon apud Bruhier. *t.* 1. *c.* 2. *f.* 21.
(*c*) Bruhier. *t.* 1. *c.* 1. §. 7. *f.* 509. *&* 513.
(*d*) Bruhier. *t.* 2. *c.* 5. §. 3. *fol.* 537.

infantem, qui & ipſe anima jam exutus apparebat: ille cum ſciret, quam ambigua ſint in his pueris communia mortis argumenta; aſtantibus mulieribus præcepit, ne eum pro mortuo derelinquerent, ſed refocillare ſatagerent. Id eo libentius præſtiterunt, quo puerum eleganti præditum forma perſpexerant. Verum poſt curam per tres horas fruſtra, ut videbatur, impenſam, animum deſpondentes, eum certe mortuum judicarunt: dum itaque ipſum pro ſepultura componunt, os ille aperit. Nova ergo ſpe, ac zelo animatæ ſubſidia renovant, vinum, acetum, reginæ aquam admovent, quibus ille demum excitatus manifeſta vitæ oſtendit indicia. Advocatur propterea iterum Chirurgus, qui poſt quartam horæ portionem perveniens, puerculum plorantem reperit, eorum more, qui ſani vividique oriuntur. Ex his Chirurgus in ſpem denique erigitur, matrem non ſecus, ac acciderat filio, quamquam ſub mortis imagine, fortaſſe vivere. Eam igitur arcæ mortuariæ jam incluſam reviſit: cumque poſt ſeptem a morte apparente horas adhuc flexibilem inveniſſet; ſpiritu ſalis ammoniaci, licet incaſſum, ſuſcitare tentavit. Hoc non obſtante, familiaribus jubet, ne puerperam terræ mandent, niſi prius brachiis, cruribusque rigentibus: ſed interim frictionibus ad manus, oculos, nares, totumque vultum, aceto, & aqua reginæ irritare ſolertiſſime ſtudeant. Hiſce ſubſidiis illa tandem expergefacta ſurrexit, ac diu cum filio quamquam ſurda, muta, & paralytica ſupervixit.

10. Joannes quoque Roccafortius, agnomine mortis eluſor „ *Trompe la mort* „ 4. ætatis Anno, mori viſus, & arcæ mortuariæ illatus fuerat, Parochialis Eccleſiæ campano ære ad ejus funus perſonante: ſed mater contra cæterorum omnium judicium ſibi ſuadere nequibat, eum revera obiiſſe. Igitur quamvis a domeſticis aliisque amentiæ damnaretur, puerum variis auxiliis juvare contendit: nec eam fefellit eventus: nam ille poſt quatuor diligentiſſimæ curationis horas vitæ indicia præbuit amanti genitrici, & priſtinam (*a*) deinde ſanita-

(*a*) Bruhier. *t.* 1. *c.* 1. *ſ.* 7. *fol.* 165.

ſanitatem recuperavit. Quocirca repetere non gravabor: ſi debitas induſtrias conferremus, innumeri, ex hujusmodi parvulis ad vitæ munia reverterentur. Ut autem ſit, ubi caſus evenerit, expediet omnino a ſpe non excidere; ſed æquo, & conſtanti animo fortunam ſemper & accuratiſſime experiri.

CAPUT XVII.

Utrum baptismus conditionatus conferri poſſit infantibus, de quibus juxta dicta ſuſpicari poſſumus Aſphyxia detineri?

1. Quæ cum ita ſint, oritur inde dubium, utrum parvulus, qui naſcendo mortuus apparet, ſi non eſt contuſus, lacer, aut vulneratus, vel corruptus: neque corruptionis præ ſe fert initia; nec aliud habet indubitabile mortis indicium, veniat juxta peritarum obſtetricum praxim ſub conditione baptizandus? Et affirmandum cenſeo: ob prædictas enim rationes, tot experimentis comprobatas, merus reſpirationis, motus, ſenſusque defectus poteſt in eo facillime cum vita componi; ac dubium ſubeſt non mendicatum, neque remotum, ſed prudens, vereque probabile, infantem hujusmodi non eſſe mortuum, ſed ſyncope ferociori defixum. Et profecto ſi expertis obſtetricibus a me diligenter examinatis credendum eſt; numerus parvulorum a corruptione prorſus immunium, qui ſub mortuorum larva in lucem veniunt, ac deinde recuperantur, ſuperat primo eorum numerum, ſane non exiguum, qui propter putrefactionem, vel ejus initium certo mortui dicendi ſunt. Secundo, quod gravioris eſt momenti, & ſupra judicavimus; major infantium pars, quos nondum invaſit corruptio, remediis, quamquam ut plurimum perfunctorie applicatis, ad vitæ uſum revertitur. Quot ergo alii redirent, ſi ſerio res iſta perageretur, & per proli-

prolixe continuata præsidia in illos recreandos incumberemus? Mitto, quod forte, ut olim suspicatus fuisse videtur Mabillonius, (*a*) cujus verba superius attuli, (*b*) nonnulli etiam ex pueris, quorum mors non satis erat contestata, & resurrexisse a mulierculis dicti sunt, solum ab Asphyxiæ veterno evigilarunt.

2. Cæterum ubi de putrefactione dubium sit, discutiendum, uti diximus, utrum fœtor a filiolo, an a sanguine matris, ejusque liquoribus corruptis oriatur: utrum pueri gangræna sit sicca, vel humida quidem, sed cum rubore conjuncta: hujusmodi enim gangrænæ vivorum essent, non mortuorum.

3. Oporteret profecto, ubi dubium aliquod mortis intellectui obversaretur, veritatem per experimenta disquirere, & extricare: sed id in præsenti themate locum obtinere non poterit, periculum enim est in mora. Quocirca si prius tam exactæ probationes faciendæ essent, ac postea dato aliquo vitæ indicio, hujusmodi infantes baptizari deberent; non pauci eorum, recipiendi baptismatis elapsa opportunitate, inexpiati decederent. Nascentium enim egressio in liberum aërem, sicuti vitæ conditionem mutare valet in melius, eosque relevare: ita potest & in pejus convertere, eosdemque penitus interimere. Non enim novum est, flammas nunc a spirantibus auris foveri, & extolli, nunc vero prorsus extingui.

4. Expedit ergo, ut, antequam prælaudata remedia adhibeantur, pueros ob prudens eorum vitæ dubium, sub conditione baptizemus, ipsorum recreationem, si forte bene cedat, paulo post commodius aggressuri. Nam, uti supra diximus, Asphyxia tribus gradibus distinguitur. Quidam illa correpti aliquando ex se ipsis, & sine aliorum auxilio ad vitæ munia remigrant; alii nequaquam recuperantur sine subsidiis, & quandoque diu continuatis; alii tandem quamvis

(*a*) Mabillon. *t.* 5. *op. in Epist. sub nom.* Euseb. Monac. *de cultu SS Ignot. n.* 18.
(*b*) Embryol. *l.* 1. *c.* 12. *n.* 3.

vis adhuc vivi, nulla prorsus arte juvari, ac retineri possunt, quominus in interitum certissime ruant. Propterea etsi pluribus inutilis erit curatio, quia reipsa mortuis; aliis tamen quia vivis, & sanabilibus, evadet salutaris: alii postremo, quorum vita adeo jacet labefactata, ut nullo humano subsidio relevari possit, cum tamen eorum anima nondum sit a corpore seperata, & baptismus eos revera viventes inveniat, æternam saltem proculdubio salutem consequentur.

CAPUT XVIII.

Assertio de conditionato baptismate hujusmodi parvulis tribuendo, ex Medicis, Theologisque confirmatur.

1. Romanum quidem Rituale in titulo de baptizandis parvulis nihil de præsenti casu disponit, sed tantum præcipit, dandum esse baptismum, ubi puer in partu periclitatur, & motum vitalem ostendat. Sane motus iste vitalis est motus ab intrinseco ex. gr. pulsus arteriarum, a motu nascendi, quo necessario infantes omnes, quamvis defuncti, moveri solent, dum actu egrediuntur; plane diversus: nemo enim oriri poterit sine aliquo motu, qui a matre saltem parturiendi conatibus communicetur: in hoc autem baptismate Rituale non apponit conditionem, *si tu es vivus:* ubi enim vitalis inest motus, de vita non erit ambigendum. Cum igitur nihil statuat de baptismate parvulis concedendo, ubi de eorum vita oporteat dubitari, rem ipsam Theologorum, & Medicorum judicio permittit. Hos ergo audiamus.

2. Et e Medicis quidem seligo Bruhierium, qui præ cæteris materiam de mortis indiciis copiosius pertractavit. Hic in operis coronide generaliter monet: omnibus, qui repentino aliquo malo mortui videantur,

videantur, sine characteristico mortis signo, quod illi est sola putrefactio, vel ejus initium; præsidia spiritualia, quorum capaces existunt, esse tribuenda: eo quod recte suspicari possimus, eos aliqua syncope fuisse prostratos. In his autem expresse recenset pueros, qui sub defunctorum figura in lucem prodeunt, ob plurima scilicet experimenta, in quibus sæpe vivere detecti sunt. *Ex his, ait ille, observationibus sequitur, quod usquequo mors indubitabilis non evadat, conferenda sint homini spiritualia illa præsidia, quæ recipere pro statu præsenti valebit. Insuper cavendum esse, ne in conclavi sermones misceantur, qui ægroto displicerent, si ab eo forte audirentur.*

3. Et quamquam, uti probavimus, in adultis præter corruptionem alia contra Bruhierii mentem, ut plurimum saltem, sint signa mortem comprobantia; medicum tamen illius judicium maximi faciendum est in parvulis motu in nativitate carentibus: quia & syncope in illis vehementior, & frequentior est, & mors per alia characteristica signa, si putrefactionem tollas, regulariter saltem, agnosci non potest.

4. Nunc vero ad Theologos veniendum. In universum ipsi clamant, ubi necessitas urget, & ministrandi Sacramenti valor est dubius, deberi illud sub conditione ministrari, quum magis expediat homini vel dubio auxilio succurrere, quam nullo; præponderante scilicet hominis probabili utilitate probabili Sacramenti frustrationi: quod etiam ipse Morinus ex doctrinis SS. Patrum admittit, vir cæteroqui nequaquam laxæ disciplinæ suspectus: *Salus enim* (ait) *populi suprema lex est, & propter populi salutem instituta sunt Sacramenta. Ideo concurrente utraque probabilitate, salutis procurandæ probabilitas, alia valere jussa, eligenda est.* Hieronymus Florentinius, (*a*) ut alibi diximus, in disputatione secunda Romæ post diligentissimum examen, & Superiorum permissionem edita, docet: Abortivos etiam primo graviditatis tempore,

(*a*) Florent. de Hom. dub. *disp.* 2. *sect.* 6. *n.* 5. *f.* 124. & *disp.* 4. *sect.* 14. *n.* 9. & 20.

pore, nisi manifeste sint mortui, esse sub conditione baptizandos. Pro indicio tamen mortis indubitabili, non motus defectum, sed compressionem, & contusionem assignat. *Supposita*, ait, *sententia probabili animationis, prudenti judicio existimandus est vivus, nisi per accidens, & ex causa alicujus compressionis, aut contusionis evidenter appareat mortuus.* Confer. supra Lib. I. Cap. X. n. 5. in fine, pag. 76. Abstinet autem a designando, pro mortis argumento, motus defectu, quia ut ex Harvæo, & Guarinonio ipse retulit, sæpe in minimis abortivis cordis motus intermittitur, vita certe durante.

5. Florentinium sequitur Constantinus Roncaglia (*a*) ex eadem Religiosa familia, clari nominis vir: maxime namque commendat illius librum, & sententiam: docetque similiter minimos abortivos, nisi certo sint mortui, esse conditionate baptizandos. Additque, dum dubitatur, utrum fœtus sit vivus, an non, esse baptizandum, præmissa conditione, *si es vivus.* Id autem locum habere nequibit; nisi quando fœtus egreditur saltem ad sensum respiratione, omnique vitali, seu rithmico motu privatus: unumquodque enim istorum vitam redderet plane certissimam: nec ullo pacto posset cum mortis dubitatione concurrere. Id ipsum nonnulli Antistites in suis de Partu Cæsareo, & abortu gravissimis Edictis expresse monuerunt: nimirum Archiepiscopi Panormitanus, & Monregalensis, Episcopi Liparitanus, & Cremonensis, Archimandrita Messanensis, & Abbas S. Luciæ. Quæ autem Doctores, ac Præsules isti de abortivis luculenter affirmant, ex iisdem, similibusque rationibus, ad alios nascentes pueros extendenda procul dubio veniunt, in quibus characteristica desunt mortis indicia, nimirum sive ii ex abortu, sive ex partu Cæsareo, vel difficili, aut etiam facili jam perfecti oriantur. Imo etiam a fortiori: de his enim constat anima rationali fuisse olim informatos: & solum ambigitur, utrum hæc anima permaneat adhuc in corpore, an inde migraverit.

(*a*) Roncaglia Theol. *mort. t. 2. tr. 17. de Baptism. c. 4. q. 4. resp. 3.*

verit. Favetque præter defunctum hodiernus ac præclarissimus Episcopus Liparitanus Archiepiscopus Peleusiensis, qui de fœtu primorum dierum, quamquam imperfectissime figurato loquens, ait. *Si motum ostendat, illico sub conditione baptizetur : quod si motum non ostendat (dummodo tamen humanus esse fœtus appareat : & neque contusus ille sit, neque corruptus) graves Doctores volunt conditionato baptismate donandum esse. Atque ita monemus faciendum. Poterit enim esse vivus, & ob aliquod forte deliquium quiescere. Cui deliquio sicuti ex innumerabilibus constat experimentis, frequenter in nascendo fœtus omnes, etiam ortui maturi, æque subjiciuntur.*

6. Verum quæ de nascentibus parvulis huc usque diximus, de omnibus, in quibus deliquium suspicari licet, tradidit Joannes Caramuel. (*a*) Ejus doctrinam, quam additis etiam propriis experimentis, in plures conclusiones ipse distribuit, compendio perstringamus. Afferit ergo in casibus repentinis posse, ac deberi a Parochis ex justitia, ab aliis vero Sacerdotibus ex charitate, sub gravi proinde peccato, absolvi: (intellige semper conditionate: *si es vivus, & es capax*) qui per communia signa mortuus apparet, si mors aliunde non constet: cum enim possessio stet pro vita, hæc ipsa possessio majori efficacia nos adigit ad vitam præsumendam, quam alia fortasse præstaret probabilis ratio, vel etiam probabilior. Arbitratur autem, hujusmodi signa nil aliud efficere posse, quam vitam antea certam reddere modo incertam, ac dubiam: at in dubiis, ac probabilitatibus ex utraque parte pugnantibus, favendum esse animæ: ideoque propendendum ad vitam. Sentit etiam cum Feifoo, ut infra videbimus, non solum in casibus repentinis, verum etiam in aliis regularibus morbis forte hominem prius apparere mortuum, quam talis revera sit. Deinde ait:

7. *Octavo, non est evidens, tunc mori hominem, cum ultimo sensu privatur. Rem edissero. Solent ægri in deliquia profundissima incidere, & mortui putari, quo usque paulatim se recuperent, & ad se redeant.*

 Sed

(*a*) Joan. Caram. Theol. mor. *fundam.* 66. *p.* 541. *n.* 14.

Sed quid fieret illi, qui diceret, nexum animæ, & corporis esse substantialem, fortissimum, & fidelissimum, nec rumpi tam cito, quam putamus? Omnes ad unum moribundos ad mortem per gradus transire, e valetudine ad morbum, e morbo ad deliquium, & e deliquio ad mortem? An non innumeri casus sunt in historiis, qui hanc veritatem persuadebunt? Legimus sæpe ægros in cordis deliquium lapsos, & mortuos creditos miserrime fuisse sepultos. Legimus ex istis nonnullos speciali Dei misericordia ab ipsis sepulchris ereptos: quid ergo vetat dicere: omnes prius a sensibus, & postea ab ipsa anima deseri? Quid vetat addere, ex desertis a sensibus alios ad se rediisse, & alios non? An non sunt leges publicæ in communitatibus multis, quibus est cautum, ne ante vigesimam quartam a morte horam sepeliantur cadavera, si forte ad se redire possint? An non eadem ratio, quæ urget, ne sepeliantur, urgebit, ut absolvi possint?

Hic autem Caramuel de casu loquitur, in quo signa characteristica desunt. Præterea (quidquid ille circa repentinos morbos vel dubitaverit vel crediderit,) non sic intelligendus est, quasi dicat, in morbis periodicis, posse, qui mortuus videtur, absolvi, per totum id tempus, quo manet ad cautelam insepultus: ita enim dubium de vita ipsius evaderet valde remotum. Intelligendus est ergo de tempore tantum exanimationi proximo, relate scilicet ad fundamentalem ejus rationem: quia nimirum suspicatur, inter agoniam, & mortem semper intercedere syncopem: quæ tamen cum corpori jam penitus labefactato, & immediate morituro, veluti mortis prodroma, supervenire supponatur, non nisi brevissima esse poterit. Hoc proinde tempus Feifous, cæteroquin in morbis repentinis largior, in periodicis caute monet non extendendum, nisi ad horæ quadrantem, vel ad summum ad horæ dimidium. (*a*) Per hoc enim solummodo spatium, ubi mortis comprobatio facta non sit, quæ tamen in gravidis nunquam omittitur; posset in illa hypothesi aliqua vitæ verisimilis dubitatio permanere.

CAPUT

(*a*) Feif. loc. inf. cit. *n.* 31. 42. & 43.

CAPUT XIX.

Feifous, aliique Doctores prædicto baptismati favent.

1. Celeberrimus hic Auctor olim in Hispaniis Benedictini Ordinis Generalis Antistes, in insigni suo Critico Theatro, Caramuelis doctrinam, quæ tamen ejus oculos, vel memoriam saltem fugerat, luculentius exposuit, & latius confirmavit.

Feifous Theatr. Crit. t. 5. *de Signis Mortis actual. disc.* 6. §. 9.

§. IX.

XXXIII. „ Ex his, quæ huc„usque, uti Physici examinavi„mus, *ait ille*, reliquum est, ut „quamdam illationem maximæ „utilitatis tamquam Theologi de„ducamus. Illud profecto jam „in principio præsentis disserta„tionis indicavi: scilicet in quam„plurimis eventibus, in quibus „Sacerdotes absolutionem dene„gant, posse, & debere illam sub „conditione tribuere. Certum „est, mortuo, si talem esse con„stet, veluti sacramentalis abso„lutionis incapaci, ne quidem sub „conditione posse illam concedi: „verum potest, ac debet, ubi du„bium est, utrum vivat, an mor„tuus sit, si ab eo absolutionis „petitio formalis, aut virtualis „præcesserit. Hæc enim habe„tur pro confessione in communi „vel formali, vel interpretativa, „ac per eam dolor sensibilis eva„dit. Hæc saltem est sententia „apud Recentiores obvia. Sta„tuamus ergo hujusmodi casum, „qui multoties evenit. Quidam „cum se feroci morbo invadi sen„sit, qui summa vi, ac velocitate „vitales ipsi facultates prosternit, „confessionem inclamat. Aliquis „ex adstantibus Sacerdotem quæ„siturus abscedit; verum cum hic „deinde supervenit, eum reperit „sensu, motu, ac respiratione „penitus destitutum: quod juxta

„communem exiſtimationem idem „eſt, ac mortuum. Quid aget „Sacerdos? Quamvis a tempore, „quo æger in deliquium inciderit, „non niſi horæ quadrans effluxe„rit, domum ſuam repetit, di„cens, ipſum abſolvere non poſ„ſe: ac recte quidem, uti Theo„logus, verum errabit, ut Phy„ſicus.

„Conſtanter igitur affirmo, in „propoſito caſu, poſſe illum ab„ſolvere ſub conditione, quamvis „plusquam una, vel duæ horæ „elapſæ ſint. Id ineluctabiliter „probo. Debet illum abſolvere, „dum dubitari debet, utrum vi„vat, an mortuus ſit. Sed ita „eſt, nimirum, quod quamvis „plusquam duæ horæ ſint præter„lapſæ, nihilominus dubitandum „venit, utrum vivat, an obierit. „Ergo. Major conſtat ex ſuppo„ſitione ipſa: quæ certa eſt apud „Theologos. Minorem ita pro„bo. Dubitari debet, utrum vivat, „an mortuus ſit, dum nulla viget „certitudo neque phyſica, neque „moralis, ipſum obiiſſe. Sed ſic „eſt, quod elapſis plusquam dua„bus horis, nulla neque phyſica, „neque moralis viget certitudo, „ipſum obiiſſe. Ergo. Conſe„quentia ſequitur. Major eſt per „ſe nota. Minor conſtat eviden„ter ex his omnibus, quæ ſupra „allegavimus, quæque pro majo„ri claritate propoſito caſui apta„bimus, ea, quæ neceſſaria vide„buntur, addentes.

XXXIV. „Peto, quænam ra„tio nos impellit ad hunc homi„nem poſt duas, vel tres horas a „funeſto illo caſu, defunctum ju„dicandum? Videmus eum pro„fecto ſine reſpiratione, ſine mo„tu, ſine ſenſibus. At quod ad „primum attinet, certo definire „non poſſumus, reſpirationem „omnino illi deeſſe, ſed ſolum „conſueta, ac naturali vi, quæ a „nobis percipi poſſit, non reſpi„rare: motum deinde, ac ſenſum „ad ſummum affirmare poterimus „in partibus externis defeciſſe: „quomodo tamen ſe res habeat in „internis, ignoramus. Deinde „neque reſpirationis totalis ceſſa„tio, etſi vera ſupponatur, mor„tem certo nobis indicabit. In„dubitatum eſt enim, humanum „corpus quibusdam præternatura„libus diſpoſitionibus obnoxium „eſſe, in quibus reſpirationis ab-

olitio

„ofitio tolerari, aut ſaltem ſup„pleri valeat. Tertio quamvis „ultro concederemus, defectum „reſpirationis per duas, treſve „horas connexionem habere cum „morte; non inde ſequitur, illum „eſſe jam mortuum, quem per „duas vel tres horas cernimus re„ſpiratione deſtitutum; ſed ſolum „eum in quadam moriendi neceſſi„tate poſitum: adeo ut quamvis „verum eſſet, quod tamen profe„cto falſum eſt: neminem ſcilicet „eorum, qui tanto tempore reſpi„ratione caruerunt, vitæ muniis „fuiſſe reſtitutum; ſeu quod idem „eſt, omnes inevitabiliter obiiſſe; „ſcire nihilominus impoſſibile eſt, „quo temporis momento extincti „ſint: neque id ſine divina reve„latione dignoſci valebit. Reſpi„rationis defectus per horæ qua„drantem, vel dimidium, vel per „integram horam &c. poterit cor„pori talem alterationem inferre, „ut mors infallibiliter inde ſucce„dat: cæterum ſcire nequibimus, „utrum ad horæ unius, vel dua„rum, trium &c. terminum ſe„quutura ſit.

§. X.

XXXV. „Hoc argumentum „omnibus mortis caſibus, ſive re„pentina invadat illa, ſive cui„cumque infirmitati pediſſequa ſit, „aptari poterit. Supponamus, fe„brem per diſtinctos gradus ægro„tum ſenſim ad ſepulchrum dedu„cere: extenuatur ille, atque „paulatim notoria facultatum om„nium clade conſumitur, quouſque „cernatur in eo rigoroſa facies hip„pocratica, cum cæteris omnibus „fatalibus ſignis, quæ in Medico„rum libris deſcribuntur; propor„tione ſervata ex hoc ſtatu deci„dit in extremum agonem, & ex „agone ad ultimas oſcillationes. „Jam corpus illud non niſi exani„mem truncum repræſentat. Po„teris tamen certo dicere, mor„tuum eſſe? Nequaquam: ſed „tantum illud, ſi nondum vita ſpo„liatum eſt, brevi tamen ea ſpo„liatum iri: at certo temporis „momento vitæ terminum deſi„gnare nequibis.

„Nihil in hac materia ſcire ſi„cet, niſi per experientiam. Phi„loſophia enim eo uſque penetra„re non valet, ut diſcernere poſſit, „quænam ſit diſpoſitio, ſeu qui-

„nam ſit ille alterationis gradus, „quo in partibus corporis præci- „puis poſito, eodem momento „animæ ſeparatio conſequatur: „& quamvis theorice ad illum co- „gnoſcendum pertingeret, quibus „inſtrumentis inſpiciet, utrum ea „diſpoſitio viſceribus inducta jam „fuerit? Neque magis demonſtrat „experientia, quandonam anima „ſeparetur, ſed ad ſummum nos „edocet, eos, qui per ſupra indica- „tos gradus ad illud labefactatio- „nis punctum pervenerunt, nun- „quam ad vitalem reſpiratio- „nem rediiſſe. Cæterum hujus- „modi per gradus exanimatis tam „amplum temporis ſpatium pro „abſolutione ipſis tribuenda non „aſſignarem: atque ut opinor, „majus, quod ipſis concedi poſſit, „eſt horæ dimidium. Ratio eſt, „quia in his totum corpus, nullo „ex viſceribus excepto, illam ſen- „ſim alterationem, corruptionis „cauſam, patitur, quæ eſt infirmi- „tatis effectus: quod tamen non „habet locum in aliis, qui gradi- „bus antedictis prætermiſſis, in „deliquium prolabuntur. Quo- „circa contingere poteſt, imo ſæ- „pe contingit, ut præcipuæ cor- „poris partes nullo afficiantur „damno, aut ſaltem damnum non „ſit irreparabile: quod ſi tale fue- „rit; id nihilominus veluti neceſſa- „rium reputo: nimirum quod a „deliquii momento usque ad tota- „lem vitæ abolitionem aliquod no- „tabile tempus intercedat: in plu- „ribus ſaltem caſibus, in quibus re- „pentinum illud malum viſcera ſa- „na reperit, facultatesque inte- „gras: nam ex hoc momento, us- „que ad ultimum ruinæ momen- „tum quis non videat intercapedi- „nem non brevis moræ neceſſario „eſſe admittendam?„

XXXVI. „Verum pro caſu, „in quo mors paſſibus venit regu- „laribus, quorum ſucceſſio non „Medicis tantum, ſed & adſtan- „tibus quoque notoria eſt; non „gravate ferrem, unumquemque „in ſuo ſenſu abundare: diſputa- „tio in hac parte minimi quidem „erit momenti: ſi namque mors „hoc modo appropinquaverit, mo- „do eventus valde raros excipias, „christianas, & neceſſarias cautio- „nes, quæ ipſam præcedere de- „bent, præmiſſas profecto repe- „riet.

XXXVII. Doctrina vero, „quam præcipue trado, quamque „maxime necessariam judico, est „pro casibus, in quibus mors com„munem methodum non servat: „in hisque mea argumenta fortis„sima sunt; præsertim illud, quod „ex supra allatis exemplis desumi„tur. In his omnibus ea exani„mationis imago conspiciebatur, „quæ mortem communiter comi„tari consuevit: quæque in totali „privatione (sive vera sit illa, sive „apparens) sensuum, respiratio„nis, motusque consistit. Eoque „non obstante, homines illi vita „functi non erant. Ergo neque „in statu quæstionis, qui prorsus „idem cum illo est, hæc eadem „exanimationis repræsentatio cer„tum existentis mortis indicium „erit reputanda. Deinde insur„go. Ubi nulla viget certitudo, „dubitandum est: ubi vero dubi„tare oportet, utrum is, de quo „agitur, vivat, an obierit, sub con„ditione absolvi debet. Ergo.

XXXVIII. „Demum varii Me„dicinæ Scriptores notæ auctori„tatis testificantur, in casibus apo„plexiæ, syncopes, ac suffoca„tionis uteri æquivoca esse com„munia mortis signa: ita ut affe„ctus illi aliquando tam graves „existant, ut omnimodam secum „trahant, nostrorum sensuum spe„ctato judicio, respirationis, mo„tus, & sensus privationem: qua„propter admonent, ut in simili„bus eventibus ad tertiam diem „corporum sepultura differatur: „nam per totum illud temporis „spatium, uti multa docent ex„perimenta, possunt in vivis per„sistere. Hoc autem per se so„lum (quamvis cætera deessent „argumenta) jam ad intentum suf„ficeret. Nunc vero ad casum „quæstionis revertamur: cum Sa„cerdos ad hominem, pro quo „absolvendo vocatus fuerat, per„venit, eumque reperit respira„tione, sensu, ac motu privatum; „evidens est, dubitare debere, „utrum iste aliquo ex tribus ante„dictis morbis oppressus fuerit: „etenim undenam contrarium ille „conjiciet? Neque illi ipsi, qui „tempore invasionis adstabant, id „scire poterunt. Non dixi satis: „Medicus ipse, quamvis fuerit „præsens, id ut plurimum igno„rabit. Ubi enim paroxysmi illi

„adeo

„adeo ſunt vehementes, ut etiam „reſpiratione defraudent, nullum „habent ſignum, niſi valde falli-„bile, quo inter ſe, & ab omni „alia morboſa affectione, quæ „eamdem privationem poſſit indu-„cere, diſcernantur.

„Neceſſario ergo dubitare de-„bet Sacerdos, utrum homo ille „mortuus ſit, an vivus. Dubium „enim iſtud ab alio inevitabiliter „ſequitur, ſuppoſita doctrina, „quam ſtatuimus: nimirum in his „morboſis affectionibus quando-„que mortuum judicari, qui vivit „adhuc. Ergo debet eum ſub „conditione abſolvere, quamvis „elapſæ fuerint non ſolum duæ „horæ, ſed etiam decem, aut duo-„decim, & amplius: Medici enim „dicunt pro ſepelitione expectan-„dos eſſe tres dies.

XXXIX. „Et profecto dice-„rem, non ſolum dubitare debere „Sacerdotem, ſed poſitive judi-„care, illum oppreſſum fuiſſe ab „una ex illis tribus affectionibus. „Ratio eſt clara. Medici enim „nullum alium indigitant morbum, „qui ſubito totalem ſenſus, reſpi-„rationis, & motus privationem „inducit, niſi tres illos, ubi vehe-„mentiſſimi fuerint: Ergo neceſ-„ſe eſt judicare, unum ex illis ho-„minem in ſtatum adeo deplorabi-„lem conjeciſſe.

§. XI.

XL. „Doctrina, quam expo-„ſuimus, non ſolum locum habet, „cum homo, qui paulo ante ſanus „bene valebat, in adeo profun-„dum ruit deliquium; ſed etiam „cum hæc mortis imago, ſeu pa-„roxyſmus alicui alteri morbo ſu-„pervenit. Suppono hominem, „de quo agimus, aliqua magna „febre, vel acuta colica paſſione, „vel intenſo capitis dolore labora-„re; absque eo, quod per eos „ægritudinis gradus delabatur, qui „paulatim ad extremum ducunt „mortis agonem. Invadit ipſum „privatio ſenſus, reſpirationis, ac „motus: hæc neutiquam ægritu-„dini, quam patiebatur, venit ad-„ſcribenda, quæ apta non erat ad „tam ſubito creandam privatio-„nem ipſam, ſaltem tamquam cau-„ſa, vel diſpoſitio immediata, ſed „alicui ex tribus antedictis affecti-„bus tribuenda erit; ſive hic ali-„quo nobis occulto modo ab ante-

„cedenti

„cedenti morbo originem habeat; „five nullam ab ipſo aggrediendi „occaſionem ſumpſerit; quapro- „pter caſus hic erit ſemper exiſti- „mandus repentinus. Nam & „illi ipſi qui tales in toto rigore „ſunt, quique non a cauſis extrin- „ſecis oriuntur, proveniunt ſem- „per a cauſis antecedentibus, quæ „nimirum in corpore latebant: pu- „ta hiſterica accidentia a malignis „humoribus in utero congeſtis. „Sacerdos igitur in his etiam caſi- „bus vocatus conditionate abſol- „vere debet, quamquam poſt duas, „vel tres horas a morte apparente „perveniat.

§. XII.

XLI. „Animadvertendum eſt „hic, non defuturos, qui me te- „meritatis inſimulabunt, quaſi no- „vum aliquod in Theologiæ Mo- „ralis praxim invehere conten- „dam: quibus tamen hæc tria re- „ſpondebo. Primum eſt, me „parvifacere, ſemperque parvifa- „cturum genus iſtud Cenſorum, „qui in reliquis cœci, vident ſo- „lummodo, atque ſequuntur cur- „riculum illum, cui ipſos alii im- „poſuerunt: uti ait Seneca, non „qua eundum eſt, ſed qua itur, „euntes. Secundum in ſimilibus „materiis non intereſſe ſcire, vel „inquirere quid antiquum, vel „quid novum, ſed quid verum. „Fateor præſumptionem favere „opinionibus communi calculo re- „ceptis. Verum id obtinebit, us- „quequo contra illas argumenta „inſolubilia non proponantur, qua- „lia ſunt illa, quæ exprompſimus. „Jura enim præſumptionibus non „attendunt, ſi contra eas proba- „tiones ineluctabiles inſurgant. „Tertium, quod, quamvis novam „praxim, non novam tamen pro- „pono doctrinam; imo iſta com- „munior eſt, atque receptior. Om- „nes Morales Theologi ſentiunt, „ubi neceſſitas urgeat, ac ſimul „dubitetur, utrum Subjectum ſit „abſolutionis capax, dandam eſſe „conditionatam. Ex morali Theo- „logia hanc tantum propoſitionem „ad aſſumptum deſumo. Dubium „vero decidere, utrum in caſu hu- „jus quæſtionis Subjectum exiſtat, „necne capax: nimirum utrum vi- „vat, an non: & utrum detur hoc „dubium, profecto non ad Mora- „lem Theologiam, ſed ad Phyſi- „cam pertinet: atque in hac ea-

„dem materia nihil ipse affirmo, „nisi quod evidenter ab experi„mentis, atque ab ipsorum Medi„cinæ Scriptorum documentis in„fertur. „

XLII. „Doctus vir P. Lacroix, „qui merito nostris diebus, tanto „cum plausu per manus omnium „volitat; unicus est inter auctores, „quos ego vidi, qui quamquam le„viter, in quadam objectione, „quam sibimetipsi opponit, no„stræ quæstionis rationem attin„git, *lib. 6. p. 2. n. 1164.* ubi post„quam affirmavit, absolvi Sacra„mentaliter non posse, qui jam „defunctus est; ita argumentan„tur. *Nonnulli Medici docent, ani„mam rationalem unitam corpori „manere per unum, vel duos horæ „quadrantes, postquam vulgo mor„tuum judicatur: si adveniat ergo „Sacerdos ad aliquem, qui videtur „exanimis, poterit per illud tempus „circiter, illum saltem sub condi„tione absolvere?* Quæstionem „solvit hisce verbis, *Respondeo: „si illa opinio vel ex ratione, vel „ex auctoritate est alicui dubie pro„babilis, „ concedo consequentiam. „Verum*, „ immediate subjungit, „*contrarium usque modo ego sensi, „& etiamnum in præsenti certum „reputo.*

XLIII. „Vides hic Patrem la „Croix mecum in judicio Theolo„gico convenire, discrepantiam „vero in judicio tantum Physico „intercedere. Pater la Croix „Medicorum illorum opinionem „certo improbabilem arbitratur. „Ego tamen probabilissimam. „Imo si loquamur non generali„ter pro defunctis omnibus, sed „pro multis, evidenter certam: „nam constanti experientia habe„mus, multos, qui defuncti existi„mabantur, post integras horas „recuperatos. Ex his evidenter „probatur obligatio, quam Pater „la Croix negat ad conditionate „absolvendum: nam eventuum il„lorum experientia, in quibus „qui mortui putabantur, vive„bant, dubium reddit, utrum in „plerisque aliis idem contingat. „Sed sic est, quod hoc extante „dubio, secundum P. La-Croix „imo secundum omnes, debet sub „conditione Sacerdos absolvere. „Ergo.

§ XIII.

§. XIII.

XLIV. „Omittendum hic au-„tem non eſt, Paulum Zacchiam, „Doctorem tanti apud omnes no-„minis *Q. Medic. leg. l. 4. tit. 1.* „*q. 11.* cum aliis quinque Aucto-„ribus, quos citat, affectibus apo-„plexiæ, ſyncopes, & uterinæ „ſuffocationis multos alios adjun-„gere, qui analogi ſunt apople-„xiæ, ad fundandum rationabile „dubium, utrum qui apparenter „veluti omnino exanimati repræ-„ſentantur, mortui revera ſint, an „vivant? Tales ſunt ſuffocatio ex „aqua, fune, ſeu laqueo: item „ſuffocatio ex fumo carbonum, „vapore vini, vel cereviſiæ, cum fer-„mentationem conceperint. Item „exanimatio ex ebrietate, vel ful-„minis ictu, vel ruina ab alto, vel „ex auræ cujuslibet peſtilentis in-„ſpiratione. Caſus iſti omnes, alii-„que ſimiles (animadvertat Lector „quam ampla porta in tali extenſio-„ne, ſimilibus caſibus hic aperi-„tur;) ait ille, quo ad præſens in-„tentum, non diſtinguendi ſunt ab „Apoplexia: nam deprehenſi ſunt „nonnulli, qui talibus occupati „malis, deinde poſt duos, vel tres „dies vitæ uſum recuperarunt. Ita-„que concludit, quod quando „in talibus accidentibus ad ſe re-„vertuntur, nequaquam judican-„dum eſt, eos miraculo reſurrexiſ-„ſe, de quo ſcilicet in ea quæſtio-„ne agit; ſed naturali reſtauratio-„ne rediiſſe. Igitur ſine gravi do-„lore cogitare nequeo, quod cum „celebres Medicinæ Scriptores „doceant, in tanto affectionum „morboſarum numero, poſt ap-„parentem perfectam exanimatio-„nem ægros poſſe vivere, imo & „quandoque vivere per dies inte-„gros; non inveniri tamen Sacer-„dotes, qui eos abſolvant ſpatio „tantum elapſo duorum Credo, ex „quo ſpiritum emiſiſſe videntur. „Ignorantia, & bona fides abſque „dubio illos uſque modo excuſavit: „hæ tamen excuſare nequibunt „eos, qui hanc Diſſertationem per-„legerint, etiam reſpectu plurium „aliorum caſuum, quamquam a „prædictis diverſorum: generali-„ter enim argumenta a me allata concludunt „.

Specialis monitio pro Submerſis.

XLV. „Quod hic addendum „cenſeo, maximi momenti reputo:

 non

„non solum enim ea, quæ usque „modo diximus confirmando, pro „vita deserviet spirituali eorum, „qui submersionis malum subiere; „sed etiam pro temporali. Quamquam nihil mihi gratiæ debea„tur ex utilissima ista monitione, „nisi propter brevem laborem in „ea ex celebri Lucca Tozzi in hi„spanicum sermonem traducenda, „laudabilemque intentionem, eam „publice communicandi. Hic „enim Auctor quadragesimum ter„tium Aphorismum *l.* 2. Hippo„cratis explicans, non solum sup„ponit, sive aqua, sive laqueo, „suffocatos posse aliquod notabile „tempus post suffocationem vive„re; sed asserit esse curabiles, „ubi plusquam duæ horæ non sint „præterlapsæ. Quapropter me„thodum eos restituendi præscri„bit ac ita docet :„

XLVI. „*Sed & non ita pridem „excogitatus est modus, quo isti, „& qui sub aquis sunt demersi, in „vitam referantur: nisi tamen sint „penitus extincti, quod plerumque „post duas horas eveniet. Sunt „primum inverso corpore, sublatis„que sursum pedibus, ac capite de„orsum pendulo, eousque detinendi, „circum accenso interea igne, quo„usque recalescere incipiant, & „aquam per vocalem arteriam eru„ctent: foto sensim corde, totòque „pectore cum vini spiritu, elixire vi„tali, vel pane calente, generoso vi„no irrorato, hisque sæpius, sæ„piusque iteratis: futurum enim, „ut non nisi omnino decesserint, cor „in suo motu restituatur, & pau„latim sanguinem admittat, atque „in arterias propellat cum vitæ re„stauratione. Qui vero laqueo „suspensi, ac strangulati nondum „periere, in vitam facile redire so„lent, insuflato per asperam ar„teriam aëre: ut nimirum pulmo„num bronchiis turgentibus, san„guis possit e dextero in sinistrum „ventriculum protrudi, subinde„que restitui motus tum cordi, tum „sanguini, qui ex strangulatu sub„sliterat. Ad promovendum autem „sanguinis motum, atque ad dissol„vendum eum, qui forte in dexte„ro ventriculo, & in vasis pulmo„niacis hærere, ac congrescere ce„perat; plurimum conferent elixir „magnanimitatis, proprietatis, & „vitæ Quercetani; itemque spiri„tus salis amoniaci, & theriaca„lis, dictus julepium vitale cum cro-*

co,

„eo, *oleum cinnamomi, idque ge-„nus alia, sensim atque iterato, ut „res ipsa tulerit, exhibita. Cæte-„rum qui ultra duas horas præfo-„cati supervixerunt, ut de eo refert „Cardanus, cui aspera arteria ossea „inerat; sicuti ductum & aëris in-„terclusionem omnino non sunt passi; „ita sanguinis, & cordis motu re-„vera non sunt defecti: nisi etiam „hi parem cum Amphibiis, & no-„bili illo urinatore, Cola Catanen-„se, Pisce cognominato, sortiti „sint naturam &c.* Amphibia „autem vocantur, quæ indiffe-„renter nunc aquam, nunc ter-„ram inhabitant, uti crocodili, „castores, atque testudines, &c.

„Rogo igitur, obtestorque om-„nes, qui auxiliatricem in his „manum conferre possunt, ne hoc „facere omittant, ubi aliquis sub-„mersionis incurrat infortunium: „satis gravis est laudatus Auctor, „ne suspicari valeamus, eum vel-„uti rem plane exploratam obtru-„dere, quæ ipsi certa experien-„tia non constet.

XLVII. „Hic autem occurrit „dubitandum, utrum hæc reme-„dia tentanda sint in submersis „omnibus cum spe illos recuperan-„di. Hoc propono dubium, quia „Hippocrates Aphor. 43. lib. 2. „ait, desperandum esse de iis, „quibus circa os apparuerit spuma. „(*Qui suffocantur, & a vita defici-„unt, nondum tamen mortui sunt, „non referuntur in vitam, si spumæ „circa os appareat.*) Et quamvis „Galenus revera non doceat, apho-„rismum istum esse generaliter ve-„rum, sed tantum rarissime falle-„re; tam magna tamen inter Me-„dicos est Hippocratis auctoritas, „ut verendum sit, limitationem „eos non esse admissuros, quam in „textu non vident: ideoque pro „desperatis habituros quoscum-„que suffocatos, in quibus cir-„cumstantiam illam intuebuntur.

XLVIII. „Verum nonnulli „Medicorum, qui libertate opi-„nandi gloriantur, ab Hippocratis „judicio intrepide ad experienti-„am appellantes, Aphorismum il-„lum falsum deprehenderunt, non „solum sine exceptione sumptum, „sed etiam cum Galeni limitatione „intellectum: quod scilicet non ni-„si rarissime fallat. Loquor ex „Sinapii testimonio, qui refert

„plures canes, quibus ad indagandam Aphorismi veritatem adeo fauces constrictæ fuerant, ut spumam ex ore dimitterent, recuperatos esse, ac vixisse. *Canibus his adjungendi sunt plures homines suspensi, ac strangulati, etiam ex fumo carbonum, & apoplectici* (a)

„Ex his concludo etiam pro submersis, in quibus prædicta circumstantia occurrat, adjumentum superius propositum, & multo majori cum ratione spirituale absolutionis auxilium esse tentandum,; *Huc usque Feisous.*

2. Demum Theologi omnes, (b) qui communissime dicunt, in dubio mortis debere infantem, vel adultum respective baptizari, vel absolvi sub condictione *si es vivus*, vel *si es vivus, & capax*, nostræ opinioni in gratiam parvulorum nascentium propositæ non obscure suffragantur.

Clarum est enim Theologos necessario loqui de his, qui non solum destituti sensibus apparent, sed pulsu arteriarum, respiratione, omnique motu vitali prorsus expertes: quidquid enim ex istis quamvis tenuissimum in his deprehenderetur, vita esset indubitabilis.

3. Quinam ergo erit casus, in quo mors dubia existimanda sit? nisi ille, in quo desiderantur quidem hæc vitæ indicia, & nihilominus incertum est, utrum defectus a syncope aliqua, an potius a morte procedat? vel quando imminentis mortis timor non dat explorandi tempus, utrum homo, nec ne prædicta vitæ signa possideat.

(a) Peclin. *Observ. de Aer. & Alim. def. c.* 7.
Bruhier. *t.* 2. *c.* 3. *p.* 235. *& seq. & c.* 5. *p.* 325. *& c.* 6. *p.* 373. *& seq.*
Et Zaccut. Lusit. Hist. Med. *l.* 1. *dub.* 19. *Hist.* 34.

(b) Concina Theolog. Christian. Dogmat. Moral. *tom.* 9. *lib.* 2. *de Sacram. Pænit. dissert.* 3. *cap* 1. *n.* 11. *q.* 3.
Vide præsertim Gotti Theolog. Scholast. Dogmat. *De Sacram. in gen. q.* 2. *de Partibus Sacram. dub* 4. *§.* 2. *n.* 9.
Idem de Sacram. Pœn. *q.* VIII. *dub.* 1. *§.* 2. *n.* 11.
Antoine Theolog. Moral. Tract. de Pœnit. *cap.* 2. *n.* 3.
Sporer. Theolog. Moral. Sacramental. *T.* 3. *p.* 3. *cap.* 5. *sect.* IV. *q.* 2. § 4. *n.* 4.

deat, ac multo minus hic timor consueta experimenta permittit, ut dignoscamus, an ille ad se reverti possit. Quis autem clare non videat de puero, quamquam sub mortui figura nascente, dummodo a corruptione, aliisque mortis characteristicis indiciis immuni posse, imo debere semper ambigi, utrum Asphyxia sit, an morte, prostratus? timendumque prudenter esse, ne ille vere moriatur, antequam perquisitionibus valeat ejus vita innotescere? Quod si hæc locum sibi justissime vendicant in absolutione adultis tribuenda, ubi suspicio viget Asphyxiæ; quanto magis admittenda veniunt in baptismate parvulorum? Et quidem adulti fortasse divina gratia præditi sunt, quo casu non erit ipsis absolutio ad animæ salutem necessaria: si vero sint peccatores; ad absolutionis validitatem oportet, ut internis pœnitentiæ actibus disponantur, eosque præterea aliquo exteriori signo manifestent: quæ omnia ex defectu temporis, morbo nimirum quandoque repentine irruente, præstare fortasse nequiverunt: quod si sensibus internis utantur; non prorsus necessaria erit absolutio: perfectæ enim contritionis remedium illis ad justificationem sine dubio sufficiet. Verum infantes, de quibus agimus, divina gratia indubitabiliter carent, neque illis eadem potiri concessum est, nisi per baptismi susceptionem. Pro hujus autem Sacramenti validitate actibus propriis neque exterioribus, neque interioribus indigent: requiritur tantum, quod vivi sint, ut cum baptismate gratiam, & si ante rationis usum deinde obeant, æternam beatitudinem certissime consequantur.

CAPUT

CAPUT XX.

De ſubmerſis, qui exanimes ex mari, vel fluminibus extrahuntur, digreſſio.

1. Similem cum ſyncopticis cauſam circa ſignorum mortis incertitudinem habent ſubmerſi aquis; quare de utrisque ſimul, uti paulo ante jam vidimus, egit Feiſous. Pauca ergo de ſecundis ab imminenti morte vindicandis adjungam: hac enim digreſſione quæ hactenus de infantibus deliquio proſtratis diſſeruimus, nova luce illuſtrabuntur. Sane quamvis hominem in mari, vel flumine demerſum poſt pauca minuta horaria e vita excedere neceſſarium videatur; experientia tamen oſtendit, non ita ſemper accidere: quamquam ille ſenſu, motu, ac reſpiratione privatus, vere defuncti præferat effigiem.

2. Enarrat quidem Cundemannus virum ex aquarum profunditate poſt horæ quadrantem ſub mortui figura elatum: decem ab ipſa extractione horæ minutis elapſis, loquelam recuperaſſe, nec niſi poſtridie obiiſſe.

Duos inſuper addit pueros, qui anima in ſpeciem deſtituti, balneorum uſu ad vitæ miniſteria redierunt; & unus quidem in ipſo balneo epilepſiæ motibus correptus, ex eo morbo, non niſi poſt duos annos fato ſuccubuit: alter, qui per horæ dimidium ſub aquis latuerat, eodem morbo contracto, in quodam ipſius paroxyſmo prolapſus in Hoderam flumen, ibidem periit. Cum non niſi poſt plures dies illum expiſcari potuerint.

3. Tria conſimilia Diemerbroecchius (*a*) exempla ſubminiſtrat. Primum ſcilicet eſt pueri annorum quatuor navitæ filii. Hunc poſt horæ quadrantem extractum, ad ſepeliendum compoſuerant, at accurrens Dimerbroecchius, obſcuram in eo arteriarum pulſationem detexit, aptisque reme-

(*a*) Diemerb. *in not. obſerv. Peſt. Bemmel. & Anatom. l. 2. c. 13.*

remediis respirationem renovavit: obiit ille tandem post sesquihoram: creditum tamen est, ipsum, si auxilium tempestive accepisset, neque aëri frigido expositus ac derelictus jacuisset, fuisse procul dubio liberandum.

Alterum est de muliere, quæ sub Nimegæ flumine anno 1638. per tempus æquale vita salva subst iterat. Tertium ad uxorem spectat Alberti Noot, civis Nimegensis, quæ anno 1640. in puteum prolapsa, ibi plusquam per horæ spatium inverso capite remanserat.

4. In Germania matres, propriorum filiorum interfectrices, pro parricidii pœna in aquas demerguntur. Permittit vero lex, post notabile tempus vel ad sepulturam, vel ad Anatomiæ usum efferri. Ex his autem nonnullæ præter omnem spem e gurgite demum viventes eductæ sunt: & primam quidem Platelio, secundam Thesi Cunisbergicæ debemus. (a) Ea in Borussia post quadrantem cum dimidio reperta, a Magistratus clementia est absoluta. Tertiam præcedenti similem habemus ab historia Ecclesiastica Orlemundensi An. 1623. (b) Mortis tamen illi pœna in semestre tantum exilium commutatur. Quartam dedit Anonymus Auctor. (c) Hæc non æque prospera fortuna gavisa est: Carnificis enim famulus, cum eam viventem deprehendisset, ne mercedem ab Anatomicorum Academia pro illius cadavere promissam amitteret, iterum in aquas, quousque suffocaretur, immersit.

5. Varia tamen in præsenti materia Castrius unica sub historia adunavit. (d) Miles certa viderat in submersis remedia adhiberi, audieratque 24. horas quandoque non sufficere, ut in aquis eorum vita extinguatur. Cum ergo sese obtulisset occasio; eadem remedia

(a) Thes. Chunisberg. *de Mort. Subm. in Aquis.* §. 38. *f.* 33. Bruhier. *de incert. sign. t.* 1. *c.* 1. §. 8. *n.* 18. *fol.* 215.

(b) Journal des Scavans. Mart. A. 1704. Bruhier. *t.* 1. *in sup. fol.* 516.

(c) Anonym. de Art. revoc. Subm. ad vit. Bruhier. *t.* 1. *c* 1 *§.* 8. *fol* 217.

(d) Castro *observ. Manuscr. §.* 30. *apud Sacches Ampelogr. c.* 3. *fol.* 139.

in commilitone suo, qui ab aquis pene mortuus elevatus fuerat, salutaria expertus est. Aderat forte Gasparis Zeni Patricii Veneti socrus, quæ & ipsa deinde in puero ab Euripo Murani absorpto, & ad sensum omni vita spoliato in praxim feliciſſime deduxit.

6. Consimilem vero historiam tradidit Van-Helmontius. Observaverat (*a*) hic prope Antuerpiam a matrona itineris comite juvenem, qui antea simili de causa prorsus exanimis videbatur, agitatione ad vitæ officia reductum. Eo igitur exemplo animatus alium juvenem viduæ prædivitis filium, qui plusquam per horæ dimidium sub Rhodani undis jacuerat, liberavit. Addit autem sororem suam longiſſimo tempore sub aquis olim vixiſſe: quod ex contextu de plurimis procul dubio horis intelligendum est.

7. Concordant duo exempla recentiora. Collegii Pictaviensis Societatis Jesu Convictor decidit in fluvium, sub eoque per horæ dimidium permansit. Hunc ereptum inde, prorsus, ut videbatur, extinctum, artis remedia recrearunt. (*b*) Renatus item Cavel (*c*) anno 1698. sub aquis per horam, & amplius moratus, quamvis primo jam obiiſſe crederetur, vivum se denique ostendit.

8. Quidem vero diuturniori tempore submersioni, Van-Svieten perhibente (*d*), supervixerunt. Præterea juvenem retulit Albinus (*e*) qui per duas horas vitam sub gurgite retinuerat, quamquam cadaveri omnino similis. Pluribus quoque horis extiterat filia Baſſinetti cerdonis putei aquis cooperta; deinde nihilominus a Giberto medico restituta.

9. Sa-

(*a*) Van-Helmont de Dement. Idea.

(*b*) Fontanett. in Epist. ad Bruhier. apud eumdem *t.* 1. *c.* 1. *ſ.* 8. *n.* 16. *fol.* 204.

(*c*) Bruhier. *t.* 1. *in Addit. fol.* 606.

(*d*) Van-Sviet. in Boerhav. Aphor. *t.* 5. §. 1123. *fol.* 196.

(*e*) Albin. *de Meth. curand. Submerſ.*

9. Sagavius (*a*) eadem prodigia inſpexit in brutis. Imo ſimilia in ſua regione contigiſſe quoque in hominibus ex fama teſtatur. Hæc ſane pari modo per Italiam volitat: imo Lucas Tozzius Italus credit majorem ſubmerſorum partem non niſi poſt duas a ſubmerſione horas exanimari.

10. Majora tamen alii ſcripſere: Eglivus (*b*) enarrat, ſe piſcatoris Helvetii vitam in tuto poſuiſſe; quamvis poſt novem horas ab aquis extracti. Prætereo Jachelinum Archiepiſcopi Colonienſis Nepotem, qui ſub Rheno quindecim horis latuiſſe traditur. (*c*) Etſi enim id naturaliter contigiſſe cum Bruhierio nonnulli reputent, alii tamen Sancti Svitberti miraculo adſcribunt. Naturalis tamen fuit liberatio Hortulani Tronningolmienſis: quamquam is aquis per ſexdecim horas obrutus, & in profundi limo defixus perduraſſet. (*d*)

Margarita Laſdover pluries infortunia hujusmodi paſſa eſt. In una ex iſtis ſubmerſionibus tribus diebus undis conſepta permanſit: in aliis, maturius extracta. (*e*) Similem vero obſervationem de diuturna, ſeu triduana ſubmerſione a Borellio (*f*) facta, calculo ſuo probavit Bartholinus.

11. Verum in huc uſque allatis exemplis homines mortuorum ſimilitudine, e mari, fluminibus, puteis educti ſunt. Alii tamen in manifeſta vivorum figura prodierunt. Nihil in præſenti de urinatoribus loquar, tres tantum Chunchelii obſervationes exponam. (*g*) Et primo juvenis ex navicula in

 maris

(a) Sagav. in Epiſt. ad Bruhier. apud eundem *de incert. ſign. t.* 1. *c.* 1. § 8. *n.* 15. *fol.* 211.
(*b*) Bruhier. *ibid. n.* 5. *fol.* 194.
(*c*) Epiſt. apud Sur. in vita S. Svitberti.
(*d*) Peclin. de aër. & alim. defect. Derham. Theolog. phyſic. *l.* 4. *c.* 7. Bruhier, *l. cit. n.* 6. *fol.* 189.
(e) Peclin. *loc. cit. c.* 10.
Derham. *loc. cit.*
Bartholin. Acta Medic. Hafn. *t.* 4. *obſerv.* 42.
(*f*) Borell. *cent.* 2. *obſerv.* 2.
(*g*) Chunchel. Miſcell. *nat. cur. dec.* 3. *A.* 5. & 6. *obſerv.* 71.

maris profundum postquam ceciderat, non solum ibi non interiit, sed ad littus capiendum duarum horarum spatio 500. passus ambulavit. Aquarum profecto altitudo ipsi visionem adimebat: sororis tamen vox, clamantis e littore, saltem prope finem, pro duce itineris fuit. Asseverabat autem ille, se in eo statu respirasse; quamquam quomodo id fieret non intelligens, addebat, aquam in corpus non intrasse, calorem se potius, quam frigus percepisse: nulloque modo per id temporis a sensibus fuisse destitutum: sed totum in precibus ad Deum fundendis, & in superando præsenti periculo occupatum: quæ omnia submersi pater oculatus testis Chunchelio ipsi enarravit.

12. Secundo piscator in eumdem maris locum, de quo paulò ante, delabitur: is enatare quidem summopere nisus est, at semper conatu propter glaciei impedimentum frustraneo. Denique post diem tertium non tantum vivens, sed & vegetus extrahitur: ingenti solummodo tumore circa caput apparente. Chunchelius naufragum sedulo examinavit, ac propter illius ingenuitatem, tantam inesse sibi fatetur, de hujus historiæ, aliarumque similium veritate persuasionem: ut jam non piscatoris hujus incolumitatem demiretur, sed potius, cur non etiam omnes alii submersi pari sorte fruantur.

13. Demum enarrat quatuor a Salungo leucas rudem pictorem, qui e navicula in gurgitem ruerat, ibidem, amicis in vanum perquirentibus, erecto capite stantem per dies octo mansisse, ac ab imo enatatione tandem emersisse, vita non solum, sed etiam sensibus integris. Hic variis percontationibus in omnes partes versatus ita respondit. (*Nescio, utrum in profundo respiraverim: visum certe, atque auditum retinui: nam & tintinnabula audiebam, & demissum, ad me retrahendum uncinum apprehendissem, si manus frigore sane rigidas, immobilesque admovere potuissem. Pisces continuum, & implacabile bellum oculis meis intulerunt, quorum insultus palpebrarum motu declinabam. Ad aquæ motum magnus insurgebat in auribus dolor, qui in cæteras corporis*

partes diffundebatur. Per id tempus nunquam fame laboravi: arbitror autem, me quandoque obdormiisse. Cæterum nihil aliud vigilans cogitabam, nisi Deum, propriamque salutem: aliorum saltem in præsentia non reminiscor.) Chunchelius hoc factum ab oculato, & veridico teste didicit, cæteroqui toti Sueciæ indubitatum, atque notorium. Igitur ex his, aliisque similibus experimentis Philosophi, ac Medici, sane quamplurimi, præsertim hac nostra ætate docuere, in submersis non multum fidendum esse communibus mortis indiciis: cum interdum sub aquis tempore quidem valde notabili vivi persistant.

14. Porro præter Auctores jam superius recensitos Michael Angelus Lapius, celebris Fidei Subpromotor, Anno 1670. librum edidit Romæ, in quo submersos per 24. horas vitam protrahere posse contendit. Majus vero spatium submersis concedit Alexander Benedictus, (*a*) qui tradit, nonnullos ad 48. horas pervenisse: prohibetque, ne illi ante 72. horas tumulentur. Concinit insignis indagator naturæ Forestus (*b*). Plura enim affirmat exempla vitæ post binos dies in profundo conservatæ. Zacchias (*c*) tamen ad tres dies aliquorum in aquis perdurationem extendit: inde deducens, horæ unius moram non solum miraculo non esse tribuendam; sed nec ullo modo inter extraordinaria facta recensendam.

15. Cæterum omnem fidem videtur excedere, quod in Imperialis Academiæ Leopoldinæ Curiosorum Naturæ Acta relatum est: (*d*) cui Academiæ celebriorum Philosophorum, & Medicorum non Germaniæ tantum, sed totius ferme septentrionis capita noscuntur adscripta.

Laurentius, ab eventu narrando Jonas denominatus, ex Parochia Pithoviensi apud Suecos, qui mortuus funerali oratione laudari meruit, cum in Suecicum mare ceci-

(*a*) Alex Bened. *l.* 10. *c.* 9.
(*b*) Forest. observ. Medic. *l.* 17. *obs.* 9.
(*c*) Zacchias *t.* 2. *consult.* 79.
(*d*) Miscell. nat. cur. Lancell. *dec.* 1. *A.* 6. *observ.* 29.

diſſet, ex illo aquarum frigidiſſimarum, & nitro abundantium pelago hebdomada ſeptima, nimirum ſaltem poſt dies quadraginta duos, vivus eripitur. Hujus mirabilis quidem hiſtoriæ me vadem nullatenus offero. Integrum ſit cuilibet de ea, quidquid libuerit, opinari: mihi abunde ſufficiet, adeo percelebrem Academiam in Archivo ſuo illius memoriam conſervaſſe, ac typis publicis edidiſſe. Id enim ſatis oſtendit, Philoſophos, ac Medicos procul dubio doctiſſimos in præſenti putare, homines in mari, ſeu flumine demerſos amplius vivere quandoque poſſe, quam usque modo creditum ſit.

16. Profecto ſi verum eſt, quod Sueci, experientia iſtud naturæ arcanum referante, communiter hodie ſentiunt, hominem ſcilicet ſub mari per octo dies aliquando vivum poſſe perſiſtere; vel reſpirat ille, vel non? Si reſpirat, aquarum impedimento non obſtante, cur non poterit etiam reſpirationem proſequi poſt octo dies, & ultra? Si non reſpirat, nec tamen moritur, quia aëris reciprocatione non indigens; nec ea usque ad quadrageſimum diem, & amplius indigebit. Propterea Jonæ hiſtoriam aſſeveravit Brumannus, vir graviſſimus, acceptavit vero comprobavitque Peclinus in Suecia egregii nominis Medicus. Idemque præſtiterunt Deerhamus Medicus Anglus, Lancellottus, atque Bruhierius, qui non ſolum variis rationibus eam fuſe propugnavit; ſed reſponſa ſua ad objectiones forte contra ſe promovendas replicationibus omnibus plane ſuperiora eſſe arbitratur. (a)

17. Nonnulli putant ad reſpirationem juvari ſubmerſos aëre per aquas quaquaverſum diſſeminato, eodem ſcilicet modo, quo piſces. Ut ut ſit, aëre certe deſtituti ſunt, qui laqueo ſuſpenduntur: & nihilominus eorum non pauci, laqueo reſecto, ad vitales auras remearunt. Satis præterea paulo ante explicavimus, quomodo vita ſine ſanguinis circulatione ſaltem ſenſibili, poſſit aliquando ſubſiſtere. Id

(a) Peclin. *c.* 10.
Derham. *Theol. Phyſic. l.* 4. *c.* 7.
Bruhier, *t.* 1. *c.* 1. *ſ.* 8. *&* *t.* 2. *c.* 2. *fol.* 95. *& ſeq.*

Id sane Boerhavius, & Hoffmannus cum aliis adnotarunt, naufragorum speciatim experimenta proferentes. (*a*)

CAPUT XXI.

Naufragos quandoque in aquis vivere posse, aliis exemplis, rationibusque confirmatur.

1. Objicit fortasse aliquis, me supra exempla retulisse animantium, (*b*) qui interdum sine respiratione quidem vivunt, saltem apparenti, sed in elementis respective propriis: hic autem agi de admittenda vita sub aquis homini, qui natura sua exigit in circumfuso aëre vivere. At istud nil officit: non enim alia desunt exempla animalium, quæ viva, sed tanquam exanimata sub aquis perseverant, quamvis non minus ac homo ipse respirationi assueta.

2. Id ciconiis, nonnullisque aliis e volucribus accidit, quas peregrinas, & advenas appellamus, & maximo præsertim hirundinum numero. Hæ, uti diximus, in temperatis regionibus, hieme appetente, cavernas introëunt, vel montium, arborumque fissuras; at sub cœlo frigridiori, nimirum in Suecia, Norwegia, Silesia, Bohemia, Moravia, Polonia; (*c*) imo, & in Bressia Galliarum Provincia, quamquam sub aëre mitiori sese in mare, flumina, lacus, puteos, atque stagna

(*a*) Boerhav. *Physiol. n.* 42. *ubi* Haller. Hoffmann. *Med. Rat. l.* 1. *sect.* 1. *c.* 2.

(*b*) Hoc lib. *c.* 11.

(*c*) Licet. de Fer. *altr. Anim. dif.* 19. Cromer. hist. Polon. *l.* 1. Hevel. *Acta Physic. Ang.* Donat. *hist. med. mirab. l.* 4. *c.* 12. Herlic. *l.* 6. *epigr.* 10. Garmann. *de mirac. mort. l.* 3. *c.* 4. Fulgos. *l.* 1. *de Avib. mirab.*

ſtagna projiciunt, & inter ſe ad pilæ modum usque ad ſequentis veris medietatem coadunatæ conſiſtunt. Aquas in Polonia petunt circa finem Septembris, & inde circa Idus Majas ad auras emergere conſueverunt. Si forte piſcatores e profundo deducant, prorſus exanimatæ videntur. Sed in hypocauſtum translatæ reviviſcunt. Porro domi detentæ paulo poſt vita deficiunt, ſibi tamen ipſis relictæ iterum in aquas ſeſe præcipites agunt. Eas autem in hujusmodi circumſtantiis occidere, piaculum judicatur.

Si ergo antedicta animalia æque ac homo, reſpiratione indigentia, tanto tempore aquis circumdata vivere pergunt, cur non idem contingere queat quibusdam ſaltem hominibus, ac tempore perquam breviore? Id ſane quotidiano muſcarum experimento confirmatur; quæ in liquoribus diu ſubmerſæ, ac deinde veluti mortuæ ſublatæ, atque calefactæ, vitam, volatumque reſumunt. (*a*)

Ipſe 15. Cal. Martii muſcam in cyathum aqua plenum projeci, quæ tamen illic viva per 24. horas innatavit, quamquam ſine cibo: tempeſtate, nivibus undequaque ruentibus, frigidiſſima, ventis, tonitribusque furentibus horridiſſima: quapropter madida papyro ſuper inducta eam poſtea in profundum demerſi. At cum poſt tres horas in ſpeciem prorſus exanimem deinde abſtraxiſſem, & nihilominus tepido cineri impoſuiſſem paulatim revixit, ac tandem poſt horæ quadrantem evolavit. Cæterum ſicuti reſpiratio prorſus neceſſaria non eſt, niſi ad ſanguinis circuitum; (*b*) ubi valeat hic ſine aëris alterno acceſſu, atque receſſu conſervari; poterit ſine dubio animal, ideoque & ipſe homo ſub æquore, aut ſub flumine vivus perſiſtere, imo quodammodo ſanus, & ſenſibus non amiſſis: quod quidem in veris, ac genuinis urinatoribus paſſim accidere non eſt ambigendum.

Veris dixi urinatoribus. Nam hi, qui ex conſuetudine, ac veluti ex

(*a*) Sarnell. *tom.* 5. *Epiſt.* 3. *n.* 4. *& alii.*
(*b*) Truſton. *de reſpirat. uſ. pag.* 60. *&* 62.
Pitcarn. *de cauſ. diverſ. mol.*

ex arte tales evaſerunt, ægre, brevique tempore ſub mari demorantur: utpote qui aëris indigent reciprocatione: genuini autem atque nativi, uti Nicolaus Piſcis, de quo mira cum aliis narrat Clariſſimus Mongitorius; (*a*) & diutius in pelago, & ſine incommodo conſidebunt. Natura certe videntur ad iſta comparati Braſiliæ incolæ: nam juxta Maffejum (*b*), *natandi arte ad miraculum usque præcellunt*, & *ſub aqua totas interdum horas, ubi quippiam in imo quærendum eſt, patentibus oculis urinantur.*

3. Et quidem fœtus in utero, uti alias declaravimus, non valde indiget reſpiratione: ſanguis enim non niſi parva ſui quantitate pulmones ingreditur, ſed alio plane modo curſum intendit ſuum, per ovale ſcilicet foramen, & canalem arterialem tranſeundo. Foramen iſtud nato in homine occluditur: & quamvis in nonnullis exiguum quoddam foraminulum remaneat; hoc ſane ad magnum circulationis opus non ſufficere, perſpicuum eſt. Canalis tamen prædictus omnino, ac fere in omnibus clauditur. Cæterum canalis, vel foramen ſi quando in aliquibus competenter aperta perſeverent; multo magis vero ſi utrumque, ita ut ſanguis proprium iter ſine pulmonum miniſterio proſequi valeat; eo caſu, quamvis aëris introitu, & exitu intermiſſo, de more ſanguis totum corpus peragrabitur, neque mors erit ea intermiſſione formidanda. Profecto piſces pulmonibus carent, quare non opus habent copioſo ac perenni aëris affluxu, ut ad pulmonum expanſionis, & compreſſionis motum exeat a corde ſanguis, & viciſſim ad cor iterum revertatur. Sanguis enim in ipſis circulat unius cordis inſtrumento, quod in tres ventriculos, immediatam inter ſe communicationem habentes, natura diviſit.

4. Amphibia tamen in aqua non minus, quam in aëre commodiſſime vivunt: licet enim pulmonibus inſtructa ſint, quibus alternatim, ubi expedierit, utantur; manet nihilominus in ipſis perpetuo patulus canalis arterialis, imo in eorum non-

(*a*) Mongitor. *Sicil. Ricert t.* 2.
(*b*) Maffei hiſt. Ind. *l.* 2. *fol.* 43.

nonnullis, ac præſertim in volatilibus, etiam ovale foramen. Quod ſi claudatur, ſemper tamen in ipſis æquivalens ratio permanebit. Nam, ut ait Haller, (*a*) valde modica ſanguinis portio ex eorum corde profluit ad pulmones, & a pulmonibus ad cor deinde regreditur: maxima interim ſanguinis copia, propter ſpecialem vaſorum cordis diſpoſitionem totum percurrit corpus, absque pulmonum adjumento. (*b*)

5. Georgius Baglivus (*c*) immani teſtudini e Dalmatia invectæ, os, nares, nonnullaſque alias partes lineis, & glutine artificioſe obturavit; ita ut in ejus pectus aëri omnis aditus obſtrueretur. His non obſtantibus, vivere illa pergebat per 20. dies, & amplius; cum Baglivus anatomico eam cultro ſubjecit. Ipſam vero Microſcopio, atque etiam ſine illo intuitus, ejus ſanguinem, ordine ab aliorum animalium terreſtrium plane diverſo fluere perſpexit: & præterquam quod inter dexterum, ac ſiniſtrum cordis ventriculum apertum conſervabatur foramen ovale; vidit quoque maximam ſanguinis copiam ex dextero ventriculo in aortam partim immediate intromitti, partim per ſolum canalis arterialis ductum, non ſecus ac in fœtu, pulmonibus prætermiſſis. Atque ea fuerat cauſa, cur ea tanto tempore ſine reſpirationis beneficio vixerat, quamquam non tantum artificioſa clauſura, ſed ejus duriſſima pellis, & impenetrabilis lorica, inſuperabili eſſent obſtaculo, quominus aër in ipſam penetraret. Quis autem divinaverit, quousque vitam illa fuiſſet protractura, ni eam interea Baglivus trucidaſſet?

6. Si igitur forte fortuna homo, qui in mare demergitur, adhuc apertum ſervet ovale foramen, vel tubum arterialem, & a fortiori, ſi utrumque; is plane juxta Harvæum, Dionyſium, Carteſium, Boerhavium, innumeroſque celebres

(*a*) Haller in Boerhav. *de Concept. n.* 691.
(*b*) Pitcarn. *de cauſ. diu mol. ſ.* 5. & 18.
(*c*) Baglivus *diſſert.* 4. *de exper. circa ſanguinem. fol.* 293.

bres, recentioresque Doctores (*a*) vitam prosequetur; quamquam quia sub æquore sepultus, ab amicis veluti sine dubio mortuus deplorabitur. Lancisius quidem duas puerorum resurrectiones ope Sancti Stanislai Kostkæ patratas monuit, ne tanquam miracula approbarentur, propter suspicionem adhuc fortasse aperti foraminis ovalis.

7. Quod autem in plerisque hominibus quamquam natis, imo & adultis, non minus, quam in testudine, aliisque amphibiis apertum observatum fuerit ovale foramen, imo & interdum ipse canalis arterialis: res est exploratissima. Innumeræ enim de hujusmodi hominibus in quacumque ætate, etiam in extremo senio constitutis, apud illustriores Anatomicos leguntur historiæ. Vejussenius (*b*) in quinquagenario duo adhuc pervia foramina ovalia, magnum unum, parvum alterum conspexit: quapropter patulum quoque habuisse foramen ante dictum eos, qui ex profundo vita, sensibusque præditi ad apertum aërem aliquando emersere, non immerito credendum est.

8. Neque objicias, pelago absorptos ex alimenti saltem defectu morituros: constat enim, sanos cibi, ac potus omnimodam inediam per octiduum; infirmos aliquoties usque ad trigesimum diem sustinere: per septem vero, vel octo menses animantia, quæ vitam occultant. Academia Bononiensis, (*c*) uti supra indicavimus, (*d*) homines recenset, qui ex morbo speciali, eorum transpirationem, ac proinde substantiæ dissipationem coërcente, ad plures annos absque ulla solida, vel liquida substantia ingesta perseverarunt: quibus propterea stomachus, & intestina

(*a*) Thom. Cornel. Consent. *Progymn.* 7.
Ettmuller. *in disert. de Circul. Sangu. in Fœtu. Lipsiæ A.* 1715.
Purchotius, & alii.

(*b*) Rainaud. Vejussen. *in Exc. de Remot. & prox. mixt. princip. c. de situ, & struct. cord. human. tab.* 49 *fig.* 1.

(*c*) Apud Lambertin. *de Canoniz. SS. in App. ad lib* 4. *p.* 1. *c.* 27.

(*d*) *Sup. hic lib.* 2. *c.* 12. *n.* 5.

testina prorsus desiccata, & pene consumpta cernebantur: tam diu a propriis functionibus organa illa cessaverant: quamquam cæteroqui sani, & vigentes inter cæteros homines versarentur; ac aëris actioni, qui, sine ulla dubitatione, maxime deprædatorius est, subjecti tanto tempore perdurassent. Porro aquarum pressio, earumque frigiditas absorptos non solum in statu constituit supradicto valde simili, quia transpiratione carentes, sed etiam multo quodammodo meliori, utpote interne quietos, ab actionibus abstinentes, & ab aëris impressione & exagitatione protectos.

CAPUT XXII.

Auxilia danda naufragis, qui e mari, vel flumine veluti exanimes extrahuntur.

1. Ubi igitur miserum aliquem in aquas demersum audierimus, quocumque demum tempore jam elapso, erit omni diligentia expiscandus. Quod si forte integrum elevabimus, nec putrefactum, aut putrefieri cœptum, neque immodice tumentem, neque cum aliis indubitabilibus mortis argumentis, de illius vita non penitus desperemus. Imo ipsum omni studio ad vitales functiones revocare nitamur: cum omnes Medicinæ Scriptores alte declament, neque sensuum deperditionem, neque motus, respirationis, pulsuumque defectum, neque membrorum rigiditatem, quæ aquarum frigiditati attribui potest, in submersis indubitata mortis, & characteristica signa esse censenda. Dixi, quocumque tempore demum elapso, nimirum etiam octo dierum, & amplius, dummodo sint illi a corruptione prorsus immunes: nam qui vere mortui fuerint, corrumpi prius incipient, ac propter fermentationem immaniter intumescent, plurimas interim eorum substantiæ particulas exhalantes; proinde sensim pondere decrescentes, & ampliori spatio interea occupato, aquis leviores evadent, ac juxta æquilibrii leges e gur-

e gurgite ad aërem aſcendent putrefacti. Quod ſi longa eorum ſub undis moratione non obſtante, ſponte non emergant, ſed aliorum induſtria tandem extracti a corruptione liberi appareant; hoc ipſum erit eorum vitæ non improbabile indicium, ac tanto veriſimilius, quanto eorum in profundo mora diuturnior fuiſſe credatur: in tanta enim temporis longitudine, ſi vere anima caruiſſent, corrumpi debuiſſent.

2. Verum quænam erunt auxilia, quæ miſeris iſtis conferemus? Ante omnia ſubmerſus ab aquis jam exemptus, illico frigido maris, vel fluminis aëri, ſubducendus eſt, & in viciniorem domum transferendus. Jolyus, qui quatuor ex hujusmodi naufragis liberavit, neminem, ait, eorum, qui aperto in aëre ſunt relicti, mortem declinaſſe; easdemque obſervationes habuit Lancellottus. (*a*) Cæteroqui, & non raro, momenti unius mora de ſubmerſorum vita, vel morte decernit, & longum iter ad propriam domum ipſos in ultimam ruinam impelleret.

3. Deinde ſpoliandus erit veſtibus madidis, aliis vero ſiccis, probeque calidis induendus. Naufragos pedibus ſuſpendere conſuetum eſt, ut magna ſcilicet aquarum copia, quam ingurgitare creduntur, a ſtomacho demittatur. Verum ex innumeris obſervationibus patet (*b*), eos vel nihil aquæ bibere, vel ſaltem non amplius, quam qui ſiti premuntur. Quo circa hæc aqua mortis cauſa in illis eſſe non poterit. Cæterum etſi ea maxime repleti ſupponerentur, inutilis eſſet hujusmodi ſuſpenſio: non enim aqua propterea egrederetur, ab æſophagi muſculo, qui ſphincteris munus adimplet (*c*), prohibita: neque muſculus iſte poterit, niſi deglutitione, vel vomitu aperiri, quæ actiones in tali ſtatu ſunt plane impoſſibiles. Pro-

(*a*) Lancellot. *Miſcell. nat. cur. dec.* 1. *A.* 6. *obſerv.* 20.
(*b*) Plater. *qu.* 55.
Brunier. *t.* 1. *c.* 1. *ſ.* 8. *fol* 189. & *t.* 2. *c.* 2. *fol.* 154.
Becher. *De Subm. Mort ſine pot. aqu*
Loviſ. *de Cert. ſign. mort. Mem. de Subm.*
(*c*) Loviſ. *Loc. cit. in exam. ration. fol.* 257.

Proinde quæ aqua ex ore decurrit, ea non e ſtomacho, ſed a veſtibus provenit, modica tamen, quæ a trachea deſcendere ſolet, excepta.

4. Ex alia parte ſitus antedictus, id eſt, imo capite pedibus in altum appenſis, valde improprius eſt, & naturali contrarius, aptusque propterea non tantum ad eos, qui moribundi creduntur, ſed ad ſanos ipſos labefactandos. Quocirca Loviſius, Nimannus, Ranchinius, (a) Bruhierius, aliique hoc remedium, veluti nocivum damnavere: Detardingius tamen ſolum laudat, hujusmodi ægros jacentes quidem ſtatuere, ſed capite aliquantum declivi. Alii vero naufragos in dolio ſine fundo, ac ſine operculo ponunt, ut illud in orbem volventes, ex ægroto aquam eliciant, quam deglutiſſe arbitrantur: idque ſimiliter in monito editur Galliarum Regis a Reamurio concinnato.

5. At hanc ipſam rotationem Jolyus, atque Foreſtus veluti inutilem, imo propter graviſſimum incommodum, quod inferret, damnoſam prohibuere. (b)

Interim vero Loviſius quamquam prælaudatorum Auctorum doctrinam approbet; ſubmerſos nihilominus pedibus appendi per quinque tantum horaria minuta permittit. Cum enim iſti ob violentam aëris inſpirationem, quam facere nituntur, dum præfocari ſe ſentiunt, aquam in tracheam intromittant, expedit, ut inde aliqua ſaltem ejus portio deponatur: nam tota exire non ſolet, ſed in modica tantum quantitate: ea ſcilicet columna, quæ ipſius tracheæ trunco perpendiculariter incumbit: reliqua enim, quæ illius ramificationes penetravit, aëri commixta, & implicata, atque ſpumoſa jam effecta, exterioris aëris reſiſtentiam non facile ſuperabit. Verumtamen ea ipſa modica portio, quæ deſcendet, magno erit adjumento: quamdam enim dabit machinæ concuſſionem, & reſtau-

(a) Ranch. *de morb. ſubit. c.* 11. Niman. *de Apoplex. c.* 44.

(b) Foreſt. *Obſerv. Medic. l.* 15. *obſerv.* 26. *& obſerv. Chirurg. l.* 1. *obſerv.* 33.

restaurandi motus in pulmonibus præstabit initium.

6. Hac operatione finita, quæ, uti Lovisius admonuit, non ultra quinque minuta protrahenda est; submersus juxta Sueciæ praxim a Peclino relatam, in lecto probe calefacto collocabitur: expedit etiam, ut ex Nimanni, & Ranchinii consilio, cubiculum valido igne calescat, quo calor citius in languente corpore virtutem exerat suam: cavebimus tamen maxime, ne infirmum igni violento admoveamus. In Suecia quidem, ubi hujusmodi curæ frequentiores accidunt, Medici mitem tantummodo ignem, & moderatum admittunt.

7. Post hæc prima subsidia sanguinis emissio necessario, & quam citius licebit, facienda venit. Nonnulli quidem ex pede laudant, veluti egregium sanguinis, tunc superiores partes, cor præsertim, cerebrumque gravantis, revulsivum. At hæc pedis phlebotomia inutilis esset: motu enim cordis, & arteriarum, ac proinde sanguinis quoque circulatione impeditis; quomodo a tam remota parte vel gutta valeret erumpere? Convenit ergo, ut jugularis vena secetur: cum enim hæc proxima sit capiti, ac pectori, ubi magna sanguinis copia congesta supponitur, & inde facile egredietur, & ejus egressum effectus felicissimi consequentur.

8. Si æger posset in balneum immitti, quod commendat Lovisius (a), id ad sanguinem fundendum, ejusque circulationem, imo & respirationem renovandam valde conduceret. Si autem commode hoc ipsum præstari nequeat; proderunt saltem vasa vitrea ebullientis aquæ plena, lineis pannis cooperta, & pedibus, & axillis apposita: eorumque usus prolixe patienterque continuatus.

9. Nec interea sensus corporis negligendi sunt, & otiosi relinquendi: ac primo quod ad visum attinet, oculi aperiantur, sique nocturnum est tempus, lumen admoveatur. Pro auditus extimulatione, præter cantum, & sonum proprio nomine vocetur ægrotus, nunc demissa voce, atque suavi, nunc vero altiori, & acuta: præsertim vero sensibus odoratus, gustus,

(a) Lovis. *lib. cit. in Exam. ration. de Subm. fol.* 273.

guſtus, atque tactus inſtabimus pro excitatione ſpirituum, ut ad animales functiones iterum capeſſendas tandem aliquando convertantur. Oportebit porro vellicare olfactus nervos, qui cum nervis reſpirationi deſtinatis intime communicant. Id fiet ſternutatoriis violentis, puta maro, euphorbio, imo & ipſo helleboro in pulverem redacto, & medio tubulo in nares inſufflato. Proderit inſuper ex Nimanno (*a*) applicare naribus odoroſa, puta pulegium, rutam, acetum, ac ſuper omnia ſpiritum ſalis ammoniaci.

10. Guſtus ad vomitum eſt irritandus, non ut aqua ingurgitata dejiciatur: nam uti dictum eſt, id minime refert, ſed ut aliquem diaphragmati motum inducamus, qui ad motum reſpirationis inchoandum vel maxime conferret. Provocatio quoque ad vomitum laudatur, ut is inſpiratum in ipſo naufragio aërem, qui pulmones inflavit, expellat. Nec deſunt, qui liquida vomitoria proponant: ſed iſta non niſi quibus jam deglutiendi facultas reſtituta eſt, aptari poterunt: non autem illis, qui adhuc immobiles jacent cadaverum inſtar. In his enim circumſtantiis quilibet liquor, qui in ipſorum ora immitteretur, eos manifeſto ſuffocationis periculo ſubjiceret. (*b*) Solis ergo pennis ad æſophagum titillandum utemur, vel Heiſteri etiam inſtrumento, quod ſtomachi ſcopam appellant.

11. Denique quod ad curam per tactus organum ſpectat, Jolyus cum aliis præcipit, corpus in omnem partem verſari, atque vexari, ut ſanguis priſtinum iter aggrediatur: ſed non bene perpendunt, violentos motus facile poſſe moribundi ſemimortuam vitam penitus delere. Igitur crudelibus hiſce concuſſionibus ſubſtituendæ ſunt ex Bruhierio, atque Loviſio (*c*) frictiones. Fient vero juxta Sueciæ morem, a Peclino deſcriptum cum unctionibus calidis; easque continuari oportet, usque ad carnium rubedinem. Simul autem applicanda cordi epithemata ex ruta, majorana, ſuccino, cinnamomo, ſpica,

(*a*) Niman. *de Apopl. c.* 42.
(*b*) Littre *obſerv. in Memor. R. Academ. Scient. A.* 1718.
(*c*) Loviſ. *lib. cit. in Exam. ration. de Subm. fol.* 273.

ſpica, balſamisque apoplecticis, nimirum calidis, ac ſpirituoſis, vel ex pane calido, ac torrido, & aqua vitæ irrigato. (a) Laudabilis eſt etiam inferioris ventris compreſſio verſus ſuperiora, nimirum ad aërem pulmones diſtendentem exturbandum.

12. Prædictis tamen remediis Detardingius, Heiſterus, Bruhierius, Hoochus, atque Becherus Tracheotomiam, ſive aſperæ arteriæ ſectionem anteponunt: etenim exiſtimant, ſubmerſorum epiglottidem prolapſam aſperæ arteriæ incumbere, & in ſtatu convulſivo manere, ac propterea alternum inſpirationis, & exſpirationis motum impediendo, infirmum præfocare.

13. Igitur opinantur, ubi prædicta operatio, omni mora poſtpoſita, fiat, aërem in pulmonibus clauſum illico foras ereptu rum, ac omne ſimul obſtaculum pro reſpiratione, & conſequenter pro ſanguinis circulatione reſtituenda eliminaturum. Quocirca citati Bruhierius, Detardingius, & Heiſterus docent Tracheotomiam aliis omnibus tentamentis eſſe præmittendam. Jolyus tamen ipſam veluti extremum remedium ultimo loco reſervat.

14. Sed tantorum Doctorum venia, hæc operatio, uti Loviſius adnotavit, inutilis eſt cenſenda: caſus enim epiglottidis naufragorum ſuper aſperam arteriam, cum nulli obſervationi innitatur, gratis, & ſine fundamento videtur adſtructus. Proinde omnino libera putanda erit externo aëri ad pulmones ingreſſio: quod ſi proprium iſti dilatationis, & reſtrictionis exercitium dimiſerunt, id partim ex ſanguine, qui coagulari jam cepit, partim ex ipſorum pulmonum vitio procedit: eo quod aqua, per aſperam arteriam intromiſſa, opprimuntur. Cæterum ſi forte Epiglottis ad illius orificium prolapſa ſit; poterit inde facile removeri: neque ad atrocem hanc inciſionem confugere neceſſe eſt.

15. Pro ſtatu igitur ordinario ad aëris reciprocationem promovendam, ſanguinem, figi jam incipientem, fundere aggrediamur. Id autem perficiemus calidum aërem per tubulum in aſperam arte-

(a) Borell. *hiſt. cent.* 2. *obſerv.* 11.

riam insufflando (*a*): humanus enim halitus, in variis etiam aliis casibus, ad spiritus exstimulandos, ad sanguinem in pulmonibus stabulantem resolvendum, ejusque circulum renovandum, ad respirationem denique restaurandam, insignis efficaciæ reputatur. (*b*) Ut autem aër immissus pulmones petere adigatur, neque per nares infirmi diffugiat: sedulo curandum est, ut nares ipsæ digitis interea comprimantur.

16. Verum inter omnia medicamina, quæ pro submersorum salute celebrantur, præcipuum juxta Lovisii monitionem est tabacci fumus ad intestina introductus: cujus insinuandi modum, & utilitatem paulo ante descripsimus. (*c*) Cum vero fumus iste interne ministratus, mira patrare sit solitus; nullo modo erit prætermittendus. Utiles quoque similiter a Doctoribus reputantur ex eadem ratione Clysteres. (*d*)

17. Detardingius asserit, submersi, qui exanimis omnino putabatur, salutem, semel ac suspirium elicuerit, dummodo exinde curatio non negligatur, jam in tuto reponi. Equidem hoc affirmare non ausim: nihilominus eam portui valde proximam judico: spes enim consurgit liberationis non exigua. Suspirium namque indicat, respirationem, & sanguinis circulationem redintegrari cepisse; mox ergo redibit deglutitionis facultas, qua data Medicus, quidquid libuerit, propinabit. Poterit igitur eo casu vomitoria liquida tribuere, ut æger ingestam aquam a stomacho effundat, quæ si marina fuit, & copiosa, forte nocitura esset in posterum. Licebit quoque decoctionem florum Comomillæ Romanæ (*e*) aliaque artis præsidia tribuere, quæ infirmum

(*a*) Reaumur. *in Monit. Regis Galliar. apud Lovis.*
(*b*) Ranchin. *de morb subit.* c. 12.
Specim. *Medic. Edemburg t.* 1. *Relat. Toffach.* 11. *Novembris* 1732. *apud Brubier. t.* 1. *c* 1. §. 8. *fol.* 242.
(*c*) *Hoc lib. c.* 16. *n.* 4. & *vide* Bartholin. *Hist. Anatom. cent.* 6. *hist.* 66.
(*d*) Lovis. *lib. cit. observ de submers. in exam. rat. fol.* 280. & *seq.*
(*e*) Reaumur. *in Monito apud Lovis. lib. cit.*
Forest. *Obser. Medic. l.* 15. *observ.* 26.

firmum priftinæ fanitati reftituant. Hanc vero provinciam, uti par eft, Medicis intactam relinquimus: ea tantum tractaffe contenti, quæ ad fubmerfos pertinent, qui nondum vitæ indicia præbuerunt.

18. Cæterum illud pro hujufcemodi miferorum cura fummopere, at nunquam fatis, inculcandum reputo: ne fcilicet adftantes, & Medici animum defpondeant, fi forte poft prima tentamina, & experimenta naufragus in mortuorum figura perfeveret, & nullum vitæ fignum oftendat. Ratio enim, ex qua eorum aliqui, licet vivi, fepulti funt, ea fuit: nam primis inquifitionibus incaffum factis, Medici, vel alii, qui ad eos liberandos convolaverant, concidentes animo, fibi fuaferunt, illos procul dubio mortuos, qui non nifi fuperabili morbo implicabantur: ita ut debitis, & morofe continuatis medicationibus adjuti, poft pauca minuta, manifefta præfentiffimæ vitæ figna dediffent.

19. Porro teftatur Detardingius ex quinque fubmerfis a fe in nofocomio curatis, nonnullos non nifi poft horam, & amplius fefe vivere indicaffe. Contra vero ex illis omnibus, qui ad privatas domos eo tempore delati funt, recuperatum fuiffe neminem: connumeratis etiam iis ipfis, qui adhuc loquela præditi erant, & deinde in deliquium cecidere, quique majorem numerum fine dubio conflabant: idque ex eo proveniffe, quod promptuariis remediis tumultuarie applicitis, eos revera defunctos nimis propera fententia judicavit: ita ut aliorum focordia illos infeliciffimæ forti derelinquens apparentem ipforum mortem in veram commutaverit. Propterea Galliarum Rex Anno 1740. celebre monitum in omnibus ditionibus fuis ab infigni Reaumurio confcriptum publicari, & affigi præcepit: (a) in quo cavetur, ne fubmerfi, quamquam in fpeciem anima penitus deftituti, fepulturæ tradantur, nifi exquifitiffimæ præcedant perveftigationes, quibus ad officia vitæ, quam fæpe occulte retinent, revocari poffint.

20. In hoc vero monito non folum curationis methodus præfcribitur, fed patientia, & longanimitas in continuandis remediis maxi-

(a) *Habetur* apud Lovis. *loc. cit. poft Memor. de fubm. fol.* 250.

maximopere commendatur, quamquam per notabile temporis ſpatium infructuoſa proceſſerint: neque aliquis amicæ ſpei radius interlucere videatur. Experientia enim patefecit, plures ex hujusmodi naufragis nullum vitæ ſignum, niſi poſt duas horas indefeſſæ, imo obſtinatæ curationis edere valuiſſe. Idem teſtantur & ſerio denunciant Bruhierius, atque Loviſius: & revera monitionis iſtius nunquam obliviſci oportebit: totius enim rei caput eſt, eamque, ſi opus eſſet, variis Doctorum auctoritatibus, innumeriſque aliis repentinorum morborum exemplis evidentius comprobarem.

21. Hæc igitur de naſcentibus parvulis Aſphyxia perculſis, ac de ſubmerſis, ad utrorumque utilitatem inter alia in hac ſecunda operis editione addenda exiſtimavi. Ea vero non ſolum Regiæ Medicorum Academiæ Panormitanæ, inſignibus undequaque viris florenti, cujus illa graviſſimæ cenſuræ ſubjeci, accepta fuere; (*a*) ſed ab hujus Regni Siciliæ Protomedico in ejus perpetuo, & in vim pragmaticæ ſanctionis condito edicto ſummatim inſerta. (*b*)

LIBRI TERTII FINIS.

LIBER

(*a*) Cenſur. Acad. Pan. *huic Operi præfixæ.*
(*b*) In Append. Monum. 5. *n.* 8. & 9.

LIBER QUARTUS.

De Dei Charitate erga nonnatos, deque auxiliis, quæ illis a Parentibus, Parochis, Episcopis, & Principibus præstanda sunt.

CAPUT I.

Quomodo Deus parvulis, in utero clausis, media ad salutem æternam providerit. Parentum culpæ nonnatis noxiæ, pietas vero quam utilis.

I.

Cum ante aliquot annos immanis marmorea columna, Panormum transferenda casu in itinere confracta esset, ac plurimas propterea ex ea columellas Dominis excindere placuisset: opifices illam dissecantes viventem vermiculum in ejus interiori cavo repererunt: nec unquam eluxit, quomodo ibi, & progigni, & nutriri, vel aliunde

irrepere potuiſſet. Id certe Philoſophica *Genialium* Academicorum ingenia exercuit; & una fecit, ut ſumma Dei providentia cunctos in ſui admiratione defigeret. Si enim tam accurate Deus irrationabilibus creaturis conſulit: quæ non niſi tenuiſſimæ illius umbræ dicendæ ſunt, quam accuratius hominibus proſpicit ad imaginem ſuam creatis, & ad cœleſtem adoptionem, hæreditatemque deſtinatis? Ipſius profecto erga nos amor non ſolum præ conſtantia paternus, ſed etiam præ teneritudine plusquam maternus merito eſt appellandus: quare ſi tam diſtricte præcipit matribus, ut fœtus, quem utero continent, ſollicitudinem gerant; legem hanc ipſe ſanctiſſimam non ſervabit, qui in omnibus ſeſe præbet exemplar perfectiſſimæ charitatis? Et revera per Iſaiam ita loquutus eſt (*a*). *Qui portamini a meo utero.... Ego feci, & ego feram; Ego portabo, & ſalvabo.* Et alibi: (*b*) *Numquid oblivíſci poterit mulier infantem ſuum, ut non miſereatur filii uteri ſui? Et ſi illa oblita fuerit: ego tamen non obliviſcar tui.*

2. His ergo præmiſſis; cum certum ſit, baptiſmi remedium non prodeſſe infantibus, niſi per nativitatem ſaltem, ut ajunt, partialem & inceptam, vel per abortum, aut Cæſareum partum editi ſint: videamus, utrum infinita Dei miſericordia modum aliquem paraverit, ad puerulos illos ab æterna morte liberandos, qui nec ullo modo ſunt nati, nec per inciſionem extrahi poſſunt, & tamen grave periculum ſubeunt, ne ſine baptiſmate moriantur? Et ſane celebris eſt inter Theologos controverſia, quo modo Deus media ad æternam ſalutem neceſſaria diſpoſuerit his, qui priusquam oriantur, occumbunt. Quod ea diſpoſuerit, ambigendum non eſt: idque pluribus divinarum Scripturarum teſtimoniis libri tertii capite ſexto probavimus: etenim & hi parvuli ſunt Adæ filii, ea macula deturpati, ad quam ſanguine ſuo diluendam redemptor advenit: propterea cum aliis omnibus in generali illa propoſitione: *Vult Deus*

(*a*) Iſai. 46, 3. & 4.
(*b*) Iſai. 49, 15.

Deus omnes homines salvos fieri, manifeste comprehensi: quæ verba, cum a sincerrima illa, & immensa bonitate procedant, nequeunt esse nisi verissima, & fidelissima: difficultas tantum residet in explicanda ratione, qua eadem bonitas, quæ omnipotens simul est ac sapientissima, tam misericordis consilii exequutioni consuluit.

3. Bellarminus quidem, Suarez, & alii sentiere, Deum institutione Sacramenti Baptismatis, providisse: cujus tamen applicationem a concursu, & occursu causarum secundarum naturalium, & liberarum, quæ parvulos ante ortum occidendo, baptismo viam præcludere possunt; pendere voluerit: ita ut, quantum ad se pertinet, eorum æternam salutem efficacissime velit: dummodo impedimenta non obsint. Impedimenta vero ista, quamvis a Deo prævisa, nullatenus tamen esse ab eodem intenta, sed ob alios tantummodo altissimos fines inscrutabili decreto permissa. Verum cum hæc sententia, nasci quandoque impedimentum a causis naturalibus, quæ liberæ non sunt, sed necessariæ, patenter admittat; non videtur salvare, uti debet, concedi pueris omnibus auxilia revera sufficientia, sed interdum aliquibus remote solum præparari.

4. Hæc objectio impulit Vasquezium, (*a*) ut aperte diceret, Deum quidem proxime consuluisse pueris, qui materno in ventre parentum negligentia dispereunt: non tamen iis, qui ex sola naturæ debilitate moriuntur. Hanc opinionem ipse veram, & magis communem appellat, sed immerito: contrarium enim scribit Andreas Duvallius Doctor Sorbonicus (*b*), Vasquezii coætaneus, & in perfectione christiana Sancti Francisci Salesii discipulus, ac Sancti Vincentii a Paulo Magister. Duvallius, inquam, cujus doctrinam non minus, quam pietatem Salesius mirabatur, magis communem, magisque fundatam vocat sententiam aliam, mihi sane gratissimam, quæ, vere Deum omnibus infantulis auxilia sufficientia ordinasse, propugnat. Eamque similiter

Viva

(*a*) Vasquez *p. p. disp.* 69. *c.* 2.
(*b*) Duvall. *tom.* 1. *de Grat. n.* 407. & 408.

Viva teſtatur hodiernis Theologis maximopere acceptam. (*a*)

5. Verum in quonam auxilia illa conſiſtunt? Creditur Deus æternam infantulorum ſalutem parentum precibus annexuiſſe: quatenus ubi orarent iſti, quædam bona opera facerent, quædam peccata vitarent; Deus eorum filios incolumes ad nativitatem usque tueretur. Additque Duvalius, Deum non raro naturales cauſas, quæ mortem puerulo inferrent, benigniſſime immutare, propter matris probitatem, orationesque præviſas.

6. Communiori huic doctrinæ, cæteroqui divinæ miſericordiæ adeo conſentaneæ, nonnulli oppoſuere, quod Sanctus Auguſtinus pluribus in locis, & præſertim in Epiſtola 105. adnotavit: *Quid dicam de inopinatis, & repentinis innumerabilibus mortibus, quibus ſæpe religioſorum chriſtianorum præveniuntur, & baptismo præripiuntur infantes? Cum e contrario ſacrilegorum, & inimicorum Chriſti aliquo modo in chriſtianorum manus venientes, ex hac vita non ſine Sacramento regenerationis emigrant.* Et alibi de gratia & lib. arbitr. cap. 22. *Et aliquando filiis infidelium præſtatur hæc gratia, dum occulta Dei providentia in manus piorum quomodocumque proveniunt: aliquando fidelium filii non eam conſequuntur, aliquo impedimento exiſtente, ne poſſit periclitantibus ſubveniri.* Et in Epiſtola 107. *Aliquando cupientibus, feſtinantibusque parentibus, miniſtris quoque volentibus, & paratis, Deo nolente non datur: cum repente, antequam detur, expirat, pro quo, ut acciperet, currebant.* Id ipſum Sanctus Proſper (*b*) in diſſertatione perpendit, quam ipſi Anthelmius adjudicat contra Queſnellium, Divo Leoni attribuentem. (*c*)

7. Ad hæc & ſimilia Patrum dicta, facillima erit reſponſio: ubi ſcilicet impiorum hominum filii baptizantur, manifeſtatur profecto electionis divinæ beneficium, quod nulli prorſus injuriam irrogare

gare

(*a*) Viva *in Propoſ.* 4. & 5. *Alex.* 8.
(*b*) S. Proſper. *in carm. de ingrat. & in lib. de vocat. Gent.*
(*c*) Anthelm. *in diſſert. de Oper. SS. Leonis M. & Proſperi.*

gare certiſſimum eſt. Ubi vero piorum chriſtianorum filii antequam oriantur, ſine baptiſmo decedunt; non inde tamen inferri poteſt, eis auxilia ſufficientia fuiſſe denegata: eodem plane modo, quo adultorum prædeſtinatio, nihil officit, quominus etiam præſcitis auxilia neceſſaria conferantur: & revera fortaſſe parvulorum iſtorum parentes, licet hodie ſpeciali præditi virtute, aliquod enorme peccatum olim perpetrarunt: vel etiam ad præſens aliqua veniali culpa maculantur: in quorum pœnam filios adeo debiles genuere. Poſſibile inſuper eſt eos aliquem virtutis actum omiſiſſe, cui alligatus ac præparatus fuerat divinus ille favor, quo eorum proles viva, & incolumis ederetur, nocuit forte parvulis peccaſſe quondam non ſolum parentes, ſed & avos, aliquo præſertim intemperantiæ, puta ebrietatis, aut alterius ſpeciei delicto, a quo etiam phyſice fœtus debilitas morbusque originem duxerit: cum cæteroqui Omnipotentem Dominum punire usque ad quartam generationem, remunerari usque ad milleſimam a Sacris Bibliis audiamus.

8. Hæc pœna maxime locum ſibi vendicare poteſt in culpis, quæ tum in uſu conjugii, tum in electione ipſa ſtatus conjugalis perſæpe committuntur. In his enim finis nequit eſſe libido, vel avaritia, ſed procreatio, & recta educatio prolis, vel ſaltem concupiſcentiæ remedium. Sed heu quam pauci ſunt, qui veraciter in Deo poſſint cum Tobia gloriari! (*a*) *Et nunc, Domine, tu ſcis, quia non luxuriæ cauſa accipio conjugem, ſed ſola poſteritatis dilectione, in qua benedicatur nomen tuum in ſæcula ſæculorum.* Eccleſia quidem præcipit Parochis (*b*), ut fideles moneant, ne matrimonium celebrent, niſi Pœnitentiæ, & Euchariſtiæ Sacramentis rite admodum expiati: neve illud con-

 ſum-

(*a*) Tob. 8, 9.
(*b*) Ritual. Rom. *in Rubr. de Sacr. Matrim.*
Miſſal. Rom. *in Rubr. Miſſ. pro Sponſo. & Sponſa, vide etiam.*
Concil. Carthag. 4. *Can.* 13
Concil. Mediol. 5. *ſub S. Carol. Borrom.*

fumment, neque cohabitent, nisi nuptiali benedictione recepta: sed continentiam servent diebus orationi, & jejunio consecratis: præscribit etiam Parochis ut propositis Tobiæ, ac Saræ illustribus exemplis, verbisque Raphaelis Archangeli, sponsos circa modum diligenter instituant, quo, ad matrimonium pie contrahendum accedere oportet, & in eo conversari; Tobiam sane Archangelus commonefecit, ut per triduum post initum sancte conjugium a thalamo abstineret. Sic enim prima nocte fugaret dæmonem, odore scilicet perculsum orationis, cujus typus erat jecur ille piscis, a Tobia eodem tempore concremandus. Secunda vero nocte dignus haberetur consortio, & merito Sanctorum Patriarcharum. Tertia postremo divinam benedictionem impetraret: qua & filii vivi, ac bene compacti nascerentur, & ipse felicissimus Pater evaderet. *Tertia autem nocte benedictionem consequeris, ut filii ex vobis procreentur incolumes: transacto autem tertia nocte, accipies virginem cum timore Domini, amore filiorum magis, quam libidine ductus, ut in semine Abrahæ benedictionem in filiis consequaris* (a). Sanctus Ludovicus Galliarum Rex hoc angelicum documentum implevit. Sancta etiam Hedwigis a marito continentiam diebus jejunio, & orationi dicatis obtinuit. Similia item alii Dei servi, piique fideles perfecerunt. At sive ex voluntatis malitia, sive ex fragilitate, sive ex defectu attentioris considerationis, divina circa prædicta ordinatio vulgo floccipenditur. Scio Parochos non tam facile posse in hujusmodi rebus populum suum accurate erudire. Commodum tamen esset, si in Parochiali Templo, ut alicubi factum est, sponsis omnibus defuturo utriusque sexus diebus præstitutis, horisque pomeridianis, coram eorum utrisque parentibus, apertis quidem januis, exclusis vero pueris, aliisque similibus, quos adstare non decet: catechismi Turlotiani pars ad matrimonium spectans, vel alterius, ab Episcopo tamen probati, prælegeretur: ubi modeste sit indicatum quidquid Ecclesia præcipit præmonendum: cui sane lectioni utri-

(a) Tob. 6, 18. & seq.

utrique ſponſi tribus vicibus interſint: ut ita, & diſciplina conſtaret, & non pauca, nec levia mala evitarentur. Hoc enim pacto neutiquam timendum eſſet, ne qui docet, ex libro dumtaxat recitans, in verba minus circumſpecta, vel indecentia prolabatur.

Eccleſia profecto & inſtructionem hanc in Rituali expreſſe mandat, & in Miſſali aperte jubet ut Parochi in ipſa nuptiarum Miſſa ſponſos de continentia in diebus jejuniorum, orationisque peramanda commonefaciant. *Hi namque,* ut Raphael Angelus ad Tobiam dixit, (a) *qui conjugium ita ſuſcipiunt, ut Deum a ſe, & ſua mente excludant, & ſuæ libidini ita vacent ſicut equus, & mulus, quibus non eſt intellectus; habet dæmonium poteſtatem ſuper eos.* Quæ cum ita ſint, mirabimur, ſi intemperantiæ filii divinæ ſpecialis protectionis expertes, ad lucem vivi quandoque non veniant, ſed in matris ventre diſperdantur? Conducet autem hæc, & ſimilia obſtetricibus tradere, ut pro renata honeſte indicent mulieribus earum miniſterio utentibus quænam inter conjuges licita, vel illicita ſint: edoceantque ex ipſorum conjugum luxuria, & inordinationibus in uſu matrimonii abortus, monſtra, partus deſperatos, mortemque puerperarum interdum provenire. (b)

9. Cum ergo probitas, vel malitia parentum, ſive ad bonum, ſive ad malum etiam filiorum magni ſane momenti ſit; pro divina ſalvanda miſericordia, ſufficit aſſerere, eam ad parvuli ſalutem ſufficientia media præordinaſſe, genitoribus auxilia ſubminiſtrando, quibus peccata vitarent, vel bona opera exequerentur, quorum auxiliorum recto uſui Deus favorem illum pie alligaverat, quo puer incolumis naſceretur; eorumdem vero auxiliorum neglectui permiſſionem, quia ipſe puer in utero ex cauſarum ſecundarum occurſu, & pravitate læderetur.

Fff 2 Quod

(a) Tob. 6, 17.
(b) Schench. *t.* 2. *l.* 4. *de molis obſerv.* 200.
Lemn. *de occult. nat. mirac. lib.* 1. *c.* 8.
Bianchi *de natur. &c. gener. p.* 2. *pag.* 76.

Quod autem Deus teterrimi peccatoris, & omnem clementiam demerentis filium robuſtum generari diſponat, ut hujus mortem, quæ aliter ex combinatione cauſarum ſecundarum inevitabilis eſſet, avertat: contra vero piiſſimæ genitricis exiguam cibi intemperantiam tam ſevere ulciſcatur, ejus infantuli mortem permittendo; hoc ad ſublimitatem pertinet divinorum judiciorum, quæ ſunt nobis omnino inſcrutabilia: *Tu noli inveſtigare ſi non vis errare:* dicebat in ſimilibus Auguſtinus. Nobis nimirum ſatis eſt ſcire, Deum ubi nos ab æterna morte liberarit, miſericordiam; ubi vero punierit, juſtitiam exerciturum. Quamobrem cum Apoſtolo exclamandum. *O altitudo divitiarum ſapientiæ, & ſcientiæ Dei, quam incomprehenſibilia ſunt judicia ejus, & inveſtigabiles viæ ejus!* Divus ipſe Proſper (*a*) ſatis edocere videtur: Deo non eſſe imputandum, quod hi pueri ſine baptiſmo deceſſerint, ſed parentibus; in quorum perſonis generalia parvulis ac ſufficientia auxilia largitus erat, quæ nulli rationabili creaturæ denegantur: quamquam genitoribus eadem parvipendentibus, filioli absque baptiſmo perierint. Et viceverſa ipſius Dei miſericordiæ tribuendum veniat, ſi aliis parvulis efficaciora, & salubriora auxilia, non obſtante parentum nequitia, concedantur: ita ut filioli ſalutem fauſtiſſime accipiant, illis, ut ita dicam, invitis. *Et cum quærimus quomodo omnes homines ſalvos fieri velit, qui non omnibus illud tempus impertit, in quo per voluntariam fidem percipiendæ gratiæ ſint capaces? Non irreligioſe arbitror credi, neque inconvenienter intelligi, quod iſti paucorum dierum homines, ad illam pertineant gratiæ partem; quæ ſemper univerſis eſt impenſa nationibus, qua utique, ſi bene uterentur parentes; etiam ipſi per eosdem juvarentur: omnium namque exordia parvulorum, totaque illa principia nec rationalis infantiæ ſub arbitrio jacent voluntatis alienæ, nec ullo modo eis niſi per alios conſuli poteſt: & conſequens eſt illos ad eorum pertinere conſortium, quorum vel recto, vel pravo aguntur affectu. Sicut enim ex aliena confeſſione credunt;*

(*a*) Lib. *de Vocat. Gent. c.* 8.

sunt; ita ex aliena infidelitate, aut dissimulatione non credunt. Et cum ipsi nec præsentis vitæ desiderium habuerunt, nec futuræ; quam ipsorum factum est nasci, tam ipsorum efficitur non renasci. Sicut autem circa majores præter illam generalem gratiam parcius, atque occultius omnium hominum corda pulsantem, excellentiore opere, largiore munere, potentiore virtute vocatio specialis exeritur; ita etiam circa innumeros parvulos eadem manifestatur electio: quæ quidem nec illis, qui renati non sunt in parentibus defuit: sed in his qui renati sunt præ parentibus adfuit: ita ut multi sæpe, quos suorum impietas deseruit, alienorum cura servaverit; & ad regenerationem venerint per extraneos, quæ eis non erat providenda per proximos. In quo opere gratiæ quis, nisi arrogantissimus, atque vanissimus, de divina Justitia conqueratur, quod non omnibus parvulis simili providentia consulat? Omniaque pericula, quæ moriturorum regenerationem prohibere possunt, aut potestate submoveat, aut miseratione præveniat? Quod utique erga omnes ita fieret, si ita fieri deberet. Non autem latet, quantum cordibus fidelium desidiæ gignerentur, si in baptizandis parvulis nihil de cujusquam negligentia, nihil de ipsorum esset mortalitate metuendum: quandoquidem ut tales baptismo fraudarentur, nullo modo posset accidere. At quamquam Sanctus Prosper de pueris jam natis hic agat, qui, uti notatum est, etiam ab extraneis adjuvari physice possunt; idem tamen a fortiori in ejus sententia dicendum est de nonnatis, quibus nullo modo physice auxiliari possunt extranei: e contra maximam opem conferre valet parentum solertia cum temperantia charitate, & oratione conjuncta, ut vivi ad nativitatem usque serventur: cum enim tandem nonnati, non minus quam nati, sint homines; debet juxta ejusdem Sancti Doctoris principia, verum in utrisque illud Apostoli effatum judicari. *Deus vult omnes homines salvos fieri.* Quamvis quibusdam præ aliis validiora, & nobiliora nihilominus auxilia impertiatur.

10. Et quidem Gregorii III. Canon pœnitentialis quondam in

mulieribus abortus involuntarios tribus quadragesimis puniebat. Græca vero disciplina, ævi etiam præsentis, in hujusmodi abortus animadvertit, ut patet ex Euchologio, ubi etiam legitur oratio pro reconciliatione abortientium: præsumit enim ex aliqua earumdem negligentia, aliove peccato Deum, cæteroqui puerorum protectorem, abortum, & ex eo infantis perditionem permisisse: quod Goar cum Blastare celebri Canonista, aliisque Doctoribus orientalibus tradidit. *Ex insidiis*, ait Blastares, (a) *inimici, nulla in re parente utroque delinquente, quamvis quod contigit veniam mereatur; moderata tamen indiget castigatione: propter quædam enim multa alia peccata a Domino infantes servare solito tantus auxilii defectus processisse videtur.* Deus enim tanta charitatis plenitudine infantes utero contentos prosequitur; ut acriter suam indignationem interminet iis, qui prægnantes occiderint: *Super tribus*, ait, (b) *sceleribus filiorum Ammon, & super quatuor non convertam eum, eo quod dissecuerit prægnantes.* Profecto expediret ut Parochi, mulieres etiam involuntarie abortientes, aliqua moderata castigatione juxta prædictam disciplinam pro cautela mulctarent. Quod etiam prodesset in posterum, ut illæ nimirum ab abortibus magis magisque deterrerentur.

CA

(a) Blastares apud Goar. in Euchol.

(b) Amos 1, 13.

CAPUT II.

De quorundam Sanctorum ante ortum sanctificatione extraordinaria: & utrum aliquod admittendum sit remedium pro infantibus utero penitus circumdatis.

1. Saepe igitur conservatio vitae puerili in ventre genitricis, ejusque sanitas, & felix ortus, ut baptismate donetur, fructus est, probitatis, orationisque parentum: dum enim adhuc in materno carcere prorsus absconditur, nullo remedio ordinario salvari valebit. Posset profecto Deus illum ibidem sanctificare: sicuti SS. Augustinus (*a*), Thomas, Bonaventura, Beatus Albertus Magnus, & omnes alii communissime docuerunt: non enim, ut ait Divus Thomas (*b*), Deus legi Sacramentorum potentiam suam alligavit. At favor iste de paucis tantummodo praedicatur. Et quidem de Beatissima Virgine Maria nihil hic attinet dicere. Ea enim singularissimo prorsus privilegio in primo ipso Conceptionis instanti gratia, omnibusque coelestibus donis ditata plenissime fuit. Caeterum in veteri Testamento sanctificatum fuisse, quamquam ex intervallo, Jeremiam, & in novo simili favore dignatum Joannem Domini Praecursorem concordi calamo Theologi scribunt: & si olim utrum ipse tantum exultaverit in utero; an vero gratiam quoque receperit dubitaverit Augustinus. Hac etiam praerogativa decoratum fuisse D. Josephum valde probabiliter, non pauci ex Doctoribus arbitrantur.

2. De reliquis tamen Dei servis, uti ex Augustini doctrina Gersonius animadvertit; res adeo praecellens nequit affirmari. Nisi eam vel per aliquod signum a Deo ipso, vel a Sanctis Patribus, qui specia-

(*a*) S. Augustin. *t. 2. novae edit. epist. 187. ad Dardam.*
(*b*) S. Thom. *in 3. p. q. 27. art. 1. ad 2.*

ſpeciali divino lumine illuſtrabantur, edoceamur. Sane Sanctus Hieronymus inſigne hoc beneficium Sanctæ Aſellæ collatum putavit, quæ in utero benedici viſa eſt, & patri in figuram phialæ criſtallinæ, atque puriſſimæ ante nativitatem oſtenſa. (*a*) Idem privilegium Sanctus Ambroſius (*b*) Patriarchæ Jacobo conceſſum credidit, propter hujus luctam cum Eſau, qui typum gerebat hominum iniquorum. Sanctus vero Ephrem Syrus Moyſi (*c*) Prophetæ ac Legislatori. Nonnulli deinde Santo Nicolao Myrenſi Epiſcopo, quod adhuc nonnatus jejunaverit. Idem de Sancto Benedicto dixere alii: quia, priusquam naſceretur, divinas laudes concinere auditus ſit. Alii de Sancto Dominico, qui per quietem viſus eſt matri ſub catuli ſpecie, ore facem præferentis, qua, editus, Orbem Terrarum incenderet. Plerique tandem cum Trithemio, Petro de Alva, Petro Cantore Pariſienſi, Ægidio Camarto, & Cornexo in diſputatione Romæ coram Cardinalibus habita, ſimiliter de Elia ſecundo Chriſti præcurſore ſenſerunt, quem Pater, antequam veniret in lucem, igne veſci, & ab Angelis ſalutari conſpexit. Hujus oſtenti meminit liber *de Vita Prophetarum*, Bellarmino legitimum Sancti Epiphanii opuſculum, at Natali ab Alexandro ſuppoſititium. Verum has & hujusmodi viſiones accipiunt alii veluti mera futuræ ſublimioris vocationis, non vero gratiæ præſentis indicia. Utut ſit, cum favor hic, etſi forte aliis Sanctis ab aliis doctis viris aſſeratur, ſit valde infrequens: orandus eſt Dominus, quo pueri vitam in matris ventre conſervet, ut inde vivus egrediens tandem aliquando capax fiat ſuſcipiendi baptiſmatis.

3. At quid agendum in caſibus deſperatis? Joannes Gerſonius in oratione *de Nativitate Virginis Mariæ* in Generali Conſtantienſi Concilio habita, monuit, Deum a parentibus eſſe obſecrandum. *Quatenus infans necdum natus, ſi forte*

(*a*) S Hieron. *Epiſt.* 15. *ad Marcell.*
(*b*) S. Ambroſ. *l.* 4. *de Fide c.* 4.
(*c*) S. Ephrem. Syr. *Orat. de transfiguratione Domini.*

forte moriturus est, priusquam ad baptismi fluminis gratiam pervenire valeat; dignetur ipsum Dominus Jesus Summus Pontifex baptismo Spiritus Sancti præveniendo misericorditer consecrare: quis enim scit, si forte exaudiat Deus? Imo quis non devotius sperare valeat, quod orationem humilium, & in se sperantium nequaquam despiciat? Proficit hæc consideratio ad exercitationem devotionis in parentibus, proficit ad levandam eorum angustiam, dum sinè baptismo decedit puer: quia non omnis inde spes sublata est, sed neque absque revelatione datur favoris certitudo.

4. Res quidem non est impossibilis existimanda. Nam prætérquamquod potest Deus, ubi velit, eximia sane dignatione, hujusmodi puero absque alio medio justificantem gratiam, & virtutum habitus infundere, vel jubere, ut ab Angelo baptizetur, quo casu baptismus, quia non ab homine viatore ministratus, esset improprie Sacramentum; his etiam utpote prorsus extra ordinem prætermissis, manifestum est, posse illi rationis usum elargiri, efficacibus auxiliis eum ad actus fidei, spei, & charitatis, & baptismi desiderium impellere, atque ita per baptismum in voto a perditione liberare: quamvis enim ex historiis compertum non sit, utrum Dominus a fidelibus exoratus id aliquando præstiterit; ex fide tamen didicimus, eum esse Omnipotentem, ac multo majora istis efficere perquam facillime posse. Et sicuti ob parentum vel aliorum preces, ut alibi notavimus, (*a*) plures ad vitam revocavit infantes absque baptismate mortuos, ut eo emundarentur, ac deinde in statu gratiæ decederent: sique laudabile fuit, quemadmodum exitu ipso comprobatum est, Deum in hujusmodi eventibus deprecari, ut ab eo tam insigne miraculum, mortuorum scilicet resurrectio, patraretur: imo si pluribus Dei servis licuit ab ipso volucrium, piscium, aliorumque mortuorum animalium resurrectionem impetrare, quorum miseratione tenebantur: cur non licebit etiam, præsertim paren-

(*a*) Supra *lib.* 2. *c.* 13. *n.* 1. & 2. *Vid. etiam* S. August. *serm.* 323. & 324. *de divers.*

parentibus, a Deo expetere, ut parvulo secus perituro, usum rationis acceleret, eumque ita ad credendum, sperandum, & diligendum illuminet, & incendat, ut æternam salutem invisibili medio consequatur?

5. Quidam hoc Gersonii dictum cum alio Cardinalis Cajetani, perperam tamen, confudere: sunt enim plane diversa, & tamquam diversa ea commemorat Pallavicinus. (*a*) Opinatus est Cajetanus, ubi parvulus natus sit, & morti proximus, & aqua desit ad baptizandum; expedire, ut in his angustiis parentes filiolo propriam applicent fidem per aliquod tamen sensibile signum, verbi gratia crucis: illum in nomine Sanctissimæ Trinitatis benedicentes. Putavitque Deum, sicuti olim in Lege Naturæ media parentum fide, cum signo sensibili unita, Sacramento scilicet ejus ætatis, pueros ab originali peccato mundabat; idipsum & in præsenti facere, si tempus forte non suppetat ad baptizandum: (*b*) *Debet in tali casu parens signo crucis infantem cum invocatione Trinitatis munire: sicque Deo offerre morientem in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti.* Eademque extendit ad parvulum in utero periclitantem. *In articulo undecimo occurrit scribendum, & consequenter dicendum, sub correctione tamen, parvulos in maternis uteris periclitantes posse salvari per Sacramentum baptismi non in re, sed in voto susceptum, cum aliqua benedictione prolis, seu oblatione ipsius ad Deum cum invocatione Trinitatis.* Porro Gersonii sensus, quamquam ab eo in tam celebri concilio prolatus, neminem, qui reclamaret, offendit. Cajetani vero dictum paucis post annis a Theologis Tridentinis in errorum schedulam relatum est, ut a Concilio damnaretur. Excusavit quidem illud Cardinalis Seripandus, qui Synodo præerat, a censura, obtinuitque, ne proscriberetur, eo quod in præsenti sessione de hujusmodi materia non esset agendum. Nec defuere quidam recentiores relati a Serra (*c*) & Ca-

(*a*) Pallavic. *Hist. Concil. Trident. lib.* 9. *c.* 8.
(*b*) Cajet. *p.* 3. *q.* 68. *art.* 2. & *ibid. art.* 11.
(*c*) Serra *quæst.* 68. *art.* 2.

& Caramuele (a) citantibus pro illis Gabrielem, & male etiam Gersonium, qui Cajetani opinionem probabilem reputaverint: nihilominus alii communissime repulerunt: Suarez uti temerariam, & errori proximam, Sotus ut haereticam sugillat: Sanctus vero Pius Quintus a Cajetani libris, cum imprimerentur, expungi mandavit; quod in sequentibus editionibus tam egregii Theologi factitatum, de quo Canus ajebat: (b) *Summis Ædificatoribus Ecclesiæ parem esse potuisse, nisi quibusdam erroribus doctrinam suam, quasi cujusdam lepræ admixtione fœdasset.*

6. Erravit ergo Cajetanus: nam sicuti sacrificia legis naturalis, & scriptæ non solum mortua, sed & mortifera in novo Testamento evaserunt; sic abrogata sunt prorsus remedia pro temporibus illis, ad peccati originalis purgationem ordinata. Cum hoc autem sit indubitabile; nimis audax & vanum esset, sperare, Deum per media jam abolita, quamvis urgente necessitate, gratiam collaturum. Justificat quidem baptismus in voto: at votum oportet ut sit ipsius hominis justificandi, non aliorum, & insuper cum charitate conjunctum.

7. Igitur adeo longe uti Cajetanus, non progressus est Gersonius: sed tantum dixit, posse Deum, si velit, Parentum precibus exoratum infantem justificare: quod, ut supra notavimus, facere per se ipsum immediate posset sine baptismo, & sine ulla parvuli cooperatione, sed sola omnipotenti misericordia sua, quæ nullis limitibus coercetur: fas enim illi est, sanctificationis regulæ a se constitutæ dispensare, uti Patres ac Theologi aperte docuerunt. Verum quia favor hic, a consueta justificationis via deflectens, miraculum esset in linea gratiæ, majus propterea ipsa resurrectione mortuorum; intelligi potest Gersonis opinio non de sanctificatione immediata sine ulla scilicet pueri cooperatione: sed de alia certe minus

(a) Caramuel. *in Theolog. fund. c.* 7. *fundam.* 64. Gabriel. *in* 4. *disp.* 4. *q.* 4. *q.* 2. *art.* 3.
(b) Melch. Can. *de Loc. Theolog. l.* 7. *c.* 3.

minus difficili: ſi nimirum Deus, accelerato infantis rationis uſu, eum ad actus fidei, ſpei, & charitatis, ac baptiſmi deſiderium excitaret: atque ita gratiam per charitatis actum infunderet. Ratiocinii namque acceleratio miraculum quidem eſſet, ſed in linea tantum naturali conſiſteret, nec ad ſupernaturalem ordinem, ſeu modum ſanctificandi pertineret. Quis vero neſciat eum, qui baptiſmum optat, ſi ſimul credat, & ſperet, & amet; etiam ante baptiſmum reipſa ſuſceptum, a peccatis ex ipſa communi juſtificationis lege mundari? Quod vero ad præviam inſtructionem de fidei myſteriis, poſſet Deus illam per ſe, vel per Angelum parvuli cuſtodem ſupplere: ſi enim homo hominem docere valet, cur non Angelus hominem? Cæteroqui Novi, & Veteris Teſtamenti paginæ innumeris abundant ſupernis loquutionibus, viſibus, aliiſque illuſtrationibus, quæ a Deo ſive per ſe, ſive per Angelos hominibus immiſſæ ſunt, ad quorum æternam ſalutem infinita bonitate ſua opera certe in immenſum præcellentiora perfecit. Cum autem Deus poſteriori hoc modo, ſine diſpenſatione legis ordinariæ, poſſit, quamvis a nemine rogatus, & ſolo miſericordiæ ſuæ inſtinctu, puerum ſanctificare; cur non facilius idem operari queat, genitoribus aut aliis exorantibus? Eſſet tamen procul dubio favor hic eximius, & admirandus, ab orationis efficacia impetratus, nequaquam vero Sacramentum, vel commune remedium, quod Cajetanus inducebat. In Evangelica enim Lege: *Niſi qui renatus fuerit ex aqua, & Spiritu Sancto, non poteſt introire in regnum Dei.* Quapropter inconcuſſum ſemper erit, nullum amplius dari Sacramentum culpæ originalis expiatorium, præter baptiſmum.

CAPUT

CAPUT III.

Quæ parentes pro salute filiorum nonnatorum agere oporteat.

1. Cum igitur Sacramento ad nonnatos in utero clausos justificandos careamus, evidens est, debere parentes assidue, præsertim in periculis, divinam implorare clementiam ad vitam illorum tuendam, ut congruo tempore in lucem egressi baptismum consequantur: sperandum est enim excelsam illam bonitatem non permissuram orantes tam æquo desiderio fraudari: & hæc est via, qua Deus infantulos ad regenerationis lavacrum perducere consuevit, imo preces ipsæ eo majori pollebunt efficacia, quo magis cum pia, atque illibata vita conjunctæ: scriptum est enim: *Misericordia ejus a progenie in progenies timentibus eum*, (a) & Ps. 102. *Et justitia illius in filios filiorum his, qui servant testamentum ejus, & memores sunt mandatorum ipsius ad faciendum ea.* Sicuti vice versa miseretur Deus parentum amore filiorum. Sane traditur Sanctæ Brigittæ mater, dum eam utero gereret, pene miraculo a naufragio, quo plurimi ex eadem navi perierunt, evasisse, nam sequenti nocte cœlitus accepit, se in gratiam nonnatæ puerulæ præservatam. Brigitta igitur ad Dominum speciali jure dicere potuisset: de ventre matris meæ tu es protector meus.

2. Summa ergo solertia Pastores, aliique Sacerdotes, & pro suggestu, & pro sedibus ad confessiones peccatorum excipiendas deputatis de re tanti momenti populum doceant: nimirum si parentes pro filiis orare semper tenentur, majori hoc assiduitate, & contentione tunc exequi debere, dum adhuc illi maternis visceribus continentur, propter varia, quibus iidem subjacent, pericula pereundi sine baptismate: & hoc ipsum a domesticis, cæterisque christi-

(a) Luc. 1, 50.

christicolis factitandum, tum pro nonnatis omnibus in universum, tum etiam ardentius pro iis, quibus aliquod grave malum impendet. Quod certe orandi studium pro nonnatis in S. Philippo Nerio eximie refulgebat. Magna quidem ad obtinenda a Deo beneficia est orationis necessitas: quandoquidem ipsæ primæ gratiæ supponunt saltem Christi Domini, & Ecclesiæ preces: quamobrem communiter Theologi ex Augustino, nullam, docent, nobis conferri gratiam, nisi media postulatione, si non a nobis facta, saltem pro nobis. Hæc est enim vas, quo ab immenso divinæ bonitatis oceano beneficiorum hauritur aqua: propterea Divus Jacobus etiam privatos homines monebat: *Orate pro invicem, ut salvemini.* At si fidelium orationes, ut omnes norunt, conversionem a Deo etiam scelestissimorum, & infidelium impetrant: quorum saluti reluctantur specialia peccatorum, nunc habitualium, nunc actualium, quibus sæpe immani & obstinatissimo affectu agglutinantur, mala merita: quanto magis infantulis istis opitulari poterunt, ut Deus ad baptismi gratiam eos perducere sua protectione dignetur: cum ipsi alia culpa, præterquam originali, non deturpentur? Hoc ipso argumento Sanctus Cyprianus cum Africano Concilio (*a*) est usus ad eos confutandos, qui baptismum infantium ad octavum a nativitate diem protrahere olim conati sunt. *Porro autem si etiam gravissimis delictoribus, & in Deum multum ante peccantibus, cum postea crediderint, remissio peccatorum datur & a baptismo, & a gratia nemo prohibetur: quanto magis prohiberi non debet infans, qui recens natus nihil peccavit, nisi quod secundum Adam carnaliter natus, contagium mortis antiquæ prima nativitate contraxit, qui ad remissionem peccatorum recipiendam hoc ipso facilius accedit, quod illi remittantur non propria, sed aliena peccata.* Id est non ejus propria voluntate, & arbitrio commissa. Si ergo pro peccatoribus omnibus, quamvis ipsi per se rogare valeant, orandum est; quam vehementius, ac fidentius id faciendum pro parvulis his, ut vivi in

(*a*) S. Cyprian. *cum Concil. Afric. epist.* 59. *ad Fidum.*

in lucem veniant, qui postulandi omnino incapaces nostrarum precum subsidia præstolantur? Cum cæteroqui eorum salus a divina tantum Providentia pendeat, quæ eorum amantissima remedium tam facile, ac promptum in baptismate præparavit. Expedit ergo supra quam credi possit, prægnantes toto graviditatis tempore Pœnitentiæ, & Eucharistiæ Sacramenta frequentius suscipere, templa Sanctorum Tutelarium invisere, Sacerdotum, Religiosorum, aliorumque Dei famulorum orationes expetere: seseque in specialibus christianæ pietatis actibus exercere. Item non solum precandi formulam a Divo Francisco Salesio pro gravidis concinnatam (de qua plenius infra) quotidie recitare: sed & singulis horis prolem Deo per Beatæ Mariæ Virginis manus, juxta ejusdem Salesii monitum, offerre: Sanctorum denique innocentium patrocinium sæpissime invocare. Operæ tamen pretium est, ut Patres quoque similia huc usque dictis, ex pari debito usurpare contendant.

3. Sanctus Carolus præter quotidianas orationes præscribit matris partui jam proximæ accessum ad templum, ac normam statuit, qua Sacerdos ante primarium Altare pro illa deprecetur, ipsique benedicat. (a) *Hoc etiam parentes, & domesticos, prout opportunitas feret, admonebit Parochus, pro fœtu, qui in utero est, Deum assidue, intimeque precari: ut ille incolumis in lucem edatur, dignusque sit, antequam obeat, baptismi gratiam recipere: ne sine salutis Sacramento decedat. Et quod piæ devotionis est; id quoque, prout usu venerit, admonebit: ut tempore pariendi propinquo mulier ad Ecclesiam accedat, ubi pro ea præsente Sacerdos oret. Mulier autem eo nomine cum venerit, pie, ac devote ad Altare majus benedictionem suscipiet, quam ille rite adhibebit, ut suo loco descripta est.* Et in sexto Concilio Provinciali (b) jubet gravidam in hac partus propinquitate peccata confiteri: & in instructione pro Sacramento Eucharistiæ, ipsam ejusdem Communione muniri, tum partu immi-

nente,

(a) S. Carl. *Act. p. 4. Instruct. pro Bapt.*
(b) Concil. Mediol. 6. *de Sacr. Pœnit.*

nente, tum vero poſt illum in gratiarum actionem, cum primum venerit ad Eccleſiam. (*a*)

4. Profecto ſicuti divina Providentia parentes elegit veluti ſuos in filiorum procreatione miniſtros, ita ad æternam illorum ſalutem eosdem ſtatuit ſuæ charitatis adjutores. Franciſca de Sionas Beati Franciſci Saleſii Mater dum utero gereret, enixe prolem ſuam Deo commendare conſueverat, ejus autem preces incaſſum non reciderunt. Undecim enim habuit filios, eosque ad unum pietate conſpicuos, quorum poſtremus cum moreretur, Davidicum illud protulit: *Ecce quam bonum, & quam jucundum, habitare fratres in unum:* ita ſcilicet ad Fratrum ſuorum conſortium alludens, quos brevi ſeſe in cœlo amplexurum fore ſperabat. Franciſci autem rerum geſtarum Hiſtorici omnes, ejusdem Sanctitatem oblationi illi acceptam referunt, qua mater ipſum in utero manentem Deo coram Sancta Sindone dedicaverat: exinde enim arcana præſagia in propheticis quibusdam ſomniis de filii futura virtute recepit, quibus Deus ratam oblationem hujusmodi habuiſſe indicabat.

5. Cum autem non ſolum parentibus, ſed & aliis omnibus pro nonnatis orandum ſit, ut vivi oriantur, atque ita demum ad baptiſmi gratiam perveniant, precandi normam ad id accommodatam in Appendice exhibebimus, qua quisque frequentiſſime uti poſſit. Cætera vero, quæ filiis nondum natis pro munere ſuo debent parentes, in toto hoc opere ſparſim declaravimus.

CA-

(*a*) *Act. p. 4. Inſtruct. de SS. Sacr. Euch.*

CAPUT IV.

De Principum officio circa nonnatos: & de cura projectorum.

1. Patris nomen, ac officium non iis tantum, qui nos genuere, tribuimus, sed Principibus etiam, qui Patres Patriæ passim audiunt, & subditos suos diligere debent, quasi filios, eorumque utilitatibus, commodisque prospicere: quod etiam de eorum administris, ac magistratibus, proportione servata, sentiendum esse, nemo ibit inficias. Principes ergo etiam nonnatorum, qui germina sunt reipublicæ sibi creditæ, sollicitam, ac misericordem curam gerere ex proprio munere tenebuntur. In tribus autem illa consistit. In impediendis abortibus, in sectionibus Cæsareis defunctarum promovendis, ac denique in providendo, ut in partubus difficilibus auxilia opportuna tum proli, tum puerperæ, incluso etiam, ubi expedierit, Cæsareo viventium partu, conferantur: & hujus quidem usum in nosocomiis præsertim inducent: ibi enim absentia propinquorum gravidæ Chirurgis omnia permittit: ita felicium eventuum fama sectionis horrorem sensim dissipando, ipsam aliis prægnantibus commendabit. Etsi autem varia circa præmissa a magistratibus facienda dixerimus, illud supremorum Principum sane proprium huic loco reservavimus: legem nimirum statuendam. Quamvis enim de paraliquam de an tedictis omnibus esse tuCæsareo defunctarum jure communi cautum sit, is nihilominus sæpe negligitur. Quoniam vero nuper tria illa in Sicilia exquisitissimis legibus, quæ opusculi hujus fructus extiterunt, stabilita sunt: & in iis pene omnia prævisa, & singillatim provisa, ad easdem in calce operis legendas lectorem remittimus: possent enim in alia regna, ditionesque saluberrime propagari. Egregia est etiam Friderici ad præsens Borussiæ Re-

gis constitutio de erudiendis obstetricibus. Praecipit ille, ut a Calendis Octobris Anni 1751. in posterum obstetrices in Theatro Anatomico Berolini a docto Anatomes Professore, januis clausis, adhibitis etiam subinde muliebrium cadaverum sectionibus, in iis, quae circa formationem, & augmentum foetuum, eorumque nativitatem cognoscere oportet, erudiantur; de his omnibus deinde examen subiturae; utque idem in aliis etiam regni sui civitatibus accurate servetur: neque posthac ad obstetricandi munus ullae admittantur, nisi prius de instructione, atque examine loci praefecto exhibito documento. Nec parvi pendendum Edictum Henrici Regis Galliarum, 4. Non. Martii A. 1556. in Parlamento promulgatum *(a)*, quo sancitum est, ut matres illegitime concipientes, si gravitatem occultent, vel partum: aut si partus tempore legitimum testimonium vitae, vel mortis infantis non ostendant; contra vero probetur, eum baptismo, vel publica, & solita sepultura privatum fuisse; tamquam homicidii reae extremo supplicio puniantur.

2. Caeterum ad pleniorem impediendorum abortuum doctrinam, hic tantum aliqua de projectis, id est expositis, quae maxime ad officium Principis pertinere videbuntur, differere non omittemus.

3. Inter praecipua ad arcendos abortus media nullum certe magis necessarium, quam Principum erga infantes projectos diligentissima providentia. Si enim haec desit; matres illegitimae facile abortum aggredientur, quo non succedente, pueros in puteos, latrinasque projicient, vel aliter enecabunt, vel vivos forte sepelient: saltem nocte in campis exponent, vel in triviis, aut sterquiliniis civitatis, cum evidenti periculo, ne miselli a porcis, aut lupis, aut canibus devorentur: vel frigore, & inedia, quodque deterius est,

(a) In collect. Fontanon.

est, non baptizati, consumantur. Neque tamen raro hujusmodi mala timenda sunt: frequenter enim inveniuntur expositi: ita ut pro quolibet bino, vel terno larium centenario, possint singuli quotannis in unoquoque pago, vel civitate apparere.

4. Et sane Spiritus Sanctus, ut summam naturae humanae ex peccato originali miseriam demonstraret, eam ob oculos nostros non secus ponendam existimavit, quam similitudine infantis non solum in die nativitatis suae adhuc nudi, & sanguine cruentati, nec fomentis recreati, sed a parentibus derelicti, ut ita divitias quoque suae charitatis ostenderet, qua nos benignissime suscepit, & a calamitate liberaturus in filios adoptavit. Principes ergo projectorum saluti consulentes divinam vere misericordiam & imitabuntur, & sibimet ipsis promerebunt.

5. Haec serio perpendens Divus Vincentius a Paulo mira pro salute projectorum molitus est, Sancti Francisci Salesii, quem pro Magistro coluit, charitatem erga pueros, egregie sequutus. Profecto Parisiis, urbe caeteroqui litteris, & disciplina maxime florenti, Vincentii aetate projectorum cura, quamquam patriis legibus Castelleti Officialibus Regiis demandata, fere despectui habebatur. Pueri namque singulis annis quadrigenti vel ad minus trecenti reperti non nosocomiis, sed cuidam viduae tradi consueverant. In hujus domo partim inedia interibant, partim soporiferis affatim propinatis somnum cum morte commutabant, partim vilissimo pretio, etiam viginti quandoque solidorum, vendebantur, saepissime vero perditis hominibus, eos cum magna familiarum turbatione ad supposititios partus, interdum etiam ad maleficia, & incantationes adhibituris: quam plurimis interea ex his pueris absque baptismi Sacramento decedentibus. Fassa enim fuit scelestissima vidua, nunquam curasse, ut eorum saltem aliquis baptismate lustraretur. Exarsit ad haec Vincentii zelus, & Matronis congregationis a charitate, ut eorum sollicitudinem in se susciperent, eventu felicissimo persuasit. Nosocomio insuper ad

 eos

eos non ſolum aſſumendos, & lactandos, ſed etiam deinceps educandos deſtinato. Deinde a rege annuum cenſum librarum 12000. obtinuit, quem ex aliis etiam aliorum largitionibus ingenti projectorum bono ampliavit. (*a*)

6. Ante omnia itaque ſciendum eſt, onus excipiendi, & alendi projectos, ubi noſocomiis, hoſpitalibus, ſimilibusque religioſis, piisque locis ex fundatione, vel alio titulo non incumbit; ad ſingulas Univerſitates reſpectu ſuorum præcipue pertinere.

Primo quia unaquæque communitas in extrema præſertim neceſſitate debet ſuos pauperes alere, & extrema ſine dubio eſt tum in anima, tum in corpore indigentia projectorum.

Secundo quia ſicut ipſi, ubi adoleverint, patriæ ſervire tenebuntur: ita & hanc eorum tenerrimæ ætati ſuccurrere ac opitulari æquum eſt: maxime quia, ut bene animadvertit Clariſſimus Muratorius, (*b*) ex jure ipſo gentium in ſingulis cujuscumque civilis ſocietatis membris quoddam jus oritur, quo auxilium ab ipſa, ne ſine propria culpa perire cogantur, exigere poſſint: quamobrem conqueritur, (*c*) Londini, urbe cæteroqui publicis operibus abundanti, projectorum miſeriæ non ſatis adhuc fuiſſe conſultum:

Tertio quia cum projecti ex ejusdem loci habitatoribus nati præſumantur, neque certi ſint eorum parentes; debent ex bonis univerſitatis, quæ ſunt communia, ſubſtentari (*d*). Si autem univerſitatis patrimonium non ſufficiat,

(*a*) Abelli *Vita S. Vincent. l.* 1. *c.* 30.
(*b*) Murator. *de Charit. Chriſt. c.* 27.
(*c*) Idem *de Public. Felicit. c.* 24.
(*d*) Ex Concil. Turonenſ. A. 570. *c.* 5.
Toloſan. *Syntagm. Jur. Civ. l.* 15. *c.* 28. *n.* 14.
Zipæus *De jurisd. Eccleſ. & Civ. c.* 10. *n.* 16. *& Conſult.* 1. *de Infant. expoſ.*
Bobadill. *in Polit. l.* 5. *c.* 4. *n.* 38.
Boſſ. *de Alim. c.* 5. *§.* 1.
Lara *in Comp. Vit. Hom. p.* 2. *c.* 13. *n.* 26.
Avendan. *de exeq. mandat. p.* 2. *c.* 10. *n.* 19.
Monacell. *formul. tit.* 13. *form.* 7. *n.* 4.

ficiat, deveniendum est ad collectas, ut pondus, quod omnes respicit, in plurimos distributum evadat insensibile. Atque hæc est consuetudo non solum Siciliæ, sed etiam totius Europæ. (a) Relevantur tamen ab hoc onere Universitates, ubi Hospitalibus, Montibus pietatis, aliisque similibus institutis illud pii fundatores imposuerint. Imo his, aliisque piis operibus, ac locis interdum hanc provinciam in sacris visitationibus Episcopi ipsi demandant: dummodo erogationi substinendæ sint pares, nec præcipuo eorum muneri desint, puta curandorum infirmorum: quapropter discutiendum Episcopis, num forte sint aliqua occulta legata projectis, vel etiam generatim pauperibus, relicta, nam & hæc ultima legatorum species, poterit etiam applicari projectis, pauperum omnium certe miserrimis, saltem parte aliqua pro aliis omnino invalidis detracta. Verumtamen præcipua obligatio, uti dictum est, semper ad Universitatem spectabit. Itaque si nosocomia, & cætera opera pia nequeant projectis omnibus æque subvenire; Universitas indeclinabiliter cogenda erit ad supplementum: atque ubi hæc valde pauper est & Dynastia, tenebitur loci Dominus, si autem regia, Rex ipse (b): maxime cum hic in bonis projecti, si quando ille adultus ad meliorem fortunam perveniret, ab intestato succederet. Misericordiæ quidem erga pueros præclarissimum dedit exemplum Constantinus Magnus. Cum enim audisset filios per Italiam a parentibus ob inopiam oppignorari, vendi, exponi, vel etiam interfici: alimenta jussit egenis patribusfamilias non solum a fisco, sed & a privato Principis ærario subministrari: legem vero istam in æreis tabulis, vel cerussatis, aut lineis mappis, quo æterna foret, inscribi: simili præterea constitutione ad Africanas Provincias directa. (c)

(a) Caranza *de Partu c.* 4. *sect.* 2. *n.* 137.
Fragos. *de Regim. Republic. p* 3. *lib.* 1. *disp.* 2. §. 3. *n.* 29.
Belmused. *de Collect. q.* 57. *a. n.* 10.

(b) Doctores apud Thesaur. *decis.* 118 *n.* 2. & Amostaz. *lib* 4 *c.* 11. *n.* 52.

(c) Codic. Theodos. *lib.* 11. *tit. de Alim. leg.* 1. & 2. *ubi* Gothofred.

7. Præ cæteris tamen omnino curandum est, ut ubi sint nosocomia, projectis alendis comparata, ligneum veluti tympanum versatile, quod rotam Siculi dicimus, perpetuo habeant in muro exteriori situm, cum tintinnabulo: ad cujus pulsum diu, noctuque aliqua persona sit prompta, quæ ad infantem excipiendum accurrat. Si tamen nosocomium ad hos pueros alendos non esset destinatum; expedit adhuc, ut Universitas propriis expensis talem rotam cum tintinnabulo, ac persona prædicta statuat in ipso nosocomio.

8. Ubi nosocomium desit, collocanda erit rota, in xenodochio sive hospitio peregrinorum, si extiterit: vel in domo Parochi, vel probæ alicujus obstetricis, vel Bidelli Universitatis, vel alibi: dummodo semper locus, quicumque demum ille sit, nec valde publicus, nec multum remotus videatur.

9. Si autem, quamvis rota in civitate seu oppido sit erecta, nihilominus infantes alibi forte reperiantur expositi; argumentum id erit, locum rotæ incommodum esse, ac propterea cum alio commutandum.

10. Episcopi tamen, Syndicatores, vel cæteri civitatum, ac pagorum Visitatores, urgebunt maxime, ut rota omnino a nosocomiis, vel respective ab Universitatibus ipsis erigatur, & perpetuo conservetur.

11. Qui expositum ubicumque, sive in oppido, aut pago, sive in eorum territorio repererit, ad loci nosocomium, si hoc projectos alit, vel ad urbanum Magistratum, scilicet populi Procuratores, quos Juratos appellant Siculi, sub pœnis arbitrariis comportabit. Expositi enim ad eam Universitatem attinent, in cujus territorio inveniuntur: nisi liquido constet, ex quonam alio loco provenerint: conqueri enim illa non poterit; cum hæc munera sæpe a finitimis populis ultro, citroque mittantur.

12. Jurabit tamen inventor, se nescire, puerum esse a legitimis parentibus ortum, & eo ab illis projectum. Similiter obstetrices, quæ in partu illegitimo, quem occultari necesse sit, puerperæ sunt opitu-

opitulatæ; infantem ad nosocomium gestabunt, vel ad Universitatem, si pauper ille sit, & sine scandalo, infamia, aut periculo suo, vel parentum ab his nutriri non possit, easque circumstantias jurejurando confirmabunt. Idemque facient, ubi, quamvis partui non ministraverint, natus parvulus ad eas afferatur. Ad hæc autem summa fide, summoque silentio exequenda, licet mercedem non sperent, omnino tenebuntur ex charitate.

13. Nosocomia etiam gravidas, præsertim probrosa graviditate, quæ in illis parere sibi eligerent, excipere sine controversia debent. Sique natus infans sine scandalo, infamia, vel periculo a parentibus ali non possit, & nosocomium sit projectis alendis destinatum; illum retinebit; secus Universitati secreto remittet, egregium tamen circa ista Melitensis nosocomii morem capite ultimo referemus.

14. Infanti itaque reperto, nisi in proximo periculo mortis esse videatur, fasciæ dissolvuntur, ut inspici possit, utrum aliquo vulnere, aliove malo, quod præsentem requirat opem, laboret: inde ad Parochum baptizandus illico defertur. Nomen illi, & cognomen ex duobus cœlicolis, quorum eo die meminerit Martyrologium, imponantur; puta Philippus Eleutherii: non enim desumendum erit cognomen a loco, ubi repertus est, ne aliquod in ejus posteros maculatæ originis dimanet indicium.

15. Nosocomium, vel ii, ad quos pertinet rotæ cura, in promptu habebunt vestes infantiles, scilicet lodiculam, & panniculum laneum, cum linteolo, & fascia: eaque pro unoquoque infante duplicia, ut subinde commutentur munditiæ causa: passim enim infantuli vel nudi prorsus exponuntur, vel laceris, ac detritis pannis cooperti.

16. Baptismus nunquam omittetur, & semper sub conditione ministrabitur, sive schedulam de baptismo testantem habeat puer, sive non: nam si habeat, non tamen constat, quis eam scripserit, quique baptizaverit, & quomodo: si non habeat, possumus tamen merito suspicari forte, ab obstetri-

ce ſaltem, fuiſſe baptizatum. Ita profecto Sacra Congregatio decrevit: *Propoſito die Decimoctavo Decembris 1723. ſequenti dubio: quomodo ſe gerere debeat Parochus Sancti Spiritus in Saxia in collatione baptiſmatis infantibus, qui ad Archihoſpitale deferuntur; ſive iidem habeant ſchedulam de baptiſmo teſtantem, ſive non habeant; & etiamſi ex colore, & cæteris corporis qualitatibus deprehendatur, eosdem eſſe conſtitutos in ætate ſex, aut decem menſium, vel etiam unius anni cum dimidio: in Congregatione habita decimoquinto Januarii 1724. reſponſum eſt, ut infra: eſſe baptizandos ſub conditione in omnibus caſibus expoſitis juxta inſtructionem. Inſtructio eſt, quod excipiatur a baptiſmo ſub conditione caſus ſchedulæ, quæ habeat certitudinem.*

Sanctiſſimus in Chriſto Pater Benedictus XIV. qui cum decretum ederetur, ut ipſe narrat, (*a*) Sacræ Congregationis erat Secretarius, ita ex ipſius Congregationis mente notatam certitudinem explicat, ſcilicet *cum ſciri poteſt ſchedulæ ſcriptor, isque talis eſt, cui fides poſſit ac debeat adhiberi.*

His conſonant Sanctus Carolus in Concilio Mediolanenſi tertio, ac Synodi Provinciales Aquenſis, Tholoſana, & Narbonenſis. (*b*)

17. Nonnulli Parochorum faſſi ſunt mihi, conditionatam hanc baptiſmi reiterationem in projectis, extante ſchedula, ſemper omiſiſſe. Præſules ergo illam inculcare non prætermittant: maxime cum dubitandum ſit, primum baptiſmum a rudi aliqua perſona, præſertim propter feſtinationem, & trepidationem invalide collatum. Poſt baptiſmum ad fraudes evitandas ardenti ſigillo, ſtemma civitatis, vel noſocomii, ſiniſtro pueri brachio prope ſcapulas inuritur.

18. Noſocomiorum, vel Univerſitatum Rectores nullo umquam prætextu

(*a*) Lambertin. *t.* 1. *notiſ.* 8.
(*b*) Concil. Mediol. 3. *Tit. de Bapt. Infant.*
Aquenſe A. 1583.
Toloſanum A. 1590.
Narbonenſe A. 1609. *Apud Pontas Diction. caſ. conſc. t.* 1. *p.* 388.

prætextu ſub arbitrariis pœnis occultos projecti parentes inquirant: hac enim indagine, ex qua infamiam ſibi timent, parentes deterriti puerulos occidunt, vel in alias civitates, & oppidula mittunt exponendos: excipitur caſus, in quo prudens indicium habeatur, infantem a legitimis parentibus fuiſſe projectum: re enim comperta, illis reſtituendus eſſet, ipſisque onus imponendum, ut de eodem interdum rationem exactiſſime reddant. Neque dicas, inquiſitionem, quam improbamus, expedire, quia forte legitimi parentes puerum projecerunt: hoc enim rariſſimum eſſe Panormitani noſocomii experientia demonſtravit: & ſane maternus amor pueros exponi, vel derelinqui non ſinit, niſi ad id mortis, aut infamiæ violenta formido compellat, quæ tamen locum non habet, ubi mater legitima ſit. Sola ut plurimum egeſtas tantæ non eſt efficaciæ: nam in urbibus populoſis infantulus pro titulo eſt matri ad eleemoſinas frequentiores & largiores excutiendas: in oppidulis vero matri filiolum legitimum proiicere, & projectionem celare omnino eſt impoſſibile: cum enim antecedens prægnatio legitima ſit omnibus nota; ubi deinde infantulus diſpareret, res a vicinis illico detegeretur. Meretrices autem concipere non ſolent: quocirca projectio in iis timenda non erit. Illud ergo remanet indubitatum, ſcilicet hos pueros, ut plurimum ex concubitu illegitimo quidem, ſed occulto tamen oriri: quo fit, ut inquiſitio ſit pernicioſa: quod ſi forte aliquando infans ex legitimo matrimonio, vel etiam a publica meretrice naſcatur, id floccipendendum eſt: etenim quæ raro accidunt, prætereunt legislatores. Certum nihilominus eſt, parentes non pauperes teneri ad expenſas univerſitati compenſandas, vel etiam noſocomio, ubi hoc non omnibus projectis obnoxium ſit, ſed tantum pauperibus.

19. Univerſitatum, & reſpective noſocomiorum Rectores catalogum conſcribant mulierum, quæ ſeſe promptas ad nutricis officium obtulerint. Hæ teſtimonium Parochi de vita, & moribus, & de ſufficienti in Catechiſmo pe-

ritia exhibebunt: erunt ſanæ valetudinis, ſcabiei, ſimiliumque morborum expertes, lacteque præditæ, & in præſenti ſine filiis lactentibus; aliter mercede gaudebunt, at proprios filios copioſe nutrientes, projectum inedia conficient. Si vero in loco nutrices inveniri nequeant, in finitimis quærantur, & in extrema neceſſitate, ſicuti ſæviente peſte conſuevit, iis capra, vel vacca ſubſtituatur.

Univerſitas, vel noſocomium codicem habebit, in quo nutricis, ejusque viri nomen, atque cognomen, eorumque habitationis locus adnotabitur. Item nomen, & cognomen infantis, ejus ætas, locus, ac dies, quibus inventus eſt, & a quo: denique dies, quo nutrici commiſſus, mercesque conventa, quæ decens erit, indumenta, aliaque omnia neceſſaria complectens, & ſingulis menſibus anticipata præſtatione ſolvenda.

20. Primo die menſis unum ex Rectoribus Univerſitatis, vel noſocomii nutrices convenient: hic ſignum in brachiis infantium, eorum valetudinem, & munditiem ſcrutabitur: qualiter ſe gerant nutrices, examinabit: mercedem rependet, quæque facienda ſint, decernet, atque præſcribet: imo ſi opus eſt, doloſas, vel negligentes, juxta merita, & interdum etiam acriter, mulctari curabit.

21. Deputabitur etiam pia mulier cum honorario, ac titulo præfectæ nutricum, ut ſingulis hebdomadis ex improviſo nutrices omnes viſitet, ac ſtatum infantium expendat, atque munditiem. Inſpiciet etiam, utrum cunæ ſint poſitæ, pro parvulis ſaltem, qui annum non expleverunt: hi enim in lecto collocari nequeunt, ne ſuffocentur, aut opprimantur, maxime ſi per ætatem non adhuc ſolutas habent manuſculas. Id Synodi bene multæ ſub excommunicatione interdixerunt, cujus cenſuræ meminit etiam ordo Romanus miniſtrandi Sacramenta. (*a*) Tutius autem eſt ante biennium infantulos in lecto non habere, ut hic obtinuit laudanda ſane conſuetudo.

22. Quoniam vero plura noſocomia

(*a*) Vide etiam infra *cap*. 6. *§*. 8. *n*. 19.

comia pueros non ſolum in civitate, in qua ſita ſunt, ſed & in aliis oppidis, & pagis circumjacentibus projectos alere tenentur; poterunt jurati Patres uniuscujusque loci hujusmodi pueros ad eadem noſocomia mittere: caveant vero ne ſemel ac eos invenerint, illuc dirigant: ſed per dies aliquot jam recreatos, nec aëre pluvioſo, ardenti, vel aliter noxio: imo ſi loci non parum diſtant, projectum non hyeme, vel ſumma æſtate mittant; ſed appetente vere, vel autumno. Tradent autem viro fideli, ad id ſpeciatim electo, cui, quoad fieri poteſt, ſocianda erit nutrix, cum ipſorum juratorum authentico monumento teſtante puerum in eorum jurisdictione repertum, ſed ex ignotis parentibus: alioque conſimili a parocho ſubſcripto de iisdem, & de collato a ſe baptiſmate docente. Ne vero portitor in itinere parvulum proiiciat, ac derelinquat, ut multoties evenit; ipſi nunquam liceat, eum in rota noſocomii occulte deponere, ſed ejusdem officialibus una cum documentis, & coram repræſentare teneatur, fidem de recepto ab illis conſequuturus, quam deinde juratis delegantibus exhibebit; hi vero penes acta, ſeu pluteum ad hoc deputatum pro ſua cautela diligentiſſime aſſervabunt.

23. Si tamen forte, ob ſpeciales facti circumſtantias, infantem ad prædicta noſocomia, exteros pueros excipere ſolita, clam dirigere cogerentur; curabunt nihilominus quantum fieri poteſt, ut rotæ imponatur, præſente, aut ſaltem rei conſcio, aliquo Eccleſiaſtico viro: qui juratos poſtea ſecreta epiſtola de adimpleta commiſſione ſua reddat certiores.

24. Convenit etiam facultatem iisdem juratis concedere de projectis ad noſocomium civitatis Epiſcopalis transferendis, quamvis hoc exteris non ſit obnoxium, dummodo alimenta contribuant; ut ibi ſub Præſulis oculis tanto temporis ſpatio nutriantur pueri, quanto alere ſolita eſt Univerſitas, a qua proveniunt. Ubi autem noſocomium prædictum eos propter nutricum in loco defectum, aliamve rationem nequiret recipere; idem negotium erit iisdem conditionibus, cum alio conſpi-

cuo vicinoque noſocomio tranſigendum. Tempus alimentorum projectis dandorum erit ad minimum triennale; quo elapſo, puer ſaltem mendicando vitam ſibi tueri poſſit. Verum in Sicilia nonnullæ univerſitates aliendi tempus ad quinque, ſex, ſeptem, octo, novem, imo decem annos extendunt. Pertinet autem ad juratorum officium a ſupremis magiſtratibus, quibus id curæ eſt, competentem annuam ſummam ſibi taxandam poſtulare pro animarum numero, & illegitimarum prægnationum frequentia: ubi vero jam taxata non ſufficeret; ejus augmentum per augmentum vectigalium, ſeu novam Patrimonii ordinationem, quam noſtrates æquationem dicunt, expetere; & interim cum Parochi, de majori projectorum numero teſtantis, authentico documento, neceſſariam pecuniæ ſummam erogare.

25. Ubi Univerſitas pauperie laborat; hæc erit ad intentum ſalutaris induſtria. Parochus, præſertim die aliqua myſteriis infantiæ Jeſu Chriſti ſacra, populo nunciabit, beatam Virginem amore infantis Jeſu velle, uti filios, educare projectos: egere tamen nutricibus, piasque fœminas ad id operis invitare. Plauſibile iſtud argumentum, zelo Parochi animatum, quam plures e fœminis incendet, quæ ſeſe promptas exhibebunt: ipſe earum nomina in libro adnotabit, ut tempore debito uſui ſint: ſi nulla nomen dederit; Parochus infantem repertum alicui tradet mulieri lactanti, cujus tamen filius ſit anniculus: ut per menſem tantum illa projectum alat: anniculus enim puer ſolidiori cibo jam aſſuetus ſocium in lactando non incommode patitur. Quæ vero mulieres ante annum pepererint, Parochus e baptiſmatum libro facillime diſcet. Menſe tranſacto, ad aliam, quæ ſimiliter ante annum peperit, deferet: atque ita deinceps. At hæc frequens translatio non erit neceſſaria: experietur enim Parochus, nutricem erga projectum tenerrimum concipere amorem, qui eam, ne puerum aliis cedat, dehortabitur. Univerſitas autem nutrices iſtas publicis oneribus eximat, & certam aliquam panis quantitatem, toto triennii ſpatio, quo ſaltem eſt duratura

curatura educatio, fubminiftret. Parochus etiam a fummo Pontifice plenariam indulgentiam, ter ab iis confequendam, impetrabit. Primo quo die albo nutricum adfcriptæ fuerint. Secundo cum projectum fufceperint alendum. Tertio cum illum poft triennium nutricatione peracta reddiderint.

26. Verum fi expofitorum corpufcula folummodo alantur, ne in infantili ætate præmaturius occumbant; cura vero educationis animorum fequentibus annis negligatur; non fatis bono publico profpectum erit. Adulti enim fefe vitiis mancipabunt, mares præcipue furtis, fæminæ meretricio, aut faltem mendicitati, quæ otiofa eft, & vagabueda, multorumque criminum fœcundiffima parens. Quam maxime ergo reipublicæ intereft, etiam univerfitatis expenfis, ubi fieri poteft, contubernia pro puellis projectis erigere, quæque ex his deinde virtute excellerent, nofocomii minifteriis deputare. Mares vero nutricibus ipfis, vel artificibus in adoptionem tribuere, vel faltem publico inftrumento, pro definito annorum fpatio quousque artem addifcant, magiftrorum famulatui addicere.

27. Jus profecto Romanorum projectis ob hanc ipfam rationem: fcilicet ut vivendi, panemque fibi lucrandi media adipifcantur, eximie favet. Quocirca non folum eos præfumit ingenuos, fed etiam quamquam antea libertinæ, vel fervilis conditionis, ad ftatum ingenuitatis eo ipfo traducit. Jus vero Canonicum eadem confirmavit capite: *Si a Patre: de infantibus, & languidis expofitis:* Imo projectos nofocomii Romani Spiritui Sancto dicati, aliorumque fub eodem titulo, & regulis Gregorius XIV. legitimos declaravit: ita ut pro eorum ad ordines promotione difpenfatio irregularitatis ex defectu natalium non requiratur: quod ad reliquos omnes projectos Canoniftæ ampliarunt: quamvis enim ut plurimum illegitimi fint, incerta tamen eft in unoquoque vitiofæ originis macula. In hoc ergo aliquanto circa fingulos dubio, cum omnibus mifericorditer agitur, ut faciliusmodum vivendi fibi parare queant,

ac honesta munia obire, ac fortassis etiam ad sublimiorem aliquando fortunam ascendere. Madriti certe non solum cives, & ingenui, sed nobiles, & ad cujusdam equestris ordinis habitum idonei reputantur. (*a*)

28. Quapropter convenientius ducerem, eos odioso illegitimorum nomine non appellare: sed simplici projectorum, seu inventorum honestiori nomenclatura: vel etiam orphanorum Spiritus Sancti, cujus misericordiæ, tamquam orphanorum omnium certe miserrimi committuntur.

29. Si Domini, vel Patroni infantes exponunt, a dominio, & patronatu decidunt illico (*b*) expositi vero, uti dictum est, non solum libertatem, sed etiam ingenuitatem acquirunt. Si vero exponant Patres: patria potestate, ipso jure, privantur: imo si in civitate rota pateat, & nihilominus alibi expositi sint pueri, ubi forte perierint; exponentes, quamvis Domini, de homicidio tenentur, ac veluti homicidæ aliis omnibus efferatiores, extremis pœnis subjiciuntur. *Nimirum*, ut inquit Justinianus, (*c*) *qui omni inhumanitate, & crudelitate referti sint, tanto deteriores homicidio pollutis, quanto calamitosioribus id inferunt.* Idem præterea dictum fuerat in *L. Sancimus:* eisdem pene verbis. (*d*) Eademque pæna locum habet, quamvis fortasse infans a periculo evaserit, si tamen pravo consilio derelictus fuerat, ut periret: circumstantiæ vero intentionem exponentium declarabunt. Moyses infans expositus quidem fuit: at cum hoc ad ipsum a nece eripiendum præstitum fuerit, quot cautelas Mater adhibuit? *Abscondit*, ait Scriptura (*e*), *tribus mensibus. Cumque jam celare non posset: sumpsit fiscellam scirpeam, & linivit eam bitumine, ac pice, posuitque intus infantulum, & exposuit eum in carecto*

(*a*) Dictionar. Geogr. v. Madrid.
(*b*) L unusquisque 2. *C. de infant. expos.*
(*c*) Novell. 153 *de infant. expos.*
(*d*) L. Sancimus 4. *C. de infant. expos.*
(*e*) Exod. 2. 2. & 3.

carecto fluminis, stante procul sorore ejus, & considerante eventum rei. Veterum sane mos erat pueros in cista conclusos exponere.

30. Constantinus olim, ac deinde Theodosius, & Honorius (*a*), non improbanda certe industria, sanciverunt, ut qui expositos susciperent, eosdem possent vel adoptare, vel si mallent, in servos accipere, dummodo alerent, & a morte vindicarent; eaque optio ad tantum charitatis opus non parum alliciebat: hodie tamen ex lege Justiniani (*b*), qui projectos suscipiunt, nec in servitutem, nec in statum libertinorum, vel adscriptitiorum, aut colonorum redigere possunt. Quod æquiori quidem consilio statutum est, sed pueris forte non utiliori. At expediens omnino esset, ut educatoribus jura patriæ potestatis in projectorum personas, & bona, salva eorum ingenuitate, concederentur: nec tamen viceversa projectis ipsis, nisi expresse adoptatis, aliquod jus in educatorum bona tribueretur; qua ratione facilius parvuli susceptores invenirent.

31. Projecti vero sub protectione sunt Diœcesani Episcopi, ejusque Ecclesiæ, ac majorum justitiæ Ministrorum. Item Procuratorum Populi, seu Patriæ Patrum, imo quorumcumque Reipublicæ officialium, & Magistratuum, ac supremi denique principis, universalis orphanorum, & miserabilium omnium Tutoris. (*c*)

32. Expedit nihilominus in quolibet oppido trium virorum cœtum, vulgo Deputationem institui, quorum saltem primus Ecclesiastici sit ordinis, ut perpetuæ conservationi rotæ, ac Projectorum nutritioni, & educationi diligenter invigilent: eosque deinde adultiores dirigant, adjuvent, foveantque ad honestum vitæ statum assequendum. Cura etiam ipsorum erit, ut Jurati Patres proprio erga illos officio ne desint: ac demum in omnibus, quæ ad projectos pertinent, mature providebunt.

(*a*) Codic. Theodos. *l.* 5. *tit.* 7. *l.* 1.
(*b*) L. Sancimus 4, C. *de infant. expos.*
(*c*) D. L. Sancimus *C. de infant. expos.* & Novell. 153. *ejusd. tit.*

debunt. Ubi insigne nosocomium fundatum existit; ipsi nosocomii Rectores prædicta Deputatorum munia exequentur, aliosque sibi adjutores adsciscere poterunt. Parochi vero in prædictis omnibus, præsertim, ut rota permaneat semper, Fisci veluti munus implebunt.

33. At præterea necesse est, quod in Metropoli Civitate generalis Deputatio pro omnibus regni, vel Provinciæ projectis erigatur, cujus erit onus apud principem illos protegere. Huic Deputationi oportet, ut non solum singulis semestribus, de rota existente omnium universitatum primarii Parochi, ac Deputati particulares testificentur; sed etiam de projectis interea susceptis, ac ad nutriendum datis (quod in Sicilia Jurati quoque faciunt, sed Proregi) exactissime referant. Et sane cum aliquorum Parochorum hortatu celeberrimo Duci de la Viefuille, qui Siciliam Regis vice administrabat, supplicem pro projectis libellum cum Cajetano Bonanno Equite Hierosolymitano a magna, ut ajunt Cruce, porrexerim; ille pro summo, quo pollebat, Reipublicæ amore, Principibus Careni, & Pulcrimontis, prædicto Cajetano Bonanno, Alexandro Vanni Patritio, nunc S. Vincentii Principi, ac mihi ipsi mandavit, ut re mature discussa proponeremus, quidquid ad projectorum bonum conducere posse videretur. Omnes ergo civitatum pagorumque Juratos, Parochosque singulos, ac demum ex universo Regno viros prudentia spectabiles consuluimus, ex quorum responsis, quæ Siciliæ disciplinam circa projectos continebant, plurima cum hausissem, præsenti Capiti libenter inserui. Eorum deinde expositionibus, ac votis diligenter expensis, ac Proregi delatis; hic generalem, atque perpetuam, Panormi, Projectorum totius Regni Deputationem insigni bonorum plausu fundavit. Hujus Deputationis institutionem clementissimus Rex noster Carolus Tertius diplomate dato pridie Idus Aprilis Anno 1755. suprema auctoritate firmavit. Eique perpetuo deinde præscripsit, ut etiam circa Cæsareos Partus efficiendos, abortus impediendos, humana monstra non occidenda, sed

fed Parochis præfentanda, & alia, quæ a Pragmatica de Partu Cæfareo Sanctione conftituta funt, diligenter invigilet. (*a*) Annuum præterea illi cenfum aureorum centum feptuaginta quinque de fpoliis, ac fructibus vacantium beneficiorum pro Secretario attribuit. (*b*) Ac tandem juffit, ab ea fingulis annis projectorum in tuto pofitorum, ac Cæfarearum fectionum numerum ad fe referri. (*c*) Cæterum, erectionis, & muneris hujus Deputationis prima faltem documenta in appendice dabuntur, aliarum quoque regionum projectis, ubi ad ea etiam propagentur, non parum profutura.

CAPUT V.

Sancti Francifci Salefii exemplo Ecclefiæ Miniftri, præfertim Epifcopi, & Parochi ad procurandam Nonnatorum falutem accenduntur.

1. Francifcus, cujus tanta fuit erga omnes benignitas atque beneficentia, ut præ Tito generis humani deliciæ merito appellaretur, in charitate præfertim erga teneriorem ætatem fpeculum fuit Antiftitum, & Parochorum, & vera imago virtutis. Is in vitæ difcrimen, dum utero geftaretur, inciderat, & adeo tandem exilis ortus erat, ut goffipio ad plures menfes involvi oportuerit: verum contra Medicorum judicium, qui mortem ei ominabantur, matris orationibus, & & eleemofynis non folum incolumis, fed non minus robuftus, quam virili fpecie decorus evafit. Periculorum igitur fuorum pie memor erga pueros, & maxime infantulos nondum ab utero egreffos ingenti, & eximio charitatis affectu ferebatur: quamobrem preces pro fœtu fundendas, ejusque oblationem

(*a*) Reg. diplom. 12. *Cal. Octobris* 1755.
(*b*) Reg. diplom. 16. *Cal. Febr.* 1756.
(*c*) Reg. diplom. 6. *Cal. Decembris* 1757.

nem Deo faciendam prægnantibus non uno in loco maximopere commendat, sanctitatem Samuelis, atque Beatorum Augustini, Thomæ Aquinatis, Andreæ Fesulani, & Bernardi eorum matrum precibus, & oblationibus adscribens (a): quinimo de fœtus nutritione sollicitus. Gravidis jejunium in suis epistolis vetat. (b) Deus autem servi sui pro nonnatis orationibus mire se delectari solitum demonstravit. Cum enim mulier atrocissimis, irritisque partus cruciatibus torqueretur; Beatus vir ad eam Joannem Franciscum fratrem suum cum zona misit, quam ex B. Virginis Lauretano simulacro detulerat. Vix autem zona illa præcincta parturiens infantulum sine dolore enixa est. (c)

2. Illud autem celebrius. Hæretica fœmina filiolum baptizari neglexerat: qui propterea inexpiatus e vita discessit. Consternata igitur animo ad Franciscum, tunc apud Chaballicenses Apostolico ministerio fungentem, confugit, promittens, ubi parvulum is ad vitam revocaret, saltem quoad baptismate initiaretur; se hæresim ejuraturam: Franciscus zelo utriusque salutis vehementius ardens, tam fervidas ad Deum fudit obsecrationes; ut ejus charitatis flamma vitam infantis extinctam, si fas est dicere, actutum accenderit. Hic itaque insigni miraculo redivivus, ac baptizatus biduum supervixit, matre cum marito aliisque multis ad Catholicam fidem conversis.

3. At vero Franciscus non eo solo contentus erat, nimirum ut infantuli baptismate lustrarentur; sed probe sciens, Christum venisse (d), ut vitam habeant, & abundantius habeant: & dixisse (e) *Sinite parvulos venire ad me, talium est enim regnum cœlorum;* ut eosdem fere a vitæ primordiis ad Deum pertraheret; se puerum cum pueris incredibili humanitate præsta-

(a) S. Franc. Sal. *Introd. p. 3. c. 38. & Lib. 3. Epist. 1.*
(b) Lib. 3. *Epist. 84. & ultim.*
(c) Galizia *Vita di S. Franc. di Sal. lib. 2. c. 36.*
(d) Matth. 15. 14.
(e) Matth. 10. 13. 14.

præſtabat; arbitrabatur enim, divinam gratiam, quo minora in illis obſtacula reperit, quam in adultis, eo liberius in ipſis, & efficacius agere. Carolus Auguſtus Saleſius præclara exhibet ſpecimina charitatis ipſius erga inſignem Domini ancillam Mariam Amadeam de Blonai, dum pueritiam illa coleret. *Equidem*, ad eam ſcripſit aliquando Franciſcus, *jure te filiam meam chariſſimam appellabo: nam revera mihi cara fuiſti a ventre matris tuæ, aut ſaltem ab infantilibus faſciis, quibus cum adhuc involvereris, centies tibi benedixi, optavique coronam, quam Deus virginibus, & Jeſu Chriſti ſponſis præparavit.* Sæpe etiam ad Claudium de Blonai patrem illius olim dixerat, ſe tanta charitate Amadeam puellulam diligere, ut non magis erga ipſam affici poſſet, ſi vere eam filiam, vel ſororem habuiſſet: item ad Claudium, qui natura pater eſſet, ſpectare debitum corporalis dotis conſtituendæ, ad ſe vero ſpiritualis. Quocirca cum deinde moreretur, eamdem cordis, ac ſpiritus ſui ultima voluntate nominavit hæredem.

4. At Joannes Petrus Camus Epiſcopus Bellicenſis oſtendit, (a) Franciſci erga parvulos charitatem fuiſſe univerſalem. Sane præterquam quod ipſorum confeſſiones magna cum voluptate audiebat; exigua munuſcula filiali amore, & ingenua ſimplicitate ab eisdem ipſi oblata benigniſſime acceptabat: nuces videlicet puerili pugno contentas, caſtaneas, mala, caſei fruſtum, ſolidum, obulum, aut ſemiſſem. Poſt actas gratias benevolentia, humilitate, & comitate conditas: nummis ad Eccleſiæ fores pauperibus illico diſtributis, comeſtibilia in ſacculo geſtata in menſa deponebat, œconomo jubens, ut ea ſibi ad prandium apponerentur, identidem dicens: *Labores manuum tuarum, quia manducabis, beatus es, & bene tibi erit.*

5. Majora tamen adhuc pro parvulis animo conceperat, quæ mortuus creditur a Deo per alios perficienda impetraſſe: decreverat enim Congregationem Virginum inſtituere: quæ non ſolum contubernales puellas educarent, ſed

(a) Camus *in tract. de Spir.* S. Franc. Saleſ. *p.* 4. *cap.* 23.

sed & alias ad scholas confluentes erudirent: tot enim ac tanti sperandi sunt fructus hujusmodi Collegiorum, ut idem Camus Francisci Magistri sui spiritu plenus, ea, quantum ad publicam utilitatem spectat, aliis omnibus feminarum Monasteriis prætulerit. (*a*) Mors quidem festina Francisci consilium intercepit. Sed cum similis operis ideam Maria Uilleria Villænovæ Domina ipsi Francisco Directori suo communicasset; eo probante, Parisiis Congregationem Filiarum Crucis erexit, quibus persequutiones tantum nomen promeruerunt. Porro Sanctus Vincentius a Paulo, qui, Francisco mortuo, in Mariæ directione successit, quique cœpta omnia atque sensa Francisci immensa veneratione prosequebatur; congregationem tempestatibus pene obrutam protexit, & in portum tandem aliquando perduxit. Hæc sane in Galliis emicat, (*b*) sed consimilem a Sacra Familia appellatam in Italia fundavit Cardinalis Conradinus, aliique in Siciliam invexerunt. Quæ Italica Congregatio magna ex parte legibus, & moribus gubernatur, e Salesiani ordinis constitutionibus, & consuetudinario depromptis: et Virginibus suis in regulis a sede Apostolica approbatis, Francisci doctrinam veluti magistralem reverendam, exequendamque proponit. Itaque etsi ille tantum opus a se præconceptum, morte præventus ædificare nequiverit: attamen non solum, ut ita dicam, ejus formam architectatus est, atque descripsit; sed & ad magnificam constructionem multum materiæ suppeditavit; dignus propterea, non secus ac David, circa Salamonicum Templum, ut in ipsius ædificationis gloria particeps habeatur.

6. Uno verbo mirum non est, divinum hunc antistitem tali erga infantes, puerosque amore exæstuasse; cum celebre ipsius affatum fuerit, sublimioris Christianæ perfectionis apicem in imitanda sacra Jesu Christi infantia situm esse.

(*a*) Cam: *loc. cit. p.* 18. *c.* 21.
(*b*) Abbelli Vita S. Vicentii *l.* 1. *c.* 38.
Joann. a SS, Sacram. *vita ejusd. c.* 32.

esse. Quapropter Christus in natalitiis suis, die Beatis Innocentibus sacra Franciscum ad cæleste regnum evocavit, cum ea litaniarum verba: *Omnes Sancti Innocentes orate pro eo* pro ipso moriente recitarentur: ut eidem incomprehensibile illud præmium retribueret, quod baptismali ejus innocentiæ, innumeris propemodum sequentium meritorum gemmis distinctæ, ac locupletatæ debebatur.

7. Porro Salesii in puerulos charitas morte nequaquam extincta fuit, sed beatitudine perfectior evasit. Itaque sicuti vivens sterilibus fœcunditatis gratiam a Deo impetrabat, sexum futuræ prolis prænuncians; sic & in cœlis non solum similia beneficia exorare solitus est; sed aqua reliquiis ejus benedicta, omnibus cæteroqui bibentibus salutaris, maxime in partu allevando, puerisque sanandis elucet: ita ut Franciscus Christi Jesu in amandis pueris imitator eximius, & in virtutibus illis, quarum specimen exhibet puerilis ætas, longe clarissimus puerorum protector a Deo constitutus fuisse videatur. (*a*)

8. Quare cum ipse, dum viveret, nobilissimam adornaverit orationem, quam prægnantes ad divinam protectionem sibi ac proli conciliandam, quotidie ac devôte recitarent; easdem alibi monuimus, ut illam adhibeant, Francisci meritorum efficaciam experturæ: mos enim Sanctorum est, intercessionibus suis preces nostras corroborare, maxime si eorum verbis utamur. Sic Nathan cum Bersabeæ verba pro Salomone ad Davidem facienda suggessisset; addidit: *Adhuc ibi te loquente cum rege, ego veniam post te, & complebo sermones tuos*, (*b*) quod & felicissimo eventu adimplevit.

9. En recens experimentum. Victoriæ, quæ oppidum est populosum, exitialis epidemia tertio jam mense grassabatur: quamobrem innumeri perierant, & prægnantium pars maxima abortum faciebat. Prædicatum est a Parocho, ut gravidæ omnes eam orandi formulam quotidie pro-

Kkk 3 nuncia-

(*a*) Galizia Vita S. Fran. *l.* 3. *c.* 41. *& lib.* 4. *cap.* 18.
(*b*) 3. Reg. 1. 14.

nunciarent. Hoc pharmaco abortus conquieverunt: imo ſi qui ſeptimeſtres infantes orti deinde ſunt, fuere vitales. Igitur Sancti Franciſci Saleſii exemplo ſacerdotes omnes, maxime Parochi, & Epiſcopi, ſpeciali zelo inflammentur oportet pro parvulis, præſertim nonnatis, quorum æterna ſalus cum temporali periclitatur, mercedem pleniſſimam pro menſura charitatis, atque laboris cum Beatiſſimo Viro in Cœlis conſequuturi.

CAPUT VI.

De Parochorum vigilantia in obſtetrices, deque ipſarum examine.

1. Si omnia, quæ Sacerdotes, præſertim Parochi, nonnatis debent, hic eſſent recenſenda, eſſent etiam, quæcumque in toto hoc opere ſcripſimus, repetenda. His igitur omiſſis, illud ſupereſt, ut de cura, quam Parochi gerere tenentur, ut obſtetrices circa miniſtrandum rite baptiſmum exactiſſime inſtruantur, ſermonem hic habeamus: ſæpe enim tum in abortibus, tum in Cæſareis Partubus, vel etiam naturalibus, at difficilibus neceſſe eſt, ab iſtis hoc Sacramentum adminiſtrari.

2. Obſtetricibus ex Sancti Caroli decretis, totiusque Eccleſiæ diſciplina munus ſuum exercere nequaquam permittitur, niſi de tribuendo baptiſmate probe fuerint examinatæ, & in ſcriptis approbatæ: quod examen quotannis ſaltem repeti neceſſe eſt: puta poſt diem SS. Innocentibus ſacram, ut in Panormitana Diœceſi mandatum. Bononiæ ex Edicto Benedicti Decimiquarti eo tempore Bononienſis Archiepiſcopi, huic functioni Metropolitanæ Archipresbyter cum duobus religioſis Viris, arbitratu ejusdem electis, dat operam: in Diœceſi tamen Vicarius Foraneus ſimul,

mul, & Parochus, qui ſi Vicarii etiam officio decoratur, alium Parochum e ſua ditione advocabit: quod ad examinis honeſtatem, ejusque certitudinem, ne ſcilicet ſine illa documentum approbationis concedatur, eſt cautum. Porro examen quotannis renovatur, Vicariique Foranei de eo peracto in ſolitis epiſtolis præſulem certiorem facere debent, pœnis arbitrariis, tum contra Vicarios, & Parochos, tum contra obſtetrices, hæc transgredientes, conſtitutis. Eadem fere pro Panormitana iſta Diœceſi Joſeph Melendez piiſſimus Archiepiſcopus edixit: ubi etiam, Synodo jubente, obſtetrices jurejurando ſeſe obſtringunt, ſe gratis in partu inopes mulierculas adjuturas. Male tamen rem gererent Epiſcopi, qui hoc frequens examen eo prætextu negligerent, quod baptiſmus ab obſtetricibus collatus in eorum Diœceſi addita conditione reiteretur: nam ſæpe contingit, infantes, præſertim abortivos, obire, antequam a Parocho hæc reiteratio fieri poſſit.

Examen autem de ſequentibus articulis inſtituitur.

I. De perſona baptizatura.
II. De tempore baptizandi.
III. De intentione.
IV. De perſona baptizanda.
V. De materia.
VI. De forma.
VII. De formæ ad materiam applicatione.
VIII. Accedunt monita occaſione examinis danda obſtetricibus.

§. I.

De perſona baptizatura.

Baptiſmus a quocunque, ſive Eccleſiaſtico, ſive laico, ſive a mare, ſive fœmina, ſive a fideli, ſive ab infideli cum debita materia, forma, & intentione miniſtratus eſt validus. Nihilominus obſtetrix regulariter nequit infantem licite baptizare: nam de jure pueri in Eccleſia, non domi, a Parochis, non ab obſtetricibus baptizandi ſunt: niſi in extremo, vel gravi ſaltem verſentur periculo, ne ſine baptiſmo decedant; & inſuper nemo fidelis alius, nequidem laicus adſit, qui baptizare ſciat, ac valeat. Neceſſitas ergo ſola hujusmodi facultacultate-

cultatem tribuit obſtetrici. Parvulus vero in triplici ſtatu reperiri poteſt. Vel enim totus in utero exiſtit, vel ex parte natus, ex parte quoque in utero manet, vel totaliter ex utero natus eſt. In duobus primis caſibus propter honeſtatem, quocumque alio excluſo, baptizat obſtetrix. At in tertio cum puer ſcilicet omnino eſt ortus, baptizare debet Sacerdos, eoque deficiente, Clericus, Ordinum gradu ſervato: in clericorum defectu vir laicus, laico tamen viro deficiente, mulier: ac propterea non niſi in omnium iſtorum abſentia obſtetrici baptizare licebit: excepto caſu, quo tantum ipſa modum miniſtrandi baptiſmatis noſſet: demum obſtetrice abſente, pater, vel mater infantis. Quicumque tamen Sacramentum baptiſmi confert, affinitatem cum baptizato, ejusque parentibus contrahit. Si vero in neceſſitate pater aut mater infantis baptizent: cum æterna filii ſalus eos, deficientibus omnibus aliis fidelibus, ad id compellat; ab affinitatis vinculo ſunt immunes. In privato baptiſmate non opus eſt Patrinis, qui e ritus præſcripto adhibendi erunt poſtea, cum baptiſmi ceremoniæ in Eccleſia ſupplebuntur.

§. II.

De tempore baptizandi.

Obſtetrix autem baptizabit, ſi partus ex aliquo inſuperabili impedimento eſt impoſſibilis: vel ſi tantum difficilis, at infans ex naſcendi conatibus in magnam inciderit debilitatem, vel ſi quacumque ex cauſa, doloribus licet in matrem ſævientibus, non niſi tenuis in eo motus deprehenditur vel ſi multo prius placenta exierit, fœtu in utero manente; vel ſi funiculus umbilicalis dirumpatur; demum, quandocumque periculum eſt, ne puer, antequam enaſcatur, occumbat: nam in his caſibus ob interceptam alimenti, ac maternorum ſpirituum communicationem, vel ob hæmorrhagiam, fœtus, ut plurimis obſervationibus conſtat, facile mortuus ex utero egredietur. Si vero natus eſt ille, at periculum proximum ſubeſt, ne, antequam ad Eccleſiam deferatur, intereat, baptizabit etiam

etiam obftetrix, at aliis ut fupra deficientibus. Jam vero in natis periculi figna ex Quintanaduennas (*a*), Gobato, (*b*), aliisque funt fere fequentia, quorum unumquodque fufficiet.

I. Si puer fine vagitu, & lacrymis oriatur. Cum enim hucusque uteri calore confotus fuerit, moleftiorem fibi aërem experiri neceffe eft: patet ergo ex hac indolentia, ejus fenfus non effe vividos, fed intermortuos: idemque dicas, ubi plorat, fed voce demiffa.

II. Si modice refpirat, vel figna oftendit fuffocationis inceptæ.

III. Si languidus eft, nec juncturis infiftere valet.

IV. Si lividus, præfertim in facie & capite.

V. Si in nafcendo multum temporis infumfit, vel parum quidem temporis, at multum laboris.

VI. Item fi multum ab obftetrice adjutus fuit, ab hujus enim auxilio non parum divexatur.

VII. Si ante feptimum exoritur menfem, non enim adhuc eft bene corroboratus: quocirca dicendus eft abortivus, & a fortiori, fi junior.

VIII. Abortivi omnes regulariter periclitantur: quare ad Ecclefiam deportandi non funt: abortus enim five ex terrore, five alia ex caufa, fœtui funt valde perniciofi.

IX. Medicorum plurimi cum Ariftotele experientiam allegantes (*c*), octimeftres vivere non poffe docuerunt: confequens ergo effet, eos domi baptizandos. At fi feptimeftres, minus licet corroborati, vitales quandoque funt; quanto magis octimeftres? Credebant quidem veteres, octavo menfe fœtum infirmari, at hoc vera experientia falfum demonftravit. (*d*) Francifco Mauriceau, obftetricariam artem triginta-quinque annos exercenti, feptime-

(*a*) Quintanaduennas *de bapt. tract.* 1. *fingul.* 20. *§.* 5. 6. 7.
(*b*) Gobat. *Tract. de bapt. n* 499. & 500.
(*c*) Arift. *de Generat. anim. l.* 7. *c.* 4.
(*d*) Drelincurt. *in Corollar. de humano fœtu.*

ptimeſtres omnes ante ſeptimum diem obierunt: contra vero plusquam biſcenteni octimeſtres fuere vitales. Cæterum ſi alia periculi ſigna conſpiciantur in octimeſtri; quis unquam negabit, baptiſmum domi eſſe accelerandum? Multoque magis id locum habet in ſeptimeſtri, qui etſi vividus ex antedictis quam citius ad Eccleſiam pro baptiſmate deferendus eſt.

X. Si cranium habet valde molle, ſuturasque nimium apertas, aliasve partes disjunctas.

Ubi tamen infans optime quidem valeret, ſed metueret obſtetrix, ut frequenter accidit in partu illegitimo, ne parentes illum occidant, vel ſaltem exponant in oppidis, ubi rota ad infantes excipiendos non pateat, eumdem incunctanter baptizabit.

§. III.

De baptizantis intentione.

Intentio erit faciendi, quod facit Eccleſia, nimirum quod Chriſtus inſtituit.

§. IV.

De perſona baptizanda.

I. Circa perſonam baptizandam, hæc ſcire debet obſtetrix. Si infans caput emiſerit, & periculum immineat, baptizatur in capite: nec poſtea, ſi omnino naſcatur, erit iterum baptizandus (*a*). At ubi aliud emiſerit membrum, quod vitalem indicet motum, in illo, ſi periculum impendeat, baptizetur: verum ſi totaliter deinde oriatur, erit ſub conditione rebaptizandus: hoc modo, *ſi non es baptizatus, ego te baptizo &c.*

II. Si totus in utero fuerit, poteritque eum obſtetrix in ſe ipſo manu incurvata, ſpongia, vel ſyphunculo abluere, baptizatur præmiſſa conditione: *Si es capax.* Idem dicendum, quamvis in eo ſtatu ſit adhuc ſecundinis circumveſtitus, nec eæ disrumpi poſſint. At ſi poſtea disrumpantur, erit iterum addita duplici conditione baptizandus: *Si non es baptizatus, & es capax ego te baptizo &c.* qui ſi poſtea caput ex utero, vel aliud membrum emiſerit, baptizandus

(*a*) Ritual. Roman. *de bapt. parvul.*

ptizandus est denuo sub conditione: *Si non es baptizatus &c.*

III. Monstrum, quod humanam speciem non præ se ferat, baptizandum non est: de quo si dubium extiterit, ac tempus interrogandi Parochum, vel peritos non suppetat, imposita sequenti conditione, baptizandum est: *Si tu es homo, ego te baptizo &c.*

IV. Si obstetrici oriatur dubium, unane, an plures personæ sint, res ita discernetur. Si monstrum plura capita, & plura simul habeat pectora; totidem erunt corda, & animæ, hominesque distincti: quamobrem singuli baptizantur, & unicuique dicitur: *Ego te baptizo:* nisi mors omnino instans cogat, singulis eorum capitibus aquam infundendo, cunctos insimul sub unica forma baptizare, dicendo: *Ego vos baptizo &c.* Si autem unum est caput, & unum pectus, quamquam reliqua membra duplicata; unus est homo. Si vero anceps adhuc maneat obstetrix in judicando, utrum in monstro duæ sint personæ vel una, puta quia unum est caput, sed bina pectora, vel unum pectus, at duo capita: tunc una persona absolute, deinde altera cum hac conditione baptizatur: *Si es alius homo, ego te baptizo &c.*

V. Quod tamen ad abortivos, animadvertendum est serio, tempus infusionis animæ rationalis in foetum esse poenitus incertum: non pauci enim Doctores putant immediate post conceptum infundi, nec quadragesimum, vigesimum vel etiam septimum diem expectari. Id apud omnes hodie indubitatum, animationem in femellis non tardius fieri, quam in masculis. Itaque si fœtus abortivus est completus, & sese movet, absolute baptizatur, ut certo vivus, & anima rationali jam præditus. Si vero motum ostendit, non est autem completus; dummodo humanus Embryo esse videatur, quamvis minimus, & imperfectissime figuratus, etiam primis graviditatis diebus, baptizatur, sed præmissa conditione, *si ex capax &c.* Incertum est enim, utrum anima rationali sit informatus. Si vero, quamvis in eo motus non percipiatur, attamen ille non

non ſit corruptus, vel conquiſſus, aut laceratus, nec proinde certo mortuus, baptizatur quoque ſub eadem conditione: *Si es capax &c.* etenim forte vita non caret, quamquam externo motu careat, propter deliquium, vel defectum organorum.

VI. Si vero minimi iſti Embryunculi exeant ſecundinis involuti, ne tempus cum periculo mortis eorum dilabatur, baptizantur primo in ipſis ſecundinis adjecta conditione: *Si es capax &c.* Scilicet ſi vivis anima rationali, & non obſtent ſecundinæ. Deinde ſecundinis laceratis iterum baptizatur, ac ſub duplici conditione: *Si es capax, & ſi non es baptizatus:* nimirum ſi habes animam rationalem, & inſuper ſi primus baptiſmus ob ſecundinarum impedimentum tibi non profuit. Hos autem faciliime baptizabimus in pateram aqua plenam eos immergendo, circumagendo, atque lavando. (*a*) Infantes, quos, ut baptiſmi capaces exiſtant, oportet eſſe vivos, tales certe ſunt, ſi motum indicent, at non ſemper ideo mortui, ſi motu expertes, præſertim ſi nondum nati: nam nati ipſi, ſive ex naſcendi labore, ſive ex alio malo, quamvis cunctis adſtantium ſenſibus expoſiti, ſæpe ſine pulſu, motu, reſpiratione, ac ſenſu omnino vita ſpoliati apparent; cum revera illam retineant: ut ex innumeris claret experimentis. Et nati igitur, & nonnati, ſi eorum mors indubitata ex corruptione, aliove certo indicio non fuerit, cito baptizentur cum conditione: *Si es capax, ego te baptizo &c.*

Hoc autem non ſolum de nonnatis, & abortivis, vel partu difficili, vel Cæſareo natis, ſed etiam partu facili egreſſis dicendum eſt. Hi enim ad proprium ortum cooperati ſunt; ſecus ille difficilis extitiſſet: cum ergo paulo ante vivi, & vegeti fuerint; præſumuntur ex naſcendi conatibus aliqua ſyncope oppreſſi; at non extincti: non enim ab extremo ad extremum ſine medio tranſitur. Animadvertendum tamen, ne matris humorum corruptorum fœtorem cum fœtus putreſcentis fœtore, neve gangrænam vivorum cum putrefactione cadaverum confundamus.

Præ-

(*a*) Vide *lib.* 1. *cap.* 12. *hujus operis.*

Præter alia signa, unam ab altera discriminantia; gangræna sicca, vel humida quidem, sed cum rubore, qui carnem integram separat a corrupta, vivorum est, non mortuorum. Livor autem in nascentibus persæpe non putrefactionis initium est, sed compressionis uteri, & nascendi conatuum sequela.

§. V.

De materia baptismi.

I. Materia baptismi est lotio aqua naturali facta; id est, vel e cœlo, vel e mari, flumine, fonte, vel puteo: cum autem baptizat obstetrix, non opus est, aquam esse benedictam, vel sale commixtam. Expedit autem, ut obstetrix promptam sibi semper parari faciat aquam nitidam, tum in pelvi munda, ut inde accipiat pro nonnatis, tum etiam in urceolo, qui pro natis commodissimus est. Aquam vero artificiatam, puta rosaceam, vel e floribus malorum assyriorum vulgo aurantiorum expressam, adhibere non potest; nisi ubi naturalis forte deesset: & tunc addita conditione baptizat hoc modo: *Si hac aqua possum, ego te baptizo &c.* Si tamen deinde aquam naturalem habuerit: iterum baptizat sub hac alia conditione. *Si non es baptizatus, ego te baptizo &c.*

II. Ablutio autem fit in capite, ita ut carnem aqua contingat, & per eandem transcurrat: verum ter illa infundatur, eaque trina infusione tria similiter signa crucis, efformentur.

§. VI.

De forma.

Forma Sacramenti sunt hæc verba: *Ego te baptizo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti.* Ne autem unquam obstetrix illorum obliviscatur; id memoria firme retineat, verba eadem esse, ac illa, quæ profert signo crucis se signans: additis tamen in principio his aliis: *Ego te baptizo*; quæ sunt etiam omnino necessaria. Verbis autem formæ nihil additur, nihil demitur, nihilque mutatur: nam grave peccatum esset, & sæpe baptismus invalide ministraretur: qua-

propter formam obſtetrices, aliique rudes vulgari idiomate proferant: (a) neceſſe autem non erit his, qui in neceſſitate baptizantur, nomen mponere: dicendo exempli gratia: *Joannes ego te baptizo.* Si tamen fiat, laudabile reputatur.

§. VII.

De applicatione formæ ad materiam.

Verba formæ eodem tempore, quo fit ablutio, recitari debent. Simul ergo lotionem, & verba incipiat baptizans, ut ſimul etiam finiat: tres autem cruces efformantur tribus aquæ infuſionibus, ſingulæ ſingulis trium divinarum Perſonarum nominibus, quæ pronunciantur, correſpondentes. At quamquam trina crux, cum trina ſimiliter aquæ infuſione antiquisſimi ſint ritus, unica tamen aquæ infuſio, etiam ſine cruce, ad validitatem Sacramenti ſatis eſſet: & ideo unica fit, & cito, etiam ſine cruce, ſi ſubita mors timeatur infantis. Id tamen omnino eſt neceſſarium, quod ſcilicet ablutio, & formæ prolatio ab eademmet perſona peragatur; ſecus nullus erit baptiſmus.

§. VIII.

Monita occaſione examinis danda obſtetricibus.

I. Obſtetricis munus ad animarum corporumqne ſalutem, imo ad humani generis conſervationem utiliſſimum, inſignem in obſtetricibus ipſis charitatem, atque prudentiam requirit: quæ propterea ſapientes mulieres, vel commatres, veluti ſecundæ matres appellantur.

II. In primis hæ conjugatas doceant, impeditionem generationis non licere. Inſuper cauſam abortuum, monſtrorum, & vitioſarum generationum, ex quibus partuum impoſſibilitas, ac mors prægnantium ſubſequitur, interdum eſſe multiformem impudicitiam, ac immoderatam generantium libidinem: ſumptaque prudenter

(a) Ex S. Antonino, Toleto, ac Suario. Quintanadu. *de Bapt. tract.* 1. *ſing.* 7.

denter occaſione, mulieribus nuptis modeſte ſignificent, quid a divina lege permiſſum, quid vetitum ſit.

III. Prægnantes moneant, earum conſcientiam valde onerando, ipſas, ubi ſenſerint ciborum, aut potionum, quas forte viderint, vel ex grato ſaltem odore perceperint, appetitum in ſe ipſis irritari, peſſime agere, ſi ob vanum timorem, aut verecundiam optatos cibos, aut potiones deſibare non petant: cum experientia doceat, ab his deſideriis, quibus ſatisfactum non fuerit, perſæpe abortum, ac mortem fœtus originem trahere.

IV. Item prægnantibus earumque domeſticis tradant, incertum eſſe tempus animationis, quam ſane multorum Doctorum ſententia docet immediate poſt conceptionem fieri, & addant certum hodie putari, animationem femellarum non eſſe tardiorem illa maſculorum: quapropter inculcent, in omnibus abortibus, etiam primis graviditatis diebus, inquirendos eſſe diligentiſſime fœtus, vel embryones, ac juxta regulas hoc ipſo capite §. quarto expoſitas, baptizandos.

V. Obſtetrices, quæ ad abortum conſilium, vel auxilium quomodocumque præbent, ſive fœtus ſit animatus, ſive non, atrociſſime peccant: etiam ſi abortum procurent, ut prægnantis honorem, vel vitam tueantur. Imo ſi fœtus eſt animatus, excommunicationem Papæ reſervatam, pœnamque mortis incurrunt.

VI. Omnes igitur a ſe auxilium, vel conſilium petentes ad finem abortus, a prava intentione deterreant excommunicationis, & pœnarum homicidii metu: imo ſi opus eſt, Parocho ſecreto denuntient, ut is prudenter impediat: neque gravidis remedia ignota, & prius a Medicis non probata miniſtrent.

VII. In occultis, & illicitis prægnationibus, & partubus illibatum ſilentium ſub peccato ſervare tenentur. Si quando vero domi pro futuro partu occultas prægnantes hoſpitio retineant, nunquam ſub ullo prætextu earum amaſios admittant.

VIII. In

VIII. In partu præſertim difficili ad orationem confugient, preces tamen prohibitas, vel ſuſpectas non recitabunt: imo pro majori cautela orationibus ab Eccleſia non approbatis abſtinebunt; nec quidquam ſuperſtitionem redolens exequentur. Caveant etiam, ne alicui quidquam ex ſecundinis, aut aliquid aliud tribuant, quod ad uſum ſuperſtitioſum adhiberi valeat.

IX. Periclitatur autem fœtus, ubi nimis debilis eſt, ac ſine motu, vel ſi partus eſt valde difficilis, vel ſi ruptus exeat funiculus umbilicalis, vel ſi, egreſſa jam placenta, fœtus ipſe moratur ad exeundum: ita enim deficiunt illi organa pro circulatione ſanguinis, atque nutritione; ſi fœtus, laceratis jam ſecundinis, ſeſe mechonio exoneravit: indicat enim abdomen ſuum valde comprimi. Tunc vero ſi tantisper ſubſtiterit ventris compreſſio, reſpiratio, facillime interibit.

X. Partus autem, ubi diruptis nimis cito ſecundinis aquæ dilabuntur, difficilis evadit: quocirca imprudentiſſime ſe gerunt obſtetrices, quæ illas dirumpere audent, quod quandoque faciunt celebriores, ut gloriam celeris partus, cui ipſe manus admoverint, aucupentur: exceptis caſibus deſperatis, in quibus ad baptizandum fœtum jam jam moriturum ſecundinas lacerare neceſſe eſt: vel quando anterior membrana inſuperabilis eſſet duritiei, & a fœtu ipſo diſcindi non poſſet. Contra vero monet Bœrhavius, partum naturalem eſſe, cum infans ipſe in ultimo naſcendi niſu membranas rumpit, & exit: imo valde feliciorem futurum partum, ſi placenta præpropere ſponte diſſoluta parvulus cum toto ſecundinarum volumine, & in eis incluſus egrediatur, quod interdum evenit puellis occulte, & ſine obſtetrice, ac pene ſine dolore parientibus. Talis partus foetus ſecundinis incluſi valde anceps eſt, & infanti, ob periculum ex ceſſatione motus ſanguinis, niſi citiſſime ex ſecundinis liberetur, & ad uſum liberum aëris pro reſpiratione ſua & circulatione ſanguini per pulmones, perducatur & matri, ob periculum, ut ute-

rus

rus non contrahatur, hinc vasa uteri, per quae circulatio sanguinis ex matris corpore in corpus foetus hactenus jugiter peracta & continuata fuit, maneant aperta, ex his vero hiscentibus accidat effusio sanguinis letalis, sicque mater, quantumque felicissime enixa puerpera, morte subitanea atque inopinata pereat. Vid. LEVRET *Suite des observations sur les causes et les accidens des plusieurs accouchemens laborieus*, pag. 261. & seqq.

XI. Syphunculum chirurgicum (a) sibi comparabunt, ut in extrema necessitate, cui aliter succurri non possit, puerum in utero baptizent.

XII. Nonnatum infantem ne facile mortuum putent. Imo quamvis natum & gelidum, ac lividum, ac sine ullo prorsus vitae argumento ad vitae usum revocare conentur.

XIII. In praecipuis remediis laudatur calor, lotiones ex vino, aliisque aromaticis liquoribus, secundinarum concrematarum vapor, umbilicali praesertim funiculo non reciso, halitus in os parvuli insufflatus, Tabaci fumus in intestina intromissus. Juvat etiam papillas ejus mammarum sugere, e quibus vulgo sinistra praefertur; plantasque pedum vellicare penicillo. Infantes tamen aliquando, nonnisi post continuata per tres aut quatuor horas hujusmodi praesidia, se vivos esse ostenderunt.

XIV. Ditioribus puerperis, quantum fas erit, suadeant, proprio lacte, nisi vera necessitas excusarit, filios alere: non aliis committere nutriendos, quod & matribus, & filiolis aeque nocere consuevit.

XV. Deformem, aut monstrosum foetum sub gravibus poenis occidere non licet: sed, si tempus quidem sufficiat, advocandus est Parochus, ut de baptismate deliberet. Si vero periculum urgeat, juxta traditas supra regulas baptizabitur. Nani, gibbosi, & similes educantur: foetus omnino horrendus vitalis esse non solet, eum tamen, quamquam baptizatum, non interficiant, sed ad summum de se mori sinant.

XVI. Antequam fascia puerperam adstringant, ipsam interrogent, utrum alio pondere adhuc

(a) De quo *supra l. 3. c. 6. n. 1.*

huc sentiat se gravatam, ne forte alius in ea remanserit fœtus, & strictione suffocetur. Rectius per attactum orificii in uterum immissi, id explorabunt.

XVII. In partu illegitimo puerperam, ejusque propinquos admoneant, ne quid contra infantem moliantur; imo illum ad nosocomium deportabunt, nutriendis hujusmodi pueris deputatum.

XVIII. De baptismate sanis etiam infantibus citius, & intra tertium saltem diem administrando parentes commoneant, illudque urgeant, propositis etiam, si quæ in Diœcesi statutæ sint, pœnis. Quod si domi ex necessitate baptizati jam fuerint, postulent, ut ipsis ceremoniæ in Ecclesia suppleantur.

XIX. Illicitum esse denuncient matribus & curatricibus dormientes parvulos biennio, aut saltem anno minores, non in cunis, sed in lecto collocare: cum facile opprimi, & suffocari possint: præsertim si manusculas habeant fasciis devinctas: & maxime ante baptismum. Pœnitentia Canonica parentum ex incuria filios opprimentium est trium annorum, quorum primus in pane tantum & aqua transigendus. (*a*)

XX. Peccant, si fœtum quandoque mortuum, vivum esse mentiantur, vel eum arte, aut remediis moveri faciant, vel Sanctorum resurrexisse miraculo comminiscantur, ut eum ad parentum solamen baptizent, & in loco sacro sepeliri procurent. Peccant etiam partum, seu fœtum supponentes, ac civili jure puniuntur. (*b*)

XXI. Prægnantem infirmam visitent: si ad mortem tendat, curabunt, ut Parochus, & Chirurgus pro partu Cæsareo peragendo mature advocentur. Si graviditas inhonesta sit, idem secreto præstabunt, saltem semel ac illa expiraverit.

XXII. Cum non raro prægnantes in extremo mortis luctamine fœtum enitantur, qui lecti integumentis poterit suffocari; sedulo illis assistant, & interdum per lectum inquirant, utrum forte prodierit infans: quem, si inter nascendum hæreat, quoquo modo adjuvabunt.

XXIII. Mo-

(*a*) Ritual. Rom. *de bapt. parvul. in fin.* cap. de infantibus: *de his, qui fil. occid.*
(*b*) L. 2. *ff. de Carbonian. Edict.*

XXIII. Modum faciendi partum Cæſareum in defunctis addiſcant, & domi novaculam ſive cultellum acutum inciſorium perpetuo habeant, ut illum, ſi quando neceſſitas poſtulaverit, miniſtrare poſſint.

XXIV. Mortuam prægnantem ubi inciderint, inſpiciant, utrum unus, an plures forte ſint parvuli, vel ſimul geniti, vel per ſuperfœtationem. In abortu etiam inveſtigabunt ſemper, quid ulterius poſt fœtum egreſſum emittat adhuc mater: fortaſſis enim alius erit Embryo.

XXV. Si infans, detecto & vacuo invento utero, non apparet, graviditas autem certa ſit; ampliato vulnere inquirant, utrum ipſe in tubis fallopianis, ovario, vel etiam abdomine deliteſcat.

XXVI. Si pro infante molam reperiant; hanc ipſam diſſecent: quandoque enim in ea inventus eſt fœtus: omnes ergo molas diſcindendas meminerint, etiam reperto jam antea fœtu: nam alios fortaſſe continebunt: eædemque cautelæ adhibendæ veniunt molis in partu, vel abortu exeuntibus.

XXVII. Debent ſub mortali modum recte baptizandi callere: eumque memoria recolere, & ubi quidquam oblitæ ſint, vel ſubdubitent, Parochum ſciſcitari. Item ad examen ſingulis annis redire & cum ejusdem artis feminis, maxime diſcipulis, de prædictis omnibus, & de dicendis paſſim ſermocinari.

XXVIII. Tenentur etiam in arte obſtetricia peritiam adipiſci, Chirurgos expertos audiendo, & interrogando, ſectionibusque muliebrium cadaverum aſſiſtendo.

XXIX. Ut aliquem etiam librum ducem habeant proprii muneris; legendi facultatem acquirere ſatagent, ſine qua vix ad artis perfectionem, nec ſine maximis laboribus, erroribusque pervenient.

XXX. Pauperibus feminis gratis obſtetricari, & omnimodam opem conferre tenentur. Id ſi recuſent, Deum habebunt ultorem: contra vero, ſi charitatem pueris, ac prægnantibus omnibus, præſertim egenis, impenderint; divinam ſentient munificentiam. Si enim Deus miſericordibus Ægyptiis obſtetricibus domos ædificavit, multo magis vere chriſtianis in cœlo manſionem præparabit, ubi ſempiterno ac beato ævo fruantur.

CAPUT VII.

Baptiſmatis domi, ab obſtetricibus præſertim, collati validitatem, eſſe diligentiſſime diſcutiendam.

1. Antequam Parochus infanti jam domi baptizato ſacras in Eccleſia ceremonias rite ſuppleat, ex Romani Catechiſmi Doctrina exactiſſime quidem oportet inquiri, utrum is valide fuerit baptizatus, ut in caſu dubii, baptiſma ſub conditione reiteretur.

2. Hæc inquiſitio locum habet, etſi Sacerdos alius baptizaverit: nam Sacerdotes ipſi, ſive inſcitia, ſive feſtinatione, ſive rei improviſæ novitate, quæ etiam peritiores quandoque titubare facit, non leviter interdum erraſſe deprehenduntur. Sane Sacerdos mihi familiaris in S. Mauri oppido duobus gemellis ab alio Sacerdote domi baptizatis ceremonias tantum addidit, præſumpſit enim, eum recte baptiſmum contuliſſe. Infantibus interea mortuis, Sacerdotem eumdem ſciſcitatus eſt, quomodo baptizaſſet, & valde dubium fuiſſe baptiſmum ille agnovit: quod aliis etiam exemplis firmare poſſem. Si vero ab obſtetricibus miniſtratum fuit hoc Sacramentum; plusquam ſolertiſſima perſcrutatione ejus validitas erit indaganda: nam ſæpe modum neſciunt legitime baptizandi, utpote ignavæ, craſſiorisque Minervæ: interdum quoque malitia laborantes.

3. Et ſane Concilium Carthaginenſe quintum, ita decrevit. (a) *Placuit de infantibus, quoties non inveniuntur certiſſimi teſtes, qui eos baptizatos eſſe ſine dubitatione teſtentur; neque ipſi ſunt, qui per ætatem idonei de traditis ſibi Sacramentis reſpondere poſſint, absque ullo ſcrupulo eos eſſe baptizandos: ne*

(a) Can. placuit *de Conſecr. diſt.* 4.

ne ista trepidatio eos faciat Sacramentorum purgatione privari.

4. Decretum istud probatum fuit a sexta oecumenica Synodo, (a) quamvis ea aetate non videatur fuisse in usu baptismus conditionatus, sed tantum absolutus. Ubi autem de nascentium parvulorum festinato propter periculum baptismate agatur, hi certissimi testes non solum testificari debent, collatum fuisse baptisma, sed etiam rite, & recte collatum. Hoc ultimum quidem praesumitur, si Sacerdos baptizaverit: quamquam expediat, baptismum ab eo administratum examinare, si Parochus ille non sit; si tamen baptizaverit rudis aliquis laicus, & maxime obstetrix, quanam ratione praesumi, & certum sine discussione judicari valebit? Caeteroqui facilius etiam est de dato baptismo, quam de eo rite dato testimonium reperire. Primum enim est de re valde sensibili, publica, atque notoria; secundum vero specialem cognitionem, diligentiam, & attentionem in teste praerequirit, quas non facile omnes habere consueverunt. Si ergo praedicta Concilia in administrationis materialis dubio certissimos testes exigunt, negligendane erit inquisitio veritatis in secundo? Praesertim cum parvuli sese ipsos juvare nequeant per baptismi votum cum charitatis actu copulatum; quapropter unica restat iisdem ad coelum via, baptismi scilicet fluminis assequutio.

5. Creditur quidem uni testi de baptismo collato affirmanti; si testis est fide dignus, maxime ubi in favorem vergat infantis. At in casu nostro, praesertim si baptizarit obstetrix, plena periculi res est, nisi etiam, baptismi collatione supposita, ulterius de ipsius validitate quaeratur. Sane obstetrices, ut diximus, modum recte baptizandi facillime ignorant. Panormi cum Anno circiter 1713. ex mandato Archiepiscopi obstreticum omnium examen a Carolo Vanni Parocho celeberrimo renovaretur: plurimi, ac varii, ut ab ipso audivi, illarum errores etiam circa substantialia detecti sunt, multis invicem sese de mala baptismi

(a) VI. Synod. *Oecum. Can.* 85.

ptiſmi adminiſtratione accuſantibus. Idemque deinde notatum eſt, examine iterum Anno 1745. circiter inſtaurato. Sæpe illæ neſciunt, aut ſaltem non ſatis capiunt verba: *Ego te baptizo* ad formæ ſubſtantiam pertinere: ſæpe etiam verba illa: *In nomine Patris*, commutant in hæc alia: *cum nomine*, vel *per nomen*, quæ formam efficiunt dubiam. Cum Parochus eſſem Palmæ, ex tribus obſtetricibus, duæ *per nomen* dicebant, tertia præter hoc ipſum ſuſpectæ erat conditionis. In prima erudienda diu, multumque inſudatum eſt. In ſecunda poſt decem laboris annos me oleum & operam perdidiſſe cognovi. In tertia vero nullo modo fidendum eſſe animadverti: ac tunc clariſſime perſpexi, quam recte Synodus Agrigentina præceperit, ut quolibet bimeſtri obſtetrices novo examini ſubjicerentur, quamvis regulariter id a Parochis fortaſſe negligatur. Hujusmodi namque mulierculæ non raro duriſſimæ ſunt cervicis, labilisque memoriæ; quamobrem, quæ ipſis inculcantur, eſſe re vera neceſſaria nequaquam ſibi perſuadent: imo tamquam ſuperflua, & a nimia docentium ſubtilitate manantia, floccipendunt; leporem ſcilicet, & lepram, Paulam, & caulam, idem eſſe arbitrantes.

6. Amicus Parochus inſignis oppidi Syracuſanæ diœceſis obſtetricem, licet antea examinatam, atque probatam, ſub incerta forma plurimos annos baptizaſſe adinvenit. Quapropter innumeros ille adultos ab ea baptizatos, quibus tantum ceremoniæ ſuppletæ fuerant, iterum ſub conditione baptizare coactus eſt. Quod etiam in Civitate Xericii in Hiſpania Bætica accidiſſe narrat Quintanaduennas. (*a*)

7. At ſupponamus, eas modum baptizandi optime callere; attamen baptiſmus ab eis collatus erit ſemper, & in omni caſu diligentiſſime trutinandus: facillime enim in errorem delabi poſſunt propter feſtinationem, qua tum de parvulo periclitante baptizando, tum de matre adjuvanda premuntur. *Parentes*, ait Quintanaduennas, *cogna-*

(*a*) Quintanadu. *de bapt. Sacram. tract.* 1. *ſingul.* 5. *n.* 2. & *ſeq.*

cognati, *familiares & alii partui adstantes*, *videntes periculum mortis aut infantis*, *aut parturientis*; *hujusque etiam vehementissimos dolores & clamores*, *in non levem turbationem incidunt*; *quam auget famularum strepitus*; *medicamentorum cura*, *& sollicitudo*, *consanguineorum dolor*, *& sæpius lachrymæ*, *suspiria*, *aliaque hujusmodi*, *quæ magnam attentionem impediunt in collatione baptismi necessario adhibendam*; *ut recte forma proferatur*, *& materia applicetur*. In primis igitur obstetrices in tanta rerum turbatione non difficulter ea verba substantialia omittunt: *Ego te baptizo*, & sola illa proferunt: *In nomine Patris*, *& Filii*, *& Spiritus Sancti*. Quædam nuper ita pronunciavit: *Ego te exorcizo*, sicule: *Io ti scongiuro*. Insuper alia verba interdum addunt, vel demunt, vel saltem immutant; vel etiam in materia ipsa falluntur, quæ tamen omnia præ sollicitudine, ac festinatione neque ipsæ neque adstantes animadvertunt. Prætereo quæ de quarumdam obstetricum superstitiosarum, ac sagarum diabolica nequitia circumferuntur.

8. Ad hæc attendens Sanctus Carolus Borromæus primo statuit, obstetrices sub arbitrariis pœnis munus proprium, absque prævio examine circa modum dandi baptismatis, exercere non posse. (*a*)

Secundo (*b*) solis obstetricibus, quamvis peritis, parum in hujusmodi re credendum voluit, hæc propterea decernens; *obstetrix autem*, *quæ probata est*, *cum baptizabit*, *curet*, *quoad fieri potest*, *ut duæ saltem mulieres*, *ac mater præsertim*, *si potest*, *testes præsentes adsint*; *quæ in baptizando verba ab ea prolata audiant*. *Parochus vero cum perquiret ex decreto provinciali*, *an infans baptizatus sit*; *diligenter obstetricem*, *& testes etiam de verbis prolatis interroget*, *ut sibi constet*, *an baptismi forma recte adhibita sit*, *an vero secus*: *quamobrem oporteat infantem a se baptizari*. Feminas testes nominat, quia viri abesse a loco supponuntur in hujusmodi circumstantiis.

Tertio

(*a*) S. Carol. Borrom. *Acta Mediolan. Eccles. edit. Lugdun. A.* 1682. *t.* 1. *p.* 178.
(*b*) S. Carol. ibid.

Tertio jussit, ut fere nunquam obstetrici baptizare permitteretur. (a) *Cum mulier prope paritura ægre se habet, de ejusque partu timetur; studeat in primis Parochum in tempore accersere, aut si eum habere non potest, aliquem ex Ecclesiasticis Ministris, aut denique laicum baptizandi peritum in promptu habere, ut ne obstetricibus feminis, nisi in summa necessitate, cui aliter provideri nullo modo potest, baptizandi locus unquam detur.*

9. Verum hæc omnia, etsi sapientissime constituta, sæpe in praxi rem non conficiunt: quocirca in hac materia non solum Parochis, sed & Episcopis opus est vigilantia, sollicitissimi plena timoris. Primo quia ut plurimum necessitas baptizandi parvulos propter imminens mortis periculum, est in ipso partu, in quo propter honestatem non nisi obstetrix baptizat. Secundo quia obstetrices de modo, quo baptizaverint, interrogatæ, facile ea referunt se fecisse, & dixisse, quæ animadvertunt, se facere, & dicere debuisse: non vero quæ re ipsa præ sollicitudine, ac festinatione mente alienatæ fortasse fecerunt, atque dixerunt: etenim examinis vexatione intellectum dante, recordantur præteritæ instructionis, apteque respondent; quamvis ineptissime antea se gesserint. Tertio hujusmodi feminæ utpote infimæ conditionis non solum sunt valde incultæ, rudes, atque imprudentes, præsertim in locis humilioribus; sed etiam verecundia, & timore de facili corripiuntur: metuentes, ne cum dedecore ab officio removeantur: adeo, ut eorum testimonio in tanto negotio non multum sit innitendum. Equidem scio civitatem, ubi provinciali statuto septem testes pro uno reputantur: quota pars ergo testis erit ibi obstetrix femina, & rudis, & parum tutæ fidei, de se ipsa testimonium perhibens? In urbibus vero insignibus, licet forte sint cultiores; plurimæ tamen sunt: nec eas omnes Parochus quisque noscere probe potest: nam sæpe alienæ sunt Parochiæ, sæpe etiam alio partu impeditæ infantem discipulæ, vel

(a) Idem *in Instruct. bapt.*

vel obstetrici ad Ecclesiam gestandum committunt. Præterea nec semper, nec ubique Parochus facile testes a Divo Carolo præscriptas examinare poterit, tum variis de causis, tum & maxime quia puerpera, ejusque auxiliariæ adstantes in hujusmodi casibus, ut supra dictum est, perturbantur, nec de legibus cogitant: ac propterea cautelam præparandi testes omittunt.

Demum, quod pejus est, Parochi ipsi, eorumque administri, pace peritorum dixerim, non omnes ea scientia, dexteritate, ac diligentia pollent, qua obstetrices, ac testes attente, & solerter interrogare, & ab eis verum elicere queant.

10. Et quidem antedictæ practicæ difficultates pluribus Theologis persuaserunt, omnes baptizatos ab obstetricibus esse denuo sub conditione baptizandos, (*a*) quod etiam plerisque Pastoralibus, seu Ritualibus, & alicubi statutis quoque Synodalibus decretum

(*a*) Ægid. *quæst.* 66. *art.* 9. *n.* 95.
Sylvius *in* 3. *p. q.* 66. *art.* 9. *dub.* 2.
Molan. *in sua Pract. tract.* 4. *c.* 3.
March. *in resolut. Pastoral. tract. de Sacr. c.* 5.
Diana *p.* 9. *tract.* 6. *resol.* 35.
Adam. Opatovius Academiæ Cracoviensis Professor *tract. de bapt. disp.* 1. *q.* 6. *n.* 49.
Gobat. *de Bapt. tract.* 2. *n.* 170.
Laiman. *lib.* 1. *tract.* 2. *c.* 1. *&* 5. *n.* 3.
La Croix *de bapt. art.* 2 *dub.* 4. *q.* 5. *§.* 1.
Leander *p.* 1. *t.* 2. *d.* 3. *q.* 25.
Quintanadvennas *de Bapt. tract.* 1. *sing.* 5. *n.* 2. *& seqq. qui tamen non absolute, sed fere semper dicit, hoc habere locum: extendit tamen ob rationis similitudinem ad baptismum domi collatum a parentibus, cognatis, aliisque viris laicis, & feminis etiam non obstetricibus.*
Salmantic. *de Sacr. tract.* 2. *c.* 6. *p.* 4. *n.* 64.

est (a) ac per omnem pene Siciliam servatur. Ajunt enim Romanum Catechismum baptismata domi collata reiterari improbantem, non loqui expresse de collatis ab obstetricibus, sed solum dicere domi baptizatos non esse indiscriminatim rebaptizandos, sed eos tantum, de quibus facta diligenti inquisitione dubium remaneat, utrum valide sint baptizati. Certum est autem, non omnes, qui domi baptizantur, ab obstetricibus baptizari. Igitur in eorum sententia monet Catechismus inquirendum primo, quisnam baptizaverit, & si Sacerdos, vel Clericus, aut Chirurgus, aut alius laicus probe instructus baptizavit; inquirendum ulterius, quomodo baptizaverit: festinatio enim in subitaneo baptismo alicujus erroris occasio esse potuit, etiam Sacerdoti ministranti, qua diligenter facta inquisitione, & nullo suboriente dubio de baptismi validitate, non est, cur ille renovetur.

11. At si baptizans fuisset obstetrix, putant citati Theologi, aliquam formidinem propter antedicta remanere semper: ideoque ex ipsa Catechismi doctrina sentiunt, reiterationem esse faciendam: ob summam enim baptismi necessitatem, præsertim in parvulis, censent minori dubio opus esse ad illum adjecta conditione repetendum, quam ad alia Sacramenta: maxime cum a Canone superius allato certissimi testes ad eum probandum requirantur: secus plurimi pueri æterna salute fraudarentur. *Cæterum*, ait Sylvius, (b) *etsi qui baptizatum domi ab obstetrice, postea sub conditione baptizat, non fit irregularis; quæritur tamen, an peccet. Verius arbitramur*

(a) Pastoral. Romanum Antuerpiæ editum *A.* 1670. *p.* 20. & 130.
Pastorale Mechliniense semel, & bis id ipsum præscribens.
Synod. Iprensis sub Martino Rithovio *tit.* 12. *c.* 5.
Idem servatur ex statutis particularibus in Diœcesi Augustana, Curiensi, & Passaviensi, ex Manuali Pastorum, & Gobat. loc. cit.
Abreu vero *spec. Par. lib.* 9. *sect.* 7. citat Constitutiones Diœcesanas Eborenses, Egitanenses, & Portalegrenses.
(b) Sylvius *in loc. cit.*

mur non peccare, quia semper licet ea forma conditionata uti, quando est dubium de baptismo rite collato: quando autem obstetrices domi baptizarunt, semper est hujusmodi dubium, ne vel subito necessitatis casu turbatæ aliter, quam referant, dixerint, vel fecerint; aut ne semel, & iterum deprehensæ, quod bene baptizarint, deinde malitiose errent, ac nihilominus asserant, se more solito baptizasse. Experientia enim notum est, multas, vel in materia, vel in forma errare, interdum per ignorantiam, vel turbationem, interdum vero per malitiam, dæmoni scilicet subservientes: sive quia sint sortilegæ, sive ob aliud. Ut igitur parvulorum saluti consulatur, securius est eos, tametsi ab obstetricibus domi baptizatos, postea baptizare sub conditione.

12. Cæterum communius Theologi docent, quod, si obstetrices convenienter instructæ reperiantur, ac probatæ sint vitæ, baptismus non sit iterandus, nisi cum facta prius necessaria inquisitione, aliqua circa ipsius validitatem dubitatio remaneret. Hæc autem inquisitio sæpe negligentissime exercetur: quamquam ex primo allata Doctorum opinione satis evincatur, quam sollicite in discutiendo baptismate ab obstetricibus dato in diœcesibus, ubi hoc reiterari non solet, sit Episcopis & Parochis vigilandum: nam tuto constare debet Ecclesiæ, baptismum fuisse rite & recte ministratum.

13. Ut ergo id quam attentius fiat, regulas hic trademus, quas Parochi in examine baptismatis domi collati perpetuo ac diligenter adhibeant. Baptismus ergo in quatuor pueri statibus potuit ab obstetrice conferri. Primo ubi puer perfecte natus erat, & domi baptizatus fuit propter periculum. Secundo ubi puer natus adhuc perfecte non erat; sed caput emiserat, & in capite baptizatus fuit, reliquo corpore manente in utero. Tertio cum puer in utero similiter existebat; sed minus principale membrum, puta pedem, vel manum, non vero caput emiserat, & in dicto minus principali membro baptismum accepit. Quarto cum puer

totus utero continebatur, ſed in ſe ipſo lavari nihilominus potuit.

14. In primo igitur caſu Parochus de materia, forma & intentione obſtetricem ſerio, addito etiam jurejurando, ſciſcitabitur: exquiret præſertim, num ea verba in principio formæ, omnino dicenda, pronunciaverit: *Ego te baptizo*: an vero præ feſtinatione, quamvis peritiſſima, omiſerit. Deinde, quia in his obſtetrices facillime halluccinantur, & res tam magni refert; duas etiam teſtes a Sancto Carolo requiſitas, ac præſertim ipſam pueri matrem, ſub eodem jurejurando examinabit.

15. In ſecundo caſu major eſt difficultas: debet enim ultra prædicta conſtare, pueri caput, non autem capitis loco alia membra, puta manus, aut pedem fuiſſe lota. Secundo ipſum caput extra uterum vere fuiſſe, cum ablueretur. Tertio ſufficienter fuiſſe lotum, & aquam ipſius capitis carnem, non vero ſummos tantum capillos tangendo, abluiſſe: quæ cum non ab aliis, ſed a ſolius obſtetricis teſtimonio hauriri poſſint; erit ipſa majori ſolertia, & dexteritate interroganda.

16. In tertio caſu quamvis rite, ac recte ſe geſſerit obſtetrix; baptiſmus præmiſſa conditione, ex ipſius ritualis præcepto erit iterandus: nam plerisque Doctoribus non valet ille in ſolo pede, vel manu, aut alio minus principali membro adminiſtratus. Tametſi autem hodie fere communis opinio ſit, & ipſum valere, ac rituale præcipiat in tali ſtatu baptizari puerum periclitantem, & conditionem, *ſi es capax* non apponat; imo ſic baptizatum, deindeque mortuum Eccleſiaſticæ ſepulturæ inferri mandet; nihilominus ubi vivus perfecte naſcatur, aut caput emittat, denuo ſub conditione ad cautelam baptizari decernit: ne ſit vel huic minori dubio æterna pueri ſalus obnoxia.

17. Puer in quarto ſtatu baptizatus, etſi optime certeque materia, forma, & debita intentio ſervata ſit; erit iterum cum conditione baptizandus: controvertitur enim de validitate baptiſmi, ſi puero in utero adhuc exiſten-

existenti, nec ex parte saltem egresso, conferatur. Et licet hodie sententia validitatem affirmans communior sit, & probabilior: non tamen est certa.

18. Puerorum autem ab obstetrice baptizandorum necessitas, non in totaliter natis, qui ad primum statum sine dubio pertinent, sed ut plurimum in nascentibus præ partus difficultate contingit: eaque difficultas in tertio & quarto statu frequenter occurrit, non tamen in secundo. Ubi enim caput egressum est; reliquum etiam corpusculi post se trahit: nisi cum interea pariendi forte vis atque conatus in matre cessarent.

Igitur Parochi baptismum in tertio, & quarto parvuli statu ministratum renovare non prætermittant. Equidem vereor, ne baptizatum ab obstetrice puerum audientes, ad summum de materia, forma, & intentione tantum interrogent: de statu vero, in quo ille baptizatus fuit, quemque pro validitatis certitudine trutinanda in considerationem quoque venire oportet, nullatenus inquirant. In qua quidem omissione peccarent gravissime, cœlestem infantis beatitudinem evidenti periculo committentes. Nam in universum, ubi adhibito quam diligentissimo examine, dubium aliquod, sive facti, sive juris de baptismate valide ministrato remaneat; baptismus in omnium sententia erit sub conditione iterandus.

19. Duo demum hac data occasione permonenda censeo. Primum est, debere Parochos non tantum obstetrices, sed etiam populum inducere, ut quam citissime, imo statim a nativitate, si fieri potest, natos pueros generaliter ad Ecclesiam deferant baptizandos: ac multo magis, ubi cœli, aërisque temperies ad hoc ipsum alliceret. Primo ut eos absque ulla mora e dæmonis tyrannide in filiorum Dei libertatem asseramus. Deinde ut a maleficis eorum vitæ, ac baptismo insidiantibus tueamur. Nam etsi sæpe, quæ de maleficis mira prædicantur, ad phantasticas illusiones anilesque fabulas ableganda sint; negari tamen his non obstantibus

nequit, aliquando veriſſime contigiſſe: præterquam quod innumera alia, & frequentiora ſunt pericula, propter quæ timendum eſt, ne tenerrimus puer ſine baptiſmo extinguatur. Non licebat olim juxta veteres canones parvulorum baptiſmum ultra duodecimum diem differre. S. Carolus (*a*) hunc terminum ad novem dies, addita excommunicationis pœna, contraxit: Romanæ vero urbis diſciplina, & Belgica, item Pariſienſis ex Statutis Arlæi Archiepiſcopi, pœnam interdicti imponentibus, ad tres duntaxat. (*b*) Sicula item in quibusdam diœceſibus ad tres, aut quatuor. (*c*) At Synodus Panormitana (*d*) ſub excommunicationis comminatione parvulos ante diem tertium baptizari præcipit. Poſtremo Agrigentina (*e*) ſtatim ad Eccleſiam ferri jubet, & ita Palmæ diœceſis illius oppido, ubi Parochus diu præſui, per hyemem quoque factitatur.

20. Quod ſecundo loco moneo, a peritiſſimis animarum Paſtoribus accepi, & ipſe inconcuſſe cuſtodivi: non debere nimirum Parochos facile permittere, ut Sacerdos aliquis, etſi doctus, ſine ſua, aut ſuorum coadjutorum, uſu peritorum, præſentia, baptiſmum adminiſtret: non enim deſunt funeſtiſſima, & diſſuadentia exempla. Profecto Eccleſia Dei antequam Parochum inſtituat, eique munus baptizandi concredat, ipſum trium Synodalium examinatorum judicio ſubjicit, qui mores, doctrinam, & omnia perſcrutentur. Quare ergo Parochus mera gratificandi vel otiandi cauſa, debitaque neglecta cautela, tantum negotium alteri demandabit? Væ ergo, væ Paſtoribus inſipientibus, & incurioſis.

CA-

(*a*) S. Carol. Concil. Mediolan. 1. *p*. 2. *n*. 1.
(*b*) Natal. ab Alex. Theol. dogm. moral. *tit*. 2. *de Sacr. Bapt. c*. 4. *reg*. 3.
(*c*) Synod. Syracus. Marini *p*. 1. *c*. 7. *n*. 12.
(*d*) Synod. Panormit. Palafox. *p*. 2. *c*. 3. *de Bapt. n*. 17.
(*e*) Synod. Agrigent. Ramirez *p*. 2. *c*. 2. *de Bapt*. §. *Baptiſmum*.

CAPUT VIII.

De necessaria Episcoporum vigilantia pro nonnatis.

I. Quamquam parentibus, Parochis, Principibus, Magistratibus, ac Medicis curam infantium nonnatorum commendaverimus; nihilominus necessarium omnino erit, Episcopos divinam erga illos providentiam, & charitatem imitando, auctoritatem suam interponere, si successum per omnia felicem exoptent.

Ad tria reduci videtur in his Antistitum cura: scilicet mala declinanda pernoscere, apta remedia praescribere, & ad horum exequutionem diligentissime incumbere.

§. I.

Quo, ad primum ergo, Episcopus in visitatione sciscitetur a Parochis, Vicario Foraneo, testibusque Synodalibus.

I. Utrum in loco saepe accidant voluntarii, vel involuntarii abortus?

II. Utrum Parochi omnem operam ad eos impediendos adhibeant, & qualem? Et maxime in graviditatibus infamibus: ac propterea, num caute ac solerter interrogent de hujusmodi graviditatibus, ubi prudens de iisdem suspicio suboriatur? Utrum puerorum illegitimorum baptismus, eorumque, ubi moriantur, sacra sepultura negligatur?

III. Utrum in loco sit nosocomium cum rota ad modum tympani, ac tintinnabulo, quo projecti ad vitanda immania discrimina inferantur? Si tamen deest nosocomium, utrum universitas, prout indubitati juris est, eosdem excipiat; vel ob hujusmodi rotae defectum, sub dio publicis locis exponi soleant cum periculo, ne a canibus devorentur? Et an projectis iisdem sive cum schedula de baptismo

baptiſmo teſtante, ſive absque illa repertis, juxta Romana decreta conditionatus baptiſmus miniſtrari conſueverit?

IV. Utrum debita cura vigeat baptizandi abortivos, & an crudelitate feris ipſis ignota, occidantur?

V. Utrum fœtus ipſi primorum dierum, qui dant vitæ ſigna per motum, præmiſſa conditione baptizentur? Et an idem fiat, quando, licet motum non oſtendant, non tamen laceri ſunt, corrupti, aut conquiſi: atque ideo certo exanimes eſſe non conſtat?

VI. Utrum nonnati, ſi baptizari poſſunt, vel nati, aut abortivi, quamvis aliquando ſine motu, ſine pulſu, ſine reſpiratione, & ſenſu mortui videantur, cum revera ſæpe non ſint: dummodo putrefactionem, & alia indubitata mortis ſigna non præ ſe ferant, cum conditione citiſſime baptizentur: curandi poſtea, ſi forte ad vitæ munia erigi poſſint?

VII. Utrum conjugati modum conferendi premente neceſſitate baptiſmum, ejusque materiam, ac formæ verba percalleant?

VIII. Utrum Parochi, eorumque adjutores in miniſtranda Sacra Euchariſtia, vel pœnitentia mulieribus conjugatis, vel nuper viduatis, at gravi morbo implicitis, inveſtigent, an illæ ſint gravidæ: & an idem præſtent, ſi ipſæ matrimonio quidem ſint ſolutæ, verum prudens aliqua ſuſcipio, vel timor exoriri poſſit graviditatis earum?

IX. Utrum Parochi in partu Cæſareo ſuadendo, ac procurando ſint accurati, eique per ſe ipſos aſſiſtant, ita ut in mores abierit. Hic Parochi fortaſſe dicent, in ſua Parochia partum Cæſareum in uſu eſſe. At pro certiſſimo ſciant Epiſcopi, hoc eſſe plerumque, magna ſaltem ex parte, a veritate alienum. Amicus Parochus Deo benedicebat, quod ſibi olim quemdam puerum liberare hujusmodi ſectione dediſſet. At cum ejus Parochia fere duodecim incolarum millia contineret, ipſamque ille quindecim annorum ſpatio gubernaſſet; eum reprehendi:

hendi: in tanta enim temporis amplitudine, tantaque civium frequentia, plurimos liberare debuisset. Is ergo, quoniam a parœcia forte aberat, scripsit ad Oeconomum, ut invigilaret attentius: & ecce ille citissime respondet, monitionem fuisse peropportunam: jam enim occasione subinde nata, mortuam gravidam incidi fecerat, fœtumque baptizaverat. Et sane deprehendent Episcopi, Cæsaream incisionem in solis gravidis nonimestribus, ac in partu occumbentibus ad summum frequentari: tunc enim tantum Parochi mortuarum prægnationes agnoscere solent: reliquæ alto sub silentio delitescunt. Ex Riolani verbis desumitur, ejus ætate in Galliis pro fœtibus tantum nonimestribus, matre in partu moriente, volente tamen patre, & prolem optante, fuisse ministratum. Quid igitur de tot pueris nono mense minoribus? Quid si pater de hærede habendo non curasset? Malum tamen hoc ad præsens etiam vigere in Galliis, ex Bruhierii ad regem libello de renovanda partus Cæsarei lege, dubitare non licet. (a)

X. Itaque diligentissime inquirat Episcopus: utrum partus Cæsareus generatim, ut debet, in gravidis omnibus defunctis peragatur: an in illis tantum, quæ in partu, vel nono mense moriuntur: omittatur autem in aliis? præsertim ubi fœtus sint septimo mense minores; ac si liceret horum perditionem tuta conscientia permittere.

XI. Utrum consanguinei prægnantium defunctarum partui Cæsareo adversentur, eumque negligant, vel impediant: & utrum Parochi, ubi eos obstinatos viderint, sæculare brachium invocent, ac laici magistratus illud impertiantur?

XII. Utrum in oppidulis, ac pagis inveniatur, qui sectionem efficere noverit; & utrum hic justa sit mercede contentus, an vero postulet excedentem?

XIII. Utrum post prægnantis mortem sectio fiat illico: & an, dum expectatur peritus, ad pueri vitam

(a) Vide supra *l.* 2. *c.* 3. *n.* 10.

vitam conſervandam, gravidæ venter pannis ad ignem calefactis foveatur?

XIV. Utrum ſectio omittatur eo vano prætextu: quod longum præterlapſum ſit tempus a morte prægnantis?

XV. Utrum in oppidulis reperiantur ſedes, ſeu ſcamna pro partu, & Chirurgi, qui in partu difficili peritia ſua, & inſtrumentis, præſertim Palſiniano emendato, (*a*) parturientem juvare valeant, vivumque infantem extrahere incolumem?

XVI. Utrum in partubus deſperatis Cæſarea viventium inciſio in morem venerit?

XVII. Utrum obſtetrices puerulos periclitantes, quamvis prorſus in utero ſitos, dummodo ſaltem ſyphunculo phyſice lavari poſſint, cum conditione baptizent?

XVIII. Utrum Parochi, ſaltem quotannis, obſtetricum de baptiſmo adminiſtrando examen renovent, ſive baptiſmus ab eis collatus reiterari ſoleat, ſive non: & illas erudiant moneantque juxta dicta toto capite ſexto libri hujus: ea addentes etiam, quæ de monſtris capite nono libri tertii tradidimus.

XIX. Utrum Parochi baptiſma, domi, præſertim ab obſtetrice, collatum, ſecundum capituli antecedentis monita, diligentiſſime diſcutiant.

XX. Utrum Parochi de orationibus, maxime a parentibus, pro nonnatis ad Deum ſæpe fundendis: deque aliis huc usque notatis populum ex profeſſo ſaltem ſemel in anno, reddant inſtructum. Parochi enim obſtetrices, & populum, in omnibus erudire, quæ pro æterna infantulorum ſalute ſunt ſcitu neceſſaria, ſub gravi culpa obſtringuntur. (*b*)

§. II.

Malorum deinde remedium illud erit, nimirum regulas aliquot præſcribere, quas, ne unquam obſ-

(*a*) *Lib.* 3. *c.* 1. *n.* 4.

(*b*) Roncaglia *t.* 2. *tract. de Bapt. c.* 4. *in Reg. pro Praxi*, *& alii.*

oblivione deleantur, Synodalibus constitutionibus inseri necesse est. Præcipuas hic solum attingam.

I. Ac primo statuat Episcopus, non tantum obstetrices ad munus exercendum non admitti, nisi post examen circa baptismum, & postquam ipsis alia, ut supra, scitu digna tradita sint; sed etiam examen istud singulis annis esse renovandum. Obstetricibus hanc renovationem recusantibus ab officio interdictis.

II. Deinde cum futuri sponsi ante proclamationes circa fidei rudimenta examen subeunt; de modo etiam baptismum conferendi, cujus ipsi urgente necessitate ministri aliquando esse poterunt, examinari decernat.

III. Tertio statuat, ut semel saltem in anno, puta die beatis Innocentibus dicata, ad id opportuna; ac præterea ubi sese, præsertim in catechismis, dabit occasio, Parochi sub aliqua mulcta de cura pro nonnatis habenda populum edoceant. (*a*)

IV. Quarto in nosocomiis aliisque piis domibus, quibus projectorum onus incumbit, vel forte ex fundatione, aliave causa incumbere debet, rotam cum tintinnabulo pro eorum receptione stabiliri præcipiat.

V. Quinto jubeat, projectis generatim sive cum schedula de recepto baptismate, sive sine illa repertis, baptismum conditionatum esse renovandum.

VI. Sexto Indulgentiam primo concedat iis omnibus, qui Parocho procurantes abortum, impediendi gratia, denunciant. Secundo, alicujus moribundæ graviditatem Parocho revelantibus. Tertio abortivos baptizantibus, & ad id cooperantibus. Quarto his, qui suasione, aut aliter quomodocumque partui Cæsareo defunctarum industriam suam contribuunt, ut in Diœcesi Lingoniensi, jam inde ab A. 1404. statutum fuit; vel etiam partui Cæsareo viventium, sive adhuc vivo puero, sive etiam exanimato. Insuper his, qui qualitercumque fœtui,

(*a*) Ex Edict. Agrigent. hic in App. mon. IX.

fœtui, vel parturienti ad eos liberandos opitulantur; quibus omnibus Edictum Panormitanum, ac Monteregalense Jacobi Bonanno Archipræsulis Indulgentiam largiuntur. Demum projectos pie suscipientibus, vel baptizari, & educari curantibus, vel eis quoquo modo sive ad animæ corporisve salutem opitulantibus.

§. III.

Quod vero ad pœnas; profecto spirituales parce sunt irrogandæ; si autem Episcopo expedire videbitur, poterit excommunicationem, etiam ipso jure, sequuto abortu, vel omissione Cæsarei partus, ac parvuli morte incurrendam imponere.

I. Contra eos, qui certo scientes, procurari alicujus gravidæ abortum, nec aliter impedire valentes, Parocho non revelent. Etsi satius putem, in eo casu excommunicationem ferendæ tantum sententiæ decerni.

II. His, qui non denunciant, mortuam utero gerere, quamquam sanguine vel affinitate conjuncti sint.

III. Peritis, qui incisionem ad extrahendum fœtum, etsi mercede prorsus deficiente, detrectarent.

IV. Consanguineis, domesticis, & aliis, qui incisionem impedirent, etiamsi ea deinde fieret, sed irrito eventu, propter antecedentem scilicet resistentiam. Poterit autem antistes pro excommunicationis pœna in prænotatis personale interdictum, si malit, substituere.

V. Nec impunes reliquendi sunt Parochi negligentes: proinde in eos vel mulcta gravis, vel pœna suspensionis ipso facto, vel simul ambæ statui poterunt, una scilicet ad supplementum alterius adjuncta: nempe

1. Ubi forte in casu resistentiæ magistratus laici brachium non postulaverint: vel si opus fuerit, & in civitate Episcopali degerint, ad Episcopum ipsum non convolarint.

2. Præcipi etiam eis convenit, ut si aliquis interea puer absque baptismo

baptiſmo deceſſerit, ipſi, rogatis tunc ſibi de adhibita a ſe diligentia teſtibus, omnino ad præſulem referant: in Civitate quidem Epiſcopali infra tertium diem, per diœceſim tamen infra octavum, ac ſub eadem ſuſpenſione: ut delinquentes pœnis Canonicis puniantur. Exempla vero hujusmodi cenſurarum habes in Edictis, quæ dabit Appendix.

3. Pœna quoque ſuſpenſionis intorqueri poterit Parochis per aquæ benedictæ aſperſionem, dantibus ultimum vale defunctis gravidis, inciſione non facta.

§. IV.

Pro executione tamen regularum, quas favore infantium Prælati deſcripſerint, oportebit.

I. Eos cum ſæculi Principibus agere, ut novis iſti ſanctionibus, leges cæteroqui antiquas, de non ſepeliendis ante inciſionem gravidis, ſub homicidii ſuppliciis inculcent: atque ut magiſtratibus, aliisque officialibus pœnam decernant, ſi tam ſancta jura ſedulo ſervari non ſatagant: ac multo magis ubi a Parochis requiſiti non illico brachium auxiliare concedant. Statutum quoque inſinuabunt contra procurantes abortum; vel illegitimorum filiorum baptiſmum eorumve, ſi mortui fuerint, Eccleſiaſticam ſepulturam omittentes. Nec deſinent pro expoſitis etiam, ſeu projectis inſtare, ut eadem lege ipſorum incolumitati, & educationi conſulatur. Ad quod maxime conducet, & rotæ ubique locorum erectio, & deputationis projectorum, de qua ſupra dictum fuit, inſtitutio. Exempla vero hujusmodi ſtatutorum exhibebimus in appendice, (*a*) quibus & aliqua etiam addi poterunt ex Edictis Henrici Secundi Galliarum, & Friderici V. Boruſſiæ Regum excerpta. Profecto nobiliora Decreta, quæ in priſcis Imperatorum Conſtitutionibus ad animarum, & Eccleſiaſticæ diſciplinæ bonum conducentia demiramur, Sanctorum veterum Epiſcoporum zelo debe-

(*a*) Vide ſtatuta Sicula *in Append. Monum.* 4. 5. 6., & *Mon.* 13. 14. 15. & *in annot.*

debemus: qui ut eruditi ſæpius adnotarunt, in Synodos, per illud ævum frequentes, congregati, eadem præclare jam excogitata, matureque digeſta, ſummis Principibus edenda ſuggerebant.

2. Præſules ipſi, quæ in hac materia facienda probavimus, & populos, & Parochos in Synodis, Viſitationibus, Parochorum congreſſibus, privatisque cum iisdem colloquiis diligentiſſime commonebunt. Vicariis vero foraneis, ac Synodalibus teſtibus injungent, Parochorum circa præmiſſa negligentiam ad ſe deferre.

3. Sæpius per fide dignos exploratores inveſtigent, utrum regulæ a ſe conditæ a Parochis, Vicariis, aliiſque ad amuſſim cuſtodiantur. Hanc vero inquiſitionem inſtituent tam in oppidulis, locisve ignobilioribus, quam etiam ampliſſimis in urbibus: etenim deteriora, & atrociora mala in hujusmodi materia graſſantur ut plurimum, vel in primis propter Miniſtrorum quorumdam inſcitiam, ac Medicorum defectum, vel in ſecundis propter populi multitudinem, & implicatam negotiorum varietatem, quæ non omnia Paſtoribus opportune providere, ac moderari permittit. Quis enim crederet, Pariſiis, urbe ſcilicet, in qua tanta Civilis & Eccleſiaſtica emicat diſciplina, Sancti Vincentii a Paulo ætate (quod ſupra dictum eſt) cum ſingulis annis quadrigenti ſaltem, vel ut minimum trecenti expoſiti reperirentur, nullum ex his baptiſmate donatum, omnesque tandem ſine hoc neceſſario Sacramento deceſſiſſe? (*a*) Si ergo tot ibi jam nati tantam cladem ſubibant; quot alios per abortum emiſſos; quot vero alios nonnatos, etiam legitimos, ac matribus morientibus conſepultos, periiſſe putandum eſt? Populoſæ civitates ſilvæ omnino ſunt quam denſiſſimæ, in quibus feræ, atque ſerpentes, nimirum infanda mala, atque ſcelera uti facillime ſeſe abdunt, ita diutiſſime quoque deli-

(*a*) Abelli Vita S. Vincentii a Paulo *lib.* 1. *c.* 23. Joann. a SS. Sacramento vita ejusdem *c.* 26.

delitefcunt: oportet ergo, ut Epifcopi, regiorum nemorum cuftodes imitando, ad eos extirpandos fedulo incumbant, folertiamque conduplicent. Solet enim Deus Epifcoporum zelum in divina gloria, animarumque falute promovenda, benedicere, ac fortunare.

4. Imitandum certe Melitæ Epifcoporum ftudium, ubi cum Hierofolymitano ordine pietas, & religio confediffe videntur. *In hac mea Diœcefi*, ait Paulus Alfaran Clariffimus ejusdem urbis Antiftes (a) *hæc regula obtinuit a Cocco Palmerio eximiæ charitatis Epifcopo ftabilita. In occultis nimirum graviditatibus obftetrices omnes graviffimarum pœnarum formidine eas Fifcali Generali, vel profifcalibus Epifcopalis Curiæ fecreto renuntiare tenentur, ut re ab his præfuli communicata, hic præceptum de cuftodia partus imponere poffit, & Parocho, quem aptiorem judicabit, facri baptifmatis collationem committere:* puta Parocho viciniori, & accuratiori, quod in civitatibus, ubi multæ ac magnæ funt Parochiæ, ad indecora puerperia occultanda fummopere laudandum. *Porro ex quo Deus contra quam ipfe merebar, me ad paftoralem hujus Diœcefis curam affumere dignatus eft; fanctam hanc methodum in plurimis filiarum familias, aliarumque puellarum cafibus inviolate retinui. Addendum hic etiam, Chirurgos pari modo, ac obftetrices ad denunciationem obligari. Parochi autem juxta facrarum Vifitationum edicta, magna fedulitate in id incumbunt, ut hujusmodi prægnantium occultarum notitiam affequantur, ad me illico delaturi. Cura deinde, quæ in Sacro nofocomio infantibus expofitis exhibetur adeo mirabilis eft, ut miferæ, infelicesque puellæ, quibus prægnatio turpis acciderit, plenæ fiducia propter afylum ipfis in facro ifto loco patefcens, de procurando abortu nullatenus cogitent. Ad evitandum etiam abortuum crimina ftatuit egregius Epifcopi Cocci Palmerii zelus, ut inter cafus refervatos cum excommunicationis pœna tertius hic effet.* (Fœtus inanimati abortum procurantes.) *Quæ-*

(a) In Epift. ad me data.

Quamobrem nimis raro pullulant abortus malitiosi. Pudeat ergo alios, si qui forte sunt, negligentes.

5. Porro si modus charitati, & solertiæ Episcoporum suppetit infantibus illegitimis succurrendi; quanto facilius impedient, ne legitimi, & vivi cum defuncta matre sepeliantur? Equidem scio, ad hæc ipsa non exiguam in Episcopis æque, & in Parochis requiri sollicitudinem: verum charitas, ubi vere talis est, qualis in Dei Ministris & esse debet, & esse præsumitur, scilicet insignis, obstacula omnia vincit. Expedit tamen, ut Prælati instructionem aliquam, vel edictum concinnent, quotannis populo in die Sanctorum Innocentium publice legendum. Varia ex his a Siculis Pontificibus lata in Appendice referemus. Ubi autem id Episcopi negligerent, Parochus instructionis loco Edictum adhibebit, quod ad numerum septimum dabimus appendicis ejusdem: præcisis tamen ab illo indulgentiis, pœnis, ac aliis, quæ non nisi Episcopis pro potestate loquentibus congruere possunt.

6. Quoniam vero Episcopi sæpe negotiorum ingenti mole obruuntur: ne infantium præsertim nonnatorum cura, qui non modica sunt animarum illis concreditarum portio; aliquo pacto flaccescat; oportet ut ipsi aliquem præsertim Cathedralis Ecclesiæ Canonicum designent, qui plurima, quæ in hoc libro proponuntur, & a Præsule statuenda promoveat, & similia pro re nata suggerat facienda, & ex officio cæteris aliis, eadem exequuturis immineat. Præcipuum namque Senatorum Ecclesiæ munus est, non solum Antistiti rem divinam facienti ministrare; sed eidem etiam in spirituali gubernio, & procuranda animarum salute consilium, auxiliumque conferre.

7. Postremo ut hujusmodi regulæ in praxim deducantur, ac deducta custodiantur; illud summopere quidem præ oculis habendum existimo; nimirum prægnantium domesticos, & conjunctos, Chirurgos, Parochos, aliosve circa prædicta delinquentes esse necessa-

neceſſario puniendos. Leges enim omnes præclaræ ſunt atque ſpecioſæ, at inutiles, & contemptæ jacebunt, ſi pœnas nunquam reipſa infigendas fruſtra comminentur. Objurgavit Chriſtus Apoſtolos ſuos, dum hi pueros ad ſe venientes arcebant, quod non ſine myſterio Sanctus Marcus tam luculenter enarravit (a): *Et offerebant illi parvulos, ut tangeret illos: Diſcipuli autem comminabantur offerentibus, quod cum videret Jeſus, indigne tulit, & ait illis: ſinite parvulos venire ad me, & ne prohibueritis eos: talium eſt enim Regnum Dei.*

8. Nam ut omnia ſemel dicam, conſanguinei, ſacerdotes, parochi, medici, magiſtratus, principes, epiſcopi, qui miſerrimis his infantulis non opitulantur, æque rei ſunt, ac ſi re ipſa illos interficerent, ac a ſalutis æternæ conſequutione repellerent: præſertim vero, qui majori pollent poteſtate, quique tenentur alios ad officium cogere: dicente Seneca: *Qui non vetat peccare, cum poſſit, jubet.* Verum ſi hoc opus legenti nimis gravia ac difficilia, præſertim ab epiſcopis, & parochis expoſcere fortaſſe videar; fidentiſſime reſpondebo: non debere illum eorum onera, qui Chriſti Apoſtolis, Diſcipuliſque ſucceſſere, cum propria tepiditate, vel ignavia metiri; ſed cum ſublimitate, longitudine, ac latitudine paſtoralis muneris, cum cœleſtis gratiæ copia, quæ a Deo tam arduæ vocationi tribuitur, & cum virorum Apoſtolicorum, imo & ipſius Chriſti Domini exemplo, quod adeo magnum eſt, & ſuperexcellens, ut Patres, & ex his Tridentina Synodus, animarum procurationem onus appellaverint, ipſis Angelicis humeris formidandum. Et profecto Deus tam oneroſum, & curis undequaque plenum diviniſſimum ſalvandarum animarum judicat miniſterium; ut etſi minimus beatorum angelorum pluribus regnis gubernandis per ſe ſolum ſufficiat; nihilominus ad rei gravitatem oſtendendam, noſtramque deprimendam audaciam, uni Angelo non niſi unam commiſerit animam, & inſuper communitatibus

Ppp

(a) Marci 10.

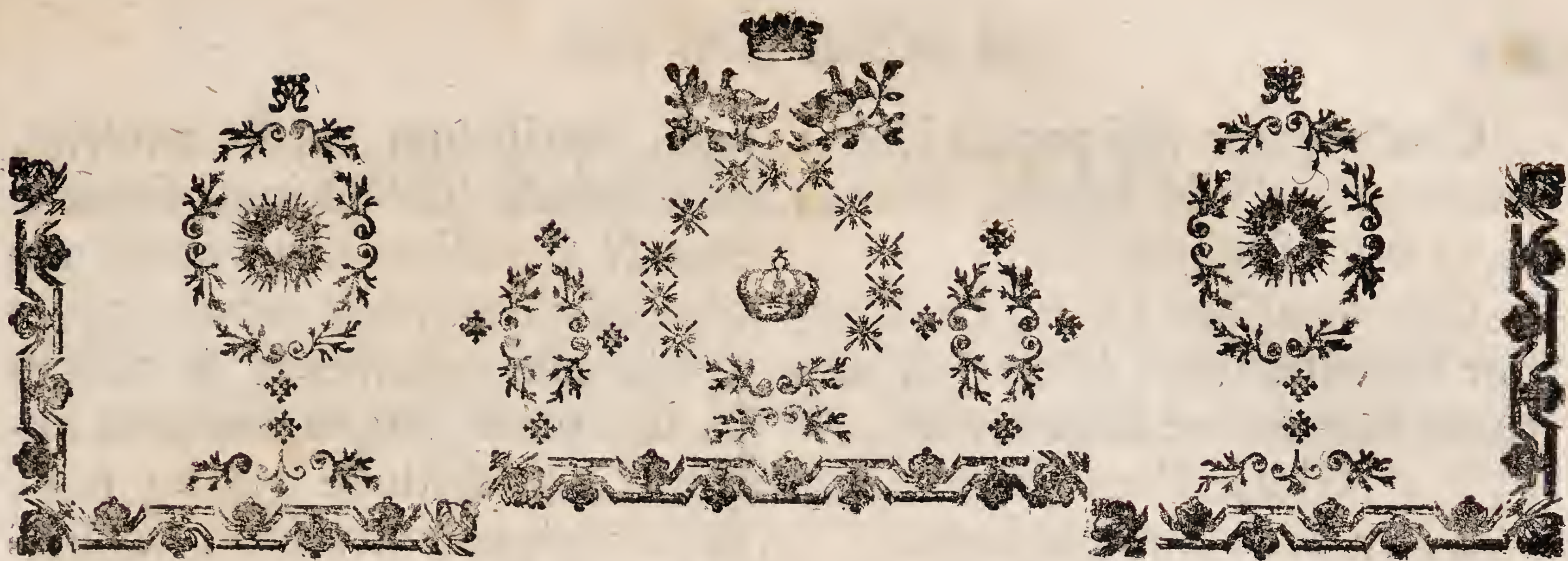
bus Archangelos præfecerit, diœcefibus tamen, aut faltem provinciis, Principatus: mentes nimirum præ angelis cuftodiæ fingulorum deputatis, & ut plurimum ex infimo Choro demiffis, longe fublimiori virtute præftantes. Verum hac ipfa mirabili ordinatione Sacerdotes fuos confirmat, & roborat: nos enim aperte demonftrat fub tot, ac tantis protectoribus, & ducibus conftitutos, & fupernæ gratiæ vigore, ac fortitudine animatos, & auctos, omnia aggredi omniaque ad felicem exitum poffe perducere, fi vere, ac unice animarum falutem, ipfiusque gloriam ftudiofiffime perquiramus.

FINIS LIBRI QVARTI ET ULTIMI.

Laudem dicite Deo noftro omnes fervi ejus, & qui timetis eum pufilli, & magni *Apoc.* 19. 5.

AP-

APPENDIX
AD
LIBRUM QUARTUM.
MONUMENTUM I.

Sancti Caroli Borromæi Archiepiscopi Mediolanensis Benedictio mulieris gravidæ, præsertim de cujus infelici partu timetur.

Sacerdos dicit:

Deus in adjutorium &c. Gloria Patri &c.

Terra dedit.

DEUS misereatur nobis, & benedicat nos: illuminet vultum suum super nos, & misereatur nobis.

Ut cognoscamus in terra viam tuam: in omnibus gentibus salutare tuum.

Confiteantur tibi populi Deus: confiteantur tibi populi omnes.

Lætentur & exultent gentes, quoniam judicas populos in æquitate: & gentes in terra dirigis.

Confiteantur tibi populi Deus: confiteantur tibi populi omnes: terra dedit fructum suum.

Benedicat nos Deus, Deus noster benedicat nos, Deus: & metuant eum omnes fines terræ.

Gloria Patri &c.

Terra dedit fructum suum.

Pater noster &c.

℣. Et ne nos inducas in tentationem.

℟. Sed libera nos a malo.

℣. Salvam fac Ancillam tuam.

℟. Deus meus sperantem in te.

℣. Esto ei Domine turris fortitudinis.

℟. A facie inimici.

℣. Nihil proficiat inimicus in ea.

℟. Et Filius iniquitatis non apponat nocere ei.

℣. Mitte ei Domine auxilium de Sancto.

℟. Et te Sion tuere eam.

℣. Domine exaudi orationem nostram.

℟. Et clamor noster ad te perveniat.

℣. Dominus vobiscum.

℟. Et cum Spiritu tuo.

OREMUS.

Domine Deus omnium Creator & Rector, accipe, quæsumus, sacrificium cordis contriti, & fervens desiderium famulæ tuæ N. humiliter supplicantis pro conservatione prolis debilis, quam dedisti eam concipere; & custodi partem tuam, atque sanctifica immensa benedictione gratiæ tuæ; & defende ab omni dolo, & injuria inimici, ab omnique adversitate, ut ad lucem præsentis vitæ, te adjuvante, veniat incolumis, tibique cum omnibus jugiter deserviat, & vitam demum consequi mereatur æternam. Per Dominum nostrum. &c. ℟. Amen.

℣. Dominus vobiscum.

℟. Et cum Spiritu tuo.

℣. Benedicat, & exaudiat nos Deus.

℟. Amen.

℣. Procedamus cum pace.

℟. In nomine Christi.

℣. Benedicamus Domino.

℟. Deo gratias.

Deinde aqua benedicta illam aspergit dicens:

Benedictio Dei omnipotentis Patris, † & Filii, † & Spiritus † Sancti descendat, & sit semper super te, & super prolem tuam, & maneat semper. Amen.

MO-

MONUMENTUM II.

Oratio Sancti Francisci Salesii, recitanda a prægnantibus ex libro tertio Epistolarum spiritualium, Epistola octogesima tertia.

O Deus æterne, infinitæ bonitatis pater, qui matrimonium ordinasti, ut hic in terra homines multiplicares, & isthuc cœlestem civitatem impleres: nostrumque sexum ad hoc munus præcipue destinasti, volens quoque, ut fœcunditas nostra signum esset benedictionis tuæ super nos. Ecce me prostratam ante faciem Majestatis tuæ, quam adoro, pro concepto infantulo, quem in ventre meo creare dignatus es, gratias agens. Verum, o Domine, quoniam hoc tibi placuit, brachium providentiæ tuæ usque ad operis, a te incepti, absolutionem extende: graviditati meæ tua perfectione succurre, & creaturam, quam in me formare voluisti, usque ad horam, qua in lucem venerit, continua protectione tua mecum porta: & tunc, o Deus vitæ meæ, auxiliare mihi, & dextera sancta tua debilitatem meam confirma, fructumque meum benignis oculis respice, usque quo, sicuti per creationem tuus est, ita media quoque redemptione tuus effici valeat; cum sacrosancti baptismatis aqua suscepta in sinum Ecclesiæ sponsæ tuæ reponetur. O Salvator animæ meæ, qui dum hic in terris degeres, tam vehementer puerulos amabas, tamque sæpe in brachiis tuis suscipiebas: ah recipe & istum, eumque ad sacram adoptionem tuam perducito: ut te habens, teque invocans patrem, nomen tuum in illo sanctificetur, & regnum tuum ad ipsum pertineat. Itaque, o mundi Redemptor, eum ex toto corde meo deputo, dedico, & consecro obedientiæ tuorum mandatorum, amori servitutis tibi debitæ, & servituti amoris tui. Quoniam vero iustitia tua primam ho-

minum matrem cum tota poſteritate, multis doloribus, & pœnis in partu ſubjecit, voluntarie labores omnes accepto, quos, o Domine, hujusmodi occaſione placitum tibi fuerit a me ſubſtinendas permittere. Solum te deprecor propter ſacrum, lætumque innocentiſſimæ genitricis tuæ partum, ut quo tempore miſera, vilisque peccatrix paritura ſum, te mihi propitium præbeas, me una cum filiolo, quem mihi tribuere dignaberis, benedicens benedictione æterni amoris tui, quam de tua bonitate ſummopere confidens, a te humillime depoſco. Tuque Virgo Mater Sanctiſſima, Domina mea maxime dilecta, & unica regina, ſingulare mulierum decus; ſub patrocinio tuo, & in ſinu maternæ, & incomparabilis ſuavitatis tuæ deſideria mea, & deprecationes recipe, ut Filii tui miſericordia eas exaudire dignetur. Hæc a te peto, atque exoro, quæ omnium es creaturarum amabiliſſima; propter virginalem amorem, quo dilectum ſponſum tuum B. Joſephum proſequuta es, propter infinita merita nativitatis Filii tui, propter ſanctiſſima viſcera, quæ eum portaverunt, & ſacra ubera, quæ eum lactaverunt. O Sancti Angeli, ad meam filiique mei, quem gero, cuſtodiam deputati, utrumque noſtrum defendite, & gubernate: ut veſtro tandem præſidio ad gloriam, qua fruimini, pervenire poſſimus, ut una vobiscum communem Regem noſtrum, ac Dominum, laudare, & exaltare mereamur, qui regnat in ſæcula ſæculorum. Amen.

MONUMENTUM III.

Oratio pro infantibus nonnatis, vel non baptizatis, propter quam quadraginta dierum indulgentiam toties, quoties in ſua Diœceſi recitabitur, conceſſit Archiepiſcopus Panormitanus.

Pater cœleſtis, qui curam geris etiam paſſerum, qui amas homines, eorumque prolem: parvulos omnes, etiam nonnatos, oculis

oculis misericordiæ tuæ benignissime respice: neque permittas eos sine gratia tua mori, sed tuere illos ab omni hominum, dæmonumque nequitia, ut opitulante providentia nati quidem baptismum consequantur; non nati vero incolumes tempore debito in lucem veniant, atque ita ipsi quoque sacra lotione mundentur. Si quos vero, ætate procedente, damnandos prævides, ad te potius jam baptizatos ante rationis usum misericorditer evoca. Respice in faciem infantis tui Jesu, qui te de genitricis etiam utero glorificavit, & per Prophetam tibi dixit: de ventre matris meæ tu es protector meus. Respice Mariam, beatosque innocentes pro pueris omnibus deprecantes, ne tuus hostis unquam in illorum perditione glorietur. Per Christum &c. Amen.

MONUMENTUM IV.

Recens Pragmatica Sicula de partu Cæsareo & abortu.

CAROLUS Dei gratia Rex utriusque Siciliæ, Hierusalem &c. Infans Hispaniarum, Dux Parmæ, Placentiæ, & Castri &c. Magnus hæreditarius Etruriæ Princeps &c.

Vicerex, & Generalis Capitaneus in hoc Siciliæ Regno Reverendissimis, Reverendis, ac Venerabilibus in Christo Patribus, Archiepiscopis, Episcopis, Abbatibus, Prioribus, eorumque Vicariis, & Locumtenentibus, Parochis, aliisque Officialibus, & personis Ecclesiasticis; nec non illustribus, spectabilibus, magnificis, & nobilibus hujus regni Officialibus Magistro Justitiario, ejusque Locumtenenti, Præsidibus regiorum tribunalium, Iudicibus magnæ Regiæ Curiæ, Magistris Rationalibus, Thesaurario, & Conservatori regalis patrimonii, Judicibus Consistorii Sacræ Regiæ Conscientiæ, Advocatis

quoque,

quoque, & Procuratoribus Fiscalibus, Protomedico præsenti, & futuris hujus Siciliæ Regni; nec non illustribus, ac spectabilibus Principibus, Ducibus, Marchionibus, Comitibus, Vicecomitibus, & Baronibus, ac etiam Vicariis, Commissariisque generalibus per totum hoc Siciliæ Regnum destinatis seu destinandis, armorumque Ducibus, Potestatibus, vulgo *Justitiæ Capitaneis*, Iudicibus, Fiscis, Syndicatoribus, Delegatis, & quibuscumque aliis Officialibus, & personis regni prædicti majoribus, & minoribus, quocumque officio, titulo, auctoritate, potestate, ac dignitate fungentibus constitutis, & constituendis, tam præsentibus, quam futuris, cui, vel quibus præsentes præsentatæ fuerint, aut quomodolibet pervenerint, Consiliariis Regiis, fidelibusque salutem.

Detestabilis usque modo fuit socordia, quæ in plerisque hujus regni civitatibus, & pagis grassabatur, ubi mulieribus gravidis mortuis, nulla subibat adstantes cura de fœtu, seu infantulo in matris utero existente, qui ut plurimùm vivus remanet, prout ex innumeris experimentis compertum est: nec enim recogitabatur, eum per Cæsareum partum, ab ipso jure communi, & civili præceptum, facile extrahi posse, atque ita ab immatura morte liberari, vel saltem ad æternam felicitatem medio baptismatis lavacro perduci: sed contra sæpe accidebat, matrem simul cum concepta, etsi non agnita, prole, sepeliri. A nonnullis ergo Dei zelo ferventibus viris, qui mala prædicta ob oculos nostros posuerunt, excitati, necessarium esse arbitrati sumus: gravissimi hujus negotii examen Præsidum, & Consultoris Conventui delegare, qui cum pro rei gravitate idipsum mature digesserit, scripta nobis consultatione renunciavit: pragmaticam constitutionem, numquam intercisuram, esse omnino sanciendam: formamque in ea præscribendam, quæ in hujusmodi casibus necessario servetur. Huic igitur insinuationi annuentes, per hanc nostram Regiam Secretariam chirographum ad Sacrum Regni Concilium dereximus, ut, quod ob antedicto Conventu

prop-

propositum nobis fuerat, exequeretur. Sacrum vero Concilium eidem nostro chirographo obsecundans sedulo perpendit, quam æquum sit, publicam auctoritatem ejus generis malis occurrere: quamobrem de hujusmodi re, quae & in se ipsa gravissima est, ac divinæ Gloriæ, regiæque Majestatis quam maxime interest, præsentem pragmaticam sanctionem condi, & publicari decrevit.

Hujus igitur virtute omnes Reverendissimos, Reverendos, ac venerabiles Archiepiscopos, Episcopos, Abbates, Priores, Vicarios, ac Generales Locumtenentes, Parochos, Beneficiatos, Cappellanos, aliosque Ecclesiasticos Viros in aliqua dignitate, vel exercitio cujuscumque muneris, vel jurisdictionis Ecclesiasticæ propriæ, vel delegatæ constitutos, vel etiam in statu privato existentes, hortamur, ut omnes pro virili ad id, quod in ea statuitur, obtinendum, operam quique suam conferre studeant: & insimul omnibus, & quibuscumque Officialibus laicis majoribus, vel minoribus, sive ii ordinariæ regiæ jurisdictioni subjecti sint, sive quocumque foro, etiam præcipuo, ac singulari muniti, præcipimus, ut & ipsi pro sua quisque parte, illos contingente, eidem constitutioni ad amussim, ac sub pœnis infra describendis obtemperent.

I. Ubi ergo quæcumque prægnans, cujuscumque gradus, & conditionis obierit; si maritus, propinqui, vel domestici ejusdem, probabilem opinionem habuerint, eam utero gerere: onus omnibus his incumbat curandi, ut facta primum indagine, utrum revera expiraverit; eadem illico media operatione Cæsarei partus incidatur, utque conceptus infans extrahatur, & baptizetur. Ad quem finem assequendum, convenit antea præmonere Chirurgum, aliumve peritum, ut infra explicabitur, qui dictam operationem efficere debebit, ut ille necessariis omnibus præparatis ad eam peragendam promptus inveniatur. Quod si forte peritus haberi statim non posset; prædicti, quousque accurrerit ille, operam dabunt,

bunt, ut prægnantis defunctæ venter, pannis lineis igni admotis, calidus interea conservetur.

II. Operationis faciendæ onus principaliter chirurgis imponimus, & in eorum defectu obstetricibus, aut barbitonsoribus; atque ubi isti minus idonei fuerint, medicis ipsis physicis, vel aliis, qui potius eligendi videbuntur. Atque ideo jubemus, ut in posterum ii, ad quos pertinet, aliquem ad barbitonsoris, vel obstetricis munus nequaquam approbent, nisi prius medio examine, de modo, cæteroqui facillimo, Cæsareum partum defunctarum, ubi expediat, exequendi, satis peritum sese probaverit. Quocirca jubemus regium Protomedicum in omnibus hujus regni civitatibus, & locis breviter simul, & dilucidæ prædictæ incisionis methodum decernere, describere, ac publicare, quam volumus ab iis, ad quos attinet, una cum regulis ad nonnatos infantes adjuvandos magis necessariis, aliisque similiter, quæ ipse pro minus peritorum instructione præscribenda duxerit, exacte observari.

III. Chirurgis, aliisve, qui operationem, ut supra, præstituri sunt; mercedem aliquem petere interdicimus, ubi defunctæ maritus, vel cognati, qui solvere tenerentur, vel ipsa defuncta pauperie laborent: ubi tamen hi solvendo essent, non propterea illi mercedem, quæ constitutionum Protomedici taxam excedat, exquirere poterunt: de ipsa vero nunquam paciscentur, imo neque mentionem ullam habebunt, nisi jam operatione peracta. Ita ut si chirurgi, medici, barbitonsores, vel obstetrices, aliusve, qui in eorum defectu, ab Officialibus Justitiæ ad sectionem idoneus extimaretur, quacumque ratione ad parendum huic legi difficiles sese ostenderent, & propterea quamquam ad breve tempus, partum Cæsareum remorarent; officiales Justitiæ loci, & eorum quisque illis biennialis carceris pœnam, quam statuimus, aliasque nostro nostrorumque successorum arbitratu infligendas interminabit. Similiter tamen eosdem Officiales adstringimus ad curandum, ut viceversa palatino modo, & absque

que ulla judicii figura, justum, ac debitum stipendium a defunctæ propinquis, vel respective hæredibus, operationem administranti diligentissime persolvatur.

IV. Ubi gravida marito careat, propinquis, atque domesticis; tenebuntur vicini, & alii, qui graviditatis, præsertim illegitimæ, notitiam habuerint, justitiæ ministros cum supradicto præventu implorare, quo celerrime, opportune & ex officio dent operam, ut ipsa incisio peragatur: saltem ejus faciendæ curam, si in loco extiterit nosocomium, ipsius Rectori committendo, vel aliam sane viam ineundo, quam pro majori celeritate opportuniorem judicabunt. Ac similiter si prægnans maritum, vel alios propinquos, aut domesticos haberet quidem; at incisionem isti negligerent; maxime si prægnatio sit illegitima; ipsi vicini magistratuum officium, ut hi provideant, implorare tenebuntur.

V. Omnium quoque hujus regni nosocomiorum Rectoribus, ex proprii muneris debito insistendum erit, ut hujusmodi incisio in gravidis, quæ in eorum nosocomiis decesserint, pari modo efficiatur.

VI. Ubi clare non constet, (constare autem est difficillimum) fœtum in utero defunctæ mulieris existentem, jam obiisse; præsumendus semper est vivens: proinde incisionis cura, & exequutio ab iis, ad quos, uti supra dictum est, pertinebit, quodcumque tandem tempus a morte matris elapsum sit, omitti non poterit: cum plurima exempla demonstrent, nonnunquam infantes matri per diem, & amplius in utero supervixisse.

VII. Districte præterea decernimus, neque prægnantis defunctæ maritum, neque propinquos, neque alium, nemine prorsus excepto, posse incisionem impedire: in casu autem resistentiæ, loci Officiales, hujus pragmaticæ, perpetuo valituræ, auctoritate, viribus curiæ realibus, & personalibus remedium adhibere debebunt: adeo ut incisio absque

ulla minima temporis jactura executioni mandetur; qui vero sese illi opponent pœnis infra irrogandis erunt obnoxii. Officiales etiam, & unusquisque ipsorum, qui hujus rei notitiam, quamvis privatam, & extrajudicialem sortiti; non tamen conveniens remedium attulerint; prout ipsis virtute hujus Pragmaticæ vehementer injungitur; de omissione rationem reddere tenebuntur; & ipso facto, si nobiles, in pœnam triennalis carceris in Castro, si vero ignobiles præter triennalem carcerem, in alias insuper pœnas nobis, nostrisque Successoribus reservatas incurrisse intelligantur.

VIII. Quoniam vero contingere poterit, ut aliqua defuncta illegitime utero gerat, quæ virtute præsentis Pragmaticæ personarum exceptionem non admittentis, ac sub pœnis antea expressis, & infra exprimendis, incidi similiter debet: cumque timendum sit, ne illius propinqui, ut a dedecore, quod forte sibi occasione partus Cæsarei obventurum putant, graviditatem occultare contendant, sectionemque impedire; statuimus, ac præcipimus omnibus, & quibuscumque justitiæ Officialibus, peritis, & aliis, qui operationis Cæsareæ mulieribus illegitime gravidis faciendæ scientiam habere, vel ei quomodocumque operam dare debebunt; ut qualibet oppositione, & opinione propinquorum contempta, illam perficiant: omni tamen prudentia, dexteritate, & silentio utentes: ita ut nemini prorsus, qui operationi non sit omnino necessarius, ejus rei vel levis notitia communicetur. Eosdem ergo præmonemus, quod, ubi sive ex malitia, sive etiam ex negligentia rem debita prudentia, ac dexteritate non bene gesserint, ad ipsorum punitionem pro ignaviæ, & inobedientiæ ratione deveniemus. Qui tamen antedictam exequutionem impedire tentabunt, vel ei sese opponent; pœnis contra partus Cæsarei detrectatores, in hujus Pragmaticæ fine sanciendis, merito subjicientur.

IX. Parochos insuper omnes hujus regni etiam atque etiam hortamur, ut legum Ecclesiæ memores, majori,

majori, qua possunt, diligentia, atque solertia invigilent: ne unquam mulieres in graviditate defunctæ sepeliantur, nisi facta prius incisione. Itaque hasce prægnantes ad sepulturam deferri, eisque lustralem aquam impertiri nullo sane modo permittant: quin imo per semetipsos, ubi propinqui obstent, Officialium localium auxilium invocabunt, qui, uti supra dictum est, de re ipsa rationem erunt deinde reddituri. Similiter quoque Reverendissimos Archiepiscopos, Episcopos, & Abbates in hoc regno jurisdictionis Ecclesiasticæ usu pollentes hortamur, ut Parochos, & alios Ecclesiasticos homines sibi subjectos antedicta omnia implere adigant, sub pœnis illis, quas adversus eosdem in suis Edictis, vel Diœcesana Synodo pro rei gravitate, & magnitudine decernendas arbitrabuntur.

X. Quanta maxima fieri potest severitate, non solum sub pœnis infra exponendis interdicimus, ne qua omnino prægnans, quolibet excogitabili modo, abortum procuret: sed & ne alii ad ipsum quidquam auxilii, quamvis minimum, cooperationem, consiliumve contribuant, sub pœnis iisdem. Prohibitum sit præterea medicis, chirurgis, obstetricibus, barbitonsoribus, pharmacopolis, cæterisque omnibus præscribere, porrigere, adhibere, aut vendere Medicinas, vel alia quæcunque remedia, ad finem adeo perniciosum conducibilia. Supradictis ergo jubemus, ut majori, qua possunt, circumspectione semper utantur, ubi in suspicionem venerint, sive gravidas, sive alios prædicta pharmaca, vel alia remedia, eo pravo consilio, abortum scilicet procurandi, postulare: cum eo casu manum retrahere debeant, & ab eis dandis, vel exercendis abstinere. In prægnantium autem curatione teneantur Medici summa diligentia, atque cautela, a charitatis lege imperatis incedere: ne concepto fœtui medicaminibus a se tribuendis nocumentum, aut mortis, vel abortus periculum inferatur. Quocirca eos etiam hortamur, quibus compertum est, abortum procurari, ut si alius impediendi modus,

dus, non eluceat; id Poteſtati ſeu Juſtitiæ Capitaneo, vel alicui Officiali ſecreto denuncient: quo ad malum arcendum ipſi media opportuna diſponant.

XI. In graviditatibus illegitimis onus erit hujusmodi Magiſtratuum, aliorumve Officialium, ad quos earum notitia pervenerit: & cæteroqui prudenter timere poterunt, ne aliquis ex malitia ſequatur abortus; quantocitius ad prudentes, ac ſecretas præmonitiones, & cautelas pro partus cuſtodia procedere poſſunt ut prægnans, ejusque propinqui congruo tempore de fœtu reſpondere teneantur: ac ſi prægnans pauper ſit, obſtetricem aliquam, aliamve perſonam, quæ ſollicitudinem illius gerat, deputabunt: omnem tamen adhibendo circumſpectionem, charitatem, zelum, atque ſilentium, quæ in ſimilibus requiruntur.

XII. Volumus etiam, & hujus Pragmaticæ virtute ſancimus, ne unquam in abortibus, qui a modo contigerint, conjuncti, domeſtici, aliive, qui forte aderunt, fœtum imprudenti ſocordia projiciant, vel derelinquant: ſed attente, ac diligentiſſime perſcrutentur, an vivat; quo ſtatim, quid circa baptiſmi collationem agendum ſit, deliberari poſſit.

XIII. Pari modo ſtatuimus tam in abortu, quam in partu naturali, nemini licere fœtum, quia deformem, occidere, ſicuti barbaro certe more multoties factitatum eſt: ſi tamen vere ſit monſtrum; Parochum eſſe advocandum: ut, juxta Eccleſiæ leges in rituali præſcriptas, utrum baptiſmus dandus, vel denegandus ſit, judicet ipſe: vel ſi neceſſarium videatur, atque per tempus fortaſſe liceat; Epiſcopum conſulat, aliosque peritos.

XIV. Demum præcipimus, atque ſtatuimus, quemcunque hujus perpetuo valituræ pragmaticæ transgreſſorem, ſive maritus ille ſit, ſive ſanguine conjunctus, vel conjuncta, uti ſupra, ſive alia quævis perſona, cujus dolo, impedimento, vel negligentia Cæſarei partus operatio cum damno fœtus omittatur,

aut

aut ſaltem retardetur; eum inſuper, cujus malitia violentus abortus, ut antea dictum fuit, evenerit; habendos eſſe criminis homicidii patratores. Quapropter contra dolofos, hujuſcemodi reos, & negligentes transgreſſores, vel impedientes, Officialibus Juſtitiæ hujus Regni mandamus, ut ſeveriori, qua poſſunt, methodo proceſſum omnino conſtruant, illosque carceribus tradant, & conſueta forma, & juxta Ritum, Legesque Regni capitali judicio perſequantur, quo deinde ab iis, ad quos pertinet, pro ratione tum qualitatis, & circumſtantiarum in crimine; tum doli, & gravitatis negligentiæ repertæ, ad pœnas damnari valeant, quibus homicidia coercentur. Iſtorum ergo maleficiorum notitiam, ubi contigerint, ad nos, prout facere tenentur in aliis, per Tribunal Magnæ Regiæ Curiæ Criminalis transmittant: cui quidem contra prædictos transgreſſores, niſi iidem loci Magiſtratus meri, & mixti imperii gaudeant exercitio, privative procedere jubemus, nullo pro hujusmodi criminibus fori privilegio, quamvis maximo, quo rei forte muniti ſint, beneficio admiſſo. Volumus enim eos in caſibus antedictis Regiæ Majeſtatis jurisdictioni ordinariæ unice, ac privative ſubjectos. Regium inſuper Fiſcum poſſe in defectu accuſatoris principaliter agere, & ſubintrare, ut adverſus reos judicium inſtituatur, ipſique puniantur. Jubemus denique præſentem conſtitutionem in ſuis omnibus articulis, ac ſenſibus totoque tenore, utpote hujus regni legem inviolabilem, atque perpetuam, ad amuſſim, & diligenti exequutione ſervari. Quocirca, ut unusquisque illius ſcientiam aſſequatur, ſtatuimus, eam conſueta forma publicandam eſſe, atque ab iis, ad quos pertinet, debitis locis regiſtrandam: neque ſecus ullatenus a quoquam eſſe faciendum. Dat. Panormi die nona Augufti duodecimæ Indictionis 1749.

DUX

DUX DE LA VIEFUILLE.

Andreas Ioseph Regio Thesaurius Generalis Regni

Io. Thomas Loredano Præses Magnæ Regiæ Curiæ.

D. Nicolaus Mira Præses Consistorii.

D. Franciscus Gemelli Judex Magnæ Regiæ Curiæ Criminalis.

Fridericus Villaroel Judex Magnæ Regiæ Curiæ Criminalis.

D. Franciscus Paladini Judex Magnæ Regiæ Curiæ Criminalis.

Dominicus Pensabene Judex Magnæ Regiæ Curiæ Civilis.

Io. Baptista Arceri Judex Magnæ Regiæ Curiæ Civilis.

Hieron. Caccamisi Judex Magnæ Regiæ Curiæ Civilis:

Joseph Asmundus Paterno Advocatus Fisci Magnæ Regiæ Curiæ.

D. Ignatius Pape Protonotarius.

Joseph Maria Jurato Judex Consistorii Sacræ Regiæ Conscientiæ.

Joseph Leone Judex Consistorii Sacræ Regiæ Conscientiæ.

D. Joseph Catena Præses Regii Patrimonii.

D. Jo. Baptista Jannucci Consultor.

D. Rosarius Frangipane Præses Magister Rationalis.

Joannes Maria a S. Martino Magister Rationalis.

Petrus

Petrus Filingeri Magister Rationalis.

D. Antonius de Sandoval Magister Rationalis.

D. Vitalis Valguarnera Magister Rationalis.

Stephanus Airoldi Magister Rationalis.

Joseph Arena Magister Rationalis.

Lucas Antonius de Laredo Conservator.

Dominicus Cardillo Magister Rationalis Advocatus Fiscalis.

Joseph Procopi Magister Secretus.

Alexander Testa Judex Consistorii Sacræ Regiæ Conscientiæ.

D. Franciscus Maria Alias Auditor Generalis.

D. Franciscus Notarbartolo Magister Portulanus.

Dominus Vicerex, & Generalis Capitaneus mandavit mihi D. Ignatio Pape Protonotario: & vidimus omnes de Sacro Regio Consilio.

Promulgetur
Pape Prot.

P. S. P. U.
Pilo Synd.

Die decimo octavo Augusti duodecimæ Indictionis 1749.

Ego D. Ioannes Baptista de Franchis hujus felicis, & fidelissimæ Urbis Panhormi Publicus Præco, superiorem Pragmaticam Sanctionem promulgavi per loca solita, publica & consueta Tubis Regiis &c.

Pragmatica Sanctio, qua Cæſarei partus operatio quibuscumque mulieribus in graviditate mortuis facienda, & a quo facienda ſtatuitur. Varia etiam in adeo gravi materia a Regni Officialibus, & a quolibet alio, ad quem res pertinere debebit, aut poterit, exequenda providentur, ac præſcribuntur.

MONUMENTUM V.

Mandatum, ſive Edictum perpetuum Protomedici Regni Siciliæ,

Onuphrius Milatius, Artium & Medicinæ Doctor, in rebus ad ſalutem attinentibus, Regius Conſiliarius, & in hoc Siciliæ Regno, Inſulisque adjacentibus, Coſyræ, Liparæ &c. Protomedicus Generalis.

Salutaris Cæſarei partus mulierum in graviditate defunctarum uſus, ut ex iis fœtus eruatur, non tantum ab Eccleſia Dei in Rituali Romano illis verbis præcipitur: *Si Mater prægnans mortua fuerit, fœtus quam primum caute extrahatur, ac ſi vivus fuerit, baptizetur:* ſed & a Jure ipſo communi, civilique ſancitur: lex enim expreſſe in univerſum vetat, feminam, ſi prægnans obierit, niſi educto ex ea prius infantulo, ſepeliri: declarans æque homicidas illos, qui hoc neglexerint, ac eos, qui cum filio ipſam ſimul revera interficerent genetricem. *Negat lex regia*, en ejus aperta, famigerataque verba, *mulierem, quæ mortua ſit, humari, antequam partus ei excidatur: qui contra fecerit, ſpem animantis cum gravida peremiſſe videtur.* Vetuſtiſſima quidem lex, & regia etiam communiter dicta: quia ab antiquis Romanorum regibus, quamquam Idololalatris, & nihil de baptiſmate

te cogitantibus, lata. Cum itaque jam pridem specialis Pragmatica promulgata sit, in qua partum Cæsareum in defunctis gravidis faciendum esse statuitur, ac vehementius inculcatur; una simul in ea nobis mandatum est, non solum ut methodum illius peragendi explicaremus, sed & ea præciperemus, quæ nobis ad rem necessaria & opportuna viderentur. Imperata igitur hujusmodi exequi volentes, & ejusdem Pragmaticæ articulo secundo inhærentes, illius virtute, ac auctoritate hoc nostro Edicto sequentia disponimus, præscribimus, atque jubemus.

I. Primo cum ab eadem Pragmatica decretum sit, Chirurgis deficientibus partus Cæsarei faciendi onus obstetricibus, & barbitonsoribus, atque ubi ipsi idonei non sint, Medicis Physicis incumbere, neminemque in posterum barbitonsoris, vel obstetricis artem exercendi facultatem obtinere posse, nisi prius de modo partum Cæsareum in defunctis mulieribus ministrandi probe instructum, atque examinatum; edicimus, ut illi, qui ante prædictam Pragmaticam ad barbitonsoris, vel obstetricis artem approbati jam fuerint; etiam ipsi methodum illum exequendi perdiscant, quæ sequentibus continetur.

II. Postquam prægnans expiraverit; Chirurgus mortem comprobet, nimirum illius arterias contrectet, ejusque cor, ut dignoscat, an motus omnis in ea defierit. Defunctæ naribus filium lini, vel lanæ, vel candelulam accensam admoveat, ut ex eorumdem quiete, vel motu conjectet, utrum respiratio cessarit. Insuper quia hujusmodi signa interdum fallunt: etiam hæc alia perpendat. Frigiditatem membrorum, ipsorumque nimium pondus, ac rigiditatem: dummodo rigiditas convulsiva non sit, sed propria mortuorum: In convulsiva membrum ad situm contrarium ei, ad quem a convulsione ipsa determinatum fuerit, induci non potest: imo si ad eum cogitur, moxque sibi relinquitur; ad pristinum locum cum violentia redibit: in mortuis vero eodem

loco requiescet. Id præsertim hoc experimento discernitur maxillam scilicet inferiorem e superiore diducendo: nam si ea in eodem puncto, ubi deponitur, manet: vel ad pristinum quidem locum regreditur, sed paulatim, aliquod spatium inter se, ac maxillam superiorem relinquens, rigiditas a morte processit: contra vero si cum impetu ad superiorem revertitur convulsiva dicenda est. Inspiciatur etiam, utrum facies deformata jam sit: utrum oculi panno vitreo velati, ac decolorati, & flaccidi jam effecti: & ante sectionis initium defunctæ carnibus accensa candelula admoveatur; si forte illa dolorem ostendat.

III. In repentina morte notabile semper, ad prudentis arbitrium, tempus erit expectandum: prædictaque signa, & experimenta majori cum sedulitate consideranda, omniaque media erunt adhibenda, ut mulier ad se redeat, si forte syncope tantum vel hysterico, aut simili malo prostrata sit. (*a*) Prægnantis morte jam comprobata ad Cæsaream operationem deveniendum erit.

Chirurgus tamen ante palpabit, ac diligenter inquiret, ubinam situs est fœtus: propinquusne, an distans a peripheria, seu exteriori parte ventris? Ut hujus crassitiem, atque pinguedinem arbitretur, atque ita sese continere sciat circa majorem, vel minorem incisionis profunditatem, nimirum ne feriat infantem. Incisio fieri solet scalpello recurvo, vel cultro, aut novacula. Incipiendum a parte, quæ substat Cartilagini ensiformi, scilicet paulo supra umbilicum, sed nonnihil a latere, ut ipse umbilicus, qui secatu difficilis est, evitetur: deinde inferius per longitudinalem lineam usque ad finem ventris descendendum erit, vulnere competentis profunditatis, quodque ad incidendam pellem, carnemque sufficiat: quæ simul junctæ crassitiem nostri pollicis, id est digiti majoris parum excedere consueverunt: quamvis variam quoque sortiantur mensuram pro-

(*a*) Vide Bruhier. *de Incertitudine signorum mortis.* Lovil. *de certitudine signorum mortis.*

pro corporis magnitudine, atque pinguedine. Diſſecta carne apparet magna abdominis, id eſt ventris, membrana, peritonæum dicta: Peritus eam leviter diſcindit: non enim craſſior eſt velo firmiori cribario. His peractis, inteſtina removet, ac ſtatim ſeſe oſtendet uterus, qui tamen interdum ſubtilis eſt, neque cultri craſſitudinem ſuperat: quapropter leniter, & ipſe incidendus eſt, ne infantulus forte lædatur: atque ita in conſpectum veniet hic ſecundinis ſuis involutus, quæ vel ſola manu, vel ſi duriores forte ſint, eodem cultro, vel forbicibus, aut aliquo alio inſtrumento lacerantur. Verum quia nonnumquam conceptio non naturalis fuit, ſed vitioſa; ubi de prægnatione conſtet, neque tamen fœtus in utero inveniatur; peritus ampliori vulnere ventrem diſcindat, & fœtum vel in cavo ipſius ventris, vel in altera ex tubis fallopianis, vel in ovario, quod ſupra, ſed extra uterum, ſitum eſt, adinveniet. Diſcoopertus ergo jam puer, ſi, quamvis vivus, debilitate laboret; in eodem ventre baptizetur: ſi tamen viget, reciſo umbilicali funiculo, ex utero eruatur, & baptiſmate donetur. Puero baptizato, umbilicalis funiculus conſueto more ligandus eſt, os illi aperitur, naſusque mundatur; ipſeque vel appropinquatione ad ignem, vel halitu, vel aqua vitæ, ac ſimilibus recreatur, pannisque calefactis involvitur. Chirurgus vero ſedulo animadvertat, quærendum ſibi ſemper eſſe, utrum gemellus aliquis, vel alius ex ſuperfœtatione minor fœtus, vel forte plures in matre deliteſcant.

IV. Cum non raro contingat, neceſſitatem Cæſareæ ſectionis faciendæ ex impoſſibilitate partus provenire, propter quam gravida e vivis diſceſſerit; ſtatuimus, ut obſtetrices omnes ſub pœna deſtitutionis ab officio, ſedem ſeu ſcamnum, ad parturientium levamen adinventum, habere teneantur. Si vero in humilioribus pagis obſtetrices adeo forte ſint pauperes, ut illud ſibi nequeant comparare, ab Univerſitate poſtulabunt: ipſum, quod reipublicæ maximopere interſit, absque dubio accepturæ.

V. Chirurgi ſub eadem pœna ad habendum in ſua domo ſpeculum matricis tenebuntur: itemque ad habendum Palfinianum inſtrumentum a Gregorio, & Petito emendatum, quo idem Gregorius, Winslowio narrante, duodecim annorum, & aliquot menſium decurſu vivos plusquam ſeptuaginta fœtus extraxit: inſuper ad normam faciendi partum Cæſareum in viventibus addiſcendam: ut requiſiti, & in circumſtantiis ab arte Chirurgica probatis eo uti poſſint. Jubemus etiam, ut librum de illo ex profeſſo differentem ſibi coemant, puta Rouſſetum, aut ſimiles.

VI. Nemo poſthac ad Chirurgi munus idoneus judicabitur, niſi prius de miniſtrando viventibus Cæſareo partu ſatis edoctus, & indeclinabiliter examinatus.

VII. Phyſicos, chirurgos, barbitonſores, obſtetrices, qui præfatæ Pragmaticæ, vel etiam præſenti Edicto non obtemperabunt, præter ejusdem Pragmaticæ pœnas, privationi quoque muneris ipſo facto ſubjicimus.

VIII. Cum ſæpe infantes tum partu Cæſareo extracti, tum etiam quocumque modo nati, omnino mortui videantur, etſi revera non ſint: oportet, ut eorum capitis arteriæ, ſeu fons pulſatilis, itemque arteriæ umbilicales, ac ſiniſtra cordis regio contrectentur: quod ſi nulla pulſatio percipitur, nullum ſenſus indicium, nec motus, aut reſpiratio, nihilominus noverint univerſi, eos pro magna ipſorum parte, uti experientia patefecit, dummodo putrefacti non ſint, neque initium putrefactionis habeant, eſſe vivos, & ſolum deliquio detentos, propter ſpirituum ſcilicet defectum, quem præſertim in naſcendi conatu ſubierunt. Animadvertendum autem, ut caute diſcernamus fœtorem ex liquidis maternis corruptis manantem a cadaverico parvuli fœtore: diſtinguenda etiam putrefactio reſolutiva, quæ mortuorum eſt propria, a gangræna ſicca, vel etiam humida, ſed cum rubore conjuncta, hæ namque duæ poſteriores ad vivos pertinent. Igitur etſi puer absque motu, ſenſu, pulſu, ac reſpiratione oriatur, ac mortuus appareat:

appareat: dummodo corruptus non sit, neque corruptionis ostendat initium; vera satagendum erit charitate: ut ad sensuum officia revocetur, multi enim ex ipsis non nisi post tres, imo & quatuor horas patientis, longanimisque curæ ad se rediere. Quo circa insufflandus est arundineo tubulo in eorum os calidus halitus, sugenda insuper mamillarum ipsorum, præsertim sinistræ, capita: extimulandæ pedum plantæ penicillo: eorum secundinæ, placenta, funiculusque umbilicalis a corpusculo non resectus, comburenda: aliaque remedia tentanda sunt, ad hunc ipsum finem a Doctoribus passim adnotata.

IX. Idem similiter pro submersis admonemus, qui non nisi post duas a submersione horas interdum anima spoliantur: nonnulli vero sub aquis ad plures dies vivi permanserunt, & quamvis extracti penitus extincti viderentur, post longam tamen bene plurium horarum curationem restituti sunt. Methodus vero curationis legenda tum apud Bruhierium, tum etiam apud Lovisium, Lucam Tozzium, aliosque Doctores.

X. Denique nostras hujusmodi ordinationes nostrorum substitutorum zelo maxime commendamus, qui earum transgressiones ad nos deferre non prætermittent, ut eas debitis pœnis puniamus, ac probe coerceamus. Neque quidquam in contrarium a quoquam attentandum. Datum ac renovatum Panormi 17. Cal. Octobris 1756.

Promulgetur
Cardillo M. R. C. F. P.

D. Petrus Rini Magister Notarius.

AN-

ANNOTATIO.

Edictum hoc ab Onuphrio Milatio Siciliæ Protomedico de nonnatorum ſalute bene merito bis in toto iſto Regno ſub duobus Fiſci Patronis promulgatum eſt. Et primo quidem Anno 1749. una cum Pragmatica de partu Cæſareo & cum approbatione Joſephi Aſmundo Paterno ad præſens ob merita præclariſſima Tribunalis Conſiſtorii Præſide, qui ſtrenuam in Pragmaticæ ipſius confectione, ac promulgatione operam navavit: deinde ſeorſim Anno 1756. probante Dominico Cardillo egregio Senatore: cum autem in hac iterata publicatione monitio de naſcentibus parvulis in ſpeciem defunctis, & de naufragis adjuvandis addita ſit; Edictum ipſum deſcripſimus juxta ſecundæ hujus editionis exemplar.

MONUMENTUM VI.

Epiſtola Advocati Fiſcalis Magnæ Regiæ Curiæ Siculæ pro Solemni Pragmaticæ Viceregiæ & perpetui Edicti Protomedici promulgatione ad Officiales Juſtitiæ Civitatum & Pagorum Regni.

Domini mei Obſervandiſſimi.

Cum recens in hoc regno de partu Cæſareo Pragmatica, ejusque decreto, atque auctoritate Edictum ſpectabilis Protomedici condita ſint; chirographo ſuo Prorex Excellentiſſimus ſeptimo idus currentis menſis mihi demandare dignatus eſt, ut hujusmodi nova jura ad universi regni civitates, & pagos publicanda,

da, & registranda dirigerem, & observanda curarem. Duo ergo a me Dominationibus vestris exemplaria ejusdem Pragmaticæ typis impressa mittuntur; ut a te Domine Capitanee una cum præcitato Edicto, quod per substituti Protomedici ductum tibi transmitto, solemniori, qua poterit, forma illico promulgentur. Pragmaticæ autem registrationem in Actis Curiæ Capitanealis, item Iuratoriæ, & Protomedici substituti faciendam præcipies. Quoniam vero convenit, Ecclesiasticos quoque viros ea scire, quæ in Pragmatica statuuntur; eam registrari etiam curabis in Actis Curiæ Episcopalis, & respective foraneæ: item in libro baptismatum anni præsentis per omnes loci Parœcias. Unum vero ex Pragmaticæ exemplaribus excusis conservandum erit in Actis Curiæ Capitanealis loci, alterum in Actis Curiæ Ecclesiasticæ, sive principalis, sive foraneæ. Edictum similiter post promulgationem in omnibus antedictis Officiis tamquam Pragmaticæ Appendix pari modo registrabitur, cujus authenthicum exemplar typis editum in Actis Curiæ Protomedici substituti manebit: cum enim tum Pragmatica, tum Edictum in omne futurum ævum, utpote perpetuæ Regni leges, custodiri necesse sit; æquum est etiam, indelebilem utriusque memoriam diligenter, & ubique servari. Denique postquam hæc omnia sub descripta forma perfecta jam fuerint; id mihi, tu Domine Capitanee, per epistolam significabis, a me subinde Proregi Excellentissimo referendum. Tabellarium tamen encyclicum, qui vobis antedicta deferet, ultra progressurum, infra unius horæ spatium dimittetis: mercede juxta taxam Illustris Marchionis Rajatæ magni Pro-Tabellarii persoluta. Meque ad mandata vestra exequenda offero paratissimum. Panormi Decimo Cal. Octobris 1749.

Dominationum vestrarum observantissimus
Joseph Asmundo Paterno Magnæ Regiæ
Curiæ Fiscalis Advocatus.

MONUMENTUM VII.

Edictum Archiepiscopi Panormitani primi in Siciliæ Regno Metropolitani.

NOS Fr. D. IOSEPH MELENDEZ &c. ARCHIEPISCOPUS &c.

Horribilis quidem, & numerosa strages illa fuit, quam olim innocentium parvulorum corporibus Herodes intulit: at multo numerosior est, atque funestior altera, quam quotidie in tot animabus puerorum sine baptismate decedentium Satanas exercere consuevit. Prima enim tandem ad ornandum martyribus cœlum, secunda vero ad implendum reprobis Lymbum inservit. Infelicium ergo parvulorum miseratione commoti, debitam Pastoralis nostri muneris partem judicavimus, hoc perpetuo Edicto admonere, inculcare, ac respective præcipere, quæ sequuntur.

I. Ac primo patribus, matribusque denunciamus, eos ad vitam prolis conservandam, ejusque bonum spirituale, procurandum adstringi. Prægnantes igitur omnia, quæ ipsis abortum creare possunt, evitare tenentur: puta pondera nimis ingentia attollere, valde laboriosa opera adoriri, ac similia factitare. Contra vero ad ea omnia præstanda obligari, quæ ad fœtus conservationem necessaria existimantur. Si enim grande peccatum est, generationem tantummodo impedire; quanto majus erit ex malitia, vel negligentia abortui causam præbere, quamvis fœtum non dum animatum esse credamus?

II. Qui quomodocunque mulieris abortum animato fœtu sollicitat, verum atque horrendum unius, vel plurium innocentium, quot forte fœtus erant, perpetrat homi-

homicidium; nec tantum corporis, ſed & animæ: cum facile ſine baptiſmate moriantur. Incidit etiam ipſo facto in excommunicationem Papæ reſervatam, quæ non ab aliis, ſed a nobis tantum abſolvi poterit.

III. Qui aliquem noverit abortum procurare: ſi non alia impediendi ſupereſt via; Parocho, ut is provideat, revelare tenetur.

IV. Cum incertum ſit animationis tempus, quam plerique auctores primis graviditatis diebus contingere putant; in quocumque abortu ſedulo inſpiciendus eſt fœtus: ac ſi quantumvis exiguus, & imperfectiſſime figuratus, aliquem tamen motum oſtendat, illico ſub conditione, *Si ex capax*, baptizetur: ſi vero motum non oſtendat, ſed nihilominus humanus Embryo eſſe dignoſcitur, nec tamen contuſus, vel corruptus; eo ſane caſu, quia forte vivit, quamvis moveri non poſſit, quod organa ad motum adhuc apta non habeat; graves Doctores baptizandum ſub conditione docent, atque ita nos faciendum eſſe monemus.

V. Baptiſmus juxta Synodum ante tertium diem infantibus conferatur: neque hi ante ſecundum annum expletum in lecto, ſed in cunis collocentur, ne opprimi, vel ſuffocari contingat: præſertim ſi manuſculas habent faſciis incluſas.

VI. Prægnans ubi moriatur, partu Cæſareo juxta Ritualis præceptum eſt incidenda, ut fœtus extrahatur, & illico baptizetur. Qui inciſionem impedit, vel graviditatem ſciens, non eam Parocho, antequam expiret gravida, revelat; lethaliter peccat, nos autem tam inciſionem impedientibus, quam perito eam aggredi recuſanti, effectu ſequuto, mortuo ſcilicet infante ſine baptiſmate, excommunicationem ipſo facto ſubeundam, nobisque reſervatam, imponimus.

VII. Inciſio nec in graviditatibus illegitimis omittetur: maxima vero prudentia, perſpicacia, cautela, & ſilentium adhibebitur.

VIII. Peritus autem ſub gravi peccato ad inciſionem faciendam

tenetur, quamvis mercedem non ſperet, etiam in dubio, an fœtus vivat. Quod ſi Chirurgus deſit, ex decreto Pragmaticæ latæ V. Idus Auguſti 1749. inciſionem præſtabit obſtetrix, vel barbitonſor, vel Medicus Phyſicus, vel alter, qui ad rem ipſam præ aliis magis aptus eſſe videatur: dum vero expectatur, qui inciſionem ſit exequuturus; defunctæ venter calidus conſervetur.

IX. Parochi eorumque adminiſtri, ſub gravibus arbitrio noſtro pœnis, aquam luſtralem gravidis defunctis, ac ſepeliendis non impertientur, niſi prius extracto fœtu. Si autem propinqui domeſticive defunctæ inciſionem detrectabunt; Parochis præcipimus, omnia protinus media pertentare, ut eos ad officium inducant: maxime autem expediet ſtatim ad Officiales juſtitiæ ſæcularis convolare, qui ejusdem Pragmaticæ virtute ſub gravibus pœnis obſtantes inciſioni compellere, Chirurgum, vel alium ad eam exequendam adigere, & de omiſſionibus rationem reddere tenebuntur.

X. Inciſio juxta rituale poſtquam prægnantis mors certa deprehendetur, fiet illico: ſemperque indagandum erit, utrum fœtus unus, an multiplex forte ſit: at ſi mora interceſſerit, qualecumque tandem tempus elapſum fuerit, nunquam prætermittatur: vivi enim infantes poſt unum, vel alterum diem, quantumvis mole minimi, aliquando inventi ſunt.

XI. Tum in abortibus, tum in partubus naturalibus, vel Cæſareis, fœtus, etſi deformis, non occidatur: ſi autem verum ſit monſtrum, tunc quo ad baptiſmum ipſi miniſtrandum, vel denegandum rituale ſervetur: ac ſi dubium remaneat, tempusque permittat, res nobis deferatur, vel Parocho, aliisve peritis: ubi vero periculum eſt in mora, ſub conditione baptizetur.

XII. Si quis tamen monſtra interficiens, certo, vel dubie rationali anima informata, obſtaculo eſſet, quominus ad baptiſmum, vel abſolutum, vel reſpective conditionatum pervenirent; ipſo facto in excommunicationem nobis reſervatam incurret.

XIII. Con-

XIII. Contra vero indulgentiam dierum quadraginta elargimur ei, qui, cum tentatur abortus, id Parocho, ad finem impediendi, denunciat: vel moribundæ, aut mortuæ graviditatem revelat: insuper qui abortivos baptizat, vel ad id cooperatur: qui partum Cæsareum efficiendum procurat: qui quoquomodo fœtui subvenit: vel gravidæ adjuvandæ, etiam illo extincto, dat operam. Cæterum noverint omnes, quod sicuti qui alicui ex prædictis infantibus causa perditionis extiterint, in terribilem superni numinis incident ultionem: ita divina munificentia eos, qui æternæ illorum cooperabuntur saluti, remunerari non desinet.

XIV. Quapropter præsens Edictum quotannis in hac Metropolitana Ecclesia, omnibusque hujus Diœcesis Parochialibus, die sanctis Innocentibus dicato, inter Missarum solemnia præcipimus perlegendum: qua sumpta occasione Parochi novo examini de modo baptismatis ministrandi subjicient obstetrices: quod & nunc facient, statim ac Edictum ipsum ad eos pervenerit: ac deinde singulis annis una cum Vicariis foraneis communi Epistola infra dies quindecim magnæ huic Metropolitanæ curiæ antedictum reiteratum examen, lectionemque significabunt: datum ex nostro Palatio Archiepiscopali VI. Idus Januarii 1750.

Ex mandato Dominationis suæ Illustrissimæ & Reverendissimæ
Sac. Ioannes Robba Cancellarius, & Magister Notarius.

MONUMENTUM VIII.

Edictum Petri Galleti Episcopi Catanensis, & Inquisitoris Generalis de partu Cæsareo, & Nuptiali Benedictione.

NOS VINCENTIUS MARIA PATERNO, Trigona Baro Raddusæ, & Dexteræ, Dominus Gulphi &c. Patritius Catanensis, & Petri Galletti Episcopi Catanensis Generalis Inquisitoris &c. Vicarius Generalis, & in hoc totius Regni Lyceo Magnus Pro-Cancellarius.

Cum periculum pereundi absque baptismate, in quo fœtus, prægnantibus mortuis, remanentes in utero versantur, accurate perpenderimus: ac simul probe noverimus, quæ de Cæsareo partu Auctores eruditissimi, præsertim Celeber Theophilus Rainaudus (*a*), Ludovicus Scildere (*b*), & Georgius Gobatus (*c*) tradiderunt; nostrum indeclinabile onus existimavimus nonnulla gravissimis in hac materia contingentibus malis remedia, per sequentia mandata parare.

I. Et primo Parochis omnibus, Curatisque Capellanis nostræ diœcesis, in memoriam reducimus, quam magni sit ad eorum munus momenti, æternam salutem animabus omnibus sibi commissis procurare; ne in divinam illam indignationem incurrant, adeo gravi sententia a Propheta Ezechiele declaratam (*d*): *Sanguinem eorum*

(*a*) Theophil Rainaud. *tom.* 14. *de Ort. Infant. per sect. Cæsar.*
(*b*) Ludov Scildere *tract.* 6. *n.* 9.
(*c*) Georg. Gobat. *tract.* 2. *de bapt. n.* 57.
(*d*) Vanespen. *p.* 2. *tit.* 2. *cap.* 4. *n.* 25.

eorum requiram de manu vestra. Ipsisque majori, qua possimus, efficacia injungimus, & mandamus, ut cum ad ultima Sacramenta prægnantibus ministranda vocabuntur: illico id sibi tamquam suæ sollicitudinis scopum præstituant, nimirum post earum obitum illas quanto citius esse incidendas, quo baptismus fœtui conferatur. Præceptum igitur ante omnia consanguineis, ac familiaribus dilucide imponant, ut defunctæ ori fistulam arundineam adaptent, quæ a faucibus ad labia liberam respirationis viam servet infanti, qui vivus, non vero mortuus, est præsumendus, propter innumera experimenta, quæ Parochis zelo ferventibus acciderunt: nam ex his quidam in epistola nobis missa, infantem post viginti tres horas a morte matris vivum se reperisse testatur.

II. Iisdem etiam animarum Rectoribus sub pœna excommunicationis ipso facto incurrendæ, nobisque reservatæ, mandamus; ut quemadmodum ipsi debent imminenti prægnantium fœminarum transitui omnino interesse: ita & debent eamdem incisionem, quanto citius peragendam, curare; brachium quoque sæcularis justitiæ, si opus fuerit, implorando: ut sacri baptismatis aquis fœtus eo meliori modo, quo poterit, vel absolute, vel conditionate abluatur. Quod si prædicti Rectores rationabiliter timeant mortuæ prægnantis propinquos, forte reluctaturos; sciant, se pro suo munere stricte teneri attente, atque sollicite per se ipsos assistere, quousque Cæsarea operatio perficiatur omnino.

III. Sub eadem pœna mandamus, quod ubi ad operationem faciendam periti, præsertim in locis minoribus, desiderentur; Parochi sese obligatos agnoscant ad eos, & quidem quos poterunt magis idoneos, exquirendos. Ubi vero neminem habere possint, ne scrupulo sibi ducant Parochi hujusmodi incisionem facere per se ipsos, postquam ejus peragendæ modum didicerint: ne animæ infantis, divini agni pretiosissimo sanguine redemptæ, perditionem permittant. Hujus sententiæ vadem præter multos alios eruditos Aucto-

Auctores, damus Vanespenium (a), qui nequaquam dubitavit in suo de rebus canonicis opere aperte docere: *Quum non raro contingat, nullum in Parochia reperiri, aut saltem hic, & nunc haberi posse, qui peritiam, modumque convenientem aperiendi uterum, & extrahendi infantem habeat, oportet ut ipsimet Pastores, præcipue rurales, hujus rei aliquam notitiam a perito aliquo accipiant, qua subinde, cogente necessitate, uti possint.*

IV. Si quando acciderit mortuæ prægnantis cognatos aliquo vano prætextu incisioni prædictæ sese opponere; vel Chirurgos mercedem sibi, cæteroqui ex justitia indebitam, postulare, ad quam conjunctorum vires extendi non possent: tunc primo Parochi benigna omnia media experientur, ut eos ad partum Cæsareum persuadeant: secus utrisque, omnibusque aliis, qui obstarent, quo minus puerorum nonnatorum animæ in æternæ salutis statum adducantur, pœnam excommunicationis ipso facto incurrendæ comminabuntur: quamquam ubi graviditates occultæ, & infames fuerint; Parochi circumspecte se gerere debebunt, juxta prudentiæ, moralisque scientiæ regulas.

V. Cum eruditorum, ac celebrium Doctorum, etiam in praxi probabilissima sententia doceat, teneri matrem ex charitatis præcepto ad aliquem novum dolorem in Cæsarea incisione substinendum, ut proprio fœtui de æterna felicitate provideat: Parochi tamquam præcipuam sui muneris partem sibi statuant, eam doctrinam a se tradendam esse, ubi id expediens, & opportunum videatur. Etenim hac ætate post tot experimenta Chirurgorum ars adeo in mechanicis operationibus eminet, ut & fœtum ad baptismum suscipiendum extrahere possit; & prægnantis vitam, quamquam dissectæ, servare. (b)

VI. Pro

(a) Vanespen. *p.* 2. *tit.* 2. *cap.* 4. *n.* 25.
(b) Bodovv. Ventilabr. *p.* 2. *q.* 20.
Gobat *n* 254.
La Croix *lib.* 6. *p.* 1. *art.* 2. *dub.* 6. *q.* 52. *§.* 2. *n.* 293.
Et præ omnibus Rainaud. *c.* 5.

VI. Pro tanti ergo negotii magnitudine, Parochi omnem diligentiam, & sollicitudinem conferant, ne per errorem prægnans cito mortua credatur: verum antequam ad incisionem deveniendum sit, attentius explorent, utrum ipsa vere jam animam efflaverit. Idcirco lumen parvæ candelæ cereæ labiis gravidæ admoveri curabunt: vel vasculum vitreum aqua plenum ventris orificio superimponi: motu enim alterutrius facile deprehenditur, utrum illa vivat, an non. Certi ergo prægnantem expirasse, exquisitissimam solertiam impendent, non solum in extrahendo ad lucis consortium fœtu, sed etiam in perscrutando, utrum sit unus, an plures, ut singulis sacra lotio tribuatur.

VII. Atque hic speciali memoria dignum est, gravissimum illud, quod Pastoribus incumbit, onus: non expectandi scilicet petitionem infirmorum, e plebe sua periclitantium: sed propriæ charitatis impulsu, vocationem præveniendi. Ad eos ergo prompte recreandos, atque adjuvandos veros animarum sese amatores exhibeant, illorum confessiones excipiendo, Sacrum Viaticum, & extremam unctionem administrando: eosque constanti, & fervida assistentia in ultimis vitæ periodis dignando, maxime si pauperes illi sint, ac prorsus auxilio indigentes.

VIII. Demum universalis Ecclesiæ sensum sequentes, quæ nuptialem benedictionem tanti facit, eamque matrimoniis jam ratis impertiendam decrevit; Parochorum zelum excitandum judicamus, ne sponsos efficacissime hortari desinant, ut ad templa conveniant, ac missæ, quæ pro sponso, & sponsa celebrabitur, intersint, benedictionem consequuturi. Nequaquam vero ista negligant, ut quidam faciunt, qui cum cæteroqui aliorum specula esse deberent, nimirum nobiles, tanto bono sese ipsos nihilominus arcent. Ut igitur hujusmodi pervicaciam, Christianæ fidei lumini tam adversam, aliquando pervincant, Parochi eos edocere nitantur, quam magni sint, ac jucundi, quamque perennes fru-

ctus benedictionis istius, quam non sine aliorum admiratione refugiunt. Nam etsi forte prospero, sed raro eventu, res ipsis feliciter cedant; hoc nequaquam obstante, admonendi erunt, quam turpe sit semetipsos tantæ benedictionis gratia indignos ostendere: ut exinde, quamvis matrimonii vinculo jam diu ante ligati, eam in pretiosissimis habeant, eaque tandem ad Ecclesiam venientes potiri mereantur.

IX. Præterea meminerint Parochi, quam serio sponsos de futuro instruere teneantur, ut ab illo caveant abusu animabus exitiali: scilicet antequam in faciem Ecclesiæ ratum contraxerint matrimonium, inter se absque necessaria cautela, & assidua propinquiorum consanguineorum præsentia familiariter conversandi. Eos propterea commonefaciant, ut apertis oculis proximum periculum cernant in ea peccata prolabendi, ad quæ facillime alliciuntur: verum si monitis hisce non expergefacti, in eadem domo simul de nocte commorari perrexerint; ipsis denuncient jam in excommunicationem nobis reservatam, Vicariis vero, Parochis, & Capellanis Curatis delegatam, incurrisse. Nam similem omnino censuram sapiens ac zelotes Lucensis Episcopus imposuit, atque decrevit, his admodum verbis: *Sponsi de futuro sub eodem tecto pernoctantes sine nostra, vel Vicarii Generalis licentia, incidunt ipso facto in excommunicationem nobis reservatam.* Ita enim refert Constantinus Roncaglia egregius Theologus, & inclitæ Congregationis a Matre Dei ornamentum. Hæc autem mandata, atque pœnam virtute præsentis a Parochis populo plures omnino per annum explicanda esse declaramus: necessarium enim est, eorum refricari memoriam, ut sic in praxim, conscientia extimulante, deducantur. Statuimus vero præsens Edictum in Sacellis Ecclesiarum nostræ diœcesis affigi, & custodiri. Catanæ Calendis Junii 1742.

Vincentius Maria Paterno Trigona Vicarius Generalis.

Locus ✝ Sigilli. Joannes Sindona Magister Notarius.

MO-

MONUMENTUM IX.

Edictum Episcopi Agrigentini pro mulieribus gravidis, & moribundis.

NOS D. LAURENTIUS JOENIUS AB ARAGONIA E Ducibus Andegavensibus, Dei, & Apostolicæ sedis gratia Episcopus Agrigentinus, Pontificii Solii assistens, Regius Consiliarius &c.

Deplorabilis quidem est calamitas illa, quod prægnantibus mortuis nulla, ut plurimum, cura propinqui premuntur, ut illæ juxta Romani Ritualis præscriptum (*a*) incidantur, ac ita parvuli saltem baptismate donentur. Quod frequentius accidit in graviditatibus occultis, & illegitimis, in quibus matres ipsæ abortum sæpe moliuntur. Necessarium ergo duximus, Parochorum zelum hoc Edicto perpetuo valituro esse incitandum: ac sequentium regularum usum esse statuendum.

I. Præcipimus ergo, ut si qua prægnans in mortis periculo versetur; ejus domestici, ipsiusque ac fœtus propinqui statim id Parocho significent: quod si illi negligerent, idem onus notitiæ deferendæ sub gravi culpa etiam extraneis, ejus rei consciis, incumbat: cum omnes juxta Possevinum (*b*) non minus quam Parochus ipse, in extrema illa necessitate infantulo succurrere teneantur. Si vero supradicti propinqui, atque domestici suo munere desint, ac puerulus propterea sine baptismo perierit; omnes ip-

(*a*) Ritual. Roman de bapt. Parvul. *tit.* 7. *n.* 3.
(*b*) Possev. de Off. Curat. *c.* 6. *n.* 10.

ſo facto majorem excommunicationem incurrant.

II. Parochis ipſis præcipimus, ut conjunctis non fidentes, de quibus ſcriptum eſt, *inimici hominis domeſtici ejus*: attente ſemper, atque ſollicite inveſtigent, utrum fœminæ conjugatæ, quæ Viaticum accepturæ ſunt, vel pœnitentia in morbis gravibus expiandæ, utero gerant: dicente Muſſartio in Manuali Parochorum cum Gobato: (*a*) *tibi Parocho ex ſingulari cauſa incumbet.* Hæc autem inquiſitio multo magis facienda eſt, ubi ſuſpicio, ſeu juſtus timor habetur occultæ graviditatis: veluti exempli gratia, ſi mulier non conjugata, præſertim juvencula, carnalia delicta confiteatur: tunc etenim interroganda, atque ubi graviditatem fateatur, obliganda erit ad rem extra confeſſionem detegendam: ut in caſu mortis, infantis perditioni poſſit occurri, quæ cuicumque matris infamiæ præponderat: adeo ut ſi forte ipſa recuſet; juxta theologorum doctrinam abſolvi non poſſit. Profecto Pontas, & Sylvius ita expreſſe monuere: (*b*) *Si contumaciter filia perſiſtat, nolitque ulli extra confeſſionem aperire: deneget ipſi abſolutionem, tamquam ea indignæ prorſus, & indiſpoſitæ: cum nolit hoc facere, ad quod ſub reatu peccati mortalis obligatur.*

III. Præterea iisdem Parochis mandamus, ut antequam infirma prægnans moriatur, eam viſitent, ejusque conjunctos, aliosque domeſticos ad partum Cæſareum, ipſa ſcilicet mortua, peragendum hortentur, illosque præmoneant, ea, quæ, ut omnia feliciter ſuccedant, neceſſaria exiſtimantur. Quoniam vero, ſi Parochus præſentia ſua rem non urgeat, grave periculum ſubeſt, ne omittatur inciſio, vel ſaltem tarde fiat, & incaſſum, eiſdem Parochis præcipimus, ut ad finem usque operationis adſtantes cum omni ſolertia & ſollicitudine perſeverent.

IV. Cura-

(*a*) Muſſart. Manual. Paroch. *p.* 2. *c.* 2. *n.* 2.
Gobat. *tract.* 2. *bapt. caſ.* 8. *n.* 260.

(*b*) Pontas *Diction. caſ. conſc. t.* 1. *conf.* 2. *caſu* 10.
Sylvius *Reſolut. variar. v. ſigillum* 1. *Decembris* 1648.

IV. Curabunt etiam diligenter, ut mature Chirurgus advocetur, & assistat, quousque prægnans expiraverit. Verum si Chirurgus haberi non possit; ejus officium suppleat barbitonsor, vel obstetrix: qui Physico partem secandam præsignante, saltem novacula incisionem perficient: curabunt quoque non solum, ut plures in suis Parochiis peritiam hujus operationis acquirant: sed ut etiam ipsimet aliqua circa secandi modum notitia erudiantur: neque deinde religioni sibi ducant, quo minus per semetipsos Cæsaream incisionem, omnibus aliis deficientibus, exequantur: ne pueri scilicet anima, divino sanguine redempta, infortunium subeat perditionis æternæ; *Cum non raro contingat*, ait Vanespenius (*a*), *nullum in Parochia inveniri, aut saltem hic, & nunc haberi posse, qui peritiam modumque convenientem aperiendi uterum, & extrahendi infantem habeat; oportet, ut ipsimet Pastores, præcipue rurales, hujus rei aliquam notitiam a perito aliquo accipiant, qua subinde cogente necessitate uti possint.* Id etiam sapienter in diœcesi Catanensi præscriptum est. (*b*) Imo doctrina, quam tradidit Gobatus, eosdem severioribus loquendi formulis ad hoc ipsum adstringit. (*c*) Quamvis autem conjuncti, vel hæredes perito secanti mercedem debeant; attamen nequibit hic sectionem omittere ob illam denegatam. Pro pauperibus vero eam gratis ministrare tenetur: imo sub gravissima culpa sponte se ipsum offerre, etsi non vocatus, tum divitibus, tum pauperibus, etiam in solo dubio, an fœtus vivat: quod cum Theophilo Rainaudo Gobatus quoque adnotavit. (*d*)

V. Matre defuncta, se de morte certiores reddent ad ipsius labia filum lini, aut lanæ, vel lumen parvæ candelæ admoventes, quibus perspiciant, utrum, quæ

 mortua

(*a*) Vanesp. *p.* 2. *tit* 2. *cap.* 4. *n.* 2?.
(*b*) Edict Cal Junii 1741. supra relat.
(*c*) Gobat. *tract.* 2. *cas.* 5. *n.* 19? & *seq.* & *cas* 7. *n.* 237.
(*d*) Theoph. Rainaud. *t.* 14. *de ortu infant. per sect. Cæsar, c.* 6. *n.* 22. & 23.
Gobat. *Append.* 3. *ad tract.* 2. *bapt. n.* 24.

mortua creditur, talis revera sit, an motu indicium præbeat respirationis: deinde os illi arundinea fistula, & absque nodis antea præparata, ipsique imposita, detineatur apertum, juxta Coloniensis Synodi A. 1528. & Cameracensis A. 1550. decreta: non quasi necessarium credamus hoc ad infantis respirationem: sed ut ventrem aer frigidior, & nitidior, inde etiam utero communicandus, introeat: & ut e maternis visceribus exhalent cadaverica effluvia, quæ infanti exiguum illum vitæ spiritum, qui durat adhuc, extinguere possent: etenim quando mater expirat, fœtus in extremo fere mortis agone versatur: quamobrem supervivere non solet, nisi per horam, vel horæ dimidium, nec raro etiam valde minus. Alia quoque cautio juxta Rainaudum creditur expedire, uteri videlicet regio fovenda erit pannis ad ignem calefactis. (*a*)

VI. Itaque mandamus operationem post mortem prægnantis quamprimum esse faciendam: at si non modicum tempus elapsum sit; nihilominus incisionem jubemus non omitti: neque unquam Parochus fidet Medicis, & Chirurgis infantem mortuum esse testantibus, quamvis etiam eum genitrici præmortuum asseverent. Si enim jura (*b*) maritum vivum semper præsumunt, etsi nimis diuturna fuerit ejus absentia; & secundas prohibent uxori nuptias: quanto magis vivi præsumendi sunt infantuli, ut eis baptismum conferre studeamus? Præsertim quia non raro divina providentia, quæ illos ab æterna morte per baptismum liberare contendit, eosdem contra omnium physicarum rationum apparentia argumenta custodit incolumes. Willelmus Fabritius Medicus Germanus (*c*) fatetur, se in hoc negotio cum obstetricibus, aliisque post exactissimas investigationes fuisse deceptum, & nostris hisce diebus duo infantuli, quamvis sine arundineæ fistulæ adminiculo, unus post viginti tres horas, alius post

(*a*) Theophil. Rainaud. dict. tract.
(*b*) Cap. in præsentia de Sponsal.
(*c*) Willelmus Fabritius Hildan. *fol.* 1750.

post viginti quator a matris indubitata morte defluxas, vivi inventi sunt. Præterquam quod cum sectio adhibetur, nihil omnino amittimus: imo vero exoptatum finem plene consequi possumus: uti & citatus Fabritius, & Gobatus (*a*) admonuerunt: quocirca *præstat*, ait ille, *ut potius centies secentur, etsi irrito eventu, matres mortuæ; quam ut eis parcendo, negligatur vita unius unici infantis.*

VII. Abdomen linea simplici longitudinali, non vero ad crucis figuram duplici, secanda est: ut si forte prægnans defuncta non sit, facilius deinde sanari possit. Chirurgus autem investigabit, utrum unus revera sit infans, an duo, vel plures: forte namque erunt multi, ut pluribus exemplis notavit Rainaudus, (*b*) maxime cum possibiles censendæ sint superfœtationes.

VIII. In dubio, an vivat formatus infans, imponatur subito ejus capiti manus, & si pulsatio arteriarum percipitur; illico & absolute baptizetur. Fœtus vero incompletus, quantumcunque parvus, & male figuratus, dummodo motum ostendat, sub conditione baptizabitur: nam, uti Lacroix animadvertit: (*c*) *Auctores gravissimi cum Cardenas in sua Chrysi, disputatione decima quarta recte dicunt, omnes fœtus abortivos mulierum, etiam imperfectissime figuratos, esse,* conditione scilicet saltem adjecta, *baptizandos, si dent aliquod signum vitæ per motum: quia putant aliqui Medici, quod fœtus humani post paucos, v. g. tres vel quatuor dies a conceptione, statim animentur anima rationali.*

IX. Si quis defunctæ sectioni, licet consanguineus, maritus, vel affinis obstaret: aut peritus eam exequi renueret, etiam in casu, quo mercedis nulla spes esset, ipso jure, sequuta infantis morte sine baptismate, majorem excommunicationem incurrat. Verum

(*a*) Gobat. in Append. 3. *ad tract. 2 bapt. n.* 30.
(*b*) Rainaud. de ortu infant. *per sect. Cæsar. c.* 10. *n.* 14.
(*c*) La Croix *l.* 6. *p.* 1. *de bapt. dub.* 4. *n.* 294.

rum Parochus, præterquam quod illis hoc præceptum, atque censuram ante denunciabit; infantis discrimen ad Episcopum deferet, imo ad Magistratus ipsos laicos, qui omnino ad concedendum brachium suum auxiliare tenentur, quo defunctæ propinqui compellantur: cum ipsæ paganorum leges tanquam in homicidas animadvertant in eos, qui gravidam, neglecta incisione, sepeliunt. Ita lex secunda D. D. de mortuo inferendo: *Negat lex regia, mulierem, quæ mortua sit, humari, antequam partus ei excidatur: qui contra fecerit, spem animantis cum gravida peremisse videtur.* Quanto magis ergo apud Christianos, cum apud eos non de sola corporali infantis vita, sed etiam de spirituali eidem tribuenda per baptismum agatur? Quod si quis hujusmodi puer absque baptismo forte perierit; Parochus, uti Doctores monent, (*a*) rogatis testibus de adhibita a se omni diligentia, semper ad nos eventum, sub pœna suspensionis ipso facto, denunciet: in civitate quidem infra trium dierum terminum, octo vero in diœcesi: ut eos, qui officio suo defuerunt, pœnis Canonicis puniamus. Et quamvis in occultis graviditatibus omnis, quantum fieri potest, circumspectio, quam suggeret christiana prudentia, in usum venire debeat; nihilominus nunquam æterna infantis perditio erit permittenda.

X. Insuper ad abortus eliminandos, præcipimus, omnes, etiam extraneos, qui sciant prægnantem aliquam abortum tentare, vel alios ejusdem abortum procurare medicaminibus, vel sine illis; aut etiam ponderibus, vel alio quocumque excogitabili medio; ubi aliter ipsi delictum impedire non valeant; saltem teneri ad rem Parocho citius aperiendam, si pœnam excommunicationis majoris ipso facto, abortu sequuto, subeundam vitare cupiunt.

XI. Parochi declarabunt, volunta-

(*a*) Gobat. *d. tract.* 2. *c.* 8. *n.* 260. *& seq.*
Mussart. Manuale Paroch. *p.* 2. *c.* 2.
Possevin. *de offic. Curat. c.* 6. *n.* 10.

luntarium abortum inter immania crimina computari, imo ubi fœtus est animatus, esse verum, ac proditorium homicidium, & immunitate ecclesiastica indignum: scelus denique omnium, quæ contra proximum patrari possunt, præsertim a matre, horrendissimum: cum illum vita privet corporali simul, & æterna. Ulterius ex Bulla Sixti Quinti, & Gregorii Decimquarti (*a*) abortum hujusmodi procurantes, aut quoquomodo ad eum cooperantes, ipso facto in excommunicationem majorem incidere, primo Papæ, deinde Episcopis reservatam: quod si illi Ecclesiastici sint, in perpetuum beneficiis omnibus acquisitis, & acquirendis esse privatos: imo degradationis reos constitui, qua facta, brachio sæculari tradendi sint, ac morte plectendi. His addent, veterem Ecclesiæ disciplinam mulierem impudicam, quæ deinde abortum procuraverat, ad pœnitentiam publicam & perpetuam compulisse, imo mandasse, eam non nisi in articulo mortis absolvi: Concilium sane Ancyranum (*b*) rigorem hunc mitigasse, decem annorum pœnitentia contentum: verum Concilium Eliberitanum paulo post celebratum (*c*) prohibuisse, adulteram, abortum procurantem, etiam in hora mortis reconciliari; ejus salutem soli contritionis efficaciæ, ac divinæ misericordiæ committens: quam severitatem neque contra ipsos hæreticos, magos & apostatas adhibemus.

XII. Ex adverso iidem Parochi docebunt, sensum esse gravissimorum auctorum, matres in partu difficili, ubi parvulus certo periturus esset in utero sine baptismo, teneri non solum ad sufferendam speculi matricis operationem, sed & ipsum Cæsareæ incisionis dolorem, etsi cum aliquo propriæ mortis, dummodo non quasi certæ, periculo: ut integro pene tractatu probavit Rai-

(*a*) Sixtus V. *Constit.* 87. *Effrænatam.*
Gregor. XIV. *Constit.* 8. *Sedes.*
(*b*) Concilium Ancyran. *sub S. Melchiade Papa Can.* 21.
(*c*) Concilium Eliberit. *sub S. Sylvestro Can.* 62.

Rainaudus: neque negligent, ubi vota sua consequi se posse sperabunt, eas ad excelsum istum charitatis actum hortari.

XIII. Demum præsens Edictum singulis annis in Missa Parochiali diei Sanctorum Innocentium statuimus esse legendum: quo etiam die animarum Pastores contra execrandum eorum scelus, qui infantulos nonnatos cum matribus defunctis perire sinunt, vel abortum procurant, declamabunt: cujus quidem lectionis Edicti, habitæque concionis documentum a se subscriptum, & in dioecesi a Vicario etiam locali, & in ejus defectu a Præsbytero seniore, sub mulcta decem aureorum, quotannis ad nos infra mensem dirigere tenebuntur: & insuper ardenti zelo, & charitate eorum, quæ hic statuuntur, exequutioni invigilabunt. Verum si id alicui nimis grave onus videatur; aurea sapientissimi auctoris manualis Parochorum verba respondemus: (a) *Multa, inquies, mandas: verum est; sed tanti est, infanti periclitanti Parochum non defuisse.* Datum Agrigenti tertio Calendas Augusti 1744.

Laurentius Episcopus Agrigentinus.

Jussu Domini mei Episcopi Agrigentini
D. Didacus Modica Cancellarius.

MO-

(a) Manual: Paroch; *loc. cit.*

MONUMENTUM X.

Edictum Episcopi Pactensis.

IACOBUS EPISCOPUS PACTENSIS INQUISITOR GENERALIS.

Strictiſſimæ, quæ conſcientiam noſtram premit, obligationi, ſollicitudo reſpondet, qua per præſens Edictum plerisque omiſſionibus, quæ a Paſtoribus animarum præſertim in negligenda cura ſalutis æternæ infantium nonnatorum admittuntur, occurrere, ac providere ſatagimus.

I. Ante omnia igitur tum eis, tum eorum adminiſtris in tota noſtra diœceſi ad memoriam revocamus onus, quod ipſis incumbit, omnibus explicandi, quam enorme ſit crimen, abortum animati præſertim fœtus procurare: quod quidem tam immane Concilii Eliberitani Patribus viſum eſt; ut nec in morte illud abſolvi voluerint, ſed miſericordiæ divinæ, & perfectæ contritionis efficaciæ reſervaverint expiandum: quam ſeveritatem hodie neque in ipſis hæreticis, magis, apoſtatis, alteriusve graviſſimi ſceleris reis puniendis intuemur.

II. Studebunt ergo Parochi, & alii, quibus animarum cura credita eſt, populum inſtruere, ac admonere de excommunicatione nobis reſervata, in quam ipſo facto prolabuntur, qui ſive medicaminibus, ſive venenis, ſive verberibus, aut quomodolibet abortum procurant fœtus jam animati.

III. Si quis vero mulierem noverit abortum, puta per medicamina, attentare, vel ab alio ejus abortum procurari; debet ex conſcientiæ munere (ubi alius impediendi modus non ſuppetat) rem Parocho, ſeu Curato Capel-

lano detegere, ut hic remediis, quæ ipsius prudentia ad tantum malum avertendum opportuniora, & expeditiora judicaverit, antevertere possit; ac insuper nobis negotium communicare, a se data remedia significando, ut ex his dignoscamus, utrum forte a nobis oporteat validiora conferri.

IV. Maxime autem convenit admonere pharmacopolas, medicos, & barbitonsores, ne medicamenta præbeant, vel sanguinem extrahant mulieribus, cum earum pravam intentionem, abortum talibus mediis ciendi, fuerint subodorati. Medici præsertim in curandis prægnantibus magna cum circumspectione procedant, caventes ne, dum genetricis corporalem salutem quærunt, medicaminibus fœtui mortem animæ, corporisque inferentibus, utantur.

V. Si abortus contigerit; exquisitiori, qua poterit, diligentia subito inspiciendum est, utrum fœtus, quamquam exilissimus, & imperfecte figuratus, per motum vitæ signa fortassis ostendat. Ad dignoscendum autem, utrum fœtus adeo modicus, & male figuratus vere motu gaudeat, eum vasi aquæ pleno juvabit immittere, ubi motus sit sensibilior: motu deprehenso, baptizandus est sub conditione, quæ Sacramenti decus in tuto reponat. Si Clerici desint, baptizabunt laici: imo in aliorum defectu, pater ipse vel mater.

VI. Præterea si mulier in mortis periculo constituta se prægnantem agnoscit; graviditatem suam, quamvis illegitimam & occultam, declarare tenetur. Licebit autem vel Parocho, vel alteri, cui magis fidere arcanum libuerit, ipsum revelare, ut ille in casu mortis prudentiori modo, ac secretiori, quo poterit, quæ sunt agenda, provideat. Quocirca prægnans, quæ ista omittit, graviditatem non manifestans, propriæ conscientiæ debito nequaquam satisfacit, sed peccat: & moriens in peccato suo morietur. At si legitima erit prægnatio, a fortiori eam revelare debebit, ut interim incisio disponi, & morte deinveniente peragi queat. Hanc tamen chirurgus efficiet, vel in

ejus abſentia barbitonſor, utroque autem deficiente, quicumque illam aptiori modo miniſtrare ſciverit, aut voluerit.

VII. Quapropter Parochi diligentiſſime ſatagent, ut maritus, propinqui atque domeſtici omnes probe cognoſcant, onus ipſis incumbere denunciandi moribundæ graviditatem; qua poſita notitia poſſit inciſio procurari; quamquam unius diei ſpatium a morte matris effluxerit: nam experientia compertum eſt, etiam poſt tantum temporis intervallum, pueros quandoque inveniri viventes.

VIII. Si defunctæ conſanguinei, vel maritus inciſioni reluctentur; Parochus ad id eos compellere debet, ac ſi opus eſt, apud magiſtratum inſtare, qui, cum nihil aliud in his circumſtantiis per defunctæ matris inciſionem exquiratur, niſi æterna, & ſpiritualis filioli ſalus, auxilium brachii ſui præbere omnino tenebitur. Ut autem clarius dignoſcatur, utrum mulier extincta ſit; expediet manum cordi ſuperimponere: ſique nec ibi, nec in arteriis motus appareat, mortua prudenter judicari poterit, & operatio inchoari: non tamen in crucis modum, uti in diſſectione ad cadavera balſamis condienda, vel ad anatomicas demonſtrationes aſſolet: verum longitudinaliter, incipiendo, a parte ſupra umbilicum, & ab hujus latere, ac recta linea inferius deſcendendo, tali autem vulneris amplitudine, ut ad fœtum extrahendum ſufficiat. Ubi parvulus moribundus appareat; non inde extrahitur, ne per ipſam forte motionem vivendi finem faciat, ſed in ipſo ventre baptizabitur: vividus tamen fœtus educitur primum, ac deinde baptiſmate initiatur.

IX. Si quando dubium fuerit, utrum fœtus vivat, an non; id explorabitur ipſius capiti, ubi arteriæ micant, vel etiam cordi, manum imponendo: ac ſi minima percipiatur pulſatio, abſolute baptizabitur, cum ea manifeſtum ſit vitæ ſignum: ſi vero pulſatio non ſatis diſcernitur; quapropter dubitatio de vita perſiſtat; illico ſine aliqua temporis jactura,

convenit, eum ſub conditione, quæ Sacramenti honorem tueatur, baptizare.

X. Ubi periti ad inciſionem faciendam deſint, cura erit Parochi, ut alius, qui magis idoneus ad eam reputabitur, eligatur: imo ſi Parochus ſeſe aptum agnoſcet; fidenter, & eo meliori modo, quo poterit ad operationem peragendam ſemetipſum accingat. Quamobrem non niſi laudabile arbitramur, ſi Parochi omnes præmature modum faciendæ inciſionis addiſcant, in caſibus improviſis, ac ſubitaneis peritorum defectum ſuppleturi. Magno etiam auxilio Parochis omnibus, & Capellanis Curatis erit, ſi ſibi comparent librum, cui titulus Embryologia Sacra, in quo valde copioſe, docte, & erudite materia iſta ab illius Auctore D. Franciſco Emmanuele Cangiamila Panormitano tractatur, cujus zelo ſpecialis illa cura debetur, quæ, cum antea in hujuſmodi negotiis negligeretur, noſtris hiſce diebus elucet. Statuimus ergo præſens Edictum, poſtquam lectum, & promulgatum fuerit, in Sacellis eſſe affigendum, quotannis deinde Sanctorum Innocentium die, in majori ſcilicet parochiali miſſa relegendum, & publicandum: tunc vero RR. Parochi, & Capellani Curati populos edocere, ac monere ſtudeant ea, quæ in eodem Edicto continentur. Datum Pactis ſexto Idus Aprilis 1747.

Doctor Canonicus Prior Joannes Antonius Martiani Vicarius Generalis.

Not. Paſchalis Dixidomino Cancellarius Epiſcopalis, & Magiſter Notarius.

ANNO-

ANNOTATIO.

1. Alia hic Edicta subjungi possent a præclarissimis hujus Regni Siciliæ Præsulibus lata, scilicet.

I. Matthæi Trigona Episcopi Syracusani, deinde Archiepiscopi Iconiensis. Datum Panormi IV. Idus Aprilis 1742.

II. Francisci Conradi Metropolitanæ Ecclesiæ Monregalensis Vicarii Generalis sede vacante. Calendis Maji 1749.

III. Francisci Testa Episcopi Syracusani, ad præsens Archiepiscopi Monregalensis. Undecimo Calendas Octobris 1749.

IV. Silvii Cardinalis Valenti Gonzaga Archimandritæ Messanensis cum territorio separato per Prudentium de Pactis Priorem Cassinatem Vicarium Generalem, nunc Episcopum diocæsareensem. Quinto Nonas Martii 1750.

V. Marcelli Muscellæ Abbatis Sanctæ Luciæ Nullius Diœcesis. Quarto Idus Maji 1750.

VI. Francisci Mariæ de Micéli Episcopi Liparitani. Quinto Calendas Novembris 1750.

VII. Jacobi Bonanno Archiepiscopi Monregalensis. XIX. Calendas Februarii 1754.

VIII. Vincentii Mariæ de Francisco Episcopi Liparitani, Archiepiscopi Peleusiensis V. Cal. Januarii A. 1758.

Hoc Edictum absolutissimum est, totam enim continet seriem Panormitani, addita n. 4. monitione superius transcripta de parvulis propter asphyxiam sub mortuorum larva nascentibus. (a) Consimilia tamen Liparitano, & iisdem plane verbis in parte, ut ajunt dispositoria, etiam circa parvulorum asphyxiam, Edicta condiderunt Carolus Mineo Pactensis Episcopus, & Joachimus Castelli Episcopus Cæphaledensis.

(a) Embryol. *l.* 3, *c.* 18. *n.* 5. *fol.* 368.

sis. At ista, & paulo ante notata & alia, quandoquidem cum superius exscriptis, præsertim Panormitano fere coincidant, ne volumen excrescat, omittimus.

2. Quoniam vero Siculorum Episcoporum zelum in condendis pro nonnatis Edictis æmulati sunt alii; saltem hic addam illud egregii Cremonensium Antistitis.

MONUMENTUM XI.

Edictum Episcopi Cremonensis.

IGNATIUS MARIA FRAGANESCHI, Dei, & Apostolicæ Sedis gratia Episcopus Cremonensis, Comes &c. Prælatus Domesticus, ac Pontificii Solii Assistens.

Indeclinabile illud pondus dilectissimo gregi nostro invigilandi, cujus Custodem atque Pastorem nos eligere dignatus est Dominus, aliud post se trahit, nimirum ut opportune accurrentes, casibus illis, qui majorem exigunt sollicitudinem, provideamus. Quoniam vero præcipuus curarum nostrarum scopus in lucranda omni studio animarum nobis creditarum salute situs est: in eas obtutus nostros maximopere intendendos arbitramur, quæ ex una parte extrema laborant necessitate pastoralis officii, & ex alia nec sibi ipsis consulere possunt, nec ab aliis opem postulare. Quis non intelliget hic de pueris illis sermonem esse, qui vel nondum nati, vel si nati, non tamen divinæ gratiæ per baptismi sacramentum renati sunt? Hi nobis præcipue insident cordi, hosque inferiorum Pastorum diligentiæ enixius commendamus, ut omni, qua possunt, solertia, ad eos sacri baptismatis aquis regenerandos utantur: quo unusquisque ipsorum in postremo die tuta conscientia coram æterno

judice protestari valeat: *Mea quidem culpa non perdidi ex eis quemquam.* Si lex enim charitatis ad subveniendum proximo in extremis necessitatibus, præsertim spiritualibus, adstringit omnes: mandavit namque Deus unicuique de proximo suo: quam sane major in similibus erit Pastorum obligatio, cum charitatis legi copuletur in iis justitiæ debitum ex proprio munere manans, quod humeris ipsi suis, animarum regimen assumendo, imposuerunt?

Ante omnia igitur Parochi omni ope contendant, ut parvuli recens orti quam citius baptizentur: ita enim periculum satis frequens evitabitur, ne cum temporali vita æternam simul amittant. Quapropter pœnam illis a Concilio Provinciali statutam in memoriam revocamus. Quoniam vero, antequam infans ad Ecclesiam deferatur, interdum ob mortis periculum baptizari necesse est; exactissimis examinibus certiorari se studeant, obstetrices in hoc Sacramento ministrando esse vere, probeque eruditas. Imo cum in casibus inopinatis necessitas quemlibet cogere possit ad illud conferendum; satagant in catechesibus de modo tuto baptizandi populum edocere. Si quando tamen fœtus per abortum ante tempus egrediatur; periculum ne forte baptismo fraudetur, non erit imaginarium, sive ob ignorantiam eorum, qui mortuum reputant, cum tamen vivat adhuc, sive ob aliorum malitiam, crimen proprium de industria occultare nitentium, ne scilicet infamiæ notæ subjaceant. Studebit ergo maxime Parochus, ut baptismus, cum vitæ signa dabit clara; absolute: sub conditione vero, ubi vita, vel animatio erit dubia, conferatur. Animadvertat autem, ne tam firmiter propriæ adhæreat opinioni, ut alienis, & parvulorum animabus magis favorabilibus locum deneget, cum periculo ne certo pereant, quæ probabiliter salvari potuissent. Nec tamen prudentiam istam sibi tantummodo reservet, sed populo suo in instructionibus communicabit. In eisdem vero doceat, quam graviter peccent, qui abortum procurant, pœnasque tum a Iure Civili, tum a Canonico sanci-

tas explicet, ardentique zelo contra illos declamet, qui fœtui vitam naturalem simul, & supernaturalem, gratiæ scilicet, auferunt, eum de industria baptismi sacramento privantes. Si autem, priusquam in lucem exeat fœtus, forte decedat mater; tunc maxime instat periculum, ne illa sepeliatur absque eo, quod de parvulo, præsertim illegitimo, liberando aliqua subeat cogitatio. Hic ergo Romani Ritualis nitidissimum præceptum refricamus: *Si mater prægnans mortua fuerit, fœtus quamprimum caute extrahatur: ac si vivus fuerit, baptizetur.* Idem edixit S. Carolus Borromæus in instructione pro baptismo, idem quoque plures profecto Synodi in pluribus Provinciis præceperunt. Imo fœtus extractio ab ipso jure civili in titulo Digestorum de mortuo inferendo decernitur. Constat insuper, hanc legem nuper in quodam regno a laica potestate renovatam, severissima pœna constituta & iis, qui legis exequutionem temere impedire ausi fuerint, & iis, qui operam tantummodo suam conferre neglexerint. (*a*) Parochi ergo in instruendos de hujusmodi præcepto populos toto pectore incumbant, omnique solertia satagant, ne res tanta floccipendatur. Cæterum si prægnatio illegitima fuerit; prudenter, secreto, ac circumspecte negotium istud peragere oportebit.

Demum in hac adeo gravi materia satis ad intentum fecisse censebimus, ubi cunctos monuerimus, typis Mediolanensibus nuper iterato editum opus, ex quo cognitiones omnes haurire poterunt ad hunc finem conducibiles. Inscribitur autem Embryologia Sacra, ejusque non pauca exemplaria Cremonam perlata sunt. Auctor dignus est Ecclesiæ Minister, tum singulari doctrina, tum diuturna experientia in Parochiali munere acquisita; ejusque liber in pluribus Italiæ urbibus multa cum laude exceptus est. Integrum nobis esset, aliorum sequi exemplum Episcoporum, qui universos ditionis suæ Parochos, ut quisque ejusdem libri exemplar apud se habeat, coegerunt. In quo-

(*a*) Ad leges alludit Siculas, quas paulo ante jam dedimus.

quorum numero eximium certe locum promeretur Eminentiſſimus Cardinalis Delcius, qui in Sabinenſi ſuo Epiſcopatu idipſum præcepit. Nihilominus deſiderium noſtrum hujus Diœceſis Paſtoribus ſignificaſſe contenti erimus. Zelus enim, qui in ſingulorum pectoribus ardet, ac juſta illa formido reddendæ olim ſuperno Judici rationis, ubi aliqua ex animabus eorum negligentia periret, certo credimus acutos futuros eſſe ſtimulos, ut ipſi hujusmodi ſubſidio ad proprium miniſterium recte obeundum exquirant. Reliquum eſt, ut omnes pro certo ſciant, attentiſſime nos excubaturos, & ad eos proſpiciendos, qui forte officio ſuo deerunt, & ad pœnas, etiam duriores, infligendas, prout ſinguli caſus poſtulabunt. Cunctis ergo Vicariis Foraneis jubemus, ut pro re tanti momenti in ſua quisque jurisdictione ſummam adhibeant ſollicitudinem: nobisque fideliter contingentia mala denuncient. Omnibus tamen interea paſtoralem noſtram benedictionem impertimur. Cremonæ ex Epiſcopio 7. Calendas Septembris 1750.

Ignatius Maria Epiſcopus.
P. A. Brambilla Cancell.

MONUMENTUM XII.

Articulus octavus Epistolæ Edictalis, & Encyclicæ Reverendissimi Patris Dominici Pizzi Præfecti Generalis Clericorum Regularium Ministrantium infirmis vulgo cruciferorum ad suos datæ sub initium ejus Magistratus Romæ 3. Cal. Septembris 1752.

Quicumque e nostris ad extremum prægnantium agonem assidebit, nullam prætermittet industriam, ut genitricis morte sequuta, baptismus ejusdem proli conferatur. Itaque mature Parocho rem significabit: satagetque insuper, ut præsto sit Chirurgus, vel alius ad partum Cæsareum efficiendum idoneus. Si enim in his circumstantiis Christiani omnes tenentur sub gravi ad æternam nonnatorum puerorum salutem procurandam, ac propterea ad eorum baptismum sollicitandum: multo magis tenebitur infirmorum Minister, qui ex proprii instituti munere ibidem adsistit.

Et in Reg. & Constit. Ordin. Recentior. A. 1754.

Si quando nostri moribundæ alicui gravidæ adstiterint; curabunt, ut ejus morti Parochus, & Chirurgus vel alius ad cæsaream sectionem aptus intersit: ut baptisma fœtui possit quantocitius impertiri.

MONUMENTUM XIII.

Excellentissimi Domini Eustachii Ducis de la Viefuille Siciliæ Proregis Instructiones pro Deputatione projectorum.

Cum opportuno indigeat remedio grave illud malum, quod passim in hoc regno grassatur: sæpenumero scilicet pueros, ex illegitimo concubitu natos, in vias projici, imo & in campos, ubi vel fame quidem pereunt, vel a canibus aliisve bestiis devorantur; decrevimus infelicibus istis congrua ratione subvenire.

Quapropter ad omnes Regni Universitates circulare mandatum direximus, in quo omnibus earum Juratis Patribus generalem normam præscripsimus: qua deinceps ratio dandi parvulis projectis auxilii tuta, & perpetua permaneret. Præcepimus insuper Juratorum Visitatoribus, quos Magistros Juratorum appellant, ut in visitatione civitatum Regiæ jurisdictionis hujusmodi rebus invigilent: similiter etiam regni præsulibus, ac Regiæ Monarchiæ, & Apostolicæ Legationis Judici, varias regulas ad eum finem conducentes insinuavimus, quarum nonnullæ nosocomia, aliaque pia loca, eorum potestati subjecta, & ad recipiendos projectos destinata, respiciunt. Verum animo perpendentes, ad absolutum generalis hujus providentiæ adimplementum necessarium esse, ut in hac urbe principe collegium sive cœtus instituatur virorum spectabilium, & zelo, atque prudentia præditorum, qui provinciam istam in se suspiciant, illud erigere ac stabilire decrevimus.

I. Hoc ergo collegium Deputatio projectorum appellabitur.

 II. Ex

II. Ex quinque viris a Prorege per chirographum hujus Regiæ Secretariæ electis constabit: scilicet ex viro ecclesiastici ordinis, & in dignitate constituto, & quatuor nobilibus, quorum duo saltem e Dynastarum numero assumentur. Eisdem cooperabitur Secretarius Clericalis conditionis, honesto loco natus, ac scientia, & charitate ornatus, a Prorege similiter per chirographum ejusdem Regiæ Secretariæ statuendus, qui tamen votum in deputatione habeat mere (ut ajunt) consultatorium.

III. Deputationis indefessum studium, & scopus erit primo executioni constitutionum, & mandatorum, quæ matura præcedente deliberatione pro projectis emisimus, invigilare: ac propterea præsentibus instructionibus exempla Chirographorum adjunximus, regni Præsulibus, ac Judici Regiæ Monarchiæ destinatorum. Insuper tum encyclicum decretum, quod omnibus regni universitatibus, tum aliud, quod Magistris Juratorum dedimus cujuscumque Provinciæ.

IV. Præterea ex munere suo speciali Deputatio Principi suggeret, quidquid in dies, vel aliquando successu temporis promovendum, vel præcipiendum emerserit: quo hujus piæ, ac politicæ providentiæ plenior effectus, imo & perfectio haberi possit.

V. Deputatio per vices in domo singulorum quinque deputatorum congregabitur.

VI. Id saltem fiet secunda cujuscumque mensis hebdomada, nimirum ad discutiendas Parochorum, vel Juratorum relationes, a quibuscumque regni locis fortasse provenientes.

VII. Congregabitur quoque tertia Januarii, & secunda Julii hebdomadis, cum scilicet semestres relationes, quarum forma in mandato circulari ad universitates misso explicatur, a toto regno provenient.

VIII. Liberum tandem erit deputatis Collegium inire, quotiescumque necessarium arbitrabuntur.

IX. Pro-

IX. Propter semestres relationes, quæ, sicuti dictum est, ab universitatibus mittendæ sunt; Deputatio circa finem tum Januarii, tum Julii Consultationem ad Proregem ex his, quæ a relationibus comperta fuerint, adornabit.

X. Idem omnino faciet, & aliis anni temporibus, ubi relationes accipiet, quæ Principis providentiam exposcant, vel quidquam insurget, quod Deputatio ad illum deferendum esse censuerit.

XI. Deputationis tamen Secretarius rationem habebit omnium Chirographorum, & Mandatorum Principis, foliorum, & consultationum ad Deputationem directarum: eaque omnia ordinate digesta custodiet. Registrabit etiam, quæ Principi Deputatio repræsentabit, & omnia demum, quæ litteris mandare oportuerit.

XII. Suggerenda vero sunt nobis a Deputatione media opportuna, seu modi, quibus expensæ officium Secretarii necessariæ valeant suppeditari.

XIII. Quandocumque sive ob alicujus mortem, sive ob justam aliam causam, unus, vel plures e quinque Deputatis, vel Secretarius, erunt noviter eligendi: Deputatio Proregi tres viros zelo, ac prudentia, & qualitatibus vacanti loco respondentibus ornatos nominabit: ut Prorex ad illum promoveat, quem aptiorem judicaverit.

XIV. Cum erectionem hujus Deputationis ejusque muneraPræsulibus, Magistris Juratorum, & Juratis omnium Universitatum per Chirographos hodie significaverimus; eos una monuimus, ut epistolas, & consultationes, quas ab illis quandocumque ad Proregem de projectis mitti contigerit: eas cum hac inscriptione per publicum tabellarium inrigant: *Ad Proregis Excellentiam per Deputationem projectorum;* Curabit itaque Deputationis hujusce Secretarius epistolas omnes cum prædicta directione venientes accipere, a se in Deputationis congressibus, quotiescumque oportebit celebrandis exinde referendas.

Panormi tertio Id. Januarii 1751.

DUX DE LA VIEFUILLE.

MO-

MONUMENTUM XIV.

Mandatum Proregis Encyclicum de projectis ad Senatus, Juratosque Patres Civitatum, & Pagorum Regni Siciliæ.

Cum in hoc Siciliæ Regno sæpe, ſicuti certo cognovimus, infantes illegitimis orti natalibus in viis vel etiam in pratis exponantur, ubi opportuna ope deficiente, vel inedia confecti demum occumbunt, vel a canibus, feriſque diſcerpti devorantur; tam vere miſerando infortunio ſequenti perpetua ordinatione, ab omnibus Regni Univerſitatibus fideliſſime obſervanda, idoneum remedium afferre ſtatuimus. Illam igitur Dominationibus veſtris inculcamus in iis, quæ ad ipſas pertinebunt ad amuſſim exequendam.

I. In omni civitate, vel pago, ubi noſocomia, vel ſimilia pia loca forte inſtituta ſunt, quæ ad excipiendos, alendoſque projectos infantes, ac proinde ad rotam habendam tenentur; inſtabunt Jurati, ut hæc a propriis noſocomiorum prædictorum, locorumve piorum gubernatoribus exacte adimpleantur.

II. Ubi in civitatibus, vel pagis, nec noſocomia, nec alia ſunt loca pia ad rotam pro infantibus excipiendis patentem erigendam obligata; eam ipſa Univerſitas habeat in domo a Juratis deſtinanda, quæ commodo in loco nec valde publico, ſed ab Archipresbytero, ſeu Parocho ipſius approbato, ſita ſit.

III. Patebit etiam rota in Univerſitatibus illis, quæ qualicumque de jure ſentiunt aliquod ejuſdem loci noſocomium, aliudve pium opus ad eam exponendam obligari: nec ab onere liberabitur

tur Universitas, nisi prius vel per sententiam, vel per transactionem, vel alium sane modum nosocomium ipsum, vel pium opus, id sibi oneris assumpserit.

IV. At ubi quocumque jure putet Universitas ad nosocomium aliudve pium institutum, sive in eadem civitate, vel pago, sive in alio fundatum pertinere ipsius Universitatis projectos alere, ac pro iis excipiendis rotam exponere; Jurati pro iis apud legitimos prædictorum nosocomiorum, operumve piorum Superiores instabunt.

V. Si quando in rota alicujus Universitatis projecti infantes inveniantur, ejus Jurati sub currentis mensis finem ad nos referre debebunt eorumdem infantium numerum, providamque curam pro ipsorum nutritione susceptam.

VI. In civitatibus, vel pagis, ubi nosocomia, vel alia opera cum Deputatis ad excipiendos, alendosque projectos existunt: nihilominus in fine mensis Jurati similem de illis relationem ad nos transmittere tenebuntur. Addent autem authenticum documentum a Rectoribus, & Gubernatoribus nosocomiorum, piorumve locorum, juxta mandata mox a propriis Præsulibus recipienda, exaratum.

VII. Jurati earum civitatum, & pagorum, quæ inconcussum jus habent projectos suos ad nosocomia, locave pia aliarum civitatum, vel pagorum mittendi, sicuti hoc non obstante rotam in sua civitate, vel pago statuere ac perpetuo servare debebunt: ita in cujuscumque mensis fine rationem nobis reddent projectorum, qui eo decurrente in rota inventi fuerint. Transmittent quoque adnotata nomina eorum, quibus infantes antea baptizatos ad prædictas civitates, aut pagos commiserint deferendos. Adnectent denique documenta de receptis infantibus, quæ a nosocomiorum, aliorumque piorum institutorum Officialibus infantium portitores pro sua, juratorumque mittentium cautela obtinere debuerunt. Jurati autem hæc documenta dabunt nobis originalia: eorum ta-

men exemplum authentice descriptum pro sua indemnitate in officiis archivisque suis conservabunt.

VIII. Quibus mensibus projecti reperti non fuerint; Jurati Universitatum menstruam relationem conscribere non tenebuntur: debebunt tamen semper quolibet semestri rationem nobis reddere; utrum rota per anteactum semestre continuo patuerit. Insuper etsi quolibet mense de projectis inventis particulatim significaverint; attamen transacto jam semestri, generalem omnium in ipsius decursu repertorum relationem adornabunt, atque transmittent, in qua etiam, quomodo illorum nutritioni consultum fuerit, explicabitur. Si vero toto semestri nullus infans repertus fuerit; nihilominus illo completo, negativum nobis dirigent documentum una cum praedicta notitia, rotam scilicet eo toto tempore patuisse.

IX. Relationes, quas Jurati per totum anni spatium de projectis singulis mensibus repertis, ubi casus evenerit, rationem redditurі conficient, tali pacto per publicum tabellarium dirigant, ut ad nos prima insequentis mensis hebdomada perveniant. Relationes vero generales, quas, uti articulo octavo diximus, iidem Jurati singulis semestribus, incipientes a mense Julio anni praesentis ad nos transmittere tenebuntur; per publicum etiam tabellarium dirigent: ita tamen, ut alteram ex eis tertia Januarii hebdomada, alteram secunda Julii hebdomada possimus accipere.

X. Juratis, caeterisque cujuscumque civitatis, & pagi Officialibus inhibemus, ne occultos puerorum in rotis repertorum parentes investigare ullatenus audeant; nisi cum prudens ratio habeatur dubitandi, pueros a legitimis parentibus fuisse projectos: quo casu re jam probata, loci Officiales illos ad eorum parvulos denuo recipiendos compellent: nec solum prospicient, ne iterum hanc fraudem illi committant; sed ut eorumdem parvulorum curam quoque habeant, neque alio projecturi deferant, vel ipsorum vitam qualitercumque in discrimen adducant:

cant: qua propter Jurati de iisdem per intervalla rationem sibi reddi postulabunt.

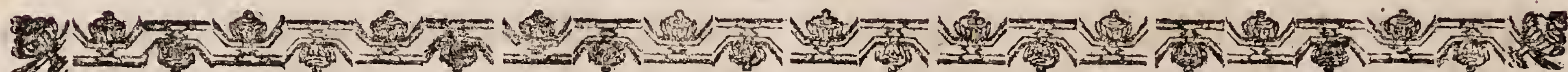
XI. Cum in hac Metropoli a nobis collegium sub titulo Deputationis projectorum erectum fuerit; quod perpetuo constabit ex viro in Ecclesiastica dignitate constituto, & quatuor nobilibus, quorum duo saltem e Dynastarum ordine semper eligentur: cumque ad ejusdem deputationis officium spectet, quæ supra statuta sunt, curare, nobisque indicare, tum quidquid circa receptionem, provisionem, & alimenta infantium, & puerorum projectorum occurrere poterit; tum etiam quæcumque ad hujus nostræ disciplinæ perfectionem pertinebunt: propterea Jurati, Officiales, & cæteri omnes, cujuscumque civitatis, ac pagi hujus Regni, si quando ad nos referre, vel auctoritatem nostram implorare debebunt; non solum prædicto modo, & causis ante notatis, sed quacumque alia occasione, quæ infantes, puerosque projectos fortasse respiciat; relationes iidem suas, notificationes, petitionesque sequenti directione transmittent: scilicet *ad Excellentiam Domini Proregis per Deputationem projectorum.* Omnibus insuper juratis, atque Officialibus locorum regni, quibus præsentes redditæ fuerint, onus imponimus, ante descriptos articulos, qua parte ad eorum munus, curamque spectabunt, exacte custodiendi: secus enim pœnis eorum transgressioni respondentibus, & arbitratu nostro juxta facti speciem infligendis, merito subjacebunt. Demum expresse mandamus, ut has encyclicas in juratoriæ Curiæ tabulario, quo omnibus innotescant, faciant registrari. Districte quoque Magistro Notario sub annalis carceris pœna jubemus, ut præsentes literas quotannis mutata Juratorum sede, postquam recentiores magistratum inierint, statim ipsis denuncient: ut illarum scientiam acquirere, ac juxta eas sese gerere valeant, nec ullam earum ignorantiam prætendere possint. Neque secus quidquam a quoquam erit attentandum. Cum autem Tabellarius ad id specialiter destinatus has literas perferat; eum, non nisi tributa prius

itineris mercede, juxta taxam, quam a Marchione Rajatæ magno Pro-Tabellario signatam exhibebit, ad summum infra horæ spatium, ut iter suum prosequi valeat, expeditum dimittetis.

Panormi tertio Id. Januarii 1751.

DUX DE LA VIEFUILLE.

Senatibus, Juratisque Civitatum, & Pagorum Regni.

MONUMENTUM XV.

Epistola hortatoria Proregis ad Præsules, scilicet

Ad Archiepiscopos Panormitanum, & Messanensem, & ad Vicarium Capitularem Archiepiscopatus Monregalensis: item ad Episcopos Catanensem, Syracusanum, Agrigentinum, Pactensem, Cephaleditanum, Mazariensem, Liparitanum, & ad Archimandritam Messanensem, & Abbatem Sanctæ Luciæ. Insuper ad Judicem Apostolicæ Legatiæ, & Regiæ Monarchiæ plura sub sua jurisdictione nosocomia habentem. Ad Vicarium magni Prioratus Messanensis pro oppidis in spiritualibus Religioni Hierosolymitanæ subjectis, atque ad Delegatum Apostolicum Castaniæ Præsulem.

ILLUSTRISSIME DOMINE

Cum politici gubernii &c.

Describit hic primo, quæ constituerit pro projectis, quæque in antecedenti Encyclica lecta sunt; deinde ait:

Quo autem tutius, & exactius dispositiones prædictæ serventur; de zelo, pietate, ac vigilantia Parochorum Dominationi

ni tuæ Illustrissimæ subditorum confisus, maxime quidem expedire puto, ut unusquisque illorum, ubi in rota suæ civitatis, aut pagi, projecti reperiantur; in quolibet mensis initio, me de numero projectorum antecedenti mense repertorum, ac de modo, quo illis provisum fuerit, reddat certiorem. Ac similiter singulis deinde semestribus generalem transmittat notitiam de sequentibus: nimirum primo, utrum rota in præcedenti semestri aperta manserit? Secundo quomodo illis provisum? Si vero nullus inventus fuerit; documentum nihilominus mittat negativum. Optarem ergo, ut Dominatio tua Illustrissima Archipresbyteris, Parochisque suæ diœcesis, per Encyclicas Epistolas, onus injungat prædictarum relationum. Ut autem notitiæ istæ opportune a me recipiantur, eosdem præmoneat, semestres relationes ad hanc Metropolim eo tempore dirigendas, ut prima relatio tertia hebdomada Januarii, altera vero secunda Julii hebdomada, incipiendo a Julio currentis anni; quæ autem de projectis in dies inveniendis mittendæ sunt, prima semper hebdomada sequentis mensis ad me perveniat.

Parochis etiam suggerat eorum relationes, ad informandum exaratas, hac directione inscribendas esse, nimirum *ad Excellentiam Domini Proregis per Deputationem projectorum.*

Illud a me similiter Dominationi tuæ Illustrissimæ insinuandum occurrit, ut pastorali, quo pollet, zelo hac arrepta occasione serio moneat Rectores nosocomiorum, aliorumque piorum operum suæ jurisdictioni subjectorum, ac onus habentium figendi rotas, alendique projectos, ut eidem oneri exactissime, & vigilantissime satisfaciant: plurimi enim hoc extimo: nam nosocomiis, aliisque institutis debitum suum adimplentibus, ab eodem sive in totum, sive in partem relevabitur Universitas; pro cujus levamine fundatores antedicta pia opera erexerunt; probe scientes, ubi hujusmodi forte auxilia desint, naturali quodam jure, onus providendi projectis in Universitatem recide-

re. Insuper ad assequendam notitiam infantium in antedictas rotas projectorum, Dominationem tuam Illustrissimam hortor, ut Rectoribus eorumdem nosocomiorum, piorumve locorum suae ditionis, quae ad rotam habendam, projectosque alendos tenentur, praecipiat, elapso quolibet mense, Iuratis loci schedulam cum serie projectorum in eorum rotam impositorum exhibere. Siquidem schedula indemnitati Juratorum inserviet. Cum enim ipsi nullo modo in gubernatione, & administratione nosocomiorum, locorumque piorum Dominationi tuae Illustrissimae privative subditorum sese ingerere debeant; sine prudenti hujusmodi norma, a zelo Dominationis tuae Illustrissimae praescribenda, generale mandatum a me cunctis Universitatibus injunctum, nimirum de referendo mihi singulis mensibus numero projectorum, ac modo, quo illis consultum fuerit, numquam sane adimpleri poterit. Hoc autem, ut dixi, maxime interest Gubernatorum Reipublicae: pertinet enim ad temporalem hominum conservationem, qui membra sunt Universitatum, civilisque societatis. Haec a Dominationis tuae Illustrissimae insigni erga bonum publicum studio me assequuturum plane confido. Deus tamen illam plurimis annis, quod exopto, incolumem servet.

Panormi tertio Id. Januarias 1751.

Dominationis tuae Illustrissime Domine

DUX DE LA VIEFUILLE.

MO-

ANNOTATIO.

I. In Epiſtola vero ad Epiſcopum Liparitanum id additum eſt: *Relationes ab ea inſula mittendas quidem eſſe ſtatutis communiter temporibus: niſi maris tempeſtas, defectusque navigii obſtaret: eo tamen caſu dirigendas cum primum poterint.* Idem additum eſt in Epiſtola ad Mazarienſem Epiſcopum pro relationibus a Coſyra ideſt Pantellaria Inſula venturis.

II. Præterea quoniam Sicilia in tres valles, veluti provincias Mazarienſem, Netinam, ac Demanam dividitur; ac tres item numerat Officiales, qui Univerſitates quotannis viſitant, Juratisque Patribus regiarum civitatum præſunt, & imminent, dicti propterea Magiſtri Juratorum: ad hos etiam ſequentia per litteras præſcribit Prorex.

Primum ut in viſitationibus quotannis faciendis, ubi rotæ detinendæ onus ad Univerſitatem pertinet, illam inſpiciant.

Secundum, ut ſecreto inquirant, num projectis repertis Jurati conſulant.

Tertium ubi hæc onera ad noſocomia, aliaque pia inſtituta Prælatis ſubjecta, ſive in totum, ſive pro parte ſpectant; ſecreto etiam ſciſcitentur, utrum revera adimpleantur.

Quartum ut finita viſitatione, omnia, quæcumque repererint, notatu digna, omnesque defectus, Proregi perſpicua relatione deferant, quo iis opportune provideat. Si quæ vero celeriori indigeant auxilio; hæc in ipſo etiam viſitationis curſu, eidem per Deputationem projectorum data Epiſtola exponant.

III. Demum ut epiſtolæ, relationes, conſultationesque omnes, e quibuscumque regni locis ad deputationem projectorum venientes, quia manifeſte ad publicum bonum ordinatæ, a ſolvendo pro transmiſſione ſolito jure immunes

omnino censeantur: idque in perpetuum speciali Chirographo a Prorege Marchioni Rajatensi Magni Tabellarii Locumtenenti declaratum.

Postrema vero hujusmodi mandata pro Magistris Juratis, ac Magno Tabellario eamdem habent loci, ac temporis adscriptionem: scilicet: *Panormi tertio Idus Januarias 1751.* Hic autem summatim brevitatis gratia recensentur.

MONUMENTUM XVI.

Relatio Josephi Guttadauri Chirurgi Agrigentini de parvulo sub defuncti larva nascente.

Cum libro tertio (a) hujus operis de puerorum Asphyxia dissererem; Agrigentini parvuli mirandum casum, qui anno præterito contigit, Petro Antonio Cicero Canonico & Parocho testante, narravi. Alius autem valde consimilis accidit & hoc anno: cujus historiam a Chirurgo descriptam, & ab eodem Parocho ad me transmissam, pro traditæ doctrinæ confirmatione subnectam.

Relatio Josephi Guttadauri Chirurgi Agrigentini de parvulo sub deuncti sp ecie nascente.

Nicolina de Thermis Agrigentina tres infelicissimos olim substinuerat partus, in quibus nonnisi uncino post dies quatuor infantes mortui, vel tales certo crediti, chirurgica manu evelli potuere: os enim pubis erat illi deorsum valde inclinatum. Sed eam tertio Calendas Februarii A. 1758. quarti puerperii dolores invadunt, & quamquam neque pinguis, neque gracilis esset, & a duabus obstetricibus juvaretur; fœtus nihilo-

(a) Embryol. *Lib.* 3. *c.* 10. *n.* 7.

hilominus cæteroqui vegetus, & proclivis ad exitum, e materno carcere sese expedire nequibat; insuperabili supradicti ossis obstaculo impeditus. Post trium ergo dierum, totidemque noctium frustraneos parvuli, matrisque conatus, a domesticis quarto nonas Februarii ipse accersitus foetui opitulari sategi: cumque puerperam viribus exhaustam perspicerem; eas restituere sum aggressus: deinde ad propriam domum commigravi, matricis inde speculum allaturus. Reversus prima hora noctis prædictum applicui speculum: quo nequaquam proficiente, parvulus ob evidens periculum ab obstetrice baptizatur, & circa quartam noctis horam moveri desinit. Postridie hora 19. puerperam visitans, reperi frequentibus deliquiis, & augustia præcordiorum afflictam, cum atrocissimo totius ventris dolore; ita ut sine intolerabili cruciatu venter nequidem levissime attingi posset: neque deerat illi febris, quam ipse, inflammationis initium arbitratus, foetum jam vita excessisse putabam. Nihilominus rem diligentius indagaturus, parturientem in lecto deponi, & a dextro ad sinistrum latus, & viceversa a sinistro ad dexterum revolvi præcepi, ut agnoscerem, utrum foetus, uti revera deinde accidit, mortuorum more in alterutrum latus alternando decideret. Puerpera interea parvulum certissime defunctum asseverabat. Pro majori autem cautela infantis caput iterum observavi, atque ita compressum super os pubis inveni, ut cartilaginosa illius ossicula depressa essent: ex quo conjeci compressionem Duræ Matris, Aracnoidis, & Piæ Matris, & consequenter etiam cerebri, & exinde sequutam parvuli mortem: imo attrectato capitis vertice, ubi major supra maternum os erat compressio, sphacelatum animadverti: cuticula enim separata erat a cute, cutis vero flaccida, & mortificata: quapropter de parvuli morte judicavi nullatenus esse dubitandum, Heistero dicente: (a) *certius vero signum est, si cuticula quoque a cute cranii recedit.* Quocirca ad extractionem per uncinum procedere statui.

(a) Heisterus de Signis partus mortui in utero *tom.* 2. *c.* 153. *fol.* 949.

Per partem ergo mortificatam, & locum futuræ ſagittalis uncinum introducens, & in occipitis oſſe defigens, quia partus erat inverſus; parvulum educere tentavi: ſed irrita opera, nam uncinus in ipſo trahendi conatu diſſiliit. Deinde uncino iterum introducto, fœtum a loco, ubi hærebat, amovi, uncinum intorquens: at illius caput educi non potuit, uncino iterum fugiente. Sed tertio, inuncato capite, ipſum foras extraxi, reliquo tamen corpuſculo interius manente ob tertiam uncini a capite ipſo diſſolutionem. Quartum denique immiſſo uncino, ſiniſtræ manus parvuli mentum apprehendentis adjutorio, corpuſculum totum extraxi. At natus parvulus adſtantes gaudio ſimul, & admiratione complevit: ad aëris enim ſenſum reſpirare cepit, poſtquam per 14. circiter horas in mortui figura permanſiſſet. Igitur baptiſmo iterum ſub conditione illi miniſtrato caput eidem ex arte ſuturasque conſtrinxi: quo facto illico infantulus aperuit oculos: ac ſubinde ſuppletis in Parochiali Eccleſia cæremoniis poſt horam a nativitate defunctus eſt. Dabam Agrigenti Idibus Martiis. 1758.

Joſephus Guttadaurus Chirurgus Agrigentinus.

F I N I S.

AD-

ADDITIO
AD
LIBRUM TERTIUM
CAPUT XII.

Post numerum 14.

15. Neque prætermittendum est, quod partus tempore propter conatuum, tum parturientis, tum filioli vehementiam, inferioris materni ventris, & uteri sentina validissime agitatur. Ex qua sentina lochia deinde originem habent. Hæc autem non innocuæ sunt qualitatis, matre præsertim cachochylia laborante. Quo circa ubi restiterint, vel parciores fluxerint; molestarum febrium, aliorumque malorum causa puerperis esse solent: imo, & in partu ipso manantes, Ramazzino (*a*) adnotante, obstetrices afficere consueverunt. Quid ergo mirum, si fœtidis, incommodisque vaporibus etiam infantibus noceant? Quamquam enim revera non adeo nocivi sint, ut eorum tam cito vitam per se disperdere valeant; facillime tamen poterunt asphyxiam inferre corpusculis adeo teneris, & a nascendi nisu debilitatis.

Zzz 2 AD

(*a*) Ramazzin. *de Morb. Artif. cap.* 19.

AD CAPUT XXIII.

De baptismate parvulorum, qui ad sanctuaria reviviscere perhibentur.

§. I.

Status quæstionis, & prænotanda pro ejusdem solutione.

1. Vulgatissima, conspicuis auctoribus referentibus, fama est, quædam, in Germania præsertim, existere templa, Deiparæ sacra, in quibus parvuli sine vita nascentes vitam recuperare, ac deinde baptismi gratiam consequi prodigio pene quotidiano traduntur. Joannes Bonifacius Bagatta (a) id inter perpetua Catholicæ Ecclesiæ miracula recensuit, & in fine eruditissimi operis, *Admiranda Orbis Christiani*, pro coronide collocavit. Hæc autem ille memorat Sanctuaria:

1. S. Mariæ de Loggau in ditione Comitum Ortemburgensium juxta fines Tirolis.

2. Weissensteinense in Germania superiori.

3. Sporense ibidem.

4. Libercourtense in Germania inferiori.

5. Buriense in Lotharingia.

6. Geldoniense in Germania inferiori.

7. Bethuniense ibidem. De quo tamen ait Bagatta, illud milites cum statua combussisse.

8. Fournense in Flandria.

Gobatus vero (b) meminit Miracourtensis in Lotharingia, Sacræ domus Lauretanæ Brundrutti, & Braunechiensis Ecclesiæ in Tiroli: additque adeo frequentia esse ista divinæ potentiæ specimina; ut existi-

(a) Bagatt. Admir. Orb. Christ. *t.* 2. *l.* 8. *c.* 2. *in Append. p.* 542.

(b) Gobat. Theol. Moral. *t.* 2. *tract.* 2. *casu* 8. *n.* 272. & 273.

existimet parentes gravi obligatione teneri ad parvulos absque baptismate mortuos ad ea sanctuaria deferendos, ubi saltem regionum distantia iter octo, vel decem dierum non exigat: sed duorum, vel trium: propter probabilem scilicet futuri miraculi spem.

Eusebius quoque (*a*) Amortius quatuor alia superaddidit templa: nimirum Impstii in Tiroli ex dioecesi Brixiensi: secundum in paroecia Rottenbuechensi: tertium similiter in paroecia Dioecesis Augustanae: & quartum Urspergae apud Praemonstratenses in Svevia. Caeterum & in Germania, & alibi alia etiam sanctuaria ab aliis Auctoribus celebrantur.

2. Ad haec autem, ex remotissimis etiam locis, itinere octo, decemque dierum infantuli nunc a parentibus, nunc ab aliis, arcae mortuariae inclusi devehuntur: e qua tandem extracti ante Christi, vel beatissimae Virginis Mariae thaumaturgas imagines compositi, fusis ad superos pro eorum resurrectione precibus, ibidem spatio unius, duorum, triumve dierum relinquuntur. Si interea vitae signa ediderint indubitata; baptismus eis absolute: si vero tantum dubia, sub conditione tribuitur. Signis tamen hujusmodi evanescentibus, veluti jam defuncti, ecclesiastica sepultura donantur. Verum cum haec omnia pro circumstantiarum varietate ambigui sint judicii, discutiendum hic erit, utrum, & quando baptisma parvulis istis conferri possit.

3. Supra quidem late probavimus parvulorum, qui mortui creduntur, ad se reditum, interdum non veram esse resurrectionem, sed quandam potius evigilationem ab Asphyxia, in quam prope ipsam nativitatem frequentissime impingunt: eosque in illa diutius, retenta vita, manere posse prae adultis, quamquam simillima specie mortuorum.

At excuso jam typis hoc opere, sed nondum evulgato, ad manus meas forte venere praecitati Amortii egregia Theologiae Eclecticae volumina, quae ipsae Ro-

(*a*) Amort. Theolog. Ecl. *t.* 2. *de bapt. q.* 2. *p.* 336.

mæ Benedicti XIV. commissione examinata, eidem Pontifici nuncupavit. Quocirca priusquam ad quæstionis ventilationem descendamus, non abs re erit, nonnulla, quæ de parvulorum nascentium Asphyxia tradidimus, doctissimi hujus auctoris testimonio confirmare: ac deinde juxta ipsius fere mentem ad propositæ quæstionis elucidationem procedere, quam ipse acute non minus, quam copiose tractavit.

4. Is ergo mecum aperte sentit, quamplurimos parvulos, antequam e materno sinu in lucem prodeant, in adeo profundum delabi deliquium, ut omnino exanimes non immerito censeantur. (a) *Jam vero* (ait) *infantes plurimos, qui ex utero materno habentur pro mortuis, submersione, aut suffocatione, vel syncope, vel strangulatione per nervum umbilicalem venisse in eum insensibilitatis statum, verisimillimum, imo certum est. Cum enim certum sit, infantes intra secundinas uteri materni conclusos, in integro veluti stagno humorum detineri, quos alvus in partu effundit, facile contingit partus jam perfecti per contorsiones maternas, aut alios vehementes motus maternos vehementer agitati tempore, aperiri jam perfecta oris, vel narium ostiola; sicque, vel intromisso humore, eos submergi; vel turbato illo stagno fæculento humorum, turbatisque proin rectilineis humorum poris, per quos aër circulabat in infantem, respirationem infantis intercipi: vel denique apertis narium ostiolis, transire in tenellum infantis cerebrum tetrum odorem ex commotis omnibus maternis humoribus, sicque causari repente apoplexiam, & syncopen. Causæ horum effectuum existunt, & sufficiunt. Itaque necesse est, plurimos infantes, qui ex partu habentur pro mortuis, vel ex submersione vel ex suffocatione, vel ex apoplexia, seu syncope in eum statum insensibilitatis pervenisse.*

5. Quod autem vitam, quam adulti in immanibus hujusmodi paroxysmis ex Zacchiæ testimonio non ultra tertium diem producunt, parvuli multo diutius potrahere valeant,

(a) Amort. loc. cit. *dissert.* 1. *n.* 4. *p.* 341.

valeant, non minus aperte declarat (a). *Ita quidem Zacchias. Verum, si admittantur, quæ dicit, solum de iis intelligenda erunt, qui jam aliquando gavisi sunt perfecta aura vitali per apertionem pulmonum tracheæ, oris, & narium; non de infantibus, qui octo, aut septem mensibus in utero tantum traxerunt aërem per poros corporis in ordine ad motum spirituum vitalium in nervis. Nam aër externus per pulmones potius ordinatur ad motum sanguinis hydraulicum, & ad motus membrorum, puta pedum, brachiorum, linguæ, oculorum, mediante sanguine. At vero in infantibus, qui per plures in materno utero menses jam sunt assueti soli transpirationi, & in quibus pori illi adhuc aut aperti, aut facile aperibiles sunt; ad conservandum præcise motum internum spirituum vitalium, latior terminus sic conservandæ vitæ assignandus est, ultra triduum, & septiduum.* Et n. 6. *Ex his omnibus colligitur, mortem infantium, qui a præfata adultorum regula excipiendi sunt, ob assuetudinem transpirationis, frequenter non esse certam ante triduum, septiduum, vel decendium, & ultra.* Et n. 7. *Ex his ergo manifestum est, infantem, cui per suffocationem, submersionem, strangulationem, apoplexiam, vel syncopen prohibetur usus pulmonum pro respiratione; adhuc posse per plures dies continuare circulationem, & vitam latentem, quamdiu abest putrefactio partium.* Idque speciali sanguinis circulationi attribuit, qua nimirum fœtum præ natis absque respirationis necessitate, per ovale foramen, ac tubulum arteriosum gaudere, suo loco tradidimus; quod ipse auctoritate Verheyenii confirmat, atque Parisiensis Academiæ in Actis 1699. 1701. 1703. 1717. 1725. Et quidem in Actis 1717. post expositionem circuli sanguinis in fœtu, sic legitur: *Itaque ante partum fœtus est in eo statu, ac si cor ejus haberet tantum unam auriculam, & unum ventriculum: hinc etiam non respirat, & consequenter est in eodem statu, in quo sunt animalia carentia pulmonibus veris, qualia sunt pisces, vel quæ non habent perpetuum usum pulmonum, qualia sunt animalia amphybia*

(a) Amort. *ibid. n.* 5. *p.* 342.

bia verbi gratia testudines, & ranæ. Constat enim, quod omnium horum animalium cor habeat tantum unam auriculam. Notat etiam Amortius ovale foramen, ac tubulum arteriosum, non statim ac nascitur homo, sed sensim tempore procedente, ac nonnumquam tardissime claudi; quod etiam ipsius Verhejenii, & observationum ejusdem Academiæ, relatarum in Actis A. 1701. & 1725. auctoritate communit. *Itaque*, ait, *nihil repugnat, infantes carentes respiratione, etiamsi non appareat exterius vitæ indicium, posse adhuc habere circulationem, & vitam internam. Sicque sanguinem accedente alteratione transpirantis per poros aëris, & excitato quodam extremo naturæ morientis conatu, posse propelli in vultum, auriculas, & labia.*

6. Aliqua certe exempla de parvulorum asphyxia superius adunavimus. Alia vero & notatu dignissima idem Amortius exprompsit. (*a*) Sacerdos enim fide dignissimus eidem enarravit, ad se, dum Parochi munere fungeretur, allatum pro mortuo infantulum, qui, cum ipse balsamum Braunscoberianum, Borensi similem, eidem illinisset; respirare cœpit, vocem emisit, certissimamque vitam ad horæ dimidium conservavit.

7. Alius item parvulus Urspergæ Amortio ipsi præsentatus, post 36. a morte apparente horas, præter motus cujuscumque defectum, cranium ex parte compressum, atque confractum habebat. Cum tamen roseo esset colore, summa flexibilitate membrorum, genis, ac pectore mollis, nullo fœtore, frigore quasi nullo, oculis tamen modice obscuratis: duo Chirurgi sedulo ipsum examinantes judicarunt, indubitato mortis indicio caruisse.

8. Tertius infans in quadam regulari Parœcia, Pellingensi Canonicorum Cœnobio unita, 8. Calendas Septembris anno 1750. vita penitus orbatus apparuit, quamquam ante dimidium quadrantis horæ uteri latera violenter ad exeundum pulsasset. Is coloris

(*a*) Amort. *ibid. n. 7. p.* 344.

loris erat rubei vividi, qui paulo post in cæruleum commutatus est. Die sequenti adhibitum fuit novies calidum balneum, cui deinde substitutum est frigidum; applicati etiam spiritus, ac odorifera, sed sine ullo prorsus effectu. Sexto Calendas Septembris, qui tertius ab ortu dies erat, missus fuit Urspergam, sed in itinere depositus in quadam Capella, & ante B. Virginis imaginem, ad quam antea hujusmodi parvuli præsentari consueverant; cæruleus ejus color in rubrum convertitur, & sanguis e naribus excurrit. Tandem Urspergam 5. Calendas Septembris de mane pervenit: ibique labiorum, genarum, atque narium color in rubeum evasit vivacissimum, novæque sanguinis guttæ e naribus, & ore defluxere. Os antea clausum apertum est, & infantulus octies movere linguam, & ad labia usque protendere totiesque retrahere visus. In nullo tamen dictorum locorum, ac per totum illud spatium temporis, quamquam satis amplum, notabilem ille fœtorem emiserat.

9. Similem etiam linguæ protensionem in alio parvulo eidem Amortio ante decem annos retulerat Augustinus Hasner Parochus Attenchovensis. Ille per hebdomadas quatuor in fovea parvulorum non baptizatorum jacuerat, sed matre instante, quæ mira certe fiducia Deo eumdem voverat, & resurrecturum sperabat, eductus, inventus est rubeo vividoque colore perfusus. In Ecclesia ergo, Protestantium non minus, quam Catholicorum obtutibus expositus, per tres dies cum permansisset, linguam ad os patenti motu distendit.

10. Sane qui hujusmodi legit historias, non facile sibi persuadebit, in iis non aliquod verum intervenisse miraculum: & nihilominus ubi ad trutinam revocentur; non omnia supra naturam accidisse comperiemus, aut saltem non omnia rigoroso miraculo adscribi posse; quod ultimum, ut melius, clariusque dignoscatur, notandum est maxime, inter divina beneficia, quæ nobis a benevola clementissimi Numinis manu proveniunt; miraculum satis a mera gratia discriminari. Miraculum enim,

ſtricte ſumptum, totius naturæ creatæ vires excedit, ac ſoli Dei Omnipotentiæ reſervatur: quapropter eſt rarum, nec facile propterea præſumendum, ſed validis argumentis, dilucidisque probandum. Gratia vero eſt beneficium quidem, ſed ordinis miraculo plane inferioris: non enim totius naturæ creatæ vires tranſcendit: quocirca frequentius a Deo, imo quotidiana propemodum largitate conceditur, ac propterea facilius obtinenda ſperatur, & obtenta facilius creditur a naturæ Domino, ac Moderatore deſcendiſſe.

11. Hujusmodi autem gratiæ beneficium nunc ſenſibiliter operatur, nunc vero juxta Divi Baſilii doctrinam (a) inſenſibiliter: præterea nunc immediate a Deo manat, nunc vero, & quidem frequentius per angelorum operationem, ac miniſterium. Angeli enim noſtri, ad animæ corporisque cuſtodiam deputati, nequaquam otiantur: ſed multa, etiam corporibus noſtris, conferunt beneficia; etſi major ipſorum numerus occulta diſpenſatione tribuatur.

12. His poſitis: mortuorum reſurrectio non ad meram gratiam, ſed ad miraculum ſtricte dictum, ac ſoli Deo reſervatum ſine dubio pertinet: imo etiam inter inſigniora, ac nobiliora prodigia computanda eſt. Contra vero vitam non adhuc extinctam conſervare, vel agere, ut ipſa, quæ latebat, in corpore ſeſe prodat, atque viſibilis fiat; ſæpe non rigoroſo miraculo, ſed gratiæ, & angelorum adjutorio imputari debet. Idcirco ita philoſophatur Amortius. (b) *Examinandum in hac diſſertatione duxi, quod dici poſſit, plurimos ex iis infantibus, qui ex utero habentur pro mortuis, revera non eſſe mortuos; ſed adhuc per plures dies, verbi gratia triduum, ſeptiduum, imo & decendium, continuare vitam, etiamſi exterius nulla appareant ſufficientia ad conferendum baptiſmum vitæ indicia. Hoc ſuppoſito, extremus quidam naturæ conatus, gratia Dei adjutus, vel excitatus, ad edendas in ſenſibus exter-*

(a) S. Baſil. *Regul. fuſ. diſp. inter.* 55.
(a) Amort. *ibid. diſſert.* 1. *n.* 2. *p.* 341.

externis operationes vitæ, quamvis non pertingat ad caufandas operationes vitæ indubitatas; pertingere tamen poffet ad efficiendas in partibus extimis operationes vitæ faltem dubias. Cum autem in hac explicatione non agatur de miraculo, fed de fpeciali beneficio Dei, fua gratia conatus naturæ adjuvantis; indicia vitæ dubia ad conferendum baptifmum conditionatum facilius admitti poffent. Nihil autem obftat, quominus Deus a parentibus pie, fideliterque rogatus non raro, fed fæpe hujusmodi beneficia impertiatur.

13. Signa porro latenis vitæ dubia funt coloris mutatio, præfertim in rubeum; fudoris, vel fanguinis emiffio; oculorum turbidorum ferenatio; ceffatio incipientis cadaverici fœtoris; irregularis aliquis ac momentaneus labiorum vel palpebrarum motus, puta oculorum aperitio. Nam hæc omnia, uti Medici fatentur, & per integram differtationem oftendit Amortius, (*a*) poffunt, & fæpe folent, a violenta fermentatione ad putrefactionem tendente, vel ex aliis etiam caufis, procedere. Et profecto in iis etiam quandoque parvulis deprehenduntur ineffe, qui non folum indubie defuncti funt, fed ad prædicta fanctuaria non delati: quocirca nulla cadit in ipfos de miraculo patrato fufpicio.

14. Indubitata vero figna vitæ funt refpiratio, fenfus, arteriarum pulfatio, motus regularis, ac propterea vitalis, item ploratus, gemitus. Ex adverfo dubia figna mortis in morbis repentinis, atque ideo in parvulis nafcentibus, funt privatio fenfus, ac motus, & fimul refpirationis, ac pulfus arteriarum; quia facile oriri poffunt ab afphyxia propter nafcendi conatus: vel ab apoplexia, aut ftrangulatione. Quocirca ubi de parvulis nafcentibus agitur, ad aliorum differentiam, in quibus alia figna intervenire folent, indubitatum veræ mortis indicium eft fola putrefactio, vel faltem ejufdem initium, cujus individuus comes eft violentus odor cadavericus. Dixi violentus: remiffus enim, ac tenuis, non folum in

(*a*) Amort. loc. cit *differt.* 2. *a. p.* 345. *ad* 348.

in moribundis est frequens; sed interdum etiam in quibusdam infirmis ad mortem properantibus, multis ante obitum diebus veluti prodromus ipsius occurrit. Post aliquam tamen, & sufficientem moram, oriri etiam solent in vere mortuis parvulis alia exanimationis characteristica signa; rigiditas nimirum non convulsiva membrorum, vitreus oculorum pannus, eorumque deformatio. Nec difficile est in vere mortuis putrefactionem, vel saltem illius initium invenire: cadavera enim ad eam velociter currunt, natura ipsa impellente: quapropter putrefactio in ipsa hieme, & sub rigidissimo Germaniae coelo, brevi erumpere incipit, ac primo in oculorum deformatione, ac viscerum foetore, qui facile diducto cadaveris ore, ab observatoris olfactu percipitur: imo, quo tenerioris texturae corpus erit, eo velocius corrumpetur. Quocirca infantes prae omnibus citissime putrefiunt: foemellae vero prae masculis.

15. Notandum etiam, ex iis, qui resuscitati ad baptismum recipiendum dicuntur, nonnullos vere mortuos antea fuisse, aliquos vitam adhuc retinuisse, quamquam absconditam: de aliis denique dubitandum esse, utrum a morte, an ex asphyxia resurrexerint. Innocentius a Clusis Siculus (*a*) heroicae virtutis, & miraculorum gloria toto orbe celeberrimus, accersitus olim fuit ad moribundam foeminam, quae parvulum post tertium diem ab ipsius morte, eniti nullo modo potuerat. Ille flexis genibus Divam Annam, cui erat addictissimus, invocavit, ut mortuum parvulum emitteret praegnans, & a morte imminente liberaretur; & illico ea mortuum infantem emisit, sed corruptum, & in frusta veluti discerptum. Adstantes hoc miraculo inspecto, nova spe inanimati, secundum ab Innocentio devote postularunt, nimirum, ut mortuus infans reviviesceret, & baptismate donaretur. Et ille denuo Divam Annam supplici oratione rogavit: & ecce parvulus coagmentatis iterum membris, antea dissolutis, divina vir-

(*a*) Tognolett. *Vita Fr. Innoc. a Clusis c.* 30. & 33.

virtute revixit, vociferari cœpit, baptizatus est, & in vita permansit.

16. Alia vero mulier, nomine Longobarda omnes, quos genuerat, filios, vita privatos ediderat. Innocentium ergo deprecata est, ut sibi a Beata Anna viventem aliquem filium parere impetraret. Innocentius, qui Prophetiæ quoque dono insignis erat, respondit, eam parituram esse puellulam & vivam; imponeret ergo illi nomen Anna: peperit suo tempore Longobarda fœmellam, sed in speciem adstantibus omnibus defunctam; quod mœrentes puerperæ retulerunt. At illa: impossibile (dixit) hoc est. Puellula certe vivit, quamquam occulte. Dei namque famulus prædixit mihi, fore, ut fœmellam ederem, sed vivam. Dum autem hinc inde de morte indubitata, & de vita latente altercaretur; parvula moveri, & clamare cœpit, controversiam diremit, demonstravitque vaticinii firmitatem.

Alia denique duo narrantur in Innocentii vita parvulorum nascentium facta similia: quæ tamen utrum ad veram resurrectionem, an potius ad liberationem ab asphyxia pertineant, ab historia ipsa desumi non potest.

17. Distinguendum est etiam permaxime inter infantes, qui in ipso ortu defuncti videntur, & alios, qui diu in tali statu persistunt: primi enim persæpe sunt vivi, deinde tractu temporis vel ab asphyxia evigilant, vel vera morte corripiuntur; quamquam nonnulli ex ipsis diu interdum sub mortuorum imagine perseverent. Secundi autem facilius vita penitus jam destituti præsumi possunt. Quæstio autem præsens non est de parvulis in ipsa nativitate consideratis: isti enim, etsi mortui appareant; quia sensu, pulsu, respiratione saltem sensibili, motuque carentes; ubi tamen illæsi sunt oculis, flexibiles, incorrupti, nec fœtorem spirantes cadavericum, neque mortali vulnere saucii; neque alia insuperabili mortis causa labefactati: & consequenter nullum habentes mortis characteristicum signum; poterunt sine novo alio vitæ signo sub condi-

ditione baptizari. Quia in ipſo nativitatis articulo maxime viget, uti ſupra demonſtratum eſt, aſphyxiæ prudens probabilisque ſuſpicio, eorumque mors eſt maniſeſte dubia, imo præſumptio, quæ quibuscumque ſignis dubiis eſt efficacior, ſtat pro vita. Controverſia igitur, quam præ manibus hic habemus, eſt de parvulis, qui eorum comprobata jam utcumque morte per ſolita experimenta, ad Sanctuaria pro reſurrectione impetranda deducuntur: quod non ſolum tempore immediate partum conſequente fieri non ſolet, ſed neque tempore partui proximo: tunc enim eos, variis aptisque remediis, ac experimentis, domeſtici, ſi forte illi vivant adhuc, ad ſenſuum officia revocare contendunt. Probe etenim ſciunt germanæ obſtetrices, quamplurimum parvulorum vitam in eorum ortu fallaci mortis imagine velari. Quinimo, uti ſupra oſtenſum eſt, efficaciſſima quædam ipſæ remedia ad eos a funeſto illo veterno exſuſcitandos feliciſſime excogitarunt. Tempus autem nativitati proximum, quo non ſolent parvuli ad Eccleſias comportari, quia facilius in vita perſiſtere poſſe creduntur ſub aſphyxiæ paroxyſmo, eſt quatuor, vel trium horarum, aut ſaltem duarum, vel unius, quo tentamenta ſcilicet ad eos expergefaciendos fieri conſuevere. Quapropter ſevere prohibet Amortius, ne ſtatim poſt unam, & alteram horam, vel amplius, at non valde a morte diſſitum tempus, parvuli, ad ſupradictas imagines devehantur: nimirum ne forte per itineris incommoda occumbant, qui domi per nova tentamenta liberari potuiſſent.

18. Quæ cum ita ſint, ut expendamus, an recte baptizentur parvuli, qui ad imagines thaumaturgas revixiſſe dicuntur, duas oportet diſtinguere controverſias, facti unam, juris alteram. Et quod ad facti controverſiam ſpectat, poterit ſane a quibusdam in eventu particulari ambigi, utrum revera ſigna, ſive certa, ſive dubia reſurrectionis, & vitæ interceſſerint: nam ſæpe accidit, ut iſta ab indoctis referantur, & parum tutæ fidei hominibus, præſertim plebeis, ac fœminis, quæ

ad

ad quemquumque vel minimum, dummodo inexpectatum, & rariusculum eventum, cujus naturalem causam ignorent, promptissime inclamant, miraculum: quæque illud interdum falsa pietate illusæ confingunt. Sane Lingonenses olim obstetrices in more habebant satagere, ut nascentes parvuli expertes vita, vel igne, vel certis aliis medicaminibus, quasdam ederent motitationes, aliaque vitæ, sed æquivoca signa, ut baptizarentur, & in loco sacro deinde sepelirentur. Eo laudabilius quidem est, quo fervidius baptizandi, qui capaces baptismi sunt, desiderium: sed iis tribuere velle hoc Sacramentum, qui ex hoc mundo decesserunt, ut abirent in locum suum; error est manifestus, & simul intolerabilis: & nihilominus a fraudolentis illis mulierculis frequentabatur: sive ad turpem lucrum, sive ad consolationem parentum, sive quia sibi ipsis revera suadebant hujusmodi baptismum, etsi mortuis ministratum, prodesse. Neque inverisimile est, ita saltem credidisse nonnullas. Nam scimus (a) ex Tertulliano, ac Sanctis Epiphanio, Chrysostomo, aliisque: apud Marcionistas olim, si aliquis ex eorum Cathechumenis obiisset, baptismate non recepto; sacram hanc ablutionem ipsius nomine ac vice alium petere, ac suscipere consuevisse; ut ita mortuus divina gratia, & peccatorum venia potiretur. Ac profecto hujusmodi functionem Chrysostomus ita describit: *Sub sandapila, in qua mortuus jacebat, locabatur, latebatque vivus: interrogabatur deinde mortuus, an baptizari cuperet? Vivus de sub sandapila, se id ardentissime velle, respondebat. Post hæc vivus egrediens baptizabatur pro altero: atque ita comœdiæ illi finis imponebatur.* Cæterum quosdam per simplicitatem, defunctorum loco, baptismum Apostolorum tempore suscepisse; innumeri tum ex antiquis, tum etiam ævi nostri, Sacræ Scriptu-

rae

(a) Tertullian. contra Marcion. *lib.* 5. *c.* 10.
S. Epiphan. hæres. 28.
S. Joann. Chrysost. *in* 1. *Cor. Hom.* 40.

ræ expoſitoribus, (*a*) tradunt: addentes, ad hæc ſane facta alludere Divum Paulum, cum ſcribit: *Quid facient, qui baptizantur pro mortuis?* Porro baptiſmus parvulorum, quos obſtetrices moveri artificioſe curabant, prohibitus fuit a Philippo Lingonenſi Epiſcopo in Synodo A. 1452. & a Guidone ipſius Philippi Succeſſore An. 1455. Eadem prohibitio legitur in Statutis ſynodalibus Cardinalis de Tournon Archiepiſcopi Lugdunenſis *tit. de baptiſmate*, & in Statutis an. 1592. & 1656. Eccleſiæ Biſuntinæ.

§. 2.

De variis caſibus dubiæ mortis, in quibus baptiſmus competere poſſet, vel non.

1. Verum cum de vitæ ſignis hac noſtra ætate repertis in parvulis, ad Germaniæ Sanctuaria comportatis, plurimi optimæ notæ Scriptores fidem adſtruant: eaque tamquam non ficta communi eloquio celebrentur: cumque negari non poſſit, variis in locis veras interdum reſurrectiones extitiſſe: merito ſubintrat hic altera juris quæſtio: utrum, & propter quæ ſigna, infantes, qui redivivi creduntur, baptizandi ſint. Et quidem in hac ſecunda quæſtione diſtinguere oportet parvulos, de quorum interitu ambigimus, ab iis, quorum certa & indubitata mors eſt. Imo etiam quoad utramque ſpeciem varios oportet diſtinguere caſus, eorumque perpendere circumſtantias.

PRIMUS CASUS.

2. Quid igitur ſi comprobata utcumque morte infantis non baptizati per ſolita experimenta, poſt lapſum temporis notabile quidem, ſed nativitati proximum, puta, poſt tres, quatuor, aut quinque horas; at non valde remotum, puta, non ultra duodecim horas; ille ad Eccleſias deferretur, ibique dubia pateface-ret vitæ indicia; poſſet ne ſub condi-

(*a*) Hilar. Diac ſub nomine S. Ambroſ. Theophylactus, Valafridus Strabo, D. Thomas. Gloſſa ordinaria &c.

conditione baptizari? Et affirmative censeo respondendum. Ad veram enim, ac tutam repentinæ mortis comprobationem, ex (*a*) Lancisii doctrina monuimus antea, requiri semper aliquam prudentis arbitrio moram, & pro circumstantiarum varietate diversam: non obstantibus communibus signis, atque experimentis pro morte clamantibus: quæ sane mora in ipsis adultis, ubi trium, quatuor, aut quinque tantum horarum esset, nullo modo sufficeret. Feifous etiam docet, usque ad horam duodecimam, (*b*) & amplius non contemnendum vigere dubium vitæ latentis in morte repentina: imo duodecim ad minimum horas requirunt Synodi ad sepulturam in ipsa morte regulari. (*c*) Quanto magis igitur infra terminum horarum duodecim, suspicari possumus latere vitam in parvulis, ubi non adsit putrefactio, vel aliud mortis characteristicum signum, ejusque invincibilis causa? Ubi ergo nova insurgunt vitæ argumenta, etsi dubia, conditionatus baptismus denegari non debet.

SECUNDUS CASUS.

3. Si vero parvulus, qui sub mortui figura natus est, post notabile prædictum duodecim horarum spatium, quamquam variis medicinæ remediis prolixe adjutus, ad vitæ munia reverti non potuit, & adhuc mortui similitudinem refert, quatenus neque sensu, neque motu, neque pulsu, neque respiratione gaudet; sed nihilominus non solum incorruptus perseverat; verum etiam a corruptionis initio, & fœtore cadaverico immunis: præterea neque rigidus, nec valde frigidus, neque oculos habens deformatos, aut panno vitreo contectos; contra tamen flexibilis: eo casu, si ad Ecclesiam devectus aliqua vitæ signa, quamquam revera dubia, ostenderet; poterit conditione adjecta baptizari: nam, ut ait Amortius: (*d*) *Quando non constat de morte*

(*a*) Embryol. *lib.* 2. *c.* 2. *n.* 14. *p.* 123. Lancis. *de morte subit. lib.* 1. *c.* 13. & 16.

(*b*) Feifous *Theatr. Crit. t.* 5. *de sign. mort. disc.* 6. §. 10. *n.* 38. *vide hoc lib.* 3. *c.* 19.

(*c*) Synod Agrig. Train. A. 1630.

(*d*) Amort. *Diss.* 1. *de bapt.* §. 3. *quæstiunc.* 11. *p.* 327.

morte infantis per signa indubitata, & simul concurrunt indicia vitæ, saltem dubia; sine scrupulo baptizari possunt ejusmodi infantes: nimirum conditione præmissa. *Ita communis Theologorum.*

Et profecto parvulorum ejusmodi mors, quamquam alia in Ecclesiis non insurgerent indicia vitæ, per semetipsam incerta esset: imo eorum vita quodammodo probabilior apparenti morte videretur. Nam præter totalem putrefactionis defectum, deficerent etiam tot alia mortis indicia: & ex adverso persistere supponitur membrorum flexibilitas; quæ signum est vitæ positivum. Quod adeo verum est, ut si omnes antedictæ circumstantiæ in aliquo alio reperirentur, quamvis adulto; cujus mors ex causa prorsus invincibili, puta, ex amputatione capitis, esset indubitata; si non inter miracula, saltem inter insolita, & mirabilia describerentur.

TERTIUS CASUS.

4. Nec dissimile faciendum erit judicium, si parvulus plus quam viginti quatuor horas in antedicto statu permaneret. Nam tanti temporis latitudo nihil officeret: quandoquidem in apoplexia ipsa, & multo magis in asphyxia, vitam adulti conservare interdum valent per triduum, & a fortiori nascentes parvuli, quos multo diutius passiones hujusmodi sustinere posse, probatum est. Et quidem si flexibiles, & cum prædictis aliis circumstantiis incorrupti persistunt; hoc ipsum non leve erit vitæ similiter persistentis indicium, ac tanto sane verosimilius, quanto majus erit hoc tempus a putata morte dilapsum. Quo magis enim id a momento separationis animæ elongaretur; eo magis prodire, & conspicua fieri deberent non solum reliqua mortis argumenta, puta rigiditas, frigiditas, &c. sed ipsa putrefactio, vel saltem ipsius initium. Quo circa si nondum ista in conspectum sese dederint; contra vero parvulus non solum in eodem statu perseverat; sed nova insuper in eo emergunt, quamquam dubia signa vitæ; quis unquam certo affirmabit, ipsum obiisse? ac non potius immani deliquio detineri?

5. Ad

5. Ad hanc ſpeciem fortaſſe pertinebat filioli Joannis Leonardi Cleimbrot viri clariſſimi eventus, cujus authenticum documentum datum Bruntruti 20. Octobris 1659. tranſcripſit Gobatus. (a) Ille apparenter in ortu ſenſus & vitæ penitus expers, ad Mirecourtenſem imaginem primo directus, ac per iter a nobili matrona ad Bruntruti Sacellum deductus, ibi roſeo colore tingi, ſanguine manare, ac ſudare cœpit: proinde baptizatum, ac poſtea mortuum, in Eccleſia Vicarii Generalis Conſtantienſis auctoritate ſepelierunt. Hæc enim ex infra exponendis vera reſurrectio dici non debet, ſed potius occultæ vitæ manifeſtatio, cum ſigna vitæ fuerint æquivoca: maxime vero quia certa mors antea non fuerat: neque ullum ipſam confirmans characteriſticum ſignum adfuiſſe videatur. Sane Gobatus addit: *notandum autem, fuiſſe tumulatum vigeſimo tertio die a nativitate; & tamen non modo permanſiſſe uſque ad ſepulturam prorſus incorruptum, omnique ingrato odore liberum; ſed etiam labiola fuiſſe roſea: ſicuti mihi, audientibus aliis, pluſquam duodecim religioſis, ac ſæcularibus; aſſeverantiſſime, & peregre lacrymas continens, dixit parens infantuli, omni fide digniſſimus.*

QUARTUS CASUS.

6. Ardua ſane eſt quarti caſus figuratio, quam ita exponit Amortius. (b) Infans nimirum non ſolum nulla exhibet vitæ ſigna, ſed omnia e contrario oſtendit veræ mortis indicia: quodque deterius eſt, hæc ſaltem per horas duodecim indiminuta perſiſtunt; adeo ut prudenter præſumi poſſit, parvulum non ſolum in ſpecie, ſed etiam reipſa omnino fuiſſe vita deſtitutum. Signa vero mortis, quæ in eo ſupponit Amortius, præter privationem pulſus, reſpirationis, motus ac ſenſus, etiam poſt ferrum ignitum applicitum; hæc ſunt. Defectus alterationis ad afflationem ſulphuris accenſi in nares, & os: defectus exonerationis naturæ, poſt applicationem

 ſternu-

(a) Gobat. *tom.* 2. *de Sacr. bapt. caſ.* 8. *n.*273.
(b) Amort. *de Sacr. bapt. diſſert.* 1. *object.* 3. *& in reſp. p.* 344. *&* 345.

ſternutatorii per pulveres, vel ſalis volatilis cornu cervini, & unctionem balſamorum, vel ſpirituum. Frigus permannes, ac pertinax: defectus elaſticitatis ad impreſſionem pollicis in genis, color ater, ſeu lividus: oculi tenebroſi, ac fracti, ſeu flaccidi: membrorum rigor, ac tenuis aliquis odor cadavericus, ejusve ſaltem initium, cranium compreſſum &c.

7. Omnia ſigna prædicta efficiunt, Amortio fatente, ut mors præſumenda ſit vera, eamque moraliter certam oſtendunt; ſed non omnino, ut ait ille, infallibiliter, etiamſi ſi per antedictum temporis curſum, imo & majorem perduraſſe ponantur: cum ea omnia exiſtimanda ſint fallibilia, ſi ſuſpicio habeatur aſphyxiæ: præſertim in parvulis, ubi deſit putrefactio, vel ejus initium a violento cadaveris fœtore indicatum. In hujusmodi enim caſibus ſola putrefactio, ſi mortis invincibilem cauſam excipias, veluti capitis abſciſſionem, ac ſimilia, eſt huic Auctori characteriſticum, & indubitabile diſceſſus animæ argumentum: quocirca ſi nova aliqua denuo in parvulo emergerent latentis vitæ, quamquam dubia ſigna; ejus mors in priſtinam incertitudinem iterato recideret.

8. Ea eſt enim certitudinis moralis conditio atque natura, ut ſi nova inſurgant indicia, & circumſtantiarum cognitio, a firmitatis propriæ ſtatu vacillet, aut plane ruat; quæ multo magis attendi debent in fœmellis, in quibus ob teneriorem texturam putrefactio celerius oriri neceſſe eſt. Et ſane quamquam, uti in ſecunda diſſertatione fuſe adſtruit Amortius, omnia vitæ dubia ſigna, de quibus antea locuti ſumus, & quæ conſiderari ſolent in parvulis, poſſint a fermentatione liquidorum, & præcipitatione particularum, occluſione pororum, aliisve plane cauſis ab eo notatis, & in vero cadavere agentibus procedere: quamvis etiam, ubi cauſa detur aliqua jam parata, & ad effectum ſufficiens, non ſit recurrendum ad alias, de quarum exiſtentia non conſtat; & conſequenter in caſu, de quo agitur, nova indicia non videantur vitali principio

pio incerto, & ancipiti esse tribuenda: nihilominus certum est etiam, posse a latentis quidem vitæ principio, non adhuc tamen extincto, provenire: quod huic Auctori sufficit, ne parvulo conditionatum baptisma denegetur: eo quia ubi de irreparabili animarum damno res est, non solum probabile, sed etiam possibile haberi præ oculis debeat. (a) *Itaque*, ait ille, *etiam experiri aliquamdiu licebit, utrum in cadavere existimato perseveret tale complexum indiciorum, & an non appareant nova signa, ex quibus corrigi possit præsumptio moraliter certa. Si enim, ubi agitur de vita corporis, vel salute temporali unius urbis, sæpe tentantur extrema pericula: etiamsi moraliter certum sit, conatus fore irritos, & sola supersit tenuis probabilitas, conservandi* verbi gratia *vitam, in naufragio, vel incendio, vel salutem reipublicæ jam dejectis turribus, & aggeribus; cur non liceat possibile amplecti, ubi agitur pro salute vel perditione æterna animæ? Præsertim si id sine absurdo generali, aut præjudicio gravi particulari, fieri possit? Prout fieri potest juxta eam, quam monstravi methodum: ut nempe tales infantes per aliquos dies, donec appareat jam certus, & notabilis fœtor cadavericus; serventur in loco temperato: & si interea dubia vitæ signa ediderint: a proprio loci Parocho, vel in ejus defectu, ab alia persona, baptizentur. Ego certe in tali casu infantem baptizarem, atque etiam alios, ut exemplum sequerentur, admonerem. Imo monerem, ne, cum signa probabilia venerint, baptismum differrent. Experimento enim didici, tres status in his signis vitæ distingui posse: nempe progressionis seu incrementi, stationis, & retrogradationis, seu decrementi. Quando mutatio coloris atri in vividum ad suam stationem venerit, ita ut infra semihoram non amplius crescat; baptismum festinandum censeo: quia infans, si forte illa mutatio coloris ab extremo naturæ conatu venerit, tunc jam in extrema lucta naturæ, seu agone est. Cæterum excepto solo fœtore vehementi cadaverico, non obstante reliquo complexu indiciorum, plures adhuc retinuisse vitam, ostendit* Gar-

(a) Amort. loc. cit. *dissert.* 1. *in resp. ad object.* 3. *p.* 344. & 345.

Garmannus de Miraculis mortuorum in differt. prælim. Ann. 11. Quapropter addit: (a) *Infantem sub conditione baptizarem, etiam poft triduum, imo menfem, & annum, fi infans dicto modo in cafu extraordinario, reperiretur incorruptus in vultu, & pectore, & de novo illi in vultu & pectore rediret color vividus, hoc eft manifefte fimilis alicui homini viventi.*

9. Ex his Amortii dictis a fortiori deduceretur, quod, fi tertius a morte putata dies nondum eft lapfus, poffet parvulus, antedictis omnibus circumftantiis concurrentibus, adjecta conditione baptizari. Tunc enim prædicta figna infurgentia non acciperentur veluti refurrectionis argumenta; fed tantum veluti extremi occultæ vitæ conatus, natura operante vel propriis viribus, vel medicamentorum efficacia, vel etiam fpeciali Dei adjutorio, qui vitam parvuli abfconditam quidem, fed nondum penitus deletam, intermicare conceffferit.

10. Huic fuæ opinioni elucidandæ nonnulla, quæ in contrarium objici poffent, adducit Amortius (b) eisque deinde refpondet, præcipue vero proponit: *Hunc morem baptizandi infantes pro mortuis habitos judicio fidelium, ac chirurgorum, & medicorum effe antiquæ Ecclefiæ incognitum, & abfurdum.* Refpondet autem: *non effe antiquitati incognitum, baptizare eos, de quorum fuperftite vita habetur prudens dubium, etiam judicio medici aut chirurgi periti: peritus autem hoc tempore dici nequit, qui negat, vel non curat obfervationes ex Verhejenio, & ex Actis Regiæ Academiæ Parifienfis.* Quod fi dicatur, ejusmodi parvulos evidentia vitæ figna, puta, ploratus, voces, motusque, manifefte vitales non protuliffe; id ex eo accidere potuiffe judicat, quod adftantes primis factis, at inutiliter tentamentis, atque præterea de eorum morte præmature perfuafi, & confirmati, fpem omnem in futuro tantum prodigio locavere; illosque deinde non amplius foverunt, vel alio pacto adjuvare conati funt, fed potius itineris ad Eccle-

(a) In Inftruct.
(b) Amort. *differt.* 1. *pag.* 341.

Ecclesias non parvipendenda molestia divexarunt, & caput, brachia pectusque corpusculorum e fasciis, quibus involvebantur, evolventes, pernicioso frigori, & humiditati, etiam quandoque in ipso Ecclesiæ Propyleo, exposuerunt.

11. Præterea animadvertit, quod, cum nascentes parvuli non adhuc assueti sint respirationi, saltem liberiori, pulmones habent quodammodo contractos, non tamen ut homines alii, dilatatos: quocirca si spiritibus animalibus depauperati, & mortali deliquio affecti jacent; postremus ille naturæ conatus pertingere nequit, ad musculos inflandos, quod ad vocis prolationem esset necessarium: sed verosimiliter non aliud facere poterit, quam subtiliorem sanguinem ad caput, ac pectus, transmittere. Quamvis autem fortasse hujusmodi signa, uti dictum est, a sola fermentatione proveniant; nihilominus non hic disputatur, quid probabilius, aut verosimilius dicendum sit; cum sufficiat, rem esse dubiam, & ad animarum salutem pertinere: necessitatem vero esse prorsus extremam, & æque irreparabilem: in quibus circumstantiis ipsa possibilia sollicitos habere nos debent.

12. At hæc Amortii opinio circa præsentem casum difficultate non vacat: quamvis enim ob rationes a me c. 15. allatas difficilius sit, in parvulis nascentibus ad adultorum differentiam, sine putrefactione, mortis certitudinem admittere: negari nihilominus nequit, totam illam signorum conglobationem, quam in eo casu ponit Amortius, inclusa etiam rigiditate membrorum cum oculorum deformatione, videri mortis certitudinem *physice* concludere, eamque adminus in altiori moralis certitudinis gradu constituere. Et profecto nulla experientia ostendit, parvulum aliquem cum tota illa signorum congerie; inclusa etiam rigiditate non convulsiva cum panno vitreo, ac deformatione oculorum; nisi vera intercedente resurrectione, vivum aliquando fuisse repertum: & ideo ad infantium naturalem vitam probabiliter adstruendam non videntur sufficere signa dumtaxat dubia: nisi dicamus tantam esse in casu aliquo particulari, pro detegenda vita, posteriorum signorum

numerum,

numerum, & efficaciam; ut quamquam certo vitam demonſtrare non poſſint; antecedens tamen, certumque de morte judicium infringant, aut ſaltem plane debilitent, & in dubium vertant: ea enim eſt hujus congeriei ſignorum vis, ut multi ex pſis heterodoxis medicis credideirint, ea ad reſurrectionem ipſam firmandam ſufficere, quod tamen admitti non debet. (a) Quando autem hæc ſigna poſteriora tanti ſint ponderis, ut ad hanc judicii, antea certi, mutationem ſufficiant; id non tam ex regulis generalibus, quam a ſcientia & prudentia obſervatorum, in eventibus tantum ſingularibus omnia perpendentium, oportebit expectari.

QUINTUS CASUS.

13. Quod ſi, qui omnia mortis habet ſupra indicata ſigna, immunis quidem eſſet a putrefactione, atque odore cadaverico; ſed nihilominus dubitari poſſet, utrum defectus iſte ex eo forte oriatur, quod parvulus hieme dominante, ſub terra, glacie vel nive jacuerit; ac deinde ad Eccleſiam translatus incerta oſtenderet vitæ ſigna; ex præfata doctrina ſua putat Amortius, conditionatum baptiſmum eſſe conferendum: nam in his etiam circumſtantiis infantis mors ambigua non immerito cenſeretur: undecumque enim defectus ille procedat, rem tenebris involvit: quis enim divinare poterit, utrum ſupervenientia ſigna e vita in intimis corpusculi penetralibus deliteſcente, an aliunde procedant; *In infantibus*, ait ille (b) *non adeo remotis a partu*; ideſt poſt biduum, vel triduum; de his enim hic loquitur, *vel tempore hic mali ſub terra*, *nive*, *vel glacie præſervatis a putrefactione non reperitur principium fermentationis*, *aut præcipitationis partium. Itaque recte dubitari poterit*, *an non proveniat a principio vitali*, *ſicuti fieri ſolet in Hirundinibus*, *muſcis*, *teſtudine*, *Climace*, *ac variis aliis animalibus*, *tota hieme ſine ſenſibili ſigno vitæ perdurantibus.* Quibus Benedictus XIV., Sigismundus, Delrio, Bruhierius, aliique non pauci, Lucomoriæ habitatores addi-

(a) Amort. *in quæſt.* 2. *verſic reſpondeo ex una parte pag.* 338.
(b) *Idem ibid. diſſert.* 1. *in reſp. ad object.* 5. *p.* 345.

addidere. Cum autem casus iste præcedenti sit magis arduus; etiam hic pro repetitis haberi volumus, quæ de necessario novorum signorum numero, & efficacia paulo ante notavimus.

§. 3.

De casibus mortis indubitatæ.

SEXTUS CASUS.

1. Hactenus de eventibus illis, in quibus mors indubitata judicari non potest: nunc ad eos gradum facimus, in quibus certa illa omnino dicenda est. In universum quidem, ubi suspicio concurrit asphyxiæ; communibus mortis argumentis non est fidendum: nisi characteristico aliquo signo confirmentur; quod in parvulis nascentibus aliud non erit, quam sola putrefactio, vel saltem ipsius initium, cum cadaverico, & acuto fœtore conjunctum: rigiditas enim non convulsiva membrorum, oculorumque deformatio, in adultis considerata, in hujusmodi parvulis, uti suo loco exposuimus, post nativitatem, & non nisi cum sufficienti mora consurgunt. Ubi ergo apparuerit putrefactio, vel ipsius initium, aut aliud mortis characteristicum signum, vel cum aliqua præcesserit invincibilis causa interitus, juxta ea, quæ alibi ex Lancisio tradita sunt: si supervenientia resurrectionis indicia, sunt etiam similiter certa; quis unquam de tribuendo baptismate dubitabit? Verum hæc certa redeuntis vitæ indicia sunt sensatio manifesta, vox, ploratus, respiratio, pulsus arteriarum, aliique motus non transeuntes, irregulares, & æquivoci; sed stabiles, atque patenter a principio vitali profecti, ac propterea viventium proprii.

2. Quod autem plures infantuli ad baptismum recipiendum fuerint divina virtute ad prædicta sanctuaria resuscitati, & prænotata dederint certissimæ vitæ signa, in dubium verti non debet. Id enim expresse testantur Auctores de materia ista loquentes. Et sane de quibusdam saltem parvulis ad Weinstentienensem Ecclesiam perlatis Cumppenbergius enarravit. *Indubia*, inquit, *dant vitæ signa.* De infantulis ad imaginem Mirecourtensem Gobatus:

tus: *parvuli illi edunt non raro talia vitæ indicia, ut sæpe nemo dubitet, quin vere sint anima præditi.* Cæterum quidquid sit de prædictis; de aliis ad simulacrum Fournense deductis id ipsum clarius, ac solidius retulere Bucellinus, atque Bagatta: *horum*, inquiunt, *multi tantisper vitam recipiunt, si deferantur ante prædictam imaginem; & interdum quidem ad multos vitam annos producunt.* (a)

SEPTIMUS CASUS.

3. Si quando tamen sive ex putrefactione, sive aliunde præcedens mors certa quidem fuerat, at indicia subsequentis resurrectionis incerta; baptismus, etsi conditionatus, conferri non potest.

Signa vero æquivoca resurrectionis essent, ut explicat Benedictus XIV. aut pallidi coloris in rubicundum mutatio, aut membrorum, quæ antea rigebant, flexibilitas, aut sanguis e naribus fluens, aut aliqua sudoris gutta, quæ in fronte, vel in stomacho appareat, (b) aut similia, quæ in veris, & indubitatis cadaveribus omnino exanimatis interdum conspiciuntur. Atque hic erat casus Urspergensis controversiæ. In eo enim templo, uti ex relationibus constat, infantes, qui a remotis locis veniebant, si unum, aut alterum excipias, de quibus præsumendum est, Deum propter parentum fidem singulari beneficio per secundas causas a corruptione, ac morte illos præservasse, reliqui omnes putrefacti jam erant, aut saltem verum cadaveris odorem exhalabant: ac propterea eorum mors in certissimis erat computanda; & consequenter verissima resurrectione indigebant: (c) His autem non obstantibus, Amortio teste, (d) qui baptizaturi erant, non omnia in eis requirebant æquivoca vitæ signa: neque enim parvuli omnes ea omnia ostendere soliti sunt; sed satis putabatur esse ad baptismum, in parvulo de longe

(a) Joannes Bucellinus *in Ann. Gallo-Flan. lib. 2. de Statua Virg. quæ Fournis colitur.* Bagatta *Admir. Orb. Christ. tom. 2. lib. 8. cap. 2. in Append.*

(b) Benedict. XIV. *de Syn. Diœces. l. 7. c. 6. p. 316.*

(c) Amort. *d. dissert. 1. in resp. ad object. 5. p. 345.*

(d) *Idem dissert. 2. §. 1. p. 345.*

ge veniente, si color mutationem subiret, fœtorque cessaret: in his autem, qui e vicinis locis efferebantur, ad solam attendebatur coloris mutationem. Ita ut quotiescumque hujusmodi signa apparuissent in parvulis; iisdem indifferenter baptismus veluti dubie redivivis præmissa conditione conferretur: ideinque mos per totam undique Germaniam simili prorsus ratione obtinuerat. Hoc autem non jure factum asserimus: vel enim deficiebant characteristica, & vera mortis indicia; & tunc mors certa non erat, & parvuli novis advenientibus, etsi dubiis, vitæ signis, potuissent quidem baptizari adjecta conditione, veluti non certo, sed solum dubie mortui: præsertim cum vita in possessione aliquatenus esse videretur. Si tamen mors erat indubitata, sive per signa characteristica, sive per causas invincibiles; & tunc mors erat in possessione firmissima. Igitur si nova supervenientia signa erant solummodo æquivoca; parvuli baptizari non poterant.

4. Præterea eum resurrectio, uti notatum est, sit ex illustrioribus, majoribusque miraculis, quæ a Deo peragi soleant; nequaquam temere atque inconsulto adstruenda est, super æquivoca signa, quæ male quidem aptantur, ut bases ad magnificam, sublimemque hujusmodi molem sustinendam. Idque manifestius fiet, si bene perpenderimus, Dei perfecta esse opera; itaut, cum per miraculum, ad suam gloriam propagandam, ægrotum sanat, perfectam ei sanitatem absolutamque largiatur: imo ejus miracula, quæ veræ Ecclesiæ sunt nota, eo magis evidentiora patrari solent, quo magis ad nobiliorem finem ordinantur. Quis ergo credet, parvulorum resurrectionem ad æternam eorum salutem, ad Beatæ Virginis Mariæ honorem, & Ecclesiæ Catholicæ in Germania præ conspectu adversariorum militantis, robur, & eximium decus ordinatam; ita obscure, ac dubitabiliter fieri, quamquam divina ipsa virtute per se operante; ut is, qui redivivus esse putatur, magis mortuo, quam viventi similis remaneat, & præ resurrectionis incertitudine vix induci possint adstantes ad baptismum incertum, ac dubium sub conditione tantum administrandum?

 5. Pro-

5. Profecto nunquam aliquem Deus resuscitasse legitur, nisi ad vitam indubitabilem atque perfectam, & illico manifestatam. Sic filiam Archisynagogi exsuscitaturus, puellæ manum apprehendens, ait: *puella, tibi dico, surge, & confestim surrexit puella, & ambulabat.* (*a*) Et ad viduæ filium dixit: *adolescens, tibi dico, surge: & resedit, qui erat mortuus, & cœpit loqui:* (*b*) Et ad Lazarum *voce magna clamavit, Lazare, veni foras: & statim prodiit, qui fuerat mortuus, ligatus manus, & pedes institis.* (*c*)

6. Quando itaque vera intercedit resurrectio; Deus maxima, & ineluctabili claritate vitam ad baptismum absolute recipiendum infanti restituit, qui redivivus in vita persistere consuevit, quo usque saltem valeant sacræ omnes cæremoniæ præscriptæ solemniter & ad amussim adhiberi. Ex quo parentes aliique fideles, qui pro mortuo oraverant, plena perfruantur ex omni parte lætitia; Marianæ protectionis efficacia manifestius elucescat; divina gloria Ecclesiam suo lumine compleat, & magnificentius illustret: & os iniqua loquentium, & Catholicos de nimia credulitate insimulantium, obstruatur.

7. Denique illud præ oculis habendum est, mutationes illas, quæ dubia Resurrectionis indicia credita sunt, multoties in servorum Dei cadaveribus post mortem visas: & nihilominus nequaquam propterea in adstantium mentem venit, eos ad vitam rediisse: imo difficillimum sæpe fuit, judicare, utrum ea saltem ad miraculum pro illorum funere honorando a Domino editum pertinerent. Quanto minus ergo ad resurrectionem probandam ea ipsa valebunt, si de infantibus sermo est; qui cum adeo tenelluli sint, & e sinu matris, ubi diu clausi vixerant, in apertum aërem prodierint, insolitæ sibi aëris actioni jam expositi, prædictis mutationibus præ adultis longe facilius frequentiusque afficiuntur?

8. Et quidem cadaverum putrefactio sine magna quadam fermentatione

(*a*) Marci 5. 41.
(*b*) Lucæ 7. 16.
(*c*) Joannis 11. 43. & 44.

tatione non accidit. Ubi autem intervenit fermentatio, aderit etiam calor & partium expansio, seu dilatatio, & consequenter sanguis facillime profluet ad partes extimas.

Hoc tamen multo magis locum habebit in his parvulis; tum quia vectatio in ipsis motum sanguinis provocare valet; tum quia eorum sanguis tenuissimus est, ac propterea fluidissimus, ac veluti serum rubicundum: tum quia eorum nervi, musculi, venæ, arteriæ, cæteræque partes propter eximiam eorum teneritudinem, nequaquam sanguinis pressioni obsistere valent, quam inducit fermentatio. Quapropter ille huc, illucque, sursum deorsumque discurrit: præsertim cum venarum valvulæ, præ ipsa teneritudine contrario sanginis motui satis resistendo non sint. Sanguis ergo ad partes exteriores accurrens, aures, labiola & genas, colorare facillime poterit: atque ex ipsa sanguinis aliorumque liquidorum fermentatione, ac pressione, motuque ad partes extimas, poterit etiam non tantum sudor, sed & hæmorhagia sanguinis oriri. Quin imo hæc ipsa pressio turgida efficiens labiola, & oculorum palpebras, ipsis aliquem interea motum inducere, easque sic etiam aperire poterit: neque insolitum est, in mortuis quandoque motus a spiritibus residuis, vel salibus musculos, ac nervos vellicantibus procedentes observare. Irritabilitas enim partium, quæ nervis abundant, etiam post mortem omnino certam, diu perdurare consuevit: ut plurimis experimentis, oleo vitrioli applicato probat Zimmermannus, aliique recentiores. (*a*) Quæ certe phœnomena si nequaquam in cadaveribus adultorum rara censentur; quanto minus in parvulis?

9. Nec prætermittendum est, hanc ipsam fermentationem de facili posse augmentum sumere in templis, de quibus est sermo. Parvuli enim ad ea comportantur pannis undique involuti, ac arcis mortuariis inclusi: cum autem eo pervenerint, ex prædictis arcis educti, & pannorum velamento in capite, brachiis, & pectore soluti, aperto aëri exponuntur: nimirum ut, si fortasse aliqua in eis con-

(*a*) Zimmermann, *de sensib. & Irritab. part.*

contingat mutatio; facilius dignosci possit. Aër igitur, in eos immediate agens, efficacior est, cooperantibus etiam quandoque luminibus in Ecclesia, circum ipsa cadavera præsertim, accensis.

10. Quid amplius? ipsa cadaverici fœtoris cessatio, ubi forte in parvulo accideret; cujus jam ex præcedenti valido fœtore mors vera, & sine ulla dubitatione certa judicata fuerat, nequaquam esset sufficiens resurrectionis argumentum. Nasci enim illa potuit ex ipso aëre, fœtidos arcæ, ac infantilium pannorum vapores dispellente ac dissipante; vel ex mutatione ventorum australium in boreales: vel ex humiditate Ecclesiarum, poros occludente, & exhalationem coercente: aliisve de causis.

11. Cum ergo hæc & similia per se sint satis ambigua, & cum præterea aliunde constet exanimatio; non poterit ex eorum adventu parvulus quasi jam redivivus baptizari. Inhibuerat quidem supra laudata Synodus Lingonensis Philippi An. 1455. *Ne aliquibus Sacramentum conferatur, nec etiam in Ecclesiastico Cœmeterio tumulentur aliqui; quos verosimiliter* idest moraliter *constiterit, vita naturali, aut miraculosa caruisse. Sed ne Laici ex hac prohibitione scandalizati remaneant; volumus, quod cum prædicta occurrerint; ad Curatos singulorum locorum specialis habeatur recursus.* Ex quibus verbis Amortio visum est, si solum ea spectanda essent; posse, a Parochis saltem, baptizari non solum eos, de quibus probabile est non carere vita naturali: sed etiam miraculosa. Verum obstant quo ad ultimos nova decreta: quapropter subdit: *Cæterum quid Sedes Apostolica pronuntiatura sit in causa Urspergensi post iteratam informationem distinctam, aut quid præscriptura sit Parochis, patebit suo tempore. Ego illius judicio has meas considerationes omni veneratione subjicio. Interea inhærendo decretis Sacræ Congregationis S. Officii 27. Aprilis, & 19. Decembris 1729. 29. Februarii 1737. & 30. Januarii 1732. dico: nulli infanti, de cujus morte certe constat, baptismus conferendus est: nisi edat signa reviviscentiæ certa & indubitata.* His vero consonant alia similia decreta: nimirum 3., & 6. Junii 1744.

ac

ac denique 11. Maij. 1751. a Benedicto XIV. citata. Qui subdit: (a) *Verum prædicta Congregatio recte sapienterque animadvertit: quod minime agebatur de infantibus, de quorum morte, aut vita ambiguis in utramque partem concurrentibus indiciis, disputaretur: sed de infantibus procul dubio vita functis, quique saltem tanto tempore vita caruerant, quantum in itinere plurium quandoque dierum, nullo prorsus alimento ipsis dato, impensum fuerat: ac proinde rem esse de vero miraculo resurrectionis; quod sane admitti non debet, nisi perspicuis & plane concludentibus probationibus evidenter demonstretur.*

COROLLARIUM.

Illud remanet, ut his nonnulla subjiciamus, quæ ad rem, de qua agimus, prudentissime Amortius adnotavit.

Reprehendit ipse morem frequenter hujusmodi parvulos ad Ecclesiam transferendi: maxime si una, vel altera a partu hora, aut certe brevi post partum: quo tempore multo facilius vivi esse poterunt, ac præsertim si ex longinqua regione id fieri contingat: docetque: *Per hanc praxim moraliter certum esse, longe plures infantes interfici sine baptismo, quam resuscitari ad vitam.* (b) Idemque paulo post repetit: eo quod hujusmodi translatio mortem posset mere apparentem in veram convertere. Nam præter itineris molestias multorum sæpe dierum, aliaque incommoda; ex arcis mortuariis educti, ac pannis, quibus involuti erant, solutis, aëri frigido, & humido Ecclesiarum, per diem biduum, triduumque expositi manent; quod satis superque est, ad illud vitæ residuum, quod illis fortasse inerat, infelicissime disperdendum: testantur etiam bajuli, multos infantulos, qui in initio itineris leviores erant, in progressu adaucto pondere, graviores effectos: quod indicio erat, eos antea vivos, in itinere tandem obiisse. Parentes insuper prætextu speratæ resurrectionis, ubi parvulus forte sit absque vita oriturus, orationis assiduitatem, atque fervorem negligunt. Et patres quidem nihilo secius consuetæ gulæ, ac temulentiæ indulgent; matres vero

(a) De Synod. Diœces. *l. 7. c. 6. n. 2. p.* 316.
(b) Amortius *d. loco quæst. 2. in probat. anteced. p.* 337. *& in probat. v. Dicti p.* 338.

vero cautelas debitas pro fœtus conservatione atque salute contemnunt. Dum igitur infantis mors non adhuc per signa characteristica fuerit indubitata; expedit, illum in domo propria cubiculo commodo, ac in aëre temperato detinere: simulque satagere, ut fomentis, aliisve medicæ artis remediis, si forte fieri possit, ad vitæ usum excitemus. Loco autem delationis ad Sanctuaria eum divinæ misericordiæ, B. M. Virgini, aliisque Cælicolis commendabimus, firmissime statuentes aut etiam voventes, quod si Deus vitæ ipsius manifestationem, vel etiam restitutionem, concesserit; eumdem convenienti tempore, ad Ecclesiam pro gratiarum actione deferemus. Et nihilominus interdum observando investigabimus, an signa det illæ vitæ, & an aliquam subeat mutationem: nimirum an flexibilior fiat, an redeat ipsi naturalis calor, an aliud emergat, ex quo quidquam circa vitam, vel mortem parvuli dignoscendam aliquatenus conjici possit.

13. Si vero Deus dignaretur efficere, ut parvulus, cujus mors indubitata non adhuc est; in progressu vitæ quidem signa producat, sed tantum incerta; tunc a Parocho, si præsens aderit, quod maxime conveniret, sin autem, ab alio saltem baptizabitur: hujusmodi enim eventus moram non patiuntur. Si vero pro speratis vitæ signis, nova insurgerent, & characteristica mortis indicia; tunc sane tempus erit congruum, corpusculum exanime ad thaumaturgas imagines deportandi: si forte misereatur Dominus, & relinquat post se benedictionem, parvulumque vivificet: potens est enim Deus de lapidibus suscitare filios Abrahæ: ac valde laudabile est, humili oratione tantum ab eo petere, quamquam sine speciali interna motione, in tanta necessitate miraculum. Atque ubi vera deinde atque indubitata signa resurrectionis exurgerent; absolute parvulus esset a proprio Parocho baptizandus: nequaquam enim timendum esset, ne Deus propter moram istam accersendi, & expectandi Parochum, resuscitatum infantulum sineret absque baptismate perire. Expedit autem, hujusmodi parvulos a propriis Parochis, & non a sanctuariorum presbyteris baptizari, ut omnis vel

nimiæ

nimiæ credulitatis, vel etiam fraudis incommoda suspicio penitus arceatur.

Hac tamen occasione monendum: parvulos sine baptismate mortuos nihilominus, pro sepultura ipsa profana, semper ad Parochos esse deferendos, uti Syracusana Synodus Marini Anno 1727. imitando certe decreto sancivit: *Ne infantium sine baptismate decedentium superstitionibus deserviant membra; obstetricibus, parentibus, aliisque, ad quos spectat, districte præcipimus, ut integros, & non mancos, aut mutilos, deferant ad Parochos, eorum sepulturam in tuto, secretoque loco curaturos.* Æquum enim est, ut quandoquidem cum Christo regnare, ac vasa gloriæ esse nequiverunt; ne saltem adversus creatorem suum, veluti diabolicæ nequitiæ instrumenta, nova infelicitate adhibeantur.

EUSEBII AMORT

INSTRUCTIO

Ad examinanda signa certæ mortis, aut vitæ in infantibus.

Primo circa tempus, & causas mortis ex bajulis infantium defunctorum interrogandum est.

1. Quot dies, vel horæ effluxerint a partu infantis?

2. Quot diebus, vel horis locus distet, ex quo allatus est infans?

3. An partus fuerit difficilis? Et quot horis dolores partus duraverint?

4. An mater jam diu ante partum ægrotaverit?

5. Quanto tempore ante partum mater vitam in infante senserit?

6. An infans ante ordinarium tempus partus venerit? Et quanto tempore?

7. Quot horis post partum infans e domo materna dimissus, & bajulo traditus sit?

8. Quæ media infanti post partum adhibita fuerint, ad excitandos spiritus vitales?

9. An proles sit puellus, vel puella?

10. Quis color fuerit infanti

 post

post partum? Quis domi in abitu? Quis in via?

11. An in infante nullus foetor cadavericus domi, vel in via animadversus sit?

12. An infans in via pondere notabiliter creverit?

Secundo in loco, ad quem infans defertur, observetur, an in eo reperiantur infallibilia mortis indicia? Observetur:

1. Utrum in infante jam ad aliquos passus sentiatur magnus foetor cadavericus? An vero vix ullus, aut nullus talis odor cadavericus, etiam proxime, adverti possit?

2. Utrum color in vultu sit pallidus lividus, seu emortuus? an atrocæruleus? an rubeus amoenus, & limpidus? an atrorubeus an intermistus? Notentur etiam determinatæ maculæ pallidæ in facie: ut earum mutatio post unam, vel alteram horam facilius deprehendi possit.

3. An brachia faciliter, vel difficulter flecti possint?

4. An caro in vultu, vel pectore post impressionem statim, vel tarde se restituat?

5. An genæ vel caro in pectore mollis, vel dura sit?

6. An oculi sint clari, vel obscuri?

7. Utrum in vultu sudor, vel in oculis limpida aqua sit?

8. An sub naribus, vel in fasciis, ac linteis sanguis, aut maculæ sanguineæ sint?

9. An cranium fractum, vel alia principalis pars læsa sit?

10. An corpus instar glaciei intense frigidum? vel frigus exiguum, aut vix ullum sit?

11. Si nullum reperiatur infallibile mortis signum; applicentur vel spiritus, vel balsamum, aut pulveres sternutatorii, vel salia volatilia, verbi gratia sal volatile cornu cervi; vel admoveantur pectori aliquandiu panni calidi, aut laminæ lapideæ calefactæ: vel sulphur affletur naribus, & ori incensum &c. Dein observentur effectus post aliquod tempus. Infans autem servetur in loco temperato, bene obtectus, nec exponatur magno frigori vel humiditati.

Tertio si nullum, adhibitis omnibus mediis, reperiatur signum vitæ; observetur post aliquot horas interruptis vicibus

1. An nullus veniat color vivus?

2. An oculi non fiant pellucidiores?

3. An

3. An brachia non fiant flexibiliora?

4. An fœtor cadavericus totaliter desierit.

5. An ex oculis fluant lacrymæ claræ, ac limpidæ?

6. An ex naribus fluat clarus sanguis?

7. An rigor in genis, & pectore cessaverit? Quando talia signa reperiuntur in infante, in quo prius nulla infallibilia signa deprehensa sunt, & prudenter dubitari possit, utrum tales effectus proveniant a principio vitali per modum ultimi conatus naturæ, vel non vitali; id sine mora indicetur Sacerdoti, ut fiat, quod faciendum duxerit. Me quod attinet, si in tali infante nulla deprehenderem prius manifesta certæ mortis indicia, ex fœtore cadaverico, & corruptione, seu putrescentia inchoativa in cute ac carne vultus & pectoris, quæ ex mixtura palloris lividi seu obscuri cum diversi coloris maculis heterogeneis cognoscitur; concurrente postea eleganti colore roseo, aut vivido intra triduum; infantem sub conditione baptizarem hac forma: *Si adhuc vivis, ego te baptizo &c.* Idem facerem etiam post triduum, imo mensem, & annum, si infans dicto modo in casu extraordinario reperiretur incorruptus in vultu, & pectore: & de novo illi in vultu, & pectore rediret color vividus, hoc est manifeste similis alicui homini viventi.

Circa locum, ubi ponuntur infantes, observandum est primo, an sit humidus, vel siccus? quod ex plagula papyracea bene bibula experiri licebit. Si enim in tali loco flaccescat, & manu sensibilem humorem contrahat, quasi fuisset in cella subterranea: vel si circiter per horam in tali loco posita pluribus granis plus ponderet, quam prius vel postea aliquandiu detenta in loco sicco; manifestum est, locum esse humidum.

2. An sit frigidus, an respective temperatus? Id experiri licet ope Thermometri, si in illo loco positum, & prius, vel postea in aliis locis collocatum ostendat notabilem differentiam.

3. An sit paucis, exiguis, & altis fenestris præditus, sicut Ecclesiæ Romæ. Tales enim Ecclesiæ in hyeme solent esse temperatiores externo aëre.

4. An janua, vel fenestra sit

versus plagam australem occidentalem, septentrionalem, aut orientalem? & utrum in illa regione venti pluvii potius veniant ex meridie, & occidente, quam alia plaga? Ex eo enim cognoscitur, an in illo loco dominentur venti sicci, vel humidi; calidi, vel frigidi?

5. An vicinia sit humida, palustris, vel collibus septa; ita ut ibi in vere, & autumno se detineant in valle vapores?

6. Qualis fuerit tempestas tempore observationis: an pluviosa, vel serena, vel nebulosa? quis tunc spiraverit ventus? quota tunc fuerit luna in martyrologio? An eo tempore fuerit concursus magnus multitudinis in Ecclesia? Hæc enim omnia dirigunt, & variant judicium circa copiam humorum concurrentium ad effectum.

7. Qualis sit tabula, in qua deponuntur infantes, an lignea vel lapidea? An subtus sit pavimentum frigidum, humidum? Constat enim ex actis Academiæ Regiæ Parisiensis, spiritum vini fortissimum in vase stanneo, quod in pelvi magna, aqua frigida plena, identidem refrigeranda per affusionem novæ aquæ frigidæ, ponitur, incensum magnam post se relinquere quantitatem phlegmatis. Similis ergo separatio volatilium partium, ad partes extimas superiores tendentium, potest in infantibus fieri ex vicinia corporis frigidi.

8. An signa in toto vultu, & pectore dentur, si infantes sinantur jacere ex latere, vel inverso corpore? Spiritus enim exhalati per fermentationem tendunt versus superiora.

9. An offusa aqua frigida pectori, statim cesset rubedo? infusio enim aquæ frigidæ sistit fermentationem.

10. An incrementum, & decrementum coloris fiant gradatim, ac successive; an instantanee?

11. An post decrementum coloris, quando jam fuerunt baptizati conditionate, factæ sunt sectiones anatomicæ cordis, & cerebri? ut ex eorum inspectione possit sumi conjectura de hora mortis: utrum videlicet contigerit post baptismum, vel diu ante baptismum? Multa alia hujusmodi observatu digna suggeret prudentia, & peritia physica.

Et ista quidem Amortius, ad dignoscendam parvuli vitam mortemque conscripsit. Reliqua ejusdem, quia in toto præsenti Capite Lectori satis delibanda communicavimus, hic omittenda censemus; dulcius pleniusque, ubi libuerit, ex ipso fonte bibenda.

INDEX.

Prior numerus Librum, secundus Caput, tertius numerum marginalem, quartus paginam designat. App. *Appendicem*; Mon. *Monumentum*; Annot. *Annotationem*.

ABLUTIO.

ABSORPTI.

ABSURDA.

ADULTI.

AUCTO-

AUCTORES.

S. AUGUSTINUS.

AUXILIUM.

B.

BALNEUM.

BAPTIS-

BAPTISMUS.

BAPTIZARE, BAPTIZANDUS.

BAR

CHIRURGIA.

CHRISTUS.

CHO-

CHORION.

CIRCULATIO SANGUINIS.

CLYSTERES.

COMITOLUS.

CONCEPTIO.

CONCILIUM

Afri-

D.

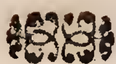
DEFECTUS.

DEFUNCTUS. DEFUNCTA.

DELIQUIUM.

DEPUTATIO.

DEUS.

DIES.

DOMESTICI.

DUBIUM.

E.

ECCLESIA.

EDICTUM, EDICTA,

S. ELZEARIUS.

EMETICA.

EMBRYO.

EPISCOPUS, EPISCOPI.

Suarum

Mino-

habe-

Sancto-

Jurat

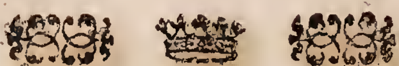

INFIDELES.

INSECTA.

INSTRU-

MAURICEAU.

MECONIUM.

MEDICAMEN, MEDICAMINA.

MEDICUS, MEDICI.

Eorum

MU-

Moni-

NOSOCOMIA.

NUTRICES.

O.

OBLIGATIO.

OBSTETRIX, OBSTETRICES.

nascen-

Tenen-

OMENTUM sive RETICULA.

OPINIO, OPINIONES.

ORATIO.

ORIGINALE PECCATUM.

ORGANIZATIO.

OVARIUM MULIEBRE.

Eas

Vide

PARTUS DIFFICILIS.

PARTUS NUMEROSUS.

PARVULUS.

PECCATUM ORIGINALE.

PELAGIANI.

PERIPATETICI.

PERITONÆUM.

S. PHILIPPUS NERIUS.

PHYSICA.

PISCES.

PLACENTA.

PLANTÆ.

Gau-

Varia

Suo

Qui

Vivus

